

ಶ್ರೀ ವೇದವ್ಯಾಸಃ ಪ್ರಸೀದತು

ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀ ವೇದವ್ಯಾಸ ರಚಿತ

ಬ್ರಹ್ಮ ಮಹಾಪುರಾಣ

ಅನುವಾದ-ಲೇಖಕರು ಮಹಾಮಹೋಪಾಧ್ಯಾಯ

ಪಂ. ಪಂಢರೀನಾಥಾಚಾರ್ಯ ಗಲಗಲಿ

ರಾಷ್ಟ್ರಪ್ರಶಸ್ತಿ, ರಾಜ್ಯಪ್ರಶಸ್ತಿ

ರಾಮಕೃಷ್ಣ ದಾಲ್ಮಿಯಾ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಶ್ರೀವಾಣಿ ಅಲಂಕರಣ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ಪುರಸ್ಕೃತರು

–: ಪ್ರಕಾಶಕರು :–

ಖೋಡೇ ಫೌಂಡೇಶನ್

ಗ್ರಂಥ ಪ್ರಕಟಣಾ ವಿಭಾಗ

ನಂ. 9, ಮೊದಲನೇ ಮುಖ್ಯರಸ್ತೆ, ಗಾಂಧಿನಗರ

ಬೆಂಗಳೂರು-560 009

ದೂರವಾಣಿ : 22956505, 22956573

ಫ್ಯಾಕ್ಸ್ : 0091-80-22956570

0091-80-22956508

ಬ್ರಹ್ಮ ಮಹಾಪುರಾಣ

BRAMHA MAHAAPURAANA of Bhagavan Sri Vedavyasa Maharshi, edited and translated in to Kannada by Rajyaprashasti, Rashtraprashasti, Ramakrishna Dhalmia Lakshmi Shreevani Alankarana Prashasti Puraskrutha Panditha Sri Pandarinathacharya Galagali, Vishveshwara Nagara, Shanthi Colony, Hubli-580032 Ph : (0836) 2250250

First Edition : 1967

Second Edition : 2006

No. of Pages : viii + 627

No. of Copies : 1,000

Price : Rs. 162 = 00

Printed at : **SRI VENKATESHWARA PRINTERS**
No. 3, Yellappa Road, Susheela Road Cross
Chickmavalli, Lalbagh Crumbigal Road Cross
BANGALORE-560 004
Phone : 26573001

ಪ್ರಸ್ತಾವನೆ

ಶ್ರೀ ವೇದವ್ಯಾಸ ಮಹರ್ಷಿಗಳು ರಚಿಸಿರುವ ಹದಿನೆಂಟು ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಮಹಾಪುರಾಣ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಾಚೀನವಾದುದು. ಮತ್ಸ್ಯಮಹಾಪುರಾಣದಲ್ಲಿ, ಬ್ರಹ್ಮಮಹಾಪುರಾಣದಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಮೂವತ್ತು ಸಾವಿರ ಎಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.

ಬ್ರಹ್ಮಣಾಭಿಹಿತಂ ಪೂರ್ವಂ ಯಾವನ್ಮಾತ್ರಂ ಮರೀಚಯೇ ।
ಬ್ರಾಹ್ಮಂ ತ್ರಿದಶ ಸಾಹಸ್ರಂ ಪುರಾಣಂ ಪರಿಕೀರ್ತ್ಯತೇ ॥

ಮರೀಚಿ ಮುನಿಗೆ ಹಿಂದೆ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಹೇಳಿದ ಮುವತ್ತುಸಾವಿರ ಗ್ರಂಥಾತ್ಮಕವಾದ ಪುರಾಣವೇ ಬ್ರಹ್ಮಮಹಾಪುರಾಣ ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪುಡುತ್ತದೆ. ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಪುರಾಣ ವಿಮರ್ಶಕರಾದ ವಿಲ್ಸನ್ನರು "**ತ್ರಿದಶಸಾಹಸ್ರಂ**" ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ '**ದಶಸಾಹಸ್ರಂ**' ಎಂದು ಪಾಠಾಂತರವನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ನಾರದ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿಯೂ '**ದಶಸಾಸ್ರ ಮುಚ್ಯತೆ,**' ಎಂದು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಈಗ ಉಪಲಬ್ಧವಿರುವ ಬ್ರಹ್ಮಮಹಾಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಹದಿಮೂರು ಸಾವಿರ ಪದ್ಯಗಳಿದ್ದುದರಿಂದ ಮತ್ಸ್ಯಪುರಾಣದ "**ತ್ರಿದಶಸಾಹಸ್ರ**" ಎನ್ನುವುದಕ್ಕೆ **ತ್ರಿ+ದಶಸಾಹಸ್ರಂ** ಎಂದು ಅರ್ಥೈಸಿದರೆ ಸರಿಯಾಗುತ್ತದೆ.

ಈ ಪುರಾಣದ ಕಾಲವನ್ನು ವಿಲ್ಸನ್ನರು ಕ್ರಿಸ್ತಾಬ್ಧದ ಹದಿಮೂರು ಅಥವಾ ಹದಿನಾಲ್ಕನೆಯ ಶತಮಾನದವರೆಗೂ ಎಳೆದಿದ್ದಾರೆ. ರಾಜೇಂದ್ರಚಂದ್ರ, ಹಜರಾರವರು ಹನ್ನೆರಡನೇ ಶತಮಾನದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ರಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರಬಹುದೆಂದು ವಾದಿಸಿದ್ದಾರೆ. ನಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಲ್ಲಿ ಇದರ ಮೂಲಭಾಗದ ವ್ಯಾಸಕೃತವೇ ಕ್ರಿಸ್ತಶಕ ಹದಿನಾರನೆಯ ಶತಕದವರೆಗೆ ಇದರ ಸಂಸ್ಕರಣೆ ನಡೆದಿದೆ ಎಂದಿದೆ.

ಇದರಲ್ಲಿ ಕಥಾ ಹಾಗೂ ಪ್ರಮೇಯ, ತತ್ವ, ಅಚಾರಾದಿಗಳು ಕೂಡಿಕೂಡಿಯೇ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದರಿಂದ ಈ ಪುರಾಣವು ಬೋಧಪ್ರದವೂ ಮೋದಪ್ರದವೂ ಆಗಿದೆ. ದೇವ ದಾನವ, ಮಾನವ, ಭಕ್ತ-ಭಗವಂತರ ಚಾರ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಚಿತ್ರಣದೊಂದಿಗೆ ವರ್ಣಾಶ್ರಮ ಧರ್ಮ, ದೈನಂದಿನ ಆಚಾರ, ಆಹ್ನಿಕ, ಸಾತ್ವಿಕ ಆಹಾರ, ಸತ್ವಶುದ್ಧಿ, ದೇಹಶುದ್ಧಿ, ಅಂತ್ಯೇಷ್ಠಿ, ಸ್ನಾನ, ದಾನ, ಸ್ತ್ರೀಧರ್ಮ, ಪಾಪಪ್ರಕಾರ, ಜಪತಪ, ವ್ರತ, ಮಾಸಧರ್ಮ ಮುಂತಾದ ಅನೇಕ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕವಾದ ಧರ್ಮ-ಕರ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯಗಳ ನಿರ್ದೇಶನ ಇರುತ್ತದೆ.

ಈ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಪರಿವರ್ತಿಗಳಾದ ಎಲ್ಲನಿಬಂಧಕಾರರೂ ಸ್ಮೃತಿಕಾರರೂ ಪ್ರಮಾಣಭೂತವಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮಮಹಾಪುರಾಣದಿಂದ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಧಾರಾಳವಾಗಿ ಉದಾಹರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಹೇಮಾದ್ರಿ, ಶೂಲಪಾಣಿ, ವಾಚಸ್ಪತಿಮಿಶ್ರ, ಗೋವಿಂದಾನಂದ ಮುಂತಾದ ಅನಂತ ಕಾಲೀನ ನಿಬಂಧಕಾರರೂ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೇ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಾಚೀನ ನಿಬಂಧ ಹಾಗೂ ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರಕಾರರಾದ ಜೀಮೂತವಾಹನ, ಅಪರಾರ್ಕ, ಶ್ರೀದತ್ತ, ಉಪಾಧ್ಯಾಯ, ಚಂಡೇಶ್ವರ, ಅನಿರುದ್ಧಭಟ್ಟ, ಮದನಪಾಲ, ಕುಲ್ಲೂಕಭಟ್ಟ, ಬಲ್ಲಾಳಸೇನ ಮುಂತಾದವರೂ ಕೂಡ ತಾವು ಹೇಳುವ ಧಾರ್ಮಿಕ ಕೃತ್ಯಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಪ್ರೇರಕ ಹಾಗೂ ಅನುಶಾಸಕ ಪ್ರಮಾಣ ಪದ್ಯಗಳೆಂದು ಬ್ರಹ್ಮಮಹಾಪುರಾಣದ ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ಇಡಿಯಾಗಿ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಅಧ್ಯಾಯಗಟ್ಟಲೆ ಉದಾಹರಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಹೀಗೆ ಉತ್ತರಕಾಲೀನರಾದ ಧಾರ್ಮಿಕ ಧುರೀಣರೆಲ್ಲರಿಂದ ಪರಿಗಣಿತವಾದ ಬ್ರಹ್ಮಮಹಾಪುರಾಣವು, ಆದಿಪುರಾಣ ಎಂದೂ ಕರೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಶ್ರೀ ವೇದವ್ಯಾಸ ಮಹರ್ಷಿಗಳು ರಚಿಸಿರುವ ಹದಿನೆಂಟು ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲನೇಯದು ಬ್ರಹ್ಮಮಹಾಪುರಾಣವೇ ಎಂದು ನಾರದಪುರಾಣದಲ್ಲಿಯೂ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ.

''ಬ್ರಾಹ್ಮಂ ಪುರಾಣಂ ತತ್ರಾದೌ ಸರ್ವಲೋಕ ಹಿತಾಯ ಚ
ವ್ಯಾಸೇನ ವೇದ ವಿದುಷಾ ಸಮಾಖ್ಯಾತಂ ಮಹಾತ್ಮನಾ''

ಎಂದು ವ್ಯಾಸರಚಿತ ಪ್ರಪ್ರಥಮ ಪುರಾಣವೇ ಬ್ರಹ್ಮಪುರಾಣ ಎಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ **ಪೂರ್ವಭಾಗ - ಉತ್ತರಭಾಗ** ಎಂದು ಎರಡು ವಿಭಾಗವಿದ್ದು ಪೂರ್ವಭಾಗದಲ್ಲಿ ದೇವಾಸುರರ ಉತ್ಪತ್ತಿ, ದಕ್ಷಾದಿ ಪ್ರಜಾಪತಿಗಳ ಹಾಗೂ ಸೂರ್ಯನ ವಂಶಗಳ ವಿಸ್ತಾರ, ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನ ಅವತಾರ, ಸೋಮವಂಶ ಬೆಳೆದ ಬಗೆ, ಕೃಷ್ಣಚರಿತ್ರೆ, ನದಿ-ಸಮುದ್ರ ದ್ವೀಪ, ರಾಷ್ಟ್ರಗಳ ವರ್ಣನೆ, ಸ್ವರ್ಗ-ಪಾತಾಳ ನರಕಗಳ ಕ್ಷೇತ್ರವರ್ಣನೆ, ಸೂರ್ಯಸ್ತುತಿ, ಪಾರ್ವತಿಯ ಜನ್ಮ, ವಿವಾಹ, ದಕ್ಷನಕಥೆ, ಏಕಾಮ್ರ ಕ್ಷೇತ್ರವರ್ಣನೆ, ಮುಂತಾದ ವಿಷಯಗಳಿವೆ. ಉತ್ತರಭಾಗ ಎಂಬ ಎರಡನೆಯ ವಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ಪುರುಷೋತ್ತಮ ವರ್ಣನೆ ಯೋಗಸಾಂಖ್ಯ ಬ್ರಹ್ಮವಾದಾದಿಗಳ ಉದ್ದೇಶ ಪುರಾಣಾನುಶಾಸನೆ ಮುಂತಾದ ವಿಷಯಗಳು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

ಈ ಬ್ರಹ್ಮಮಹಾಪುರಣದ ಭಾಗ-೧ ಹಾಗೂ ಭಾಗ-೨ ಎರಡೂ ಭಾಗಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ಒಂದೇಭಾಗದಲ್ಲಿ ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ೨೦೦೬ನೇ ಇಸವಿಯಲ್ಲಿ ಮುದ್ರಣ ಮಾಡಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದೇವೆ. ಬ್ರಹ್ಮ ಮಹಾಪುರಣದ ಎರಡೂಭಾಗಗಳನ್ನು ಒಂದರಕ್ಷರವೂ ಬಿಡದಂತೆ ಯಥಾವತ್ತಾಗಿ ಕಂಪ್ಯೂಟರ್ ಅಕ್ಷರಜೋಡಣೆ ತಾಂತ್ರಿಕತೆ ಹಾಗೂ ಮುದ್ರಣಕಾರರಾದ ಶ್ರೀವೆಂಕಟೇಶ್ವರ ಪ್ರಿಂಟರ್ಸ್ ಮಾಲೀಕರಾದ ಚಿರಂಜೀವಿ ಕೆ.ವಿ. ಸತ್ಯನಾರಾಯಣರವರ ಶ್ರದ್ಧೆ ಹಾಗೂ ಅವರ ತಂದೆಯವರಿಂದ ಕಲಿತ ಮುದ್ರಣ ಕೌಶಲ್ಯದ ಅಪಾರ ಜ್ಞಾನ ಹಾಗೂ ಆಸಕ್ತಿಯಿಂದ ಒಂದೇ ಭಾಗದಲ್ಲಿಯೇ ಮುದ್ರಣ ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಇಲ್ಲಿಯ ಪ್ರವಾಹಿ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಹಲಕೆಲವು ಅತಿರಂಜಿತ ವರ್ಣನೆ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಅಧಿಕ ಶೃಂಗಾರ ತಲೆದೋರಿದರೂ ಕಥಾಚಕ್ರ ಉರುಳುತ್ತಲೇ ನೀತಿನಿಯಮ ನೈಋತ್ಯದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಒತ್ತುಕೊಟ್ಟು ಹೇಳುತ್ತಲೇ ಸಾಗುತ್ತದೆ. ಸಿದ್ಧಾಂತ ದೃಷ್ಟಾಂತಗಳ ಮಧುರ ಮಿಶ್ರಣದಿಂದ ಇದರ ಸರಣಿ ಓದುಗರಿಗೆ ರಂಜಕ ರೋಚಕವೂ ಆಗಿ ಶ್ರೀಸಾಮಾನ್ಯರನ್ನು ನೀತಿನಿಷ್ಠರಾದ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಪುರುಷರನ್ನಾಗಿ ಮಾರ್ಪಡಿಸುವಲ್ಲಿ ಪುರಾಣವು ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿದೆ.

ವಿವಿಧ ಪ್ರಾಚ್ಯಗ್ರಂಥಾಲಯಗಳಿಂದ ಈ ಪುರಾಣದ ಐದು ಪಾಂಡು ಲಿಪಿಗಳನ್ನು ತಂದು ಅವುಗಳನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ, ಕಠಿಣಪದ್ಯಗಳ ಭಾಷಾಂತರ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಹಕರಿಸಿದ ಪಂಡಿತ್ ಅಣ್ಣಯ್ಯಾಚಾರ್ಯ ಗಲಗಲಿ, ಪಂಡಿತ್ ನಾರಾಯಣಾಚಾರ್ಯ, ಪಂಡಿತ್ ವಸಂತಾಚಾರ್ಯಮಳಗಿ, ಬಾಬಾಚಾರ್ಯ, ಗೋಪಿನಾಥ ಮೊದಲಾದ ವಿದ್ವಾಂಸರಿಗೆ ನನ್ನ ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳು.

3 – 11 – 2006

ಪಂ. ಪಂಢರೀನಾಥಾಚಾರ್ಯಗಲಗಲಿ

ಕೃತಜ್ಞತಾ ಸಮರ್ಪಣೆ

ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸುಭಾಷಿತವಿದೆ.

ಶತೇಷು ಜಾಯತೇ ಶೂರಃ ಸಹಸ್ರೇಷು ಚ ಪಂಡಿತಃ ।

ವಕ್ತಾ ದಶಸಹಸ್ರೇಷು ದಾತಾ ಭವತಿ ವಾ ನ ವಾ ॥

ಈ ಸುಭಾಷಿತಕಾರನ ಸಂದೇಹಕ್ಕೆ ಸಮಂಜಸ ಉತ್ತರವೆಂದರೆ ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧ ಉದ್ಯಮಿಗಳಾದ ಶ್ರೀಹರಿಖೋಡೆಯವರು. ಶ್ರೀ ವೇದವ್ಯಾಸಮಹರ್ಷಿಗಳಿಂದ ರಚಿತವಾದ ಹದಿನೆಂಟೂ ಪುರಾಣಗಳ ಕನ್ನಡ ಅನುವಾದ ಗ್ರಂಥಗಳ ಸುಂದರ ಮುದ್ರಣ ಮತ್ತು ಪ್ರಕಾಶನದ ಬಹುದೊಡ್ಡ ಭಾರವನ್ನು, ಕೂರ್ಮರೂಪಿ ಶ್ರೀಹರಿಯು ತನ್ನ ಬೆನ್ನ ಮೇಲೆ ಮಂದಾರ ಪರ್ವತವನ್ನು ಹೊತ್ತಂತೆ, ಶ್ರೀಹರಿಖೋಡೆಯವರೂ ಹೊತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ನನ್ನ ಮೇಲಿನ ಭಾರವನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಿ ನಾನು ನಿರಂತರ ಪುರಾಣಗ್ರಂಥಗಳ ಸಂಶೋಧನೆ ಪರಿಶೀಲನೆ ಮುದ್ರಣಾದಿ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಿಶ್ಚಿಂತೆಯಿಂದ ಮಾಡಲು ಸರ್ವವಿಧ ಸೌಲಭ್ಯ ಒದಗಿಸಿಕೊಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

ಈ ಬ್ರಹ್ಮ ಮಹಾಪುರಾಣ ಮುದ್ರಣವನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಬಹಳ ಅಚ್ಚುಕಟ್ಟಾಗಿ ಮಾಡಿರುವ ಶ್ರೀ ವೆಂಕಟೇಶ್ವರ ಪ್ರಿಂಟರ್ಸ್, ನಂ.3, ಯಲ್ಲಪ್ಪರಸ್ತೆ, ಚಿಕ್ಕಮಾವಳ್ಳಿ (ಸುಶೀಲರಸ್ತೆ ಕ್ರಾಸ್) ಬೆಂಗಳೂರು-560 004 ಮಾಲೀಕರಾದ ಮುದ್ರಣಪ್ರಶಸ್ತಿ ವಿಜೇತ ಕೆ. ವಿ. ಸತ್ಯನಾರಾಯಣ ಮತ್ತು ಕುಟುಂಬದವರಿಗೆ ಹಾಗೂ ಶ್ರೀಮತಿ ಮತ್ತು ಶ್ರೀ ಎಂ. ಮಂಜುನಾಥ್‌ರವರಿಗೆ ಶ್ರೀ ಲಕ್ಷ್ಮೀವೆಂಕಟೇಶ್ವರ ಸ್ವಾಮಿಯು ಸಕಲ ಸನ್ಮಂಗಳವನ್ನು ದಯಪಾಲಿಸಲಿ. ಮುದ್ರಣ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿನ ಅವರ ಮೂವತ್ತೇಳು ವರ್ಷದ ಅನುಭವ ಇಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಹಾಗೂ ಈಗಿನ ಕಂಪ್ಯೂಟರ್ (ಡಿ.ಟಿ.ಪಿ.) ಅಕ್ಷರ ಜೋಡಣೆಯ ಅನುಕೂಲತೆಯ ಜೊತೆ, ಮಾಡುವ ಪ್ರತಿ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿನ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಶ್ರದ್ಧೆ ಮತ್ತು ಮುದ್ರಣ ಮಾಡುವ ಎಲ್ಲಾ ಕೆಲಸಗಳು ಅಚ್ಚುಕಟ್ಟಾಗಿರಬೇಕೆಂಬ ಸಂಕಲ್ಪದಿಂದ ಈ ಗ್ರಂಥ ಮುದ್ರಣ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ರಕ್ಷಾಪುಟ ವಿನ್ಯಾಸವನ್ನು ಕಲಾವಿದರಾದ ಶ್ರೀ ಎಂ. ಮೋಹನ್, ತ್ಯಾಗರಾಜ ನಗರ, ಮೊಬೈಲ್ : 9342889827 ಬೆಂಗಳೂರು ಇವರು ಬಹಳ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಅಚ್ಚುಕಟ್ಟಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಶ್ರೀಪಾಂಡುರಂಗ ವಿಠಲದೇವರು ಅವರಿಗೂ, ಅವರ ಕುಟುಂಬ ಪರಿವಾರಕ್ಕೂ ಆರೋಗ್ಯ ಸೌಭಾಗ್ಯಗಳನ್ನು ದಯಪಾಲಿಸಿ ಕರುಣೆಯಿಂದ ಕೈಹಿಡಿದು ಕಾಪಾಡಲಿ ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ನನ್ನನ್ನು ಕೈಗಾರಿಕೋದ್ಯಮಿ ಎಲ್. ಶ್ರೀಹರಿಖೋಡೆಯವರಿಗೆ ಪರಿಚಯಿಸಿ, ಅವರಿಗೆ ಈ ಕಾರ್ಯದ ಮಹತ್ವ, ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿ ಅವರಿಂದ ಪುರಾಣ ಪ್ರಕಾಶನಕ್ಕೆ ಪರ್ಯಾಪ್ತವಾದ ಸಹಾಯಧಾರೆ ಹರಿದುಬರುವಂತೆ ಮಾಡಿದ ಶ್ರೀ ಅನಂತರಾವ್ ಮತ್ತು ಕುಟುಂಬದವರಿಗೂ ನಾನು ಆಭಾರಿಯಾಗಿದ್ದೇನೆ. ಈ ಗ್ರಂಥ ಪಠಿಸುವವರಿಗೆಲ್ಲಾ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಸಕಲ ಸನ್ಮಂಗಳವನ್ನು ದಯಪಾಲಿಸಲಿ ಎಂದು ಆಶಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಮಹಾಮಹೋಪಾಧ್ಯಾಯ
ಪಂಢರೀನಾಥಾಚಾರ್ಯ ಗಲಗಲಿ
ಶಾಂತಿ ಕಾಲೋನಿ, ವಿಶ್ವೇಶ್ವರನಗರ, ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ-580 032

3 – 11 – 2006
ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ

ಪುರಾಣ ಪ್ರಜ್ಞೆ

ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಸಂಕೇತವಾಗಿ ಇಂದಿಗೂ ಅಳಿಯದೆ ಉಳಿದಿರುವ ಪ್ರಾಚೀನ ಸಂಸ್ಕೃತ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಪುರಾಣಗಳಿಗೆ ಪ್ರಧಾನ್ಯವಿದೆ. ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಬೆಳೆದು ಮಹಾವಟ ವೃಕ್ಷವಾಗಿ ನೆರಳು ನೀಡುತ್ತಿರುವ ಕಥೆ ಈ ಪುರಾಣಗಳಿಂದ ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಭಾರತೀಯರ ಜನಜೀವನದ ಪ್ರತಿಬಿಂಬವೇ ಈ ಪುರಾಣಗಳು.

ವೇದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಪುರಾಣಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚುಮಹತ್ವ. ಇದಕ್ಕೆ 'ಪಂಚಮವೇದ' ಎಂದೂ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಶ್ರುತಿ, ಸ್ಮೃತಿ ಮತ್ತು ಇತಿಹಾಸಗಳಿಗೆ ಧರ್ಮಾದಿ ವಿಷಯಗಳ ವರ್ಣನೆ ಮತ್ತು ನಿರೂಪಣೆಯಲ್ಲಿ ಸಮಸಮವಾಗಿ ತೂಗುವ, ಸತ್ವ, ತತ್ವ ಮತ್ತು ಮಹತ್ವವೇನೆ ಇದ್ದರೂ ಆದ ಪುರಾಣಗಳಿಂದ ಬರುತ್ತದೆ.

ಅಮರಸಿಂಹನ ನಾಮಲಿಂಗನುಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿರುವುದನ್ನು ಈ ರೀತಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

''ಆಖ್ಯಾಯಿಕೋಪಲಬ್ಧಾರ್ಥಾಪುರಾಣ ಪಂಚಲಕ್ಷಣಂ,
ಸ್ವರ್ಗಶ್ಚ ಪ್ರತಿಸ್ವರ್ಗಶ್ಚ ವಂಶೋಮನ್ವಂತರಾಶಿ ಚ
ವಂಶಾನುಚರಿತಂ ಚೈವ ಪುರಾಣಂ ಪ್ರಂಚಲಿಪುಣಂ''

ಒಟ್ಟು ಹದಿನೆಂಟು ಪುರಾಣಗಳು, ಬ್ರಹ್ಮ, ಪದ್ಮ, ವಿಷ್ಣು, ವಾಯು, ಭಾಗವತ, ನಾರದ, ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ, ಅಗ್ನಿ, ಭವಿಷ್ಯ, ಬ್ರಹ್ಮವೈವರ್ತ, ವರಾಹ, ಲಿಂಗ, ಸ್ಕಂದ, ವಾಮನ, ಕೂರ್ಮ, ಮತ್ಸ್ಯ, ಗರುಡ, ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡ ಇವುಗಳು ನಾಲ್ಕು ಲಿಪಿ ಶ್ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಬಂದಿವೆ.

ಪ್ರಸ್ತುತ ಪಂಡಿತ ಪಂಢರೀನಾಥಾಚಾರ್ಯ ಗಲಗಲಿಯವರು ಬಹುಶ್ರಮದಿಂದ ಈ ಪುರಾಣಗಳನ್ನು ಲೇಖಾನುವಾದ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಭಾರತದೇಶದ, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ಜನತೆಯ ಮನೆ-ಮನದಲ್ಲಿ ಅವರು ಪ್ರಾಥಸ್ಮರಣೀಯರು.

ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ಎಲ್ಲಾ ಹದಿನೆಂಟುಪುರಾಣಗಳನ್ನು ಪಠಿಸಿ, ಕೇಳಿ, ಮನನ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬಾಳನ್ನು ಸಾರ್ಥಕಗೊಳಿಸಿಕೊಳ್ಳೋಣ. ಹಾಗೆಯೇ. ''ಅಬ್ಧಿಗೆ ಅತಿ ಮಿತಿಯುಂಟು, ಆದರೆ ಬುದ್ಧಿಗೆ ಮಿತಿಯಿಲ್ಲ.'' ಆದ್ದರಿಂದ ಪ್ರಜ್ಞರು, ಬಲ್ಲವರು ಈ ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ, ವಸ್ತು, ಪಾತ್ರ, ಶೈಲಿ, ನಿರೂಪಣೆ ಮತ್ತು ಭಾಷೆಯ ಬಗ್ಗೆ ತಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಮತ್ತು ಲೋಪದೋಷ, ಜಿಜ್ಞಾಸೆಗಳೇನಾದರೂ ಕಂಡು ಬಂದಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ತಮ್ಮ ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ತಿದ್ದಿ ತಿಳಿಸಿದರೆ ಅದರಬದಲು ತಮ್ಮಗೆ ಮತ್ತೊಂದು ಶುದ್ಧಪ್ರತಿಯನ್ನು ನೀಡಲಾಗುವುದು. ಹಾಗೂ ತಾವು ತೋರಿಸಿದ ಲೋಪ- ದೋಷಗಳನ್ನು ಪರಿಷ್ಕರಿಸಿ ದ್ವಿತೀಯ ಮುದ್ರಣದಲ್ಲಿ ಅಳವಡಿಸಿ ಕೊಳ್ಳಲು ಸಂಪಾದಕ ವರ್ಗವು ಸದಾ ಸಿದ್ಧವಿದೆ. ದ್ವಿತೀಯಮುದ್ರಣದ ನಂತರ ತಮಗೆ ಉಡುಗೊರೆಯ ಜೊತೆ ನೂತನ ಪರಿಷ್ಕರಿಸಿದ ಪ್ರತಿಯನ್ನೂ ಸಹ ನೀಡಲಾಗುವುದು. ತಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಆದರದಿಂದ ಸ್ವಾಗತಿಸುತ್ತೇವೆ. ದಯವಿಟ್ಟು ಈ ಅನಂತಸಾಗರ ಪುರಾಣಪ್ರಜ್ಞಾ ಕೈಂಕರ್ಯದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಪಾಂಡಿತ್ಯವನ್ನು ವಿನಿಯೋಗಿಸಿ. ಹಾಗೂ ದ್ವಿತೀಯ ಮುದ್ರಣವು ಇನ್ನೂ ಉತ್ತಮವಾಗಿ ಹೊರತರಲು ತಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಸಹಕಾರ ಅಗತ್ಯ.

ಎಲ್. ಶ್ರೀಹರಿ ಖೋಡೆ
ಪ್ರಕಾಶಕರು, ಖೋಡೆ ಫೌಂಡೇಶನ್,
ಗ್ರಂಥಪ್ರಕಟಣಾ ವಿಭಾಗ

ನಂ. 9, ಮೊದಲನೇ ಮುಖ್ಯರಸ್ತೆ,
ಶೇಷಾದ್ರಿ ರಸ್ತೆ, ಗಾಂಧಿನಗರ,
ಬೆಂಗಳೂರು-560 009

ಬ್ರಹ್ಮ ಮಹಾಪುರಾಣ

ವಿಷಯಾನುಕ್ರಮಣಿಕೆ

ಅಧ್ಯಾಯ ಪುಟಸಂಖ್ಯೆ

॥ ಶ್ರೀ ವೇದವ್ಯಾಸಃ ಪ್ರಸೀದತು ॥

ಬ್ರಹ್ಮಪುರಾಣ

ಸೃಷ್ಟಿಕಥನ

ಅಧ್ಯಾಯ - ೧

ಯಸ್ಮಾತ್ಸರ್ವಮಿದಂ ಪ್ರಪಂಚರಚನಂ ಮಾಯಾ ಜಗಜ್ಜಾಯತೇ ।
ಯಸ್ಮಿಂಸ್ತಿಷ್ಠತಿ ಯಾತಿ ಚಾಂತಸಮಯೇ ಕಲ್ಪಾನುಕಲ್ಪೇ ಪುನಃ ।
ಯಂ ಧ್ಯಾತ್ವಾ ಮುನಯಃ ಪ್ರಪಂಚರಹಿತಂ ವಿದಂತಿ ಮೋಕ್ಷಂ ಧ್ರುವಂ ।
ತಂ ವಂದೇ ಪುರುಷೋತ್ತಮಾಖ್ಯಮಮಲಂ ನಿತ್ಯಂ ವಿಭುಂ ನಿಶ್ಚಲಮ್ ।

ಯಾವನಿಂದ ಈ ಸಕಲ ಜಗತ್ತು ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗುವುದೋ, ದೃಷ್ಟಿಗೋಚರವಾಗುವ ಸ್ಥಾವರ ಜಂಗಮಾತ್ಮಕವಾದ, ಮಾಯೆಯೆಂಬ ಭಗವಂತನ ಶಕ್ತಿ ವಿಶೇಷದಿಂದ ಉಂಟಾದ ಜಗತ್ತೆಲ್ಲವೂ, ಯಾವ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನೇ ಆಶ್ರಯಿಸಿ ಇರುವುದೋ, ಯುಗಾಂತ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ, ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಕಲ್ಪಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಯಾವ ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಜಗತ್ತೆಲ್ಲ ಸೂಕ್ಷ್ಮರೂಪದಿಂದ ಇರುವುದೋ, ಪ್ರಪಂಚದಿಂದ ಭೇದವುಳ್ಳ ಯಾರನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸಿ ಋಷಿಗಳು ನಿಶ್ಚಿತವಾದ ಮೋಕ್ಷಪದವನ್ನು ಹೊಂದುವರೋ, ಅಂಥ ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ, ನಿಷ್ಕಲಂಕನಾದ, ಅನಾದ್ಯನಂತನಾದ, ವಿಕಾರರಹಿತನಾದ, ಸರ್ವತ್ರ ವ್ಯಾಪಿಸಿರುವ ಸ್ವಾಮಿಗೆ ನಮಿಸುವೆ.

ವಿದ್ವಾಂಸರು ಸಮಾಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿ, ಯಾರನ್ನು ಅಖಂಡವಾಗಿ ಸ್ಮರಿಸುವರೋ, ಅಂಥ ಪರಿಶುದ್ಧನಾದ, ಆಕಾಶದಂತೆ ಅಪರಿಚ್ಛಿನ್ನನಾದ, ಸದಾ ಆನಂದ ಸ್ವರೂಪಿಯಾದ, ಸದಾ ಪ್ರಸನ್ನನಾದ, ದೋಷಲೇಶ ರಹಿತನಾದ, ಸಕಲಸ್ವಾಮಿಯಾದ ಸತ್ವ, ರಜಸ್, ತಮಸ್ ಎಂಬ ಪ್ರಾಕೃತಿಕ ಗುಣರಹಿತನಾದುದರಿಂದ ನಿರ್ಗುಣನಾದ ವ್ಯಕ್ತ ಹಾಗೂ ಅವ್ಯಕ್ತ ಉಭಯ ಸ್ವರೂಪವುಳ್ಳ, ಪ್ರಾಪಂಚಿಕ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ ದೋಷರಹಿತನಾದ, ಧ್ಯಾನದಿಂದ ಮಾತ್ರ ತಿಳಿಯಲು ಯೋಗ್ಯನಾದ ಯುಗಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಪಂಚನಾಶಕ್ಕೆ ಕಾರಣನಾದ, ಮುಪ್ಪು ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಲ್ಲದ, ಮೋಕ್ಷದಾಯಕನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ವಂದಿಸುವೆ.

ಹೀಗೆ ನಾರಾಯಣನನ್ನು ನಮಿಸಿ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಆರಂಭಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ನೈಮಿಷಾರಣ್ಯ ಎಂಬುದು ಒಂದು ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರ. ಈ ತಪೋವನದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಮುನಿಮನೀಷಿಗಳು ತರತರಹದ ತಪಸ್ಸಾಧನೆಗಳಲ್ಲಿ ನಿರತರು. ಆ ಕಾಡಿನ ಪರಿಸರವೂ ಅಲ್ಲಿರುವ ಬಗೆಬಗೆಯ ವೃಕ್ಷಗಳಿಂದ ಬಹುಸುಂದರ, ಆ ವನಾಂತರಗಳಲ್ಲಿ ಸರಲ, ಕರ್ಣಿಕಾರ, ಹಲಸು, ಧವ, ಖದಿರ, ಮಾವು, ನೇರಳೆ, ಬೇಲ, ಆಲ, ದೇವದಾರು, ಅಶ್ವತ್ಥ, ಪಾರಿಜಾತ, ಚಂದನ, ಅಗರು, ಪಾದಲ, ವಕುಲ, ಬಾಳೆ, ಪುನ್ನಾಗ, ನಾಗಕೇಸರ, ಶಾಲಿ, ತಾಲ, ತಮಾಲ, ತೆಂಗು,

ಅಡಿಕೆ, ಅರ್ಜುನ, ಸಂಪಿಗೆ ಮುಂತಾದ ಅಸಂಖ್ಯ ವೃಕ್ಷ ಶ್ರೇಷ್ಠಗಳು ಫಲಪುಷ್ಪ ಭರಿತವಾಗಿ ಆ ಕಾಡಿಗೆ ಶೋಭೆಯನ್ನು ತಂದಿವೆ. ಇಷ್ಟೊಂದು ಬಗೆಯ ವೃಕ್ಷಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತವಾದ ಈ ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಸಕಲ ವಿಧ ಪಕ್ಷಿಗಳೂ, ನಾನಾ ಬಗೆಯ ಮೃಗಗಳೂ, ಪಶುಗಳೂ, ಸ್ವಚ್ಛಂದವಾಗಿ ವಿಹಾರರತವಾಗಿವೆ. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ದೊಡ್ಡ ಹಾಗೂ ಚಿಕ್ಕ ಸರೋವರಗಳು, ಕೆರೆಗಳು, ಬಾವಿಗಳು, ಪ್ರಕೃತಿ ನಿರ್ಮಿತ ಈಜುಕೊಳಗಳು, ಆ ಪ್ರಾಂತದ ರಮಣೀಯತೆಯನ್ನು ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿಸಿದೆ. ಸಾತ್ವಿಕರಾದ ದ್ವಿಜರು, ಕ್ಷತ್ರಿಯರು, ವೈಶ್ಯರು, ಶೂದ್ರರು, ಮತ್ತಿತರ ಜನರು ಈ ಪರಿಸರದ ಪಾವಿತ್ರ್ಯದಿಂದಾಗಿ ಅಲ್ಲಿಯೇ ನೆಮ್ಮದಿಯ ಜೀವನ ಸಾಗಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿ, ಗೃಹಸ್ಥ, ವಾನಪ್ರಸ್ಥ, ಯತಿ ಎಂಬ ನಾಲ್ಕು ಆಶ್ರಮದ ಸಾಧಕರೂ ಅಲ್ಲಿ ಇರುವರು. ಸಮೃದ್ಧವಾಗಿ ಹಾಲು ಹಿಂಡುವ ಗೋವುಗಳು, ಎಮ್ಮೆಗಳೂ ಅಲ್ಲಿ ಸುಖವಾಗಿ ವಾಸಮಾಡಿವೆ. ವನದಲ್ಲಿ ಆಹಾರೋಪಯೋಗಿ ಸಸ್ಯಸಂಪತ್ತೂ ಸಾಕಷ್ಟಿದೆ. ಭತ್ತ, ಗೋಧಿ, ಕಡಲೆ, ಉದ್ದು, ಹೆಸರು, ಎಳ್ಳು, ಕಬ್ಬು ಇವೇ ಮುಂತಾದ ಸಸಿಗಳೂ, ಕರ್ಪೂರವೇ ಮೊದಲಾದ ಸುಗಂಧ ಭರಿತ ವೃಕ್ಷಗಳಿಂದ ಸಂಪದ್ಭರಿತವಾಗಿದೆ ಆ ವನಪ್ರದೇಶ. ಇಂಥ ಸುಸಂಪನ್ನ ರಮಣೀಯ ವನಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಮಹಾಮಹರ್ಷಿಗಳೂ, ಮುನಿಪುಂಗವರೂ ಸೇರಿ ಬೃಹದ್ಯಾಗವನ್ನು ಮಾಡಲು ಸಮಾಲೋಚನೆಗೈದರು. ಯಾಗಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾದ ಅಗ್ನಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನಾದಿಗಳನ್ನು ಸಾಂಗವಾಗಿ ನೆರವೇರಿಸಿದರು. ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ನಡೆಯಲಿದ್ದ ಆ ಯಾಗವನ್ನು ವೀಕ್ಷಿಸಲು ಪ್ರಪಂಚದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಭಾಗಗಳಿಂದ ಅನೇಕ ಜನರು ಆಗಮಿಸಿದರು. ಯಜ್ಞವನ್ನು ನೋಡಲು ಬಂದವರಿಗೆಲ್ಲ ಉಚಿತವಾದ ಆಸನಾದಿಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಿ ಮುನಿಜರು ಸತ್ಕರಿಸಿದರು.

ಇದೇ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮಹಾಪ್ರಾಜ್ಞರಾದ ಲೋಮಹರ್ಷಣರೆಂಬ ಸೂತಾಚಾರ್ಯರೂ ಆ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಆಗಮಿಸಿದರು. ಲೋಮಹರ್ಷಣರನ್ನು ಕಂಡಾಕ್ಷಣ ಯಾಗವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಮುನಿಗಳಿಗೆ ಮಹದಾನಂದವುಂಟಾಯಿತು. ಧಾವಿಸಿ ಬಂದು ಅವರಿಗೆ ಸ್ವಾಗತ ಬಯಸಿ ಕುಶಲಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡಿ ಎಲ್ಲ ಮುನಿಗಳೂ ಗೌರವಾದರಗಳನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದರು. ಲೋಮಹರ್ಷಣರು ತಮ್ಮ ಕುಶಲ ವಾರ್ತೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸಿ ಎಲ್ಲ ಮುನಿಗಳನ್ನು ಸಂತೋಷಗೊಳಿಸಿದರು. ಅನೇಕ ಮುನಿಗಳನು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಮಾತನಾಡಿಸಿ ಸುಖ-ದುಃಖ ವಿಚಾರಿಸಿ ಅವರವರ ಸಾಧನೆ ಸಾಗಿದ ಬಗೆಯನ್ನು ಅವರವರೊಡನೆ ವಾತ್ಸಲ್ಯದಿಂದ ಪರ್ಯಾಲೋಚನೆಗೈದರು. ಆಗ ಆ ಮುನಿಗಳು ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ತಮತಮಗುಂಟಾಗಿದ್ದ ಅನೇಕ ಸಂಶಯಗಳನ್ನು ವ್ಯಾಸಶಿಷ್ಯರೂ, ಬುದ್ಧಿಶಾಲಿಗಳೂ ಆಗಿದ್ದ ಲೋಮಹರ್ಷಣರಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿ, ಪರಿಹರಿಸಲು ಕೋರಿಕೊಂಡರು.

ಮಹರ್ಷಿಗಳು:-

ಯಥಾ ಪೂರ್ವಮಿದಂ ಸರ್ವಮುತ್ಪನ್ನಂ ಸಚರಾಚರಂ ।
ಸಸುರಾಸುರಗಂಧರ್ವಂ ಸಯಕ್ಷೋರಗರಾಕ್ಷಸಂ ॥

ಶ್ರೋತುಮಿಚ್ಛಾಮಹೇ ಸೂತ ಬ್ರೂಹಿ ಸರ್ವಂ ಯಥಾ ಜಗತ್ ।
ಬಭೂವ ಭಯಶ್ಚ ಯಥಾ ಮಹಾಭಾಗ ಭವಿಷ್ಯತಿ ॥

ಯತಶ್ಚೈವ ಜಗತ್ಸೂತ ಯತಶ್ಚೈವ ಚರಾಚರಂ ।
ಲೀನಮಾಸೀತ್ತಥಾ ಯತ್ರ ಲಯಮೇಷ್ಯತಿ ಯತ್ರ ಚ ॥

ಪ್ರಾಜ್ಞರೆ, ದೇವದಾನವರಿಂದಲೂ, ಯಕ್ಷರಾಕ್ಷಸರಿಂದಲೂ, ಗಂಧರ್ವರಿಂದಲೂ ಕೂಡಿದ ಸ್ಥಾವರಜಂಗಮಾತ್ಮಕವಾದ ಈ ಪ್ರಪಂಚವು ಹಿಂದಿನ ಕಲ್ಪದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಇದ್ದಿತು? ಈ ಕಲ್ಪದಲ್ಲಿ ಇದು ಆವಿರ್ಭೂತವಾದ ಬಗೆ ಹೇಗೆ? ಈ ಪ್ರಪಂಚದ ಇನ್ನು ಮುಂದಿನ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳೇನು? ಇದನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿ ಮಾಡಿದವ ಯಾರು? ಯಾರಲ್ಲಿ ಇದು ಲೀನವಾಗುವುದು? ಈ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಮುಖದಿಂದ ಕೇಳಿ ತಿಳಿಯುವ ಅಭಿಲಾಷೆ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗಿದೆ. ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರ ನೀಡಬೇಕೆಂದು ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇವೆ.

ಲೋಮಹರ್ಷಣರು:-

ಅವಿಕಾರಾಯ ಶುದ್ಧಾಯ ನಿತ್ಯಾಯ ಪರಮಾತ್ಮನೇ ।
ಸದೈಕರೂಪರೂಪಾಯ ವಿಷ್ಣವೇ ಸರ್ವಜಿಷ್ಣವೇ ॥

ವಿಕಾರರಹಿತನಾದ, ಶುದ್ಧಸ್ವರೂಪಿಯಾದ, ಆದ್ಯಂತಗಳಿಲ್ಲದ, ಸತ್ವೈಕ ಶರೀರಿಯಾದ, ಸಕಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಹೃದಯದಲ್ಲೂ ವಾಸಿಸಿದ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಇದೋ ನನ್ನ ನಮಸ್ಕಾರ.

ನಮೋ ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭಾಯ ಹರಯೇ ಶಂಕರಾಯ ಚ ।
ವಾಸುದೇವಾಯ ತಾರಾಯ ಸ್ವರ್ಗಸ್ಥಿತ್ಯಂತಕರ್ಮಣೇ ॥

ಭಗವಂತ ಬ್ರಹ್ಮ, ವಿಷ್ಣು, ಮಹೇಶ್ವರ ಎಂಬ ಮೂರು ರೂಪಗಳಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿ, ಸ್ಥಿತಿ ಸಂಹಾರವೇ ಮೊದಲಾದ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವವ ನೀನೇ.

ಏಕಾನೇಕ ಸ್ವರೂಪಾಯ ಸ್ಥೂಲಸೂಕ್ಷ್ಮಾತ್ಮನೇ ನಮಃ ।
ಅವ್ಯಕ್ತವ್ಯಕ್ತಭೂತಾಯ ವಿಷ್ಣವೇ ಮುಕ್ತಿಹೇತವೇ ॥

ನಿನ್ನ ಇಚ್ಛೆಯಿಂದಲೇ, ನೀನು ದೊಡ್ಡ ಹಾಗೂ ಚಿಕ್ಕ ರೂಪಗಳನ್ನು ಧರಿಸುವೆ. ಅವ್ಯಕ್ತ ಸ್ವರೂಪಿಯಾದರೂ, ಭಕ್ತರ ಮೇಲಿನ ದಯೆಯಿಂದ ವ್ಯಕ್ತನಾಗಿ ಅವರಿಗೆ, ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಕರುಣಿಸುವೆ.

ಸ್ವರ್ಗಸ್ಥಿತಿ ವಿನಾಶಾಯ ಜಗತೋ ಯೋऽಜರಾಮರಃ ।
ಮೂಲಭೂತೋ ನಮಸ್ತಸ್ಮೈ ವಿಷ್ಣವೇ ಪರಮಾತ್ಮನೇ ॥

ಪ್ರಪಂಚದ ಸೃಷ್ಟಿ-ಸ್ಥಿತಿ-ಲಯಗಳು ನಿನ್ನ ಅಧೀನ. ಜರಾಮಾಣ ಮೊದಲಾದ ದೋಷಗಳಿಂದ ನೀನು ಬಹುದೂರ. ಸಮಸ್ತ ಜಗತ್ತಿಗೆ ಮೂಲ ಶಕ್ತಿಯಾಗಿರುವೆ ನೀನು. ಇಂಥ ನನ್ನ ಸ್ವಾಮಿಯೇ! ನಿನಗೆ ನನ್ನ ವಂದನೆಗಳು.

ಆಧಾರಭೂತಂ ವಿಶ್ವಸ್ಯಾಪ್ಯಣೀಯಾಂಸಂ ಅಣೀಯಸಾಂ ।
ಪ್ರಣಮ್ಯ ಸರ್ವಭೂತಸ್ಥಮಚ್ಯುತಂ ಪುರುಷೋತ್ತಮಂ ॥

ಬೃಹದಾಕಾರದ ಈ ವಿಶ್ವಕ್ಕೆ ಆಧಾರನಾಗಿದ್ದರೂ ಅಣುವಿಗಿಂತಲೂ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದ ರೂಪವುಳ್ಳವ, ಸಕಲ ಭೂತಗಳಲ್ಲಿ ಆವಾಸನ ಮಾಡಿದವ. ಇಂಥ ಅದ್ಭುತ ಸ್ವರೂಪದ ಪುರುಷೋತ್ತಮನನ್ನು ನಮಿಸುವೆ.

ಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪಮತ್ಯಂತಂ ನಿರ್ಮಲಂ ಪರಮಾರ್ಥತಃ ।
ತಮೇವಾರ್ಥಸ್ವರೂಪೇಣ ಭ್ರಾಂತಿದರ್ಶನತಃ ಸ್ಥಿತಂ ॥

ಸ್ವಾಮಿಯು ಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪಿಯು, ನಿರ್ಮಲನು. ಸೃಷ್ಟ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು ಅವನಿಗೆ ಇನಿತೂ ಆಯಾಸವಾಗದು.

ವಿಷ್ಣುಂ ಗ್ರಸಿಷ್ಣುಂ ವಿಶ್ವಸ್ಯ ಸ್ಥಿತೌ ಸರ್ಗೇ ತಥಾ ಪ್ರಭುಂ ।
ಸರ್ವಜ್ಞಂ ಜಗತಾಮೀಶಮಜಮಕ್ಷರಮವ್ಯಯಂ ॥

ಅವನಿಗೆ ಅದು ಆಟ. ಸರ್ವ ಪದಾರ್ಥಗಳ ಪರಮಾಣು ಪರ್ಯಂತರ ಸುಸೂಕ್ಷ್ಮ ಜ್ಞಾನವುಳ್ಳವ.

ಆದ್ಯಂ ಸುಸೂಕ್ಷ್ಮಂ ವಿಶ್ವೇಶಂ ಬ್ರಹ್ಮಾದೀನ್ಪ್ರಣಿಪತ್ಯ ಚ ।
ಇತಿಹಾಸಪುರಾಣಜ್ಞಂ ವೇದವೇದಾಂಗಪಾರಗಂ ।
ಸರ್ವಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞ ತತ್ವಜ್ಞಂ ಪರಾಶರಸುತಂ ಪ್ರಭುಂ ।
ಗುರುಂ ಪ್ರಣಮ್ಯ ವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ಪುರಾಣಂ ವೇದಸಂಮಿತಂ ॥

ಆ ಎಲ್ಲ ಪದಾರ್ಥ ಕ್ರಿಯೆಗಳಿಗೆ ಪ್ರೇರಕ. ಜರಾಮರಣ ರಹಿತನಾಗಿ ನಿತ್ಯ ಎಂದೇ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಖ್ಯಾತ. ಇಂಥ ದೇವದೇವನಾದ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ವಂದಿಸುವೆ, ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಣಮಿಸುವೆ. ವೇದವೇದಾಂತ ವಿದ್ಯಾಪಾರಂಗತನಾದ, ಪರಾಶರ ಸುತನಾದ, ನನಗೆ ಗುರುವಾದ ವ್ಯಾಸಮಹರ್ಷಿಯನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ನಮಸ್ಕರಿಸುವೆ.

ನಿಮ್ಮ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರ ರೂಪವಾಗಿ ವೇದತುಲ್ಯವೆಂದು ಪರಿಗಣಿತವಾದ **ಬ್ರಹ್ಮಪುರಾಣ**ವನ್ನು ಹೇಳುವೆ.ಈ ಪುರಾಣವನ್ನು ಹಿಂದೆ ದಕ್ಷನೇ ಮೊದಲಾದ ತಪಸ್ವಿಗಳಿಂದ ಪ್ರಾರ್ಥಿತನಾಗಿ ಸ್ವಯಂ ಬ್ರಹ್ಮನೇ ಅವರಿಗೆ ಉಪದೇಶಿಸಿರುವನು. ಆದಿಕವಿಯಾದ ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ಪ್ರೋಕ್ತವಾದ **ಬ್ರಹ್ಮಪುರಾಣ**ವನ್ನು ನಿಮಗೆ ಹೇಳುವೆ. ಈ **ಬ್ರಹ್ಮಪುರಾಣ**ವು ವೇದೋಕ್ತವಾದ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸೋದಾಹರಣವಾಗಿ ವಿಶದಗೊಳಿಸಿದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಶಾಸ್ತ್ರಾರ್ಥಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತವಾದ ಈ ಪುರಾಣ ಶ್ರವಣವನ್ನು ಭಕ್ತಿ ಶ್ರದ್ಧಾ ಸಂಯುತನಾಗಿ ಮಾಡಿದವ ಸ್ವವಂಶೋದ್ಧಾರಕನಾಗುವನು. ಸ್ವರ್ಗಾದಿ ಉತ್ತಮ ಲೋಕಗಳಲ್ಲೂ ಸನ್ಮಾನಿತನಾಗುವನು. ಸಾವಧಾನ ಮನಸ್ಕರಾಗಿ ಕೇಳಿರಿ.

ಅವ್ಯಕ್ತಂ ಕಾರಣಂ ಮತ್ತನ್ನಿತ್ಯಂ ಸದಸದಾತ್ಮಕಂ ।
ಪ್ರಧಾನಂ ಪುರುಷಸ್ತಸ್ಮಾನ್ನಿರ್ಮಮೇ ವಿಶ್ವಮೀಶ್ವರಃ ॥

ಅವ್ಯಕ್ತ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ನಿತ್ಯ ಪ್ರಕೃತಿಯು ಸದಸದಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಸಮಸ್ತ ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಉಪಾದಾನ ಕಾರಣವು. ಈ ಪ್ರಕೃತಿಯಿಂದ ವಿಷ್ಣುವು ಜಗತ್ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಮಾಡಿರುವವನು. ಮಹತ್ ಎಂಬ ತತ್ವದಿಂದ ಜಗತ್ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಯಿತು. ತತ್ವದ ಅಭಿಮಾನಿ ದೇವತೆ ಬ್ರಹ್ಮ. ಆದುದರಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ಜಗತ್ಸೃಷ್ಟಿಯಾಯಿತೆಂದು ಹೇಳುವರು. ಬ್ರಹ್ಮನು ನಾರಾಯಣನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಈ ಜಗತ್ತಿನ ಸೃಷ್ಟಿಗೈದ. ಈ ಮಹತ್ತತ್ವದಿಂದ ಅಹಂಕಾರ ತತ್ವವೂ, ಅಹಂಕಾರ ತತ್ವದಿಂದ ಪಂಚಸೂಕ್ಷ್ಮ ಭೂತಗಳೂ ಉದ್ಭವಿಸಿದವು. ಈ ಪಂಚ ಸೂಕ್ಷ್ಮಗಳಿಂದ ಪೃಥಿವಿ, ಜಲ, ತೇಜಸ್ಸು, ವಾಯು, ಆಕಾಶ ಎಂಬ ಪಂಚಮಹಾಭೂತಗಳು ಉತ್ಪನ್ನವಾದವು. ಪಂಚಮಹಾಭೂತಗಳಿಂದ ಸ್ಥೂಲ ಜಗತ್ತಿನ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಯಿತು. ಇದು ಸೃಷ್ಟಿಯ ಸಾಮಾನ್ಯ ವಿವರ.

ಇದನ್ನೇ ವಿಸ್ತೃತವಾಗಿ ನನಗೆ ತಿಳಿದಿರುವಷ್ಟನ್ನು ತಿಳಿಸುವೆ ಕೇಳಿರಿ. ಜಡ ಜಗತ್ತಿನ ಸೃಷ್ಟಿಯಾದ ಬಳಿಕ ಪರಮಾತ್ಮನು ಶರೀರಗಳನ್ನು ಹೀಗೆ ಸೃಷ್ಟಿಸಿದನು. ಮೊದಲು ಜಲವನ್ನು ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿ ಎಲ್ಲೆಡೆ ಸೃಷ್ಟಿಸಿದನು. ಆ ಜಲದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ವಿಸರ್ಜಿಸಿದನು. ಆದಿ ''ನರ''ನಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗಿದೆಯೆಂಬ ಕಾರಣದಿಂದ ನೀರಿಗೆ 'ನಾರ' ಎಂಬ ಹೆಸರು ಬಂದಿತು. ಈ ನಾರ (ಜಲ)ದಲ್ಲಿ ವಾಸವುಳ್ಳವ ಎಂಬ ನಿಮಿತ್ತದಿಂದ ಶ್ರೀಹರಿಗೆ ನಾರಾಯಣ (ನಾರಾಃ ಅಯನಂ ಯಸ್ಯ ಸಃ ನಾರಾಯಣಃ) ಎಂದು ಹೆಸರಾಯಿತು.

ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ಪರಿತ್ಯಕ್ತವಾದ, ಆ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದಿಂದ ಸುವರ್ಣವರ್ಣದ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡ ನಿರ್ಮಾಣವಾಯಿತು. ಅದರಲ್ಲಿಯೇ ಚತುರ್ಮುಖ ಬ್ರಹ್ಮನು ಆವಿರ್ಭವಿಸಿದ. ಈ ಚತುರ್ಮುಖ ಬ್ರಹ್ಮನು ಒಂದು ಸಂವತ್ಸರ ಪರ್ಯಂತರ ಈ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸಿದ. ನಂತರ ಅದನ್ನು ಇಬ್ಭಾಗಿಸಿದ. ಒಂದಕ್ಕೆ ಸ್ವರ್ಗ ಎಂತಲೂ ಇನ್ನೊಂದಕ್ಕೆ ಭೂಮಿ ಎಂತಲೂ ಕರೆದ. ಇವೆರಡರ ಮಧ್ಯೆ ಕಲ್ಪಿತವಾದ ಅಂತರವನ್ನೇ ''**ಆಕಾಶ**'' ಎಂದ. ಭೂಮಿಯ ಕೆಳಗಿನ ಜಲರಾಶಿಯನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸಿ ಅದರ ಮೇಲೆ ದ್ವೀಪದಂತೆ ಭೂಗೋಳವನ್ನು ಇರಿಸಿದ. ಅಷ್ಟ ದಿಕ್ಕುಗಳಿಗೆ ಸ್ವರೂಪ ನೀಡಿದ. ಮನಸ್ಸು, ಕಾಲ, ಮಾತು, ಕಾಮ, ಕ್ರೋಧ, ರತಿ ಮುಂತಾದ ಪ್ರಜಾಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಉಪಯುಕ್ತ ಸಾಮಗ್ರಿಸೃಷ್ಟಿಸಿದ. ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ. ಸೃಷ್ಟಿ ಪ್ರವಾಹವು ಅವಿಚ್ಛಿನ್ನವಾಗಿ ಸಾಗಲು ಪ್ರಜಾಪತಿಗಳಾದ ಮರೀಚಿ, ಅತ್ರಿ, ಅಂಗೀರಸ, ಪುಲಸ್ತ್ಯ, ಪುಲಹ, ವಶಿಷ್ಠ, ಕ್ರತು ಎಂಬ ಏಳು ಮಾನಸಕುಮಾರರನ್ನೂ ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ. ಈ ಏಳೂ ಜನ ಬ್ರಹ್ಮನ ಮಾನಸಪುತ್ರರನ್ನು ''**ಸಪ್ತಬ್ರಹ್ಮ**''ರು ಎಂದು ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಸರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇವರು ನಾರಾಯಣನಿಂದ ಅಭಿನ್ನರು. ಇಷ್ಟಾದ ನಂತರ ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಸಂತತಿ ಮುಂದುವರಿಯಲಿಲ್ಲ ವೆಂಬ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಕೋಪ ಉದಯಿಸಿತು. ಆ ಕೋಪದಿಂದ ಕೋಪವೇ ಮೂರ್ತಿಮಂತವೆಂಬಂತಿರುವ ರುದ್ರನು ಉತ್ಪನ್ನನಾದನು. ರುದ್ರನು ಅನೇಕ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಜಾಸೃಷ್ಟಿಗೈದ. ಮಾನಸ ಕುಮಾರರೂ ಸೃಷ್ಟಿಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಂಡರು. ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ಸೃಷ್ಟರಾದವರಲ್ಲಿ ಸನತ್ಕುಮಾರನು ಜ್ಯೇಷ್ಠನೂ ಪ್ರಾಜ್ಞನೂ ಆಗಿರುವನು. ಈ ಸನತ್ಕುಮಾರನು ಪ್ರಜಾಸೃಷ್ಟಿಯ ಕಡೆಗೆ ಲಕ್ಷ ಕೊಡದೇ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯನಾಗಿಯೇ ಉಳಿದ. ಇವನನ್ನು ನೋಡಿ ರುದ್ರ ಸುತನಾದ ಸ್ಕಂದನೂ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯನಾಗಿಯೇ ಉಳಿದುಬಿಟ್ಟ. ಇವನಿಂದಲೂ ಸೃಷ್ಟಿಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಉಪಯೋಗವಾಗಲಿಲ್ಲ.

ಮರೀಚಿಯೇ ಮೊದಲಾದ ಸಪ್ತಮಾನಸ ಕುಮಾರರಿಂದ ದೇವತೆಗಳೂ, ಋಷಿಗಳೂ ಹುಟ್ಟಿದರು. ಈ ಋಷಿಗಳೂ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯರಾಗಿಯೇ ಉಳಿದರು. ಪ್ರಜೆಗಳು ಮಾತ್ರ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿ ಉತ್ತಮಸಂತಾನ ನೀಡಿದರು. ಈ ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೋಸ್ಕರ ಬ್ರಹ್ಮನು ಯಜ್ಞೋಪಯೋಗಿಯಾದ ಋಕ್, ಯಜುಃಸಾಮಾದಿ ವೇದಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸಿದನು. ಸಿಡಿಲು, ಮಿಂಚು, ಮೋಡ, ಕಾಮನಬಿಲ್ಲು, ವೃಷ್ಟಿ ಮುಂತಾದವನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿದನು. '**ಸಾಧ್ಯರು**' ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ವಿಧವಿಧ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನೂ ಬ್ರಹ್ಮನು ಸೃಜಿಸಿದ. ಹೀಗೆ ಜಲದಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿ ಆರಂಭಗೊಂಡು ಇಲ್ಲಿಗೆ ನಿಂತಿತು. ಮುಂದುವರೆಯಲಿಲ್ಲ. ಸೃಷ್ಟಿಕ್ರಿಯೆ ಅವಿರತವಾಗಿ ಮುಂದುವರೆಯಲು ಬ್ರಹ್ಮನು ಉಪಾಯವೊಂದನ್ನು ಹೀಗೆ ಯೋಚಿಸಿದ. ತನ್ನ ಶರೀರದ ಒಂದು ಭಾಗದಿಂದ ಪುರುಷನನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದ. ಇನ್ನೊಂದು ಭಾಗದಿಂದ ಸ್ತ್ರೀಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದ.

ಅನಂತರ ವಿಷ್ಣುವೂ ಭೂಸ್ವರ್ಗಗಳೆರಡನ್ನು ವ್ಯಾಪಿಸಿದ ಪುರುಷನನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ. ಆ ವಿರಾಟಪುರುಷನು ಇನ್ನೋರ್ವ ಪುರುಷನನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿ ಮಾಡಿದ. ಆ ಪುರುಷನೇ ''**ಮನು**'' ಎಂದು ಹೆಸರಾದ. ಈ ಮನುವಿನ ಹೆಸರಿನಿಂದಲೇ ಮನ್ವಂತರಗಳು ರೂಪುಗೊಂಡವು. ಈಗ ಎರಡನೇ ಮನ್ವಂತರ ನಡೆದಿದೆ. ಈ ಮನುವೂ ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ. ಈ ಮನುವಿನ ಪುತ್ರರು ಶುಕ್ರಶೋಣಿತ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಉದ್ಭವಿಸಿದವರಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಇವರನ್ನು ''**ಅಯೋನಿಜರು**'' ಎನ್ನುವರು.

ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೆ ಒಡೆಯನಾದ ಮನುವಿಗೆ ''ಆಪವ'' ಎಂದೂ ಹೆಸರಿದೆ. ಮನುವು 'ಶತರೂಪಾ' ಎಂಬ ಕನ್ಯೆಯನ್ನು ವಿವಾಹವಾದನು. ಮನುವನ್ನು ವರಿಸಲು ಶತರೂಪಾ ಎಂಬ ಈ ಕನ್ನಿಕೆಯು ನೂರು ವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ಕಠಿಣ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಆಚರಿಸಿ, ತತ್ಫಲವಾಗಿ ತೇಜಸ್ವಿಯಾದ ಮನುವನ್ನು ಪತಿಯನ್ನಾಗಿ ಪಡೆದಳು. ಶತರೂಪೆಯ ಪತಿಯಾದ ಈ ಮನುವಿಗೆ ''**ಸ್ವಾಯಂಭುವ ಮನು**''ಎಂದೂ ಹೆಸರು ಇದೆ. (ಈಗಿನ ಮನ್ವಂತರಕ್ಕೆ ಈ ಸ್ವಾಯಂಭುವ ಮನುವು ಅಧಿಪತಿ. ಒಂದು ಮನ್ವಂತರ ಎಂದರೆ ಎಪ್ಪತ್ತೊಂದು ಯುಗಗಳು, ಒಟ್ಟು ಮನ್ವಂತರಗಳು ಹದಿನಾರು).

ಸ್ವಾಯಂಭುವ ಮನುವಿಗೆ ಶತರೂಪಳಲ್ಲಿ ಓರ್ವಪುತ್ರ ಜನಿಸಿದ. ಇವನಿಗೆ 'ವೀರ' ಎಂದು ನಾಮಕರಣ ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಮುಂದೆ ಈ ವೀರನನ್ನು ಕರ್ದಮ ಪ್ರಜಾಪತಿಯ ಮಗಳಾದ ಕಾಮ್ಯಾಳಿಗೆ ಕೊಡಲಾಯಿತು. ವೀರಕುಮಾರನಿಗೆ ಕಾಮ್ಯಾಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಿಯವ್ರತ, ಉತ್ತಾನಪಾದ ಎಂಬ ಈರ್ವರು ಹಾಗೂ ಸಾಮ್ರಾಟ್, ಕುಕ್ಷಿ, ವಿರಾಟ್, ಪ್ರಭು ಎಂಬ ನಾಲ್ವರು ಜನಿಸಿದರು. ಉತ್ತಾನಪಾದನನ್ನು ಅತ್ರಿ ಮುನಿಯು ದತ್ತು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ. ಈ ಉತ್ತಾನಪಾದನಿಗೆ ಸೂನೃತಾದೇವಿ ಎಂಬ ಧರ್ಮರಾಜನ ಮಗಳೊಡನೆ ವಿವಾಹ ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಧರ್ಮರಾಜನು ಮಾಡಿದ ಅಶ್ವಮೇಧಯಾಗದ ಪುಣ್ಯಫಲವಾಗಿ ಈ ಪುತ್ರಿಯು ಜನ್ಮ ತಾಳಿದಳು. ಇವಳಿಗೆ ಸುನೀತಿ ಎಂಬ ಇನ್ನೊಂದು ಹೆಸರೂ ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಈ ಉತ್ತಾನಪಾದ ಹಾಗೂ ಸುನೀತಿಯರಿಗೆ ಬಾಲ ತಪಸ್ವಿ ಮಹಾಜ್ಞಾನಿ ಧ್ರುವನು ಹುಟ್ಟಿದನು. ಉತ್ತಾನಪಾದನಿಗೆ ಧ್ರುವನು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೇ ಕೀರ್ತಿಮಂತ, ಆಯುಷ್ಮಂತ, ವಸು ಎಂಬ ಮೂರು ಮಕ್ಕಳು ಸುನೀತಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದರು. ಇವರಲ್ಲಿ ಧ್ರುವನು ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ತಪಶ್ಚರಣೆಗೆ ಮೊದಲು ಮಾಡಿದನು. ದೇವಮಾನದ ಮೂರುಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಕುರಿತು ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ಬಹುದೀರ್ಘಕಾಲೀನವಾದ ಈ ತಪಸ್ಸಿನಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮನು ಸಂತುಷ್ಟಗೊಂಡು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷನಾದ. ವರಕೇಳಲು ಹೇಳಿದ. ಧ್ರುವನ ಅಪೇಕ್ಷೆಯನ್ನು ಆಲಿಸಿ ''ಅಸ್ತು'' ಎಂದು ಹರಿಸಿದ, ಧ್ರುವಮಂಡಲಕ್ಕೆ ಅವನನ್ನು ಒಡೆಯನಾಗಿಸಿದ. ಈ ಧ್ರುವಮಂಡಲ ಸಪ್ತರ್ಷಿಗಳ ಸ್ಥಾನಕ್ಕಿಂತಲೂ ಉನ್ನತವಾದ ಸ್ಥಾನವಾಗಿದೆ. ದೇವಾಸುರರಿಗೆ ಭೃಗುಮಹರ್ಷಿಯು ಧ್ರುವನ ಈ ಅಸಾಮಾನ್ಯವಾದ ಸಾಧನೆಯನ್ನು ಹೀಗೆ ಬಣ್ಣಿಸಿರುವನು.

ಅಹೋ ಏಸ್ಯ ತಪಸೋ ವೀರ್ಯಂ ಅಹೋ ಶ್ರುತಮಹೋದ್ಭುತಂ ।
ಯಮದ್ಯ ಪುರತಃ ಕೃತ್ವಾ ಧ್ರುವಂ ಸಪ್ತರ್ಷಯಃ ಸ್ಥಿತಾಃ ॥

ಧ್ರುವನ ತಪಶ್ಶಕ್ತಿಯು ಅಗಾಧವಾದುದು. ಧ್ರುವನು ಮಹಾಜ್ಞಾನಿ. ಈ ಅದ್ಭುತ

ಸಾಮರ್ಥ್ಯವುಳ್ಳ ಧ್ರುವನನ್ನು ಮುಂದೆ ಮಾಡಿ (ಮುಖ್ಯಸ್ಥಾನ ಕೊಟ್ಟು) ಅವನ ಹಿಂದೆ ಎಲ್ಲ ಸಪ್ತರ್ಷಿಗಳು ಇರುವರು.

ಇಂಥ ಮಹಾಮಹಿಮನಾದ ಧ್ರುವನಿಗೆ ಶಂಭು ಎಂಬುವವಳು ಪತ್ನಿಯಾಗಿದ್ದಳು. ಧ್ರುವನಿಗೆ ಶಂಭುವಿನಲ್ಲಿ ಶ್ಲಿಷ್ಟಿ, ಭವ್ಯ ಎಂಬ ಈರ್ವರು ಮಕ್ಕಳು ಜನಿಸಿದರು. ಶ್ಲಿಷ್ಟಿಯಿಂದ ಸುಚ್ಛಾಯಾದೇವಿಯು ರಿಪು, ಧನಂಜನ, ವೀರ, ವೃಕಲ, ವೃಕತೇಜ ಎಂಬ ಐದು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಪಡೆದಳು. ರಿಪುರಾಜನಿಂದ ಬೃಹತೀದೇವಿಯು ಚಕ್ಷುಷ ಎಂಬ ಕುಮಾರನನ್ನು ಪಡೆದಳು. ಚಕ್ಷುಷನು ವೀರಬ್ರಹ್ಮನ ಮಗಳಾದ ಪುಷ್ಕರಿಣೀದೇವಿಯಲ್ಲಿ ಚಾಕ್ಷುಷ ಮನುವನ್ನು ಪಡೆದನು. ಚಾಕ್ಷುಷಮನುವಿಗೆ ನಡ್ವಲಾದೇವಿಯಲ್ಲಿ ಮಹಾತೇಜಸ್ವಿಗಳಾದ ಹತ್ತು ಮಕ್ಕಳು ಜನಿಸಿದರು. ಇವರ ಹೆಸರುಗಳು ಹೀಗಿವೆ. ಕುತ್ಸ, ಪುರು, ಶತದ್ಯುಮ್ನ, ತಪಸ್ವೀ, ಸತ್ಯವಾಕ್, ಕವಿ, ಅಗ್ನಿಷ್ಟುತ್, ಅತಿರಾತ್ರ, ಸುದ್ಯುಮ್ನ, ಅಭಿಮನ್ಯು. ಪುರುವಿನಿಂದ ಆಗ್ನೇಯಿದೇವಿಯು ಆರು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಪಡೆದಳು. ಅಂಗ, ಸುಮನಸ, ಸ್ವಾತಿ, ಕ್ರತು, ಅಂಗೀರಸ, ಮಯ ಇವರೇ ಆ ಆರು ಸುತರು. ಅಂಗರಾಜನಿಂದ ಸುನಿತೆಯಲ್ಲಿ ''ವೇನ''ನು ಜನಿಸಿದ. ಈ ವೇನನು ಪೃಥ್ವಿಯನ್ನು ಆಳುವಾಗ ದುರಾಚಾರಿಯಾದ. ಪ್ರಜೆಗಳ ಮೇಲೆ ದಬ್ಬಾಳಿಕೆ ನಡೆಸಿದ. ಇದರಿಂದ ಋಷಿಗಳಿಗೆ ಕೋಪವುಂಟಾಗಿ ಅವನನ್ನು ಅವರು ಸಂಹರಿಸಿದರು. ವೇನನಿಗೆ ಮಕ್ಕಳಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಋಷಿಗಳು ಆ ಸತ್ತ ವೇನನ ಕೈಯನ್ನು ಮಂಥನ ಮಾಡಿದರು. ಇದರಿಂದ ತೇಜಸ್ವಿಯಾದ ಓರ್ವ ಕುಮಾರ ಹೊರಬಂದ, ಜ್ಞಾನದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಈ ಕುಮಾರನನ್ನು ಋಷಿಗಳು ಅವಲೋಕಿಸಿದರು. ''ಜ್ವಲಿಸುವ ಅಗ್ನಿಯಂತೆ ತೇಜಸ್ವಿಯಾಗು. ಉತ್ತಮ ಬಿಲ್ಲುಗಾರನಾಗು, ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ಸುಖವಾಗಿ ಇರಿಸು. ಮಹದ್ ಯಶಸ್ಸನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸು'' ಎಂದು ಹೃದಯ ತುಂಬಿ ಹರಿಸಿದರು. ಇವನಿಗೆ **ಪೃಥು** ಎಂಬ ಹೆಸರಾಯಿತು. ಋಷಿಗಳ ಆಣತಿಯಂತೆ ಇವನು ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪಾಲಿಸಿದ. ಅನೇಕ ಪ್ರಜಾಹಿತ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ. ರಾಜಸೂಯಯಾಗ ನೆರವೇರಿಸಿದ. ರಾಜಸೂಯಯಾಗವನ್ನು ಮೊಟ್ಟ ಮೊದಲು ಮಾಡಿದವನೆಂದರೆ ಪೃಥುರಾಜನೇ.

ಈ ಪೃಥು ಚಕ್ರವರ್ತಿಯಿಂದ ಸೂತ, ಮಾಗಧ ಎಂಬ ಮಕ್ಕಳು ಜನಿಸಿದರು. ಪ್ರಜೆಗಳ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕಾಗಿ ಈ ಪೃಥುವು ಗೋರೂಪಧಾರಣ ಮಾಡಿದ್ದನು. ಪೃಥ್ವಿಯನ್ನು ಕರೆದು ಸಸ್ಯ ಮೊದಲಾವುಗಳ ಸಮೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೆ ಒದಗಿಸಿದ. ಈ ಸಂದರ್ಭಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳು, ಋಷಿಗಳು, ಪಿತೃಗಳು, ದಾನವರು, ಗಂಧರ್ವರು, ಅಪ್ಸರೆಯರು, ದೈತ್ಯರು ಎಲ್ಲರೂ ಗೋರೂಪಳಾದ ಪೃಥ್ವಿಯನ್ನು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಪಾತ್ರೆಗಳಲ್ಲಿ ಹಿಂಡಿಕೊಂಡರು. ಪೃಥ್ವಿಯು ಅವರವರಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಹಾಲನ್ನು ಕೊಡುವಂತೆ ಕೊಟ್ಟಿತು. ಇದರಿಂದ ಜನರೆಲ್ಲ ಸಂಪನ್ನ ಜೀವನ ನಡೆಸುವವರಾದರು.

ಪೃಥುರಾಜನು ರಾಜಸೂಯಯಾಗ ಮಾಡಿದ ನಂತರ ಅವನಿಗೆ ಇರ್ವರು ಸುತರು ಜನಿಸಿದರು. ಇವರಿಗೆ ಅಂತರ್ಧಿ, ಪಾತಿ, ಎಂದು ಹೆಸರು. ಅಂತರ್ಧಿಯಿಂದ ಶಿಖಂಡಿನೀ ದೇವಿಯಲ್ಲಿ ಹವಿರ್ಧಾನ ಎಂಬ ಸುತನು ಜನಿಸಿದ. ಆಗ್ನೇಯ ದೇವಿಯಲ್ಲಿ ಹವಿರ್ಧಾನನಿಗೆ ಪ್ರಾಚೀನಬರ್ಹಿಷ, ಶುಕ್ರ, ಗಯ, ಕೃಷ್ಣ, ವ್ರಜ, ಅಜಿನ ಎಂಬ ಆರು ಜನ ಮಕ್ಕಳು ಜನಿಸಿದರು. ಇವರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಚೀನಬರ್ಹಿಷನು ಬಹುಕಾಲ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಆಚರಿಸಿದ. ತಪಾಚರಣೆ ಮುಗಿದ

ಮೇಲೆ ಸಮುದ್ರನ ಮಗಳಾದ ಸವರ್ಣಾದೇವಿಯನ್ನು ವಿವಾಹವಾದ. ಈ ಸವರ್ಣಾದೇವಿಗೆ ಹತ್ತು ಜನ ಮಕ್ಕಳು. ಈ ಹತ್ತು ಕುವರರಿಗೂ **ಪ್ರಚೇತಸರು** ಎಂಬ ಸಾಮಾನ್ಯ ನಾಮಧೇಯವಾಯಿತು. ಈ ದಶಕುಮಾರರು ಧನುರ್ವೇದ ಪಾರಂಗತರು. ಯುದ್ಧಕುಶಲರು, ಪರಾಕ್ರಮಿಗಳು. ಈ ದಶ ಪ್ರಚೇತಸರು ಸಾಗರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಚಲರಾಗಿ ನಿಂತು ದಶಸಹಸ್ರ ವರ್ಷಗಳಷ್ಟು ದೀರ್ಘ ಅವಧಿಯವರೆಗೆ ಘೋರ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಆಚರಿಸಿದರು. ಘನಘೋರವಾದ ಈ ದಶಕುಮಾರರ ತಪಸ್ಸಿನ ತಾಪಕ್ಕೆ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಮರಗಳು ಬೆಂದು ಕರಟಿದವು. ಅನೇಕ ಜೀವಿಗಳು ನೊಂದು ನಷ್ಟವಾದವು. ಇನ್ನೂ ನಿಲ್ಲಲಿಲ್ಲ ಆ ತಪಸ್ಸು. ಹಾಗೆಯೇ ಕೆಲಕಾಲ ನಡೆಯಿತು. ಶಾಖ ಮಿತಿಮೀರಿ ಗಾಳಿಯೂ ಬೀಸದಾಯಿತು. ಭೂಮಿಯ ಮೇಲಿನ ಮರಗಳೆಲ್ಲ ದಹಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ನೆಲಕ್ಕೊರಗಿದವು. ಚಿಕ್ಕಪುಟ್ಟ ಸಸ್ಯಗಳಂತೂ ಭಸ್ಮಾವಶೇಷವಾದವು. ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಆದರೂ ಯಾವ ದೇವತೆಯೂ ಬರಲಿಲ್ಲ. ತಪಂಗೈಯುತ್ತ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಆ ದಶಕುಮಾರರ ತಪಸ್ಸಿನ ತೀವ್ರತೆ ಕಡಿಮೆಯಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅವರ ಮುಖದಿಂದ ವಾಯು ಮತ್ತು ಅಗ್ನಿ ಹೊರಹೊರಟು ಜಗತ್ತನ್ನೆಲ್ಲ ಸುಡಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿತು. ಆಗ ಚಂದ್ರನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದ. ಪ್ರಚೇತಸರನನ್ನು ಕುರಿತು ಮಾತನಾಡಿದ. ''ಪ್ರಾಚೀನ ಬರ್ಹಿಷರ ಸುತರಾದ ಪ್ರಚೇತಸರೇ, ಇಗೋ! ನಾನು ಬಂದಿದ್ದೇನೆ. ಇನ್ನಾದರೂ ನಿಮ್ಮ ಕೋಪವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ, ನಿಮ್ಮ ಮುಖದಿಂದ ನಿಃಸೃತವಾದ ವಾಯು, ಅಗ್ನಿ ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಪೂರಕವಾಗಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತ ಜಗತ್ತನ್ನೆಲ್ಲ ದಹಿಸುತ್ತಿವೆ. ಈ ಅಗ್ನಿ ಮತ್ತು ವಾಯುವನ್ನು ಈ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಶಾಂತಗೊಳಿಸಿ. ನಿಮ್ಮಿಂದಾಗಿ ತೊಂದರೆ ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿರುವ ನಿಷ್ಪಾಪಿ ಜೀವಿಗಳನ್ನು ಉಳಿಸಿ.''

ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ದಶಕುಮಾರರು ತಪಸ್ಸನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿದರು. ತಮ್ಮಿಂದ ಬಿಡಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದ ಅಗ್ನಿ, ವಾಯುಗಳನ್ನು ಶಾಂತಗೊಳಿಸಿದರು. ಇದರಿಂದ ಚಂದ್ರ ಸಂತುಷ್ಟನಾದ. ತನ್ನ ಮಗಳಾದ ಮಾರಿಷಾದೇವಿಯನ್ನು ಅವರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ವಿವಾಹೋತ್ಸವ ನೆರವೇರಿಸಿದ. ದಶಕುಮಾರನನ್ನು ಕುರಿತು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ. ''ಈ ಮಾರಿಷೆಯು ವೃಕ್ಷಕನ್ಯೆ. ಸ್ತ್ರೀರತ್ನವೆಂದು ಪರಿಗಣಿತವಾದ ಇವಳನ್ನು ಭವಿಷ್ಯತ್ತನ್ನು ಬಲ್ಲ ನಾನೇ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಧಾರಣ ಮಾಡಿದ್ದೆ. ಇವಳು ನಿಮಗೆ ಪತ್ನಿಯಾಗಲಿ. ಚಂದ್ರವಂಶವನ್ನು ಬೆಳೆಸಲಿ. ನಿಮಗೆ ಇವಳಲ್ಲಿ ದಕ್ಷ ಪ್ರಜಾಪತಿಯು ಜನಿಸುವನು. ಈ ದಕ್ಷನು ಸಾತ್ವಿಕ ತೇಜಸ್ಸಂಪನ್ನನಾಗಿ, ಮಹಾಪ್ರಾಜ್ಞನಾಗಿ ಬೆಳಗುವನು. ನೀವು ತಪಸ್ಸನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ ತಪೋಜ್ವಾಲೆಗೆ ಸುಟ್ಟ ಸಸ್ಯ, ಜೀವಿ, ಭೂಮಿ ಇವುಗಳನ್ನು ಈ ದಕ್ಷನು ರಕ್ಷಿಸುವನು. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನೊಂದಬೆಂದ ಎಲ್ಲ ಚರಾಚರಗಳನ್ನು ಈ ದಕ್ಷನು ಸಮಾಧಾನಿಸಿ ಸರಿಪಡಿಸುವನು. ನಿಮಗೆ ತಿಳಿಯದೇ ಸಂಭವಿಸಿದ ಈ ಲೋಕಹಾನಿಯನ್ನು ನಿಮಗೆ ಮಾರಿಷಳಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಈ ದಕ್ಷನು ಸರಿಪಡಿಸಿ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನೂ ಪುಣ್ಯವನ್ನೂ ಸಂಪಾದಿಸುವನು.''

ಹೀಗೆ ಚಂದ್ರನು ಹೇಳಿದ ನಂತರ ಆ ದಶ ಪ್ರಚೇತಸರು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಚಂದ್ರಸುತೆಯಾದ ಮಾರಿಷಳನ್ನು ಮದುವೆಯಾದರು. ಕೆಲ ಕಾಲಾನಂತರ ಈ ದಶ ಪ್ರಚೇತಸರಿಂದ ಮಾರಿಷದೇವಿಯಲ್ಲಿ ಮಹಾತೇಜಸ್ವಿಯಾದ ದಕ್ಷಬ್ರಹ್ಮನು ಚಂದ್ರನ ಅಂಶದಿಂದ ಅವತರಿಸಿದನು. ಈ ದಕ್ಷನೇ ಸಮೃದ್ಧವಾಗಿ ಸೃಷ್ಟಿಗೈದು ಸೃಷ್ಟಿಕಾರ್ಯ ಮುಂದೆ ಸಾಗಲು ಅನುವು ಮಾಡಿದ, ಪುರುಷರು, ಸ್ತ್ರೀಯರು, ಪ್ರಾಣಿಗಳು, ಪರ್ವತಾದಿ

ಜಡವಸ್ತುಗಳು ಇವನ್ನೆಲ್ಲ ಸೃಷ್ಟಿಗೈದ. ಈ ದಕ್ಷನಿಗೆ ಐವತ್ತು ಜನ ಮಕ್ಕಳು. ಇವರಲ್ಲಿ ಹತ್ತು ಕನ್ಯೆಯರನ್ನು ಯಮಧರ್ಮನಿಗೆ, ಕಶ್ಯಪನಿಗೆ ಹದಿಮೂರು ಕನ್ಯೆಯರನ್ನು, ಇಪ್ಪತ್ತೇಳು ನಕ್ಷತ್ರ ಕನ್ಯೆಯರನ್ನು ಚಂದ್ರನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಮದುವೆ ಮಾಡಿದನು.

ಈ ದಕ್ಷ ಪುತ್ರಿಯರಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳು, ಪಕ್ಷಿಗಳು, ಪಶುಗಳು, ನಾಗಗಳು, ದೈತ್ಯರು, ದಾನವರು, ಗಂಧರ್ವರು, ಅಪ್ಸರೆಯರು ಇತ್ಯಾದಿಯಾಗಿ ಸಂತಾನ ಸೃಷ್ಟವಾಯಿತು. ಈಗಿನಿಂದಲೇ ಪುರುಷ ಹಾಗೂ ಸ್ತ್ರೀ ಇವರಿಬ್ಬರ ಸಂಪರ್ಕದಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿಕಾರ್ಯ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತೆನ್ನಬಹುದು. ಇದಕ್ಕಿಂತ ಮೊದಲು ಆಗಿದ್ದ ಸೃಷ್ಟಿ ಬ್ರಹ್ಮನ ಮನಃಸಂಕಲ್ಪ ಹಾಗೂ ಜ್ಞಾನಗಳಿಂದ. ಈ ಮೊದಲ್ಗೊಂಡು ಇನ್ನು ಮುಂದಿನ ಸೃಷ್ಟಿ, ಸ್ತ್ರೀ-ಪುರುಷ ಸಂಪರ್ಕ ಜನ್ಯಸೃಷ್ಟಿಯಾಯಿತು.

ಮುನಿಗಳು:- ಸೂತರೆ ದೇವತೆಗಳು, ದಾನವರು, ಗಂಧರ್ವರು, ರಾಕ್ಷಸರು ಮುಂತಾದವರು ಹಾಗೂ ದಕ್ಷನ ಉತ್ಪತ್ತಿಯ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಕೇಳಿದೆವು. ದಕ್ಷಬ್ರಹ್ಮನು ಬ್ರಹ್ಮನ ಬಲಗಾಲಿನ ಅಂಗುಷ್ಠದಿಂದ, ಅವನ ಪತ್ನಿಯು ಎಡಗಾಲಿನ ಅಂಗುಷ್ಠದಿಂದ ಜನಿಸಿದ್ದಾರೆಂದು ಕೇಳಿದ್ದೇವೆ. ಇದು ಸತ್ಯವಾದರೆ ಬ್ರಹ್ಮನ ಮಗನಾದ ದಕ್ಷನು ಮತ್ತೆ ಪ್ರಚೇತಸರ ಮಗನಾಗಿ ಹೇಗೆ ಜನಿಸಿದ? ಚಂದ್ರನ ಮಗಳ ಮಗನಾದ ದಕ್ಷನು ಚಂದ್ರನಿಗೆ ಹೆಣ್ಣುಕೊಟ್ಟ ಮಾವ ಆಗಲು ಹೇಗೆ ಸಾಧ್ಯ? ನಮ್ಮ ಈ ಸಂದೇಹವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿರಿ.

ಸೂತ:- ಮುನಿಗಳೆ, ಇದೆಲ್ಲವೂ ಕಲ್ಪಾಂತರದ ವಿಷಯ, ಚಂದ್ರ, ದಕ್ಷ ಮೊದಲಾದ ದೇವತಾ ಪುರುಷರು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಕಲ್ಪದಲ್ಲೂ ಹುಟ್ಟಿ ಬರುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ಕಲ್ಪ ಭೇದದಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮಪುತ್ರನಾದ ದಕ್ಷಪ್ರಜಾಪತಿಯು ಇನ್ನೊಂದು ಕಲ್ಪದಲ್ಲಿ ಪ್ರಚೇತಸಕುಮಾರನಾಗಿ ಜನಿಸಿದ. ಮತ್ತು ಇನ್ನೊಂದು ವಿಷಯ ತಿಳಿಯಿರಿ. ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಹಿರಿತನ, ಕಿರಿತನಗಳು ವಯೋ ಮೂಲಕವಾಗಿ, ಸಂಬಂಧ ಮೂಲಕವಾಗಿ ನಿರ್ಧರಿಸಲ್ಪಡುವದಿಲ್ಲ. ತಪಸ್ಸು, ಸಾಮರ್ಥ್ಯ, ಪ್ರಭಾವ ಈ ಅಂಶಗಳಿಂದ ಅವರವರ ಜ್ಯೇಷ್ಠ-ಕನಿಷ್ಠ ಪ್ರಭಾವಗಳ ಗಣನೆಯಾಗುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಹಾಗೆ ನೋಡಿದರೆ ಈ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿನ ಎಲ್ಲ ಮಾನವರು, ದೇವತೆಗಳು, ದೈತ್ಯರು, ಕಶ್ಯಪರೊಬ್ಬರ ಸಂತಾನ, ಆದುದರಿಂದ ಎಲ್ಲರೂ ಅಣ್ಣತಮ್ಮಂದಿರೇ! ಅಕ್ಕತಂಗಿಯರೇ! ಅವರವರಲ್ಲಿ ಗಂಡು-ಹೆಣ್ಣಿನ ಸಂಬಂಧವೇ ಶಾಸ್ತ್ರ ವಿರುದ್ಧ ಆದೀತು. ಆದುದರಿಂದ ಎಲ್ಲರೂ ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಮಕ್ಕಳೇ ಆದರೂ ಅವಾಂತರ ಭೇದಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿ ಸೋದರ-ಸೋದರೀಭಾವ ನಿರ್ಧರಿತವಾಗುವುದೇ ವಿನಃ ಮೂಲವನ್ನಲ್ಲ. ಸಂಬಂಧಗಳು ಮಾನವರಲ್ಲಿ ನಿರ್ಧರಿಸುವದಕ್ಕೂ ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ನಿರ್ಧರಿಸುವದಕ್ಕೂ ಮಹದಂತರವಿದೆ. ಪ್ರಾಜ್ಞರು ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವುಳ್ಳವರಾಗುವದಿಲ್ಲ. ದಕ್ಷನ ಈ ಚರಾಚರ ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಕುತೂಹಲದಿಂದ ಕೇಳಿ ತಿಳಿದವರು, ಹೇಳಿದವರು ದೀರ್ಘಾಯುಷಿಗಳಾಗುವರು.

ಶೌನಕರು:- ಲೋಮಹರ್ಷಣ ಮುನಿಗಳೇ, ನೀವು ನಮಗೆ ದೇವ-ದೈತ್ಯರ ಹಾಗೂ ಗಂಧರ್ವ, ಸರ್ಪ ಮತ್ತು ಅಸುರರ ಹುಟ್ಟು, ಬೆಳವಣಿಗೆಗಳನ್ನು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸಿರಿ.

ಸೂತ:- ಸೃಷ್ಟಿಯ ಆದಿಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ದಕ್ಷ ಪ್ರಜಾಪತಿಗೆ ಸೃಷ್ಟಿಮಾಡು ಎಂದು ಅಪ್ಪಣೆ ಮಾಡಿದ. ಅವನ ಆದೇಶದಂತೆ ಕಾರ್ಯದಕ್ಷನಾದ ದಕ್ಷ ಬ್ರಹ್ಮನು

ಮೊದಲು ತನ್ನ ಮನಃಸಂಕಲ್ಪದಿಂದಲೇ ದೇವ-ದಾನವರನ್ನೂ, ಗಂಧರ್ವ, ಅಸುರ, ಯಕ್ಷ-ರಾಕ್ಷಸರನ್ನೂ ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ. ಇದಕ್ಕೆ **ಮಾನಸಸೃಷ್ಟಿ** ಎಂದು ಹೆಸರು.

ಬ್ರಹ್ಮದೇವರೂ ಸಹ ಮೊದಲು ಮಾನಸ ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನೇ ಮಾಡಿ ಸನಕ, ಸನಂದನಾದಿ ಯೋಗೀಶ್ವರರನ್ನೂ ಮರೀಚಿ, ಅತ್ರಿ ಮುಂತಾದ ಪ್ರಜಾಪತಿಗಳನ್ನೂ, ದೇವತೆಗಳನ್ನೂ, ಮಹರ್ಷಿಗಳನ್ನೂ ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ್ದರೂ ಈ ಮಾನಸಸೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಪ್ರಜಾವೃದ್ಧಿಯು ಅಪೇಕ್ಷಿತ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಆಗ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಅವನಿಗೆ ದಾಂಪತ್ಯ ಧರ್ಮದಿಂದ ಅರ್ಥಾತ್ ಸ್ತ್ರೀ-ಪುರುಷ ಸಂಯೋಗದಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮುಂದುವರೆಸಲು ಆದೇಶ ನೀಡಿದರು. ಅಂತೆಯೇ ದಕ್ಷನು ವೀರಣ ಪ್ರಜಾಪತಿಯ ಮಗಳಾದ, ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಅನುಕೂಲಳಾದ ಅಸಿಕ್ನೀದೇವಿಯನ್ನು ವಿವಾಹವಾದ. ಅಸಿಕ್ನೀದೇವಿಯಲ್ಲಿ ದಕ್ಷ ಬ್ರಹ್ಮನು ಐದುಸಾವಿರ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಪಡೆದನು. ಈ ದಕ್ಷ ಪುತ್ರರೆಲ್ಲರೂ ಮಹಾತ್ಮರು. ಇವರೆಲ್ಲರೂ ತಮ್ಮ ತಂದೆಯ ಅಪ್ಪಣೆಯಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮುಂದುವರೆಸಲು ಉತ್ಸುಕರಾಗಿದ್ದರು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ದೇವರ್ಷಿಯಾದ ನಾರದನು ಅವರಿದ್ದಲ್ಲಿಗೆ ಆಗಮಿಸಿ, ಅವರನ್ನು ಉದ್ದೇಶಿಸಿ ಹೀಗೆ ನುಡಿದ.

ನಾರದ:- ದಕ್ಷಪುತ್ರರೆ, ನೀವು ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಪ್ರಜಾವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಲು ಹೊರಟಿರುವಿರಿ. ಆದರೆ ನೀವಿರುವ ಭೂಮಿಯ ವಿಸ್ತಾರ ನಿಮಗೆ ತಿಳಿದಿದೆಯೆ? ಈ ಭೂಮಿಯ ತುದಿ, ಮೊದಲು, ಮೇಲೆ, ಕೆಳಗೆ, ಒಳಗೆ, ಹೊರಗೆ ಏನು ಎಂಬುದನ್ನು ಬಲ್ಲಿರಾ?

ನಾರದರ ಪ್ರಶ್ನೆಯಿಂದ ದಕ್ಷ ಪುತ್ರರು ಗೊಂದಲಕ್ಕೊಳಗಾದರು. ಭೂಮಿಯ ಆಳಗಲಗಳನ್ನು ಒಟ್ಟು ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಕಂಡು ಬರುತ್ತೇವೆ ಎಂದು ನಾರದರಿಗೆ ಹೇಳಿ ದಿಕ್ಕು-ವಿದಿಕ್ಕುಗಳಿಗೆ ಹರಿದು ಹೋದರು. ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಸೇರಲು ಹೊರಟ ನದಿಗಳಂತೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಹೊರಟವರು, ಯಾರೂ ಮರಳಲಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಹರ್ಯಶ್ವರೆಂದು ಹೆಸರುಳ್ಳ ತನ್ನ ಐದು ಸಾವಿರ ಮಕ್ಕಳೂ ಮರಳಿ ಬಾರದ್ದನ್ನು ನೋಡಿ ತಂದೆಯಾದ ದಕ್ಷನಿಗೆ ಬಹು ದುಃಖ ವಾಯಿತು. ಅಸಿಕ್ನಿಯೆಂಬ ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಸಾವಿರ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಉತ್ಪಾದಿಸಿದ. ಇವರಿಗೆ **''ಶಬಲಾಶ್ವ''**ರೆಂದು ಹೆಸರು. ಈ ಶಬಲಾಶ್ವರೂ ಸಹ ತಮ್ಮ ಅಣ್ಣಂದಿರಂತೆ ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿ ಕಾರ್ಯೋನ್ಮುಖರಾದರು. ಅಲ್ಲಿಗೆ ಮತ್ತೆ ನಾರದರು ಆಗಮಿಸಿದರು. ಈ ಸಹಸ್ರ ದಕ್ಷಕುಮಾರರನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದರು. ಪ್ರಜಾ ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಮಾಡಹೊರಟ ನಿಮಗೆ ಈ ಭೂಮಿಯ ಪ್ರಯಾಣ ಪರಿಚಯವಿದೆಯೆ? ಈ ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ, ಕೆಳಗೆ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ತುದಿ, ಮೊದಲು, ಮಧ್ಯ ವಿಸ್ತಾರಗಳೇ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲವಲ್ಲ! ಎಂದು ಸೋಜಿಗ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ.

ನಾರದನ ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಆ ಶಬಲಾಶ್ವರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮೊಳಗೆ ''ಈ ಮುನಿ ಹೇಳಿದ್ದು ಸತ್ಯ. ನಮ್ಮ ಸಹೋದರರಂತೆ ನಾವೂ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣ ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಆಗ ಸೃಷ್ಟಿ ಕಾರ್ಯ ಇನ್ನೂ ಸುಲಭವಾಗಬಹುದು'' ಎಂದು ಪರಸ್ಪರ ಮಾತನಾಡುತ್ತ ಅನ್ವೇಷಣೆಗೆ ಹೊರಡುವ ದೃಢ ನಿರ್ಧಾರಮಾಡಿ ಹೊರಟರು. ಸಾಗರಗಾಮಿಯಾದ ಸಿಂಧು ಪ್ರವಾಹದಂತೆ, ಅವರೂ ಸಹ ಮರಳಲೇ ಇಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ನಾರದ ಮುನಿಯಿಂದ ತನ್ನ ಮಕ್ಕಳಾದ ಹರ್ಯಶ್ವರೂ, ಶಬಲಾಶ್ವರೂ ಸಂಸಾರದಿಂದ ನಿವೃತ್ತರಾಗಿ ಮನೆಗೆ ಮರಳಿಬಾರದೇ ನಷ್ಟಪ್ರಾಯರಾದುದನ್ನು ಕಂಡು ದಕ್ಷಪ್ರಜಾಪತಿಗೆ

ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡ ಕೋಪ ಉದಯಿಸಿತು. ದಕ್ಷ ಪ್ರಜಾಪತಿಯು ನಾರದರಿಗೆ ಶಾಪ ಕೊಡಲು ಉದ್ಯುಕ್ತನಾದ. ಆಗ ಕಶ್ಯಪ ಋಷಿಯು ಮಧ್ಯ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದರು. ಅನೇಕ ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷಿಗಳನ್ನು ಮಧ್ಯಸ್ಥರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ಕಡೆಯಿಂದ ಹೇಳಿಸಿ ದಕ್ಷಪ್ರಜಾಪತಿಯನ್ನು ಶಾಂತಗೊಳಿಸಿದರು. ಮತ್ತು ನಾರದರಿಗೂ ದಕ್ಷನಿಗೂ ಮನಸ್ತಾಪ ಆಗದಂತೆ ಸಂಧಿ ಮಾಡಿಸಿದರು. ಮುಂದೆ ದಕ್ಷನು ತನ್ನ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕಶ್ಯಪರಿಗೆ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟ ಬಳಿಕ ಅವರಿಂದ ನಾರದ ಮರು ಹುಟ್ಟನ್ನು ಪಡೆದನು.

ದಕ್ಷ ಪ್ರಜಾಪತಿಯು ಅರವತ್ತು ಜನ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಹಡೆದ. ಅವರಲ್ಲಿ ಧರ್ಮನಿಗೆ ಹತ್ತು ಕನ್ಯೆಯರನ್ನು, ಹದಿಮೂರು ಕನ್ಯೆಯರನ್ನು ಕಶ್ಯಪನಿಗೆ, ಚಂದ್ರನಿಗೆ ಇಪ್ಪತ್ತೇಳು ಕನ್ಯೆಯರನ್ನು, ಅರಿಷ್ಟನೇಮಿಗೆ ನಾಲ್ಕು ಕನ್ಯೆಯರನ್ನು, ಬಹುಪುತ್ರ ಮತ್ತು ಅಂಗೀರಸ್ ಎಂಬ ಮುನಿಗಳಿಗೆ ಇಬ್ಬಿಬ್ಬರು ಕನ್ಯೆಯರನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಮದುವೆ ಮಾಡಿದ. ಈ ಅರವತ್ತು ಕನ್ಯೆಯರು ಸೃಷ್ಟಿಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮುಂದುವರೆಸಿದರು. ಧರ್ಮನಿಗೆ ಆರುಂಧತಿ, ವಸುದೇವಿ, ಯಾಮಿದೇವಿ, ಲಂಬಾದೇವಿ, ಭಾನುದೇವಿ, ಮರುತ್ವತಿ, ಸಂಕಲ್ಪಾ, ಮುಹೂರ್ತಾ, ಸಾಧ್ಯಾ, ವಿಶ್ವಾದೇವಿ ಎಂಬ ಹತ್ತು ಕನ್ಯೆಯರನ್ನು ದಕ್ಷನು ಮದುವೆ ಮಾಡಿದ್ದ. ಇವರಲ್ಲಿ ಧರ್ಮನಿಗೆ ಜನಿಸಿದ ಸಂತಾನ ವಿವರ ಹೀಗಿದೆ-

ವಿಶ್ವೇದೇವರು ವಿಶ್ವಾದೇವಿಯ ಮಕ್ಕಳು. ಸಾಧ್ಯರನ್ನು ಸಾಧ್ಯಾದೇವಿಯು ಹೆತ್ತಳು. ಜಗನ್ಮಯನಾದ ಸಂಕಲ್ಪನನ್ನು ಸಂಕಲ್ಪಾದೇವಿಯು ಹಡೆದಳು. ವೃಕ್ಷಲನನ್ನು ಯಾಮಿಯ ಮಗಳಾದ ನಾಗವೀಥಿಯು ಹಡೆದಳು. ಮರುತ್ವತಿಯಲ್ಲಿ ಮರುತ್ವಂತ ಎಂಬುವವರು ಜನ್ಮ ತಾಳಿದರು. ವಸುದೇವಿಯ ಮಕ್ಕಳಾಗಿ ವಸುದೇವತೆಗಳು ಜನ್ಮ ತಾಳಿದರು. ಭಾನುದೇವಿಯ ಪುತ್ರರೇ ಭಾನುಗಳು. ಮುಹೂರ್ತಾದೇವಿಯಿಂದ ''ಮುಹೂರ್ತ''ಗಳು ಜನಿಸಿದವು. ಲಂಬಾದೇವಿಯಿಂದ ''ಘೋಷ''ವು ಪ್ರಾದುರ್ಭಾವ ಗೊಂಡಿತು. ಯಾಮಿದೇವಿಯಿಂದ ಪಾತಾಳಲೋಕ ಹುಟ್ಟಿತು. ಈ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಇನ್ನುಳಿದ ಅನೇಕಾನೇಕ ವಸ್ತುಗಳು ಅರುಂಧತಿಯಿಂದ ಜನಿಸಿದವು. ದಕ್ಷನು, ಚಂದ್ರನಿಗೆ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟ ಕನ್ಯೆಯರಿಗೆ ನಕ್ಷತ್ರಗಳೆಂದು ಹೆಸರು ಇವರ ಮಹಿಮೆಯು ಜ್ಯೋತಿಃಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ . ವಿಸ್ತೃತವಾಗಿ ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದ ಹಾಗೂ ಮುಖ್ಯರಾದ ಇನ್ನು ಕೆಲ ದೇವತೆಗಳ ಜನ್ಮವೃತ್ತಾಂತ ಹೀಗಿದೆ:- ಆಪದೇವ, ಧ್ರುವ, ಸೋಮ, ಧವ, ಅನಿಲ, ಅನಲ, ಪ್ರತ್ಯೂಷ, ಪ್ರಭಾಸ, ಈ ಎಂಟು ವಸುದೇವತೆಗಳು.

ಆಪದೇವನ ಪುತ್ರರು ವೈತಂಡ್ಯ, ಶ್ರಮ, ಶ್ರಾಂತ ಎಂಬ ಮುನಿಗಳು. ಸ್ವಸಾಮರ್ಥ್ಯದಿಂದ ಲೋಕವನ್ನೇ ಬದಲಾಯಿಸುವ ಕಾಲಪುರುಷ ಧ್ರುವನ ಮಗ. ವರ್ಚಾ ಎಂಬುವವನು ಸೋಮನ ಮಗ. ಈ ವರ್ಚನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಮಾನವನು ವರ್ಚಸ್ವೀ (ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ) ಆಗುವನು. ದ್ರವಿಣ, ಹೃತ, ಹವ್ಯಹವ, ಶಿಶಿರ, ರಮಣ, ಪ್ರಾಣ ಇವರು ಧವದೇವನ ಮಕ್ಕಳು. ಮನೋಹರಾದೇವಿಯು ಇವರ ತಾಯಿ. ಅನಿಲ (ವಾಯು)ನ ಪತ್ನಿಯ ಹೆಸರು ಶಿವಾದೇವಿ. ಅವಳಲ್ಲಿ ಮನೋಜವ, ಅವಿಜ್ಞಾತಗತಿ ಎಂಬ ಈರ್ವರು ಪುತ್ರರು ಜನಿಸಿದರು. ಮುಳ್ಳು ಕಂಟಿಗಳುಳ್ಳ ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ ತೇಜಸ್ವಿಯಾದ ಷಣ್ಮುಖನು ಅಗ್ನಿಸುತನು. ಈ ಷಣ್ಮುಖನಿಗೆ ಮೂವರು ಮಕ್ಕಳು. ಅವರ ಹೆಸರು ಶಾಖ, ವಿಶಾಖ,

ನೈಗಮೇಯ ಎಂದಿದೆ. ಈ ಷಣ್ಮುಖನು ಕೃತ್ತಿಕಾ ದೇವಿಯ ಪೋಷಣೆಯಿಂದ ಬೆಳೆದುದರಿಂದ ಇವನಿಗೆ ಕಾರ್ತಿಕೇಯ ಎಂದೂ ಹೆಸರು ಬಂದಿದೆ.

ದೇವಲ ಎಂಬ ಋಷಿಯು ಪ್ರತ್ಯೂಷಸುತನು. ದೇವಲನಿಗೆ ಇಬ್ಬರು ಮಕ್ಕಳು. ಈರ್ವರೂ ಶಾಂತರು, ಜ್ಞಾನಿಗಳು, ಬೃಹಸ್ಪತಿಗೆ ಒಬ್ಬ ಸಹೋದರಿ ಇದ್ದಳು. ಇವಳಿಗೆ ಯೋಗಸಿದ್ಧಾ ಎಂದು ಹೆಸರು. ಇವಳನ್ನು **''ಬ್ರಹ್ಮವಾದಿನಿ''** (ಆತ್ಮಚಿಂತನಾರತಳು) ಎಂದೆನ್ನುವರು. ಯೋಗಸಾಧನೆಗಾಗಿ ಇವಳು ಜಗತ್ಸಂಚಾರ ಮಾಡಿ ಸಾಧನೆಗೈದಳು. ಅಷ್ಟವಸುಗಳು ಎಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದವರಲ್ಲಿ ಎಂಟನೆಯವನಾದ ಪ್ರಭಾಸನು ಇವಳನ್ನು ವಿವಾಹವಾದ. ಈ ಅಷ್ಟವಸು ಮತ್ತು ಬೃಹಸ್ಪತಿಸುತೆಯಾದ ಯೋಗಸಿದ್ಧೆ ಇವರಿಬ್ಬರ ಮಿಲನದಿಂದ ದೇವಬಡಿಗನಾದ ವಿಶ್ವಕರ್ಮ ಜನಿಸಿದ. ಈ ದೇವಶಿಲ್ಪಿಯು, ಶಿಲ್ಪಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ಶ್ರೀಕಾರ ಹಾಕಿದ ಮಹಾತ್ಮ. ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಅನೇಕ ಬಗೆಯ ಆಭರಣಗಳು, ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಾಸಾದಗಳು, ನಾನಾ ಬಗೆಯ ಶಿಲ್ಪಗಳು ಮುಂತಾದವನ್ನು ರಚಿಸಿ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಸಂತೋಷ ನೀಡಿದ. ವಿಶ್ವಕರ್ಮನ ಈ ಶಿಲ್ಪಕಲೆಯನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸಿ ಮಾನವರಲ್ಲಿ ಶಿಲ್ಪಶಾಸ್ತ್ರ ಆರಂಭವಾಯಿತು.

ಸುರಭಿದೇವಿಯು ತನ್ನ ತಪಸ್ಸಿನಿಂದ ಮಹಾದೇವನನ್ನು ಪ್ರಸನ್ನಗೊಳಿಸಿದಳು. ಈ ಮಹಾದೇವನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಕಶ್ಯಪಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ಏಕಾದಶರುದ್ರನನ್ನು ಪಡೆದಳು. ಅಜೈಕ್‌ಪಾತ್, ಅರ್ಹಿರ್ಬುಧ್ನ್ಯ, ತ್ವಷ್ಟಾ, ರುದ್ರ, ಬಹುರೂಪಿಹರ, ತ್ರ್ಯಂಬಕ, ವೃಷಾಕಪಿ, ಶಂಭು, ಕಪರ್ದಿ, ರೈವತ, ಮೃಗವ್ಯಾಧ, ಶರ್ವ-ಈ ಹನ್ನೊಂದು ಜನರು ಏಕಾದಶ ರುದ್ರರೆಂದು ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಖ್ಯಾತರಾಗಿರುವರು.

ಇದಲ್ಲದೇ ನೂರು ಜನ ರುದ್ರರಿದ್ದಾರೆ. ಈ ರುದ್ರರು ಜಗತ್ತನ್ನೆಲ್ಲ ವ್ಯಾಪಿಸಿ ಇರುವರು. ದಿತಿ, ಅದಿತಿ, ದನು, ಅರಿಷ್ಟಾ, ಸುರಸಾ, ಖಸಾ, ಸುರಭಿ, ವಿನತಾ, ತಾಮ್ರಾ, ಕ್ರೋಧವಶಾ, ಇರಾ, ಕದ್ರು, ಮುನಿ ಇಷ್ಟು ಜನರು ಅಂದರೆ ಒಟ್ಟು ಹದಿಮೂರು ಸ್ತ್ರೀಯರು ಕಶ್ಯಪನ ಮಡದಿಯರು. ಇವರಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ ಪ್ರಜೆಗಳ ವಿವರ ಹೀಗಿದೆ :-

ವೈವಸ್ವತ ಮನ್ವಂತರದಲ್ಲಿಯೇ ತುಷಿತರೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದ ಹನ್ನೆರಡು ಜನ ದೇವತೆಗಳು ಪರಸ್ಪರ ಹೀಗೆ ಸಮಾಲೋಚಿಸಿದರು. ''ಮುಂದಿನ ಮನ್ವಂತರ ಚಾಕ್ಷುಷ ಮನ್ವಂತರ. ಇದು ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಮನ್ವಂತರವು. ಆದುದರಿಂದ ಆ ಮನ್ವಂತರದಲ್ಲಿ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಕಶ್ಯಪನ ಮಡದಿಯಾಗುವ ಅದಿತಿಯಲ್ಲಿ ಜನ್ಮತಳೆಯೋಣ. ಹೀಗೆ ಮಾತನಾಡುವದು ನಮ್ಮ ಶ್ರೇಯಸ್ಸಿಗೆ ಸಾಧನವಾಗಿದೆ.''

ಹೀಗೆ ನಿರ್ಧರಿಸಿದ ಆ ದೇವತೆಗಳು ಚಾಕ್ಷುಷ ಮನ್ವಂತರದಲ್ಲಿ ಅದಿತಿ ಪುತ್ರರಾಗಿ ಜನಿಸಿದರು. ಅದಿತಿಯಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ ಈ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ''ಆದಿತ್ಯ''ರೆಂದು ''ಆದಿತೇಯ'' ರೆಂದೂ ಹೆಸರು ಬಂದಿದೆ. ಒಟ್ಟು ಹನ್ನೆರಡು ಜನ ದೇವತೆಗಳು ಅದಿತಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದರು. ಅವರ ಹೆಸರು ಹೀಗಿದೆ. ವಿಷ್ಣು, ಇಂದ್ರ, ಅರ್ಯಮ, ಧಾತ್ರ, ತ್ವಷ್ಟ್ರು, ಪೂಷಣ, ವಿವಸ್ವಂತ, ಸವಿತೃ, ಮಿತ್ರ, ವರುಣ, ಅಂಶ, ಭಗ. ಚಂದ್ರನ ಪತ್ನಿಯರಾದ ಇಪ್ಪತ್ತೇಳು ಜನ ಸ್ತ್ರೀಯರಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಮಕ್ಕಳು ಜನಿಸಿದರು. ಇವರೆಲ್ಲರೂ ತೇಜಸ್ವಿಗಳಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಅರಿಷ್ಟನೇಮಿಯ ಮಡದಿಗೆ ಹದಿನಾರು ಮಕ್ಕಳು ಹಾಗೂ ಬಹುಪುತ್ರನಿಗೆ ನಾಲ್ವರು ಮಕ್ಕಳು ಜನಿಸಿದರು. ಈ ನಾಲ್ವರು ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ''ವಿದ್ಯುತ್ತು'' ಎಂದು ಹೆಸರಾಯಿತು.

ಈ ಚಾಕ್ಷುಷ ಮನ್ವಂತರದಲ್ಲಿಯೇ ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷಿಗಳು ಕಂಡುಹಿಡಿದ ಋಕ್ಕುಗಳು ಕೃಶಾಶ್ವ ಮುನಿಗೆ ಅಸ್ತ್ರಮಂತ್ರಗಳಾಗಿ ಗೋಚರವಾದವು. ಈ ಅಸ್ತ್ರಮಂತ್ರಗಳು ಸಹ ಸಾವಿರ ಯುಗಗಳು ಕಳೆದ ನಂತರ ಮತ್ತೆ ಜನ್ಮ ತಳೆಯುವವು. ಈಗ ಹೇಳಿದ ಎಲ್ಲ ಮೂವತ್ತ ಮೂರು ಪ್ರಕಾರದ ದೇವತೆಗಳೂ ಸ್ತ್ರೀ ಪುರುಷ ಸಂಬಂಧದಿಂದಲೇ ಜನಿಸಿರುವರು.

ಹೇಗೆ ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತ-ಅವ್ಯಕ್ತ ಸ್ಥಿತಿಗಳಿವೆಯೋ ಅದರಂತೆ ಈ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಯುಗದಲ್ಲೂ ಹುಟ್ಟು ಸಾವುಗಳು ಕಲ್ಪಿತವಾಗಿವೆ.

ಇದಿಷ್ಟು ಅದಿತಿಯ ವೃತ್ತಾಂತ, ಇನ್ನು ದಿತಿಯ ಸಂತಾನದ ಬಗ್ಗೆ ಕೇಳಿರಿ. ದಿತಿಗೆ ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷ ಮತ್ತು ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪು ಎಂಬ ಇಬ್ಬರು ರಾಕ್ಷಸರು ಹುಟ್ಟಿದರು. ಮತ್ತು ''ಸಿಂಹಿಕೆ'' ಎಂಬ ಓರ್ವ ಪುತ್ರಿಯೂ ಜನಿಸಿದಳು. ಈ ಸಿಂಹಿಕೆಯನ್ನು 'ವಿಪ್ರಚಿತ್ತಿ' ಎಂಬುವವರು ವಿವಾಹವಾದರು. ಇವರ ಮಕ್ಕಳೇ ''ಸೈಂಹಿಕೇಯ''ರೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾಗಿರುವರು.

ದಿತಿಯ ಮಗನಾದ ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪುವಿಗೆ ಹ್ರಾದ, ಅನುಹ್ರಾದ, ಪ್ರಹ್ಲಾದ, ಸಂಹ್ರಾದ ಎಂಬ ನಾಲ್ವರು ಮಕ್ಕಳು. ಅವರಲ್ಲಿ ಹ್ರಾದನಮಗ ''ಹ್ರದ'' ಎಂಬುವವ. ಈ ಹ್ರದನಿಗೆ ಶಿವ, ಕಾಲ ಎಂಬ ಇಬ್ಬರು ಮಕ್ಕಳು, ಪ್ರಹ್ಲಾದನಿಗೆ ವಿರೋಚನ ಎಂಬ ಮಗ ಜನಿಸಿದ. ಈ ವಿರೋಚನನ ಮಗನೇ ಬಲಿಚಕ್ರವರ್ತಿಯು. ಬಲಿಚಕ್ರವರ್ತಿಗೆ ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರ, ಸೂರ್ಯ, ಚಂದ್ರ, ಚಂದ್ರತಾತನ, ಕುಂಭನಾಭ, ಗರ್ದಭಾಕ್ಷ, ಕುಕ್ಷಿ ಇವರೇ ಮೊದಲಾದ ನೂರು ಜನ ಮಕ್ಕಳು ಹುಟ್ಟಿದರು. ಇವರಲ್ಲಿ ಹಿರಿಯವನ ಹೆಸರು ಬಾಣಾಸುರ. ಈ ಬಾಣಾಸುರ ಶಿವಭಕ್ತ, ಮಹಾಪರಾಕ್ರಮಿ. ತನ್ನ ತಪಃಸ್ಸಾಮರ್ಥ್ಯದಿಂದ ಶಿವನನ್ನು ಪ್ರಸನ್ನಗೊಳಿಸಿ ರುದ್ರಗಣಗಳ ಸ್ಥಾನ ಪಡೆದವ.

ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷನಿಗೆ ಬರ್ಭರ, ಶಕುನಿ, ಭೂತ ಸಂತಾಪನ, ಮಹಾನಾಭ, ವಿಕ್ರಾಂತ ಕಾಲನಾಭ ಎಂಬ ಮಕ್ಕಳು ಜನಿಸಿದರು. ಇವರೆಲ್ಲರೂ ವಿದ್ವಾಂಸರೂ ಪರಾಕ್ರಮಿಗಳೂ ಆಗಿದ್ದರು. ದನದೇವಿಗೆ ನೂರು ಜನ ಮಕ್ಕಳು. ಇವರಲ್ಲಿ ತಪಸ್ವಿಗಳಾದ. ಶೂರರಾದ ಕೆಲವರ ಹೆಸರನ್ನು ಹೇಳುವೆ ಕೇಳಿರಿ. ದ್ವಿಮೂರ್ಧಾ, ಶಂಖುಕರ್ಣ, ಹಯಶಿರಸ್ಸು, ಅಯೋಮುಖ, ಶಂಬರ, ಕಪಿಲ, ವಾಮನ, ಮಾರೀಚಿ, ಮಘವಂತ, ಇಲ್ವಲ ಸ್ವಸೃಮ, ವಿಕ್ಷೋಭಣ, ಕೇತು, ಕೇತುವೀರ್ಯ, ಶತಹ್ರದ, ಇಂದ್ರಜಿತು, ಸರ್ವಜಿತು, ವಜ್ರನಾಭ, ಏಕಚಕ್ರ, ತಾರಕ, ವೈಶ್ವಾನರ, ಪ್ರಲೋಮ, ವಿದ್ರಾವಣ, ಮಹಾಶಿರಸ್ಸು, ಸ್ವರ್ಭಾನು, ವೃಷಪರ್ವ, ವಿಪ್ರಚಿತ್ತಿ ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಧನುದೇವಿಗೆ ಹುಟ್ಟಿದ ಕಶ್ಯಪ ಋಷಿಯ ಮಕ್ಕಳು. ಇವರಲ್ಲಿ ವಿಪ್ರಚಿತ್ತಿಯು ಮುಖ್ಯನು. ಇವರೆಲ್ಲರಿಗೆ ಮಕ್ಕಳು, ಮೊಮಕ್ಕಳು ಜನಿಸಿ ವಿಸ್ತೃತ ದಾನವಕುಲ ನಿರ್ಮಿತವಾಯಿತು. ಇವರ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಹೆಸರುವಾಸಿಯಾದವರನ್ನು ಕೆಲವರನ್ನು ಹೆಸರಿಸುವೆ.

ಪ್ರಭೆಯೆಂಬುವವಳು ಸ್ವರ್ಭಾನುವಿನ ಮಗಳು. ಶಚೀದೇವಿಯು ಪ್ರಲೋಮನ ಮಗಳು. ಉಪದೀಪ್ತಿಯು ಹಯಶಿರಸ್ಸಿನ ಮಗಳು. ಶರ್ಮಿಷ್ಠೆ ಎಂಬುವವಳು ಇವರಲ್ಲಿ ಓರ್ವನಾದ ವೃಷಪರ್ವನ ಮಗಳು. ಪುಲೋಮಾ, ಕಾಲಿಕಾ, ಎಂಬೀರ್ವರು ವೈಶ್ವಾನರ ಕುಮಾರಿಕೆಯರು, ಇವರನ್ನು ಮರೀಚಿಯು ಮದುವೆಯಾದ. ಈ ಈರ್ವರೂ ಕನ್ಯೆಯರು ಅರವತ್ತು ಸಾವಿರ ದಾನವರನ್ನು ಹಡೆದರು. ಮರೀಚಿಯು ತನ್ನ ತಪಸ್ಸಿನ ಮಹಿಮೆಯಿಂದ ಸಾವಿರದ ನಾನ್ನೂರು ದಾನವರನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ. ಪುಲೋಮದೇವಿಯ ಮಕ್ಕಳು. ಕಾಲಿಕೆಯ ಮಕ್ಕಳೂ ಆದ ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಹಿರಣ್ಯಪುರದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆ ಹಿರಣ್ಯಪುರದಲ್ಲಿ

ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದ ದಾನವರು ಅವಧ್ಯರು ಅವರ ಉಪಟಳದಿಂದ ಜನ ಬೇಸತ್ತಾಗ ಇಂದ್ರನು ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ಅನುಗೃಹೀತನಾಗಿ ಬಂದು ಅವರನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿದ. ಈ ದಾನವರಿಗಿಂತಲೂ ಶೌರ್ಯವುಳ್ಳ ಕೆಲ ದಾನವರಿದ್ದಾರೆ. ಸಿಂಹಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ದಾನವರು ಈ ಪರಾಕ್ರಮಿ ಗಳಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯರಾಗಿರುವರು. ವಿಪ್ರಚಿತ್ತಿಯಿಂದ ಸಿಂಹಿಕೆಯಲ್ಲಿ ವಂಶ್ಯ, ಶಲ್ಯ, ನಲ, ಬಲ, ವಾತಾಪಿ, ನಮುಚಿ ಇಲ್ವಲ, ಸ್ವಸೃಮ, ಅಂಜಿಕ, ನರಕ, ಕಾಲನಾಭ, ಸರಮಾನ, ಸ್ವರಕಲ್ಪ ಹೀಗೆ ಹದಿಮೂರು ದಾನವರು ಜನಿಸಿದರು. ಇವರಿಗೆ ಒಟ್ಟು ಸೈಂಹಿಕೇಯರು (ಸಿಂಹಿಕೆಯ ಮಕ್ಕಳು) ಎಂದು ಹೆಸರಾಗಿದೆ. ಪರಾಕ್ರಮಿಗಳಾದ ಇವರಿಂದ ದನುವಂಶವು ಸಾಕಷ್ಟು ವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿತು. ಈ ದಾನವರ ಮಕ್ಕಳು, ಮೊಮ್ಮಕ್ಕಳು, ಸಹಸ್ರ ಸಹಸ್ರ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಇರುವರು.

''ಸಂಹ್ರಾದ''ನು ಘೋರ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಆಚರಿಸಿ ನಿವಾತಕವಚರೆಂಬ ಅನೇಕ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಪಡೆದ.

ಈ ನಿವಾತಕವಚರಿಗೆ ಮೂರು ಕೋಟಿ ಮಕ್ಕಳು ಹುಟ್ಟಿದರು. ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಮಣಿಪುರದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದರು ಉನ್ಮತ್ತರಾದ ಇವರನ್ನು (ದ್ವಾಪರಯುಗದಲ್ಲಿ) ಅರ್ಜುನನು ಸಂಹರಿಸಿದನು. ತಾಮ್ರಾದೇವಿಗೆ ಆರು ಜನ ಪುತ್ರಿಯರು. ಇವರ ಹೆಸರು ಕ್ರೌಂಚೀ, ಶ್ಯೇನೀ, ಭಾಸೀ, ಸುಗ್ರೀವೀ, ಶುಚಿದೇವಿ, ಗೃಧ್ರಿಕಾದೇವಿ ಎಂದಿದೆ.

ಕ್ರೌಂಚಿಯು ಗೂಬೆಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದಳು. ಶ್ಯೇನಿಯು ಹದ್ದುಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದಳು. ಭಾಸೀದೇವಿಯು ಭಾಸಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದಳು. ಗೃಧ್ರಿದೇವಿಯು ಗೃಧ್ರಗಳನ್ನು (ಗಿಡುಗಗಳನ್ನು) ಸೃಷ್ಟಿಸಿದಳು. ಶುಚಿಯೆಂಬುವವಳು ಜಲದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ಪಕ್ಷಿಗಳನ್ನು ಹಡೆದಳು. ಸುಗ್ರೀವೀದೇವಿಯು ಕುದುರೆ, ಒಂಟೆ, ಕತ್ತೆ ಇವುಗಳನ್ನು ಪ್ರಸವಿಸಿದಳು. ಹೀಗೆ ತಾಮ್ರಾದೇವಿಯ ಕುಲದಲ್ಲಿ ಪಕ್ಷಿ ಸಂಕುಲದ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಯಿತು. ಖ್ಯಾತರಾದ ಗರುಡ ಮತ್ತು ಅರುಣರು ವಿನತೆಯ ಮಕ್ಕಳು. ಇದರಲ್ಲಿ ಗರುಡನು ಪಕ್ಷಿರಾಜನೆಂದೂ ಮಹಾಸಾಹಸಿ ಯೆಂದೂ ಹೆಸರು ಪಡೆದಿರುವನು. ಸರ್ಪಗಳೆಲ್ಲ ಸುರಸೆಯ ಸಂತಾನ. ಹಾವುಗಳೆಲ್ಲ ಕದ್ರುವಿನ ಮಕ್ಕಳು. ಅಂತೆಯೇ ಹಾವುಗಳಿಗೆ 'ಕಾದ್ರವೇಯರು' ಎಂದು ಹೆಸರಾಗಿದೆ. ಈ ಹಾವು-ಸರ್ಪಗಳೆಲ್ಲ ಗರುಡನಿಗೆ ಅಧೀನ. ಈ ಸರ್ಪಗಳಲ್ಲಿ ತಕ್ಷಕ, ವಾಸುಕಿ, ಇವರಿಬ್ಬರು ಪ್ರಧಾನರು. ಸರ್ಪಗಳಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯ ಸರ್ಪಗಳ ಹೆಸರು ಇಂತಿವೆ- ಐರಾವತ, ಮಹಾಪದ್ಮ, ಶಂಖ, ಕರ್ಕೋಟಕ, ಧನಂಜಯ, ಕಂಬಲ, ಅಶ್ವತರ, ಏಲಾಪುತ್ರ, ಮಹಾನೀಲ, ಮಹಾಕರ್ಣ, ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರ, ಬಲಾಹಕ, ಕುಹರ, ಪುಷ್ಪದುಷ್ಪ, ದುರ್ಮುಖ, ಸುಮುಖ, ಶಂಖ, ಶಂಖಪಾಲ, ಕಪಿಲ, ವಾಮನ, ನಹುಷ, ಶಂಖರೋಮ, ಮಣಿ. ಈ ಎಲ್ಲ ಸರ್ಪಗಳೂ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಕದ್ರುವಿನ ಸುತರು. ಈ ಸರ್ಪಗಳಲ್ಲಿ ಹದಿನಾಲ್ಕು ಸಾವಿರ ಪ್ರಕಾರಗಳಿರುವವು. ವಿಷಮಯವಾದ ಹಲ್ಲುಗಳು, ಕಡುಕೋಪ ಇವು ಈ ಸರ್ಪಗಳ ಮುಖ್ಯ ಲಕ್ಷಣಗಳು.

ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ಚಲಿಸುವ, ಜಲದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುವ ವಿಧವಿಧವಾದ ಪಕ್ಷಿಗಳೆಲ್ಲ ಧರಾದೇವಿಯಿಂದ ನಿರ್ಮಿತವಾದವು. ಎತ್ತು, ಹಸು, ಎಮ್ಮೆ, ಕೋಣ ಮುಂತಾದವು ಸುರಭಿಯ ಸಂತಾನ. ಮರ, ಗಿಡ, ಬಳ್ಳಿ, ಹುಲ್ಲು, ಮುಂತಾದವು ಇರಾದೇವಿಯ ಸೃಷ್ಟಿ.

ಖಸೆಯು ರಾಕ್ಷಸರಿಗೆ ಜನ್ಮವಿತ್ತಳು. ಮುನಿದೇವಿಯು ಅಪ್ಸರೆಯರನ್ನು ಹಡೆದಳು. ಅರಿಷ್ಟದೇವಿಯು ಸಿದ್ಧರನ್ನೂ ಗಂಧರ್ವರನ್ನೂ ಹಡೆದಳು. ಹೀಗೆ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿನ ಚರಾಚರ ಪದಾರ್ಥಗಳೆಲ್ಲವೂ ಕಶ್ಯಪ ಬ್ರಹ್ಮನ ಸೃಷ್ಟಿ ವಿಷಯಗಳೇ.

ಹೀಗೆ ಈ ಸೃಷ್ಟಿಯು ಸ್ವಾರೋಚಿಷ ಮನ್ವಂತರದಲ್ಲಿ ನಡೆಯಿತು. ಇನ್ನು ವೈವಸ್ವತ ಮನ್ವಂತರದಲ್ಲಿ ಆದ ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಹೇಳುವೆ ಕೇಳಿ. ಈ ಮನ್ವಂತರದಲ್ಲಿ ವರುಣನು ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಯಾಗವನ್ನು ಮಾಡಿದ. ಅದಕ್ಕೆ ಸ್ವತಃ ಬ್ರಹ್ಮನೇ ಹೋತೃವಾಗಿದ್ದ. ಈ ಬ್ರಹ್ಮನು ತನ್ನ ಮಾನಸ ಪುತ್ರರಾದ ಏಳು ಜನ ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷಿಗಳನ್ನು ಬಳಿಗೆ ಕರೆದು ಸೃಷ್ಟಿ ಕಾರ್ಯ ಮುಂದುವರೆಸಲು ಅಜ್ಞಾಪಿಸಿದ. ಅವರು ಬ್ರಹ್ಮನ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಪಾಲಿಸ ಹತ್ತಿದರು. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ದೇವ-ದಾನವರಿಗೆ ವೈರ ಬೆಳೆದಿತ್ತು. ದೇವತೆಗಳು ದುಷ್ಟರಾದ ದಾನವರನ್ನೆಲ್ಲ ಕೊಂದು ಹಾಕಿದರು. ಇದರಿಂದ ದಾನವರಿಗೆ ತಾಯಿಯಾದ ದಿತಿಗೆ ಬಹಳ ಶೋಕ ಉಂಟಾಯಿತು. ತನ್ನ ಪತಿಯಾದ ಕಶ್ಯಪನಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಅವನನ್ನು ಪ್ರಸನ್ನಗೊಳಿಸಿ ಸಂತಾನಕ್ಕಾಗಿ ಯಾಚಿಸಿದಳು. ಕಶ್ಯಪನು ''ಅಸ್ತು'' ಎಂದ. ತನ್ನ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿದ ದೇವರಾಜ ಇಂದ್ರನನ್ನು ಕೊಲ್ಲಲು ಸಮರ್ಥನಾದ ಮಗನೊಬ್ಬ ಬೇಕು ಎಂಬ ತನ್ನ ಬಹುದಿನದ ಬಯಕೆಯನ್ನು ಕಶ್ಯಪ ಋಷಿಯ ಮುಂದಿಟ್ಟಳು ದಿತಿ. ಆಗ ಕಶ್ಯಪನು ದಿತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ.

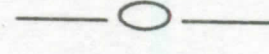
ಕಶ್ಯಪ:- ಇಂದ್ರನನ್ನು ಸಂಹರಿಸುವಂಥ ಪುತ್ರನನ್ನು ನಾನು ಕೊಡಬಲ್ಲೆ. ಆದರೆ ಅದಕ್ಕಾಗಿ ದೀರ್ಘ ಅವಧಿಯ ಸಾಧನೆಗೆ ನೀನು ಸಿದ್ಧಳಾಗಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ನಾನು ಒಂದು ತೇಜಸ್ಸನ್ನು ನಿನ್ನ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಇರಿಸುವೆ. ಅದನ್ನು ನೀನು ನೂರು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಇರಿಸಿಕೊಂಡು ರಕ್ಷಿಸಬೇಕು. ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಅದು ಬೆಳೆದು ಇಂದ್ರನನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವ ಕೂಸಾಗುವದು. ಆದರೆ ಜಾಗ್ರತೆಯಿರಲಿ. ಈ ಸುದೀರ್ಘ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ನೀನು ಯಾವ ಕ್ಷಣದಲ್ಲೂ ಯಾವ ಭಾಗದಲ್ಲೂ ಅಶುಚಿಯಾಗಿ ಉಳಿಯಬಾರದು. ಹಾಗೇನಾದರೂ ಆದರೆ ಗರ್ಭ ಫಲಿಸುವದಿಲ್ಲ.

ದಿತಿಯು ''ಆಗಲಿ'' ಎಂದಳು. ಕಶ್ಯಪ ಋಷಿಯು ದಿವ್ಯ ತೇಜಸ್ಸನ್ನು ಅವಳ ಗರ್ಭಕ್ಕೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದ. ದಿತಿಯು ಪರಿಶುದ್ಧಳಾಗಿ ಗರ್ಭವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಬಹಳ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ಅದನ್ನು ಪೋಷಿಸತೊಡಗಿದಳು. ಇಂದ್ರನಿಗೆ ಸಮಾಚಾರ ತಿಳಿಯಿತು. ತನ್ನನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವ ತೇಜಸ್ಸು ದಿತಿಯ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿದೆಯೆಂಬುದನ್ನು ಅರಿತ ದೇವರಾಜ ಗಾಬರಿಯಾದ. ದಿತಿಯ ಗರ್ಭವನ್ನು ನಾಶಪಡಿಸಲು ತಕ್ಕ ಸಮಯವನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತ ಮೈಯೆಲ್ಲ ಕಣ್ಣಾಗಿ ಕುಳಿತ ಆ ಸಹಸ್ರಾಕ್ಷ. ಕಾಲ ಸರಿಯಿತು. ನೂರು ವರ್ಷ ಮುಗಿಯುತ್ತ ಬಂದರೂ ದಿತಿಯ ಆಚರಣೆ, ನಿಷ್ಠೆ, ಅಲ್ಪವೂ ಬದಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ಪರಮ ಶುದ್ಧಿಯನ್ನು ಕಾಯ್ದುಕೊಂಡು ಈ ಕಾಲವನ್ನು ಕಳೆದಿದ್ದಳಾಕೆ. ಇಂದ್ರನಿಗೆ ನಿರಾಶೆ, ದುಃಖ ಆದರೂ ಪೂರ್ಣ ಅವಧಿ ಮುಕ್ತಾಯವಾಗುವವರೆಗೂ ನಿರೀಕ್ಷೆ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ಬಿಡದೇ ಹೊಂಚು ಹಾಕಿ ಕುಳಿತೇ ಇದ್ದ. ಕೊನೆಗೂ ಇಂದ್ರ ಗೆದ್ದ.

ಒಂದು ದಿನ ಮಲಗುವಾಗ ಕಾಲ್ತೊಳೆಯದೇ ಅಪವಿತ್ರಳಾಗಿಯೇ ಬಂದು ದಿತಿ ಹಾಸಿಗೆಗೆ ಬಂದು ಮಲಗಿದಳು. ಹಠಾತ್ತನೆ ಇಂದ್ರನು ಸೂಕ್ಷ್ಮ ರೂಪದಿಂದ ಅವಳ ಉದರವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಗರ್ಭವನ್ನು ತುಂಡು ತುಂಡಾಗಿ ಕತ್ತರಿಸಿಬಿಟ್ಟ. ಏಳು ಭಾಗಗಳಾದವು. ಗರ್ಭದಲ್ಲಿನ ಮಗು ಅಳಹತ್ತಿತು. ಏಳು ಭಾಗಗಳಾದರೂ ಸಾಯದೇ ಇನ್ನೂ ಅಳುತ್ತಿದ್ದ ಆ ಮಗುವಿಗೆ ಇಂದ್ರನು ''ಮಾ ರೋದೀಃ'' ''ಮಾ ರೋದೀಃ'' ಎಂದು

ಹೇಳುತ್ತಲೇ ಒಂದೊಂದು ತುಂಡನ್ನೂ ಏಳೇಳನ್ನಾಗಿ ಪುನಃ ಕತ್ತರಿಸಿದ. ಹೀಗೆ ನಲವತ್ತೊಂಭತ್ತು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಭಾಗಗಳಾಗಿಯೇ ಜನ್ಮ ತಳೆದ ಆ ಕಶ್ಯಪರ ತೇಜೋಂಶಗಳನ್ನು ಮಾರುತರು ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಯಿತು. ಮಾರುದಃ=ಅಳಬೇಡಿರಿ ಎಂದು ಇಂದ್ರ ಹೇಳಿದ್ದರಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಮಾರುತರು ಎಂದು ಹೆಸರಾಯಿತು. ಹೀಗೆ ದೇವತೆಗಳು, ಪ್ರಜೆಗಳು, ಇತ್ಯಾದಿಯಾಗಿ ಜನ್ಮತಳೆದ ಈ ದೊಡ್ಡ ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ವಿಂಗಡಿಸಿ ಅನೇಕ ಗಣಗಳನ್ನಾಗಿ ಮಾರ್ಪಡಿಸಿ ಒಂದೊಂದು ಗಣಕ್ಕೆ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬ ಬ್ರಹ್ಮರನ್ನು ನಿಯಮಿಸಿದ ಶ್ರೀಹರಿ. ಈ ಪ್ರಜೆಗಳೇ ರಾಜ್ಯಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಆಳ್ವಿಕೆ ನಡೆಸಿದರು. ಇಂಥವರಲ್ಲಿ ಪೃಥು, ಮನು, ಮೊದಲಾದವರು ಮುಖ್ಯರು. ಈ ಸಮಸ್ತ ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಕಾರಣನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಸರ್ವೋತ್ತಮನು, ಭಕ್ತಪ್ರಿಯನು, ಸಕಲ ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನೂ ವ್ಯಾಪಿಸಿ ಇರುವವನು. ಆಯಾ ಪದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಇದ್ದು ಆಯಾ ಪದಾರ್ಥಗಳ ಕಾರ್ಯ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಸೃಜಿಸಿ ಪ್ರಚೋದಿಸುವವನು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೇ, ಈ ಸೃಷ್ಟಿ ಕ್ರಮವನ್ನು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಶ್ರವಣಮಾಡಿದವರು ಉತ್ತಮ ಗತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವರು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮ ಮಹಾಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ ಮುಗಿದುದು

ಪೃಥುರಾಜ ಜನ್ಮಕಥನ

ಅಧ್ಯಾಯ - ೨

ಸೂತ:- ದ್ವಿಜಶ್ರೇಷ್ಠರೇ, ವೇನನ ಮಗನಾದ ಪೃಥುವನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮನು ಮೊದಲು ಚಕ್ರವರ್ತಿಯಾಗಿ ನಿಯಮಿಸಿದ. ನಂತರ ಉಳಿದ ರಾಜರಿಗೆ ಅವಕಾಶ ಕಲ್ಪಿಸಿದ. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು, ಬಳ್ಳಿಗಳು, ನಕ್ಷತ್ರಗಳು, ಗ್ರಹಗಳು, ಯಜ್ಞ, ತಪಸ್ಸು, ಇವಿಷ್ಟಕ್ಕೆ ಚಂದ್ರನನ್ನು ಅಧೀಶನನ್ನಾಗಿಸಿದ. ಜಲಕ್ಕೆ ವರುಣನನ್ನು ಅಧಿಪತಿ ಮಾಡಿದ. ರಾಜರ ರಾಜನನ್ನಾಗಿ ಕುಬೇರನನ್ನು ನಿಯಮಿಸಿದ. ಆದಿತ್ಯರಿಗೆ ವಿಷ್ಣುವೇ ಒಡೆಯನಾದ. ವಸುಗಳಿಗೆ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಒಡೆಯನನ್ನಾಗಿ ನಿಯಮಿಸಿದ. ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಗಣಗಳಿಗೆ ಅಧಿಪತಿಗಳಾಗಿದ್ದ ಬ್ರಹ್ಮರಿಗೆ ದಕ್ಷನನ್ನು ಮುಖ್ಯನನ್ನಾಗಿಸಿದ. ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಇಂದ್ರನನ್ನು ನಾಯಕನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದ. ದೈತ್ಯ ದಾನವರಲ್ಲಿ ಸಾಧು ಸ್ವಭಾವದ ಪ್ರಹ್ಲಾದನನ್ನು ಅವರಿಗೆ ಮುಖ್ಯಸ್ಥನನ್ನಾಗಿಸಿದ. ಪಿತೃಗಳ ಒಡೆತನವನ್ನು ಯಮನಿಗೆ ನೀಡಿದ. ರುದ್ರನನ್ನು ಪಿಶಾಚಿ, ಭೂತ, ಯಕ್ಷ, ಮುಂತಾದವರಿಗೆ ರಕ್ಷಕನನ್ನಾಗಿರಿಸಿದ. ಪರ್ವತಗಳಿಗೆ ಹಿಮಾಲಯನನ್ನು ರಾಜನನ್ನಾಗಿಸಿದ. ನದಿಗಳಿಗೆ ಸಮುದ್ರ, ಕುದುರೆಗಳಿಗೆ ಉಚ್ಚೈಃಶ್ರವಸ್ಸು, ಆನೆಗಳಿಗೆ ಐರಾವತ, ಪಕ್ಷಿಗಳಿಗೆ ಗರುಡ, ಗಂಧರ್ವರಿಗೆ ಚಿತ್ರರಥ, ನಾಗಗಳಿಗೆ ವಾಸುಕಿ, ಸರ್ಪಗಳಿಗೆ ತಕ್ಷಕ, ಮೃಗಗಳಿಗೆ ಸಿಂಹ, ಹಸು ಮತ್ತು ಎತ್ತುಗಳಿಗೆ ಬೀಜದಹೋರಿ, ವನಸ್ಪತಿಗಳಿಗೆ ವಟವೃಕ್ಷ-ಹೀಗೆ ಆಯಾ ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠರನ್ನು ಆಯಾ ಗುಂಪಿಗೆ ಅಧೀಶರನ್ನಾಗಿ ನಿಯಮಿಸಿದ. ಇದಾದ ನಂತರ ದಿಕ್ಪಾಲಕರನ್ನು ಹೀಗೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೊಳಿಸಿದ. ವೈರಾಜಬ್ರಹ್ಮನ ಮಗನಾದ ಸುಧನ್ವನನ್ನು ಪೂರ್ವದಿಕ್ಕಿಗೆ, ಕರ್ದಮ ಪ್ರಜಾಪತಿಯ ಮಗನಾದ ಶಂಖಪದನನ್ನು ದಕ್ಷಿಣದಿಕ್ಕಿಗೆ, ರಜಸ್ಸೆಂಬ ಬ್ರಹ್ಮನ ಮಗನಾದ ಕೇತುಮಂತನನ್ನು

ಪಶ್ಚಿಮದಿಕ್ಕಿಗೆ, ಪರ್ಜನ್ಯ ಬ್ರಹ್ಮನ ಮಗನಾದ ಹಿರಣ್ಯರೋಮನನ್ನು ಉತ್ತರದಿಕ್ಕಿಗೆ ಒಡೆಯರನ್ನಾಗಿ ನಿಯಮಿಸಿದನು.

ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರಿಂದ ನಿಯಮಿತರಾದ ರಾಜರು ಏಳು ದ್ವೀಪಗಳು ಅನೇಕ ಪಟ್ಟಣಗಳು ಇವುಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನು ಧರ್ಮದಿಂದ ಪಾಲಿಸುತ್ತಿರುವರು. ಈ ಎಲ್ಲ ರಾಜರನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ಶ್ರುತ್ಯುಕ್ತ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ಯಾಗವನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಿದವ, ಯಾಗ ಮಾಡಿದವರಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿಗ ಪೃಥು ಚಕ್ರವರ್ತಿ.

ಈ ಚಾಕ್ಷುಷ ಮನ್ವಂತರ ಕಳೆದು ವೈವಸ್ವತ ಮನ್ವಂತರ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದ ನಂತರ ಸೂರ್ಯನ ಮಗನಾದ ಮನುವಿಗೆ ಈ ಭೂ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಒಡೆತನವನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮನು ವಹಿಸಿಕೊಟ್ಟನು. ವಿವಸ್ವಾನ್ ಎಂದರೆ ಸೂರ್ಯ. ಅವನ ಮಗನಾದುದರಿಂದ ಈ ಮನುವಿಗೆ ವೈವಸ್ವತ ಮನುವೆಂದು ಹೆಸರಾಯಿತು. ವೈವಸ್ವತ ಮನುವಿನ ಚರಿತ್ರೆ ಹೀಗಿದೆ.

ಪೂರ್ವಕಾಲದಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರವಂಶದಲ್ಲಿ ಅಂಗ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಓರ್ವ ರಾಜ ಧರ್ಮಿಷ್ಠ, ಪ್ರಜಾಹಿತದಲ್ಲಿ ಸದಾಸಕ್ತ, ಮಹಾತ್ಮನಿಂದ ವೇನ ಜನಿಸಿದ. ವೇನನು ತಂದೆಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾದ ಗುಣಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದ. ಅಧರ್ಮಿಯಾದ, ಪ್ರಜಾಪೀಡಕನಾದ. ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೂ ಇದೆ. ಈ ವೇನನ ತಾಯಿ ಮೃತ್ಯುದೇವನ ಮಗಳಾದ ಸುನೀಥೆ. ವೇನನು ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿ ಮೃತ್ಯುದೇವನ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಬೆಳೆದ. ಹೀಗಾಗಿ ಮತ್ಯುದೇವನ ದೋಷಗಳೆಲ್ಲ ಪರಿಸರ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಈ ವೇನನಲ್ಲೂ ಬಂದವು. ವೇನನು ಸ್ವಧರ್ಮವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಸ್ತ್ರೀಲೋಲುಪನಾದ. ಅತಿಲೋಭಿಯಾದ. ವೇದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ದ್ವೇಷಿಯಾದ. ತನ್ನ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಯಜ್ಞ-ಯಾಗಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸುವದು, ಪ್ರಾರ್ಥನೆ, ದೇವ ಪೂಜೆಗಳನ್ನು ಮಾಡುವದೂ ನಿಷಿದ್ಧವೆಂದು ಸಾರಿದ. ಹಾಗೆ ಯಾಗಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಿದರೂ ನನ್ನನ್ನು ಕುರಿತು ಆ ಯಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಹವಿಸ್ಸನ್ನು ಹಾಕಬೇಕು, ಆ ಯಾಗ ನನಗೆ ಅರ್ಪಿತವಾಗಬೇಕು, ಯಾಗಕ್ಕೆ ಯಜಮಾನ ನಾನೇ. ಈ ನಿಲುವಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುವವರ ತಲೆ ಕಡಿಸುವೆ ಎಂದು ಡಂಗುರ ಸಾರಿದ. ಇದರಿಂದ ಋಷಿಮುನಿಗಳಿಗೆ ಬಹಳ ತೊಂದರೆಯಾಯಿತು. ಸಂತ್ರಸ್ತರಾದ ಅವರು ಎಲ್ಲರೂ ಒಂದೆಡೆ ಸೇರಿದರು. ಸಮಾಲೋಚನೆ ಗೈದು ರಾಜನಿಗೆ ಬುದ್ಧಿವಾದವನ್ನು ಹೇಳುವದೆಂದು ತೀರ್ಮಾನಿಸಿದರು. ಎಲ್ಲರೂ ಸೇರಿ ರಾಜನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದರು. ಅವನನ್ನು ಉದ್ದೇಶಿಸಿ ಇಂತು ನುಡಿದರು.

ಮುನಿಗಳು:- ರಾಜನ್, ನೀನು ಪವಿತ್ರವಾದ ಅತ್ರಿವಂಶದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿರುವೆ. ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನು ಆರೋಹಣ ಮಾಡುವಾಗ ಧರ್ಮದಿಂದ ಪಾಲನೆ ಮಾಡುವೆ ಎಂಬುದಾಗಿ ವಚನ ನೀಡಿರುವೆ. ನೀನೇ ಪವಿತ್ರ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಘೋಷಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ವಚನವನ್ನು ಉಲ್ಲಂಘಿಸಿ ವಿಶೃಂಖಲನಾಗಿ ವರ್ತಿಸಬೇಡ. ಆದುದು ಆಗಿಹೋಯಿತು. ಇನ್ನಾದರೂ ಸ್ವೈರಾಚಾರಗಳನ್ನು ಬಿಡು. ಲೋಭವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸು. ಪ್ರಜೆಗಳ ತೊಂದರೆಗಳತ್ತ ಗಮನ-ಹರಿಸು. ಧರ್ಮಮಾರ್ಗವನ್ನು ಮೀರಬೇಡ. ಮುನಿಗಳಿಗೆ ಸಾತ್ವಿಕರಿಗೆ ಹಿಂಸೆ ನೀಡಬೇಡ. ಎಂದು ಉಪದೇಶಿಸಿದರು. ಮುನಿಮನೀಷಿಗಳ ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಆ ದುಷ್ಟ ವೇನನು ಅಟ್ಟಹಾಸಗೈದು ಅಪಹಾಸ್ಯ ಮಾಡಿ ಅಹಂಕಾರದಿಂದ ಈ ರೀತಿ ಉದ್ಗಾರಗಳನ್ನೆತ್ತಿದ.

ವೇನ:- ''ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಅಧಿಪತಿ ನನ್ನ ಹೊರತು ಬೇರೆ ಯಾರಿದ್ದಾರೆ? ನನಗಿಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠರು ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ. ನಾನು ಯಾರ ಮಾತನ್ನೂ ಕೇಳುವದಿಲ್ಲ. ಶಸ್ತ್ರ-ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ನಾನು ಅಸಾಧಾರಣ ಪ್ರತಿಭಾಶಾಲಿಯಾಗಿರುವೆ. ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮೂಢರಾದ ನೀವು ಮಾತ್ರ ನನ್ನನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ತಿಳಿಯದೇ ನನಗೆ ಉಪದೇಶಿಸಲು ಬಂದಿರುವಿರಿ. ನಾನು ಇಚ್ಛಿಸಿದರೆ ಭೂಮ್ಯಾಕಾಶಗಳನ್ನು ಒಂದುಗೂಡಿಸಿಯೇನು. ಜಲಪ್ರಳಯವನ್ನೇ ಸೃಷ್ಟಿಸಿ, ಸಕಲ ಲೋಕಗಳನ್ನೂ ಧ್ವಂಸಗೊಳಿಸಬಲ್ಲೆ, ಪಾತಾಳಾದಿ ಸಮಸ್ತ ಲೋಕಗಳನ್ನೂ ಕ್ಷಣಾರ್ಧದಲ್ಲಿ ಸಂಕ್ಷೋಭ ಗೊಳಿಸಬಲ್ಲೆ. ನನಗೆ ನೀವು ಉಪದೇಶ ನೀಡುವ ಬದಲು ನಿಮ್ಮನ್ನು ನೀವು ತಿದ್ದಿಕೊಳ್ಳಿ. ಇನ್ನು ಮೇಲಾದರೂ ನನ್ನನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಅನುಸರಿಸಿ. ಇಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಡಿರಿ'' ಎಂದು ಅಬ್ಬರಿಸಿದ.

ವೇನನ ಈ ಹೂಂಕೃತಿಗಳನ್ನು ಮೌನವಾಗಿಯೇ ಅನುಭವಿಸಿದರು. ಓಂಕಾರ ನುಡಿದು ಸತ್ವಸಂಪನ್ನರಾದ ಆ ಮುನಿಗಳ ಬಾಯಿಂದ ಹೂಂಕಾರ ಶಬ್ದ ಹೊರಬಿದ್ದಿತು. ಕ್ಷಣಾರ್ಧದಲ್ಲಿ ವೇನ ಗತಪ್ರಾಣನಾಗಿ ನೆಲಕ್ಕೆ ಉರುಳಿದ. ಮುನಿಶಾಪದಿಂದ ವೇನರಾಜ ಹತನಾದಾಗ ಎಲ್ಲೆಡೆ ಹಾಹಾಕಾರ ಎದ್ದಿತು. ಅನಾಯಕ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಉಂಟಾದರೆ ಏನು ಗತಿ ಎಂದು ಋಷಿಗಳಿಗೂ ಋಜುಗಳಿಗೂ ಕೂಡಿಯೇ ಚಿಂತೆ. ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ಆಲೋಚಿಸಿ ಆ ಮುನಿ ಮಹರ್ಷಿಗಳು ವೇನರಾಜನ ತೊಡೆಯನ್ನು ಮಥನ ಮಾಡಿದರು. ಅದರಿಂದ ಓರ್ವ ಕಪ್ಪು ಬಣ್ಣದ ಕುಳ್ಳಪುರುಷ ಹುಟ್ಟಿ ಬಂದ. ಕೈ ಮುಗಿದು ಭಯಭ್ರಾಂತನಾಗಿ ನಿಂತ ಅವನನ್ನು ಕಂಡು ಮುನಿಪುಂಗವರಾದ ಅತ್ರಿಗಳು ನುಡಿದರು. ''ನಿಷೀದ'' ಕುಳಿತುಕೋ ಎಂದು. ಆದುದರಿಂದ ಅವನು ''ನಿಷೀಧ'' ಎಂದೇ ಹೆಸರಾದ. ಅವನ ವಂಶದವರಿಗೆಲ್ಲ ನಿಷೀಧ ಎಂದು ಹೆಸರು ಬಂದಿತು. ವಿಂಧ್ಯ ಮೊದಲಾದ ಬೆಟ್ಟಗಳ ತಪ್ಪಲ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಇರುವ ಬೇಡರ ಜಾತಿಗೆಲ್ಲ ವೇನರಾಜನ ಪಾಪದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ಈ ನಿಷೀದನೇ ಮೂಲ ಪುರುಷ.

ಅನಂತರ ಆ ಮಹರ್ಷಿಗಳು ವೇನರಾಜನ ಬಲಗೈಯನ್ನು ಯಜ್ಞದ ಅರಣಿ ಎಂದರೆ ಶಮೀಕಟ್ಟಿಗೆಯನ್ನು ಕಡೆಯುವಂತೆ ಮಥನ ಮಾಡಿದರು. ಅದರಿಂದ ಜನಿಸಿದವನೇ ಪೃಥು. ಅಗ್ನಿಯಂತೆ ದೇದೀಪ್ಯಮಾನ ಆ ಪೃಥುರಾಜ. ಅಜಗವ ಎಂಬ ದೊಡ್ಡ ಬಿಲ್ಲನ್ನೂ, ದಿವ್ಯ ಕವಚವನ್ನೂ, ಅನೇಕ ಮಹಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನೂ ಧರಿಸಿದ. ಆ ಪೃಥುವನ್ನು ಭೂಮಂಡಲ ಸಾರ್ವಭೌಮ ಸಿಂಹಾಸನದ ಮೇಲೆ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿ ಎಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕ ಮಾಡಿದರು. ತನ್ನ ತಂದೆಯಿಂದ ತೊಂದರೆಗೆ ಒಳಗಾದ ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನೂ ಆ ಪೃಥುಚಕ್ರವರ್ತಿಯು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಪಾಲಿಸಿದ. ಧರ್ಮದಿಂದ ಪೋಷಿಸಿದ. ಅವರಿಂದ ಅವನು ನಿಜವಾದ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ರಾಜ ಎನಿಸಿದ.

ಅನುರಾಗಾತ್ತತಸ್ಥಸ್ಯ ನಾಮರಾಜಾಭ್ಯಜಾಯತ ।
ಪಿತ್ರಾ ಪರಂಜಿತಾಸ್ತಸ್ಯ ಪ್ರಜಾಸ್ತೇನಾನುರಂಜಿತಾः ॥

ಆ ಪೃಥುವಿನ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಹದಮಾಡಿದ ಹೊಲಗಳಲ್ಲಿ ಧಾನ್ಯ ಬೆಳೆದು ಸಮೃದ್ಧವಾಗಿ ಅನ್ನವನ್ನು ಉತ್ಪಾದಿಸುವ ಪದ್ಧತಿ ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಹಸುಗಳೆಲ್ಲವೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹಾಲು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದವು. ವನೋಪವನಗಳಲ್ಲಿಯೂ ವೃಕ್ಷಕೋಟರಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಬೆಟ್ಟ ಬಯಲುಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಜೇನು ಹುಟ್ಟಿಗಳಿಂದ ಜೇನುತುಪ್ಪ ಸಮೃದ್ಧವಾಗಿ ಜಿನುಗುತ್ತಿತ್ತು.

ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಋಷಿಗಳ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಸೂತ ಮಾಗಧ ಎಂಬ ಈರ್ವರು ಪುರುಷರು ಯಜ್ಞದೀಕ್ಷಿತರಾದ ಮುನಿಗಳ ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದ ಪೃಥುರಾಜನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ಹಾಡಿ ಹೊಗಳಿದರು. ತನ್ನನ್ನು ಸ್ತೋತ್ರ ಮಾಡುವ ಈ ವಂಧಿಮಾಗಧರಿಗೆ ಪೃಥುಚಕ್ರವರ್ತಿಯು ಸೂತನಿಗೆ ಅನೂಪದೇಶವನ್ನೂ ಮಾಗಧನಿಗೆ ಮಾಗಧ ದೇಶವನ್ನೂ ದಾನ ನೀಡಿದ.

ಅನಂತರ ಮಹರ್ಷಿಗಳ ಪ್ರೇರಣೆಯಂತೆ ಪ್ರಜೆಗಳು ಪೃಥುರಾಜನ ಬಳಿಗೆಬಂದು ''ಮಹಾರಾಜ, ನಮಗೆ ಜೀವನವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸು'' ಎಂದು ಕೇಳಿಕೊಂಡರು. ಆಗ ಲೋಕ ಕ್ಷೇಮಕ್ಕಾಗಿ ಅಂದಿನ ಆ ಅವನೀತಲದ ಅರಸ ತನ್ನ ಬಿಲ್ಲಿನ ಹೆದೆಯನ್ನು ಠೇಂಕರಿಸಿದ. ಬಾಣವನ್ನು ಹೂಡಿದ. ಹಸುವಿನ ರೂಪ ಧರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೆದರಿ ಓಡುತ್ತಿರುವ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಬೆನ್ನಟ್ಟಿದ.ಕೊನೆಗೆ ಆ ಭೂದೇವಿ ಆ ಚಕ್ರವರ್ತಿಗೆ ಮಣಿದು ಶರಣು ಬಂದಳು. ಭಯಭ್ರಾಂತಳಾಗಿ ನುಡಿದಳು. ಮಹಾರಾಜ ಸ್ತ್ರೀಹತ್ಯೆ ಮಹಾಪಾಪವಲ್ಲವೆ?. ಪ್ರಜೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ನಮ್ಮ ಮೇಲೆಯೇ ನಿಂತಿರುವರು. ನನ್ನಿಂದಲೇ ಬಾಳಿ ಬದುಕುವವರು, ನಾನು ನಷ್ಟವಾದರೆ ನಿನ್ನ ಪ್ರಜೆಗಳು ನಿಲ್ಲುವುದೆಲ್ಲಿ? ನೀನು ಪ್ರಜೆಗಳ ಕ್ಷೇಮವನ್ನು ಬಯಸುತ್ತಿದ್ದರೆ ಕಾಮಿತಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಕರೆಯುವ ಕಾಮಧೇನುವಿನಂತಿರುವ ನನ್ನಿಂದ ನಿನ್ನ ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೂ ಬೇಕಾದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಹಿಂಡಿಕೊಳ್ಳಿರಿ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಕರುವನ್ನು ಹುಡುಕಿ ತಂದು ನೀವೆಲ್ಲರೂ ನಿಮಗೆ ಅಭೀಷ್ಟವಾದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ನನ್ನಿಂದ ಹಿಂಡಿಕೊಳ್ಳಿರಿ. ಇದಕ್ಕಿಂತ ಮೊದಲು ತಗ್ಗು, ದಿನ್ನೆ, ತೆವರು ಮಿಟ್ಟೆಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದ ಈ ನನ್ನ ಪೃಥ್ವಿಯ ಮೇಲ್ಭಾಗವನ್ನು ನಿನ್ನ ಧನುಸ್ಸಿನ ತುದಿಯಿಂದ ಕಡಿದು ಸಮನಾಗಿ ಮಾಡು. ಭೂಮಿಯ ಬೆನ್ನಿನ ಮೇಲೆ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಅಡ್ಡ ದಿಡ್ಡಿಯಾಗಿ ಬೆಳೆದ ಗುಡ್ಡಗಳನ್ನು ಕೂಡ ಕಡಿದು ಕತ್ತರಿಸಿ ನೆಲದೆಡೆಯೆಲ್ಲವೂ ಸಮತಟ್ಟಾಗುವಂತೆ ಮಾಡು. ಅನಂತರ ನಿನ್ನ ಪ್ರಜೆಗಳು ಹರವಾದ ನನ್ನ ಬೆನ್ನ ಮೇಲೆ ನೆಲವನ್ನು ಹರಗಿ ಕಾಳುಕಡ್ಡಿ ಪೈರು ದವಸ ಧಾನ್ಯ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಬೆಳೆದು ಹೊಟ್ಟೆತುಂಬಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಆಗಲಿ, ಮತ್ತು ಸಮನಾದ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಮನೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ವಾಸಿಸಲು ಅನುಕೂಲ ಮಾಡಿಕೊಡು.

ಋಷಿಮುನಿಗಳ ಆದೇಶದಂತೆ ಪೃಥುಚಕ್ರವರ್ತಿಯು ಮೊದಲು ಕೇವಲ ಗಡ್ಡೆ ಗೆಣಸು ಹಣ್ಣು ಕಾಯಿಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಒದಗಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಕೃಷಿಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾಗಿ ಹದ ಮಿದುಗೊಂಡು ಬೆಳೆಯನ್ನು ಬೆಳೆಯಲು ಹವಣುಗೊಳಿಸಿದ, ಆದುದರಿಂದ ಈ ಭೂಮಿಗೆ ಪೃಥುರಾಜನಿಂದ **''ಪೃಥ್ವಿ''** ಎಂದು ಹೆಸರು ಬಂದಿತು. ಪೃಥುರಾಜನು ಸ್ವಾಯಂಭುವ ಮನುವನ್ನು ಕರುವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ಮೊದಲು ಭೂಮಿಯನ್ನು ತನ್ನ ಕೈಯಿಂದ ಹಿಂಡಿ ಸಸ್ಯಸಮೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಕರೆದ. ಋಷಿಗಳು ಚಂದ್ರನನ್ನು ಕರುವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಛಂದಸ್ಸು ಎಂಬ ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ತಪಸ್ಸು ಅಧ್ಯಯನಗಳೆಂಬ ಕ್ಷೀರವನ್ನು ಕರೆದರು. ಸೂರ್ಯನು ಇಂದ್ರನನ್ನು ಕರುವಾಗಿಸಿ ಚಿನ್ನದ ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಉಪಯುಕ್ತವಾದ ಅಮೃತವೆಂಬ ಹಾಲನ್ನು ಕರೆದ. ಅನಂತರ ಹೀಗೆಯೇ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಭಿನ್ನ ಭಿನ್ನ ಕರು-ಪಾತ್ರೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ತಮಗೆ ಬೇಕುಬೇಕಾದ ಹಾಲನ್ನು ಹಿಂಡಿಕೊಂಡರು. ಮೃತ್ಯುದೇವತೆ ದೋಗ್ಧಾರ, ಯಮ ಕರು, ಬೆಳ್ಳಿಯ ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಪಿತೃದೇವತೆಗಳಿಗಾಗಿ ಹಿಂಡಿದ ಹಾಲೇ ಸುಧೆ. ಐರಾವತ ಎಂಬ ಸರ್ಪ ತಕ್ಷಕನನ್ನು ಕರುವಾಗಿಸಿ ಸೋರೆಬುರುಡೆಯ ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಕರೆದ ಹಾಲೇ ವಿಷ. ಯಕ್ಷರು ಕುಬೇರನೆಂಬ

ಕರುವಿನಿಂದ ರಜತನಾಭನ ಮುಖಾಂತರ ಅಣಿಮಾ, ಮಹಿಮಾ ಮುಂತಾದ ಅಷ್ಟಸಿದ್ಧಿಗಳನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡರು. ಗಂಧರ್ವರು ಚಿತ್ರರಥನೆಂಬ ವತ್ಸನನ್ನು ಮುಂದೆಮಾಡಿ ಸುರುಚಿಯ ಮುಖಾಂತರ ಸುಗಂಧವನ್ನು ಪಡೆದರು. ಪರ್ವತಗಳು ಹಿಮಾಲಯವನ್ನು ವತ್ಸವಾಗಿಸಿ ಮೇರುವಿನಿಂದ ರತ್ನೌಷಧಿಗಳನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡವು. ಮಧುಕೈಟಭರೆಂಬ ದೈತ್ಯರ ಮೇದಸ್ಸಿನಿಂದ (ಕೊಬ್ಬಿನಿಂದ) ತುಂಬಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ''ಮೇದಿನೀ'' ಎಂಬ ಹೆಸರು ಪಡೆದ ಭೂಮಿಗೆ ಈ ಪೃಥುವಿನಿಂದ ಮುಂದೆ ''ಪೃಥ್ವಿ'' ಎಂಬ ಹೆಸರು ಇಂದಿನವರೆಗೂ ಪುರಾಣಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಥಿತ ಪ್ರಥಿತವಾಗಿದೆ.

ಪುಣ್ಯಶ್ಲೋಕನಾದ ಈ ಪೃಥುಚಕ್ರವರ್ತಿಯನ್ನು ವೇದವೇದಾಂತಕೋವಿದರಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಸಹ ವಂದಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಎಲ್ಲ ರಾಜರೂ ಇವನನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿದರೆ ವಿಜಯಶಾಲಿಗಳಾಗುವರು. ವೈಶ್ಯಶೂದ್ರರೂ ಸಹ ಈ ಪೃಥುರಾಜನನ್ನು ನೆನೆದರೆ ಶ್ರೇಯೋಭಾಗಿಗಳಾಗುವರು.

ಋಷಿಗಳು:- ಈ ಮನುಗಳು ಎಷ್ಟು ಜನ? ಒಂದೊಂದು ಮನ್ವಂತರಗಳ ಕಾಲ ಎಷ್ಟು? ಹದಿನಾಲ್ಕು ಮನುಗಳ ಹೆಸರುಗಳು ಏನು? ಇದೆಲ್ಲವನ್ನು ಹೇಳಿರಿ.

ಲೋಮಹರ್ಷಣ:- ಸ್ವಾಯಂಭುವ ಮನು ಮೊದಲನೆಯ ಮನು. ಅನಂತರ ಸ್ವಾರೋಚಿಷ, ಉತ್ತಮ, ತಾಮಸ, ರೈವತ ಎಂಬ ಐದು ಮನುಗಳು ಈ ಭೂಮಂಡಲವನ್ನು ಆಳಿದರು. ಒಟ್ಟಾರೆ ಹಿಂದೆ ಆಗಿ ಹೋದ ಮನುಗಳು ಆರು. ಈಗ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವ ವೈವಸ್ವತ ಮನ್ವಂತರ ಏಳನೆಯ ಮನ್ವಂತರ. ಮುಂದೆ ಸಾವರ್ಣೀ, ಸೂರ್ಯಸಾವರ್ಣೀ, ದಕ್ಷಸಾವರ್ಣೀ, ಮೇರುಸಾವರ್ಣೀ, ರುದ್ರಸಾವರ್ಣೀ ಭೌತ್ಯ, ಶೌಚ್ಯ ಎಂದು ಏಳು ಮನುಗಳು ಈ ಮಹೀಮಂಡಲದ ಶಾಸನವನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳುವರು. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಮನ್ವಂತರದಲ್ಲಿಯೂ ಮನು, ಮನುಪುತ್ರರು, ಸಪ್ತರ್ಷಿಗಳೂ ಹಾಗೂ ದೇವತೆಗಳು ಬೇರೆ ಬೇರೆಯಾಗಿಯೇ ಇರುವರು.

ಮೊದಲನೆಯದಾದ ಸ್ವಾಯಂಭುವ ಮನ್ವಂತರದಲ್ಲಿ ಮರೀಚಿ, ಅತ್ರಿ, ಅಂಗೀರಸ್, ಪುಲಹ, ಕ್ರತು, ಪುಲಸ್ಯ, ವಶಿಷ್ಠ ಈ ಏಳು ಜನರು ಸಪ್ತರ್ಷಿಗಳ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಇದ್ದು ಆ ಮನ್ವಂತರದ ಧರ್ಮ ನಿರ್ದೇಶನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಗ್ನೀಧ್ರ, ಅಗ್ನಿಬಾಹು, ಮೇಧ್ಯ, ಮೇಧಾತಿಥಿ, ವಸು, ಜ್ಯೋತಿಸ್ಮಾನ್, ದ್ಯುತಿಮಾನ್, ಹವ್ಯ, ಸಬಲ, ಪುತ್ರ ಎಂಬ ಹತ್ತು ಜನ ಸ್ವಾಯಂಭುವ ಮನುವಿನ ಮಕ್ಕಳು ಪ್ರಜಾಪಾಲನ ತತ್ಪರರಾಗಿ ಇದ್ದರು.

ಎರಡನೆಯ ಸ್ವಾರೋಚಿಷ ಮನ್ವಂತರದಲ್ಲಿ ಔರ್ವ, ಕಶ್ಯಪ, ಬೃಹಸ್ಪತಿ, ವಾಸಿಷ್ಠ, ದತ್ತಾತ್ರೇಯ, ಅತ್ರಿ, ಚ್ಯವನ ಇವರು ಏಳು ಮಹಾಮುನಿಗಳು ಸಪ್ತರ್ಷಿಗಳಾಗಿದ್ದರು. ಹವಿಷ್ನ, ಸುಕೃತಿ, ಜ್ಯೋತಿಷ್, ಆಪದೇವ, ಮೂರ್ತಿ, ಪ್ರತೀತ, ನಭಸ್ಯ, ನಭಸ್, ಊರ್ಜಸ್ಮೃತ, ಇವರು ಹತ್ತು ಜನ ಮನುಪುತ್ರರು.

ಮೂರನೆಯ ಉತ್ತಮ ಮನ್ವಂತರದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ಮಕ್ಕಳಾದ ಊರ್ಜ ಎಂಬ ಋಷಿಗಳೂ, ವಶಿಷ್ಠರ ಮಕ್ಕಳೂ ಸಪ್ತರ್ಷಿ ಪದವಿಯಲ್ಲಿ ವಿರಾಜಮಾನರಾಗಿದ್ದರು. ಉತ್ತಮಮನುವಿನ ಪುತ್ರರಾದ ಇಷ್ಟ, ಊರ್ಜ, ತನೂಜ, ಮಧು, ಮಾಧವ, ಶುಚಿ, ಶುಕ್ರ, ಸಹ, ನಭಸ್ಯ, ನಭ ಇವರೇ ದಶಮನುಪುತ್ರರು. ಭಾನು ಎಂಬ ದೇವತೆಗಳ ಗುಂಪು ಆ ಕಾಲದ ದೇವತೆಗಳು.

ನಾಲ್ಕನೆಯ ತಾಮಸ ಮನ್ವಂತರದಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯ, ಪೃಥು, ಅಗ್ನಿ, ಜಹ್ನು, ಧಾತ್ರ, ಕಪೀವಾನ್, ಅಕಪೀವಾನ್ ಎಂಬ ಏಳುಜನ ಸಪ್ತರ್ಷಿಗಳೂ ದ್ಯುತಿ, ತಪಸ್ಯ, ಸುತಪ ತಪೋಭೂತ, ಸನಾತನ, ತಪೋರತಿ, ಅಕಲ್ಮಷ, ತನ್ವೀ, ಧನ್ವೀ, ಪರಂತಪ ಮುಂತಾದ ಮನುಪುತ್ರರು, ಶಕ್ತಿಮಂತರೆಂಬ ದೇವತೆಗಳೂ ಶಾಸಕರಾಗಿ ಇದ್ದರು. ಐದನೆಯ ರೈವತ ಮನ್ವಂತರದಲ್ಲಿ ದೇವಬಾಹು, ಯದುಧ್ರ, ವೇದಶಿರಸ್ಸು, ಹಿರಣ್ಯ ರೋಮ, ಪರ್ಜನ್ಯ, ಊರ್ಧ್ವಬಾಹು, ಸತ್ಯನೇತ್ರ ಎಂಬ ಸಪ್ತರ್ಷಿಗಳು, ಭೂತರಜಸ್ಸು ಗಳೆಂಬ ದೇವತೆಗಳು, ಪ್ರಕೃತಿ ಎಂಬ ಮಾತೆಯರು, ಪಾರಿಪ್ಲವ, ರೈಭ್ಯ ಎಂಬ ಋಷಿಗಳು ಇದ್ದರು. ಧೃತಿಮಾನ್, ಅವ್ಯಯ, ಯುಕ್ತ, ತತ್ವದರ್ಶಿ, ನಿರುತ್ಸುಕ, ಅರಣ್ಯ, ಪ್ರಕಾಶ, ನಿರ್ಮೋಹ, ಸತ್ಯವಾಕ್, ಕೃತಿ, ಇವರು ಮನುಪುತ್ರರು ಆಗಿದ್ದರು.

ಆರನೆಯ ಮನ್ವಂತರದಲ್ಲಿ ಭೃಗು, ನಭ, ವಿವಸ್ವಾನ್, ಸುಧಾಮ, ವಿರಜ, ಅತಿನಾಮ, ಸಹಿಷ್ಣು ಎಂಬುವವರು ಸಪ್ತರ್ಷಿಗಳು, ಇಂದ್ರನೇ ಮೊದಲಾದವರು ದೇವತೆಗಳು, ಲೇಖರೆಂಬ ದೇವತಾಗಣಗಳೂ ಈ ಆರನೆಯ ಚಾಕ್ಷುಷ ಮನ್ವಂತರದ ನಿರ್ವಾಹಕರು. ರುರುಕುಮಾರ ಮೊದಲಾದವರು ಹತ್ತು ಜನ ಚಾಕ್ಷುಷ ಮನುವಿನ ಮಕ್ಕಳು.

ಪ್ರಕೃತ ಏಳನೆಯದಾದ ವೈವಸ್ವತ ಮನ್ವಂತರದಲ್ಲಿ ಭಗವಾನ್ ವಶಿಷ್ಠ, ಕಶ್ಯಪ, ಗೌತಮ, ಭರದ್ವಾಜ, ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ, ಋಚೀಕ, ಜಮದಗ್ನಿ ಇವರು ಏಳು ಜನ ಮಹರ್ಷಿಗಳು ಸಪ್ತರ್ಷಿಪೀಠದಲ್ಲಿ ವಿರಾಜಮಾನರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಇವರನ್ನು ಈಗಲೂ ಗಗನ ಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ನಕ್ಷತ್ರ ರೂಪದಿಂದ ಹೊಳೆಯುತ್ತಲಿರುವರು. ಸಾಧ್ಯರು, ಏಕಾದಶ ರುದ್ರರು, ವಿಶ್ವೇದೇವತೆಗಳು, ಮರುದ್ಗಣ, ಹನ್ನೆರಡು ಆದಿತ್ಯರು ಇವರೆಲ್ಲ ಈ ಮನ್ವಂತರದ ದೇವತೆಗಳು ಇಕ್ಷ್ವಾಕು ಮೊದಲಾದ ಹತ್ತು ಜನ ರಾಜರು ವೈವಸ್ವತ ಮನುವಿನ ಮಕ್ಕಳು. ಸಪ್ತರ್ಷಿಗಳು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಮನ್ವಂತರದಲ್ಲಿಯೂ ಧರ್ಮ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಮಾಡಲಿಕ್ಕಾಗಿ ಭಗವಂತನಿಂದ ನಿಯುಕ್ತರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಮನ್ವಂತರ ಕಳೆದ ಬಳಿಕ ಈ ಸಪ್ತರ್ಷಿಗಳಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಜನ ಮಹರ್ಷಿಗಳು ಜೀವನ್ಮುಕ್ತರಾಗಿ ಸತ್ಯಲೋಕಕ್ಕೆ ತೆರಳುವರು. ಆಗ ಬೇರೆ ಮಹರ್ಷಿಗಳು ತೆರವು ಬಿದ್ದ ಆ ನಾಲ್ಕು ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ತುಂಬಿ ಸಪ್ತರ್ಷಿ ಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ವಿರಾಜಮಾನರಾಗುವರು. ಮುಂದಿನ ಸಾವರ್ಣಿ ಮನ್ವಂತರದಲ್ಲಿ ಪರಶುರಾಮ, ಅತ್ರಿಗೋತ್ರದ ವೇದವ್ಯಾಸ, ಭರದ್ವಾಜ ಗೋತ್ರದ ಅಶ್ವತ್ಥಾಮ, ಗೌತಮಗೋತ್ರದ ಅಜರಮುನಿ ಹಾಗೂ ಶರದ್ವಾನ್ ಮುನಿಗಳು, ಕೌಶಿಕ ಗೋತ್ರದ ಗಾಲವಮುನಿಗಳು, ಕಾಶ್ಯಪಗೋತ್ರದ ಔರ್ವಮುನಿ ಈ ಏಳು ಜನ ಮುನಿಗಳು ಸಪ್ತರ್ಷಿ ಪದವಿಯನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸುವರು. ಸಾವರ್ಣಿ ಮನುವಿನ ಮಕ್ಕಳಾದ ವೈರಿ, ಅಧ್ವರ್ಯುರ್ಯ ವಾನ್, ಶಮನ, ದ್ಯುತಿಮಂತ, ವಸು, ಅರಿಷ್ಟ, ಅದೃಷ್ಟ, ವಾಜಿ, ಸುಮತಿ, ಈ ಒಂಬತ್ತು ಜನ ರಾಜಕುಮಾರರು ಮುಂದಿನ ಸಾವರ್ಣಿ ಮನ್ವಂತರದ ಶಾಸಕರಾಗಿ ಬರುವರು.

ಈ ಸಾವರ್ಣಿ ಮನುಗಳು ಐದುಜನ. ಅವರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನು ವೈವಸ್ವತಮನು. ಎಂದರೆ ಸೂರ್ಯನಿಂದ ಜನಿಸಿದವ. ಮಿಕ್ಕ ನಾಲ್ವರೂ ಪ್ರಜಾಪತಿಯ ಮಕ್ಕಳು. ದಕ್ಷಪ್ರಜಾಪತಿಯ ಮಗಳಾದ ಪ್ರಿಯಾದೇವಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಜಾಪತಿಗಳಿಂದ ಜನಿಸಿದ ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಮೇರುಪರ್ವತದಲ್ಲಿ ಮಹಾತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ ಮೇರುಸಾವರ್ಣಿಗಳು ಎಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದರು. ಹೀಗೆ ಬ್ರಹ್ಮಸಾವರ್ಣಿ, ದಕ್ಷಸಾವರ್ಣಿ, ರುದ್ರಸಾವರ್ಣಿ, ಸೂರ್ಯ

ಸಾವರ್ಣಿ, ಮೇರುಸಾವರ್ಣಿ ಎಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದ ಐದು ಸಾವರ್ಣಿಗಳ ಅನಂತರ ಬರುವ ಆರನೆಯ ಮನ್ವಂತರದ ಅಧಿಪತಿಯೇ ಋೌಚ್ಯಮನು. ಋಚಿ ಎಂಬ ಪ್ರಜಾಪತಿಯಿಂದ ಜನಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಋೌಚ್ಯಮನು ಎಂದು ಹೆಸರುಬಂದಿತು ಅದೇ ಋಚಿಪ್ರಜಾಪತಿಯ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಮಡದಿಯಾದ ಭೂತಿದೇವಿಯಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಭೌತ್ಯ ಎಂದು ಹೆಸರಾದ ಮನುರಾಜನು ಕೊನೆಯದಾದ ಏಳನೆಯ ಅರ್ಥಾತ್ ಹದಿನಾಲ್ಕನೇಯ ಮನ್ವಂತರದ ಅಧಿಪತಿಯಾಗಿ ಜನಿಸುವನು.

ಈ ಏಳು ಮನುಗಳು ಮುಂದಿನ ಮನ್ವಂತರಗಳಿಗೆ ಅಧಿಶಾಸಕರಾಗಿ ಏಳುದ್ವೀಪಗಳು, ಅಸಂಖ್ಯನಗರ, ಗ್ರಾಮಾರಾಮ, ನಗ, ವೃಕ್ಷ, ನದ, ನದಿ, ಬೆಟ್ಟ ಬಯಲುಗಳಿಂದ ಒಡಗೂಡಿದ ಅಖಂಡ ಭೂಮಂಡಲವನ್ನು ಸಾವಿರ ಯುಗಗಳು ಮುಗಿಯುವವರೆಗೆ ಪಾಲಿಸುವರು. ಕೃತಯುಗ ಮೊದಲಾದ ಎಪ್ಪತ್ತು ಮಹಾಯುಗಗಳಿಗೆ ಒಂದು ಮನ್ವಂತರ ಆಗುವುದು. ಮನ್ವಂತರ ಎಂದರೆ ಒಬ್ಬ ಮನುವಿನ ಆಳ್ವಿಕೆಯ ಕಾಲ. ಈ ಮನ್ವಂತರಗಳಲ್ಲಿ ಸೃಷ್ಟಿ, ಪ್ರಳಯ, ಸಂಹಾರಾದಿ ಕಾರ್ಯಗಳು ನಿರಂತರವಾಗಿ ನಡೆಯುವವು. ಒಂದು ಸಹಸ್ರ ಯುಗಪರ್ಯಂತವಾದ ಒಂದು ಕಲ್ಪಕಾಲವು ಕಳೆದ ಬಳಿಕ ಮಹಾಪ್ರಳಯವು ಉಂಟಾಗುವದು. ಆಗ ಚರಾಚರ ಪ್ರಪಂಚವೆಲ್ಲವೂ ಸೂರ್ಯನ ಅಗ್ನಿಕಿರಣಗಳಿಂದ ದಗ್ಧವಾಗಿ ಘೋರವೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಮಹಾಪ್ರಳಯದಲ್ಲಿ ಮಗ್ನವಾಗಿ ಹೋಗುವದು. ಆಗ ಎಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳೂ, ಮಹರ್ಷಿಗಳೂ, ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಮುಂದೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಎಲ್ಲ ಆದಿತ್ಯ ರೊಡನೆ ಸರ್ವದೇವತಾ ಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ಶ್ರೀಮನ್‌ನಾರಾಯಣನ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸುವರು. ಮತ್ತೆ ಸಾವಿರವರ್ಷದ ಮಹಾರಾತ್ರಿಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಜೀವರಾಶಿ ಗಳನ್ನೂ ತನ್ನ ಉದರದಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಭಗವಾನ್ ನಾರಾಯಣನು ಯೋಗನಿದ್ರಾ ಲೀನನಾಗುವನು. ಆ ಕಲ್ಪಾಂತಕಾಲದ ಅನಂತರ, ಆ ಭಗವಂತನು ಹೊಸಕಲ್ಪದ ಆದಿಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಹೊಸ ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸುವನು. ಪ್ರಕೃತ ಈ ವೈವಸ್ವತ ಮನ್ವಂತರದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಯಾದವಕುಲದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಾಗಿ ಅವತರಿಸಿದನು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮ ಮಹಾಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಎರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ ಮುಗಿದುದು

—o—

ಆದಿತ್ಯೋತ್ಪತ್ತಿ ಕಥನ

ಅಧ್ಯಾಯ - ೩

ಲೋಮಹರ್ಷಣ:- ವಿಪ್ರವರ್ಯರೆ, ಸೂರ್ಯನು ಅದಿತಿದೇವಿಯಲ್ಲಿ ಕಶ್ಯಪರಿಂದ ಜನಿಸಿದ. ದೇವತೆಗಳ ಬಡಿಗನಾದ ವಿಶ್ವಕರ್ಮನ ಮಗಳಾದ ಸಂಜ್ಞಾದೇವಿಯು ಸೂರ್ಯನ ಧರ್ಮಪತ್ನಿ. ಅವಳಿಗೆ ಸುರೇಶ್ವರಿ ಎಂದೂ ಹೆಸರು. ಆ ಸಂಜ್ಞೆ ಚೆಲುವಿನ ಖಣಿ, ಸಾಧ್ವೀಮಣಿ, ಅವಳಿಗೆ ತನ್ನ ಪತಿಯಾದ ಸವಿತೃದೇವನ ಬಗ್ಗೆ ಬಹಳ ಹೆಮ್ಮೆ. ಆದರೆ ತನ್ನ ಪತಿದೇವನ ನಿತ್ಯವೂ ಉದಿತೋದಿತವಾಗಿ ಅತ್ಯುಜ್ವಲವಾಗಿಯೇ ಬೆಳೆದು ಬೆಳಗುತ್ತಲಿರುವ ತೇಜೋಸ್ತೋಮ ಸಹಿಸಲು ಅಶಕ್ಯವಾಗಿದ್ದಿತು. ತೇಜೋನಿಧಿಯಾದ ತನ್ನ ಒಲವಿನ ನಲ್ಲನೊಡನೆ ಸರಸವೆಂದರೆ ಬೆಂಕಿಯೊಡನೆ ಚೆಲ್ಲಾಟ. ಆದರಿಂದ ಅವಳ ಅಂಗಾಂಗಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಸ್ಫುಲಿಂಗ ಸಂಘವನ್ನೇ ಆಲಿಂಗಿಸಿದ ಅನುಭವ. ಪತಿಯ ಸಾಮೀಪ್ಯವೆಂದರೆ ಅವಳಿಗೆ

ಅಗ್ನಿಪರ್ವತದ ಎದುರು ಕುಳಿತಷ್ಟು ಬೇಗುದಿ ಉಂಟಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆದುದರಿಂದ ಅವಳು ಘೋರ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡಿದಳು. ತನ್ನ ಪತಿಯ ತೇಜಸ್ಸು ಕಡಿಮೆಯಾಗಬೇಕು ಎಂದು ಆಚರಿಸಿದ ಅತ್ಯುಗ್ರ ತಪೋನುಷ್ಠಾನದಿಂದ ಸೂರ್ಯನ ತೇಜವು ತುಸು ಕಡಿಮೆಯಾದಂತೆ ತೋರಿತು. ಆದರೂ ಆ ಸವಿತೃ ಮಂಡಲವು ಪ್ರಶಾಂತವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಆ ತಪನಾಮಂಡಲವು ಬೆಂಕಿಯ ಮೊಟ್ಟೆಯಂತೆ ದಹಿಸುತ್ತಲೇ ಇತ್ತು. ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ಸಂಜ್ಞೆಯು ಈ ಬೆಳಕಿನ ಅಂಡವು ಮೃತವಾಗಲಿಲ್ಲವಲ್ಲ ಎಂದು ಪರಿಹಾಸಕ್ಕಾಗಿ ನುಡಿದಳು. ಅದರಿಂದ ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ಮಾರ್ತಾಂಡ ಎಂದು ಹೆಸರಾಯಿತು. ಇಷ್ಟಾದರೂ ಆ ಸೂರ್ಯನ ತೇಜಸ್ಸು ದಿನೇ ದಿನೇ ಬೆಳೆಯುತ್ತಲೇ ಇತ್ತು. ಅದರಿಂದ ಲೋಕಗಳೆಲ್ಲವೂ ಹುರುಪಳಿಸುತ್ತಲೇ ಇದ್ದವು. ಸಂಜ್ಞಾದೇವಿಯಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ವೈವಸ್ವತಮನು, ಯಮಧರ್ಮ ಎಂಬ ಇಬ್ಬರು ಗಂಡು ಮಕ್ಕಳು, ಯಮುನಾ ಎಂಬ ಹೆಣ್ಣುಮಗಳೂ ಹುಟ್ಟಿದರು. ಸೂರ್ಯನ ತೀಕ್ಷ್ಣತರವಾದ ತೇಜೋದೀಧಿತಿಗಳು ಪ್ರಜ್ವಲೋಜ್ವಲವಾಗಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತ ನಡೆದಂತೆ ಅವನೊಡನೆ ಬಾಳುವದು ಅಶಕ್ಯವಾಯಿತು ಆ ಸಂಜ್ಞಾದೇವಿಗೆ. ಗಂಡನ ಪ್ರೇಮಾಮೃತಸಿಂಚನದಿಂದ ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಅವಳಿಗೆ ದೇಹದಾಹ ದುಸ್ಸಹವಾಗ ತೊಡಗಿತು. ಉಪಾಯಗಾಣದೇ ತನ್ನಂತೆಯೇ ರೂಪವುಳ್ಳ ತನ್ನ ಛಾಯೆಯಲ್ಲಿ ಜೀವ ತುಂಬಿದಳು. ತನ್ನ ನೆರಳಿನಲ್ಲಿಯೇ ಚೈತನ್ಯದ ತಿರುಳು ತುಂಬಿ ಛಾಯಾದೇವಿ ಎಂದು ಹೆಸರು ಇಟ್ಟು ಅವಳಿಗೆ ಹೇಳಿದಳು. ತಂಗಿ ಛಾಯೆ, ನಾನು ನನ್ನ ತಂದೆ ಮನೆಗೆ ತೆರಳುವೆ. ನೀನು ನನ್ನ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಇದ್ದು ನನ್ನ ಹೆಸರಿನಿಂದಲೇ ಸೂರ್ಯನೊಡನೆ ಸಂಸಾರಮಾಡು. ನನ್ನ ಮಕ್ಕಳಾದ ಶ್ರಾದ್ಧದೇವ ಅಥವಾ ವೈವಸ್ವತಮನು ಹಾಗೂ ಯಮಧರ್ಮ ಮತ್ತು ಯಮುನೆ ಮೂವರನ್ನೂ ನೀನು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ರಕ್ಷಿಸು. ನಾನು ನಿನ್ನನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಇರಿಸಿ ಇಲ್ಲಿಂದ ತವರು ಮನೆಗೆ ತೆರಳಿದ್ದನ್ನು ನನ್ನ ಪತಿದೇವನಿಗೆ ತಿಳಿಸಬೇಡ.''

ಛಾಯಾ:- ದೇವಿ, ನಾನು ನಿನ್ನ ಮಾತಿನಂತೆ ನಿನ್ನ ಪತಿದೇವನಿಗೆ ಈ ಗುಟ್ಟನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕೊಡುವದಿಲ್ಲ. ನೀನು ನಿಶ್ಚಿಂತಳಾಗಿರು. ಆದರೆ ನನ್ನ ಪತಿ ಕೂದಲು ಹಿಡಿದು ಎಳೆದು ನನ್ನನ್ನು ದಂಡಿಸುವ ಪ್ರಸಂಗ ಬಂದರೆ ಮಾತ್ರ ಬೇರೆ ದಾರಿ ತೋಚದಾಗ ನಿಜಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಹೇಳುವ ಪ್ರಸಂಗ ಬರಬಹುದು. ಅಂಥ ಪ್ರಸಂಗ ಬಾರದೇ ಇದ್ದರೆ ಈ ಗೌಪ್ಯ ಸ್ಫೋಟವನ್ನು ನಾನು ಎಂದಿಗೂ ಮಾಡುವದಿಲ್ಲ.

ಛಾಯಾದೇವಿಯಿಂದ ಹೀಗೆ ವಚನ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಸಂಜ್ಞಾದೇವಿಯು ತನ್ನ ತಂದೆಯಾದ ವಿಶ್ವಕರ್ಮನ ಮನೆಗೆ ನಡೆದಳು. ಆದರೆ ನ್ಯಾಯನಿಷ್ಠುರನಾದ ಆ ದೇವತೆಗಳ ಬಡಿಗ, ಪತಿಗೆ ಹೇಳದೇ ಬಂದ ಆ ಮಗಳನ್ನು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಇರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ ''ಮಗಳೇ, ಏನಾದರೂ ಎಂತಿದ್ದರೂ ಪತಿಯೇ ಗತಿ ಸತಿಮಣಿಗೆ. ನೀನು ಅಲ್ಲಿಗೇ ನಿನ್ನ ಮನೆಗೆ ಮರಳು'' ಎಂದು ನಿಷ್ಠುರವಾಗಿ ಹೇಳಿದ. ಆಗ ಸಂಜ್ಞೆಯು ತನಗೆ ತನ್ನ ಮನೆ ಹಾಗೂ ತಂದೆಯ ಮನೆ ಎರಡೂ ತಪ್ಪಿ ಹೋದವು ಎಂದು ಮನದಲ್ಲಿ ಮಿಡುಕಿ ಉತ್ತರ ಕುರುದೇಶಕ್ಕೆ ನಡೆದಳು. ತನ್ನ ರೂಪ ಸೌಂದರ್ಯದಿಂದ ಮುಗ್ಧರಾಗಿ ದೈತ್ಯದಾನವರು ತನ್ನೆಡೆಗೆ ಆಕರ್ಷಿತರಾಗಿ ಬರಬಹುದೆಂಬ ಅಂಜಿಕೆಯಿಂದ ತನ್ನ ದೇವತಾ ಸ್ತ್ರೀಯ ದಿವ್ಯರೂಪವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿದಳು. ಹೆಣ್ಣು ಕುದುರೆಯ ರೂಪವನ್ನು ತಾಳಿ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ತನ್ನ ಪತಿದೇವನನ್ನೇ ಧ್ಯಾನಗೈಯುತ್ತ ಉತ್ತರ ಕುರುದೇಶದ ಹುಲ್ಲುಗಾವಲಿನಲ್ಲಿ

ಜೀವಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಇತ್ತ ಸೂರ್ಯದೇವನು ತನ್ನ ಹೊಸ ಹೆಂಡತಿಯಾದ ಛಾಯಾದೇವಿಯು ತನ್ನ ಮೊದಲಿನ ಮಡದಿಯಾದ ಸಂಜ್ಞಾದೇವಿಯೇ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಸಂಸಾರ ಮಾಡುತ್ತಲೇ ಇದ್ದ. ಅವನಿಗೆ ಸಂಜ್ಞಾದೇವಿಯ ವರ್ಣದಂತೆಯೇ ಇದ್ದುದರಿಂದ ಸವರ್ಣಾ ಎಂದು ಮುಂದೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧಳಾದ ಛಾಯಾದೇವಿಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಗಂಡು ಮಗ ಜನಿಸಿದ. ಅವನು ರೂಪದಲ್ಲಿ ಸಂಜ್ಞೆಯ ಹಿರಿಯ ಮಗನಾದ ವೈವಸ್ವತಮನುವಿನ ವರ್ಣಕ್ಕೆ ಸಮಾನನಾದುದರಿಂದ ಸಾವರ್ಣ್ಯಮನು ಎಂದು ಹೆಸರಾದ. ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ಛಾಯಾದೇವಿಯ ಎರಡನೆಯ ಮಗನಾದ ಶನೈಶ್ವರ ಜನಿಸಿದ. ಹೀಗೆ ಛಾಯಾದೇವಿಗೆ ಸೂರ್ಯನಿಂದ ಸಾವರ್ಣ್ಯಮನು, ಶನೈಶ್ವರ ಎಂಬ ಇಬ್ಬರು ಮಕ್ಕಳು ಆದಬಳಿಕ ತನ್ನ ಸವತಿಯ ಮಕ್ಕಳಾದ ವೈವಸ್ವತಮನು ಮತ್ತು ಯಮಧರ್ಮರಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿ ಕಡಿಮೆಯಾಯಿತು. ತನ್ನ ಮಕ್ಕಳು ಹಾಗೂ ತನ್ನ ಅಕ್ಕನ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಭೇದವನ್ನು ಮಾಡತೊಡಗಿದಳು. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ತುಸು ನಿಷ್ಠುರವಾದಿಯಾದ ಯಮನ ಮೇಲೆ ಅವಳಿಗೆ ತುಂಬ ಸಿಟ್ಟು ತನ್ನ ಮಕ್ಕಳ ಮೇಲಿನ ಮೋಹ ಮಮತೆಯಿಂದ ಮನು, ಯಮ, ಯಮುನೆ ಯರನ್ನು ಅಸಡ್ಡೆಯಿಂದಲೇ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದಳು. ಹೀನ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಒಂದು ದಿನ ಬಾಲ್ಯ ಸಹಜವಾದ ಕೋಪದಿಂದ ಯಮನು ಕ್ರುದ್ಧನಾಗಿ ಛಾಯಾದೇವಿಯನ್ನು ಗದರಿಸಿದನು. ಕಾಲಿನಿಂದ ಒದ್ದು ಹಾಕುವದಾಗಿ ಹೆದರಿಸಿದ. ಆಗ ಅವಳು ದುಃಖ ದುಮ್ಮಾನ ಕೋಪಗಳಿಂದ ವ್ಯಾಕುಲಳಾಗಿ ''ಮೂರ್ಖ, ನಿನ್ನ ಕಾಲು ಬಿದ್ದು ಹೋಗಲಿ'' ಎಂದು ಶಪಿಸಿದಳು. ಅದರಿಂದ ಯಮನು ಭಯಭೀತನಾಗಿ ತನ್ನ ತಂದೆ ಸೂರ್ಯದೇವನ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಹೇಳಿದ.

ಯಮ:- ತಂದೆಯೇ, ತಾಯಿಯಾದವಳು ಎಲ್ಲ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿಯೂ ಸಮನಾಗಿ ಪ್ರೀತಿ ಮಾಡಬೇಕು. ಆದರೆ ಈ ನಮ್ಮ ತಾಯಿಯು ಎರಡು ಬಗೆಯುತ್ತಲಿದ್ದಾಳೆ. ಅವಳಿಗೆ ಸಾವರ್ಣ್ಯಮನು, ಶನೈಶ್ಚರರಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಪಕ್ಷಪಾತ. ನಾನು ಹಾಗೂ ವೈವಸ್ವತಮನು ಇಬ್ಬರ ಮೇಲೆ ಏಕೋ ಅಸಡ್ಡೆ. ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಅವಳು ಭೇದವೆಣಿಸುವದನ್ನು ಕಂಡು ನಮಗೆ ಕೋಪ ಬಂದಿತು. ಅವಳನ್ನು ಹೆದರಿಸಲಿಕ್ಕಾಗಿ ನಾನು ಕಾಲನ್ನು ತೋರಿಸಿದೆ ಅಷ್ಟೇ. ಕಾಲಿನಿಂದ ಒದೆಯಲಿಲ್ಲ. ಬಾಲ್ಯ ಸಹಜವಾದ ಚಾಪಲ್ಯ ಹಾಗೂ ಅಜ್ಞಾನಗಳಿಂದ ನಾನು ಈ ಕೃತ್ಯವೆಸಗಿದೆ. ಅದನ್ನು ನೀನು ಕ್ಷಮಿಸು. ನನ್ನ ತಾಯಿ ನನ್ನ ಕಾಲು ಬಿದ್ದುಹೋಗಲಿ ಎಂದು ಶಪಿಸಿರುವಳು. ನೀನು ಅನುಗ್ರಹ ಮಾಡು. ನನ್ನ ಕಾಲು ಬೀಳದಂತೆ ನೋಡು.

ಸೂರ್ಯ:- ಮಾತ್ರ ಶಾಪವನ್ನು ಬದಲಿಸಲು ಬರದು. ನಿನ್ನ ಕಾಲಿನ ಮಾಂಸವನ್ನು ಕ್ರಿಮಿಗಳು ಕಿತ್ತುಕೊಂಡು ಭೂಮಿಗೆ ಹೋಗುವವು. ಇದರಿಂದ ನಿನ್ನ ತಾಯಿಯ ಮಾತು ಹುಸಿಯಾಗುವದಿಲ್ಲ. ನಿನ್ನ ಶಾಪವು ಪರಿಹಾರವಾಗುವದು.

ಬಳಿಕ ಸೂರ್ಯನು ತಾನಾಗಿ ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಜ್ಞಾನದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಿ ನಿಜ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡ. ತನ್ನ ಎರಡನೆಯ ಹೆಂಡತಿಯಾದ ಛಾಯಾ ಅಥವಾ ಸುವರ್ಣಾದೇವಿಯನ್ನು ಕೂದಲು ಹಿಡಿದು ಎಳೆದು ''ನಿಜ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಹೇಳು'' ಎಂದು ನಿರ್ಬಂಧಪಡಿಸಿದ. ಅದರಿಂದ ಹೆದರಿ ಹೌಹಾರಿದ ಸುವರ್ಣಾದೇವಿಯು ಹಿಂದೆ ನಡೆದ ಸಮಾಚಾರವನ್ನೆಲ್ಲ ತಿಳಿಸಿದಳು. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ಕೋಪಬಂದು ಅವನು ಮಾವನ ಮನೆಗೆ ನಡೆದ. ಆಗ ವಿಶ್ವಕರ್ಮನು ಅವನನ್ನು ಸಮಾಧಾನ ಪಡಿಸಿ ''ಸೂರ್ಯ ನಿನ್ನ ತೇಜಸ್ಸು

ಅತೀ ಉಗ್ರ. ಆ ತೇಜಃ ಪ್ರಕರ್ಷವನ್ನು ತಾಳಲಾರದೇ ನನ್ನ ಮಗಳು ಈಗ ವನವಾಸವನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸಿದ್ದಾಳೆ. ಉತ್ತರ ಕುರುದೇಶದಲ್ಲಿ ತಪಸ್ಸನ್ನಾಚರಿಸುತ್ತಲಿದ್ದ ಅವಳನ್ನು ನೀನು ನಿನ್ನ ಯೋಗ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಬಹುದು. ನೀನು ಸಮ್ಮತಿಸಿದರೆ ನಿನ್ನ ಈ ಅತ್ಯಂತ ಉಗ್ರವಾದ ರೂಪವನ್ನು ಬದಲಿಸಿ ಸೌಮ್ಯ ಸುಂದರವೂ ಶಾಂತ ಮನೋಹರವೂ ಆದ ರೂಪವು ನಿನಗೆ ಬರುವಂತೆ ಮಾಡುವೆನು.

ಮುಂದೆ ಸೂರ್ಯನು ಸಮ್ಮತಿಸಲು ಆ ತ್ವಷ್ಟಾರನು ತನ್ನ ತೇಜೋಮಯವಾದ ಸಾಣೆಯ ಚಕ್ರಕ್ಕೆ ಸೂರ್ಯಬಿಂಬವನ್ನು ಸಾಣೆ ಹಿಡಿದು ತೇಜಸ್ಸನ್ನು ಕಡಿಮೆಮಾಡಿದನು. ಅದರಿಂದ ಸೂರ್ಯನ ಅತ್ಯಧಿಕವಾದ ಉಗ್ರರೂಪವು ಪ್ರಕಾಶಮಯವಾಗಿದ್ದರೂ ಪ್ರೇಕ್ಷಣೀಯವಾಗಿ ನಯನ ಮನೋಹರವಾಗಿ ಕಂಗೊಳಿಸಿತು. ಹೀಗೆ ವಿಶ್ವಕರ್ಮನು ಗಾಡಕ್ಕೆ ಏರಿಸಿ ಸಾಣೆ ಹಿಡಿದು ಸೂರ್ಯದೇವನನ್ನು ಸೌಮ್ಯ ಶಾಂತ ಸ್ವರೂಪದವನನ್ನಾಗಿ ಮಾರ್ಪಡಿಸಿದ ಬಳಿಕ ಅವನು ಉತ್ತರ ಕುರುದೇಶದಲ್ಲಿ ಹಸಿರು ಮೇಯುತ್ತಲಿದ್ದ ಸಂಜ್ಞೆಯ ಬಳಿಗೆ ಬಂದನು. ತನ್ನ ಧರ್ಮಪತ್ನಿ ಹೆಣ್ಣು ಕುದುರೆಯಾಗಿ ಸಂಚರಿಸುವದನ್ನು ಕಂಡು ತಾನೂ ಅಶ್ವರೂಪವನ್ನು ಧರಿಸಿದ. ಹೀಗೆ ಕುದುರೆ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಇದ್ದ ಆ ಸೂರ್ಯ ದಂಪತಿಗಳಿಂದ ಜನಿಸಿದ ಅವಳಿ ಮಕ್ಕಳೇ ದೇವವೈದ್ಯರಾದ ಅಶ್ವಿನೀ ಕುವರರು. ಒಬ್ಬನ ಹೆಸರು ನಾಸತ್ಯ, ಇನ್ನೊಬ್ಬನ ಹೆಸರು ದಸ್ರ. ಈ ಅಶ್ವಿನೀ ದೇವತೆಗಳು ಎಂಟನೆಯ ಪ್ರಜಾಪತಿಯಾದ ಸವಿತೃದೇವನ ಮಕ್ಕಳು. ಅವರ ಮೊದಲಿನ ಮಗನಾದ ಯಮಧರ್ಮನು ದಕ್ಷಿಣ ದೇಶದ ಲೋಕಪಾಲಕನಾಗಿ ಪಿತೃಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಅಧಿಪತಿಯೆನಿಸಿದ. ಅವನ ತಮ್ಮನಾದ ಸಾವರ್ಣಿಮನುವು ಘೋರ ತಪವನ್ನು ಆಚರಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಆಗಾಮಿ ಸಾವರ್ಣಿ ಮನ್ವಂತರಕ್ಕೆ ಅಧಿಪತಿಯೆನಿಸಿದ. ಅವನ ಸೋದರನಾದ ಶನೈಶ್ವರನು ನವಗ್ರಹ ಗಳಲ್ಲಿ ಪರಿಗಣಿತನಾದ. ಕೊನೆಯವಳಾದ ಸೂರ್ಯನ ಮಗಳು ಲೋಕಪಾವನಳಾದ ಯಮುನಾ ಎಂಬ ಪವಿತ್ರ ನದಿಯಾದಳು. ವಿಶ್ವಕರ್ಮನು ಸಾಣೆ ಹಿಡಿದು ತೆಗೆದ ತೇಜಸ್ಸಿನ ತುಣುಕುಗಳಿಂದ ವಿಷ್ಣುಚಕ್ರವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದ.

ಲೋಮಹರ್ಷಣ:- ವಿಪ್ರೋತ್ತಮರೇ, ವೈವಸ್ವತಮನುವಿಗೆ ಇಕ್ಷ್ವಾಕು, ನಾಭಾಗ, ಧೃಷ್ಟ, ಶರ್ಯಾತಿ, ನರಿಷ್ಯಾಂತ, ಪ್ರಾಂಶು, ಕರೂಷ, ಪೃಷಧ ಎಂದು ನವರತ್ನದಂತಿರುವ ಒಂಭತ್ತು ಜನ ಗಂಡು ಮಕ್ಕಳು. ಈ ನವಪುತ್ರರು ಜನಿಸುವದಕ್ಕಿಂತ ಮೊದಲು ವೈವಸ್ವತಮನು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕೆಂಬ ಹೆಬ್ಬಯಕೆ ಹೊತ್ತು ಪುತ್ರಕಾಮೇಷ್ಟಿ ಯಾಗವನ್ನು ಮಾಡಿದ. ದೇವತಾ ಶ್ರೇಷ್ಠರಾದ ಮಿತ್ರಾವರುಣರನ್ನು ಉದ್ದೇಶಿಸಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಆಹುತಿಯನ್ನು ನೀಡಿದ. ಆ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಇಳಾದೇವಿಯು ಜನಿಸಿದಳು. ಅವಳು ಆಭರಣಗಳಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ತನ್ನ ಸೌಂದರ್ಯದಿಂದ ಸ್ವರ್ಗ ಸುಂದರಿಯಂತೆ ಒಪ್ಪುತ್ತಿದ್ದಳು. ಜನ್ಮಜಾತವಾದ ಮನೋಹರವಾದ ಕನಕಮಣಿರತ್ನಾಭರಣಗಳು ಅವಳ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾದ ಸೌಂದರ್ಯಕ್ಕೆ ಅತ್ಯಧಿಕ ಶೋಭೆಯನ್ನು ತಂದುಕೊಟ್ಟಿದ್ದವು. ಮನು ಮಹಾರಾಜನಿಗೆ ಗಂಡುಮಗು ಆಗಬೇಕೆಂಬ ಬಯಕೆ ಇದ್ದಿತು. ಆದರೂ ಯಜ್ಞಫಲವಾಗಿ ಜನ್ಮತಳೆದು ಬಂದ ಆ ಇಳಾಕುಮಾರಿಗೆ ಅವನು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ''ಇಳಾಕುಮಾರಿ, ನನ್ನನ್ನು-ನನ್ನ ಮಗನಾಗಿ ಅನುಸರಿಸು'' ಎಂದು ಹೇಳಿದ.

ಇಳಾ:- ಮಹಾರಾಜ, ನಾನು ಮಿತ್ರಾವರುಣರ ಅಂಶ ಹಾಗೂ ಪ್ರಸಾದದಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನ ಳಾಗಿರುವೆ. ಆದುದರಿಂದ ನಾನು ಅವರ ಬಳಿಗೇ ತೆರಳುವೆ. ನನ್ನನ್ನು ನಿರ್ಬಂಧ ಪಡಿಸಬೇಡ.

ಹೀಗೆ ಹೇಳಿ ಅವಳು ನೇರವಾಗಿ ಬಂದಳು ಮಿತ್ರಾವರುಣರ ಬಳಿಗೆ, ಕೈ ಮುಗಿದು ಕೇಳಿದಳು ಆ ದೇವಶ್ರೇಷ್ಠರನ್ನು.

ಇಳಾಕುಮಾರಿ:- ದೇವೋತ್ತಮರೇ, ನಾನು ಜನಿಸಿದ್ದು ನಿಮ್ಮ ಅಂಶದಿಂದ. ಆದರೆ ನನ್ನ ಈ ಪಾರ್ಥಿವ ದೇಹದ ಹುಟ್ಟು ಆದದ್ದು ಸೂರ್ಯ ವಂಶದಲ್ಲಿ. ವೈವಸ್ವತಮನವು ನನಗೆ ತನ್ನನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸಲು ಅಜ್ಞಾಪಿಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆ, ನಾನು ಈಗ ಮಾಡಬೇಕಾದುದು ಏನು?

ಮಿತ್ರಾವರುಣ:- ವತ್ಸೆ, ನಿನ್ನ ನಯ ವಿನಯ ಧರ್ಮ ನಿಷ್ಠೆಗಳಿಂದ ನಾವು ತೃಪ್ತರೂ, ತುಷ್ಟರೂ ಆಗಿರುವೆವು. ನೀನು ಮುಂದೆ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಅರ್ಥಾತ್ ಮಿತ್ರಾವರುಣರ ಕನ್ಯೆಯೆಂದೇ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಹೊಂದುವೆ. ನೀನು ಕೆಲವು ಕಾಲದ ಬಳಿಕ ಅದೇ ವೈವಸ್ವತ ಮನುವಿನಿಂದ ಮರುಹುಟ್ಟನ್ನು ಪಡೆದು ಸುದ್ಯುಮ್ನ ಎಂದು ಕೀರ್ತಿ ಪಡೆಯುವೆ. ಮನುವಂಶವು ಸುದ್ಯುಮ್ನಕುಮಾರ ಎಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದ ನಿನ್ನಿಂದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುವದು. ಮಿತ್ರಾವರುಣರಿಂದ ಅಪ್ಪಣೆ ಆಶೀರ್ವಾದ ಪಡೆದು ಇಳಾಕುಮಾರಿಯು ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟಳು. ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವಾಗ ಆ ಚೆಲುವಿನ ಚಂದ್ರಮುಖಿಯನ್ನು ಚಂದ್ರನ ಮಗನಾದ ಬುಧ ಸಂಧಿಸಿದ. ಅವಳ ಹರೆಯದ ರೂಪಸಿರಿಗೆ ಮಾರುಹೋದ ಬುಧ ಅವಳನ್ನು ವರಿಸಿದ. ಚಂದ್ರಕುಮಾರನಾದ ಬುಧನಿಂದ ಇಳಾದೇವಿಗೆ ಪುರೂರವ ಎಂಬ ಪುಣ್ಯಪುರುಷ ಪುತ್ರನಾಗಿ ಜನಿಸಿದ. ಹೀಗೆ ಪುರೂರವನನ್ನು ಪಡೆದು ಇಳಾದೇವಿಯು ಅದೇ ವೈವಸ್ವತ ಮನುವಿನಿಂದ ಮತ್ತೆ ಸುದ್ಯುಮ್ನನಾಗಿ ಜನಿಸಿ ಬಂದ. ಮನುಪುತ್ರನಾದ ಸುದ್ಯುಮ್ನನಿಗೆ ಉತ್ಕಲ, ಗಯ, ವಿನತಾಶ್ವ ಎಂಬ ಮೂವರು ಮಕ್ಕಳು ಜನಿಸಿದರು. ಅವರು ಮೂವರೂ ಧರ್ಮನಿಷ್ಠರು, ಉತ್ಕಲನು ಉತ್ಕಲ ಎಂಬ ದೇಶವನ್ನು ಆಳಿದ. ವಿನತಾಶ್ವ ಪೂರ್ವ-ಪಶ್ಚಿಮ ದಿಕ್ಕಿನ ನಾಡುಗಳಿಗೆ ಒಡೆಯನಾಗಿ ಶಾಸನಗೈದ. ಗಯಕುಮಾರನ ಅಂಕಿತಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟ ನಾಡು ಗಯಾಪ್ರದೇಶ ಎಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಯಿತು. ಗಯಾ ಪಟ್ಟಣವೇ ಅದರ ರಾಜಧಾನಿ.

ಸುದ್ಯುಮ್ನನ ಅನಂತರ ವೈವಸ್ವತಮನುವಿಗೆ ಒಂಭತ್ತು ಜನ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ರಾಜಕುಮಾರರು ಜನಿಸಿದರು. ಮುಂದೆ ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಪ್ರಬುದ್ಧರಾದ ಬಳಿಕ ತಂದೆಯ ಆದೇಶದಂತೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ದೇಶಗಳನ್ನು ವಿಭಾಗ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ನ್ಯಾಯನಿಷ್ಠರಾಗಿ ಧರ್ಮದಿಂದ ರಾಜ್ಯಗಳನ್ನು ಆಳತೊಡಗಿದರು. ಸುದ್ಯುಮ್ನನಿಗೆ ಮಾತ್ರ, ಅದು ಇಳಾದೇವಿಯ ಅವತಾರವಾದುದರಿಂದ ''ಗಂಡು ಮಗ ಅಲ್ಲ'' ಎಂಬ ನೆಪ ಹೇಳಿ ಅವನ ಸೋದರರು ತಂದೆಯ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಮಭಾಗ ಕೊಡಲು ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. ಮುಂದೆ ವೈವಸ್ವತಮನುವು ಅಂತ್ಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನಲ್ಲಿ ಲೀನನಾದ ಬಳಿಕ ಕುಲಪುರೋಹಿತರಾದ ವಶಿಷ್ಠ ಋಷಿಗಳು ಮನುಕುಮಾರರಿಗೆ ಹೇಳಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನ ನಗರವನ್ನು ಅದರ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಸುದ್ಯುಮ್ನನಿಗೆ ಕೊಡಿಸಿದರು. ಸುದ್ಯುಮ್ನನು ಅಲ್ಲಿ ತಾನು ಇರುವವರೆಗೆ ರಾಜ್ಯವಾಳಿ ಅನಂತರ ಆ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ತನ್ನ ಹಿಂದಿನ ಇಳಾಕುಮಾರಿಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ ಪುರೂರವನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟ. ಸುದ್ಯುಮ್ನನು ಸ್ತ್ರೀಲಕ್ಷಣ ಹಾಗೂ ಪುರುಷಲಕ್ಷಣ ಎರಡರಿಂದಲೂ ಕೂಡಿದ್ದ. ಆದುದರಿಂದ ಇಳಾದೇವಿ, ಸುದ್ಯುಮ್ನ ಎಂಬ ಎರಡು ಹೆಸರಿನಿಂದಲೂ ಅವನನ್ನು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು.

ವೈವಸ್ವತಮನುವಿನ ನರಿಷ್ಯಂತ ಎಂಬ ರಾಜಕುಮಾರನಿಗೆ ಅನೇಕ ವೀರವರೇಣ್ಯರಾದ ಬಲಿಷ್ಠ ಪುತ್ರರು ಇದ್ದರು. ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಶಕರು ಎಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದರು. ವೈವಸ್ವತ

ಮನುವಿನ ಎರಡನೆಯ ಮಗನಾದ ನಾಭಾಗನಿಗೆ ಅಂಬರೀಷ ಎಂಬ ಒಬ್ಬ ಸತ್ಪುತ್ರ ಹುಟ್ಟಿದ. ಮೂರನೇ ಮಗ ಧೃಷ್ಟನಿಗೆ ಧಾರ್ಷ್ಟಕ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ವೀರಕ್ಷತ್ರಿಯರು ಪುತ್ರರಾಗಿ ಜನಿಸಿದರು. ಕರೂಷ ಎಂಬ ಇಕ್ಷ್ವಾಕು ಪುತ್ರನಿಂದ ಜನಿಸಿದ ಕಾರೂಷ ಎಂಬ ಮನುವಿನ ಮೊಮ್ಮಕ್ಕಳು ಬಹಳ ಪರಾಕ್ರಮಶಾಲಿಗಳು ಆಗಿದ್ದರು. ನಾಭಾಗ ಮತ್ತು ಧೃಷ್ಟನ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಮುಂದೆ ತಮ್ಮ ಕರ್ಮಕಲಾಪಗಳಿಂದ ವೈಶ್ಯರಾದರು. ಪ್ರಾಂಶುರಾಜನಿಗೆ ಪ್ರಜಾಪತಿ ಎಂಬ ಪುತ್ರ ಉತ್ಪನ್ನವಾದ. ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಮನುಕುಮಾರನಾದ ಶರ್ಯಾತಿರಾಜನಿಗೆ ಆನರ್ತ ಎಂಬ ಗಂಡು ಮಗು, ಸುಕನ್ಯಾ ಎಂಬ ಹೆಣ್ಣು ಮಗು ಇದ್ದಿತು. ಆನರ್ತನ ಮಗನಾದ ರೈವನು ಮಹಾಪರಾಕ್ರಮಿ. ಅವನು ಆನರ್ತದೇಶದ ರಾಜಧಾನಿಯಾದ ಕುಶಸ್ಥಲಿಯನ್ನು ಆಳುತ್ತಿದ್ದ. ಆ ರೈವನಿಗೆ ರೈವತ, ಕಕುದ್ಮಿ ಎಂಬ ಇಬ್ಬರು ಗಂಡುಮಕ್ಕಳು. ರೈವನ ಅನಂತರ ಅವನ ಹಿರಿಯ ಮಗನಾದ ರೈವತನೇ ಕುಶಸ್ಥಲಿಯ ಶಾಸಕನಾಗಿ ಆಳುತ್ತಿದ್ದ. ರೈವತನಿಗೆ ರೇವತಿ ಎಂಬ ಒಬ್ಬ ಕನ್ಯೆ. ಅವಳಿಗೆ ಅನುರೂಪನಾದ ವರ ಬಹುಕಾಲ ಸಿಕ್ಕಲೇ ಇಲ್ಲ. ರೇವತಿಗೆ ಗಂಡು ಹುಡುಕುವದರಲ್ಲಿಯೇ ಬೇಸತ್ತು ಹೋದ ಆ ಕುಶಸ್ಥಲಿಯ ಅರಸ. ಕೊನೆಗೆ ಈ ತನ್ನ ಮಗಳಿಗೆ ಯಾವ ವರನನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮ ಗಂಟು ಹಾಕಿದ್ದಾನೆ ಎಂಬುದನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಿ ಬರಲು ಸಮರ್ಥನಾದ ಆ ರೈವತ ಮಹಾರಾಜ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಕ್ಕೆ ತೆರಳಿದ. ಆಗ ಆ ಸತ್ಯಲೋಕದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ಎದುರು ಯಾವದೋ ಒಂದು ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ನಡೆದಿತ್ತು. ಅದು ಮುಗಿಯಲಿ ಎಂದು ಒಂದು ಮುಹೂರ್ತಕಾಲ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಕುಳಿತುಕೊಂಡ ಈ ಕುಶಸ್ಥಲಿಯ ದೊರೆ. ಆ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕದ ಒಂದು ಮುಹೂರ್ತದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಯುಗಗಳು ಕಳೆದುಹೋದವು. ಬ್ರಹ್ಮದೇವರನ್ನು ಅವನು ವಿಚಾರಿಸಿದಾಗ ಕೃಷ್ಣನ ಅಣ್ಣನಾದ ಬಲರಾಮನೇ ನಿನ್ನ ಮಗಳಾದ ರೇವತಿಗೆ ನಿಯಮಿತನಾದ ಪತಿ ಎಂದು ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಹೇಳಿದರು. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಂಡು ರೈವತ ಭೂಲೋಕಕ್ಕೆ ಮರಳಿದ. ಅವನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಾಗ ಕೃತ, ತ್ರೇತಾ, ದ್ವಾಪರ ಈ ಮೂರು ಯುಗಗಳು ತಿರುಗಿ, ದ್ವಾಪರಯುಗದ ಕೊನೆಗಾಲವು ಬಂದಿತ್ತು. ಅವನು ಮೊದಲಿನ ತನ್ನ ಊರಿಗೆ ಬಂದ. ಆಗಲೇ ಅನೇಕ ತಲೆಮಾರುಗಳು ಉರುಳಿ ಹೋಗಿ ಕುಶಸ್ಥಲಿಯೆಂಬ ಅವನ ಪಟ್ಟಣವು ಪೂರ್ಣ ಬದಲಾಗಿತ್ತು. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಅದೇ ಕುಶಸ್ಥಲಿಯಲ್ಲಿ ದ್ವಾರಕಾ ಅಥವಾ ದ್ವಾರಾವತಿ ಎಂಬ ತನ್ನ ಹೊಸ ನಗರವನ್ನು ಕೂಡಿಸಿದ್ದ. ಅದು ಈಗ ಯಾದವರ ರಾಜಧಾನಿ ಆಗಿದ್ದಿತು. ರೈವತ ರಾಜನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ಆದೇಶದಂತೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಅಣ್ಣ ಬಲರಾಮನಿಗೆ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟನು. ತನ್ನ ಮಗಳಾದ ರೇವತಿಯನ್ನು, ಅನಂತರ ಭೂಲೋಕದ ತನ್ನ ಕೆಲಸವು ಮುಗಿಯಿತು ಎಂದು ತಿಳಿದು ತಪಸ್ಸಿಗೆ ಹೊರಟ ಮೇರು ಪರ್ವತಕ್ಕೆ. ಬಲರಾಮನು ತನ್ನ ರೂಪವತಿಯಾದ ರಮಣಿ ರೇವತಿಯೊಂದಿಗೆ ಸ್ವಚ್ಛಂದ ವಿಹಾರಗೈಯುತ್ತ ಆನಂದದಿಂದ ದ್ವಾರಕಾಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದ.

ಶೌನಕಾದಿ ಮುನಿಗಳು:- ಸೂತಾಚಾರ್ಯ, ರೇವತಿ ಹಾಗೂ ರೈವತರು ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ತಿರುಗಿ ಭೂಲೋಕಕ್ಕೆ ಮರಳಿ ಬರುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಯುಗಗಳು ಕಳೆದು ಹೋಗಿದ್ದವಷ್ಟೇ. ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಮುಪ್ಪಿನ ಮುದುಕರಾಗಿ ಹೇಗೋ ಬಾಗಿ ಬದುಕಿರಬೇಕು ಅಷ್ಟೇ. ಅಂಥ ಮುಪ್ಪು ಆಡರಿದ ವೃದ್ಧಕನ್ಯೆಯನ್ನು ಬಲರಾಮನು ಹೇಗೆ ಮದುವೆಯಾದ? ''ಗಂಡ ಚಿಕ್ಕದು ಹೆಂಡತಿ ಹಿರಿಯದು'' ಎಂಬಂತೆ ನಗೆಗೇಡು ಆಗಲಿಲ್ಲವೆ? ರೈವತನು ತಪಸ್ಸಿಗೆ ತೆರಳಿದ ಬಳಿಕ ಅವನ ವಂಶ ಬೆಳೆದುದು ಹೇಗೆ? ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ಹೇಳಿರಿ.

ಸೂತ:- ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೆ, ಮುಪ್ಪು, ಮರಣ, ಹಸಿವು, ನೀರಡಿಕೆಗಳು ನೆಲದ ಉಪ್ಪು ಉಂಡವರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ತಪ್ಪಿದ್ದಲ್ಲ. ಸತ್ಯಲೋಕದಲ್ಲಿ ಇದ್ದವರನ್ನು ಮುಪ್ಪು ಮಾಸಲಾರದು. ಮೃತ್ಯು ಕಬಳಿಸಲಾರದು. ಹಸಿವೆ ನೀರಡಿಕೆಗಳು ಅವರನ್ನು ಎಂದಿಗೂ ಬಳಲಿಸಲಾರವು. ರೈವತ ಹಾಗೂ ರೇವತಿ ಈ ಇಬ್ಬರೂ ತಂದೆ ಮಗಳು ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋದಾಗ ಯಾವ ವಯಸ್ಸು ತಾರುಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಇದ್ದರೋ ಮರಳಿ ಭೂಲೋಕಕ್ಕೆ ಬಂದಾಗಲೂ ಅದೇ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಅಕ್ಷೀಣಯೌವ್ವನರಾಗಿ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತ ಕಳೆಕಾಂತಿಗಳಿಂದ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ರೇವತಿಗೆ ಇಲ್ಲಿಂದ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುವಾಗ ಇದ್ದ ಹದಿಹರೆಯದ ಸಿರಿ ಸೊಬಗುಗಳು ಯಾವುದೇ ನ್ಯೂನತೇ ಇಲ್ಲದೆ ಪರಿಪೂರ್ಣ ಲಾವಣ್ಯ ವಿಶೇಷದಿಂದ ಹಾಗೆಯೇ ಉಳಿದುಕೊಂಡಿತ್ತು. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಸುರಸುಂದರಿಯರ ಚೆಲುವನ್ನು ಮೀರಿಸುವ ಅವಳ ಮುಗ್ಧ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ಕಂಡು ಬಲರಾಮ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಅವಳನ್ನು ವರಿಸಿದ.

ರೈವತನು ತನ್ನ ಮಗಳನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಕುಶಸ್ಥಲವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ವರಾನ್ವೇಷಣೆಗಾಗಿ ಸತ್ಯಲೋಕಕ್ಕೆ ಪಯಣಿಸಿದ ಬಳಿಕ ರಾಕ್ಷಸರು ಆ ಕುಶಸ್ಥಲಿಯನ್ನು ಆಕ್ರಮಿಸಿದರು. ಆ ರೈವತನಿಗೆ ನೂರುಮಂದಿ ಸೋದರರು. ಆದರೇನು! ಆ ಶತವೀರರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನಿಗೂ ರೈವತನ ಆ ಅದಟು, ಅದಮ್ಯ ಉತ್ಸಾಹ, ವೈರಿವಿಧ್ವಂಸನ ಪಟುತರ ಪರಾಕ್ರಮ ಇರಲಿಲ್ಲ. ರೈವತನ ನಿರ್ಗಮನವನ್ನೇ ಕಾದುಕೊಂಡು ಕುಳಿತಿದ್ದರು ದುಷ್ಟ ರಕ್ಕಸರು. ಅವನು ಸತ್ಯಲೋಕಕ್ಕೆ ತೆರಳಿದ ಕೂಡಲೇ ಕುಶಸ್ಥಲಿಯ ಮೇಲೆ ಎರಗಿದರು. ಸುತ್ತು ಹತ್ತು ಕಡೆಯಿಂದ ಲಗ್ಗೆ ಇಟ್ಟು ಎಲ್ಲರೂ ಒಗ್ಗೂಡಿ ಒಮ್ಮೆಲೇ ಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ನುಗ್ಗಿ ನೂರುಜನ ರೈವತಸೋದರರನ್ನು ಹಣೆದು ಹೊಡೆದು ಓಡಿಸಿದರು. ರಾಕ್ಷಸರಿಂದ ತಾಡಿತಪೀಡಿತರಾದ ಆ ರೈವತ ಬಂಧುಗಳು ದೇಶದ ನಾಲ್ಕು ಕಡೆ ಓಡಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದರು. ಅವರು ಇದ್ದಲ್ಲಿಯೇ ಅವರವರ ವಂಶಗಳು ಪುತ್ರಪೌತ್ರ ಪರಂಪರೆಯಾಗಿ ಮುಂದುವರೆದವು. ಈ ಸಂತತಿಯವರಿಗೆ ಶರ್ಯಾತ ಎಂದು ಹೆಸರು. ನಾಭಾಗ, ರಿಷ್ಟಿ, ಇವರೀರ್ವರ ಮಕ್ಕಳು ಮೊದಲು ತಮ್ಮ ವೃತ್ತಿಯಿಂದ ವೈಶ್ಯರಾದರೂ ಮುಂದೆ ತಮ್ಮ ತಪೋಮಹಿಮೆಯಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಾದರು. ಕರೂಷನ ಮಕ್ಕಳಾದ ಕಾರೂಷರು ತಮ್ಮ ವೀರವೃತ್ತಿಯಿಂದ ಕೊನೆಯವರೆಗೂ ಕ್ಷತ್ರಿಯರಾಗೇ ಉಳಿದು ಬಾಳು ಸಾಗಿಸಿದರು.

ವೈವಸ್ವತಮನುವಿನ ಚೊಚ್ಚಲ ಗಂಡು ಮಗನಾದ ಇಕ್ಷ್ವಾಕು ರಾಜನಿಗೆ ವಿಕುಕ್ಷಿಯೇ ಮೊದಲಾಗಿ ನೂರು ಜನ ಪುತ್ರರು, ವೀರರಿಗೆ ಉಚಿತವಾದ ಬಲವಾದ ಕುಕ್ಷಿ ಅವನಿಗೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ವೀರೋಚಿತವಾದ ನಡು ಅಥವಾ ಸೊಂಟದ ಭಾಗ ಇಲ್ಲದಿರುವ ತುಸು ದುರ್ಬಲನಾದ ಆ ವಿಕುಕ್ಷಿಯು ಧರ್ಮನಿಷ್ಠನಾಗಿ ಅಯೋಧ್ಯೆಯಲ್ಲಿಯೇ ನ್ಯಾಯದಿಂದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನೆಮಾಡಿದ ಆ ವಿಕುಕ್ಷಿಗೆ ಐದು ಜನ ವೀರಪುತ್ರರು. ಕೆಲವರು ಉತ್ತರಾಪಥವನ್ನು ಆಳಿದರೆ ವಶಾತಿ ಮೊದಲಾದ ಐವತ್ತೆಂಟು ಜನರು ಭಾರತದ ದಕ್ಷಿಣ ಭಾಗವನ್ನು ಆಳಿದರು. ವಿಕುಕ್ಷಿಯು ಒಂದು ದಿನ ತಂದೆಯ ಅಪ್ಪಣೆಯಿಂದ ಅಷ್ಟಕ ಶ್ರಾದ್ಧಕ್ಕಾಗಿ ಮೃಗಗಳನ್ನು ಕೊಂದು ಮಾಂಸ ತರಲು ಅರಣ್ಯಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದನು. ಬೇಟೆಯಿಂದ ಬಳಲಿದ ಅವನಿಗೆ ಆ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಬಹು ಹಸಿವೆಯೆನಿಸಿತು. ಹಸಿವೆ ತಡೆಯಲಾಗದೆ ಶ್ರಾದ್ಧಕ್ಕಾಗಿ ಎಂದು ಸಂಹರಿಸಿದ ಮೊಲಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದನ್ನು ತಾನು ತಿಂದು ಉಳಿದವನ್ನು ಮನೆಗೆ ಹಿಡಿದು ಬಂದ. ಮೊಲದ ಮಾಂಸ ತಿಂದುದರಿಂದ ಅವನಿಗೆ 'ಶಶಾದ' ಎಂದು ಹೆಸರು ಬಂದಿತು. (ಶಶ

ಎಂದರೆ ಮೊಲ) ಶ್ರಾದ್ಧಕ್ಕಾಗಿ ಮೀಸಲಾಗಿದ್ದ ಮಾಂಸವನ್ನು ತಿಂದದ್ದರಿಂದ ಆ ವಿಕುಕ್ಷಿಯನ್ನು ಇಕ್ಷ್ವಾಕು ರಾಜನು ವಶಿಷ್ಠರ ಮಾತಿನಂತೆ ರಾಜ್ಯ ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಗೆ ಹಾಕಿದ. ಮುಂದೆ ಇಕ್ಷ್ವಾಕು ರಾಜನ ಮರಣದ ಅನಂತರ ವಶಿಷ್ಠ ಮುನಿಗಳು ಕಾಡಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಆ ವಿಕುಕ್ಷಿಯನ್ನು ಕರೆದು ಅಯೋಧ್ಯೆಯ ಸಿಂಹಾಸನದ ಮೇಲೆ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕ ಮಾಡಿದರು.

ಆ ವಿಕುಕ್ಷಿ ಅಥವಾ ಶಶಾದನಿಗೆ ಕಕುಸ್ಥ, ಕಕುಸ್ಥನಿಗೆ, ಅನೇನಸ್, ಅನೇನಸನಿಗೆ ಪೃಥು, ಪೃಥುವಿಗೆ ವಿಷ್ವರಾಶ್ವ, ವಿಷ್ವರಾಶ್ವನಿಗೆ ಆದ್ರ್ರ, ಆದ್ರನಿಗೆ ಯುವನಾಶ್ವ ಯುವನಾಶ್ವನಿಗೆ ಶ್ರಾವಸ್ತ ಎಂಬ ಮಕ್ಕಳು ಜನಿಸಿ, ಹೀಗೆಯೇ ಪುತ್ರಸಂತತಿ ಮುಂದುವರಿದು ಆ ಅಯೋಧ್ಯಾ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ನ್ಯಾಯನಿಷ್ಠರಾಗಿ ಆಳಿದರು. ಆ ಶ್ರಾವಸ್ತನು ಶ್ರಾವಸ್ತಿ ಎಂಬ ಹೊಸ ನಗರವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದ. ಅದನ್ನೇ ತನ್ನ ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡ. ಶ್ರಾವಸ್ತನ ಮಗ ಬೃಹದಶ್ವ. ಬೃಹದಶ್ವನಿಗೆ ಕುಮಾಶ್ವ ಎಂಬ ಧಾರ್ಮಿಕ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯ ರಾಜನು ಪುತ್ರನಾಗಿ ಶ್ರಾವಸ್ತಿಯನ್ನು ಆಳಿದ. ಅವನು ಧುಂಧು ಎಂಬ ಮಹಾಬಲಿಷ್ಠನಾದ ದೈತ್ಯಾಗ್ರೇಸರನನ್ನು ಕೊಂದದ್ದರಿಂದ ಧುಂಧುಮಾರ ಎಂದು ಹೆಸರಾದ.

ಶೌನಕಾದಿ ಮುನಿಗಳು:- ವೀರವರ್ಯನಾದ ಕುಮಾಶ್ವನು ಮದಾಂಧನಾದ ಧುಂಧುವನ್ನು ಕೊಂದುದು ಎಂತು? ಧುಂಧುವಿನ ಸಂಹಾರದ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ತುಸು ವಿಸ್ತರಿಸಿ ಹೇಳಿರಿ.

ಸೂತ:- ಕುಮಾಶ್ವನಿಗೆ ನೂರು ಜನ ಮಕ್ಕಳು. ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಒಳ್ಳೇ ಬಿಲ್ಲುಗಾರರು ವಿದ್ಯಾವಂತರು, ಧಾರ್ಮಿಕರು, ಬಲಿಷ್ಠರು, ವೀರಮಗ, ಶೂರಮೊಮಕ್ಕಳು ಇವರನ್ನು ಕಣ್ಣಿಂದ ಕಂಡು ತೃಪ್ತಿಪಟ್ಟ ಬೃಹದಶ್ವನು ತನ್ನ ಮಗನಾದ ಕುಮಾಯಾಶ್ವನಿಗೆ ರಾಜ್ಯದ ಭಾರವನ್ನೆಲ್ಲ ವಹಿಸಿ ತಪಸ್ಸಿಗಾಗಿ ಅರಣ್ಯಕ್ಕೆ ಹೊರಟು ನಿಂತಿದ್ದ. ಆಗ ಉತ್ತಂಕ ಮುನಿಗಳು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಆಗಮಿಸಿ ಅರಣ್ಯಕ್ಕೆ ಪ್ರಸ್ಥಾನ ಹೊರಟ ಆ ಬೃಹದಶ್ವನನ್ನು ತಡೆದು ನುಡಿದರು.

ಉತ್ತಂಕ:- ಮಹಾರಾಜ, ರಾಜನಾದವನ ಮುಖ್ಯ ಕರ್ತವ್ಯ ತಪಸ್ಸಲ್ಲ. ಪ್ರಜಾರಕ್ಷಣೆ. ನೀನು ಈಗ ತಪಸ್ಸಿಗೆ ತೆರಳಬೇಡ. ತಪಸ್ಸಿನಿಂದ ಬರುವ ಪುಣ್ಯ ನಿನಗೆ, ನಮ್ಮಂಥ ತಪಸ್ವಿಗಳಿಗೆ ಬಂದ ತೊಂದರೆಗಳನ್ನು ತೊಡೆದು ಹಾಕಿದರೆ ತಾನಾಗಿಯೇ ಇನ್ನೂ ಅತ್ಯಧಿಕವಾಗಿ ಪುಣ್ಯ ಬರುವದು. ನಮ್ಮ ತಪೋನುಷ್ಠಾನಗಳಿಗೆ ಧುಂಧು ಎಂಬ ಮದಾಂಧ ರಾಕ್ಷಸನಿಂದ ಗಂಡಾಂತರ ಒದಗಿದೆ. ನನ್ನ ಆಶ್ರಮದ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿಯೇ ಮರಳುರಾಶಿಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದ ಸಮುದ್ರ, ದಂಡೆಗುಂಟ ಮೈಚಾಚಿದ ಒಂದು ಬೆಂಗಾಡು ಇದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಉದ್ದಾಲಕ ಎಂದು ಹೆಸರು. ಅಲ್ಲಿ ಮಧು ರಾಕ್ಷಸನ ಮಗನಾದ ಧುಂಧು ದೈತ್ಯನು ಲೋಕನಾಶಕ್ಕಾಗಿ ಘೋರತಪವನ್ನು ಕೈಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಉಗ್ರತಪಸ್ಸನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಲಿರುವ ಆ ದುಷ್ಟನು ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಒದು ಸಲ ನಿಟ್ಟುಸಿರನ್ನು ಬಿಟ್ಟಾಗ ಬೆಟ್ಟ ಬಯಲು ಸಹಿತವಾದ ಭೂಮಿಯೆಲ್ಲವೂ ಅಲುಗಾಡುವದು. ಅವನ ನಿಟ್ಟುಸಿರಿನ ಗಾಳಿಯಿಂದ ಧೂಳು ಎದ್ದು ಸೂರ್ಯ ಮಂಡಲವನ್ನೆಲ್ಲ ಮುಚ್ಚಿಹಾಕುತ್ತದೆ. ಏಳು ದಿನಗಳವರೆಗೆ ಭೂಕಂಪ, ಬೆಂಕಿಯ ಮಳೆ, ಹೊಗೆ, ದಗೆ, ಎಲ್ಲ ಕಡೆಗೂ ಅಗ್ನಿ ತಾಂಡವ, ಪ್ರಾಣಿಸಂಹಾರ ಅವಿಚ್ಛಿನ್ನವಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಆ ಮಾಯಾವಿಯಾದ ರಾಕ್ಷಸ ಯಾರ ಕಣ್ಣಿಗೂ ಬೀಳುವದಿಲ್ಲ. ಮರಳುರಾಶಿಯ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಅವಿತುಕೊಂಡು ತನ್ನ ಉಸಿರಿನ ಅಲೆಗಳಿಂದಲೇ ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಅನರ್ಥಗಳನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಆದುದರಿಂದ ನೀನು ಈಗ ತಪಸ್ಸಿಗೆ ಹೋಗುವದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಆ ದುಷ್ಟ

ದಾನವನನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸು. ಅದರಿಂದ ನಿನಗೆ ಪುಣ್ಯ, ಜನರಿಗೆ ಸುಖ, ನಮಗೆಲ್ಲ ಆನಂದ, ನೀನು ಈ ಮಹತ್ಕಾರ್ಯ ಸಾಧಿಸಿದರೆ, ನಿನಗೆ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಆಜ್ಞೆಯಂತೆ, ನಾನು ಅನುಗ್ರಹಗೈದು ಕಲ್ಯಾಣವು ಉಂಟಾಗುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ.

ಬೃಹದಶ್ವ:- ''ಪೂಜ್ಯರೇ, ನಾನು ಈಗ ಶಸ್ತ್ರಸನ್ಯಾಸ ಮಾಡಿರುವೆ. ವಾನಪ್ರಸ್ಥದ ವ್ರತವನ್ನು ಹಿಡಿದಿರುವೆ. ಮತ್ತೆ ಈಗ ಘೋರವಾದ ಆ ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಹಿಡಿಯಲಾರೆ. ರಾಜಸಸ್ವಭಾವವನ್ನು ತಳೆಯಲಾರೆ. ಆದರೆ ನಿಮ್ಮ ತಪಸ್ಸಿಗೆ ವಿಘ್ನವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಕಂಟಕನಾದ ಆ ದೈತ್ಯನನ್ನು ನಾಶಮಾಡುವ ಹೊಣೆ ನನ್ನದು. ನನ್ನ ಮಗನಾದ ಕುಮಾಶ್ವನಿಗೆ ಹೇಳಿ ಅವನ ಸಂಹಾರ ಮಾಡಿಸುವೆ. ನನಗಿಂತಲೂ ನನ್ನ ಮಗ ಶಕ್ತಿಶಾಲಿ, ಬಲಿಷ್ಠ. ತಾವು ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಚಿಂತೆ ಮಾಡಬೇಡಿರಿ'' ಎಂದು ಹೇಳಿ ಮಗನಾದ ಕುಮಾಶ್ವನನ್ನು ಕರೆದು ಅವನಿಗೆ ''ಧುಂಧು ದೈತ್ಯನನ್ನು ಕೊಂದು ಬರಬೇಕು. ಈ ನನ್ನ ಮಾತಿಗೆ ತಪ್ಪಕೂಡದು'' ಎಂದು ಆದೇಶವಿತ್ತು ಮುನಿಗಳನ್ನು ಸಂತೈಸಿ ಕುಮಾಶ್ವನಿಗೆ ಕಟ್ಟಪ್ಪಣೆ ಮಾಡಿ ತಾನು ತಪಸ್ಸಿಗಾಗಿ ಕಾಡಿಗೆ ತೆರಳಿದನು.

ಸೂತ:- ಅನಂತರ ತಂದೆಯ ಮಾತು ವೇದ ವಚನ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿ ಕುಮಾಶ್ವ ತನ್ನ ವೀರವರೇಣ್ಯರಾದ ನೂರು ಜನ ಮಕ್ಕಳೊಡನೆ ಧುಂಧುವನ್ನು ಕೊಲ್ಲಬೇಕು ಎಂದು ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿ ಉತ್ತಂಕ ಮುನಿಯೊಡನೆ ದಂಡಯಾತ್ರೆಗೆ ಹೊರಟ. ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಶ್ರೀಹರಿಯು ದುಷ್ಟದೈತ್ಯ ದಮನ ರೂಪವಾದ ಸತ್ಯ ಸಂಕಲ್ಪವನ್ನು ಮಾಡಿ ಹೊರಟ ಕುಮಾಶ್ವನ ದೇಹದಲ್ಲಿ ತೇಜೋರೂಪದಿಂದ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ. ವೀರಾಗ್ರಣಿಯಾದ ಕುಮಾಶ್ವ, ಮಹಾಶೂರರಾದ ತನ್ನ ಶತಸುತರೊಡನೆ ಸಮುದ್ರದಂಡೆಗೆ ತೆರಳಿದ ಅಲ್ಲಿ ಉದ್ದಾಲಕ ಎಂಬ ಮರಳು ಮೈದಾನವನ್ನು ಸುತ್ತಿ ಕಡೆಗೂ ಆ ಕುಮಾಶ್ವಕುಮಾರರು ಅಗೆದು ತೋಡಿ ಮರಳನ್ನೆಲ್ಲ ತಿರುವಿ ಹಾಕಿದರು. ಅಲ್ಲಿನ ಪುಲಿನಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅಡಗಿ ಕುಳಿತ ಧುಂಧುರಾಕ್ಷಸ ಪಶ್ಚಿಮ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಗೋಚರಿಸಿದ. ತಾನಿದ್ದ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಸಾರಿ ಬಂದ ಆ ವೀರಕುಮಾರರನ್ನು ಕಂಡು ಆ ದೈತ್ಯ ಕಡುಕೋಪದಿಂದ ಉರಿದೆದ್ದ. ಜಗತ್ತನ್ನೇ ಕಬಳಿಸುವಂತೆ ಭೀಕರ ಆಕಾರದಿಂದ ಬಾಯಿಂದ ಬೆಂಕಿಯನ್ನು ಉಗುಳುತ್ತ ಆ ರಾಜಕುಮಾರರ ಮೇಲೆ ಧಾರಾಕಾರವಾಗಿ ಮರಳು ನೀರು ಸುರಿಸಿದ. ಅವನ ಮುಖದಿಂದ ಹೊಮ್ಮಿ ಹರಿದ ಅಗ್ನಿಜ್ವಾಲೆಗಳು ಮತ್ತು ಮರಳುಮಿಶ್ರಿತ ನೀರಿನ ಪ್ರವಾಹಗಳು ಕುಮಾಶ್ವನ ತೊಂಭತ್ತೇಳು ಜನ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕೊಂದುಹಾಕಿದವು. ಅನಂತರ ಆ ಕುಮಾಶ್ವ ಮಹಾರಾಜನು ತನ್ನ ಮೂರು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಉಳಿದು ಮಕ್ಕಳೆಲ್ಲರೂ ಹತರಾಗಿದ್ದರೂ ಧೈರ್ಯಗೆಡದೆ, ದುಃಖಪಡದೆ ಕರ್ತವ್ಯದಿಂದ ವಿಮುಖನಾಗದೇ, ಆ ದುಷ್ಟದೈತ್ಯನನ್ನು ಅಟ್ಟಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದ. ಆಗ ಧುಂಧು ರಾಕ್ಷಸ ಕುಮಾಲಾಶ್ವನ ಎದುರು ಬಂದು ದೈತ್ಯಾಕಾರದ ಜಲಸ್ತಂಭವನ್ನೇ ನಿರ್ಮಿಸಿ ಅದರಲ್ಲಿ ಈ ಮಹಾರಾಜನನ್ನು ಮುಳುಗಿಸಿ ಬಿಡಬೇಕೆಂದು ಯತ್ನಿಸಿದ. ಆಗ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಸನ್ನಿಧಾನದಿಂದ ಬಲೋದ್ದೀಪಿತನಾದ ಆ ಕುಮಾಶ್ವನು ತನ್ನ ಯೋಗಶಕ್ತಿಯಿಂದ ದೈತ್ಯನು ತನ್ನೆದುರು ತಂದಿರಿಸಿದ ಸಲಿಲಸ್ತಂಭನಿಕುಂಬಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ತನ್ನ ಯೋಗಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಕುಡಿದು ಬಿಟ್ಟ. ಹಾಗೂ ಆ ದೈತ್ಯನು ತನ್ನ ಮುಖದಿಂದ ಉಗುಳಿ ಭೂಮಂಡಲದ ತುಂಬ ಹಬ್ಬಿಸಿದ ಅಗ್ನಿಜ್ವಾಲೆಯ ಉರಿಯ ತೆರೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಅರೆಚಣದಲ್ಲಿ ಅಡಗಿಸಿಬಿಟ್ಟ. ಅನಂತರ

ಭೀಮಕಾಯನಾದ ಆ ಜಲರಾಕ್ಷಸನನ್ನು ಅರೆಚಣದಲ್ಲಿ ಹೊಡೆದು ಕೊಂದು ಸುಪ್ರೀತನಾಗಿ ಉತ್ತಂಕಮುನಿಗೆ ಬಂದು ನಮಸ್ಕರಿಸಿದ.

ಆದರಿಂದ ಸಪ್ರೀತನಾದ ಉತ್ತಂಕ ಮುನಿಯು ಮುಂದೆ ಅವನ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಯಾವುದೇ ಭಯಾಪಾಯ ಇಲ್ಲದಂತೆ ಹಾಗೂ ಅಪಾರವಾದ ಅವನ ಸಂಪತ್ತು ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ಇರುವಂತೆ ವರವಿತ್ತು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದ. ಧುಂಧುದೈತ್ಯನೊಂದಿಗೆ ನಡೆದ ದಾರುಣ ಸಮರದಲ್ಲಿ ಮರಣಹೊಂದಿದ ಅವನ ತೊಂಭತ್ತೇಳು ಮಕ್ಕಳಿಗೆಲ್ಲ ಅಕ್ಷಯವಾದ ಪುಣ್ಯ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವಂತೆಯೂ ವರನೀಡಿದ.

ಕುಮಾಶ್ವನ ನೂರುಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಈಗ ಬದುಕಿ ಉಳಿದವರು ಮೂವರು ಮಾತ್ರ: ದೃಢಾಶ್ವ, ಕಪಿಲಾಶ್ವ, ಚಂದ್ರಾಶ್ವ ಎಂದು ಅವರ ಹೆಸರು. ಧುಂಧು ದೈತ್ಯನನ್ನು ಕೊಂದದ್ದರಿದ ಕುಮಾಶ್ವನಿಗೆ ಧುಂಧುಮಾರ ಎಂಬ ಹೆಸರು ಅಂದಿನಿಂದಲೇ ಬಂದಿತು ಧುಂಧುಮಾರನ ಅನಂತರ ಅವನ ವಂಶವು ದೃಢಾಶ್ವ. ಹರ್ಯಶ್ವ, ನಿಕುಂಭ, ಸಿಂಹತಾಶ್ವ ಎಂದು ಮುಂತಾಗಿ ರಾಜಮಹಾರಾಜರಿಂದ ಮುಂದುವರೆಯಿತು. ಸಿಂಹತಾಶ್ವರಿಗೆ ಅಕೃಶಾಶ್ವ, ಕೃಶಷಾಶ್ವ, ಹೈಮವತಿ ಎಂಬ ಮೂರು ಮಕ್ಕಳು. ಹೈಮವತಿಗೆ ದಕ್ಷದ್ವತೀ ಎಂಬ ಮತ್ತೊಂದು ಹೆಸರು. ಪ್ರಸೇನಜಿತ್ ಎಂಬುವವನು ಆ ದಕ್ಷದ್ವತಿಯ ಮಗ. ಆ ಪ್ರಸೇನಜಿತನ ಮಡದಿಯಾದ ಗೌರೀದೇವಿಯು ಪರಮ ಪತಿವ್ರತೆ ಆದರೂ ಅವನು ಯಾವುದೋ ಕ್ಷುಲ್ಲಕ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಆ ತನ್ನ ಧರ್ಮಪತ್ನಿಗೆ ಶಾಪಕೊಟ್ಟ. ಆದರಿಂದ ನೊಂದುಕೊಂಡ ಆ ಗೌರಿಯು ಬಾಹುದಾ ಎಂಬ ನದಿಯಾಗಿ ಹರಿದಳು. ಆ ಪ್ರಸೇನಜಿತ್ ಹಾಗೂ ಗೌರೀ ದಂಪತಿಗಳ ಮಗನೇ ಯುವನಾಶ್ವ. ಯುವನಾಶ್ವನ ಮಗ ಮಾಂಧಾತ. ಮೂರು ಲೋಕಗಳನ್ನು ಗೆದ್ದು ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಮಹಾತ್ಮ ಎಂದು ಮೆರೆದ ಈ ಮಾಂಧಾತ. ಶಶಿ ಬಿಂದುವಿನ ಮಗಳಾದ ಬಿಂದುಮತಿಯೇ ಈ ಮಾಂಧಾತ ಮಹಾರಾಜನ ಕೈಹಿಡಿದ ಸಾಧ್ವೀಮಣಿ. ಅವಳಿಗೆ ಚೈತ್ರರಥಿ ಎಂದೂ ಇನ್ನೊಂದು ಹೆಸರು. ಈ ಬಿಂದುಮತಿ ಪರಮ ಪತಿವ್ರತೆ. ಅಷ್ಟೇ ರೂಪವತಿ, ಮೇಲೆ ಗುಣವತಿ. ಆ ಬಿಂದುಮತಿಯಲ್ಲಿ ಮಾಂಧಾತ ಮಹಾರಾಜನಿಗೆ ಕುರುಕುತ್ಸ ಮತ್ತು ಮುಚುಕುಂದ ಎಂಬ ಧರ್ಮಿಷ್ಠರಾದ ಮಕ್ಕಳು ಜನಿಸಿದರು. ಆ ಕುರುಕುತ್ಸನಿಗೆ ನರ್ಮದಾದೇವಿ ಎಂಬ ಪತ್ನಿಯಲ್ಲಿ ತ್ರಸದಸ್ಯು ಮಗನಾಗಿ ಜನಿಸಿದ. ತ್ರಸದಸ್ಯುವಿನ ಮಗ ಸಂಭೂತ, ಸಂಭೂತನ ಪುತ್ರ ತಿಧನ್ವನ ಅವನ ತನಯನೇ ತ್ರೈಯ್ಯಾರುಣ, ತ್ರೈಯ್ಯಾರುಣನ ಸತ್ಪುತ್ರ ಸತ್ಯವ್ರತ. ಸತ್ಯವ್ರತ ಹೆಸರಿಗೆ ಒಳ್ಳೆಯವ. ಸ್ವಭಾವ ಹೆಸರಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾದುದು. ಮಹಾಕಾಮಿ. ಸ್ವಚ್ಛಂದಭೋಗಪ್ರಿಯ. ಒಂದು ಕಡೆ ಮದುವೆ ನಡೆದಿತ್ತು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಮಂತ್ರಘೋಷ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ರಾಜಕುಮಾರನಾದ ಸತ್ಯವ್ರತ ಆಕಸ್ಮಿಕವಾಗಿ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಆಗಮಿಸಿದ. ಹಸೆಯ ಮೇಲೆ ನಿಂತ ಕನ್ಯಾಮಣಿಯನ್ನು ನೋಡಿದ. ಚೆಲುವಿನ ಖಣಿಯಂತೆ ಇದ್ದಳು ಆ ಮದುಮಗಳು. ಅವಳ ಆ ಅನಿಂದ್ಯ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ಕಂಡು ಉನ್ಮತ್ತನಾದ ಆ ರಾಜಕುಮಾರ. ಒಮ್ಮೆಲೇ ಅಕ್ಷತಾರೋಪಣ ಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಲಿದ್ದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಗದರಿಸಿ ಸುಮ್ಮನಿರಿಸಿದ. ಎಲ್ಲರೂ ನೋಡ ನೋಡುತ್ತಿರುವಂತೆಯೇ ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ಹಾರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿಬಿಟ್ಟ. ಬೇರೊಬ್ಬನಿಗೆ ಗೊತ್ತುಪಡಿಸಿದ ಕನ್ಯೆಯನ್ನು ಕಾಮೋನ್ಮಾದದಿಂದ ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಬಲಾತ್ಕಾರದಿಂದ ತನ್ನೊಂದಿಗೆ ಕರೆದೊಯ್ದು ತಾನೇ ವಿವಾಹ ಮುಗಿಸಿದ. ಹೀಗೆ ಧರ್ಮವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ನಡೆದ

ಆ ದುರಾಚಾರಿ ಮಗನನ್ನು ಮಹಾರಾಜ ತ್ರಯಾರುಣನು ರಾಜ್ಯಬಿಟ್ಟು ಹೊರಹಾಕಿದ. ಆಗ ದುಃಖಿತನಾದ ರಾಜಕುಮಾರನು ತಂದೆಯ ಮುಂದೆ ಬಂದು ದೀನನಾಗಿ ತಲೆತಗ್ಗಿಸಿ ''ನಾನು ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಲಿ? ಯಾರ ಜೊತೆಗೆ ಇರಲಿ?''... ಎಂದು ಕೇಳಿದ. ಅದಕ್ಕೆ ತಂದೆಯಾದ ಮಹಾರಾಜ ''ನೀನು ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಹೊಲೆಯರೊಡನೆ ವಾಸಮಾಡಲು ಯೋಗ್ಯ. ನಿನ್ನಂತಹ ಕುಲದೂಷಕ ಮಗ ಬೇಡವೇ ಬೇಡ'' ಎಂದು ನುಡಿದ.

ತಂದೆಯ ಮಾತಿನಿಂದ ನೊಂದ ಆ ರಾಜಕುಮಾರ ಗತಿಕಾಣದೇ ಅಯೋಧ್ಯೆಯಿಂದ ಹೊರಟು ಹೊರಬಂದ. ತಂದೆಯ ಮಾತಿನಂತೆ ಹರಿಜನಕೇರಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಅವರೊಡನೆ ವಾಸ ಮಾಡಬೇಕಾಯಿತು. ಮಗ ಹೋದ ನಂತರ ದುಃಖದಿಂದ ತಂದೆಗೂ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ವಿರಕ್ತಿ ಬಂದಿತು. ''ಸಂಸಾರ ಸಾಕಿನ್ನು'' ಎಂದು ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿ ಸಾಧನೆಗೈಯ್ಯಲು ಕಾಡಿಗೆ ತೆರಳಿದ. ರಾಜಕುಟುಂಬದ ಈ ಅಧರ್ಮ ನಡತೆಯಿಂದ ಆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷ ಮಳೆಯೇ ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಭೀಕರ ಬರಗಾಲ ತಲೆದೋರಿತು.

ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ ಋಷಿಯು ಈ ಘಟನೆ ನಡೆಯುವದಕ್ಕಿಂತ ಮೊದಲು ಅಯೋಧ್ಯೆಯ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಇರಿಸಿ ದ್ವಾದಶವರ್ಷದ ದೀರ್ಘಕಾಲೀನವಾದ ತಪೋನುಷ್ಠಾನಕ್ಕಾಗಿ ಹೈಮಾಚಲದ ಶೈಲಶೃಂಗವನ್ನು ಏರಿದ್ದ. ಭೀಕರ ಕ್ಷಾಮವು ಆ ರಾಜ್ಯವನ್ನೆಲ್ಲ ಗಂಡಾಂತರಕ್ಕೆ ಈಡುಮಾಡಿದಾಗ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನ ಹೆಂಡತಿಗೆ ಜೀವನವನ್ನು ನಡೆಸುವದೇ ದುಸ್ತರವಾಯಿತು. ಆಗ ಅವಳು ತನ್ನ ಒಂದು ಮಗುವನ್ನು ಮಾರಿ ಉಳಿದ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಬದುಕಿಸಬೇಕು ಎಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿದಳು. ತನ್ನ ಕೊರಳಿಗೆ ಕಟ್ಟಿದ ಬಟ್ಟೆಯೊಂದರಲ್ಲಿ ಮಗುವನ್ನು ಮಲಗಿಸಿಕೊಂಡು ''ನೂರು ಗೋವುಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟವರಿಗೆ ನನ್ನ ಮಗನನ್ನು ಮಾರುವೆ'' ಎಂದು ಸಾರುತ್ತ ಊರೂರು ಅಲೆದಾಡಿದಳು. ಮಾರಾಟಕ್ಕಾಗಿ ತನ್ನ ಕೊರಳಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡಿದ್ದರಿಂದ ಆ ಮಗುವಿಗೆ ಮುಂದೆ ಗಾಲವ ಎಂದು ಹೆಸರು ಬಂದಿತು. ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರರಂಥ ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷಿಗಳ ಕುಟುಂಬಕ್ಕೆ ಬಂದ ಘೋರ ಕುತ್ತನ್ನು ಕಂಡು ಕರುಳು ಕರಗಿತು ರಾಜಕುಮಾರ ಸತ್ಯವ್ರತನಿಗೆ. ಅವನು ಧರ್ಮಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರರ ಮಡದಿಯ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ಅವರ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಪರ್ಯಾಪ್ತವಾಗುವಷ್ಟು ಧನಧಾನ್ಯವಿತ್ತು ಆ ಮಗುವನ್ನು ಮಾರಾಟದಿಂದ ಬಿಡಿಸಿದ. ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರಮುನಿಗೆ ಪ್ರೀತಿಯುಂಟಾಗಿ ಅವನಿಂದ ತಾನು ಮುಂದೆ ಅನುಗ್ರಹ ಪಡೆಯಬೇಕು. ಎಂದು ಯೋಚಿಸಿ ಆ ಬರಗಾಲ ಮುಗಿಯುವವರೆಗೆ ಅಂದರೆ ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಸತ್ಯವ್ರತನು ಆ ಮುನಿ ಕುಟುಂಬವನ್ನು ಅನ್ನ ಪಾನಾದಿಗಳನ್ನು ಇತ್ತು ಗೌರವದಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಿದ.

ಲೋಮಹರ್ಷಣ:- ದ್ವಿಜರೆ, ಹೀಗೆಯೇ ಸತ್ಯವ್ರತನು ಮುಂದೆಯೂ ಸಹ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನ ಕುಟುಂಬವನ್ನು ಭಕ್ತಿ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡಿದ. ಕಾಡಿಗೆ ಹೋಗಿ ಬೇಟೆಯಾಡಿ ದೊರೆತ ಮೃಗಗಳಿಂದ ಮಾಂಸವನ್ನು ಬೇರ್ಪಡಿಸಿ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನ ಆಶ್ರಮದ ಬಳಿ ಇಟ್ಟು ಬರುತ್ತಿದ್ದ. ಸತ್ಯವ್ರತನ ತಂದೆಯಾದ ತ್ರಯ್ಯಾರುಣಿಯು ರಾಜ್ಯತ್ಯಾಗಮಾಡಿ ಅರಣ್ಯಕ್ಕೆ ಹೋದ ನಂತರವೂ ಸತ್ಯವ್ರತನು ತಂದೆಯ ಮಾತನ್ನು ಪರಿಪಾಲಿಸುತ್ತ ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಅಜ್ಞಾತವಾಸ ಮಾಡಿದ. ನಾಯಕನಿಲ್ಲದೇ ಅರಾಜಕವಾದ ಅಯೋಧ್ಯೆಯನ್ನೂ ಅಂತಃಪುರವನ್ನೂ ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವಶಿಷ್ಠ ನೋಡಿಕೊಂಡನು.

ವಶಿಷ್ಠನ ಮೇಲೆ ಸತ್ಯವ್ರತನಿಗೆ ತುಂಬ ಅಸಮಾಧಾನವಿತ್ತು. ತಾನು ಕಾಡುಪಾಲಾಗಲು, ತನ್ನ ತಂದೆಗೆ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ವಿರಕ್ತಿ ಹುಟ್ಟಿ ಅವನೂ ರಾಜ್ಯತ್ಯಾಗಮಾಡಲು ವಶಿಷ್ಠನೇ ಕಾರಣ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿದ್ದ. ತನ್ನ ತಂದೆಯು ತನ್ನನ್ನು ರಾಜ್ಯದಿಂದ ಹೊರದಬ್ಬುವಾಗ ವಶಿಷ್ಠ ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿದ್ದರೆ ತನ್ನ ತಂದೆಯಾದ ತ್ರಯ್ಯಾರುಣಿಗೆ ಹೇಳಿ ತನ್ನನ್ನು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲೇ ಇರುವಂತೆ ಮಾಡಬಹುದಿತ್ತು. ಹಾಗೆ ಮಾಡುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ, ಅನುಕೂಲಗಳು ವಶಿಷ್ಠನಿಗಿದ್ದೂ ಅವನು ಮಾಡಲಿಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನು ನೆನೆದಾಗಲೆಲ್ಲ ಸತ್ಯವ್ರತನಿಗೆ ವಶಿಷ್ಠನ ಮೇಲಿನ ಈ ಕೋಪ ಇಮ್ಮಡಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ವಾಸ್ತವ ಬೇರೆಯೇ ಇದ್ದಿತು. ಮುಂದಾಗುವದನ್ನು ಮೊದಲೇ ಊಹಿಸುವ ಅಸಾಧಾರಣ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ವಶಿಷ್ಠನು, ಸತ್ಯವ್ರತನು ರಾಜ್ಯತ್ಯಾಗಮಾಡಿ ಕಾಡಿಗೆ ಹೋದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಪತಿಯಿಲ್ಲದೇ ತೊಂದರೆಗೊಳಗಾದ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ ಋಷಿಯ ಸಹಧರ್ಮಿಣಿಗೆ ಇವನಿಂದ ಆಸರೆ ದೊರೆತು ಅವಳ ಕಷ್ಟ ಕಡಿಮೆಯಾಗುವದು ಮತ್ತು ಅಂಥ ಮುನಿಮನಿಷೀಯ ಸೇವೆಯ ಫಲವಾಗಿ ಸತ್ಯವ್ರತನಿಗೂ ಒಳ್ಳೆಯದಾಗುವದು ಎಂದು ಸಮಾಲೋಚಿಸಿ ಸತ್ಯವ್ರತ ಕಾಡಿಗೆ ಹೋಗುವದನ್ನು ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಮುಂದೆ ವಶಿಷ್ಠ ಆಲೋಚಿಸಿದಂತೆಯೇ ನಡೆಯಿತು. ಆದರೆ ಸತ್ಯವ್ರತನಿಗೆ ವಶಿಷ್ಠ ಮಹರ್ಷಿಯ ದೂರಾಲೋಚನೆ ಅರ್ಥವಾಗಿರದೇ ವಶಿಷ್ಠ ಮುನಿಯ ಮೇಲೆ ಗುಪ್ತವಾಗಿ ದ್ವೇಷತಾಳಿದ್ದ.

ಸತ್ಯವ್ರತನು ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಮುನಿವೃತ್ತಿಯಿಂದಿದ್ದು ಜಪ ತಪೋನುಷ್ಠಾನ ಗೈದರೆ ಆ ಪುಣ್ಯದಿಂದ ಅವನ ಹಿಂದಿನ ಪಾಪ ಕಳೆದು ಅವನಿಗೆ ಮುಂದೆ ರಾಜ್ಯಾರೋಹಣ ಮಾಡಲು ಅರ್ಹತೆ ಉಂಟಾಗುವದು, ಅವನ ಕುಲವೂ ಪವಿತ್ರವಾಗುವದು ಎಂದು ಅರಿತು ವಶಿಷ್ಠರು ಅವನ ರಾಜ್ಯತ್ಯಾಗವನ್ನು ತಡೆಯಲಿಲ್ಲ. ಸತ್ಯವ್ರತನ ಅಧರ್ಮಾಚರಣೆಯಿಂದ ಆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷ ಕ್ಷಾಮಡಾಮರಗಳು ಉಂಟಾಗಿದ್ದವು. ಒಂದು ಹನಿ ನೀರು, ಒಂದು ತುತ್ತು ಅನ್ನ ಕಾಣದೇ ಜನ ಕಂಗಾಲಾಗಿದ್ದರು. ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನ ಕುಟುಂಬವು ಕಂಗೆಟ್ಟು ಹೋಗಿದ್ದಿತು. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನ ಕುಟುಂಬವನ್ನು ಸಾಕುವ ಹೊಣೆ ಹೊತ್ತ ಸತ್ಯವ್ರತ ಒಂದು ದಿನ ಆ ಮುನಿಪರಿವಾರಕ್ಕೆ ಆಹಾರ ಯಾವುದೂ ದೊರಕದಂತಾದಾಗ ದುಡುಕಿ ಒಂದು ಅಚಾತುರ್ಯದ ಕಾರ್ಯ ಮಾಡಿದ. ಅಲ್ಲಿಯೇ ಹುಲ್ಲುಗಾವಲಿನಲ್ಲಿ ವಶಿಷ್ಠರ ಹಸು ಮೇಯುತ್ತಲಿತ್ತು. ಮೊದಲಿನಿಂದಲೂ ವಶಿಷ್ಠರ ಮೇಲೆ ಬೇಸರವಿದ್ದ ಸತ್ಯವ್ರತನು ವಶಿಷ್ಠನ ಆಕಳನ್ನು ಕೊಂದ. ''ನನಗೋಸ್ಕರ ಕೊಂದಿಲ್ಲ. ಮುನಿಕುಟುಂಬದ ಪೋಷಣೆಗಾಗಿ'' ಎಂದು ತಾನೇ ಸಮಾಧಾನಿಸಿಕೊಂಡು ಅದನ್ನು ಬೇಯಿಸಿ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನ ಕುಟುಂಬಕ್ಕೆ ಬಡಿಸಿದ. ಇದನ್ನು ತಿಳಿದ ವಶಿಷ್ಠರು ಕೆರಳಿ ಕೆಂಡವಾದರು. ಇಂತು ನುಡಿದರು ''ಪಾಪಿಯಾದ ರಾಜಕುಮಾರ! ನೀನು ಈಗ ಹೊಸ ಎರಡು ಪಾಪಗಳನ್ನು ಮಾಡಿರದಿದ್ದರೆ ನಿನ್ನ ಮೊದಲಿನ ಪಾಪವನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ. ಗುರುವಿನ ಗೋವನ್ನು ವಧಿಸಿದ್ದು, ತಂದೆಗೆ ದುಃಖವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡಿದ್ದು, ಹೆರವರಿಗೆ ಗೊತ್ತಾದ ಹೆಣ್ಣನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿದ್ದು ಹೀಗೆ ಮೂರು ಪಾಪಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸಿದ್ದರಿಂದ ತ್ರಿಶಂಕು ಎಂದು ನಿನಗೆ ಹೆಸರು ಬರಲಿ.'' ವಶಿಷ್ಠರ ಈ ಮಾತಿನಂತೆ ಮುಂದೆ ಸತ್ಯವ್ರತನಿಗೆ ತ್ರಿಶಂಕು ಎಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಆಯಿತು. ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷದ ಬಳಿಕ ಸುವೃಷ್ಟಿ ಆಗಿ ಬರಗಾಲದ ಬರ ತಪ್ಪಿತು. ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರರ ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷದ ಗಡುವಿನ ತೀಕ್ಷ್ಣ ತಪೋನುಷ್ಠಾನವು ಮುಕ್ತಾಯವಾಯಿತು. ಅವರು ಹೈಮಾಚಲದ ಉತ್ತುಂಗ

ಶೃಂಗದಿಂದ ಇಳಿದು ತಮ್ಮ ಮಡದಿ ಮಕ್ಕಳು ಇದ್ದ ಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಬರುವಾಗ ದಾರಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಈ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಹನ್ನೆರಡುವರ್ಷ ಭೀಕರಬರಗಾಲ ಬಂದುದರ ಸಮಾಚಾರ ತಿಳಿಯಿತು. ಇಲ್ಲಿಯೇ ವಾಸಿಸಿದ್ದ ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿ ಮಕ್ಕಳ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಏನಾಗಿದೆಯೋ ಎಂಬ ಚಿಂತೆಯೂ ಆಯಿತು. ಮನೆಗೆ ಬಂದು ನೋಡಿದರು. ಪತ್ನಿ ಪುತ್ರರೆಲ್ಲರೂ ಸುರಕ್ಷಿತರಾಗಿ ಆ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲೆಲ್ಲ ಹಬ್ಬಿದ ಕ್ಷಾಮಡಾಮರಗಳಿಂದ ಕೊಂಚವೂ ಕ್ಷೀಣರಾಗದೇ ಹೃಷ್ಟಪುಷ್ಟರಾಗಿಯೇ ಇದ್ದರು. ಬರಗಾಲದ ಈ ಘೋರಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷ ಸತ್ಯವ್ರತನೇ ತನ್ನ ಮಡದಿ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕಾಪಾಡಿದ ಎಂಬ ಸುದ್ದಿ ತಿಳಿದು ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರರಿಗೆ ಸತ್ಯವ್ರತನಲ್ಲಿ ಪ್ರಸನ್ನತೆ ಉಂಟಾಯಿತು. ತ್ರಿಶಂಕುವನ್ನು ಕೂಡಲೇ ಬಳಿಗೆ ಕರೆಯಿಸಿದರು. ''ನನಗೆ ನಿನ್ನ ಕಾರ್ಯದಿಂದ ಸಂತೋಷವಾಗಿದೆ. ಬೇಡಿದ ವರ ನೀಡುತ್ತೇನೆ, ಬೇಕಾದ ವರ ಬೇಡು'' ಎಂದರು.

ತ್ರಿಶಂಕುವಿನ ಮನದಲ್ಲಿ ಬಹುಕಾಲದಿಂದ ಬಯಕೆಯೊಂದು ಮನೆಮಾಡಿತ್ತು. ತಾನು ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕು. ಆ ದೇವಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮಂದಾಕಿನೀ ತೀರದಲ್ಲಿ ನಂದನವನದಲ್ಲಿ ರಂಭಾ, ಊರ್ವಶೀ ಮೊದಲಾದ ಸುರಸುಂದರಿಯರ ಜೊತೆಗೆ ಸ್ವಚ್ಛಂದವಾಗಿ ವಿಹರಿಸಬೇಕು. ಅಮೃತವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಬೇಕು. ಆದರೆ ಇದೆಲ್ಲ ಸತ್ತಮೇಲಲ್ಲ. ಬದುಕಿ ಇದ್ದಾಗಲೇ ಇದೇ ಮಾನವ ದೇಹದಿಂದ ಸ್ವರ್ಗೀಯ ಸುಖವನ್ನು ಸವಿಯಬೇಕು. ಆದರೆ ಈ ಬಯಕೆ ಪೂರ್ಣವಾಗುವದೆಂತು? ತಾನು ಸಾಯದೇ ಸ್ವರ್ಗ ಸಿಗುವಂತಿಲ್ಲ. ಸ್ವರ್ಗವಿಲ್ಲದೇ ದಿವ್ಯ ಸುಖವಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಅವನು ತನ್ನ ಈ ಅತ್ಯುತ್ಕಟವಾದ ಆಕಾಂಕ್ಷೆಯನ್ನು ಅಶಕ್ಯ ಎಂದು ಅದುಮಿ ಹಿಡಿದಿದ್ದ. ಈಗ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನಂಥ ಮಹಾಮುನಿ ಬೇಡಿದ್ದನ್ನು ಕೊಡುವೆನೆಂದು ಅಭಯಹಸ್ತದ ವರಮುದ್ರೆಯನ್ನು ತೋರಿ ಹೇಳಿದಾಗ ಅವನು ಇದೇ ದೇಹದಿಂದಲೇ ತನ್ನನ್ನು ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಕಳಿಸಬೇಕೆಂದು ಕೇಳಿಕೊಂಡ. ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷ ಮಡದಿ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕಾಪಾಡಿ ಅವನು ಮಾಡಿದ ಉಪಕಾರಕ್ಕಾಗಿ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರಮುನಿ ಕೃತಜ್ಞತಾ ಭಾರದಿಂದ ಬಗ್ಗಿ ಹೋಗಿದ್ದ. ಅವನು ಕೇಳಿದ ಯಾವ ಮಾತಿಗೂ ''ಇಲ್ಲ'' ಎಂದು ಹೇಳುವ ಮನಸ್ಥಿತಿಯೇ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರಮುನಿಯದಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಮೊದಲು ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರರು ತ್ರಿಶಂಕುವನ್ನು ಅಯೋಧ್ಯಾ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಸಾರ್ವಭೌಮ ಸಿಂಹಾಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿ ರಾಜ್ಯಾಭಿಷೇಕಮಾಡಿದರು. ಅನಂತರ ತಾವೇ ಪುರೋಹಿತರಾಗಿ ಅವನ ಕಡೆಯಿಂದ ಯಜ್ಞ ಮಾಡಿಸಿದರು. ಎಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳೂ, ಋಷಿಗಳೂ, ವಶಿಷ್ಠ ಮೊದಲಾದ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಿಗಳೂ ನೋಡನೋಡುತ್ತಿರುವಂತೆಯೇ ಮರ್ತ್ಯಲೋಕದ ಮಾನವ ಮಾತ್ರನಾದ ಆ ಸತ್ಯವ್ರತನನ್ನು ಸ್ವರ್ಗದ ಸೀಮೆಗೆ ಸೇರಿಸಿದರು.

ಆ ತ್ರಿಶಂಕುವಿಗೆ ಸತ್ಯರಥಾದೇವಿಯೆಂಬ ಹೆಂಡತಿ ಇದ್ದಳು. ಅವಳು ಕೇಕಯ ರಾಜನ ಮಗಳು. ಈ ತ್ರಿಶಂಕು ಸತ್ಯರಥಾ ದಂಪತಿಗಳಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ಸತ್ಯಸಂಧನಾದ ರಾಜರ್ಷಿಯೇ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರ. ಈ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರ ತಾನು ಚಕ್ರವರ್ತಿಯಾಗಿ ಇದ್ದಾಗ ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಮಹತ್ತರವಾದ ರಾಜಸೂಯಯಾಗವನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಿದ. ಅವನ ಮಗ ರೋಹಿತಾಶ್ವ. ರೋಹಿತಾಶ್ವನ ಪುತ್ರ ಹರಿತ. ಹರಿತನ ತನುಜ ಚಂಚುಕುಮಾರ. ಆ ಚಂಚುರಾಜನ ಸತ್ಪುತ್ರನೇ ವಿಜಯಕುಮಾರ. ಸಮಗ್ರ ಪೃಥ್ವೀ ಮಂಡಲವನ್ನೆಲ್ಲ ಗೆದ್ದುದರಿಂದ ಅವನಿಗೆ 'ವಿಜಯ' ಎಂಬ ಶೌರ್ಯ ಮೂಲಕವಾದ ಶುಭನಾಮ ಬಂದಿತ್ತು. ರುರುಕ ಈ ವಿಜಯನ ಪುತ್ರ. ಅವನು ಧರ್ಮನಿಷ್ಠ. ಈ ರುರುಕನ ಮಗನೇ ವೃಕ. ಬಾಹುರಾಜ ಈ ವೃಕರಾಜನ

ಚಿರಂಜೀವ. ಈ ಬಾಹುರಾಜನ ಆಡಳಿತ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೈಹಯ ಮತ್ತು ತಾಲಜಂಘರೆಂಬ ವೈರಿವೃಂದದ ವೀರರಾಜರು ಬಲಿತು ಅಂಜಿಕ್ಯರಾಗಿ ಕುಳಿತಿದ್ದರು. ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಪ್ರಚಂಡ ಸೇನಾ ಸನ್ನಾಹದೊಂದಿಗೆ ಏರಿ ಬಂದು ಸೌಮ್ಯ ಶಾಂತಸ್ವಭಾವದ ಬಾಹುರಾಜನನ್ನು ಸೋಲಿಸಿದರು. ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಕಾಡುಪಾಲಾದ ಈ ಬಾಹುರಾಜ. ಅವನಿಗೆ ಇಬ್ಬರು ಮಡದಿಯರು.ಈ ರಾಜಕುಟುಂಬವೆಲ್ಲವೂ ತಲೆಮರೆಸಿಕೊಂಡು ಗಹನ ಗಾಢವಾದ ಕಾಡು ಬೀಡುಗಳಲ್ಲಿ ಕಷ್ಟದಿಂದ ಕಾಲ ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದರು. ಶಕ, ಯವನ, ಪಾರದ, ಕಾಂಭೋಜ, ಪನ್ಹವ ಎಂಬ ಗುಂಪಿನ ರಾಜರು ಹೈಹಯ ಹಾಗೂ ತಾಲಜಂಘರಿಗೆ ಸಹಾಯಮಾಡಿದರು. ಎಲ್ಲರೂ ಸೇರಿ ಬಾಹುರಾಜನ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಅಪಹರಿಸಿದರು. ಬಾಹುರಾಜನ ಸೇನಾಧಿಪತಿ, ಅನುಯಾಯಿಗಳು ಎಲ್ಲರೂ ಇವರಿಗೆ ಸೋತು ಶರಣು ಹೋದರು. ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಗೆಬಗೆಯ ಕಷ್ಟನಷ್ಟಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿದ ಬಾಹುರಾಜನು ಇದೇ ಚಿಂತೆಯಲ್ಲಿ ಮರಣ ಹೊಂದಿದ. ಆಗ ಅವನ ಧರ್ಮಪತ್ನಿಯಾದ ಯಾದವೀ ದೇವಿಯು ಗರ್ಭಿಣಿಯಾಗಿದ್ದಳು. ಪತಿಯು ಮರಣಿಸಿದ್ದನ್ನು ಕಂಡು ಅವಳು ಸತೀ ಹೋಗಲು ನಿರ್ಧರಿಸಿದಳು. ಚಿತೆಯನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದಳು. ಈ ಸಮಾಚಾರವನ್ನು ತಿಳಿದು ಭೃಗುವಂಶದ ಔರ್ವ ಮುನಿಗಳು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಧಾವಿಸಿ ಬಂದು ಅವಳನ್ನು ತಡೆದರು. ಗರ್ಭಿಣೀ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಸಹಗಮನ ಮಾಡಕೂಡದು ಎಂದು ಹೇಳಿ ಚಿತೆ ಏರಲು ಹೊರಟ ರಾಣಿಯನ್ನು ತಡೆದರು. ಅವರ ಮಾತು ಕೇಳಿ ಮಹಾರಾಣಿಯು ಸಹಗಮನದಿಂದ ಪರಾವೃತ್ತಳಾದಳು. ಆದರೆ ಅವಳ ಸವತಿಗೆ ಇವಳು ಗರ್ಭಿಣಿಯಾದದ್ದು ಸಹನವಾಗದೇ ಇವಳಿಗೆ ವಿಷವಿಕ್ಕಿದಳು. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ತಿಳಿದ ಔರ್ವ ಮುನಿಗಳು ಮಹಾರಾಣಿಯನ್ನು ತಮ್ಮ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಕರೆಯಿಸಿಕೊಂಡರು. ಅಲ್ಲಿಯೇ ಅವಳ ಸುಖಪ್ರಸವ ಆಗಿ ಗಂಡು ಮಗುವನ್ನು ಹೆತ್ತಳು. ಸವತಿ ಉಣಿಸಿದ 'ಗರ' ಎಂದರೆ ನಂಜಿನೊಂದಿಗೆ ಹುಟ್ಟಿಬಂದದ್ದರಿಂದ ಆ ಮಗು ಸಗರ ಎಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಯಿತು. ಆ ರಾಜಕುಮಾರನಿಗೆ ಕ್ಷತ್ರಿಯೋಚಿತವಾದ ಜಾತಕರ್ಮಾದಿ ಸಂಸ್ಕಾರಗಳನ್ನು ಔರ್ವ ಮುನಿಗಳು ಮಾಡಿದರು. ಶಸ್ತ್ರ ಹಾಗೂ ಶಾಸ್ತ್ರ ಎರಡರಲ್ಲೂ ಪಳಗಿ ಪರಿಣತ ಪ್ರಜ್ಞನಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿದರು. ಎಲ್ಲವನ್ನು ಆ ರಾಜಕುಮಾರನಿಗೆ ಕಲಿಸಿ ಕೊನೆಗೆ ಅಮೋಘವಾದ ಆಗ್ನೇಯಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸಿದರು. ಪ್ರಚಂಡವಾದ ಆಗ್ನೇಯಾಸ್ತ್ರ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ದುಸ್ಸಹ, ದಾನವರಿಗೆ ದುರ್ಭರ. ಮಾನವರಿಗಂತೂ ತಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೇ ದಾಹಕ ಮತ್ತು ಮಾರಕ. ಆ ಆಗ್ನೇಯಾಸ್ತ್ರದ ಬಲದಿಂದ ಸಗರ ಕುಮಾರ ಶಕ, ಯಮನ, ಕಾಂಭೋಜ, ಪಾರದ, ಪನ್ಹವರಿಂದ ಒಡಗೂಡಿದ ಹೈಹಯ ತಾಲಜಂಘರನ್ನು ಹೋರಾಡಿ ಹಣಿದ. ಅವನಿಂದ ನಿರ್ದಯವಾಗಿ ಮರ್ದಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಆ ಎಲ್ಲ ವೈರಿ ವೃಂದದ ವೀರವರೇಣ್ಯರು ತರುಣ ರಾಜಕುಮಾರನಾದ ಸಗರನ ಘೋರಾಸ್ತ್ರ ಪ್ರಹಾರಗಳನ್ನು ತಾಳಲಾರದೇ ವಶಿಷ್ಠರಿಗೆ ಶರಣು ಹೋದರು. ಆಗ ವಶಿಷ್ಠರು ಅಭಯ ನೀಡಿ ಅವರನ್ನು ಕೊಲ್ಲಬಾರದು ಎಂದು ಹೇಳಿ ಸಗರ ಕುಮಾರರನ್ನು ತಡೆದರು. ಆಗ ಸಗರನು ಗುರುಗಳ ಅಣತಿಗೆ ತಲೆಬಾಗಿ ಅವರನ್ನು ಕೊಲ್ಲದೇ ಅವರ ವೇಷವನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸಿ ತನ್ನ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯನ್ನು ಪೂರಯಿಸಿಕೊಂಡ. ಶಕರತಲೆಯನ್ನು ಅರ್ಧ ಬೋಳಿಸಿದ. ಯವನ ಮತ್ತು ಕಾಂಭೋಜರ ತಲೆಗಳನ್ನು ಪೂರ್ಣ ಮುಂಡನ ಮಾಡಿ ಬೀಳ್ಕೊಟ್ಟ. ಪಾರದರಿಗೆ ಪೂರ್ಣ ಕೂದಲು

ಗಳನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಕತ್ತರಿಸದೆಯೇ ಹಾಗೆಯೇ ಬಿಡಬೇಕು ಎಂದು ಕರಾರಿನ ಮೇಲೆ ಕಳಿಸಿದ. ಗಡ್ಡ ಇರಿಸಿ ತಲೆ ಪೂರ್ಣ ಬೋಳಿಸಲು ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದ ಪಲ್ಲವರಿಗೆ ಮತ್ತು ಅವರಾರಿಗೂ ವೇದಾಧ್ಯಯನ ಹಾಗೂ ಯಜ್ಞಗಳಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರವಿಲ್ಲದಂತೆ ಮಾಡಿದ.

ಹೀಗೆ ಸಗರರಾಜನು ವೈರಿ ವೃಂದದ ಮಂಡಲಾಧೀಶ್ವರರನ್ನೆಲ್ಲ ಕೊಲ್ಲದೇ ಪರಾಜಯದ ಚಿಹ್ನೆಯಾಗಿ ಅವರಿಗೆಲ್ಲ ಅವಮಾನ ಆಗುವಂತೆ ವೇಷ-ಭೂಷಣದಲ್ಲಿ ಅದಲು ಬದಲು ಮಾಡಿಸಿ ಜೀವಂತ ಬಿಡಿಸಿದನು.

ಬಾಲ್ಯದಿಂದಲೇ ಧರ್ಮಿಷ್ಠ ಆ ಸಗರಭೂಪಾಲ, ಶತ್ರು ಸಮೂಹವನ್ನೆಲ್ಲ ಗೆದ್ದು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಸುಸ್ಥಿರತೆ ಏರ್ಪಟ್ಟು ಎಲ್ಲೆಡೆಗೂ ಶಾಂತಿ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವು ಸುಪ್ರತಿಷ್ಠವಾದ ಬಳಿಕ ಅವನು ದೊಡ್ಡದಾದ ಅಶ್ವಮೇಧಯಾಗವನ್ನು ಕೈಕೊಂಡ. ಆ ಯಜ್ಞದ ಕುದುರೆಯನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಅನೇಕ ವೀರ ಸೇನಾಪತಿಗಳನ್ನು ಕಳಿಸಿದ. ಅವನ ಕುದುರೆಯನ್ನು ದೇವೇಂದ್ರ ಅಪಹರಿಸಿ ಪಾತಾಳಲೋಕದಲ್ಲಿ ಕಪಿಲ ಮುನಿಯ ಹಿಂದೆ ಮೇಯಲು ಬಿಟ್ಟ. ಸಗರರಾಜನ ಮಕ್ಕಳು ಕುದುರೆಯನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತ ಭೂಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಣದೇ ನಿರಾಶರಾಗಿ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಅಗೆದು ಪಾತಾಳಕ್ಕೆ ಇಳಿದರು. ಅಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಯಜ್ಞಾಶ್ವವು ಕಂಡಿತು. ಸಗರ ಪುತ್ರರು ಕುದುರೆಯನ್ನು ಹುಡುಕಲು ಭೂಮಿಯನ್ನು ಅಗೆಯುತ್ತಿರುವಾಗ ಆದ ಸದ್ದು ಸಪ್ಪಳ ಹಾಗೂ ಗೌಜು ಗದ್ದಲಗಳಿಂದಾಗಿ ಕಪಿಲಮುನಿಯ ತಪಸ್ಸಮಾಧಿ ಭಂಗವಾಯಿತು. ಆಗ ಕಪಿಲ ಮುನಿಗೆ ಕೋಪ ಬಂದು ಅವನ ಕೆಂಗಣ್ಣಿನ ಕಿಡಿ ಹಾರಿತು. ಆ ಕಿಡಿ ಕಿಚ್ಚಾಗಿ ಸಗರ ಕುಮಾರರ ಪಾಲಿಗೆ ಪ್ರಳಯಾಗ್ನಿಯಾಗಿ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಸುಟ್ಟುಹಾಕಿತು. ಬರ್ಹಿಕೇತು, ಸುಕೇತು, ಧರ್ಮರಥ, ಪಂಚನದ ಎಂಬ ನಾಲ್ಕು ಜನ ಮಾತ್ರ ಸಗರ ಪುತ್ರರು ಬದುಕಿ ಉಳಿದರು. ಅವರಿಂದಲೇ ಮುಂದೆ ಆ ಸಗರ ಸಂತತಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಹೊಂದಿತು. ಸಗರ ಪುತ್ರರು ಅಗೆದ ದೊಡ್ಡ ತೆಗ್ಗಿನಲ್ಲಿ ನೀರು ತುಂಬಿ ತುಂಬಿ ವಿಸ್ತೃತವಾಗಿ ಅದೇ ಮುಂದೆ ಸಾಗರ ಎಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಅನಂತರ ಸಗರನು ಸಮುದ್ರರಾಜನಿಂದ ತನ್ನ ಅಶ್ವಮೇಧ ಕುದುರೆಯನ್ನು ಪಡೆದು ತಾನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ ಅಶ್ವಮೇಧವನ್ನು ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸಿದನು. ಆ ಸಗರ ರಾಜನಿಗೆ ಅರವತ್ತು ಸಾವಿರ ಜನ ಗಂಡು ಮಕ್ಕಳು.

ಶೌನಕಾದಿ ಋಷಿಗಳು:- ಸರ್ವಜ್ಞನಾದ ಸೂತಾಚಾರ್ಯ, ಸಗರರಾಜನಿಗೆ ಅರವತ್ತು ಸಾವಿರ ಮಕ್ಕಳು ಜನಿಸಿದ್ದು ಹೇಗೆ?

ಸೂತ:- ಸಗರರಾಜನಿಗೆ ಕೇಶಿನೀ, ಸುಮತೀ ಎಂಬ ಇಬ್ಬರು ಪತ್ನಿಯರು. ವಿದರ್ಭ ರಾಜನ ಮಗಳಾದ ಕೇಶಿನಿಯೇ ಹಿರಿಯ ಹೆಂಡತಿ. ಅರಿಷ್ಟನೇಮಿಯ ಮಗಳಾದ ಸುಮತಿಯು ಎರಡನೇ ಹೆಂಡತಿ. ಇವಳು ಪರಮ ಪತಿವ್ರತೆ. ಧರ್ಮಿಷ್ಠೆ ಮತ್ತು ಸೌಂದರ್ಯಶಾಲಿನಿ. ಎಷ್ಟೋ ದಿನಗಳ ವರೆಗೆ ಸಗರರಾಜನ ಇಬ್ಬರು ಪತ್ನಿಯರು ಸಂತಾನ ಪಡೆಯಲೇ ಇಲ್ಲ. ಆಗ ಅವರು ಔರ್ವ ಮುನಿಯ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಪುತ್ರ ಸಂತಾನವನ್ನು ಕರುಣಿಸಬೇಕು ಎಂದು ಬಿನ್ನವಿಸಿಕೊಂಡರು. ಯಾರಿಗೆ ಎಷ್ಟು ಮಕ್ಕಳು ಬೇಕು ಎಂದು ಮುನಿಗಳು ಅವರನ್ನೇ ವಿಚಾರಿಸಿದರು. ಅವರವರ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಂತೆ ಸುಮತಿಗೆ ಅರವತ್ತು ಸಾವಿರ ಮಕ್ಕಳು, ಕೇಶಿನಿಗೆ ವಂಶ ವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಮಾಡುವ ಒಬ್ಬ ಗಂಡು ಮಗನು ಆಗುವಂತೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದರು. ವಂಶಾಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಮಗನನ್ನು ಬೇಡಿದ. ಕೇಶಿನಿಯು

''ಪಂಚಜನ'' ಎಂಬ ಕುಲಭೂಷಣನಾದ ಪುತ್ರನನ್ನು ಹೆತ್ತಳು. ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಸಗರಸೀಮಂತಿನಿಯಾದ ಸುಮತಿಯು ನವಮಾಸ ತುಂಬಿದ ಬಳಿಕ ಗರ್ಭಬೀಜಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದ ಒಂದು ಪಿಂಡವನ್ನು ಹೆತ್ತಳು. ಅದರಲ್ಲಿ ಎಳ್ಳಿನಷ್ಟು ಚಿಕ್ಕ ಚಿಕ್ಕ ಗಾತ್ರದ ಅರವತ್ತು ಸಾವಿರ ಗರ್ಭ ಬೀಜಗಳು ಫಲೋನ್ಮುಖವಾಗಿ ಇದ್ದವು. ಅವೆಲ್ಲವೂ ಎಳ್ಳಿನಷ್ಟು ಅತ್ಯಂತ ಚಿಕ್ಕದಾದ ಆಕಾರದಿಂದ ಸುಮತಿಯ ಗರ್ಭ ಗುಡಿಯನ್ನು ತುಂಬಿದ್ದವು. ಸಗರರಾಜನು ಆ ಗರ್ಭಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಘೃತಕುಂಭಗಳಲ್ಲಿ ಇರಿಸಿದ. ಅವು ದಿನ ದಿನಕ್ಕೆ ಬೆಳೆದು ಅರವತ್ತು ಸಾವಿರ ದಾಸದಾಸಿಯರ ಆರೈಕೆ ಹಾರೈಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಪೋಷಿತವಾಗಿ ದಶಮಾಸಗಳು ಉರುಳಿದ ಬಳಿಕ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರಾಗಿ ಅರವತ್ತುಸಾವಿರ ಮಕ್ಕಳು ಗರ್ಭದಿಂದ ಹೊರಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ಅವರು ತಮ್ಮ ಬಾಲ್ಯ ಸಹಜವಾದ ಲೀಲೆಗಳಿಂದ ತಂದೆ ಸಗರರಾಜನಿಗೆ ಸಂತೋಷಾತಿಶಯವನ್ನು ಉಂಟು ಮಾಡಿದರು. ಇದೇ ಸಗರ ಕುಮಾರರು ಪ್ರಬುದ್ಧರಾದ ಬಳಿಕ ತಂದೆ ಕೈಕೊಂಡ ಅಶ್ವಮೇಧಯಾಗದಲ್ಲಿ ಕುದುರೆಯ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಅದರ ಹಿಂದೆ ಹೋಗಿದ್ದರು. ಇಂದ್ರನು ಯಜ್ಞದ ಕುದುರೆಯನ್ನು ಕದ್ದು ಒಯ್ದಾಗ ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಅಶ್ವಸಂಶೋಧನೆಗಾಗಿ ಪಾತಾಳ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಕಪಿಲಮುನಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಅಪಚಾರದಿಂದ ಅವನ ಕೋಪಾಗ್ನಿಗೆ ತುತ್ತಾಗಿ ಸುಟ್ಟು ಬೂದಿಯಾಗಿ ಬಿದ್ದರು. ಹೀಗೆ ಸುಮತಿಯ ಮಕ್ಕಳೆಲ್ಲರೂ ನಷ್ಟರಾದ ಬಳಿಕ ಕೇಶಿನಿಯ ಮಗನಾದ ಪಂಚಜನ ಕುಮಾರನೇ ರಾಜ್ಯಾಭಿಷಿಕ್ತನಾದ. ಅವನ ಮಗ ಅಂಶುಮಂತ. ಅಂಶುಮಂತನ ಮಗ ದಿಲೀಪರಾಜ. ಈ ದಿಲೀಪನೇ ಖಟ್ವಾಂಗ, ಖಟ್ವಾಂಗ ಮಹಾರಾಜನು ಸತ್ಯಪ್ರತಿಜ್ಞ. ಅವನು ಒಮ್ಮೆ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡಲು ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಮರಳಿ ಬರುವಾಗ ಅವನ ಆಯುಷ್ಯದ ಅವಧಿ ಇನ್ನು ಒಂದು ಮುಹೂರ್ತ ಮಾತ್ರ ಇದೆ ಎಂದು ತಿಳಿಯಿತು. ಕೂಡಲೇ ತಪಸ್ಸಮಾಧಿಗಿಳಿದ. ಅಸಂಪ್ರಜ್ಞಾತ ಸಮಾಧಿಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಅಖಂಡ ಧ್ಯಾನಗೈದ. ಭಕ್ತ್ಯುದ್ರೇಕದಿಂದ ಮಾಡಿದ ಆ ಧ್ಯಾನಯೋಗದಿಂದ ಒಂದು ಮುಹೂರ್ತದಲ್ಲಿಯೇ ಭಗವಂತನ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಉದ್ಧೃತನಾದ. ರುದ್ರಗಣದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನಾದ ಖಟ್ವಾಂಗ ಎಂಬ ದೇವತಾ ಪುರುಷನು ಸ್ವರ್ಗದಿಂದ ದಿಲೀಪನಾಗಿ ಅವತರಿಸಿ ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ಕೆಲಕಾಲ ರಾಜ್ಯವಾಳಿ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಸಹಾಯ ಸಲ್ಲಿಸಿ ತನ್ನ ಆಯುಷ್ಯದ ಗಡುವನ್ನು ತಿಳಿದು ಭಗವದ್ಧ್ಯಾನದಿಂದ ಮುಕ್ತನಾದ. ಈ ದಿಲೀಪನಿಗೆ ಪುತ್ರನಾಗಿ ಜನಿಸಿದ ಭಗೀರಥ ದೇವಲೋಕದಿಂದ ಗಂಗಾನದಿಯನ್ನು ಭೂಲೋಕಕ್ಕೆ ಬರಮಾಡಿಕೊಂಡ. ಗಂಗೆಯನ್ನು ತನ್ನ ಮಗಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದರಿಂದ ಅವಳಿಗೆ ಭಾಗೀರಥಿ ಎಂದು ಹೆಸರು ಬಂದಿತು. ಭಗೀರಥನ ಮಗ ಶ್ರುತ. ಶ್ರುತನ ಮಗ ನಾಭಾಗ. ನಾಭಾಗನ ತನುಜಾತ ಅಂಬರೀಷ. ಅಂಬರೀಷನ ಆತ್ಮಜ ಸಿಂಧುದ್ವೀಪ. ಸಿಂಧುದ್ವೀಪನ ಸುತನೇ ಅಯುತಾಜಿತ. ಪುಣ್ಯಶ್ಲೋಕನಾದ ಋತುಪರ್ಣರಾಜ ಅಯುತಾಜಿನ ವರಪುತ್ರ. ನಳಚಕ್ರವರ್ತಿಯ ಆಪ್ತಮಿತ್ರನಾದ ಋತುಪರ್ಣ ದ್ಯೂತ (ಪಗಡೆಯಾಟದ) ರಹಸ್ಯವನ್ನೆಲ್ಲ ಬಲ್ಲವನಾಗಿದ್ದ. ಆಪ್ತಪರ್ಣಿಋತುಪರ್ಣನ ಚಿರಂಜೀವ. ಅವನಿಗೆ ಸುದಾಸ ಮಗ. ಈ ಸುದಾಸ ದೇವರಾಜನಾದ ಇಂದ್ರನ ಪ್ರಿಯ ಮಿತ್ರ. ಸುದಾಸನ ತನುಜಾತನೇ ಸೌದಾಸ. ಕಲ್ಮಾಷಪಾದ ಈ ಸೌದಾಸನ ಸತ್ಪುತ್ರ. ಇವನು ತನ್ನ ಪರಾಕ್ರಮದಿಂದ ವೈರಿಮಂಡಲವನ್ನೆಲ್ಲ ಮರ್ದಿಸಿ ಶೂರಾಗ್ರಣಿ ಎಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾಗಿದ್ದ. ಸರ್ವಕರ್ಮಕಲ್ಮಾಷಪಾದನ ಆತ್ಮಜ, ಅವನ

ತನುಜನೇ ಅನರಣ್ಯ. ಅನರಣ್ಯನ ಮಗ ನಿಘ್ನ. ಆ ನಿಘ್ನರಾಜನಿಗೆ ಅನಮಿತ್ರ, ರಘು ಎಂಬ ಇಬ್ಬರು ಮುತ್ತಿನಂಥ ಮಕ್ಕಳು ಹುಟ್ಟಿದರು. ಇಬ್ಬರೂ ಚಕ್ರವರ್ತಿಗಳಾಗಿ ಮೆರೆದರು. ದುಲಿದುಹನು ಅನಮಿತ್ರನ ವರಪುತ್ರ. ಆ ದುಲಿದುಹನಿಗೆ ಎರಡನೆಯ ದಿಲೀಪರಾಜ ವರಕುಮಾರನಾಗಿ ಜನಿಸಿದ. ಆ ದಿಲೀಪನ ಆತ್ಮ ಸಂಭೂತನಾದ ರಾಜಕುಮಾರನೇ ರಘುರಾಜ. ಮಹಾಪರಾಕ್ರಮಶಾಲಿ ಈ ರಘುಮಹಾರಾಜ. ಅಯೋಧ್ಯೆಯ ಶಾಸಕರಲ್ಲಿ ರಘುರಾಜ ತನ್ನದೇ ಆದ ಒಂದು ಇತಿಹಾಸವನ್ನೇ ನಿರ್ಮಿಸಿದ. ರಘುವಿನ ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ಅಯೋಧ್ಯೆಯ ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ಅಭಿಷಿಕ್ತನಾದವ ಅಜಮಹಾರಾಜ. ಅಜಮಹಾರಾಜನ ಪುಣ್ಯ ಪುತ್ರನೇ ದಶರಥರಾಜ. ದಶರಥನ ಮಗನೇ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಅವತಾರ ಭೂತನಾದ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರ ಮಹಾಪ್ರಭು. ಆ ರಾಮನ ಹಿರಿಯ ಮಗನೇ ಕುಶ, ಆ ಕುಶನಿಂದ ಮುಂದೆ ಅತಿಥಿ, ನಿಷಧ, ನಲ, ನಭ, ಪುಂಡಲೀಕ, ಕ್ಷೇಮಧನ್ವ, ದೇವಾನೀಕ, ಅಹೀನಗು, ಸುಧನ್ವ, ಶಲ, ಉಕ್ಥ, ವಜ್ರನಾಭ, ದ್ವಿತೀಯನಲ ಮುಂತಾದ ರಾಜಕುಮಾರರು ಒಬ್ಬರಾದ ಮೇಲೆ ಒಬ್ಬರು ಪಿತೃಪರಂಪರೆಯಿಂದ ಪಟ್ಟಾಭಿಷಕ್ತರಾಗಿ ಅಖಂಡ ಭೂಮಂಡಲವನ್ನು ಧರ್ಮ, ನ್ಯಾಯ, ನೀತಿಗಳಿಂದ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ಆಳಿದರು.

ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ವೀರಸೇನನ ಮಗನಾದ ಒಬ್ಬ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯೂ ಇಕ್ಷ್ವಾಕು ಕುಲದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಇಕ್ಷ್ವಾಕು ವಂಶದ ರಾಜರಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯ ಮುಖ್ಯರಾದವರನ್ನು ನಾನು ಹೇಳಿದ್ದೇನೆ. ಸೂರ್ಯವಂಶದ ರಾಜಮಹಾರಾಜರ ಈ ವಿಸ್ತಾರವನ್ನು ಕೇಳಿದವರು ಇಹದಲ್ಲಿ ಸಂತಾನ ಸೌಭಾಗ್ಯಗಳನ್ನು ಪಡೆದು, ಪರದಲ್ಲಿ ಲೋಕವನ್ನು ಹೊಂದುವರು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮ ಮಹಾಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಮೂರನೇಯ ಅಧ್ಯಾಯ ಮುಗಿದುದು

—o—

ಸೋಮೋತ್ಪತ್ತಿ

ಅಧ್ಯಾಯ - ೪

ಲೋಮಹರ್ಷಣ:- ಮುನಿಗಳೆ, ನಿಮಗೆ ನಾನು ಈ ವರೆಗೆ ಸೂರ್ಯವಂಶವು ಭುವನ ಮಂಡಲದ ತುಂಬ ಹಬ್ಬಿ ಬೆಳೆದ ಬಗೆಯನ್ನು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸಿದೆ. ಈಗ ಚಂದ್ರ ಹಾಗೂ ಚಂದ್ರವಂಶದ ಹುಟ್ಟು-ಹರವು ಮಹಾತ್ಮ್ಯಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ ಕೇಳಿರಿ. ಸೃಷ್ಟಿಯ ಆದಿಕಾಲ, ಬ್ರಹ್ಮನಲ್ಲಿ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲು ಸಿಸೃಕ್ಷೆಯ ಅಂಕುರೋದಯ. ಅವನ ಸಂಕಲ್ಪದಂತೆ ಮೊದಲು ಜನಿಸಿದವರು ಬ್ರಹ್ಮಮಾನಸ ಪುತ್ರರಾದ ಪ್ರಜಾಪತಿಗಳು. ಅವರಲ್ಲಿ ಅತ್ರಿಯೂ ಒಬ್ಬ. ಶಾರದಾ ಪತಿಯ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ಮಹನೀಯ ಈ ಅತ್ರಿಮುನಿ. ಈ ಮುನಿಪುಂಗವನು ಅನುತ್ತರ ಎಂಬ ಉಗ್ರ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡಿದ ಎಂದು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರತೀತಿ. ಅವನ ಈ ತಪಶ್ಚರ್ಯ ನಡೆದುದು ಮೂರು ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳ ಸುದೀರ್ಘಕಾಲಪರ್ಯಂತ. ಇದು ಮಾನವಮಾನದಿಂದ ಅಲ್ಲ, ದೇವಮಾನದ ಮೂರುಸಾವಿರ ವರ್ಷ ಅವನ ತಪೋನುಷ್ಠಾನ. ಊರ್ಧ್ವರೇತಸ್ಕನಾದ ಆ ಮಹಾಮುನಿಯ ತೇಜಸ್ಸು ಮೇಲೆ ಕಣ್ಣಿನ ಅಂಚಿಗೆ ಬಂದಾಗ ಅದು ಹೊಮ್ಮಿ ಚಂದ್ರನ ರೂಪವನ್ನು

ತಳೆಯಿತು. ಮಹರ್ಷಿಯ ಮಂಗಳ ಕಂಗಳಿಂದ ಹರಿದ ಸುರಿದ ನೀರು ಹತ್ತು ದಿಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಬೆಳಗಿ ಬೆಳಕನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡಿತು. ಆ ಚಂದ್ರರೂಪವಾದ ಗರ್ಭವನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮದೇವರಿಂದ ನಿರ್ದಿಷ್ಟರಾಗಿ ಹತ್ತು ಜನ ದೇವತಾ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಧರಿಸಿದರು. ಅವರಾರಿಗೂ ಅತ್ರಿ ಮಹರ್ಷಿಯ ಊರ್ಧ್ವೋನ್ಮುಖವಾಗಿ ಹಬ್ಬಿ ಹೊಮ್ಮಿ ಚಂದ್ರರೂಪದಿಂದ ರೂಪುಗೊಂಡ ರೇತಸ್ಸನ್ನು ಸಹಿಸಲು ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಅದನ್ನು ಕೆಳಗೆ ಬಿಟ್ಟರು. ಆ ಗರ್ಭವು ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಿತು. ಅದನ್ನು ಕಂಡ ಲೋಕಪಿತಾಮಹನಾದ ಬ್ರಹ್ಮ, ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದ ಆ ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷಿಯ ಗರ್ಭವನ್ನು ಎತ್ತಿ ರಥದ ಮೇಲೆ ಇರಿಸಿದ. ಅತ್ರಿಮುನಿಯ ಪುತ್ರನಾದ ಆ ಚಂದ್ರನು ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಾಗ ದೇವತೆಗಳೂ ಬ್ರಹ್ಮ ಮಾನಸಪುತ್ರರೂ ಮಹರ್ಷಿಗಳೂ ಆ ಚಂದ್ರನನ್ನು ಸ್ತೋತ್ರ ಮಾಡಿದರು. ಲೋಕಕ್ಕೆಲ್ಲ ಆಹ್ಲಾದವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಆ ಚಂದ್ರನ ಚೆಲ್ಲುವಕಾಂತಿ ಎಲ್ಲೆಡೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಚೆಲ್ಲುವರಿಯಿತು. ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ನೀಡಿದ ಆ ದಿವ್ಯರಥವನ್ನು ಚಾರುಚಂದ್ರನು ಆರೋಹಣ ಮಾಡಿ ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದು ಸಲ ಭೂಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ಗೈದ. ನೆಲದ ಪಾಲಾದ ಆ ಚಂದ್ರನ ಗರ್ಭದ ಕೊಂಚ ಕಿಂಚಿತ್ ತೇಜಸ್ಸಂಸ್ರಾವದಿಂದಲೇ ಈ ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ಔಷಧಿ ಲತೆಗಳು ಜನಿಸಿದವು. ಆ ವಲ್ಲೀವನಸ್ಪತಿಗಳು ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ಜನರನ್ನು ಅನೇಕ ರೋಗ ರುಜಿನಗಳಿಂದ ಸಂಜೀವಿನೀ ರೂಪದಿಂದ ಔಷಧಗಳಾಗಿ ಕಾಪಾಡುತ್ತವೆ. ಅತ್ರಿಮುನಿಯ ಮೂರು ಸಹಸ್ರ ವರ್ಷಗಳ ತೀಕ್ಷ್ಣ ತಪಸ್ಸಿನಿಂದ ತೇಜಸ್ಸನ್ನು ದೇವತಾ ಪುರುಷರ ಹರಕೆ ಹಾರೈಕೆಗಳಿಂದ ವಿಚಿತ್ರ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆದ ಚಂದ್ರಲೋಕ ಪದ್ಮಗಳ ದರ್ಶನಕ್ಕಾಗಿ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಆಚರಿಸಿದ. ಅನಂತರ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಆ ಚಂದ್ರನನ್ನು ಬೀಜ, ಔಷಧಿ, ಲತಾ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ನೀರು, ವನಸ್ಪತಿ ಮುಂತಾದವರಿಗೆಲ್ಲ ಅಧಿರಾಜನನ್ನಾಗಿ ನಿಯಮಿಸಿದರು. ಹೀಗೆ ದ್ವಿಜರಾಜನು, ವನಸ್ಪತಿರಾಜನೂ ಎಂದೂ ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ನಿಯುಕ್ತನಾದ ಶಾಂತ ಸುಂದರ ಮೂರ್ತಿಯಾದ ಆ ಚಂದ್ರನು ರಾಜಸೂಯಯಾಗ ಮಾಡಿದ. ಅದರಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಕೋಟಿ ರೂಪಾಯಿ ದಕ್ಷಿಣೆ ನೀಡಿದ. ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯ ಭಾಗವಹಿಸಿದ ಋತ್ವಿಜರಿಗೆಲ್ಲ ಮೂರು ಲೋಕಗಳನ್ನೇ ದಕ್ಷಿಣೆಯಾಗಿ ನೀಡಿದ. ಚಂದ್ರನು ಮಾಡಿದ ಆ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಸ್ವಯಂ ಬ್ರಹ್ಮನೇ ಯಜ್ಞದ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದ. ಅತ್ರಿ ಮತ್ತು ಭೃಗುಮುನಿಗಳು ಋತ್ವಿಜರು, ನಾರಾಯಣನು ಎಲ್ಲ ಮುನಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಸದಸ್ಯನಾಗಿದ್ದ. ಆ ಚಂದ್ರನನ್ನು ಸಿನೀದೇವಿ, ಕುಹೂದೇವಿ, ದ್ಯುತಿ, ಪುಷ್ಪ, ಪ್ರಭಾ, ಕೀರ್ತಿ, ಧೃತಿ, ಲಕ್ಷ್ಮೀ, ವಸು ಈ ಒಂಭತ್ತು ದೇವತಾ ಗಣದ ನವನಾರೀಮಣಿಗಳು ಒಲವುದುಂಬಿ ಸೇವೆಗೈದರು. ಆ ಚಂದ್ರನು ಯಜ್ಞದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಅವಭೃತಸ್ನಾನಮಾಡಿ ದೇವತೆಗಳಿಂದಲೂ ಋಷಿಗಳಿಂದಲೂ ಪೂಜಿತನಾದ, ಅವನ ತೇಜಸ್ಸು ಹತ್ತು ದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ತಪೋದ್ದೀಪ್ತವಾಯಿತು.

ಹೀಗೆ ಹಿಂದೆ ಎಂದೂ ಯಾರೂ ಹೊಂದದ ಐಶ್ವರ್ಯ ಪಡೆಯದ ಭಾಗ್ಯ, ಲೋಕೋತ್ತರ ಗೌರವ ಇವುಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿ ಚಂದ್ರ ಐಶ್ವರ್ಯ ಮದದಿಂದ ದಾರಿ ತಪ್ಪಿದ. ದೇವಗುರು ಬೃಹಸ್ಪತ್ಯಾಚಾರ್ಯರ ಪತ್ನಿಯಾದ ತಾರಾದೇವಿಯನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿದ. ಎಲ್ಲ ಸುರಸತ್ತಮರು ಮುನಿಮನುಜ ಮಾನನೀಯರಾದ ಮಹನೀಯರೂ ಗುರುಪತ್ನಿಯನ್ನು ಮರಳಿ ಒಪ್ಪಿಸಲು ಹೇಳಿದರು. ಅದಕ್ಕೆ ಚಂದ್ರ ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ.

ತಾರಾದೇವಿಯನ್ನು, ಅವಳ ಗಂಡನಾದ ಬೃಹಸ್ಪತ್ಯಾಚಾರ್ಯರ ಎದುರಾಳಿಯಾದ ಶುಕ್ರಾಚಾರ್ಯರು ಚಂದ್ರನ ಪಕ್ಷವನ್ನು ವಹಿಸಿದರು. ಅವರ ಶಿಷ್ಯರಾದ ದೈತ್ಯರ ಮೇಲಿನ ಅಭಿಮಾನದಿಂದ ರುದ್ರದೇವರು ಸಹ ತಮ್ಮ ಪಿನಾಕಧನುವನ್ನು ಹಿಡಿದು ಚಂದ್ರನ ಪಕ್ಷವನ್ನೇ ಬೆಂಬಲಿಸಿದರು. ಸುರಾಸುರರ ನಡುವೆ ಘನಘೋರವಾದ ಕದನವು ತಾರಾದೇವಿಯ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಏರ್ಪಟ್ಟಿತು. ಅದಕ್ಕೆ ತಾರಕಾಮಯ ಸಂಗ್ರಾಮ ಎಂದೇ ಹೆಸರು ಬಂದಿತು. ಆ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಮೃತರಾಗದೇ ಉಳಿದ ತುಷಿತ ಎಂಬ ದೇವತೆಗಳು ಬ್ರಹ್ಮದೇವರಿಗೆ ಶರಣುಹೋದರು. ಆಗ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಧಾವಿಸಿ ಬಂದು ಮಧ್ಯಸ್ಥರಾಗಿ ಉಭಯಪಕ್ಷದವರಿಗೂ ಹೇಳಿ ಆ ಯುದ್ಧವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿದರು. ಆಗ ತಾರಾದೇವಿಯು ಗರ್ಭವನ್ನು ಧರಿಸಿದ್ದಳು. ಆ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ಮಧ್ಯಸ್ಥಿಕೆಯಿಂದ ಚಂದ್ರನನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ತನ್ನ ಪತಿಯಾದ ಬೃಹಸ್ಪತ್ಯಾಚಾರ್ಯರ ಬಳಿಗೆ ಬಂದಳು. ಆಚಾರ್ಯರು ಕ್ರುದ್ಧರಾಗಿ ''ಆ ಗರ್ಭವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಬಾ'' ಎಂದು ಅಬ್ಬರಿಸಿದರು. ಆಗ ಅವಳು ಅದನ್ನು ಗಂಗಾತೀರದ ಒಂದು ಹುಲ್ಲು ಜೊಂಡಿನ ಮೇಲೆ ಇಳಿಸಿದಳು. ಹುಟ್ಟಿದೊಡನೆಯೇ ಆ ಗರ್ಭವು ಕಾಂತಿಕಿರಣದಿಂದ ಪ್ರಕಾಶಪುಂಜವಾಗಿ ಹೊಳೆಯ ತೊಡಗಿತು. ಆಗ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಇದು ಯಾರ ಮಗು? ಎಂದು ತಾರಾದೇವಿಯನ್ನೇ ಕೇಳಿದರು. ಅದಕ್ಕೆ ತಾರೆಯು ನಸುನಾಚಿ ಚಂದ್ರನದು ಈ ಗರ್ಭ ಎಂದು ಹೇಳಿದಳು. ಆಗ ಚಂದ್ರನು ಆನಂದದಿಂದ ತೇಜಸ್ಸಿನ ತಳಿಗೆಯಂತಿರುವ ಆ ಪುಟ್ಟಮಗುವನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ತನ್ನ ಮನೆಗೆ ನಡೆದ. ಅವನಿಗೆ ''ಬುಧ'' ಎಂದು ಹೆಸರನ್ನು ಇಟ್ಟ. ನಕ್ಷತ್ರಮಂಡಲದ ಗ್ರಹಗಣದಲ್ಲಿ ಸೇರಿದ ಆ ಬುಧನು ತನ್ನ ತಂದೆಯಾದ ಚಂದ್ರನಿಗೆ ಎದುರಾಗಿಯೇ ಉದಿಸುವನು. ತೇಜಸ್ವಿಯಾದ ಈ ಬುಧನೇ ಮುಂದೆ ಮಿತ್ರಾವರುಣರ ಪುತ್ರಿಯಾದ ಇಳಾದೇವಿಯಲ್ಲಿ ಪುರೂರವ ಎಂಬ ರಾಜರ್ಷಿಗೆ ಜನ್ಮಕೊಟ್ಟ. ಮಹಾತ್ಮನಾದ ಪುರೂರವ ರಾಜನಿಗೆ ದೇವಲೋಕದ ಊರ್ವಶಿ ದೇವಿಯಲ್ಲಿ ಏಳು ಜನ ಮಕ್ಕಳು ಜನಿಸಿದರು. ಚಂದ್ರನ ಈ ಜನನ ಹಾಗೂ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಕಥೆಯನ್ನು ಕೇಳಿದವರು ಕೀರ್ತಿವಂತರಾಗುವರು.

ಸೂತ:- ಮುನಿವರ್ಯರೇ ಬುಧನ ಮಗನಾದ ಪುರೂರವ ಶ್ರೇಷ್ಠರಾಜ. ದೊಡ್ಡ ಪಂಡಿತ. ಮಹಾಪರಾಕ್ರಮಿ. ನಿತ್ಯವೂ ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರ ನೆರವೇರಿಸುತ್ತಿದ್ದ. ಸತ್ಯವಾದಿ, ಪುಣ್ಯವಂತ, ಭಾಗ್ಯವಂತ, ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ಇದ್ದೂ ಸ್ವರ್ಗೀಯ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು, ದೇವತಾ ಗೌರವವನ್ನು ಪಡೆದು ಮೆರೆದ. ಊರ್ವಶಿ ಎಂಬ ದೇವಲೋಕದ ಗಣಿಕೆ ಅವನ ರೂಪ ಗುಣಗಳಿಗೆ ಮಾರುಹೋಗಿ ತಾನು ದೇವತಾ ಸ್ತ್ರೀ ಎಂಬ ಹಮ್ಮು ಬಿಮ್ಮುಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಅವನನ್ನು ವರಿಸಿದಳು. ಆ ಸುರಸುಂದರಿಯೊಡನೆ ಪುರೂರವನು ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದು ಐವತ್ತೊಂಭತ್ತು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಕಾಮ ಕೇಳಿ ಸುಖವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತ ಸ್ವಚ್ಛಂದ ವಿಹಾರಗೈದ. ಚೈತ್ರರಥ, ಅಲಕಾಪುರಿ, ನಂದನವನ, ಗಂಧಮಾದನಪರ್ವತ, ಮೇರುಪರ್ವತದ ಉತ್ತರ ದಿಕ್ಕಿನ ಶೃಂಗಾಂಗಣ ಮುಂತಾದ ನಿಸರ್ಗ ಸುಂದರವಾದ ರಮಣೀಯ ಸ್ಥಾನಗಳೆಲ್ಲೆಲ್ಲ ವಿಹಾರ ನಡೆಯಿತು. ಆ ಊರ್ವಶೀ ಪುರೂರವರ ಮಧುಚಂದ್ರ ವಿಹಾರ, ಗಂಗಾನದಿಯ ಉತ್ತರ ತೀರದಲ್ಲಿ ಇರುವ ಪರಮ ಪವಿತ್ರ ಕ್ಷೇತ್ರ ಎನಿಸಿದ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನನಗರದ (ಪ್ರಯಾಗ)ವರೆಗೂ ಹಬ್ಬಿದ್ದಿತು. ಅದು ಆ ಪುರೂರವನ ಮುಖ್ಯ ರಾಜಧಾನಿ ಆಗಿದ್ದಿತು. ಆ ಊರ್ವಶೀ ಪುರೂರವ ದಂಪತಿಗಳಿಗೆ ಆಯು, ಅಮಾವಸು,

ವಿಶ್ವಾಯು, ಶ್ರುತಾಯು, ದೃಢಾಯು, ವನಾಯು, ಬಹ್ವಾಯು ಎಂಬ ಏಳು ಜನ ರತ್ನದಂಥ, ಪುತ್ರರು ಜನಿಸಿದರು. ಪುರೂರವ ಪುತ್ರನಾದ ಅಮಾವಸುವಿನಿಂದ ಮುಂದೆ ಭೀಮ ಚಕ್ರವರ್ತಿ, ಅವನಿಗೆ ಕಾಂಚನಪ್ರಭಾ, ಅವನಿಂದ ಸುಹೋತ್ರಾ ಮುಂತಾದ ಮಕ್ಕಳು, ಮೊಮ್ಮಕ್ಕಳು, ಮರಿಮಕ್ಕಳು ಜನಿಸಿದರು. ಸುಹೋತ್ರನಿಗೆ ಕೇಳಿನೀ ದೇವಿಯಲ್ಲಿ ಜಹ್ನು ಎಂಬ ಪರಾಕ್ರಮ ಶಾಲಿಯಾದ ಪುತ್ರ ಜನಿಸಿದ. ಈ ರಾಜಕುಮಾರ ಸರ್ಪಯಾಗವನ್ನು ಮಾಡಿ ದುಷ್ಟ ನಾಗರನ್ನೆಲ್ಲ ಸಂಹರಿಸಿದ. ಮುಂದೆ ಕೆಲಕಾಲದ ನಂತರ ಅವನಿಗೆ ವೈರಾಗ್ಯ ಉದಿಸಿತು. ರಾಜ್ಯ ಐಶ್ವರ್ಯವನ್ನೆಲ್ಲ ಪರಿತ್ಯಜಿಸಿದ. ಪುಣ್ಯಾರಣ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ನಿಂತು ತಪಸ್ಸುಗೈದ. ಮಹರ್ಷಿ ಎನಿಸಿದ.

ಹೀಗೆ ರಾಜತೇಜ, ಬ್ರಹ್ಮತೇಜ ಎರಡರಿಂದಲೂ ಕೂಡಿ ದೇದೀಪ್ಯಮಾನನಾಗಿ ಹೊಳೆದು ತೊಳಗುವ ಆ ಜಹ್ನು ಮಹರ್ಷಿಯನ್ನು ಒಲಿಸಬೇಕೆಂದು ಬಯಸಿದಳು ದೇವನದಿಯಾದ ಗಂಗೆ. ಆದರೆ ವೀತರಾಗ ಪೂತಾತ್ಮನಾದ ಆ ಮಹಾಮಹರ್ಷಿಯು ಒಲಿದು ಬಂದ ಆ ನೀರ ನಾರಿಯನ್ನು ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. ಆದರಿಂದ ಆ ದೇವನದಿಯು ಕ್ರುದ್ಧಳಾದಳು. ತನ್ನ ಪ್ರಚಂಡ ಪ್ರವಾಹವನ್ನು ಅವನ ಯಜ್ಞಶಾಲೆಯ ಮೇಲೆ ಹರಿಸಿದಳು ಆಶ್ರಮ, ಯಜ್ಞವಾಟ ಎಲ್ಲವೂ ಮುಳುಗಿ ಹೋಯಿತು ಗಂಗೆಯ ತರಂಗಾಂತದಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ಕಂಡು ಕಡುಕೋಪ ಉದಯಿಸಿತು, ಆ ಜಹ್ನು ಮುನಿಗೆ. ಸಿಡಿದು ಕಿಡಿಕಿಡಿ ಯಾಗಿ ಅವನು ನುಡಿದ.

ಜಹ್ನು:- ಮದೋನ್ಮತ್ತಳಾದ ಮಂದಾಕಿನೀ, ನೀನು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಮಂದಳೇ ಅಹುದು. ನಿನಗೆ ಗರ್ವ ಬಂದಿದೆಯಷ್ಟೆ. ಆ ಕೊಬ್ಬಿನಿಂದಲೇ ಇಷ್ಟು ಉಬ್ಬು ನೀರಿನ ಸೆಳೆವಿನಿಂದ ಅಬ್ಬರಿಸಿ ನನ್ನ ಆಶ್ರಮವನ್ನೆಲ್ಲ ಮುಳುಗಿಸಿಬಿಟ್ಟ, ನಿನ್ನ ಗರ್ವಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಶಾಸ್ತಿ ಮಾಡುವೆ. ನಿನ್ನ ನೀರನ್ನೆಲ್ಲ ಕುಡಿದುಬಿಡುವೆ. ನಿಲ್ಲು ! ನಿಲ್ಲು ! ಎಂದು ಹೇಳಿ ಆ ನದಿಯ ನೀರನ್ನೆಲ್ಲ ನಿಮಿಷಾರ್ಧದಲ್ಲಿ ಗಟಗಟ ಕುಡಿದು ಬಿಟ್ಟ ಆ ಜಹ್ನುಮುನಿ. ಆಗ ಮಹರ್ಷಿಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಗಾಬರಿ. ಸ್ನಾನಪಾನಕ್ಕೆಲ್ಲ ಪರಮ ಪಾವನವಾದ ದೇವನದಿಯೇ ಇನ್ನು ಇಲ್ಲದಂತಾಯಿತಲ್ಲ! ಎಂಬ ಕೊರಗು, ಆ ಮುನಿ ಮನುಜರಿಗೆಲ್ಲ. ಅವರೆಲ್ಲ ಧಾವಿಸಿ ಬಂದರು. ಜಹ್ನುಮುನಿಗೆ ಹರಿಯ ಅಡಿಯಿಂದ ಉದಿಸಿ ಬಂದ ಆ ಪುಣ್ಯ ಪಯಸ್ವಿನಿಯ ಮಹಾಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಹೇಳಿ ಅವಳನ್ನು ಬಿಡಬೇಕು ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿಕೊಂಡರು. ಆ ಋಷಿ ಮುನಿಮಾನ್ಯರ ಮಾತನ್ನು ಮನ್ನಿಸಿ ಜಹ್ನು ಋಷಿಯು ಗಂಗೆಯನ್ನು ಕಿವಿಯಿಂದ ಹೊರಗೆಬಿಟ್ಟ. ಅಂದಿನಿಂದ ಅವಳು ಜಹ್ನುವಿನಿಂದ ಹುಟ್ಟಿಬಂದವಳಾದುದರಿಂದ ''ಜಾಹ್ನವೀ'' ಎಂದು ಹೆಸರಾದಳು.

ಯುವನಾಶ್ವನ ಮಗಳಾದ ಕಾವೇರಿಯನ್ನು ಮುಂದೆ ಕೈ ಹಿಡಿದ ಜಹ್ನುಮುನಿ. ಅನಂತರ ಯುವನಾಶ್ವನ ಶಾಪದಿಂದ ಗಂಗೆಯು ಕಾವೇರಿಯನ್ನು ತನ್ನ ಅರ್ಧಭಾಗದಿಂದ ಸೇರಿಕೊಂಡಳು. ಜಹ್ನುಋಷಿಯು ತನ್ನ ನದೀನಾರಿಯಾದ ಕಾವೇರಿಯಲ್ಲಿ ಸುನದ್ಯ ಎಂಬ ಪುತ್ರನನ್ನು ಪಡೆದ. ಅಜಕ ಸುನದ್ಯನ ಪುತ್ರ. ಈ ಅಜಕನ ಮಗ ಬಲಾಕಾಶ್ವ, ಬಲಾಕಾಶ್ವನಿಗೆ ಕುಶ ಎಂಬ ಸತ್ಪುತ್ರ ಜನಿಸಿದ. ಕುಶನಿಗೆ ಕುಶಿಕ, ಕುಶನಾಭ, ಕುಶಾಂಬ ಮೂರ್ತಿಮಾನ್ ಎಂಬ ನಾಲ್ಕು ಜನ ಮಕ್ಕಳು ಜನಿಸಿದರು. ಈ ಕುಶರಾಜನು ಇಂದ್ರನಿಗೆ ಸರಿದೂಗುವ ಸಮರ್ಥ ಹಾಗೂ ಸುಂದರನಾದ ಪುತ್ರನನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕೆಂದು ಅಪೇಕ್ಷೆಪಟ್ಟಿದ್ದ. ಅದನ್ನು ಸಾಧಿಸಲಿಕ್ಕಾಗಿ ತಪಸ್ಸಿನ ಹೊರತು ಬೇರೆ ಉಪಾಯ ಯಾವದು? ಸಾವಿರ ವರ್ಷ ಆಚರಿಸಿದ

ಉಗ್ರತಪವನ್ನು. ಅವನ ಈ ಘೋರ ತಪಸ್ಸಿಗೆ ಸುಪ್ರೀತನಾದ ಸುರೇಂದ್ರ. ಕುಶಿಕನ ಹೆಂಡತಿಯಾದ ತಾರಾದೇವಿಯಲ್ಲಿ ತಾನೇ ಗಾಧಿರಾಜ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಹುಟ್ಟಿಬಂದ. ಗಾಧಿರಾಜನಿಗೆ ಸತ್ಯವತಿ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಒಬ್ಬ ಮಗಳಿದ್ದಳು. ಅವಳು ಬಹು ಚಲುವೆ. ಶುಕ್ರಾಚಾರ್ಯರ ಚಿರಂಜೀವನಾದ ಋಚೀಕ ಮುನಿ ಆ ಮೋಹನಾಂಗಿಯ ಕೈ ಹಿಡಿದ. ರಾಜಕುಮಾರಿಯಾದ ಸತ್ಯವತಿ ಮದುವೆಯಾದ ಬಳಿಕ ಹಗಲಿರುಳೂ ಪತಿಯ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಸವೆದು ಹಣ್ಣಾದಳು. ಅವಳ ಪರಿಪರಿಯ ಸೇವೆಯಿಂದ ಸಂತಸ ದುಂಬಿದ ಪತಿ ಋಚೀಕ ಋಷಿಯು ಅವಳ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಂತೆ ಅವಳಿಗೂ ಅವಳ ತಾಯಿಗೂ ಮಹಾತ್ಮರಾದ ಪುತ್ರರು ಜನಿಸುವಂತೆ ಮಂತ್ರಪೂತವಾದ ಚರುವನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದ. ಮಡದಿಯನ್ನು ಕರೆದ ಮತ್ತು ಹೇಳಿದ.

ಋಚೀಕ:- ಶುಭಾಂಗಿ! ನಿಮ್ಮಿಬ್ಬರಿಗಾಗಿ ಎರಡು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಚರುಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಒಂದನ್ನು ನೀನು, ಮತ್ತೊಂದನ್ನು ನಿನ್ನ ತಾಯಿ ಭಕ್ಷಿಸಿರಿ. ಇದರಲ್ಲಿ ಅದಲು ಬದಲು ಮಾಡಬೇಡಿರಿ ನಿಮ್ಮ ನಿಮ್ಮ ಜಾತಿ ಮನೆತನಗಳಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಮಕ್ಕಳು ಜನಿಸಲಿ ಎಂದು ಇವುಗಳನ್ನು ನಾನು ಅಭಿಮಂತ್ರಿಸಿ ಇಟ್ಟಿದ್ದೇನೆ.

ಹೀಗೆ ಹೇಳಿ ಆ ಮುನಿ ತಪೋನುಷ್ಠಾನಕ್ಕಾಗಿ ಅರಣ್ಯಕ್ಕೆ ತೆರಳಿದ. ಇದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಮಡದಿಯೊಡನೆ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಗೆ ಹೊರಟಿದ್ದ ಗಾಧಿರಾಜ. ಮಗಳನ್ನು ನೋಡಲು ಋಚೀಕನ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬಂದ. ಸತ್ಯವತಿಯು ಅವೆರಡೂ ಸಂತಾನಪ್ರದವಾದ ಚರುಗಳನ್ನು ತಾಯಿಗೆ ತೋರಿಸಿದಳು. ಅವೆರಡರ ಮಹಿಮೆಗಳನ್ನು ಹೇಳಿ ತನ್ನ ತಾಯಿಗೆ ಕೊಟ್ಟಳು. ಆದರೆ ಅವಳ ಅನವಧಾನದಿಂದ ಚರುವು ಬದಲಾಗಿ ತನ್ನ ಚರುವನ್ನು ತಾಯಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ತಾಯಿಯದನ್ನು ತಾನು ಭಕ್ಷಿಸಿದಳು. ಸತ್ಯಪತಿಯು ಆ ಚರುವಿನ ಮಹಿಮೆಯಿಂದ ಕ್ಷತ್ರ ಜಾತಿಗೇ ಘೋರವಾದ ಗರ್ಭವನ್ನು ಧರಿಸಿದಳು. ಗರ್ಭದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಆಗ ಅವಳು ನೋಡಲು ಕೂಡ ಭಯಂಕರಳಾಗಿದ್ದಳು. ಋಚೀಕ ಮುನಿಯು ತನ್ನ ಅಲ್ಪಾವಧಿಯ ತಪೋನುಷ್ಠಾನ ಮುಗಿಸಿ ಮನೆಗೆ ಮರಳಿದ. ಹೆಂಡತಿ ಮುಖ ನೋಡಿದ ಕೂಡಲೇ ಅವನಿಗೆ ತಿಳಿದು ಹೋಯಿತು. ಚರುಗಳ ಅದಲು ಬದಲು ಅಧ್ವಾನವಾಗಿದೆ ಎಂದು. ಆಗ ಅವನು ಉದ್ವಿಗ್ನನಾಗಿ ತನ್ನ ಕಾಂತೆಯನ್ನು ಕರೆದು ಹೇಳಿದ.

ಋಚೀಕ:- ಪ್ರಿಯೆ! ನಿನ್ನ ತಾಯಿಯಿಂದ ನೀನು ವಂಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವೆ. ನಿನ್ನನ್ನು ಮರುಳು ಮಾಡಿ ಅವಳು ನಿನ್ನ ಚರುವನ್ನು ಭಕ್ಷಿಸಿ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾಳೆ. ಅವಳ ಪಾಲಿನ ಚರುವನ್ನು ನೀನು ಉಪಯೋಗಿಸಿರುವೆ. ಇದರಿಂದ ನಿನಗೆ ಹುಟ್ಟುವ ಮಗ ಕ್ರೂರ, ಕಠೋರ, ಲೋಕ ಭಯಂಕರನಾಗುವನು. ಆದರೆ ನಿನ್ನ ತಾಯಿಯ ಹೊಟ್ಟೆಯಿಂದ ಹುಟ್ಟುವ ನಿನ್ನ ತಮ್ಮನು ಮಾತ್ರ ಮಹಾತಪಸ್ವಿಯೂ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಿಯೂ ಎನಿಸುವನು. ಬ್ರಹ್ಮಧರ್ಮದ ಸಾರಸರ್ವಸ್ವವೆಲ್ಲವೂ ಅವನಲ್ಲಿ ಆವಿರ್ಭವಿಸುವಂತೆ ಆ ಚರುವಿನಲ್ಲಿ ಅಂತರ್ಗರ್ಭಿತ ವನ್ನಾಗಿ ತುಂಬಿಸಿ ಇಟ್ಟಿದ್ದೆ. ಅಂಥಹ ಮಹಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಮಗನಾಗಿ ಹುಟ್ಟುವ ನಿನ್ನ ತಾಯಿಗೆ; ತಮ್ಮನಾಗಿ ಬರುವ ನಿನಗೆ. ಆದರೆ ನಿನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆಯಿಂದ ಹುಟ್ಟಬರುವ ಮಗನು ಮಾತ್ರ ಘೋರಾತ್ ಘೋರತರ, ಕ್ರೂರಾತ್ ಕ್ರೂರತರ. ಅವನಿಂದ ಪ್ರಚಂಡ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಕ್ಷತ್ರಿಯರ ಹಿಂಸಾಕಾಂಡ ನಡೆಯುವದು. ನೆತ್ತರು ಹೊಳೆಯಾಗಿ ಹರಿಯುವದು.

ಪತಿವ್ರತೆಯಾದ ಸತ್ಯವತಿ ಪತಿಯ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ನಡುಗಿ ಹೋದಳು. ಕೈ ಜೋಡಿಸಿದಳು, ತಲೆಬಾಗಿಸಿದಳು. ಕಂಬನಿಗಳನ್ನು ಉದುರಿಸಿ ದೀನಳಾಗಿ ಮಾತನಾಡಿದಳು.

ಸತ್ಯವತಿ:- ಸ್ವಾಮಿ, ಪ್ರಸನ್ನರಾಗಿರಿ. ನನ್ನ ತಪ್ಪನ್ನು ಮನ್ನಿಸಿರಿ. ನನ್ನ ಉದರದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮಂಥ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಿಗಳಿಂದ ಕ್ರೂರ ಕರ್ಮನಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಧಮನು ಜನಿಸುವದು ಎಂಥ ಅನ್ಯಾಯ. ಇದನ್ನು ಹೇಗಾದರೂ ಮಾಡಿ ತಪ್ಪಿಸಿರಿ.

ಋಚೀಕ:- ಕಲ್ಯಾಣಿ, ನಿನಗೆ ಅಂಥ ಘೋರಗೈಮೆಯ ಗಂಡುಮಗು ಜನಿಸಲೆಂದು ನಾನೂ ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ನಿನ್ನ ಮಗನೆಂದರೆ ನನ್ನ ಮಗನೇ ತಾನೆ? ಆದರೆ ನಿನ್ನ ತಾಯಿಯ ವಂಚನೆಯಿಂದ ಎಲ್ಲವೂ ತಲೆಕೆಳಗಾಯಿತು. ನನ್ನ ಯೋಚನೆಯೆಲ್ಲವೂ ತಿರುವು ಮರುವಾಯಿತು. ಕ್ರೂರಪುತ್ರ ನಿನಗೆ ಜನಿಸುವದು ಈಗ ಅನಿವಾರ್ಯ.

ಸತ್ಯವತಿ:- ಪತಿಪರಮೇಶ್ವರ, ಕೈ ಹಿಡಿದ ಮಡದಿಯಾದ ನಾನು ಅರಿಯೆನೇ ನಿಮ್ಮ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು, ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿದರೆ ಮತ್ತೊಂದು ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನೇ ನಿರ್ಮಿಸಬಲ್ಲಿರಿ ನೀವು. ಇಂಥ ತಪೋಬಲದಿಂದ ಒಡಗೂಡಿದ ನಿಮಗೆ ಓರ್ವಸತ್ಪುತ್ರನನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುವದು ಅಶಕ್ಯವೇ? ಏನಾದರೂ ಮಾಡಿರಿ. ಹೇಗಾದರೂ ಮಾಡಿರಿ. ನನಗೊಬ್ಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಪುತ್ರನನ್ನು ಕರುಣಿಸಿರಿ. ಅವನು ''ಶಾಂತೋ ದಾಂತೋ ಉಪರತಃ ತಿತಿಕ್ಷುಃ ಸಮಾಹಿತಃ'' ಎಂದು ಉಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದಂತೆ ಶಾಂತಮೂರ್ತಿಯಾಗಬೇಕು ಧಾಂತಿ ಧಾಮನಾಗಬೇಕು. ಸೌಮ್ಯಸುಂದರನಿರಬೇಕು. ಈಗ ನನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಮೂಡಿದ ಮಗುವನ್ನು ಹೇಗಾದರೂ ಮಾಡಿ ಪ್ರಶಾಂತ, ಪ್ರಸನ್ನ, ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಿ, ಸೌಮ್ಯ ಸತ್ಪುತ್ರನನ್ನಾಗಿ ಮಾರ್ಪಡಿಸಿರಿ. ಮೊಮ್ಮಗನು ಬೇಕಾದರೆ ಕ್ರೂರಕರ್ಮಿಯಾಗಲಿ. ಈ ನನ್ನ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಮಂತ್ರ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಬರಬೇಕಾದ ಧೈರ್ಯ, ಶೌರ್ಯ, ಕ್ರೌರ್ಯ, ಕಾಠಿಣ್ಯ, ನಿಷ್ಕಾರುಣ್ಯ, ನಿರ್ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯಾದಿ ಕ್ಷಾತ್ರ ಗುಣಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಒಂದು ತಲೆಮಾರು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಹಾಕಿರಿ. ಮೊಮ್ಮಗನಿಗೆ ವರ್ಗಾಯಿಸಿರಿ.

ಋಚೀಕನು ತನ್ನ ಬುದ್ಧಿವಂತಳಾದ ಭಾರ್ಯೆಯು ಮಾಡಿದ ಹಂಚಿಕೆಯನ್ನು ಒಪ್ಪಿದ. ಅದರಂತೆ ತನ್ನ ತಪೋಮಹಿಮೆಯಿಂದ ಪುತ್ರನ ಬದಲಾಗಿ ಕ್ಷಾತ್ರನ ತಲೆಗೆ ಸಾಗು ಹಾಕಿದ ರಾಜಸಭಾವವನ್ನೆಲ್ಲ. ಮುಂದೆ ಸತ್ಯವತಿಯು ಪತಿಯ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಜಮದಗ್ನಿ ಮುನಿಗೆ ಜನ್ಮವಿತ್ತಳು. ಋಚೀಕರ ತಪಃಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಆ ಮುನಿಪರಮಶಾಂತ, ಮಹಾತಪಸ್ವಿ, ಜಿತೇಂದ್ರಿಯ, ಶಾಂತಾಕಾರ, ಸೌಮ್ಯ ಸುಂದರ. ಮುಂದೆ ಸತ್ಯವತಿಯೂ ಧರ್ಮಿಷ್ಠಳೂ ಆಗಿ ಬದುಕಿ ಇರುವವರೆಗೂ ಪತಿಸೇವೆಗೈದು ಕೊನೆಗೆ ಕೌಶಿಕೀ ಎಂಬ ಮಹಾನದಿಯಾಗಿ ಹರಿದಳು.

ಇಕ್ಷ್ವಾಕು ವಂಶದಲ್ಲಿ ರೇಣು ಎಂಬ ರಾಜನು ಇದ್ದ. ಅವನ ಮಗಳು ಕಾಮಾಲಿಗೆ ರೇಣುಕಾ ಎಂದೂ ಹೆಸರಿದ್ದಿತು. ಅವಳನ್ನು ತಪೋನಿಧಿಯಾದ ಜಮದಗ್ನಿಗೆ ಮದುವೆ ಮಾಡಿ ಧಾರೆಯೆರೆದು ಕೊಟ್ಟ ರೇಣು ರಾಜ. ಕ್ಷತ್ರಿಯಾಂತಕನಾದ ಪರಶುರಾಮ ರೇಣುಕೆಯ ಮಗನಾಗಿ ಜನಿಸಿದ. ಆ ಭಾರ್ಗವ ರಾಮ ಒಂದು ಉರಿಯುವ ಅಗ್ನಿ ಪರ್ವತ, ಸಕಲ ವಿದ್ಯಾ ಪಾರಂಗತ, ಶಂಕರನ ಮುಖದಿಂದಲೇ ಧನುರ್ವೇದವನ್ನೆಲ್ಲ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅರಿತುಕೊಂಡಿದ್ದ. ಅವನಿಗೆ ಶುನಃಶೇಪ, ಶುನಃಪುಚ್ಛ ಎಂಬ ಇಬ್ಬರು ಸಹೋದರರು ಹುಟ್ಟಿದರು. ಅತ್ತ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ್ಯದ ಸತ್ವಸಾರವನ್ನು ಗರ್ಭೀಕರಿಸಿದ ಚರುವನ್ನು ಭಕ್ಷಿಸಿದ

ಅವಳ ತಾಯಿಗೆ ಗಾಧಿರಾಜನಿಂದ ಮಹಾತಪಸ್ವಿಯೂ ಶಾಂತಿಸಾಗರನೂ ಆದ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ ಎಂಬ ಪುತ್ರರತ್ನ ಜನಿಸಿದ. ಧರ್ಮಾತ್ಮನಾದ ಆ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ ಬ್ರಹ್ಮನಿಷ್ಠನಾಗಿದ್ದು ಅದ್ಭುತವಾದ ತೆರವಿಲ್ಲದ ತಪೋನುಷ್ಠಾನಗೈದು ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷಿ ಪದವಿಗೆ ಏರಿದ. ವಿಶ್ವಕ್ಕೆಲ್ಲ ಹಿತಸಾಧಿಸಿ ಮಿತ್ರತ್ವವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿದ ಆ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ ಮುನಿಯು ಋಚೀಕ ಮುನಿಯ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಗಾಧಿಪುತ್ರನಾಗಿ ಜನಿಸಿ ಕುಶಿಕ ವಂಶವನ್ನು ವೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸಿದ. ಆ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನಿಗೆ ಶಾಲಾವತಿ ಎಂಬ ಹೆಂಡತಿಯಲ್ಲಿ ದೇವರಾತ, ಕತಿ, ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷ, ರೇಣುಕ, ಸಾಂಕೃತಿ, ಮುದ್ಗಲ, ಗಾಲವ, ಮದುಶ್ಚಂದ, ದೇವಲ, ಅಷ್ಟಕ, ಕಚ್ಛಪ, ಹಾರೀತ ಮುಂತಾದ ಮಹಾನುಭಾವರಾದ ಮಕ್ಕಳು ಜನಿಸಿದರು. ಕತಿಮುನಿಯಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ಕಾತ್ಯಾಯನರು ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರರ ಮೊಮ್ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಿದ್ಧಿ, ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದರು. ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರರ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ರಾಜರಾಗಿ ನಾಡಿನ ಆಡಳಿತ ಸೂತ್ರವನ್ನು ತಮ್ಮ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಶ್ರೇಷ್ಠ ಶಾಸಕರೂ ಆದರ್ಶ ಅರಸರೂ ಆಗಿ ಮೆರೆದರು. ದೇವರಾತ ಶಾಂಕಲಾಯನ, ಬಾಷ್ಕಲ, ಲೋಹಿತ, ಯಮದೂತ, ಕಾರೂಷ ಮುಂತಾದವರು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಾಗಿ, ಮಹರ್ಷಿಗಳ ಶ್ರೇಣಿಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರಿದರು. ಭಾರ್ಗವ ವಂಶದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ ಅನಾಥನಾದ ಶುನಃಶೇಪನನ್ನು ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರರು ಪರಿಗ್ರಹಿಸಿ ತಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಹಿರಿಯನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡರು. ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರರ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಕೌಶಿಕ ವಂಶವನ್ನು ಸೇರಿದ ಆ ಶುನಃಶೇಪ. ಹರಿರಶ್ವರಾಜನ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಈ ಮೊದಲು ಪಶುವಾಗಿ ಪಶುಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಬಂಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಶುನಃಶೇಪ, ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರರು ಉಪದೇಶಿಸಿದ ಮಂತ್ರಗಳಿಂದ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿದ. ಅವರು ಸುಪ್ರೀತರಾಗಿ ಅವನನ್ನು ಪಶುವಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸದೇ ಅವರನ್ನು ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟುಬಿಟ್ಟರು. ಹೀಗೆ ದೇವತೆಗಳು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟಿದ್ದರಿಂದ ಅವನಿಗೆ ದೇವರಾತ ಎಂದು ಹೆಸರು ಬಂದಿತು. ದೃಶದ್ವತಿಯಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟಕ ಎಂಬ ಎಂಟನೆಯ ಮಗ ಹುಟ್ಟಿದ. ಆ ಅಷ್ಟಕನ ಮಗನೇ ತಾಹಿ.

ಸೂತ:- ಮುನಿಗಳೇ! ನಿಮಗೆ ಈ ವರೆಗೆ ಜಹ್ನು ಋಷಿಯ ವಂಶವು ವೃದ್ಧಿಗೊಂಡ ಬಗೆಯನ್ನು ನಿರೂಪಿಸಿದೆ. ಮುಂದೆ ಆಯುರಾಜನ ವಂಶ ವಿಸ್ತಾರವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ ಕೇಳಿ.

ಲೋಮಹರ್ಷಣ:- ಮುನಿಗಳೇ, ಆಯುರಾಜನಿಗೆ ಸ್ವರ್ಭಾನುವಿನ ಮಗಳಾದ ಪ್ರಭಾದೇವಿಯಲ್ಲಿ ಪಂಚಪುತ್ರರು ಉತ್ಪನ್ನರಾದರು. ಅವರೆಲ್ಲರೂ ವೀರಾಧಿವೀರರು ಧರ್ಮದುರಂಧರರು, ನಹುಷ, ವೃದ್ಧಶರ್ಮ, ರಂಬ, ರಜಿ, ಅನೇನಸ್ ಇವರೇ ಐದುಜನ ಆಯುರಾಜನ ಪಂಚಪುತ್ರರು, ಅವರಲ್ಲಿ ರಜದಾಜನಿಗೆ ಹುಟ್ಟಿದ್ದು ಐನೂರು ಜನ ಮಕ್ಕಳು. ಅವರೆಲ್ಲರಿಗೂ ರಾಜೇಯ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದಲೇ ಲೋಕ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ. ಇಂದ್ರನಿಗೂ ಹೆದರಿಕೆ ಈ ರಾಜಪುತ್ರರಾದ ರಾಜೇಯರ ಹೆಸರನ್ನು ಕೇಳಿದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ, ಹಿಂದೆ ಒಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಘೋರ ಸಂಗ್ರಾಮ ಮಸಗಿತು ದೇವದಾನವರಲ್ಲಿ. ವಿಜಯಲಕ್ಷ್ಮಿ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಒಂದೆಡೆ ನಿಲ್ಲದೆ ಅತ್ತೊಮ್ಮೆ ಇತ್ತೊಮ್ಮೆ ಉಯ್ಯಾಲೆ ಆಡುತ್ತಿದ್ದಳು ಜಯಮಾಲೆಯನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು. ಗೆಲುವಿನ ಅನಿಶ್ಚಿತತೆಯಿಂದ ದೇವತೆಗಳು ಉದ್ಭ್ರಾಂತ, ದೈತ್ಯರು ಸಂಭ್ರಾಂತ. ಇಬ್ಬರೂ ಓಡಿದರು ಬ್ರಹ್ಮನ ಬಳಿಗೆ. ''ಜಗದೊಡೆಯ ಒಮ್ಮೆ ಖಚಿತವಾಗಿ ಹೇಳಿಬಿಡು. ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಗೆಲ್ಲುವವರು ಯಾರು, ಕೊಲ್ಲುವವರು ಯಾರು. ಗೆಲವು ಯಾರಿಗೆ ಅಳಿವು ಯಾರಿಗೆ? ನಮ್ಮ ಹಣೆಯ ಬರಹದಲ್ಲಿ ನೀನು ಬರೆದದ್ದಾದರೂ ಏನು?

ಬ್ರಹ್ಮ:- ಅಯ್ಯಾ, ನಿಮ್ಮೆಲ್ಲರಿಗೂ ನಾನು ಗೆಲುವಿನ ಗುಟ್ಟನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ ಕೇಳಿ. ರಜರಾಜ ಯಾರ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಸಹಾಯ ಸಲ್ಲಿಸುವನೋ ಅಲ್ಲಿ ಗೆಲುವು ಗೋಪುರಗಟ್ಟುವದು. ಅವನ ಸಹಾಯ ಇದ್ದವರು ಮೂರು ಲೋಕಗಳನ್ನೇ ಗೆಲ್ಲಬಲ್ಲರು. ರಜಿಯು ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಧೈರ್ಯ, ಧೈರ್ಯವಿದ್ದಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿ, ಧೈರ್ಯ ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಎರಡೂ ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮ, ಧರ್ಮವಿದ್ದಲ್ಲಿ ಜಯ ''ಯತೋಧರ್ಮಃ ತತೋ ಜಯಃ''

ಬ್ರಹ್ಮನ ಈ ನುಡಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಸಂತುಷ್ಟರಾದರು ದೈತ್ಯರು. ಸಂತೃಪ್ತರಾದರು ದೇವತೆಗಳು. ಇಬ್ಬರೂ ರಜಿಯ ರಾಜಧಾನಿಯ ಕಡೆಗೆ ಹೆಜ್ಜೆ ಹಾಕಿದರು. ಸಹಾಯ ಯಾಚನೆಗಾಗಿ ಬಂದ ದೇವದಾನವರಿಬ್ಬರನ್ನೂ ಕಂಡು ಹಿಗ್ಗಾಯಿತು ರಜಿಗೆ. ಹೆಮ್ಮೆಯಾಯಿತು ಅವನ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ. ಸುರಾಸುರರಿಬ್ಬರೂ ಸೇರಿ ಒಕ್ಕೊರಲಿನಿಂದ ತಮಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ದೈನ್ಯದಿಂದ ಕೇಳಿಕೊಂಡರು. ಇಬ್ಬರ ಬೇಡಿಕೆಗಳನ್ನು ರಜಿ ಗಂಭೀರವಾಗಿ ಪರ್ಯಾಲೋಚಿಸಿದ. ಪ್ರಬುದ್ಧರಾದ ಮಕ್ಕಳೊಡನೆ ಗುಪ್ತಾಲೋಚನೆಗೈದ. ಕೊನೆಗೆ ನಿಷ್ಪಕ್ಷವಾಗಿ ಮಾತನಾಡಿದ.

ರಜಿರಾಜ:- ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ಮಾತಿನಿಂದ ನಾನು ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಜಯ ಖಂಡಿತ. ದಾನವರೆಲ್ಲರಿಗೂ ನಾನು ಸಹಾಯ ಮಾಡಿದರೆ ಅವರು ದೇವತೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಸೋಲಿಸಿ ಸುರಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಗೆದ್ದು ಕೊಳ್ಳುವದು ನಿಶ್ಚಿತ. ಅನಂತರ ಆ ಇಂದ್ರ ಪದವಿಯಲ್ಲಿ ನನ್ನನ್ನೇ ಕೂಡಿಸಿ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕ ಮಾಡುವದಾದರೆ ದೈತ್ಯರಿಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ.

ದೈತ್ಯರು:- ಮಹಾರಾಜ, ನಮಗೆ ಪ್ರಲ್ಹಾದನೇ ಸಾರ್ವಭೌಮ. ಅವನಿಗೆ ಇಂದ್ರ ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನು ದೊರಕಿಸಿ ಕೊಡಲಿಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಈ ನಮ್ಮ ಪ್ರಯತ್ನ. ಆ ಸುರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಸಿಂಹಾಸನದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನನ್ನು ಎಂದಿಗೂ ಕೂಡಿಸಲಾರೆವು. ಆ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಎಂದಿಗೂ ನಿನಗೆ ಕೊಡಲಾರೆವು ಆದರೂ ನಮಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡು ಮುಂಬರುವ ಮಹಾಸಂಗರದಲ್ಲಿ.

ಅನಂತರ ಆ ರಜಿ ಮಹಾರಾಜ ತನ್ನ ಸಹಾಯವನ್ನು ಬೇಡಿ ಬಂದ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಅದೇ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳಿದ. ನನ್ನ ಸಹಾಯದಿಂದ ದಾನವರನ್ನು ಗೆದ್ದ ಬಳಿಕ ನಿಷ್ಕಂಟಕವಾದ ಆ ಸುರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಸಿಂಹಾಸನದಲ್ಲಿ ನನ್ನನ್ನು ಕೂಡಿಸಿ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕ ಮಾಡಬೇಕು. ಇಂದ್ರನ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ನನ್ನನ್ನು ದೇವೇಂದ್ರ ಎಂದು ಒಪ್ಪಿ ದೇವಲೋಕದ ಸರ್ವಾಧಿಕಾರವನ್ನು ನನಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಬೇಕು.

ರಜಿರಾಜನ ಈ ಕರಾರಿಗೆ ದೇವತೆಗಳು ಆನಂದದಿಂದ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡರು. ನಿನ್ನ ಇಷ್ಟದಂತೆಯೇ ಆಗಲಿ ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. ಆಗ ರಜಿಯು ಸ್ವಯಂ ಶಸ್ತ್ರಪಾಣಿಯಾಗಿ ಸೈನ್ಯದ ಮಂಚೂಣಿಯಲ್ಲಿ ನಿಂತುಕೊಂಡು ಕಲಿತನದಿಂದ ಕಾದಾಡಿದ. ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ಮಾತು ನಿಜವಾಗಲೇಬೇಕಷ್ಟೆ. ರಜಿರಾಜನು ಮುಂದಾಗಿ ಯುದ್ಧ ಮಾಡುತ್ತಲಿದ್ದ ದೇವಸೇನೆಗೆ ಒಲಿದು ಬಂದಳು ವಿಜಯಶ್ರೀ. ಅಪ್ರತಿಮ ವೀರನಾದ ರಜಿಮಹಾರಾಜ ತನ್ನ ಅಮೋಘವಾದ ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರಗಳಿಂದ ತರಿದು ಹಾಕಿದ ಘೋರದಾನವರ ದಳವನ್ನೆಲ್ಲ. ಸೋಲಿನ ಹಾಗೂ ಸಾವಿನ ಮತ್ತು ಅವಮಾನದ ಪರಂಪರೆಗೆ ಈಡಾದರೂ ದೈತ್ಯ ದಾನವರೆಲ್ಲರೂ ರಜಿರಾಜನ ಘೋರಾಸ್ತ್ರಗಳ ಹೊಡೆತಗಳನ್ನು ತಾಳಲಾರದೇ ಅಸಂಖ್ಯ ದೈತ್ಯ ಶ್ರೇಣಿಯ ಶೂರ ಸೇನಾಪತಿಗಳು ಓಡಿಹೋಗಿ ಜೀವ ಉಳಿಸಿಕೊಂಡರು ದೇವತೆಗಳು

ವಿಜಯಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಒಲಿಸಿಕೊಂಡು ಜಯಘೋಷದೊಂದಿಗೆ ಮರಳಿದರು ಅಮರಾವತಿಗೆ. ಸ್ವರ್ಗದ ರಾಜಧಾನಿಯಲ್ಲಿ ಸುರಪುರದ ನಾಗರೀಕರಿಂದ ಅಬ್ಬರದ ವಿಜಯೋತ್ಸವ. ಇಂದ್ರನಿಗಿಂತ ಅತ್ಯುಚ್ಚವಾದ ಆಸನದ ಮೇಲೆ ರಜಿರಾಜನ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನೆ. ಸ್ವಯಂ ದೇವೇಂದ್ರನಿಂದ ಮನುಷ್ಯಕುಲದ ಈ ಮಹಾರಾಜನಿಗೆ ಅತ್ಯಾದರದ ಪ್ರಶಂಸೆ ಸ್ವರ್ಗಾಧಿಪತಿಯಾದ ಶಚೀಪತಿಯೇ ಎದ್ದು ನಿಂತು ''ದೈತ್ಯರ ಜೊತೆಗೆ ಯುದ್ಧ ಮಾಡಿ ನಮ್ಮೆನ್ನೆಲ್ಲ ಮೃತ್ಯು ಸಂಕಟದಿಂದ ಪಾರುಮಾಡಿದ ರಜಿರಾಜ ನಮಗೆಲ್ಲ ತಂದೆಯಿದ್ದಂತೆ. ನಾನು ಅವನಿಗೆ ಪುತ್ರನಿದ್ದಂತೆ. ಈ ಸ್ವರ್ಗದ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವೆಲ್ಲವೂ ರಜಿರಾಜನಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿತ ಅವನ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದರೂ ನಮಗೆ ಅವನೇ ಅಧಿಪತಿ. ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಅವನ ಆಜ್ಞಾಧಾರಕರು ಎಂದು ಘೋಷಣೆ ಮಾಡಿದ. ಸಹಸ್ರಾಕ್ಷನ ಈ ಪ್ರಶಂಸೆಯ ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು ಕೇಳಿಯೇ ಉಚ್ಚಾಸನದ ಮೇಲೆ ಮಂಡಿತನಾದ ರಜಿರಾಜನಿಗೆ ಮೈತುಂಬ ರೋಮಾಂಚನ. ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ಆನಂದಬಾಷ್ಪ. ಮನದಲ್ಲಿ ಧನ್ಯತೆಯ ಭಾವ, ಹರ್ಷ ಹಾಗೂ ಹೆಮ್ಮೆಯಿಂದ ಬೀಗಿ ಆ ರಜಿಮಹಾರಾಜ ಭೂಮಂಡಲಕ್ಕೆ ಮರಳಿದ. ಇಂದ್ರನು ಅಷ್ಟು ಮಾತನಾಡಿದ್ದೇ ಅವನಿಗೆ ಸುರಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಅಭೂತಪೂರ್ವವಾದ ಗೌರವವನ್ನು ತಂದುಕೊಟ್ಟಿತ್ತು. ಆ ದೇವಲೋಕದ ತನ್ನ ಸತ್ಕಾರ ಸಮಾರಂಭವನ್ನೇ ಅವನು ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ನೆನೆನೆನೆದು ತೃಪ್ತಿಯಿಂದ ಬಾಳಿ ಬದುಕಿದ. ಮುಂದೆ ಹಲವಾರು ವರ್ಷಗಳ ಮೇಲೆ ಕಾಲಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿ ಮರಣ ಹೊಂದಿದ. ಈ ರಜಿರಾಜನಿಗೆ ಐದುನೂರು ಜನ ಗಂಡು ಮಕ್ಕಳು. ಎಲ್ಲರೂ ಚಂಡ ಪ್ರಚಂಡರು. ಐದನೂರು ಜನರೂ ಸಹ ಘೋರಕದನದಲ್ಲಿ ಕಲಿಗಳು. ದೈತ್ಯದಾನವರಿಗಿಂತ ಮಹಾಬಲಿಗಳು. ರಜಿರಾಜನು ಇರುವವರೆಗೂ ಅವರಿಗೆ ಏನೂ ಮಾಡಲೂ ಬರುವಂತೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅವನು ಮರಣಿಸಿದ ಮರುದಿನವೇ ಲಗ್ಗೆ ಇಟ್ಟರು ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ತನ್ನ ಪರಾಕ್ರಮದಿಂದ ದೇವಲೋಕದ ಮೇಲೆ ದಾಳಿಧೂಳಿ ನಡೆಸಿ ಸುರ ಸಮೂಹಕ್ಕೆಲ್ಲ ಸೋಲಿನ ರುಚಿ ತೋರಿಸಿದರು. ರಜಿರಾಜನ ಪ್ರತಿರೂಪದಂತಿರುವ ಪ್ರಬಲ ಪರಾಕ್ರಮಿಗಳಾದ ಪಂಚಶತ ರಜಿಪುತ್ರರ ಪ್ರಬಲದಾಳಿಯಲ್ಲಿ ಅಭೂತಪೂರ್ವವಾದ ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರಗಳ ದಾಳಿಗೆ ತತ್ತರಿಸಿ ಹೋದರು ದೇವಸೇನಾಪತಿಗಳು. ಪರಾಜಿತರಾದ ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಪಲಾಯನ ಸೂಕ್ತಪಡಿಸಿದರು. ರಜಿಯ ಆ ವೀರ ಕುಮಾರರು ಅಮರಾವತಿಯನ್ನು ಆಕ್ರಮಿಸಿದರು. ತಮ್ಮ ಪರಾಕ್ರಮದಿಂದ ಸುರಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಸಿರಿಸಂಪತ್ತುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಸೂರೆಗೊಂಡರು. ಸ್ವರ್ಗದ ಸುಖ ಸರ್ವಸ್ವವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿದರು. ಸ್ವರ್ಗ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಅಧಿಕಾರವೆಲ್ಲ ಈ ಭೂಲೋಕದ ತರುಣ ರಾಜಕುಮಾರರ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಬಂದ ಬಳಿಕ ಅವರೆಲ್ಲರೂ ದಾರಿ ತಪ್ಪಿದರು. ಪಾನ, ಹೆಣ್ಣು, ಹೊನ್ನು, ವಿಲಾಸ, ವಿಹಾರಗಳಲ್ಲಿ ಅರಿವುಗೆಟ್ಟು ಅಧಃಪಾತದ ಆಳಕ್ಕೆ ಇಳಿದರು. ಮಾನಿನಿಮದಿರಾಲಂಪಟತೆಗಳ ಮದ ತಲೆಗೇರಿ ಅತಿಪಾನ, ಅತಿವಿಹಾರಗಳಿಂದ ಮಾನವ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಆ ಎಲ್ಲ ರಜಿಕುಮಾರರ ಆರೋಗ್ಯವು ಕೆಲವೇ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಟ್ಟು ಅವರೆಲ್ಲರೂ ರೋಗಿಷ್ಠರೂ, ದುರ್ಬಲರೂ ಆದರು. ನೀತಿಯ ನೆಲೆಗಟ್ಟು ತಪ್ಪಿದ ಬಳಿಕ ಅವರಿಗೆ ಮೊದಲಿನ ಆರೋಗ್ಯದ ಮೈಕಟ್ಟೂ ಉಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಫಲಮಾತ್ರ ಉಳಿಯಿತು. ಬಲಹೋಯಿತು. ದೈಹಿಕಬಲ, ನೈತಿಕಬಲ, ಎರಡನ್ನೂ ಕಳೆದುಕೊಂಡ ಆ ರಜಿಕುಮಾರರನ್ನು ದೇವೇಂದ್ರನು, ಸುರಸೇನಾ ನಾಯಕರು ಬಂದು ಹೊಡೆದು ಓಡಿಸಿದರು. ಧರ್ಮಭ್ರಷ್ಟರಾದ ಹಾಗೂ ನೀತಿಭ್ರಷ್ಟರಾದ ಆ ರಜಿರಾಜಪುತ್ರರು ಕೆಲವೇ ಕ್ಷಣಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವರ್ಗಭ್ರಷ್ಟರಾಗಿ ಮರಳಿ ಮಹೀಮಂಡಲಕ್ಕೆ ಬಂದರು.

ಲೋಮಹರ್ಷಣ:- ಆಯುಕುಮಾರನ ಐದು ಮಂದಿ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ರಜಿಯ ಪುತ್ರರದು ಈ ಪಾಡು ಆದರೆ, ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಆಯುವಿನ ಮಗನಾದ ರಂಭನಿಗೆ ಮಕ್ಕಳೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಆಯುಕುಮಾರನ ಮೂರನೆಯ ಮಗನಾದ ಅನೇನಸ ರಾಜನ ವಂಶ ವಿಸ್ತಾರವನ್ನು ಹೇಳುವೆ ಕೇಳು. ಅನೇನಸನ ಔರಸ ಪುತ್ರನಾದ ಪ್ರತಿಕ್ಷತ್ರ ಕೀರ್ತಿ ಸಂಪನ್ನ. ಮಹಾಶೂರ. ದಿಗಂತ ವಿಶ್ರಾಂತ ಅವನ ಕೀರ್ತಿ, ಪ್ರತಿಕ್ಷತ್ರನ ಪುತ್ರನೇ ಸಂಜಯ. ಸಂಜಯನ ಮಗ ಜಯ, ಜಯನ ಮಗ ವಿಜಯ, ವಿಜಯನ ಮಗ ಕೃತಿ. ಕೃತಿಪುತ್ರ ಹರ್ಯತ್ವತ. ಹರ್ಯತ್ವತನ ಸುಕುಮಾರನಾದ ಸಹದೇವ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರಬಲ ಪ್ರತಾಪಶಾಲಿ ಎಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಪಡೆದ. ಸಹದೇವನಿಗೆ ನದೀನ ಕುಮಾರನಾಗಿ ಜನಿಸಿದ. ಈ ನದೀನ ಧರ್ಮವರ್ಮ. ಜಯತ್ಸೇನ ನದೀನನ ಏಕಮಾತ್ರ ಪುತ್ರ. ಜಯತ್ಸೇನನ ಮಗನೇ ಪುರಾಣ ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದ ಸುಕೃತಿ ಮಹಾರಾಜ. ಸುಕೃತಿಯ ಸುಕಮಾರ ಕುಮಾರನಾದ ಕ್ಷತ್ರವೃದ್ಧ, ಪುರಾಣ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಮತ್ತು ಧರ್ಮನಿಷ್ಠ.

ಇನ್ನು ಆಯುರಾಜನ ವಂಶದಲ್ಲಿಯೇ ಅತ್ಯಂತ ಕೀರ್ತಿಸಂಪನ್ನ ವ್ಯಕ್ತಿ ಎಂದು ಹೆಸರಾದ ಈ ಕ್ಷತ್ರವೃದ್ಧನಿಂದ ಆ ಕುಲವು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯನ್ನೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯನ್ನೂ ಪಡೆಯಿತು. ಕ್ಷತ್ರವೃದ್ಧನ ಮಗನಾದ ಸುನಹೋತ್ರ. ಧವಲಯ ಶೋಭಾಸುರ ಸುನಹೋತ್ರದ ಪುತ್ರರಾದ ಕೌಶ, ಶಲ, ಗೃತ್ಸಮದ ಎಂಬ ಮೂವರು ಮಹಾಧರ್ಮಿಷ್ಟರು ಹಾಗೂ ಬಲಿಷ್ಠರು. ಗೃತ್ಸಮದನ ಪುತ್ರನೇ ಶುನಕ. ಈ ಶುನಕನ ಗೋತ್ರದಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು. ಕ್ಷತ್ರಿಯರು, ವೈಶ್ಯರು, ಶೂದ್ರರು ಜನಿಸಿ ತಮ್ಮ ಕುಲ ಕೌಶಲವನ್ನು ಮೆರೆದರು. ಶಲನಿಗೆ ಅರ್ಷ್ಟಿಸೇನ ಎಂಬ ಮಗ ಇದ್ದ. ಅರ್ಷ್ಟಿಸೇನನ ಮಗನಾದ ಕಾಶ್ಯಪನ ಪ್ರಚಂಡಪುತ್ರನೇ ದೀರ್ಘತಪ. ಈ ದೀರ್ಘತಪನು ತೇಜಸ್ವಿಯೂ ಆಗಿದ್ದ. ತಪಸ್ವಿಯೂ ಆಗಿದ್ದ. ಅವನು ಕಾಶಿಯನ್ನು ರಾಜನಾಗಿ ಆಳಿದ. ವಿರಕ್ತನಾಗಿಯೂ ಆ ಗಂಗಾತಟದಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನ, ಭಕ್ತಿ, ವೈರಾಗ್ಯ ಸಂಪನ್ನನಾಗಿ ಬಾಳಿದ. ಈ ದೀರ್ಘತಪನ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಪುತ್ರ ಧನುರಾಜ. ಧನುರಾಜನ ಮಗನೇ ಧನ್ವಂತರಿ. ಆಯುರ್ವೇದ ಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ಮುಖದ್ರಷ್ಟಾರನಾದ ಮೂಲಪುರುಷ. ಅವನಿಂದ ಆ ವೈದ್ಯ ವಿಜ್ಞಾನವು ಪ್ರವರ್ತಿತ ವಾಯಿತು. ಈ ಆರೋಗ್ಯ ಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ಆಯುರ್ವೇದ ಎಂಬ ಹೆಸರು ಬಂದಿದ್ದು ದೇವತಾ ಸ್ವರೂಪಿಯಾದ ಈ ಪುಣ್ಯ ಪುರುಷನಿಂದಲೇ. ಧನುರಾಜನ ಉಗ್ರ ತಪಸ್ಸಿಗೆ ಮೆಚ್ಚಿ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಶ್ರೀಹರಿಯೇ ಧನ್ವಂತರೀ ದೇವರಾಗಿ ಧನುರಾಜನ ಪುತ್ರತ್ವವನ್ನು ಪಡೆದು ಅವತರಿಸಿದ. ಆ ಧನ್ವಂತರಿಯು ಕಾಶೀಖಂಡದ ಸಾರ್ವಭೌಮ ಸಿಂಹಾಸನದಲ್ಲಿ ಅಭಿಷಿಕ್ತನಾಗಿ ಭಕ್ತ ಜನರನ್ನೆಲ್ಲ ಅಕಾಲ ಮೃತ್ಯು ಸಂಕಟದಿಂದ ಮುಕ್ತರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದ. ಭರದ್ವಾಜ ಮುನಿಯಿಂದ ಹೊಳವು ಹಾಕಲ್ಪಟ್ಟ ಈ ವೈದ್ಯ ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಸುಸಂಗತವಾಗಿ ಬರೆದು. ಬೆಳೆಸಿ ಅದಕ್ಕೊಂದು ಶಾಸ್ತ್ರದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಂದುಕೊಟ್ಟ ಮಹಾಪ್ರಭು ಧನ್ವಂತರೀದೇವ. ದೀನದಲಿತರೂ ದರಿದ್ರದುಃಖಿತರೂ ರೋಗ ಸಂತ್ರಸ್ತರೂ ಆದ ಪ್ರಜಾಜನರನ್ನೆಲ್ಲ ಸಾಮಾನ್ಯ ವೈದ್ಯನಂತೆ ಕರುಣೆಯಿಂದಲೇ ಚಿಕಿತ್ಸೆಮಾಡಿ ಆರೋಗ್ಯಭಾಗ್ಯವನ್ನು ತಂದುಕೊಟ್ಟು ದೀರ್ಘಾಯುಷಿಗಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದ. ವೈದ್ಯಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ವೇದಸಮಾನವಾದ ಸ್ಥಾನಮಾನಗಳನ್ನು ತಂದುಕೊಟ್ಟು ''ಆಯುರ್ವೇದ'' ಎಂಬ ಹೊಸ ಹೆಸರನ್ನು ರೂಢಿಗೆ ತಂದವ ಈ ಧನ್ವಂತರಿಯೇ, ಧನ್ವಂತರಿಯು ಆಯುರ್ವೇದವನ್ನು ಎಂಟು ವಿಭಾಗ ಮಾಡಿ ಎಂಟು ಜನ ಶಿಷ್ಯರಿಗೆ ಉಪದೇಶ ಮಾಡಿದ.

ಕಾಶೀರಾಜನಾದ ಧನ್ವಂತರಿಗೆ ಕೇತುಮಂತ ಎಂಬ ಒಬ್ಬ ಮಗನು ಇದ್ದ. ಆ ಕೇತುಮಂತನ ವರಪುತ್ರನೇ ಭೀಮರಥ. ದಿವೋದಾಸ ಈ ಭೀಮದಾಸನ ಪುತ್ರಪ್ರವರ ಈ ದಿವೋದಾಸ ಅತ್ಯಂತ ಧರ್ಮಾತ್ಮನಾಗಿದ್ದು ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಈ ದಿವೋದಾಸನ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಕಾಶೀಪಟ್ಟಣವನ್ನು ಕ್ಷೇಮಕ ಎಂಬ ರಾಕ್ಷಸನು ಆಕ್ರಮಿಸಿ ಹಾಳುಮಾಡಿದ. ಹಿಂದೆ ನಿಕುಂಭ ಎಂಬ ಓರ್ವ ಶಿವಭಕ್ತನಾದ ತಪಸ್ವಿ ಕಾಶೀಪಟ್ಟಣವು ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳ ವರೆಗೆ ಶೂನ್ಯವಾಗಲಿ ಎಂದು ಶಾಪಕೊಟ್ಟ. ಹೀಗೆ ಶಿವ ಭಕ್ತರ ಶಾಪದಗ್ಧವಾದ ಕಾಶೀಪಟ್ಟಣವನ್ನು ದಿವೋದಾಸನು ತ್ಯಜಿಸಿ 'ಗೋಮತಿ' ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ತನ್ನ ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನು ಸ್ಥಳಾಂತರಿಸಿದ.

ಕಾಶೀಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ತನ್ನದೇ ಆದ ಒಂದು ಇತಿಹಾಸವಿದೆ. ಅದನ್ನು ಮೊದಲು ಆಳಿದವರೆಷ್ಟೋ. ಅಲ್ಲಿ ಬಂದು ಅಳಿದು ಹೋದವರೆಷ್ಟೋ ಲೆಕ್ಕವಿಲ್ಲ. ಮೊದಲು ಭದ್ರಶ್ರೇಣ್ಯ ಎಂಬ ರಾಜ ಕಾಶೀಖಂಡವನ್ನು ಆಳುತ್ತಿದ್ದ. ಅವನಿಗಿಂತ ಶೂರನಾದ ದಿವೋದಾಸ ಭದ್ರಶ್ರೇಣ್ಯನ ನೂರು ಮಂದಿ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕೊಂದು ಆ ವಾರಣಾಸಿಯನ್ನು ಆಕ್ರಮಿಸಿದ. ಭದ್ರಶ್ರೇಣ್ಯನ ಕೊನೆಯ ಮಗ ದುರ್ದಮ. ಅದು ಆಗ ಇನ್ನೂ ಚಿಕ್ಕ ಮಗು. ಅದರ ಮೇಲಿನ ಕರುಣೆಯಿಂದ ದಿವೋದಾಸ ಅದೇ ಹುಟ್ಟಿದ ಆ ಪುಟ್ಟ ಮಗುವನ್ನು ಕೊಲ್ಲದೇ ಬಿಟ್ಟುಬಿಟ್ಟ. ಈ ಎಳೇ ಕಂದ ತನಗೆ ಏನು ಮಾಡೀತು? ಭದ್ರಶ್ರೇಣ್ಯನಂಥ ಮಹಾರಾಜ ಹಾಗೂ ಅವನ ನೂರು ಜನ ದರ್ಪಿಷ್ಠ ರಾಜಕುಮಾರರು, ಇದಲ್ಲದೇ ಶೂರಸೇನಾಪತಿಗಳೂ ಎಲ್ಲರೂ ತನ್ನ ಪ್ರಚಂಡ ಪರಾಕ್ರಮದ ಎದುರು ಮಣ್ಣು ಮುಕ್ಕಿ ಹೋದಾಗ ಇದೀಗ ಕಣ್ತೆರೆದ ಈ ಸಣ್ಣ ಮಗು ತನಗೆ ಎಂದೂ ಏನೂ ಅಪಾಯವನ್ನು ಉಂಟು ಮಾಡಲಾರದು ಎಂದು ಅಸಡ್ಡೆಯಿಂದ ಆ ಮಗುವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ದಿವೋದಾಸ. ಆದರೆ ದುರ್ದೈವದಿಂದ ಮುಂದೆ ಆ ದುರ್ದಮನೇ ಪ್ರಚಂಡ ಪರಾಕ್ರಮಿಯಾಗಿ ದಿವೋದಾಸನೊಡನೆ ಹೋರಾಡಿ ಹಣಿದು ಸೋಲಿಸಿದ. ದಿವೋದಾಸನನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿದ. ತಂದೆಯ ರಾಜ್ಯವನ್ನೆಲ್ಲ, ಅವನನ್ನು ಸೋಲಿಸಿ ಕಸಿದುಕೊಂಡ ಮತ್ತು ತನ್ನ ತಂದೆಗೆ ಅಪಚಾರ ಮಾಡಿದ ದಿವೋದಾಸನ ಮೇಲೆ ಸಮರ್ಥ ರೀತಿಯಿಂದ ಪ್ರತೀಕಾರ ಮಾಡಿ ಸೇಡನ್ನು ತೀರಿಸಿಕೊಂಡ. ದಿವೋದಾಸ ಹಾಗೂ ಭದ್ರಶ್ರೇಣ್ಯರ ವೈರವು ಒಂದೇ ತಲೆಮಾರಿಗೆ ಕೊನೆಗೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ. ದಿವೋದಾಸನಿಂದ ದೃಷದ್ವತೀ ದೇವಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತರ್ದನ ಜನಿಸಿದ. ಇವನು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ವೈರಿ ಪ್ರತರ್ದನನೇ ಆಗಿದ್ದ. ವಯಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದ ಕೂಡಲೇ ಭದ್ರಶ್ರೇಣ್ಯನ ಮಗನಾದ ದುರ್ದಮನು ತನ್ನ ತಂದೆಯ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿದ ಸಮಾಚಾರ ಕೇಳಿ ಉರಿದೆದ್ದ. ತನ್ನ ತಂದೆ ದಿವೋದಾಸ ಸಣ್ಣಮಗು ಎಂದು ಕರುಣೆಯಿಂದ ಕೊಲ್ಲದೇ ಬಿಟ್ಟ ದುರ್ದಮ ದಿವೋದಾಸನ ಉಪಕಾರವನ್ನು ಮನ್ನಿಸುವದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಪ್ರತೀಕಾರದ ನೀಚ ಕೃತ್ಯಕ್ಕೆ ಎಳೆಸಿದ್ದನ್ನು ಕಂಡು ಅವನ ಹೃದಯ ಸಂತಪ್ತವಾಯಿತು. ತನ್ನ ತಂದೆಗೆ ಬಗೆದ ಈ ಅಪಚಾರಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಪ್ರತೀಕಾರ ಮಾಡುವದು ಪುತ್ರನಾದ ತನ್ನ ಮುಖ್ಯ ಕರ್ತವ್ಯ ಎಂದು ಅವನು ಭಾವಿಸಿದ. ವೀರಾಗ್ರಣಿಯಾದ ಅವನು ಸೇಡಿನ ಸಿಡಿಲುಗುದುರೆಯ ಸವಾರಿ ಮಾಡಿ ದುರ್ದಮನ ಮೇಲೆ ದಾಳಿ ಮಾಡಿದ. ದುರ್ದಮ ತನ್ನ ಹೆಸರಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಶೌರ್ಯದಿಂದ ದುರ್ದಮನೇ ಆಗಿದ್ದರೂ ಪ್ರತರ್ದನ ಕುಮಾರ ತನ್ನ ಲೋಕೋತ್ತರವಾದ ಶೌರ್ಯ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳಿಂದ ಆ

ದುರ್ದಮನನ್ನೂ ಮರ್ದನ ಮಾಡಿದ. ಅವನ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕಿತ್ತುಕೊಂಡು ಅವನ ಮೇಲಿನ ಸೇಡನ್ನು ತೀರಿಸಿದ. ಈ ಪ್ರತರ್ದನನಿಗೆ ಇಬ್ಬರು ಮಕ್ಕಳು, ವತ್ಸ, ಗರ್ಗ ಎಂದು. ವತ್ಸನ ಮಗನೇ ಅಲರ್ಕ. ಅಲರ್ಕನ ಪುತ್ರನೇ ಸನ್ನತಿ. ವತ್ಸರಾಜನ ಮಗನಾದ ಅಲರ್ಕ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಪ್ರಿಯ. ಸತ್ಯನಿಷ್ಠ, ದೇವತಾರಾಧಕ, ಭಕ್ತಶ್ರೇಷ್ಠ, ಸ್ವಯಂ ರಾಜನಾದರೂ ಋಷಿಗಳಂತೆ ವಿರಕ್ತ ಜೀವನ ನಡೆಸಿದ. ಅರವತ್ತು ಸಾವಿರದ ಆರನೂರು ವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ರಾಜ್ಯವಾಳಿದ. ಕೊನೆಯವರೆಗೂ ನವತರುಣನಾಗಿಯೇ ಉಳಿದ. ಮುಪ್ಪು ಅವನನ್ನು ಎಂದೂ ಮೂಸಲಿಲ್ಲ. ಅಶಕ್ತಿ ಯಾವ ಕಾಲಕ್ಕೂ ಉಂಟಾಗಲಿಲ್ಲ. ಬದುಕಿ ಇರೋವರೆಗೂ ಆರೋಗ್ಯವಂತನಾಗಿ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಆರಾಧನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಆಸಕ್ತನಾಗಿ ನಿತ್ಯ ಸತ್ಕರ್ಮಾನುಷ್ಠಾನಮಾಡುತ್ತ ತನ್ನ ಕುಲವನ್ನು ಉದ್ಧಾರ ಮಾಡಿದ. ಈ ಅಲರ್ಕ ರಾಜನಿಗೆ ಇಷ್ಟು ಸುಧೀರ್ಘ ಆಯುಷ್ಯ ಹಾಗೂ ಆರೋಗ್ಯಭಾಗ್ಯಗಳು ಲಭಿಸಲು ಅಗಸ್ತ್ಯರ ಮಡದಿಯಾದ ಲೋಪಾಮುದ್ರೆಯ ಅನುಗ್ರಹ ಕಾರಣ. ನಿಶುಂಭಮುನಿಯ ಶಾಪದ ಗಡುವು ಮುಗಿದ ಬಳಿಕ ಅಲರ್ಕನು ವಾರಣಾಸಿಯನ್ನು ತನ್ನ ವಶದಲ್ಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡ. ರಾಕ್ಷಸನಿಂದ ಹಾಳುಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ ಪುರಾಣ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಆ ಪುಣ್ಯ ನಗರಿಯನ್ನು ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರ ಮಾಡಿ ಅನೇಕ ಸುಂದರವಾದ ಮಂದಿರಗಳನ್ನೂ ದಿವ್ಯ ಭವ್ಯವಾದ ಕಟ್ಟಡಗಳನ್ನೂ ಕಟ್ಟಿಸಿದ. ಅದೊಂದು ಭೂಲೋಕದ ಅಮರಾವತಿಯಂತೆ ಕಂಗೊಳಿಸತೊಡಗಿತು. ಪುನರ್ನಿಮಿತವಾದ ಆ ವಾರಣಾಸಿ ಕ್ಷೇತ್ರವು ಮೊದಲಿಗಿಂತ ಮಿಗಿಲಾದ ಅತ್ಯಧಿಕ ಶೋಭೆಯಿಂದ ಹಾಗೂ ವೈಭವದಿಂದ ಅಸಾಧಾರಣವಾದ ನಗರವೆಂದು ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಖ್ಯಾತವಾಯಿತು. ಅಲರ್ಕನ ಮಗನಾದ ಸನ್ನತಿಗೆ ಸುನೀಥ ಎಂಬ ವೇದಶಾಸ್ತ್ರ ಹಾಗೂ ಧರ್ಮಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಬದ್ಧಶ್ರದ್ಧನಾದ ಸತ್ಪುತ್ರನು ಹುಟ್ಟಿದ. ಆ ಸುನೀಥನಿಗೆ ಕ್ಷೇಮರಾಜ ಎಂಬ ಕೀರ್ತಿಶಾಲಿಯಾದ ಮಗನು ಜನಿಸಿದ. ಆ ಕ್ಷೇಮರಾಜನ ಮಗನೇ ಸುಕೇತು. ಸುಕೇತುವಿನ ಪುತ್ರ ಧರ್ಮಕೇತು. ಧರ್ಮಕೇತುವಿನ ಚಿರಂಜೀವ ಸತ್ಯಕೇತು. ಸತ್ಯಕೇತುವಿನ ಆತ್ಮಜನೇ ವಿಭುರಾಜ. ವಿಭುರಾಜನ ಪುತ್ರಪ್ರವರನೇ ಆನರ್ತ. ಆನರ್ತನ ಮಗ ಸುಕುಮಾರ. ಸುಕುಮಾರನ ಕುಮಾರ ದೃಷ್ಟಿಕೇತು. ಈ ದೃಷ್ಟಿಕೇತು ಪರಮ ಧಾರ್ಮಿಕ. ದೃಷ್ಟಿಕೇತುವಿನ ಮಗ ವೇಣುಹೋತ್ರ. ವೇಣುಹೋತ್ರುವಿನ ಚಿರಂಜೀವ ಭಾರ್ಗ ಮಹಾರಾಜ. ದಿವೋದಾಸನ ಮಗನಾದ ಪ್ರತರ್ದನಪುತ್ರ ವತ್ಸನಿಗೆ ವತ್ಸಭೂಮಿ ಎಂಬ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಪುತ್ರನು ಇದ್ದ. ಭಾರ್ಗರಾಜನ ಮಗ ಭಾರ್ಗಭೂಮಿ. ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಪುರೂರವನ ವಂಶದವರು. ಈ ವಂಶದಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ಕ್ಷತ್ರಿಯ, ವೈಶ್ಯ, ಈ ಮೂರು ಜಾತಿಯ ಜನರು ಸಹಸ್ರಾರು ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿ ಬೆಳೆದು ಭಾಗ್ಯವಂತರಾಗಿ ಧರಣೀ ಮಂಡಲವನ್ನು ಆಳಿ ಕಾಲಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಆಗಿ ಹೋದರು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮ ಮಹಾಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ

ಲೋಮಹರ್ಷಣ:- ಆಯುರಾಜ ಹಾಗು ಪ್ರಭಾದೇವಿ ಈ ದಂಪತಿಗಳ ಹೊಟ್ಟೆಯಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ಪಂಚಪುತ್ರರಲ್ಲಿ ನಹುಷನೇ ಜ್ಯೇಷ್ಠ. ತನ್ನ ಕೀರ್ತಿ ಕೌಮುದಿಯನ್ನು ಸ್ವರ್ಗ ಸೀಮೆಯವರೆಗೂ ಪಸರಸಿದ ರಾಜಶ್ರೇಷ್ಠ. ಈ ನಹುಷ ಕುಮಾರರಲ್ಲಿ ನಾಲ್ವರ ವಂಶವು ಬೆಳೆದ ಬಗೆಯನ್ನೂ ಅಳಿದ ಕಾರಣವನ್ನೂ ಉಳಿದ ರೀತಿಯನ್ನೂ ಈ ಮೊದಲು ನಾನು ನಿಮಗೆ ಬಿತ್ತರಿಸಿದೆ. ಈಗ ಆಯುವಿನ ಚೊಚ್ಚಲು ಮಗನಾದ ನಹುಷ ಮಹಾರಾಜನ ವಂಶ ಹಾಗೂ ವಂಶೀಯರ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಅರುಹುವೆ ಕೇಳಿರಿ. ನಹುಷ ಚಕ್ರವರ್ತಿಗೆ ಪಿತೃದೇವತೆಗಳು ತಮ್ಮ ಮಗಳಾದ ವಿರಜೆಯನ್ನು ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟರು. ನಹುಷನಿಗೆ ಆ ದೇವಕನ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಆರು ಜನ ಗಂಡು ಮಕ್ಕಳು ಜನಿಸಿದರು. ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಇಂದ್ರನಂತೆ ತೇಜಸ್ವಿಗಳು ಅಗ್ನಿಯಂತೆ ವರ್ಚಸ್ವಿಗಳು. ಯತಿ, ಯಯಾತಿ, ಸಂಯಾತಿ, ಆಯಾತಿ, ಪಾರ್ಶ್ವಕ, ಈ ಐದು ಜನ ನಹುಷನ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧರು. ಬಾಲ್ಯದಿಂದಲೇ ಧಾರ್ಮಿಕ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯವನಾದ ಯತಿಯು ಕಕುಸ್ಥರಾಜನ ಮಗಳಾದ ಗೋದೇವಿಯನ್ನು ಮದುವೆಯಾದ. ವಿವಾಹ ಮಾಡಿಕೊಂಡರೂ ಅವನ ಮನಸ್ಸು ಯಾವಾಗಲೂ ಬ್ರಹ್ಮಚಿಂತನದಲ್ಲಿಯೇ ಆಸಕ್ತ. ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮಿಯಾದರೂ ಹೆಸರಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಅವನು ಯತಿಯೂ ವ್ರತಿಯೂ ಭಗವನ್ಮತಿಯೂ ಆಗಿದ್ದ. ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ಸದಾ ಅಸಾರತಾ ಬುದ್ಧಿ. ವಿಷಯ ಸುಖವೆಂದರೆ ವಿಷವೆಂದು ಬಗೆದು ರಾಗಭೋಗ ಗಳೆಂದರೆ ಜಿಗುಪ್ಸೆಪಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುತ್ತಲಿದ್ದ. ಕೊನೆಕೊನೆಗೆ ಎಲ್ಲಬಿಟ್ಟು ಬ್ರಹ್ಮಚಿಂತನೆ ಮಾಡುತ್ತ ಮಾಡುತ್ತ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನೇ ಪಡೆದ. ಮಿಕ್ಕ ನಹುಷನ ಐದು ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಯಯಾತಿಯು ತನ್ನ ಶೌರ್ಯ ಪರಾಕ್ರಮಗಳಿಂದ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಗೆದ್ದು ಜಗಜ್ಜೇತಾರ ಎನಿಸಿದ. ದೈತ್ಯ ಗುರು ಶುಕ್ರಾಚಾರ್ಯರ ಮಗಳಾದ ದೇವಯಾನಿಯನ್ನೂ, ರಾಕ್ಷಸೇಶ್ವರನಾದ ವೃಷಪರ್ವನ ಮಗಳಾದ ಶರ್ಮಿಷ್ಠೆಯನ್ನೂ ವಿವಾಹವಾದ. ಯಯಾತಿಗೆ ದೇವಯಾನಿಯಲ್ಲಿ ಯದು, ತುರ್ವಸು ಎಂಬ ಮಕ್ಕಳೂ, ಶರ್ಮಿಷ್ಠೆಯಲ್ಲಿ ದ್ರುಹ್ಯು, ಆನು, ಪೂರು ಎಂಬ ಮೂವರು ಮಕ್ಕಳೂ ಹುಟ್ಟಿದರು. ಆ ಯಯಾತಿಗೆ ದೇವೇಂದ್ರನು ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಹಾಗೂ ಸೂರ್ಯನಂತೆ ಹೊಳೆಯುವ ಒಂದು ರಥವನ್ನೂ, ಗಾಳಿಯ ವೇಗದಲ್ಲಿ ಓಡುವ ಶುಭ್ರ ಹಯಗಳನ್ನೂ ಸುವರ್ಣದ ಭುಜಕಿರೀಟವನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟ. ಇಂದ್ರದತ್ತವಾದ ಆ ದಿವ್ಯರಥದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಯಯಾತಿಯು ದಿಗ್ದೇಶಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಸುತ್ತಾಡಿ ದಿಗ್ವಿಜಯ ಮಾಡಿ ಅಖಂಡ ಭೂಮಂಡಲವನ್ನೆಲ್ಲ ತನ್ನ ಪಾದಾಕ್ರಾಂತ ಮಾಡಿಕೊಂಡ. ದೇವತೆಗಳೂ ಅವನಿಗೆ ಹಣಿದುಮಣಿದರು. ಮಾನವರಂತೂ ಅವನು ಹೇಳಿದಂತೆ ಕುಣಿದರು. ದೈತ್ಯದಾನವರೂ ಸಹ ಅವನಿಗೆ ಸೋತು ಶರಣಾಗತರಾದರು. ಆ ಯಯಾತಿ ರಾಜನಿಗೆ ಸುರರಾಜನ ಕಾಣಿಕೆಯಾಗಿ ಬಂದ ಆ ದಿವ್ಯ ರಥವು ಕುರುವಂಶದ ರಾಜಮನೆತನದ ಅಧೀನದಲ್ಲಿಯೇ ಬಹುಕಾಲ ಇದ್ದಿತು. ಕೊನೆಗೆ ಪರೀಕ್ಷಿತ ಪುತ್ರನಾದ ಜನಮೇಜಯನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಗರ್ಗ ಮುನಿಯ ಶಾಪದಿಂದ ಕೌರವ ಕುಲದ ಕೈಯಿಂದ ತಪ್ಪಿ ಬೇರೆಯವರ ಕೈ ಸೇರಿತು. ಗರ್ಗಮುನಿಯ ಪುತ್ರನೋರ್ವನನ್ನು ಜನಮೇಜಯರಾಜನು ಕಾಲಚೋದಿತನಾಗಿ ಕೊಂದದ್ದರಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾದೋಷ ತಗುಲಿತ್ತು. ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾದೋಷದಿಂದ

ಕೂಡಿದ ಆ ಜನಮೇಜಯ ರಾಜನನ್ನು ಪ್ರಜೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ಸೇರಿ ಸಿಂಹಾಸನದಿಂದ ಕೆಳಗೆ ಇಳಿಸಿದರು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣನನ್ನು ಕೊಂದ ರಾಜ ರಾಜ್ಯದ ಶಾಸನ ಸೂತ್ರಗಳನ್ನು ಹಿಡಿಯಲು ಅನರ್ಹ ಎಂದು ಧೈರ್ಯವಾಗಿ ಹೇಳಿ ಆ ಮಹಾರಾಜನಿಗೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ಬಹಿಷ್ಕಾರ ಹಾಕಿದರು. ಆದರಿಂದ ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಜನಮೇಜಯ ರಾಜ ಪ್ರಜಾಪರಿವಾರದಿಂದ ಪರಿತ್ಯಕ್ತನಾಗಿ ಊರೂರುಗಳಲ್ಲಿ ಅಲೆದಾಡಿದ. ಕಾಡುಮೇಡುಗಳಲ್ಲಿ ತಿರುಗಿದ. ಎಲ್ಲಿಯೂ ಅವನಿಗೆ ಶಾಂತಿ ಸಿಗಲಿಲ್ಲ. ಕೊನೆಗೆ ಕಂಡ ಕಂಡ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಅಲೆದು ಬಳಲಿ ಬೆಂಡಾಗಿ ಬಸವಳಿದು ಬೇಸತ್ತು ಆ ಜನಮೇಜಯರಾಜ ಕೊನೆಗೆ ಶರಣುಹೋದ ಶೌನಕಮುನೀಂದ್ರರಿಗೆ. ಮಹಾಜ್ಞಾನಿಗಳು ಲ ಶೌನಕರು. ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರದ ಮರ್ಮ, ರಹಸ್ಯ ಎಲ್ಲವೂ ಅವರಿಗೆ ಅಂಗೈಯಲ್ಲಿಯ ನೆಲ್ಲಿ. ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯ ದೋಷದಿಂದ ನಿಸ್ತೇಜನೂ ಕ್ಷೀಣಾಕ್ಷಾಮನೂ, ಕಳೆಗಟ್ಟು ಅಂದಗೆಟ್ಟ ಬಣ್ಣವುಳ್ಳವನೂ ಆದ ಪುರುಷಸಾರ್ವಭೌಮನನ್ನು ಕಂಡು ಮುನಿಹೃದಯ ಕರಗಿತು. ಜೀವನದಲ್ಲಿಯೇ ನಿರಾಶೆಗೊಂಡ ಆ ಕುರುಚಕ್ರವರ್ತಿಗೆ ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳಿ ಅವನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಧೈರ್ಯತುಂಬಿದ. ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯನ್ನು ನಿನ್ನಿಂದ ತೊಲಗಿಸುತ್ತೇನೆ ಎಂದು ಭರವಸೆ ನೀಡಿದರು. ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯ ಪಾಪದಿಂದಾಗಿ ಅವನ ದೇಹವೆಲ್ಲವೂ ದುರ್ಗಂಧದಿಂದ ನಾರುತ್ತಿತ್ತು. ಅವನ ಮೈತುಂಬ ತೊನ್ನುರೋಗ ಹಿಡಿದಿತ್ತು. ಕುಷ್ಠರೋಗದಿಂದ ಅವನ ಅವಯವಗಳೂ ಸಹ ಕಳಚಿ ಬೀಳತೊಡಗಿದವು. ಅವನ ದೀನ ದುಃಖಿತವಾದ ಈ ದಯನೀಯ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಮಮ್ಮಲನೇ ಮರಗಿದ ಆ ಶೌನಕ ಮಹರ್ಷಿಗಳು ಜನಮೇಜಯ ರಾಜನಿಂದ ತಾವೇ ನಿಂತು ಅಶ್ವಮೇಧಯಾಗವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿದರು. ಶೌನಕರ ಸಮರ್ಥವಾದ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ಯಾವದೇ ಕುಂದು, ಕೊರತೆ, ಲೋಪ, ದೋಷ, ನ್ಯೂನತೆಗಳು ಇಲ್ಲದೇ ಆ ಯಜ್ಞಕಾರ್ಯವು ಸಾಂಗೋಪಾಂಗವಾಗಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ನೆರವೇರಿತು. ಯಜ್ಞಸಮಾಪ್ತಿಯ ಅನಂತರ ಆ ಮಹಾಮುನಿಗಳು ಮಹಾರಾಜನಿಗೆ ಅವಭೃಥಸ್ನಾನ ಮಾಡಿಸಿದರು. ಮಂತ್ರಪೂತವಾದ ಆ ಜಲದಲ್ಲಿ ಮಹಾರಾಜ ಮುಳುಗಿ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಎದ್ದ. ಇದೇನು ಆಶ್ಚರ್ಯ! ಮುಳುಗು ಹಾಕಿ ಮೇಲೆದ್ದ ಮರುಚಣದಲ್ಲಿಯೇ ಅವನ ಮೈಯಿಂದ ಇಷ್ಟುದಿನಗಳಿಂದ ಸೂಸುತ್ತಿದ್ದ ದುರ್ಗಂಧ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಇಲ್ಲವಾಗಿತ್ತು. ಅವನ ಸರ್ವಾಂಗವನ್ನು ಕಬಳಿಸಿದ ತೊನ್ನುರೋಗ ತೊಲಗಿ ಹೋಗಿತ್ತು. ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯ ಗುರುತಾದ ಸುಟ್ಟ ಕಬ್ಬಿಣದ ವಾಸನೆ, ದುರ್ಗಂಧ, ಮುಂತಾದವು ದೂರವಾಗಿದ್ದವು. ಜನಮೇಜಯನ ದೇಹವು ಮೊದಲಿನಂತೆ ಪುಟ್ಟಕ್ಕೆ ಹಾಕಿದ ಬಂಗಾರ ಬಣ್ಣದಿಂದ ಮತ್ತೆ ಮಿಂಚತೊಡಗಿತು. ಮುಂಚಿನ ಅವನ ದೇಹದ ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ಕಳೆ, ಕಾಂತಿ, ಸೌಂದರ್ಯ ದೇಹದಲ್ಲಿ ನಳನಳಿಸತೊಡಗಿದವು. ಅಶ್ವಮೇಧ ಯಜ್ಞದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದಲೂ, ಶೌನಕರಂಥ ಗುರುಗಳ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದಲೂ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆ ಆ ರಾಜಪಿಂಡವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಹೋಗಿತ್ತು. (ಈ ಜನಮೇಜಯ ಹಾಗೂ ಅವನ ತಂದೆ ಪರೀಕ್ಷಿತರಾಜರು ಪಾಂಡವರ ಮೊಮ್ಮಗನಾದ ಪರೀಕ್ಷಿತ ಹಾಗೂ ಪರೀಕ್ಷಿತನ ಮಗ ಜನಮೇಜಯ ಅಲ್ಲ. ಆದರೆ ಇವರೂ ಸಹ ಕುರುವಂಶದವರೇ).

ದೇವೇಂದ್ರನು ಯಾಯಾತಿಗೆ ಕೊಟ್ಟ ಆ ದಿವ್ಯರಥವು ಈ ಕುರುವಂಶದಲ್ಲಿ ಈಗ ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಕ್ತನಾದ ಮೊದಲನೆಯ ಜನಮೇಜಯನ ಕಾಲದವರೆಗೂ ಇದ್ದಿತು. ಈ ಜನಮೇಜಯನಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆ ತಗಲಿದ ಬಳಿಕ ದೇವೇಂದ್ರನು ಅದನ್ನು ಈ ಜನಮೇಜಯನಿಂದ ತಿರುಗಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಚೇದಿರಾಜನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟ. ಈ ಮಹಾರಥವು ಬಂದ ಬಳಿಕ

ಆ ಚೇದಿರಾಜನಿಗೆ ಬೃಹದ್ರಥ ಎಂಬ ಹೆಸರು ಬಂದಿತು. ಬೃಹದ್ರಥನ ಅನಂತರ ಆ ಇಂದ್ರ ರಥವು ವಂಶಪಾರಂಪರ್ಯದಿಂದ ಜರಾಸಂಧನಿಗೆ ಲಭಿಸಿತು. ಜರಾಸಂಧನನ್ನು ಬಲಭೀಮನು ಕೊಂದ ಬಳಿಕ ಆ ರಥವು ಭೀಮನ ಕೈವಶವಾಯಿತು. ಅದನ್ನು ಭೀಮಸೇನನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿ ಕೈ ಮುಗಿದ.

ಯಯಾತಿಯು ಏಳು ದ್ವೀಪಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ಸಮುದ್ರಗಳನ್ನೂ ಒಳಗೊಂಡ ಭೂಮಿಯನ್ನೆಲ್ಲ ಗೆದ್ದು ಅಖಂಡ ಭೂಮಂಡಲಕ್ಕೆಲ್ಲ ಏಕಛತ್ರಾಧಿಪತಿ ಎನಿಸಿದ. ಈ ಮಹೀಮಂಡಲವನ್ನೆಲ್ಲ ಐದು ಭಾಗ ಮಾಡಿ ತನ್ನ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಒಂದೊಂದು ದೇಶಕ್ಕೆ ಅಧಿಪತಿಯಾಗಿ ನಿಯಮಿಸಿದ. ಪೂರ್ವದಿಕ್ಕಿಗೆ ಮಧುಕುಮಾರನನ್ನೂ ಮಧ್ಯದಿಕ್ಕಿಗೆ ಪೂರುವನ್ನೂ, ಆಗ್ನೇಯ ದಿಕ್ಕಿನ ಭೂಭಾಗಕ್ಕೆಲ್ಲ ತುರ್ವಸುವನ್ನೂ, ಉಳಿದೆಲ್ಲ ದಿಕ್ಕುಗಳಿಗೆ ತನ್ನ ಮಿಕ್ಕ ಮಕ್ಕಳನ್ನೂ ಅಧೀಶ್ವರರನ್ನಾಗಿ ನಿಯೋಜಿಸಿದ. ಮುಂದೆ ಮುದುಕನಾದ ಬಳಿಕ ಯಯಾತಿಯು ರಾಜ್ಯಭಾರವನ್ನೆಲ್ಲ ತನ್ನ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿದ. ದೇಹಕ್ಕೆ ಮುಪ್ಪು ಬಂದರೂ ಅವನ ಮನಸ್ಸು ಇನ್ನೂ ತಾರುಣ್ಯದ ತರಳತೆಯಲ್ಲೇ ತೇಲಾಡುತ್ತಿತ್ತು. ಬಹು ದಿನದ ಅನುಭವದಿಂದ ಕಾಮವಾಸನೆ ಇನ್ನೂ ಉದ್ದೀಪ್ತವಾಗಿತ್ತು. ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಪಾಲು ಮಾಡಿ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಕೊಟ್ಟ ಬಳಿಕ ಅವನು ಯದುವನ್ನು ಕರೆದು ಹೇಳಿದ ''ಕುಮಾರ, ನೀನು ನನ್ನ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡಂತೆ ಈ ಮುಪ್ಪನ್ನು ತೆಗೆದುಕೋ, ನಿನ್ನ ತಾರುಣ್ಯವನ್ನು ನನಗೆ ಕೊಡು. ನಾನು ತರುಣನಾಗಿ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಆಳುತ್ತೇನೆ. ಸುಖೋಪಭೋಗಗಳನ್ನೂ ಭೋಗಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಯದುರಾಜ:- ತಂದೆಯೇ, ನನ್ನಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಒಬ್ಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಭಿಕ್ಷೆ ಬೇಡಲು ಬಂದಿದ್ದ. ಅವನಿಗೆ ನಾನು ''ನೀನು ಕೇಳಿದ್ದನ್ನೆಲ್ಲ ಕೊಡುವೆ'' ಎಂದು ವಚನ ಕೊಟ್ಟಿರುವೆ. ಈಗ ನಾನು ನನ್ನ ತಾರುಣ್ಯವನ್ನು ನಿನಗೆ ಕೊಟ್ಟು ವೃದ್ಧಾಪ್ಯ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ, ಮುದುಕನಾಗಿ ಕುಳಿತರೆ ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಅಪೇಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸುವದು ಎಂತು? ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಏನು ಕೇಳುತ್ತಾನೋ, ಏನೇನು ಬೇಕು ಎನ್ನುತ್ತಾನೋ ಯಾರಿಗೆ ಗೊತ್ತು? ಅವನು ಬೇಡಿ ಬಯಸಿದ್ದನ್ನೆಲ್ಲ ಪೂರ್ಣಮಾಡಲು ಅವನಿಗೆ ಬೇಡವಾದವರನ್ನು ಸದೆಬಡೆಯಲು ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಬೇಡವೇ? ನಾನು ಮುಪ್ಪುಹೊಂದಿ ಮೂಲೆ ಹಿಡಿದು ಕುಳಿತರೆ ಪರಾಧೀನನಾದ ನನಗೆ ಇನ್ನೊಬ್ಬರ ಆಶೆ ಆಕಾಂಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸುವದು ಶಕ್ಯವಾಗಲಾರದು. ಅಪ್ಪ! ಮುಪ್ಪು ಬಹಳ ಘೋರ. ತಿನ್ನುವ ಆಶೆ ಕಡಿಮೆ ಆಗುವದಿಲ್ಲ. ತಿಂದರೆ ತಡೆಯುವದಿಲ್ಲ. ತಿರುಗಾಡುವ ಭೋಗಿಸುವ ಆಶೆ ತಪ್ಪಿರುವದಿಲ್ಲ. ಬೇಕು ಬೇಕಾದಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ತಿಂದು ತಿರುಗಿ ಕುಣಿದು ಕುಪ್ಪಳಿಸಲು ಇಂದ್ರಿಯಗಳಲ್ಲಿ ಶಕ್ತಿಯೇ ಇರುವದಿಲ್ಲ. ಇಂತಹ ಮುಪ್ಪನ್ನು ನಾನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲಾರೆ. ನಿನಗೆ ನಾನೊಬ್ಬನೇ ಮಗನೇ? ನನಗಿಂತ ಅಧಿಕ ಪ್ರಿಯರಾದ ಬೇರೆ ಮಕ್ಕಳೂ ನಿನಗೆ ಇದ್ದಾರೆ. ಅವರಲ್ಲಿ ಯಾರಾದರೂ ತಂದೆಗಾಗಿ ತ್ಯಾಗವನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು.

ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ಯಯಾತಿ ರಾಜನಿಗೆ ಕಡುಕೋಪ ಬಂದಿತು. ಸಿಡಿದು ನುಡಿದ.

ಯಯಾತಿ:- ''ದುಷ್ಟ! ತಂದೆಯನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿ ಮಾತನಾಡುವ ನಿನಗೆ ಯಾವ ಧರ್ಮ ಇದೆ? ನೀನು ಮಾಡುವ ಪುಣ್ಯಕರ್ಮ, ಸೇವೆ, ಶುಶ್ರೂಷೆಗಳೆಲ್ಲ ವ್ಯರ್ಥ. ನಿನ್ನ ಸಂತತಿಗೆ ರಾಜ್ಯಾಧಿಕಾರವೇ ಇಲ್ಲದಂತಾಗಲಿ.''

ಹೀಗೆ ಯಯಾತಿಯು ಯದುಕುಮಾರನಿಗೆ ಶಾಪಕೊಟ್ಟು ತನ್ನ ಉಳಿದ ಮಕ್ಕಳಾದ ದ್ರುಹ್ಯ, ತುರ್ವಸು, ಅನು ಎಂಬ ತನ್ನ ಉಳಿದ ಮೂರು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕರೆದು ತನ್ನ ವೃದ್ಧಾಪ್ಯ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ತಾರುಣ್ಯ ಕೊಡಲು ಹೇಳಿದ. ಆದರೆ ಅವರು ಯಾರೂ ಅದಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. ಯದುವಿನಂತೆ ಎಲ್ಲರೂ ತಂದೆಯ ಮಾತನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿದರು. ಅವರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಶಾಪಕೊಟ್ಟು ಕೊನೆಗೆ ಪೂರುಕುಮಾರನನ್ನು ಕೇಳಿದ. ಪರಮಪಿತೃಭಕ್ತ ಆ ಪೂರುಕುಮಾರ. ಉಳಿದ ಸೋದರರಂತೆ ತಂದೆಯ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಅನಾದರ ತೋರದೇ ಕೂಡಲೇ ಅವನು ಪಿತ್ರಾಜ್ಞೆಯನ್ನು ಮನ್ನಿಸಿದ. ತನ್ನ ತಾರುಣ್ಯವನ್ನು ತಂದೆಗೆ ಕೊಟ್ಟು, ಅವರ ಮುಪ್ಪನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸಿದ. ಇದರಿಂದ ಯಯಾತಿಗೆ ಪರಮಾನಂದವಾಯಿತು. ಹೊಸ ಹರೆಯ ಏರುಜವ್ವನವನ್ನು ಪಡೆದ ಯಯಾತಿಯು ನವನವ ವಿಷಯಾಸ್ವಾದನೆಗೆ ಉತ್ಸುಕನಾಗಿ ನಿಂತುಕೊಂಡ. ಪೂರುಕುಮಾರನ ನವತಾರುಣ್ಯ ಅವನಲ್ಲಿ ಉತ್ಸಾಹ ಉದ್ರೇಕವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡಿತ್ತು. ಆದರೆ ಅವನು ಹಿಂದಿನ ಇಬ್ಬರು ಮಡದಿಯರು ಮುಪ್ಪಿನ ಮುದುಕಿಯರಾಗಿದ್ದರು. ಅದರಿಂದ ಅವನು ವಿಶ್ವಾಚಿ ಎಂಬ ಅಪ್ಸರೆಯೊಡನೆ ಚೈತ್ರರಥ ಉದ್ಯಾನ, ಗಂಧಮಾದನ ಪರ್ವತ, ಮಂದ್ರದ್ರೋಣಿ ಮುಂತಾದ ಪ್ರಕೃತಿ ಸುಂದರವಾದ ನಿಸರ್ಗ ರಮಣೀಯ ಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಮಧುಚಂದ್ರ ವಿಹಾರ ಮಾಡಿ ಸ್ವಚ್ಛಂದ ಕ್ರೀಡೆಯಿಂದ ಆನಂದ ಅನುಭವಿಸಿದ. ಬಹುಕಾಲ ಪರ್ಯಂತ ಸ್ವರ್ಗದ ಬೆಲೆವೆಣ್ಣಿನೊಡನೆ ಮಾಡಿದ ವಿಹಾರದಿಂದಲೂ ಅವನ ಮನಸ್ಸು ತಣಿಯಲಿಲ್ಲ. ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ತೃಪ್ತವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಕಾಮವಾಸನೆ ಕೆರಳುತ್ತಲೇ ಇತ್ತು. ಭೋಗಾಭಿಲಾಷೆ ಬಲಿಯುತ್ತಲೇ ಇತ್ತು. ಕೊನೆಗೆ ಅವನು ಈ ಭೋಗಾನುಭೋಗಗಳಿಂದ ಬೇಸತ್ತು ''ತ್ಯಾಗದಲ್ಲಿ ಸುಖವಿದೆ; ಭೋಗದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ'' ಎಂಬ ಸತ್ಯ ತತ್ವವನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡ. ಅವನ ಬಾಯಿಂದಲೆ ವಿಷಯ ಭೋಗಕ್ಕೆ ಅಲಂಬುದ್ಧಿ ಇಲ್ಲ ಎಂಬ ಉದ್ಗಾರ ಹೊರಟಿತು.

ನ ಜಾತು ಕಾಮಃ ಕಾಮಾನಾಂ ಉಪಭೋಗೇನ ಶಾಮ್ಯತಿ ।
ಹವಿಷಾ ಕೃಷ್ಣವರ್ತ್ಮೇವ ಭೂಮ ಏವಾಭಿವರ್ಧತೇ ॥

ವಿಷಯ ಸುಖವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವದರಿಂದ ಆ ಭೋಗದ ಆಶೆಯು ಎಂದಿಗೂ ಶಾಂತವಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಉಪಭೋಗ ಮಾಡಿದಂತೆ ಅದು ತುಪ್ಪ ಹೊಯ್ದ ಬೆಂಕಿಯಂತೆ ಮತ್ತಿಷ್ಟು ಅಭಿವೃದ್ಧವೇ ಆಗುತ್ತದೆ. ಸುಖಾನುಭವದ ಆಸೆಯು ಚಿಗುರುತ್ತಲೇ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿರುವ ದವಸಧಾನ್ಯ, ಬಂಗಾರ, ಪಶು, ಸ್ತ್ರೀ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಒಬ್ಬನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟರೂ ಸಾಕು ಎನಿಸುವದಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಈ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಪರಿತ್ಯಾಗ ಮಾಡುವದೇ ಅವುಗಳನ್ನು ಗೆಲ್ಲಲು ಇರುವ ಏಕಮಾತ್ರ ಉಪಾಯ.

ಯಾ ದುಸ್ತ್ಯಜಾ ದುರ್ಮತಿಭಿರ್ಯಾ ನ ಜೀರ್ಯತಿ ಜೀರ್ಯತಃ ।
ಯೋಽಸೌ ಪ್ರಾಣಾಂತಿಕೋ ರೋಗಸ್ತಾಂ ತೃಷ್ಣಾಂ ತ್ಯಜತಃ ಸುಖಂ ॥

ಮೂಢರು ಆಸೆಯನ್ನು ಬಿಡಲು ಅಸಮರ್ಥರು. ಇಂಥವರ ಶರೀರವೆಲ್ಲವೂ ಜೀರ್ಣವಾದರೂ ಆಸೆ ಮಾತ್ರ ಜೀರ್ಣವಾಗದೇ ಹಾಗೇ ಉಳಿಯುವದು. ಆಸೆ ಎಂಬುದು ಸಾಯುವವರೆಗೂ ಇರುವ ಮಹಾ ಒಳರೋಗ. ಇಂಥ ದುರ್ಲಕ್ಷಣೋಪೇತವಾದ ಆಸೆಗಳನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿದವನೇ ಸುಖಿಯಾಗುವನು. ದುರ್ಮತಿಯು ಆಸೆಗಳನ್ನು ತ್ಯಜಿಸದೇ ದುಃಖಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗುವನು.

ಜೀರ್ಯಂತಿ ಜೀರ್ಯತಃ ಕೇಶಾ ದಂತಾ ಜೀರ್ಯಂತಿ ಜೀರ್ಯತಃ ।
ಧನಾಶಾ ಜೀವಿತಾಶಾ ಚ ಜೀರ್ಯತೋಽಪಿ ನ ಜೀರ್ಯತಿ ॥

ವೃದ್ಧನಾದ ಮೇಲೆ ಅವನ ತಲೆ ಕೂದಲುಗಳು ಉದುರುವವು. ಹಲ್ಲುಗಳು ಬಿದ್ದು ಹೋಗುವವು. ಆದರೆ ಧನಾಶೆ, ಬದುಕೆಂಬ ಆಶೆ (ಜೀವಿತಾಶೆ) ಇವೆರಡೂ ನಷ್ಟವಾಗುವದಿಲ್ಲ.

ಯಚ್ಚ ಕಾಮಸುಖಂ ಲೋಕೇ ಯಚ್ಚ ದಿವ್ಯಂ ಮಹತ್ಸುಖಂ ।
ತೃಷ್ಣಾಕ್ಷಯ ಸುಖಸ್ಯೈತೇ ನಾರ್ಹಂತಿ ಷೋಡಶೀಂ ಕಲಾಂ ॥

ಲೋಕದಲ್ಲಿರುವ ವಿಷಯ ಸುಖ ಮತ್ತು ಸ್ವರ್ಗಲೋಕದ ಮಹಾಸುಖ ಇವೆಲ್ಲ ಸೇರಿದರೂ ಸಹ ಆಸೆಯನ್ನು ಪರಿತ್ಯಜಿಸುವದರಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ ನೈಜಸುಖದ ಹದಿನಾರನೆಯ ಒಂದಂಶವನ್ನೂ ಸರಿ ತೂಗಲಾರವು.

ಹೀಗೆ ಹೇಳಿ ರಾಜರ್ಷಿಯಾದ ಯಯಾತಿಯು ವಾನಪ್ರಸ್ಥಾಶ್ರಮವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಹೆಂಡತಿಯ ಜೊತೆಗೆ ಅರಣ್ಯಕ್ಕೆ ತೆರಳಿದ. ಅಲ್ಲಿ ಬಹುಕಾಲದವರೆಗೆ ಘೋರ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಆಚರಿಸಿದ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಅಂತ್ಯಗೊಳಿಸುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನಿರಶನವ್ರತ ಆಚರಿಸಿದ. ತತ್ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಕೆಲಕಾಲ ಕಳೆದ ನಂತರ ಭೃಗುತುಂಗ ಎಂಬ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ದೇಹತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿ, ಪತ್ನಿಯೊಡನೆ ಸ್ವರ್ಗ ಸೇರಿದ.

ಯಯಾತಿಯ ಮಕ್ಕಳಾದ ಐದು ಜನ ರಾಜರ್ಷಿಗಳು ಭೂಮಂಡಲವನ್ನೆಲ್ಲ ಆಳಿದರು. ಇವರಲ್ಲಿ ಯದುರಾಜನು ಶ್ರೇಷ್ಠನು. ಇವನ ವಂಶದಲ್ಲೇ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣರೂಪದಿಂದ ಅವತರಿಸಿ ಭೂಭಾರ ಹರಣಮಾಡಿದ ಲೋಕಕಲ್ಯಾಣ ಸಾಧಿಸಿದ.

ಶೌನಕಾದಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು:- ಸೂತ ಮುನಿಗಳೇ, ಪೂರು, ದ್ರುಹ್ಯು, ಅನು, ಯದು, ತುರ್ವಸು ಮುಂತಾದ ರಾಜಕುಮಾರರ ವಂಶದ ವಿಸ್ತಾರವನ್ನು ನಮಗೆ ಹೇಳಿರಿ.

ಸೂತ:- ಪೂರುವಿನ ಮಗ ಸುವೀರ. ಸುವೀರನಿಂದ ಮರಸ್ಯು, ಮನಸ್ಯುಪುತ್ರ. ಅಭಯದ. ಅಭಯದನ ಮಗ ಸುಧನ್ವ. ಸುಧನ್ವನ ಮಗ ಸುಬಾಹು. ರೌದ್ರಾಶ್ವ ಸುಬಾಹುವಿನ ವರಪುತ್ರ. ರೌದ್ರಾಶ್ವನಿಗೆ ಹತ್ತು ಜನ ಗಂಡುಮಕ್ಕಳು. ಹತ್ತು ಜನ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳು. ಇವರಿಂದ ಪೂರುವಿನ ವಂಶ ಅತ್ಯಧಿಕವಾಗಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆಯಿತು. ದಶಾರ್ಣೇಯ, ಕಕ್ಷೇಯು, ಖಗೇಯು, ಕೃಕರ್ಣೇಯು, ಸ್ಥಂಡಿಲೇಯು, ಸ್ಥಲೇಯು, ಜಲೇಯು, ಧನೇಯು, ವನೇಯು, ಸನ್ನತೇಯು ಇವರೇ ಆ ರೌದ್ರಾಶ್ವನಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ದಶಕುಮಾರರು. ಅವನ ಹತ್ತು ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳ ಹೆಸರು ಭದ್ರಾ, ಶೂದ್ರಾ, ಮದ್ರಾ, ಶಲದಾ, ಮಲದಾ, ಬಲದಾ, ನಲದಾ, ಸುರಸಾ, ಗೋಚಪಲಾ, ಸ್ತ್ರೀರತ್ನಕೂಟಾ ಎಂದು ಇದ್ದಿತು. ಅತ್ರಿ ವಂಶದ ಪ್ರಭಾಕರ ಎಂಬ ಋಷಿಯು ರೌದ್ರಾಶ್ವನ ಹಿರಿಯ ಮಗಳಾದ ಭದ್ರಾದೇವಿಯ ಕೈ ಹಿಡಿದು ಅವಳಲ್ಲಿ ಸೋಮ ಎಂಬ ಪುತ್ರನನ್ನು ಪಡೆದ. ಅತ್ರಿವಂಶದಲ್ಲಿ ಈ ಪ್ರಭಾಕರ ಋಷಿ ಮಹಾಪ್ರಭಾವಶಾಲಿ. ಹಿಂದೆ ಒಮ್ಮೆ ಸೂರ್ಯನು ರಾಹುವಿನಿಂದ ಹತನಾಗಿ ಗಗನದಿಂದ ಭೂಮಿಗೆ ಬೀಳತೊಡಗಿದ. ಲೋಕದ ತುಂಬ ಎತ್ತೆತ್ತಲೂ ಕತ್ತಲೆ. ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಅಂಧತಮಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಮಿಂದು ಬಂದಂತೆ ಅಂಧತೆಯ ಅನುಭವ. ಜಗತ್ತೆಲ್ಲವೂ ಕತ್ತಲೆಯ ಮೊತ್ತದಲ್ಲಿ ಅತ್ತಿತ್ತ ಚಲಿಸಲೂ ಸಹ ಆಗದೇ

ತತ್ತರಿಸಿ ಹೋಯಿತು. ಜಗದ್ವ್ಯಾಪಾರಗಳೆಲ್ಲವೂ ಪ್ರತಿಬದ್ಧವಾದವು. ಆಗ ಪ್ರಭಾಕರ ಮಹರ್ಷಿಯು ತನ್ನ ತಪೋಮಹಿಮೆಯಿಂದ ಬೆಳಕನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡಿದ. ಕತ್ತಲೆಯನ್ನೆಲ್ಲ ಕಳೆದ. ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆಲ್ಲ ಪ್ರಕಾಶ ನೀಡಿ ತಾಮಸ ರಾಜ್ಯದಿಂದ ಜನರನ್ನೆಲ್ಲ ಪಾರುಮಾಡಿದ. ರಾಹುವಿನ ಪ್ರಹಾರದಿಂದ ಭೂಮಿಗೆ ಬೀಳುತ್ತಲಿರುವ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ತಡೆದು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ''ನಿನಗೆ ಮಂಗಳವಾಗಲಿ'' ಎಂದು ಹೇಳಿದ. ಪತನೋನ್ಮುಖನಾದ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಹಿಡಿದು ಎತ್ತಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಮತ್ತೆ ಸ್ವಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನೆಗೈದ. ಈ ಪ್ರಭಾಕರ ಮುನಿಯು ತನ್ನ ತಪಃ ಪ್ರಭಾವ ಹಾಗೂ ತೇಜಃ ಪ್ರಕರ್ಷಗಳಿಂದ ಪ್ರಭಾಕರನೇ ಆಗಿ ಪ್ರಕಾಶಪುಂಜದಿಂದ ಧಾಮನಿಧಿಯಾಗಿ ಮೆರೆದ. ಈ ಪ್ರಭಾಕರ ಮುನಿಗೆ ಹತ್ತು ಜನ ಹೆಂಡಂದಿರು. ಅದರಲ್ಲಿ ಹತ್ತು ಜನ ಮಹಾನುಭಾವರಾದ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಪಡೆದ ಆ ಪ್ರಭಾಕರ. ಪ್ರಭಾಕರನ ಪುತ್ರರಾದ ಈ ಹತ್ತು ಜನರೂ ಮಹಾತಪಸ್ವಿಗಳು. ತಂದೆಯಂತೆಯೇ ಸೂರ್ಯನ ಸಮಾನ ವರ್ಚಸ್ವಿಗಳು. ಇವರೆಲ್ಲರೂ ವೇದವೇದಾಂತಗಳಲ್ಲಿ ವಿದ್ವಾಂಸರು. ಪ್ರಭಾಕರನು ಆಕಾಶದಿಂದ ಕೆಳಗೆ ಬೀಳುತ್ತಿದ್ದ ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ಸ್ವಸ್ತಿ ಎಂದು ಸ್ವಸ್ತಿವಾಚನ ಮಾಡಿ ಅವನ ಭೂಮಿಪಾತವನ್ನು ತಡೆದು ನಿಲ್ಲಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಅವನು ಎಂದರೆ ಅತ್ರಿ ವಂಶದ ಪ್ರಭಾಕರನು 'ಸ್ವಸ್ತ್ಯತ್ರಿ' ಎನಿಸಿದ. ಮುಂದೆ ಆ ವಂಶದವರು ಸ್ವಸ್ತ್ಯಾತ್ರೇಯರು ಎಂಬುದಾಗಿ ಪುರಾಣ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಪಡೆದರು. ಈ ಸ್ವಸ್ತ್ಯಾತ್ರೇಯರು ಅಯಾಚಿತ ವೃತ್ತಿಯವರು. ಅಪರಿಗ್ರಹ ಅವರ ಮುಖ್ಯ ಧರ್ಮ. ಅದರಿಂದ ದಾರಿದ್ರ್ಯವು ಅವರ ಮನೆತನದ ಬಳುವಳಿಯಾಗಿ ಬೆಳೆದು ಬಂದಿತು. ಆದರೆ ಜ್ಞಾನ ವೈರಾಗ್ಯಗಳ ಸಿರಿವಂತಿಕೆ, ವೇದ ವೇದಾಂತಗಳ ಧೀಮಂತಿಕೆ ಮಾತ್ರ ಎಂದೂ ಆ ವಂಶದವರಲ್ಲಿ ಕುಗ್ಗಲಿಲ್ಲ.

ಕಕ್ಷೇಯು ರಾಜನಿಗೆ ಸಭಾನರ, ಚಾಕ್ಷುಷ, ಪರಮನು ಎಂಬ ಮೂವರು ವೀರರಾದ ಮಕ್ಕಳು ಇದ್ದರು. ಸಭಾನರನ ಮಗನೇ ಕಾಲಾನಲ. ಕಾಲಾನಲನಿಂದ ಸೃಂಜಯ ಜನಿಸಿದ. ಧರ್ಮಜ್ಞನಾದ ಈ ಸೃಂಜಯ ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರದ ಮರ್ಮಜ್ಞನೂ ಆಗಿದ್ದ. ಪುರಂಜಯನೆಂದು ಇತಿಹಾಸ ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದ ಮಹಾರಾಜ ಈ ಸೃಂಜಯನ ವರಪುತ್ರ. ರಾಜರ್ಷಿಯಾದ ಜನಮೇಜಯ ಈ ಪುರಂಜಯನ ಚಿರಂಜೀವ. ಜಯಮೇಜಯನ ತನುಜಾತನಾದ ಮಹಾಶಾಲ ತ್ರಿಲೋಕ ಪ್ರಸಿದ್ಧ. ಅವನ ಕೀರ್ತಿ ಮಾನವಲೋಕವನ್ನು ಮೀರಿ ಸುರಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಸೀಮೆಗುಂಟ ಹರಡಿ ಅವನಿಗೆ ದೇವಲೋಕದಲ್ಲಿಯೂ ಗೌರವ ಬರುವಂತೆ ಮಾಡಿತು. ಮಹಾಶಾಲನಿಗೆ ಮಹಾಮನಸ್ ಎಂಬ ತಂದೆಯಂತೆಯೇ ಕೀರ್ತಿಶಾಲಿಯಾದ ಪುತ್ರ ಜನಿಸಿದ. ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಗೌರವ ಬುದ್ಧಿ ಆ ಮಹಾಮನಸ್ ಮಹಾರಾಜನಲ್ಲಿ. ಆ ಮಹಾರಾಜನಿಗೆ ಉಶೀನರ, ದಿತಿಕ್ಷು ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಇಬ್ಬರು ಮಕ್ಕಳು. ದಿತಿಕ್ಷುವು ಬಲಿಷ್ಠನಾದರೆ ಉಶೀನರ ಧರ್ಮಿಷ್ಠ. ಈ ಉಶೀನರ ಮಹಾರಾಜ ನೃಗಾದೇವಿ, ಕ್ರಿಮಿದೇವಿ, ನವಾದೇವಿ, ದುರ್ವಾದೇವಿ, ದೃಷದ್ವತಿದೇವಿ ಎಂಬ ಪಂಚಕನ್ಯೆಯರನ್ನು ಕೈಹಿಡಿದು ಮದುವೆಯಾದ. ಈ ಐವರು ಧರ್ಮಪತ್ನಿಯರಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ಕುಲಕ್ಕೆ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ತರುವ ಪಂಚಪುತ್ರರು ಉತ್ಪನ್ನರಾದರು. ಮೊದಲು ಈ ಉಶೀನರಿಗೆ ಆಗಿರಲೇ ಇಲ್ಲ ಸಂತಾನ. ವೃದ್ಧಾಪ್ಯದಲ್ಲಿ ಉಗ್ರ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಕೈಗೊಂಡ ಆ ರಾಜರ್ಷಿ. ಸಂತಾನಕ್ಕಾಗಿ ದೇವತೆಗಳು ಅವನ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ವರದ ಹಸ್ತ ಇಟ್ಟರು. ಆದರಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಪಂಚಪುತ್ರರು ಉತ್ಪನ್ನರಾದರು. ಈ ಉಶೀನರ ಮಹಾರಾಜನಿಗೆ ಹಿರಿಯ

ಧರ್ಮಪತ್ನಿಯಾದ ನೃಗಾದೇವಿಯಲ್ಲಿ ನೃಗರಾಜ, ಕ್ರಿಮಿದೇವಿಯಲ್ಲಿ ಕ್ರಿಮಿರಾಜ, ನವಾದೇವಿಯಲ್ಲಿ ನವಕುಮಾರ, ದೂರ್ವಾದೇವಿಯಲ್ಲಿ ಸುವ್ರತ, ದೃಷದ್ವತಿಯಲ್ಲಿ ಶಿಬಿಚಕ್ರವರ್ತಿ ಮಕ್ಕಳಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿದರು. ಶಿಬಿಚಕ್ರವರ್ತಿಗೆ ವೃಷದರ್ಭ, ಸುವೀರ, ಕೇಕಯ, ಮದ್ರಕ ಎಂದು ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದ ನಾಲ್ಕುಜನ ಮಕ್ಕಳು, ಅವರು ಆಳುವ ದೇಶಗಳಿಗೂ ಆ ಶಿಬಿಕುಮಾರರ ಹೆಸರೇ ಬಂದು ಅವೆಲ್ಲವೂ ಕೇಕಯ ಮದ್ರಕ, ಸುವೀರ, ವೃಷದರ್ಭಿ ದೇಶಗಳು ಎಂದು ಭಾರತದ ಭೂಗೋಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದವು.

ಮಹಾಮನನ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಮಗನಾದ ತಿತಿಕ್ಷು ಪೂರ್ವ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯವಾಳುತ್ತಿದ್ದ. ಅವನಿಗೆ ಯಷದ್ರಥ, ಫೇನ ಎಂಬ ಇಬ್ಬರು ಗಂಡುಮಕ್ಕಳು ಹುಟ್ಟಿದರು. ಫೇನರಾಜನ ಮಗನೇ ಸುತಪಸ, ಸುತಪಸನ ಔರಸ ಪುತ್ರನೇ ಬಲಿರಾಜ. ದೈತೇಶ್ವರನಾದ ಬಲಿ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯೇ ಮನುಷ್ಯರೂಪದಿಂದ ಸುತಪನ ಮಗನಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿದ. ಮಾನವನಾಗಿ ಮೈದಾಳಿದ ಈ ಬಲಿರಾಜ ಮಹಾಯೋಗಿ. ಅವನಿಗೂ ಅಂಗ, ಮಗ, ಸುಂಹ, ಪುಂಡ್ರ, ಕಲಿಂಗ ಎಂಬ ಐದು ಜನ ವೀರಾಗ್ರಣಿಗಳಾದ ಮಕ್ಕಳು ಆದರು. ಈ ರಾಜಕುಮಾರರ ಹೆಸರುಗಳಿಂದಲೇ ಅವರು ಆಳಿದ ನಾಡುಗಳು ಇಂದಿಗೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿವೆ. ಈ ಬಲಿರಾಜನು ಮಾಡಿದ ಧರ್ಮನಿಷ್ಠವಾದ ರಾಜ್ಯಪರಿಪಾಲನೆ, ಯಜ್ಞ, ಯಾಗ, ಮುಂತಾದ ಧರ್ಮ ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಪರಮಪ್ರೀತನಾದ ಚತುರ್ಮುಖಬ್ರಹ್ಮ. ''ಕಲ್ಪಕಾಲದವರೆಗೆ ಯೋಗೀಶ್ವರನಾಗಿ ಜೀವಿಸು'' ಎಂದು ಆಶೀರ್ವದಿಸಿದ. ''ಧರ್ಮಧುರೀಣನೂ, ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಅಜೇತನೂ ಆದ ನೀನು ಮನುಷ್ಯ ಶರೀರದಿಂದಲೇ ಅಪ್ರತಿಹತವಾದ ಗತಿಯಿಂದ ಮೂರು ಲೋಕದಲ್ಲಿಯೂ ಮನಬಂದತ್ತ ಸಂಚರಿಸು. ಸತ್ಸಂತಾನಪಡೆ, ಬ್ರಹ್ಮ, ಕ್ಷತ್ರ, ವೈಶ್ಯ, ಶೂದ್ರ ನಾಲ್ಕೂ ವರ್ಣಗಳನ್ನು ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತ ರೀತಿಯಿಂದ ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಕೀರ್ತಿವಂತನಾಗಿ ಬಾಳು'' ಎಂದು ಆಶೀರ್ವದಿಸಿದ.

ಹೀಗೆ ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ವರಪಡೆದ ಬಲಿರಾಜ ಧರ್ಮದಿಂದ ರಾಜ್ಯವಾಳಿ ಮೂರು ಲೋಕಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಶಾಂತಿಸಾಗರವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದ. ಬಹುಕಾಲದವರೆಗೆ ಧರ್ಮದಿಂದ ರಾಜ್ಯವಾಳುತ್ತ ಕೊನೆಗೆ ಕಾಲ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದ ಅವಸಾನ ಹೊಂದಿ ತನ್ನ ಹಿಂದಿನ ಬಲಿಚಕ್ರವರ್ತಿ ಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ತೆರಳಿದ. ಅಂಗ, ವಂಗ, ಕಳಿಂಗ, ಪುಂಡ್ರ, ಸುಂಹ ಎಂದು ಈ ಬಲಿಪುತ್ರರ ಹೆಸರಿನಿಂದಲೇ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಈ ಐದು ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ರಾಮರಾಜ್ಯವೇ ತಲೆ ಎತ್ತಿದಂತೆ ಇತ್ತು. ಪ್ರಜೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ಪರಮಪ್ರೀತರು, ನಿತ್ಯತೃಪ್ತರೂ ಆಗಿ ತಮ್ಮ ರಾಜರನ್ನು ಹಾಡಿಹರಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಂಗರಾಜನ ಮಗನಾದ ದಧಿವಾಹನ. ದಧಿವಾಹನನಿಗೆ ದಿವ್ಯರಥ, ದಿವ್ಯರಥನಿಗೆ ಧರ್ಮರಥ ಎಂಬ ಮಕ್ಕಳು ಜನಿಸಿದರು. ಈ ಧರ್ಮರಥ ಇಂದ್ರನಂತೆ ಪರಾಕ್ರಮಿ. ಬ್ರಹಸ್ಪತಿಯಂತೆ ವಿದ್ವಾಂಸ. ಈ ಧರ್ಮರಥ ಕಾಲಂಜರ ಪರ್ವತದಲ್ಲಿ ಯಜ್ಞಮಾಡಿ ದೇವೇಂದ್ರನೊಡನೆ ಸೋಮಪಾನಮಾಡಿದ. ಮಹಾತ್ಮನಾದ ಈ ಧರ್ಮರಥನಿಗೆ ಪುಣ್ಯಾತ್ಮನಾದ ಚಿತ್ರರಥ ಎಂಬ ಮಗನು ಇದ್ದ. ಆ ಚಿತ್ರರಥನ ಚಿರಂಜೀವನಾದ ಲೋಮಪಾದನಿಗೆ ದಶರಥರಾಜನು ತನ್ನ ಮಗಳಾದ ಶಾಂತಾದೇವಿಯನ್ನು ದತ್ತು ನೀಡಿದ. ಆ ಲೋಮಪಾದನಿಗೆ ದಶರಥ ಎಂದೂ ಹೆಸರು ಇದ್ದಿತು. ಈ ದಶರಥ ಕುಮಾರಿಯಾದ ಶಾಂತಾದೇವಿಯನ್ನು ವಿಭಾಂಡಕ ಸೂನುವಾದ ಋಷ್ಯಶೃಂಗನಿಗೆ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟರು. ಆ ಋಷ್ಯಶೃಂಗನ ಪ್ರಸಾದದಿಂದ ಲೋಮಪಾದ ರಾಜನಿಗೆ ಚತುರಂಗನ

ಎಂಬ ಓರ್ವ ವಂಶಾಭಿವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸುವ ಸತ್ಪುತ್ರ ಜನಿಸಿದ. ಈ ಚತುರಂಗನ ಮಗನೇ ಪೃಥುಲಾಕ್ಷ. ಪೃಥುಲಾಕ್ಷನ ಮಗ ಚಂಪ. ಚಂಪನು ನಿರ್ಮಿಸಿದ ರಮ್ಯವಾದ ನಗರಿಯೇ ಚಂಪಾ. ಈ ಚಂಪರಾಜನು ಪೂರ್ಣಭದ್ರ ಮುನಿಯ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಹರ್ಯಂಗ ಎಂಬ ಪುತ್ರನನ್ನು ಪಡೆದ. ಋಷ್ಯಶೃಂಗನು ತನ್ನ ಮಂತ್ರಬಲದಿಂದ ಇಂದ್ರನ ವಾಹನವಾದ ಐರಾವತವನ್ನು ಇಳಿಸಿ ಈ ಹರ್ಯಂಗ ರಾಜನಿಗೆ ವಾಹನವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದ. ಭದ್ರರಥ ಈ ಹರ್ಯಂಗನ ಮಗ. ಹರ್ಯಂಗನಿಂದ ಮುಂದೆ ಇವರ ವಂಶವು ಭದ್ರರಥ, ಬೃಹತ್‌ಕರ್ಮ, ಬೃಹದ್ದರ್ಭ, ಬೃಹನ್ಮನ, ಜಯದ್ರಥ, ದೃಢರಥ, ಜನಮೇಜಯ, ಕರ್ಣ ರಾಜ, ವಿಕರ್ಣ ಮುಂತಾದ ರಾಜ ಮಹಾರಾಜರ ಪರಂಪರೆಯಿಂದ ಮುಂದುವರೆಯಿತು. ಆ ವಿಕರ್ಣನಿಗೆ ನೂರುಜನ ಮಕ್ಕಳು. ಅವರಿಂದ ಆ ವಂಶ ಇನ್ನೂ ಬಿತ್ತರಗೊಂಡಿತು.

ಸೂತ:- ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮರೇ, ರೌದ್ರಾಶ್ವ ರಾಜನ ಮಗನಾದ ಋಚೇಯ ರಾಜನ ವಂಶಾಭಿವೃದ್ಧಿಯ ಕಥೆಯನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ ಕೇಳಿರಿ. ಋಚೇಯು ರಾಜನಿಗೆ ಮತಿನಾರ ಎಂಬ ವಿನಯಾನ್ವಿತನಾದ ತನಯ ಇದ್ದ. ಅವನಿಗೆ ಮೂರುಮಂದಿ ಮಕ್ಕಳು, ವಸುರೋಧ, ಪ್ರತಿರಥ, ಸುಬಾಹು ಎಂದು ಎಲ್ಲರೂ ವೇದವಿದರು. ಶಾಸ್ತ್ರಕೋವಿದರು, ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಪ್ರಿಯರು, ಸತ್ಯವಾದಿಗಳು, ಧರ್ಮಾತ್ಮರು. ಮತಿನಾರನಿಗೆ ಇಳಾದೇವಿಯೆಂಬ ಒಬ್ಬ ಹೆಣ್ಣುಮಗಳೂ ಇದ್ದಳು. ಆತ್ಮಜ್ಞಾನ ಕೆನೆಗಟ್ಟಿತ್ತು. ತತ್ವದರ್ಶಿನಿಯಾದ ಆ ಮಹಿಳಾಮಣಿಯಲ್ಲಿ ತಂಸು ಎಂಬ ರಾಜರ್ಷಿ. ಅವಳ ಪಾಣಿಗ್ರಹಣ ಮಾಡಿದ. ಆ ಇಲಾ, ತಂಸು ದಂಪತಿಗಳ ಸತ್ಪುತ್ರನೇ ಧರ್ಮನೇತ್ರ. ಅವನು ತಾಯಿಯಂತೆ ಬ್ರಹ್ಮವಾದಿ. ತಂದೆಯಂತೆ ಪರಾಕ್ರಮಿ. ಅವನ ಹೆಂಡತಿ ವದಾನವಿ. ಈ ಧರ್ಮನೇತ್ರ ದಂಪತಿಗಳಿಂದ ದುಷ್ಯಂತ, ಸುಷ್ಪಂತ, ಪ್ರವೀರ, ಅನಘು ಎಂಬ ನಾಲ್ಕು ಜನ ಮಕ್ಕಳು ಹುಟ್ಟಿದರು. ದುಷ್ಯಂತನಿಗೆ ಮಹಾಪರಾಕ್ರಮ ಶಾಲಿಯಾದ ಸರ್ವದಮನ ಎಂಬ ಗಂಡು ಮಗು ಜನಿಸಿದ. ಅವನಲ್ಲಿ ಹತ್ತು ಸಾವಿರ ಆನೆ ಬಲ ಇದ್ದಿತು. ಅವನು ಶ್ರೀಹರಿಯಂತೆ ದುಷ್ಟಶಿಕ್ಷಣ, ಶಿಷ್ಟಪರಿಪಾಲನ ಮಾಡಿ ರಾಜ ಎಂದರೆ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಪ್ರತಿರೂಪ ಎಂಬ ಹಿರಿಯ ಉಕ್ತಿಯನ್ನು ಸತ್ಯವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದ. ಈ ಸರ್ವದಮನನಿಗೆ ಭರತ ಎಂದು ಇನ್ನೊಂದು ಹೆಸರು. ದುಷ್ಯಂತನಿಂದ ಶಕುಂತಲೆಯಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ. ಈ ಸರ್ವದಮನ ಭೂಮಂಡಲಕ್ಕೆಲ್ಲ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ರಾಜನಾಗಿದ್ದ. ಅವನ ಹೆಸರು ಭರತ ಇದ್ದುದರಿಂದ ಅವನು ಆಳುತ್ತಿದ್ದ ಈ ದೇಶಕ್ಕೆ ಭಾರತ ಎಂಬುದಾಗಿ ಹೆಸರು ಬಂದಿತು. ಭರತನ ಮಕ್ಕಳೆಲ್ಲರೂ ಮಾತೃಶಾಪದಿಂದ ನಾಶವಾದರು. ಆಗ ಅಂಗಿರಸ ಮುನಿಯ ಮಗನಾದ ಭರದ್ವಾಜ ಮಹರ್ಷಿಯು ಯಜ್ಞಮಾಡಿಸಿ ಭರತ ಚಕ್ರವರ್ತಿಗೆ ಓರ್ವ ಪುತ್ರನು ಜನಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿದ. ಭರತರಾಜನ ಹಿಂದಿನ ಮಕ್ಕಳೆಲ್ಲರೂ ವಿತಥ (ನಷ್ಟ)ರಾದ ಬಳಿಕ ಭರದ್ವಾಜನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಜನಿಸಿದ ಕಾರಣ ಈ ಭರತಪುತ್ರನಿಗೆ 'ವಿತಥ' ಎಂಬ ಹೆಸರನ್ನೇ ಇಟ್ಟರು. ವಿತಥನು ಜನಿಸಿದ ಕೆಲಕಾಲದ ಮೇಲೆ ಭರತಚಕ್ರವರ್ತಿ ದಿವಂಗತನಾದ. ಭರದ್ವಾಜಮುನಿಯು ವಿತಥನ್ನು ಪಟ್ಟದ ಮೇಲೆ ಕೂಡಿಸಿ ಅಭಿಷೇಕಮಾಡಿ ತಾನು ತಪಸ್ಸಿಗಾಗಿ ಕಾಡಿಗೆ ತೆರಳಿದ. ವಿತಥರಾಯನು ಸುಹೋತ್ರ, ಸಹೋತಾಯಿ, ಗಯ, ಗರ್ಗ, ಕಪಿಲ ಎಂಬ ಐದು ಪುತ್ರರಿಗೆ ತಂದೆಯಾಗಿದ್ದ. ಅವನ ಜ್ಯೇಷ್ಠಪುತ್ರನಾದ ಸುಹೋತ್ರನಿಗೆ ಸತ್ಯವಂತನಾದ ಕೌಶಿಕ, ಗೃತ್ಸಮತಿ ಎಂಬ ಇಬ್ಬರು ಮಕ್ಕಳು.

ಗೃತ್ಸಮತಿಯ ಸಂತತಿಯವರು ಹಲವರು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಾದರೆ ಕೆಲವರು ಕ್ಷತ್ರಿಯರಾದರು. ಇನ್ನೂ ಕೆಲವರು ವೃತ್ತಿಯಿಂದ ಹಾಗೂ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯಿಂದ ವೈಶ್ಯರೆಂದು ಪರಿಗಣಿತರಾದರು. ಕೌಶಿಕರಾಜನಿಗೆ ದೀರ್ಘತಪಸ ಎಂಬ ಮಹಾತ್ಮನಾದ ಮಗ ಜನಿಸಿದ. ದೀರ್ಘತಪಸನ ವಂಶವು ಧನ್ವಂತರೀ, ಕೇತುಮಂತ, ದೀವೋದಾಸ ಮುಂತಾದವರ ಮುಖಾಂತರ ಮುಂದುವರೆದ ಸಮಾಚಾರವನ್ನು ಹಿಂದೆಯೇ ತಿಳಿಸಲಾಗಿದೆ.

ವಿತಥರಾಜನ ಮಗನಾದ ಸುಹೋತ್ರನಿಗೆ ಬೃಹತ್ ಎಂಬ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಮಗನು ಇದ್ದ. ಆ ಬೃಹದ್ರಾಜನಿಗೆ ಅಜಮೀಢ, ದ್ವಿಮೀಢ, ಪುರುಮೀಢ ಎಂಬುದಾಗಿ ಮೂವರು ಮಕ್ಕಳು. ಅವರಲ್ಲಿ ಅಜಮೀಢನಿಗೆ ನೀಲಿನಿ, ಕೇಶಿನಿ, ಧೂಮಿನಿ ಎಂಬುದಾಗಿ ಮೂವರು ಮಹಿಳಾಮಣಿಯರು ಮಡದಿಯರಾಗಿದ್ದರು. ಅಜಮೀಢನಿಂದ ಕೇಶೀನೀದೇವಿಯಲ್ಲಿ ಜಹ್ನು ಎಂಬ ಪುತ್ರನು ಜನಿಸಿ ವಿಶ್ವಜಿತ್ ಎಂಬ ಯಾಗವನ್ನು ಮಾಡಿ ಗಂಗೆಯನ್ನು ಕುಡಿದು ಕಿವಿಯಿಂದ ಬಿಟ್ಟ ಸಮಾಚಾರವನ್ನೂ ಈ ಮೊದಲೇ ತಿಳಿಸಲಾಗಿದೆ. ಆ ಅಜಮೀಢನಿಂದ ನೀಲಿನೀದೇವಿಯಲ್ಲಿ ಸುಶಾಂತಿ ಎಂಬ ಪುತ್ರನು ಉದಯಿಸಿದ. ಆ ಸುಶಾಂತನಿಂದ ಮುಂದೆ ಪುರುಜಾತಿ ಎಂಬ ಮಗನೂ, ಅವನ ಮಗನಾಗಿ ಬಾಹ್ಯಾಶ್ವನೂ ಹುಟ್ಟಿದರು. ಬಾಹ್ಯಾಶ್ವನಿಗೆ ಐದು ಜನ ವೀರಪುತ್ರರು. ಮುದ್ಗಲ, ಸೃಂಜಯ, ಬೃಹದಿಕ್ಷು, ಯುವೀನರ, ಕೃಮಿಲಾಶ್ವ. ಮಹಾಪರಾಕ್ರಮಶಾಲಿಗಳಾದ ಈ ಬಾಹ್ಯಾಶ್ವನ ಪಂಚಪುತ್ರರು ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಸಹ ರಕ್ಷಿಸಲು ಸಮರ್ಥರು. ಈ ಪಂಚಕುಮಾರರು ಪ್ರಪಂಚವನ್ನೇ ರಕ್ಷಿಸಲು ಅಲಂ ಅಂದರೆ ಸಾಕು. ''ಪಂಚ+ಅಲಂ=ಪಾಂಚಾಲಂ'' ಎಂದು ಅವರು ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದರು. ಈ ಪಂಚ ರಾಜಕುಮಾರರು ಆಳುವ ದೇಶಕ್ಕೆ 'ಪಾಂಚಾಲ' ಎಂದು ಹೆಸರಾಯಿತು. ಈ ಐವರಲ್ಲಿ ಮುದ್ಗಲನ ಪ್ರೀತಿಯ ಪುತ್ರನೇ ಮೌದ್ಗಲ್ಯ. ಆ ಮೌದ್ಗಲ್ಯನಿಂದ ಇಂದ್ರಸೇನಾದೇವಿಯು ಗರ್ಭವನ್ನು ಧರಿಸಿದಳು. ಆದರೆ ಅದು ಬೆಳೆಯದೇ ವ್ಯರ್ಥವಾಯಿತು. ಸೃಂಜಯ ಎಂಬ ಬಾಹ್ಯಾಶ್ವನ ಎರಡನೇ ಮಗನಿಗೆ ಪಂಚಜನ ಎಂಬ ಕುಮಾರರು. ಆ ಪಂಚಜನರಿಂದ ಸೋಮದತ್ತನೂ, ಆ ಸೋಮದತ್ತನಿಂದ ಸಹದೇವರಾಜನೂ ಸಹದೇವನಿಂದ ಸೋಮಕ, ಹೀಗೆಲ್ಲ ಪುತ್ರ ಪೌತ್ರಾದಿ ಪರಂಪರೆಯಿಂದ ಈ ವಂಶವು ವಿಸ್ತಾರವಾಗುತ್ತ ನಡೆಯಿತು. ಜನಿಸಿದ ಮಕ್ಕಳೆಲ್ಲರೂ ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಮರಣಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಅಜಮೀಢನು ಈ ಸೋಮಕನನ್ನೇ ತನ್ನ ಮಗನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡ. ಅನಂತರ ಆ ಸೋಮಕನಿಗೆ 'ಜಂತು' ಎಂಬ ಪುತ್ರ ಹುಟ್ಟಿದ. ಜಂತುವಿನ ಮಗನೇ ಪೃಕ್ಷತರಾಜ. ಪೃಕ್ಷತನ ಪುತ್ರನೇ ದ್ರುಪದರಾಜ. ಅಜಮೀಢನ ಮೂರನೇ ಹೆಂಡತಿಯಾದ ಧೂಮಿನೀದೇವಿಯು ಮಹಾಪತಿವ್ರತೆ. ಸತ್ಕುಲ ಪ್ರಸೂತೆ. ಅವಳಿಗೆ ಬಹುಕಾಲ ಮಕ್ಕಳು ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಅವಳು ಘೋರ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡಿದಳು. ದೇವತಾ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಆ ಧೂಮಿನಿಯಲ್ಲಿ 'ಋಕ್ಷ' ಎಂಬ ಸುಂದರವಾದ ಸತ್ಪುತ್ರ ಜನಿಸಿದ. ಋಕ್ಷನಿಂದ ಮಹಾತಪಸ್ವಿಯೂ ವರ್ಚಸ್ವಿಯೂ ಆದ ಸುವರ್ಣನು ಜನಿಸಿದ. ಸುವರ್ಣನ ಮಗನೇ ಕುರುರಾಜ. ಕುರುರಾಜನು ಈ ಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ ಅಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯ ಆಳಿದ ಈ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರವು ಪವಿತ್ರವೂ ಮನೋಹರವೂ ಋಷಿಮುನಿಗಳಿಂದ ಸೇವಿತವೂ ಆಗಿರುತ್ತದೆ. ಬಹಳ ದೊಡ್ಡ ವಂಶ ಈ ಕುರುವಂಶ. ಭೂಲೋಕದ ಎಲ್ಲ ಕಡೆಗೂ ಇದರ ವ್ಯಾಪ್ತಿ. ಆ ವಂಶದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದವರಿಗೆಲ್ಲ ಕೌರವರು ಎಂದು ಹೆಸರು. ಸುಧನು, ಪರೀಕ್ಷಿತ್, ಸುಧನ್ವ,

ಅರಿಮೇಜಯ ಎಂದು ಕುರುರಾಜನಿಗೆ ನಾಲ್ಕು ಜನ ಚತುರ ಮತಿಗಳಾದ, ಅಷ್ಟೇ ವೀರ್ಯ ಶೌರ್ಯವುಳ್ಳ ನಾಲ್ಕು ಮಕ್ಕಳು ಆದರು. ಅವರಲ್ಲಿ ವಯಸ್ಸಿನಿಂದಲೂ, ವರ್ಚಸ್ಸಿನಿಂದಲೂ, ಪರಾಕ್ರಮದಿಂದಲೂ ಪರೀಕ್ಷಿತನೆ ಹಿರಿಯ. ಪರೀಕ್ಷಿತನಿಗೆ ಜನಮೇಜಯ, ಶ್ರುತಸೇನ, ಉಗ್ರಸೇನ, ಭೀಮಸೇನ ಎಂದು ನಾಲ್ಕು ಜನ ಮಕ್ಕಳು. ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಮಹಾಮಹಿಷ್ಠರೂ ಅತ್ಯಂತ ಬಲಿಷ್ಠರೂ, ಶೂರಶ್ರೇಷ್ಠರೂ ಆಗಿದ್ದರು. ಜನಮೇಜಯ ಭೂಪಾಲನ ಮಗನೇ ಸುರಥ. ಸುರಥನ ಮಗ ವಿದೂರಥ. ವಿದೂರಥನ ಮಗ ಋಕ್ಷರಾಜ. ವಿದೂರಥನಿಗೆ ಭರದ್ವಾಜ ಮುನಿಯ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಕುಮಾರ ಜನಿಸಿದ. ಆದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಅವನಿಗೆ ಭಾರದ್ವಾಜ ಎಂದು ಹೆಸರು ಇಡಲಾಯಿತು. ಮುನಿಗಳೆ, ಚಂದ್ರವಂಶದಲ್ಲಿ ಋಕ್ಷ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ರಾಜರು ಇಬ್ಬರು ಇದ್ದರು. ಪರೀಕ್ಷಿತ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ರಾಜರೂ ಈರ್ವರು. ಭೀಮಸೇನ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ರಾಜರೂ ಮೂವರು. ಜನಮೇಜಯ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಇಬ್ಬರು ರಾಜರೂ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ಎರಡನೆಯ ಋಕ್ಷರಾಜನ ಮಗನೇ ಭೀಮಸೇನ. (ಇವನು ಪಾಂಡುರಾಜನ ಮಗನಾದ ಭೀಮಸೇನನಿಂದ ಭಿನ್ನ) ಆ ಭೀಮಸೇನನಿಗೆ ಪ್ರತೀಪ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಪುತ್ರ ಹುಟ್ಟಿದ. ಪ್ರತೀಪನಿಗೆ ಶಾಂತನು, ದೇವಾಪಿ, ಬಾಹ್ಲಿಕ ಎಂಬ ಮೂವರು ಮಕ್ಕಳು ಮೂವರು ಮಹಾರಥಿಕರು, ಈ ಶಂತುವಿನ ಮಗನೇ ದೇವವ್ರತ ಭೀಷ್ಮ. ಪ್ರತೀಪನ ಎರಡನೆಯ ಮಗನಾದ ದೇವಾಪಿಯು ಮುನಿಯಾಗಿದ್ದು ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಉಪಾಧ್ಯಾಯ ನಾಗಿದ್ದ. ಚ್ಯವನ ಮಹರ್ಷಿಯ ಪುತ್ರನಾದ ಕೃತಕ ಮುನಿಯು ಈ ದೇವಾಪಿಯ ಪ್ರಿಯಬಂಧು ಆಗಿದ್ದ. ದೇವಾಪಿಯು ವಿರಕ್ತನಾಗಿ ಮನೆಮಾರು ತೊರೆದು ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಮುನಿವೃತ್ತಿಯಿಂದ ಇದ್ದು ಆತ್ಮಸಾಧನೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡ. ಅವನಿಂದ ಮುಂದೆ ವಂಶ ಬೆಳೆಯಲಿಲ್ಲ. ಪ್ರತೀಪನ ಮೂರನೇ ಮಗನಾದ ಬಾಹ್ಲಿಕನ ವಂಶದ ವಿಸ್ತೃತಿಯನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತೇನೆ ಕೇಳಿರಿ. ಬಾಹ್ಲಿಕನಿಗೆ ಸೋಮದತ್ತ ಎಂಬ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದ ಮಗನು ಇದ್ದ. ಆ ಸೋಮದತ್ತನಿಂದ ಭೂರಿ, ಭೂರಿಶ್ರವ, ಶ್ರಲ ಎಂಬ ಪುತ್ರತ್ರಯವು ಜನಿಸಿತು. ಪ್ರತೀಪನ ಹಿರಿಯ ಮಗನಾದ ಶಂತನು ರಾಜ ಕುರುಕುಲದಲ್ಲಿ ಅಗ್ರಗಣ್ಯ. ಅವನ ವಂಶ ಮೂರು ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಯಿತು. ಶಂತನು ಚಕ್ರವರ್ತಿಗೆ ಗಂಗಾದೇವಿಯಲ್ಲಿ ಭೀಷ್ಮ ಎಂದು ಹೆಸರಾದ ದೇವಪುತ್ರನು ಜನಿಸಿದ ಬಳಿಕ ಆ ಶಂತನುರಾಜ ಕಾಲಿ ಅಥವಾ ಯೋಜನಗಂಧಿ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಎರಡನೇಯ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ವಿವಾಹವಾದ. ಅವನಿಗೆ ಆ ಕಾಳಿದೇವಿಯಲ್ಲಿ ವಿಚಿತ್ರವೀರ್ಯ ಎಂಬ ಒಬ್ಬ ಧರ್ಮಾತ್ಮನಾದ ಮಗನು ಹುಟ್ಟಿದ. ಆ ವಿಚಿತ್ರವೀರ್ಯ ಮಕ್ಕಳಿಲ್ಲದೇ ಹರೆಯದ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಮೃತನಾದ. ಆಗ ವ್ಯಾಸ ಮಹಾಮುನಿಯು ತಾಯಿಯಾದ ಸತ್ಯವತೀದೇವಿಯ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಂತೆ ವಿಚಿತ್ರವೀರ್ಯನ ಹೆಂಡಂದಿರಲ್ಲಿ ನಿಯೋಗ ವಿಧಿಯಿಂದ ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರ, ಪಾಂಡು, ವಿದುರ ಎಂದು ಮೂವರು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಉತ್ಪಾದಿಸಿದ. ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರನು ಗಾಂಧಾರೀದೇವಿಯಲ್ಲಿ ನೂರು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಪಡೆದ. ಅವರಲ್ಲಿ ದುರ್ಯೋಧನನೇ ಹಿರಿಯ. ಅವನು ಕುರುರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕೆಲದಿನ ಆಳಿದ. ಪಾಂಡುರಾಜನಿಗೆ ಕುಂತೀದೇವಿಯಲ್ಲಿ ಧರ್ಮ, ಭೀಮ, ಅರ್ಜುನ ಎಂಬ ಮೂವರು ಮಕ್ಕಳು. ಮಾದ್ರಿದೇವಿಯಲ್ಲಿ ನಕುಲ, ಸಹದೇವರು ಜನಿಸಿದರು. ಈ ಪಾಂಡುಕುಮಾರರು ''ಪಾಂಡವರು'' ಎಂದು ಲೋಕ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಪಡೆದರು.

ಮಧ್ಯಮ ಪಾಂಡವನಾದ ಅರ್ಜುನನಿಗೆ ಸುಭದ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಅಭಿಮನ್ಯು ಹುಟ್ಟಿದ. ಅಭಿಮನ್ಯುವಿನ ಮಗನೇ ಪರೀಕ್ಷಿತ. ಪರೀಕ್ಷಿತನ ಮಗನೇ ಜನಮೇಜಯ. ಜನಮೇಜಯ ರಾಜನಿಗೆ ಕಾಶೀರಾಜಕುಮಾರಿಯಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರಾಪೀಡ, ಸೂರ್ಯಾಪೀಡ ಎಂಬ ಇಬ್ಬರು ಮಕ್ಕಳು ಹುಟ್ಟಿದರು. ಅವರಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯಾಪೀಡನು ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ವಿರಕ್ತಿ ತಾಳಿ ಮೋಕ್ಷ ಮಾರ್ಗ ಹಿಡಿದು ಆತ್ಮೋದ್ಧಾರ ಮಾಡಿಕೊಂಡ. ಚಂದ್ರಾಪೀಡನಿಗೆ ನೂರುಜನ ಮಕ್ಕಳು. ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಜನಮೇಜಯರು ಎಂದೇ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದರು. ಈ ಜನಮೇಜಯರಲ್ಲಿ ಹಿರಿಯನಾದ ಸತ್ಯಕರ್ಣನು ವೀರಾಧಿವೀರ. ಮತ್ತು ಯಜ್ಞಯಾಗ ದೀಕ್ಷಿತ. ವಾರಣಾಸಿಯನ್ನೇ ತನ್ನ ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಈ ವಿಶಾಲ ಮಹೀತಲವನ್ನೆಲ್ಲ ಅವನು ಶಾಸನಗೈದ. ಸತ್ಯಕರ್ಣನಿಗೆ ಶ್ವೇತಕರ್ಣ ಎಂಬ ಪ್ರತಾಪಶಾಲಿಯಾದ ಪುತ್ರನಿದ್ದ. ಆ ಶ್ವೇತಕರ್ಣನಿಗೆ ಬಹುಕಾಲ ಮಕ್ಕಳೇ ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಧರ್ಮಾತ್ಮನಾದ ಆತ ವಿರಕ್ತನಾಗಿ ಸಂಸಾರವನ್ನೇ ತ್ಯಜಿಸಿ ತಪಸ್ಸು ಮಾಡಲು ಅರಣ್ಯಕ್ಕೆ ತೆರಳಿದ. ಅವನ ಧರ್ಮಪತ್ನಿಯಾದ ಮಾಲಿನೀದೇವಿಯು ಯದುವಂಶದ ಸುಚಾರು ರಾಜನ ಮಗಳು. ಗ್ರಾಹಮಾಲಿನಿ ಎಂದೂ ಅವಳಿಗೆ ಹೆಸರು. ಅವಳೂ ಪತಿಯೊಡನೆ ಅರಣ್ಯಕ್ಕೆ ಪ್ರಯಾಣ ಬೆಳೆಸಿದಳು. ಅವರಿಬ್ಬರೂ ದಂಪತಿಗಳು ಆ ವಿಜನವನಾಂತರದ ಏಕಾಂತದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯಂದ ಆಚರಿಸದರು ಉಗ್ರತಪಸ್ಸನ್ನು. ಆ ತಪೋವನದಲ್ಲಿಯೇ ಗ್ರಾಹಮಾಲಿನಿಯು ಗರ್ಭ ಧರಿಸಿದಳು. ಶ್ವೇತಕರ್ಣ ಜನಿಸಿದ. ಬಹುವರ್ಷದ ಮೇಲೆ ತೇಜಃಪುಂಜನಾದ ಗಂಡುಮಗ ಹುಟ್ಟಿದ್ದರೂ ಶ್ವೇತಕರ್ಣನಿಗೆ ಮತ್ತೆ ಸಂಸಾರ ಪಾಕದಲ್ಲಿ ಬೀಳಲು ಇಚ್ಛೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅವನ ಮನಸ್ಸು ಹೇಯವೂ, ಅಶಾಶ್ವತವೂ ಆದ ಈ ಪ್ರಪಂಚದಿಂದ ವಿಮುಖವಾಗಿತ್ತು. ಶ್ರೀಹರಿಯ ಧ್ಯಾನದಕಡೆ ಅಭಿಮುಖವಾಗಿತ್ತು. ಅವನ ದೃಷ್ಟಿಯೆಲ್ಲವೂ ಅಧ್ಯಾತ್ಮದತ್ತ. ಮನಸ್ಸು ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ. ಆದಕ್ಕಾಗಿ ಅವನು ಪುತ್ರ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಎಲ್ಲ ಏರ್ಪಾಡನ್ನು ಮಾಡಿ ಮಾಲಿನಿಗೆ ಸುಖವಾಗಿ ಸಂಸಾರವನ್ನು ಸಾಗಿಸಲು ಪರ್ಯಾಪ್ತವಾದ ಧನ, ಧಾನ್ಯ, ಬಟ್ಟೆ, ಮನೆ, ಮಾರು ಎಲ್ಲ ಸಲಕರಣೆಗಳನ್ನೂ ಒದಗಿಸಿ ಕುಟುಂಬ ಪೋಷಣೆಯ ಏರ್ಪಾಡನ್ನು ಮಾಡಿ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಸಾಧನೆಗಾಗಿ ಗಹನಾರಣ್ಯಕ್ಕೆ ಹೊರಟು ನಿಂತ. ಪರಮ ಪತಿವ್ರತೆಯೂ ಅನಿಂದ್ಯ ಸುಂದರಿಯೂ ಆದ ಮಾಲಿನಿಗೆ ಅದೇ ಹುಟ್ಟಿದ ಸುಕುಮಾರ ಸುಂದರನಾದ ಶ್ವೇತಕರ್ಣ ಎಂಬ ಎಳೆಕಂದನ ಮೇಲೆ ವಾತ್ಸಲ್ಯ ಉಕ್ಕುತ್ತಿತ್ತು. ಮನಸ್ಸು ಸೆಳೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಪತಿಯ ವಿರಹವೂ ಕೂಡ ಅವಳಿಗೆ ಅಸಹ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಜೀವನ ಯಾತ್ರೆಯ ಕೊನೆಯ ಗುರಿಯಾದ ಮಹಾಪ್ರಸ್ಥಾನಕ್ಕಾಗಿ ಹೊರಟು ನಿಂತ ಪತಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಒಬ್ಬಳೇ ನವಜಾತ ಶಿಶುವಿನ ಲಾಲನೆ ಪಾಲನೆಯಲ್ಲಿ ಇರಲು ಅವಳ ಮನಸ್ಸು ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. ಮಗನ ಮೇಲಿನ ಮೋಹ ತೊರೆದು ಮನಸ್ಸನ್ನು ಕಲ್ಲು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಅವಳು ಆ ಹಾಲ್ಗಲ್ಲದ ಹಸುಳೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಪತಿಯನ್ನೇ ಹಿಂಬಾಲಿಸಿದಳು. ವಿರಕ್ತನಾದ ತಂದೆ, ಪತಿರಕ್ತಳಾದ ತಾಯಿ ಇವರಿಬ್ಬರೂ ಆದೀಗ ಜನಿಸಿದ ಸುಂದರ ಶಿಶುವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಸಾಧನೆಗಾಗಿ ಹೊರಟುಹೋದರು. ತಾಯಿ-ತಂದೆಗಳು ತ್ಯಜಿಸಿ ತಪೋನುಷ್ಠಾನಕ್ಕೆಂದು ಹೈಮಾಚಲದ ಉತ್ತುಂಗ ಶೃಂಗದ ಶೈಲಶ್ರೇಣಿಯನ್ನು ಏರಿದಾಗ ಅವರು ತ್ಯಜಿಸಿದ ಆ ಬಾಲಕ ಆ ಪರ್ವತದ ತಪ್ಪಲಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ದನಿ ತೆಗೆದು ಅಳತೊಡಗಿದ. ಆಗ ಆಗಸದ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿಯ ಮೋಡ ಪಡೆಗಳು ಆ ಮಗುವಿನ ಮೇಲೆ ನೆರಳನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡಿದವು. ಶ್ರವಿಷ್ಠಾದೇವಿಯ

ಮಕ್ಕಳಾದ ಪೈಪ್ಪಲಾದಿ, ಕೌಶಿಕ ಎಂಬ ಈರ್ವರು ಮುನಿಕುಮಾರರು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಚೀರಿ ಚೀರಿ ರೋದಿಸುತ್ತಲಿರುವ ಆ ಎಳೆಕಂದನನ್ನು ನೋಡಿದರು. ಆ ಮಗವನ್ನು ನೋಡಿ ಅವರ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಕರುಣೆಯಕೋಡಿಯೊಡೆಯಿತು. ಆ ಶಿಶುವನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಅದರ ಶರೀರವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತೊಳೆದರು. ಆ ಮಗುವಿನ ತಾಯಿ ಹೋಗುವಾಗ ಆಶ್ರಮದ ಹಾಸುಗಲ್ಲಿನ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿಸಿ ಹೋಗಿದ್ದಳು. ಅದು ಅಳುವಾಗ ಅದರ ಎರಡೂ ಪಕ್ಕೆಗಳೂ ಕಲ್ಲಿಗೆ ಉಜ್ಜಿದಂತಾಗಿ ರಕ್ತವು ಕಂದುಗಟ್ಟಿದಂತಾಗಿತ್ತು. ಇದರಿಂದ ಎರಡೂ ಪಕ್ಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಆ ಮಗು ಕರಿಯ ಬಣ್ಣವುಳ್ಳ ಆಡಿನಂತೆ ತೋರುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರಿಂದ ಆ ಕುಮಾರನಿಗೆ ಅಜಪಾರ್ಶ್ವ ಎಂದು ಹೆಸರು ಬಂದಿತು. ಮುಂದೆ ಆ ಬಾಲಕನು ರೇಮಕ ಮುನಿಯ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಪೈಪ್ಪಲಾದಿ ಹಾಗೂ ಕೌಶಿಕ ಇಬ್ಬರೂ ಮುನಿಕುಮಾರರ ಪೋಷಣೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯತೊಡಗಿದ. ರೇಮಕ ಮುನಿಯ ಭಾರ್ಯೆಯಾದ ರೇಮತೀ ದೇವಿಯು ಆ ಮಗುವನ್ನು ತನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆಯ ಮಗುವೆಂದೇ ತಿಳಿದು ಕಕುಲಾತಿಯಿಂದ ಕಾಪಾಡಿದಳು. ಆ ಮುನಿಗಳ ಮಕ್ಕಳು ಈ ಮಾಲಿನೀ ಕುಮಾರ, ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟಿಗೇ ಆಟಪಾಠಗಳನ್ನಾಡುತ್ತ ಬೆಳೆದರು. ಈ ಪೂರುರಾಜನ ವಂಶವೇ ಮುಂದೆ ಪಾಂಡವರ ವಂಶವೆಂದು ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಯಿತು.

ಮುನಿಗಳೇ, ನಾನು ನಿಮಗೆ ಯಯಾತಿಯ ಮಗನಾದ ಪೂರುವಿನ ವಂಶ ಬೆಳೆದ ಬಗೆಯನ್ನು ಬಿತ್ತರಿಸಿದೆ. ಈಗ ಅದೇ ಯಯಾತಿಯ ತುರ್ವಸು, ದ್ರುಹ್ಯ, ಅನು, ಯದು ಈ ನಾಲ್ಕು ರಾಜಕುಮಾರರ ಕುಲದ ಬಳ್ಳಿಯು ಬಿತ್ತರಗೊಂಡ ಬಗೆಯನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುವೆ ಕೇಳಿರಿ. ತುರ್ವಸುವಿನ ಮಗ ವಹ್ನಿರಾಜ, ವಹ್ನಿರಾಜನಿಂದ ಮುಂದೆ ಈ ಮನೆತನವು ಗೋಹಾನು, ಐಶಾನು, ಕರಂಥಮ, ಮರುತ್ ಮುಂತಾದ ರಾಜಪರಂಪರೆಯಿಂದ ಮುಂದುವರೆಯಿತು. ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಅವಿಕ್ಷಿತ ರಾಜನ ಮಗನಾದ ಮರುತ್ತನು ಬೇರೆ. ತುರ್ವಸುವಿನ ವಂಶದ ಈ ಮರುತ್ತನು ಬೇರೆ. ಈ ಮರುತ್ತ ಮಹಾರಾಜ ಕರ್ಮಿಷ್ಠ ಮತ್ತು ಧರ್ಮಿಷ್ಠ. ಆ ಪೂರ್ವಕಾಲದ ಮರುತ್ತನಂತೆಯೇ ಇವನಾದರೂ ಸಹ ಅಸಂಖ್ಯ ಯಜ್ಞ-ಯಾಗ ನೆರವೇರಿಸಿ ಸುವರ್ಣನಾಣ್ಯಗಳಿಂದ ದಾನ ದಕ್ಷಿಣೆ ನೀಡಿದ. ಆ ರಾಜನಿಗೆ ಗಂಡು ಸಂತತಿ ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಸಂಯತ ಎಂಬ ಏಕಮಾತ್ರ ಪುತ್ರಿ ಇದ್ದಳು. ಇವನು ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಯಜ್ಞ ಮಾಡಿ ತನ್ನ ಮಗಳಾದ ಸಂಯತಾದೇವಿಯನ್ನು ಮಹಾತ್ಮನಾದ ಸಂವರ್ತಮಹಾಮುನಿಗೆ ದಕ್ಷಿಣೆಯಾಗಿ ನೀಡಿದ. ಮರುತ್ ಮಹಾರಾಜನಿಗೆ ಪುತ್ರ ಸಂತಾನ ಇಲ್ಲದ್ದರಿಂದ ಪೂರುವಂಶದ ದುಷ್ಯಂತ ರಾಜನನ್ನೇ ತನ್ನ ಮಗನನ್ನಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ. ತುರ್ವಸುವಿನ ವಂಶವು ಯಯಾತಿ ರಾಜನ ಶಾಪದಿಂದ ಮರುತ್ತ ರಾಜನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪೂರುವಂಶದಲ್ಲಿಯೇ ಸೇರಿಹೋಯಿತು.

ದುಷ್ಯಂತನ ಮಗ ಕರೂರೋಮ. ಅವನ ಮಗ ಅಹ್ರೀದ. ಅಹ್ರೀದನಿಗೆ ಪಾಂಡ್ಯ, ಕೇರಲ, ಕಾಲ, ಚೋಲ ಎಂದು ನಾಲ್ವರು ಮಕ್ಕಳು. ದ್ರುಹ್ಯುವಿನ ಆ ವಂಶವು ಅವನ ಮಗನಾದ ಬಭ್ರುಸೇತು, ಅಂಗಾರಸೇತು ಮುಂತಾದ ರಾಜರಿಂದ ವಂಶ ಪರಂಪರೆಯಾಗಿ ಮುಂದುವರೆಯಿತು. ಅಂಗಾರಸೇತು ರಾಜನು ಯೌವನಾಶ್ವಭೂಪನೊಡನೆ ಯುದ್ಧ ಮಾಡಿದ. ಹತ್ತು ತಿಂಗಳವರೆಗೆ ಘೋರ ಸಂಗ್ರಾಮ ನಡೆಯಿತು. ಅಂಗಾರಸೇತು ಸಸೇನಾ ಪರಿವಾರಸಹಿತನಾಗಿ ಧಾರಾತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ದೇಹಬಿಟ್ಟ. ಅಂಗಾರ ಸೇತುವಿನ ಮಗ ಗಾಂಧಾರ. ಅವನು ಶಾಸನಗೈಯುವ ಆ ದೇಶಕ್ಕೂ ಅವನದೇ ಹೆಸರು ಬಂದು ಗಾಂಧಾರ ದೇಶ ಎಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಆಯಿತು. ಗಾಂಧಾರ ದೇಶದ ಕುದುರೆಗಳು ಈಗಲೂ ಖ್ಯಾತಿ ಇದೆ.

ಯಯಾತಿಯ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಮಗನಾದ ಅನುವಿಗೆ ಧರ್ಮ ಎಂಬ ಒಬ್ಬ ಮಗನು ಇದ್ದ. ಆ ಧರ್ಮನಿಂದ ಮುಂದೆ ಆ ವಂಶದಲ್ಲಿ ದ್ಯೂತರಾಜ, ವನದುಹ, ಪ್ರಚೇತಸ. ಸುಚೇತಸ ಎಂಬ ರಾಜರು ಆಗಿ ಹೋದರು. ಸುಚೇತಸನ ತಲೆಗೆ ಅವನು ನಿಪುತ್ರಿಕನಾದುದರಿಂದ ಅನುವಿನ ವಂಶ ನಿಂತುಹೋಯಿತು.

ದೇವಯಾನಿ ಹಾಗೂ ಯಯಾತಿಗಳ ಹಿರಿಯ ಮಗನಾದ ಯದುವಿಗೆ ಸಹಸ್ರಾಡ, ಪ್ರಮೋದ, ಕ್ರೋಷ್ಟಾ, ನೀಲ, ಅಂಜಿಕ ಎಂಬುದಾಗಿ ಐವರು ಮಕ್ಕಳು ಇದ್ದರು. ಅವರೆಲ್ಲರೂ ದೇವೋಪಮರು. ಧರ್ಮೋತ್ತಮರು. ಮಾನವರಿಗೆಲ್ಲ ಪೂಜ್ಯತಮರು. ಅವರಲ್ಲಿ ಯದುವಿನ ಹಿರಿಯ ಮಗನಾದ ಸಹಸ್ರಾದನಿಗೆ ಹೈಹಯ, ಹಯ, ವೇಣುದಯ ಎಂಬುದಾಗಿ ಮೂವರು ಮಕ್ಕಳು. ಹೈಹಯನ ಮಗನೇ ಧರ್ಮನೇತ್ರ. ಧರ್ಮನೇತ್ರನ ಮಗ ಕಾರ್ತರಾಜ. ಕಾರ್ತರಾಜನ ಮಗ ಸಾಹಂಜ. ಈ ಸಾಹಂಜನು ಸಾಹಂಜನೀ ಎಂಬ ನಗರ ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡಿ ಅಲ್ಲಿಯೇ ರಾಜ್ಯವಾಳುತ್ತಿದ್ದ. ಮಹಿಷ್ಮತ ರಾಜನಿಗೆ ಭದ್ರಶ್ರೇಣ್ಯ, ಭದ್ರಶ್ರೇಣ್ಯನಿಗೆ ದುರ್ದಮ, ದುರ್ದಮನಿಗೆ ಕನಕರಾಜ, ಕನಕರಾಜನಿಗೆ ಕೃತವೀರ್ಯ, ಕೃತೌಜ, ಕೃತಧನ್ವ, ಕೃತಾಗ್ನಿ ಎಂದು ನಾಲ್ವರು ಮಕ್ಕಳು. ಅವರಲ್ಲಿ ಕೃತವೀರ್ಯನ ಮಗನೇ ಕಾರ್ತವೀರ್ಯಾರ್ಜುನ. ಈ ಕಾರ್ತವೀರ್ಯಾರ್ಜುನನಿಗೆ ಸಾವಿರತೋಳು. ಸೂರ್ಯನಂತೆ ತೇಜಸ್ವಿಯಾದ ರಥ. ಅಪ್ರತಿಮವಾದ ತೇಜಸ್ಸು. ಲೋಕೋತ್ತರವಾದ ಪ್ರತಾಪ. ಅಪ್ರತಿಹತವಾದ ಗತಿ. ಅಚಿಂತ್ಯಾದ್ಬುತವಾದ ಮಹಾಮಹಿಮೆಗಳು. ಮೇಳವಿಸಿದ್ದವು. ಶ್ರೀವಿಷ್ಣುವಿನ ಸನ್ನಿಧಾನ ಶೇಷದಿಂದ, ಅವನು ಚತುಸ್ಸಾಗರಪರ್ಯಂತವಾದ ಮಹೀಮಂಡಲವನ್ನೆಲ್ಲ ತನ್ನ ಪರಾಕ್ರಮದಿಂದ ಗೆದ್ದು ಏಳು ದ್ವೀಪಗಳಿಗೂ ನಿಸ್ಸಪತ್ನ ರಾಜಾಧಿರಾಜನಾಗಿ ಏಕಮಾತ್ರ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯಾಗಿ ಮೆರೆದ. ಈ ಕಾರ್ತವೀರ್ಯನು, ಹತ್ತು ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ಘೋರ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಆಚರಿಸಿ ಅತ್ರಿಮುನಿಯ ಮಗನಾದ ದತ್ತಾತ್ರೇಯನನ್ನು ಒಲಿಸಿಕೊಂಡ. ಶ್ರೀಹರಿ ಸ್ವರೂಪಿಯಾದ ದತ್ತಾತ್ರೇಯನು ಇವನಿಗೆ ನಾಲ್ಕು ವರಗಳನ್ನು ದಯಪಾಲಿಸಿದ. ಇದರಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯ ವರ ಕಾರ್ತವೀರ್ಯನಿಗೆ ಬೇಕು ಎಂದಾಗ ಸಾವಿರ ತೋಳುಗಳು ಉಂಟಾಗುವದು. ಎಂದಾದರೂ ಈ ಅರ್ಜುನನು ಅಧರ್ಮ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಪ್ರಸಂಗ ಬಂದರೆ ಸಜ್ಜನರು ಅದನ್ನು ತಡೆಯಬೇಕು. ಇದು ಎರಡನೆಯ ವರ. ಭೂವಲಯವನ್ನೆಲ್ಲ ಸ್ವಯಂ ಪರಾಕ್ರಮದಿಂದ ಗೆದ್ದು ಧರ್ಮದಿಂದ ರಾಜ್ಯವಾಳುವಂತಾಗಬೇಕು ಇದು ಮೂರನೇ ವರ. ಯುದ್ದದಲ್ಲಿ ಸಾವಿರಾರು ವೈರಿ ವೀರಾಗ್ರಣಿಗಳನ್ನು ಕೊಂದು ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಓರ್ವ ಮಹಾಪುರುಷನಿಂದಲೇ ಮರಣ ಹೊಂದುವದು. ಇದು ನಾಲ್ಕನೇ ವರ.

ಆ ಕಾರ್ತವೀರ್ಯನು ಯುದ್ಧಮಾಡುವಾಗ ಯೋಗೀಶ್ವರನಂತೆ ಅವನಿಗೆ ಯೋಗ ಮಾಯೆಯಿಂದ ಸಾವಿರ ತೋಳುಗಳು ಪುನಃ ಪುನಃ ಹುಟ್ಟುತ್ತಿದ್ದವು. ಆ ಕಾರ್ತ ವೀರ್ಯಾರ್ಜುನನು ಕರ್ಕೋಟಕನ ಮಕ್ಕಳಾದ ನಾಗಕುಮಾರರನ್ನು ಗೆದ್ದು ತನ್ನ ರಾಜಧಾನಿಯಾದ ಮಾಹಿಷ್ಮತಿ ನಗರದಲ್ಲಿ ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಮನುಷ್ಯ ರೂಪದಿಂದ ಇರುವಂತೆ ಮಾಡಿದ. ತನ್ನ ನಗರದಿಂದ ದೂರ ಹರಿಯುವ ನರ್ಮದಾ ನದಿಯನ್ನು ತನ್ನ ಜಲವಿಹಾರಕೇಳಿಯಲ್ಲಿ ಸಾವಿರ ತೋಳುಗಳಿಂದ ಅಡ್ಡಗಟ್ಟಿ ತನ್ನ ರಾಜಧಾನಿಯ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿಯೇ ಹರಿಯುವಂತೆ ಮಾಡಿದ. ಇನ್ನೊಂದು ಸಂದರ್ಭಲ್ಲಿ ಲಂಕಾಧಿಪತಿಯಾದ ರಾವಣನನ್ನು ಸೋಲಿಸಿ ಮೂರ್ಛೆಗೊಳಿಸಿ ಸೆರೆಹಿಡಿದು ತನ್ನ ಬಂಧೀಖಾನೆಯಲ್ಲಿ ಇರಿಸಿದ.

ಅವನ ಅಜ್ಜನಾದ ಪುಲಸ್ತ್ಯ ಪ್ರಜಾಪತಿಯು ಬಂದು ಬಹುವಿಧವಾಗಿ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಮಾಡಿದ ಬಳಿಕ ಅವನನ್ನು ಸೆರೆಯಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಮಾಡಿದ. ಒಂದು ದಿನ ನೀರಡಿಸಿದ ಅಗ್ನಿಯು ಕಾರ್ತವೀರ್ಯನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ತನ್ನ ಬಾಯಾರಿಕೆಯನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸಬೇಕೆಂದು ಬೇಡಿಕೊಂಡ. ಬೇಕಾದ ದೇಶವನ್ನು ಕಬಳಿಸಿ ನಿನ್ನ ಹಸಿವೆ ನೀರಡಿಕೆಗಳನ್ನು ಇಂಗಿಸಿಕೋ ಎಂದು ಕಾರ್ತವೀರ್ಯ ಅಪ್ಪಣೆ ಕೊಟ್ಟ. ಆಗ ಅಗ್ನಿಯು ಉತ್ಸಾಹಿತನಾಗಿ ಬೆಟ್ಟ, ಬಯಲು, ಪಟ್ಟಣ, ಗ್ರಾಮಾರಾಮಧಾಮಸ್ತೋಮಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಸುಟ್ಟು ಹಾಕಿದ, ವಶಿಷ್ಠ ಋಷಿಯ ರಮ್ಯವಾದ ತಪೋವನವು ಕೂಡ ಕಾರ್ತವೀರ್ಯನ ಬೆಂಬಲ ಪಡೆದ ಅಗ್ನಿಗೆ ಆಹುತಿಯಾಯಿತು. ತಮ್ಮ ರಮ್ಯವಾದ ಆಶ್ರಮವೆಲ್ಲವೂ ಭಸ್ಮೀಭೂತವಾದುದನ್ನು ಕಂಡು ಕ್ರುದ್ಧರಾದರು ಆ ಆಪವವಶಿಷ್ಠರು "ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮನಾದ ಪರಶುರಾಮ! ನಿನ್ನ ಸಾವಿರ ತೋಳುಗಳನ್ನು ಒಂದೊಂದಾಗಿ ಕಡಿದು ಕತ್ತರಿಸಿ ಕೊನೆಗೆ ನಿನ್ನನ್ನೂ ಕೊಂದು ಹಾಕಲಿ ಎಂದು ಶಾಪಕೊಟ್ಟರು. ಹುಸಿಯಾಗುವದುಂಟೇ ಅಂಥ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಿಗಳ ಶಾಪ! ತಂದೆ ಜಮದಗ್ನಿ ಮುನಿಗೆ ಕಾರ್ಯವೀರ್ಯಾರ್ಜುನ ಹಾಗೂ ಅವನ ಮಕ್ಕಳು ಮಾಡಿದ ಅಪಚಾರ, ಅಪಕಾರ, ಇವುಗಳಿಂದ ಸಿಡಿದೆದ್ದ ಆ ಕೊಡಲಿಯ ರಾಮ ಕಾರ್ತವೀರ್ಯಾರ್ಜುನನ ಸಾವಿರ ತೋಳುಗಳನ್ನು ಕಡಿದು ಕೊಚ್ಚಿ ಹಾಕಿದ. ಕೊನೆಗೆ ಅವನನ್ನು ಕೊಂದು ಅವನ ತೊಂಭತ್ತೈದು ಮಕ್ಕಳನ್ನೂ ಸವರಿ ಸಾಯಿಸಿದ. ರಾಮನ ಕೊಡಲಿಯ ಏಟಿಗೆ ತುತ್ತಾಗದೇ ಉಳಿದ ಕಾರ್ತವೀರ್ಯನ ಪುತ್ರರೆಂದರೆ ಐವರು ಮಾತ್ರ. ಅವರ ಹೆಸರು-ಶೂರ, ಶೂರಸೇನ, ವೃಷಣ, ಮಧತಧ್ವಜ, ಜಯಧ್ವಜ. ಈ ಜಯಧ್ವಜ ಅವಂತೀ ದೇಶದ ಅಧಿಪತಿಯಾಗಿ ಶಾಸನಗೈದ. ಕಾರ್ತವೀರ್ಯಾರ್ಜುನನ ಈ ಪಂಚಪುತ್ರರು ಶಾಸ್ತ್ರ, ಶಸ್ತ್ರ ಎರಡರಲ್ಲೂ ಪರಿಣತರು, ಧರ್ಮಾತ್ಮರೂ, ಕೀರ್ತಿವಂತರೂ ಆಗಿದ್ದರು. ಜಯಧ್ವಜನ ಮಗನೇ ತಾಲಜಂಘ. ಅವನಿಗೆ ನೂರು ಜನ ಮಕ್ಕಳು. ಅವರೆಲ್ಲರಿಗೂ ತಾಲಜಂಘರೆಂದೇ ಹೆಸರು. ಹೈಹಯರ ಕುಲದಲ್ಲಿ ಭೀತಿಹೋತ್ರರು, ಸುಜಾತರು, ಭೋಜರು, ಆವಂತೇಯರು ತಾಂಡಿಕೇಯರು, ತಾಲಜಂಘರು, ಭರತರು ಮೊದಲಾದ ಕ್ಷತ್ರಿಯರು ಇರುವರು. ಅವರೆಲ್ಲರ ಸಂತತಿಯು ಅತೀ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಬೆಳೆದುದರಿಂದ ಅದನ್ನೆಲ್ಲ ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ.

ವೃಷರಾಜ ಮೊದಲಾದವರು ಯಾದವರು. ವೃಷರಾಜನ ಮಗ ಮಧುರಾಜ. ಆ ಮಧುವಿನಗೆ ನೂರುಜನ ಮಕ್ಕಳು. ಅವರಲ್ಲಿ ವೃಷಣ ಎಂಬುವವ ಸಂತತಿಯನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಗೊಳಿಸಿದ. ಮಧುವಿನ ಮಕ್ಕಳೆಲ್ಲರೂ ಮಾಧವರು. ವೃಷನ ಸಂತತಿಯವರೆಲ್ಲ ವೃಷ್ಣಿಗಳು. (ಯಾದವರು)

ಯಯಾತಿರಾಜನ ಐದು ಮಂದಿ ಮಕ್ಕಳ ವಂಶವಿಸ್ತಾರದ ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ನಾನು ಈಗ ನಿನಗೆ ಹೇಳಿದೆ. ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಈ ಯದುವಂಶವನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸಿ ಅನೇಕ ಯಜ್ಞಯಾಗಮಾಡಿದ ಕ್ರೋಷ್ಟು ರಾಜನ ವಂಶವು ವೈವಿಧ್ಯಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಹೊಂದಿದ ರೀತಿಯನ್ನು ತಿಳಿಸುವೆ ಕೇಳಿರಿ. ಈ ಕ್ರೋಷ್ಟುವಿನ ವಂಶದಲ್ಲಿಯೇ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಾಗಿ ಅವತರಿಸಿದ. ಈ ವಂಶ ಹಾಗೂ ವಂಶೀಯರ ವೈಚಿತ್ರ್ಯ ಪೂರ್ಣವಾದ ಇತಿಹಾಸ ಶ್ರವಣ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಸಕಲ ಪಾಪಗಳು ಪರಿಹಾರವಾಗುವವು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮ ಮಹಾಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಐದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ ಮುಗಿದುದು

—○—

ಅಧ್ಯಾಯ - ೬

ಸೂತ:- ಕ್ರೋಷ್ಟು ರಾಜನಿಗೆ ಗಾಂಧಾರಿ, ಮಾದ್ರಿ ಎಂಬ ಇಬ್ಬರು ಪತ್ನಿಯರು. ಗಾಂಧಾರಿಯು ಅನಪುತ್ರ ಎಂಬ ಮಗನನ್ನೂ, ಮಾದ್ರಿದೇವಿಯು ಯುಧಜಿತ, ದೇವಮೀಢ ಎಂಬ ಪುತ್ರದ್ವಯರನ್ನು ಪಡೆದಳು. ಈ ಮೂರು ಕ್ರೋಷ್ಟು ಪುತ್ರರ ವಂಶದ ಬಳ್ಳಿಗಳು ಚಿಗಿತು ಚೆಲ್ವರಿದವು. ಮಾದ್ರಿಯ ಮಕ್ಕಳಾದ ಯುಧಾಜಿತನಿಗೆ ವೃಷ್ಣ, ದೇವಮೀಢನಿಗೆ ಅಂಧಕ ಎಂಬ ಪುತ್ರರು ಹುಟ್ಟಿದರು. ಶ್ವಫಲ್ಕ, ಚಿತ್ರ ಇವರು ವೃಷ್ಣಿಯ ಮಕ್ಕಳು. ಧರ್ಮಾತ್ಮನಾದ ಶ್ವಫಲ್ಕ ಇದ್ದಲ್ಲಿ ರೋಗರುಜಿನ, ಕ್ಷಾಮಡಾಮರಗಳು, ಬಿಸಿಲುಬಿರುಗಾಳಿ ಇವುಗಳ ತಲೆದೋರುವುದಿಲ್ಲ. ಒಮ್ಮೆ ಕಾಶೀರಾಜನು ಈ ಶ್ವಫಲ್ಕನನ್ನು ದ್ವಾರಕೆಯಿಂದ ತನ್ನ ದೇಶಕ್ಕೆ ಕರೆಯಿಸಿದ. ಪೂಜೆ, ಪುನಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿದ. ಅದರಿಂದ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮಳೆ, ಸಮೃದ್ಧವಾಗಿ ಬೆಳೆ ಬಂದಿತು. ಕಾಶಿಯ ದೇಶದ ಭೂಮಿಯೆಲ್ಲವೂ ಸುಜಲಾ, ಸುಫಲಾ, ಸಸ್ಯಶಾಮಲಾ ಆಗಿ ಕಂಗೊಳಿಸಿತು. ಇದರಿಂದ ಆನಂದ ಭರಿತನಾದ ಕಾಶೀರಾಜ. ತನ್ನ ಮಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಮದುವೆ ಮಾಡಿದ ಆ ಶ್ವಫಲ್ಕನಿಗೆ. ದಿನ ದಿನವೂ ಅವಳು ಗೋದಾನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ. ಅದರಿಂದಲೆ ಅವಳಿಗೆ ಹೆಸರು ''ಗಾಂಧಿನೀ'' ಎಂದು ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದಿತು. ಆ ಶ್ವಫಲ್ಕನ ಮಗನೇ ಅಕ್ರೂರ. ಹುಟ್ಟಾ ಉದಾರಿ. ಜಾತ್ಯಾವೀರ. ಸ್ವಭಾವದಿಂದಲೇ ಭಗವದ್ಭಕ್ತ. ಯಜ್ಞ-ಯಾಗ ವಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಅಭಿಜ್ಞ. ಅತಿಥಿ ಸತ್ಕಾರ ಪರಾಯಣ. ಶಾಸ್ತ್ರಗ್ರಂಥಗಳ ಶ್ರೌತ ಸಂಪ್ರದಾಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ಎಲ್ಲ ಯಜ್ಞಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಮುಗಿಸಿದ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿಯೂ ಕೈತುಂಬ ದಕ್ಷಿಣೆ, ಮುಕ್ತಹಸ್ತದದಾನ. ಆ ಅಕ್ರೂರನ ಕೈ ಹಿಡಿದ ಧರ್ಮಪತ್ನಿ ಉಗ್ರಸೇನಾದೇವಿ. ರೂಪದಲ್ಲಿ ಅವಳು ಬಹಳ ಚೆಲುವೆ, ಸ್ವಭಾವದಲ್ಲಿ ಸತಿ ಶಿರೋಮಣಿ. ಅವಳಲ್ಲಿ ಅಕ್ರೂರನಿಗೆ ಸುಂದರಿ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಸಾರ್ಥಕನಾಮದ ಕನ್ಯಾಮಣಿ ಮತ್ತು ಮದ್ಗು, ಉಪಮದ್ಗು ಮೇದುರ, ಅರಿಮೇಜಯ, ಅವೀಕ್ಷೇತ, ಆಕ್ಷೇಪ, ಶತ್ರುಘ್ನ, ಧರ್ಮಧ್ರಕ್, ಯತಿಧರ್ಮಾ, ಧರ್ಮೋಷಾ, ಅಂಧಕರು, ಆವಾಹ, ಪ್ರತಿಪ್ರವಾಹ ಎಂಬ ಹದಿಮೂರು ಗಂಡು ಮಕ್ಕಳು ಹುಟ್ಟಿದರು. ವೃಷ್ಣಯ ಎರಡನೆಯ ಮಗನಾದ ಚಿತ್ರಕನು ಪ್ರಸೇನ ಉಪದೇವ ಎಂಬ ಇಬ್ಬರು ಗಂಡು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ತಂದೆಯಾದ. ಈ ಇಬ್ಬರೂ ಚಿತ್ರಕಪುತ್ರರು ತೇಜಸ್ವಿಗಳು ದೇವತೆಗಳಂತೆ, ಧಾರ್ಮಿಕರು ಮುನಿಗಳಂತೆ. ಈ ಇಬ್ಬರು ಮಕ್ಕಳಲ್ಲದೆ ಆ ಚಿತ್ರಕನಿಗೆ ಪೃಥು, ವಿಪೃಥು, ಅಶ್ವಗ್ರೀವ, ಅಶ್ವಬಾಹು, ಸುಪಾರ್ಶ್ವಕ, ಗವೇಷಣ, ಅರಿಷ್ಟನೇಮಿ, ಅಶ್ವ, ಸುಧರ್ಮ, ಸುಬಾಹು,ಎಂಬ ಹತ್ತು ಗಂಡು ಮಕ್ಕಳು ಶ್ರಲಿಷ್ಕಾ, ಶ್ರವಣಾ, ಎಂಬ ಇಬ್ಬರು ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳು ಹುಟ್ಟಿದರು. ಆ ಚಿತ್ರಕ ಅಸಿಕ್ನೀ ಎಂಬ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಮಡದಿಯಲ್ಲಿ ದೇವಮೀಢ ಎಂಬ ಶೂರ ಪುತ್ರನನ್ನೂ ಭೋಜ್ಯಾದೇವಿಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಬೇರೆ ಹತ್ತು ಜನ ಮುತ್ತಿನಂಥ ಕುಮಾರರನ್ನೂ ಪಡೆದ. ಚಿತ್ರಕನಿಗೆ ಭೋಜ್ಯಾ ಎಂಬ ಭಾರ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಹತ್ತು ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ವಸುದೇವನೇ ಜ್ಯೇಷ್ಠನು. ಗುಣದಿಂದ ಶ್ರೇಷ್ಠನು, ಧರ್ಮನಿಷ್ಠನು, ಅವನು ಹುಟ್ಟಿದೊಡನೆ ದೇವದುಂದುಭಿಗಳು ಮೊಳಗಿದವು. ದೇವತೆಗಳು ನುಡಿಸಿದ ಕಹಳೆಗಳ ಧ್ವನಿಯೂ ಕೇಳಿಸಿತು. ಆದುದರಿಂದ ವಸುದೇವನಿಗೆ ಆನಕದುಂದುಭಿ ಎಂದು ಹೆಸರಾಯಿತು. ಪುಷ್ಪವೃಷ್ಟಿಯು ಅವನು ಹುಟ್ಟಿದಾಗ ಆಯಿತು ಸುರಲೋಕದಿಂದ. ಅಂದಿನ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ವಸುದೇವನಂಥ ಸುಂದರ ಪುರುಷರೇ ಯಾರೂ

ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅವನೊಬ್ಬ ಚೆಲುವಿನ ಚಂದ್ರಮ. ಚಂದ್ರನಂತೆ ಕಾಂತಿ ಕಿರಣಗಳು ಅವನ ಕಲೇವರಕ್ಕೆ ವಲಯಗಟ್ಟುತ್ತಿತ್ತು. ಪರಾಕ್ರಮದಲ್ಲಿಯಂತೂ ಅವನೊಬ್ಬ ಸಿಂಹಶಾರ್ದೂಲ, ಶೌರ್ಯ- ಸೌಂದರ್ಯಗಳು ಒಂದು ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟಿದಂತಾದ ವ್ಯಕ್ತಿಯೇ ವಸುದೇವ. ಆ ವಸುದೇವನಿಗೆ ದೇವಭಾಗ, ದೇವಶ್ರವ, ಅನಾಧೃಷ್ಟ, ಕನವಕಗ್ರಂಜಮ, ವತ್ಸವಂತ, ಶ್ಯಾಮ, ಶಮೀಕ, ಗಂಡೂಕ್ಷ ಎಂಬ ಗಂಡು ಮಕ್ಕಳೂ, ಪೃಥುಕೀರ್ತಿ, ಪೃಥಾ, ಶ್ರುತದೇವ, ಶೃತಶ್ರವ, ರಾಜಾಧಿದೇವಿ ಎಂಬ ಐದು ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳು ಜನಿಸಿದರು. ಈ ಪಂಚಕನ್ಯೆಯರ ಪುತ್ರರೆಲ್ಲರೂ ಮುಂದೆ ಪ್ರಚಂಡ ಪರಾಕ್ರಮಿಗಳಾಗಿ ಪೃಥ್ವೀಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಮೆರೆದು ಮನ್ನಣೆ ಪಡೆದದ್ದರಿಂದ ವೀರಮಾತೆಯರು ಎಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದರು ಲೋಕದಲ್ಲಿ. ಪೃಥಕೀರ್ತಿ ಎಂಬ ವಸುದೇವ ಕುಮಾರಿಯು ವೃದ್ಧ ಶರ್ಮನಿಂದ ಜನಿಸಿದವನೇ ದಂತ ವಕ್ರ. ಮಹಾಬಲಿಷ್ಠ ಆದರೆ ದುಷ್ಟ ಅವನು ಆಳುವ ದೇಶ ಕರೂಷ. ಮತ್ತೊಬ್ಬ ವಸುದೇವ ಪುತ್ರಿ ಶ್ರುತಶ್ರವಾದೇವಿಯಲ್ಲಿ ಚೇದಿರಾಜನಾದ ಶಿಶುಪಾಲನ ಜನನ. ಜನ್ಮಾಂತರದ ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪುವೇ ಅವ. ವಸುದೇವನ ಮೂರನೇ ಮಗಳಾದ ಪೃಥಾದೇವಿಗೆ ಕುಂತಿ ಎಂಬ ಬೇರೊಂದು ಹೆಸರು. ಇದ್ದಿತು. ಆ ಕುಂತಿಯ ಕೈಹಿಡಿದವ ಪಾಂಡುರಾಜ. ಆ ಕುಂತೀದೇವಿಗೆ ಯಮಧರ್ಮನಿಂದ ಯುಧಿಷ್ಠಿರ, ವಾಯುದೇವನಿಂದ ಭೀಮಸೇನ, ದೇವೇಂದ್ರನಿಂದ ಅರ್ಜುನ ಎಂಬ ಮಕ್ಕಳು ಜನಿಸಿದರು. ಕಿರೀಟಿ, ಧನಂಜಯ, ಫಲ್ಗುಣ, ವಿಜಯ, ಗಾಂಢೀವಿ ಎಂದು ನಾನಾ ನಾಮಗಳು ಆ ಅರ್ಜುನನಿಗೆ. ಶೌರ್ಯದಲ್ಲಿ ಸರಿಸಾಟಿ ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ ಆ ಧನಂಜಯನಿಗೆ. ಅದೇ ಪಾಂಡುರಾಜನಿಗೆ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಮಡದಿ ಮಾದ್ರಿದೇವಿಯಿಂದ ಅಶ್ವಿನೀ ದೇವತೆಗಳ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ನಕುಲ, ಸಹದೇವರು ಜನ್ಮತಾಳಿದರು.

ವೃಷ್ಣಿಯ ಕಿರಿಯ ಮಗನಾದ ಅನಮಿತ್ರನಿಂದ ಜನಿಸಿದವನೇ ಶಿನಿ. ಈ ಶಿನಿಯ ಪುತ್ರ ಸತ್ಯಕ. ಸತ್ಯಕನಿಗೆ ಯುಯುಧಾನ ಮತ್ತು ಸಾತ್ಯಕಿ ಎಂಬ ಇಬ್ಬರು ಮಕ್ಕಳು ಉತ್ಪನ್ನರಾದರು. ಮಹಾಜ್ಞಾನಿಯಾದ ಉದ್ಧವ ದೇವಭಾಗನ ಮಗ. ಅರ್ಥಾತ್ ವಸುದೇವನ ಮೊಮ್ಮಗ. ವಸುದೇವನ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಮಗನಾದ ದೇವಶ್ರವಸ ಮಹಾಪಂಡಿತ. ಅನಾದೃಷ್ಟಿ ಎಂಬ ವಸುದೇವನ ಪುತ್ರನು ಅಶ್ಮಾಕ ಎಂಬ ಪುತ್ರನನ್ನು ಪಡೆದ. ವಸುದೇವನ ಮಗಳಾದ ಶ್ರುತಾದೇವಿಯು ಶತ್ರುಘ್ನನನ್ನೂ, ಏಕಲವ್ಯನನ್ನೂ ಪಡೆದಳು. ಏಕಲವ್ಯ ಕಾರಣಾಂತರದಿಂದ ಕಿರಾತಕುಲದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದು ದೊಡ್ಡವನಾದ. ಅವನಿಗೆ ನೈಷಾದಿ ಎಂದೂ ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ವಸುದೇವನ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಸಂತತಿ ಇಲ್ಲದವನೆಂದರೆ ವತ್ಸವಂತ. ಅವನಿಗೆ ವಸುದೇವನು ತನ್ನ ಮಗನಾದ ಕೌಶಿಕನನ್ನೇ ದಾನಕೊಟ್ಟು ಬಿಟ್ಟ. ವಸುದೇವನ ಗಂಡೂಷಾ ಎಂಬ ಪುತ್ರನಿಗೂ ಸಂತತಿ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಸಂತಾನದ ಚಿಂತೆಯಿಂದ ಕೊರಗುತ್ತಲಿದ್ದ ಆ ಗಂಡೂಷನಿಗೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ತನಗೆ ರುಕ್ಮಿಣಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಚಾರುದೇಷ್ಣಾ, ಸುದೇಷ್ಣಾ, ಪಂಚಾಲ, ಕೃತಲಕ್ಷಣ ಎಂಬ ನಾಲ್ಕು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ದತ್ತುಕೊಟ್ಟ. ಕೃಷ್ಣಕುಮಾರರಲ್ಲಿ ಚಾರುದೇಷ್ಣನೇ ರುಕ್ಮಿಣಿಯ ಕಡೆ ಹುಟ್ಟ ಮಗ. ಮಹಾ ಪರಾಕ್ರಮಿ. ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಹೋದರೆ ಗೆಲುವು ತಾರದೇ ಎಂದೂ ಹಿಂತಿರುಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಚಾರುದೇಷ್ಣನ ಯುದ್ಧವೆಂದರೆ ಕಾಗೆಗಳ ಹಿಂಡಿಗೆ ಹಬ್ಬ. ಇವನು ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಕೊಂದು ಹಾಕಿದ ವೈರಿಗಳ ಮಾಂಸ ಸವಿಯಲು ಇವನು ಸಜ್ಜಾಗಿ ಹೊರಟಾಗ ತಪ್ಪದೇ ಹಿಂಬಾಲಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. ತಂತ್ರಿಜ, ತ್ರಂತ್ರಿಪಾಲರೆಂಬ ವೀರರು ಕನವಕನ ಮಕ್ಕಳು, ವೀರು, ಆಶ್ವಹನುಗಳೆಂಬೀರ್ವರು ವೀರರು ಗೃಹಮನ ಮಕ್ಕಳು. ಶಾಮನೆಂಬುವನ ಮಗ

ಶಮೀಕ. ಅವನು ರಾಜ್ಯವಾಳುತ್ತಿದ್ದು ಆ ರಾಜ್ಯವಾಳುವದ ರಿಂದುಂಟಾಗಬಹುದಾದ ಪಾತದಿಂದ ಬೇಸತ್ತು ರಾಜಸೂಯಮಾಡಿದ. ಈ ಶಮೀಕನಿಗೆ ಅಜಾತಶತ್ರುವೆಂಬ ಪುತ್ರ ಜನಿಸಿದ. ತಂದೆಯ ಶತ್ರುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ನಾಶಪಡಿಸಿದ. ಇನ್ನು ವಸುದೇವನ ಕೆಲ ವೀರಪುತ್ರರ ಬಗೆಗೆ ಹೇಳುವೆ ಕೇಳಿರಿ. ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾದಂತೆ ವೃಷ್ಣಿಕುಲವು ಅವನಿಂದ ಮೂರು ಶಾಖೆಗಳಿಂದ ಹೊರಟು ಅನೇಕ ಶಾಖೆಗಳಾಗಿ ಕವಲೊಡೆದವು.

ವಸುದೇವನಿಗೆ ಪುರುವಂಶದ ರೋಹಿಣಿ, ಮದಿರಾದೇವಿ, ವೈಶಾಖೀ, ಭದ್ರಾದೇವಿ, ಸುನಾಮ್ನಿದೇವಿ, ಸಹದೇವಾದೇವಿ, ಶಾಂತಿದೇವಾದೇವಿ, ಶ್ರೀದೇವಿ, ದೇವರಕ್ಷಿತಾದೇವಿ, ವೃಕದೇವಿ, ಉಪದೇವಿ, ದೇವಕೀ-ಎಂಬ ಹನ್ನೆರಡು ಸ್ತ್ರೀಯರು ಪ್ರಧಾನಮಹಿಷಿಯರು ಹಾಗೂ ಸುತನ, ವಡವಾ ಎಂಬ ಇಬ್ಬರು ಪರಿಚಾರಿಕೆಯರೂ ಇದ್ದರು. ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಸುಂದರಿಯರೂ ಸಾಧ್ವಿಗಳೂ, ಪತಿಭಕ್ತಿ ಪರಾಯಣರೂ ಆಗಿದ್ದರು. ಪುರುವಂಶದ ರೋಹಿಣೀದೇವಿಯೆಂಬ ಬಾಹ್ಲಿಕ ರಾಜನ ಮಗಳು, ವಸುದೇವನಿಗೆ ಇವರಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತ್ಯಾಸ್ಪದಳಾದ ಸಹಧರ್ಮಿಣಿಯಾಗಿದ್ದಳು. ಇವಳೇ ಉಳಿದೆಲ್ಲರಿಗಿಂತ ಹಿರಿಯಳೂ ಆಗಿದ್ದಳು. ಈ ಪ್ರೀತಿಯ ಹೆಂಡತಿಯಲ್ಲಿ ಬಲರಾಮ, ಶರಣ್ಯ, ಶಠ, ದುರ್ದಮ, ದಮನ, ಶುಭ್ರ, ಪಿಂಡಾರಕ, ಉಶೀನರ, ಎಂಬ ಎಂಟು ಗಂಡು ಮಕ್ಕಳೂ ಸುಭದ್ರೆ ಎಂಬ ಹೆಣ್ಣುಮಗಳೂ ಜನಿಸಿದರು. ಈ ಸುಭದ್ರೆಗೆ ಚಿತ್ರಾ ಎಂದೂ ಕರೆಯುವರು ವಸುದೇವನಿಗೆ ದೇವಕಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಜನಿಸಿದ. ಬಲರಾಮನಿಂದ ರೇವತಿ ದೇವಿಯಲ್ಲಿ ನಿಶಠ ಎಂಬ ಪುತ್ರ ಜನಿಸಿದ. ಸುಭದ್ರಾದೇವಿಯಲ್ಲಿ ಅರ್ಜುನನಿಂದ ವೀರನಾದ ಅಭಿಮನ್ಯು ಜನಿಸಿದ. ಅಕ್ರೂರನಿಂದ ಕಾಶಿರಾಜನ ಮಗಳಲ್ಲಿ ಸತ್ಯಕೇತುವು ಹುಟ್ಟಿದ. ಭೋಜ, ವಿಜಯ ಎಂಬ ಈರ್ವರು ವಸುದೇವನಿಂದ ಶಾಂತಿದೇವಿಯಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದರು. ವೃಕದೇವ, ಗದರ ಎಂಬ ಈರ್ವರು ಸುನಾಮಾಳಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದರು. ಆಗಾವಹನೆಂಬುವವನು ವೃಕದೇವಿಯಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ. ಈ ವೃಕದೇವಿಯು ತ್ರಿಗರ್ತ ರಾಜನ ಮಗಳು.

ಗಾರ್ಗ್ಯ ಎಂಬ ಋಷಿಯು ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯ ವ್ರತ ಪಾಲಿಸಿ ಸಾಧನೆಗೈದ. ವ್ರತ ಮುಗಿಸಿದ ನಂತರ ಗೋಪ ಸುಂದರಿಯನ್ನು ವಿವಾಹವಾದ ಪೂರ್ವಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಅಪ್ಸರೆಯಾಗಿದ್ದ ಆ ಗೋಪ ಸುಂದರಿಗೆ ಗರ್ಗಮುನಿಯಿಂದ ಕಾಲಯವನ ಎಂಬ ಮಗ ಹುಟ್ಟಿದ. ಇವನು ಮಹಾಬಲಶಾಲಿಯಾಗಿದ್ದ. ಈ ಕಾಲಯವನನ ದೇಹವು ಎಲ್ಲ ಮಕ್ಕಳ ದೇಹದಂತೆ ಇರದೇ ವಿಲಕ್ಷಣವಾಗಿತ್ತು. ಶರೀರದ ಪೂರ್ವಾರ್ಧ ಗುಂಡಗೆ ಇತ್ತು, ನಡುವು ಸಿಂಹದಂತೆ ಚಿಕ್ಕದಾಗಿದ್ದು ಸುಂದರವಾಗಿತ್ತು. ಕಾರಣಾಂತರದಿಂದ ಈ ಶಿಶುವು ಯವನರಾಜನ ಅಂತಃಪುರದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯಿತು. ಅಂತೆಯೇ ಕಾಲಯವನ ಎಂದು ಹೆಸರು ಹೊಂದಿತು. ಅತುಲ ಪರಾಕ್ರಮಿಯಾಗಿದ್ದ ಈ ಕಾಲಯವನನ್ನು ಕಂಡರೇ ಶತ್ರುಗಳು ದಿಕ್ಕಾಪಾಲಾಗಿ ಓಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಸೆಣಸಾಡಲು ಯಾರೂ ಇಲ್ಲದೇ ಬೇಸರವೆನಿಸಿತು ಕಾಲಯವನನಿಗೆ. ನಾರದರ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ತನ್ನ ತೊಂದರೆ ತೋಡಿಕೊಂಡು ಸ್ವಪರಾಕ್ರಮ ಪ್ರದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಸ್ಥಳವೊಂದನ್ನು ಸೂಚಿಸಬೇಕೆಂದು ಯಾಚಿಸಿದ. ನಾರದ ಮಧುರೆಯನ್ನು ತೋರಿಸಿದ. ಅಲ್ಲಿನ ಯಾದವರು ನಿನ್ನ ಜೊತೆಗೆ ಯುದ್ಧಮಾಡಬಲ್ಲರು ಎಂದ. ಇಷ್ಟು ಕೇಳಿದ ಕೂಡಲೇ ಕಾಲಯವನ ಸೈನ್ಯ ಸಹಿತನಾಗಿ ಮಧುರೆಗೆ ಲಗ್ಗೆ ಇಟ್ಟ. ಯಾದವರಿಗೆ ಭಯವಾಯಿತು. ಎಲ್ಲರೂ ರಾಜತಂತ್ರ ಕುಶಲನಾದ ಕೃಷ್ಣನಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದರು. ಕೃಷ್ಣ ಹೇಳಿದ,

''ಕಾಲಯವನನು ಶಂಕರನ ಉಪಾಸನೆ ಮಾಡಿ ಅಜೇಯತ್ವವನ್ನು ವರವನ್ನಾಗಿ ಪಡೆದಿದ್ದಾನೆ. ಅದನ್ನು ನಾನು ಉಲ್ಲಂಘಿಸ ಬಹುದಾದರೂ ಈಗ ಉಲ್ಲಂಘಿಸುವದು ಬೇಡ. ನೀವೆಲ್ಲರೂ ಇನ್ನೊಂದು ದ್ವಾರದಿಂದ ಹೊರಹೊರಟು ಕುಶಸ್ಥಲಿಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ. ಮಧುರೆಯೊಳಗೆ ಕಾಲಯವನ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡುವದರೊಳಗಾಗಿ ಮಧುರಾಪಟ್ಟಣ ಖಾಲಿಯಾಗಲಿ. ಇಲ್ಲಿರುವವರೆಲ್ಲ ಕುಶಸ್ಥಲಿಗೆ ಸಾಗಲಿ. ಕಾಲಯವನ ನಮಗೆ ಅಜಿಂತ್ಯನಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಶಂಕರನ ಮೇಲಿನ ಅಭಿಮಾನದಿಂದ, ಅವನು ''ಕಾಲಯವನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟ ವರವನ್ನು ಉಳಿಸೋಣ. ಗೌರವಿಸೋಣ'' ಎಂದನು.

ಕೃಷ್ಣನ ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಯಾದವರು ಒಪ್ಪಿದರು. ದ್ವಾರಾವತೀ ಎಂಬ ಅಪರನಾಮವುಳ್ಳ ಕುಶಸ್ಥಲಿಗೆ ಆಗಮಿಸಿದರು. ಆ ಸುಂದರ ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡತೊಡಗಿದರು.

ಸೂತ:- ಋಷಿಗಳೇ, ಕೋಷ್ಟು ರಾಜನಿಗೆ ವೃಜೀನೀವಾನ್ ಎಂಬ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಸುತನಿದ್ದ ವೃಜಿನೀವಾನನ ಪುತ್ರನ ಹೆಸರು ಸ್ವಾಹಿ. ಸ್ವಾಹಿಯ ಮಗ ಉಷದ್ಗುರಾಜ. ಈ ಉಷದ್ಗುವು ವಿದ್ವಾಂಸನಾಗಿದ್ದು ಅನೇಕ ಯಜ್ಞಯಾಗಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ. ವಿದ್ವಾಂಸರನ್ನು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಿದ. ಸಂತತಿಯನ್ನು ಬೆಳೆಸಿದ. ಇವನಿಗೆ ಚಿತ್ರರಥ ಎಂಬ ವೀರ, ಧರ್ಮಿಷ್ಠ ಪುತ್ರನಿದ್ದ. ಚಿತ್ರರಥನ ಮಗ ಶಶಬಿಂದು, ಶಶಬಿಂದುವು ಸ್ವಸಾಮರ್ಥ್ಯದಿಂದ ರಾಜರ್ಷಿಯೆನಿಸಿದ್ದ. ಪೃಥುಶ್ರವ, ಪೃಥುಯಶ ಎಂಬ ಈರ್ವರು ಶಶಬಿಂದುವಿನ ಪುತ್ರರು. ಅಂತರ ಎಂಬುವವ ಪೃಥುಶ್ರವನ ಮಗ. ಅಂತರನ ಮಗ ಸುಯಜ್ಞ. ಸುಯಜ್ಞನ ಮಗ ಉಷತನು. ಈ ಉಷತನುವು ರಾಜಧರ್ಮವನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಪಾಲಿಸುವವರಲ್ಲಿ ಹೆಸರುವಾಸಿಯಾಗಿದ್ದ. ಉಷತನುವಿನ ಮಗನೇ ಶಿನೇಯುರಾಜ. ಈತನು ಮಹಾವೀರ. ಇವನಿಗೆ ಮರುತ ಎಂಬ ಮಗನಿದ್ದ. ಶಶಬಿಂದುವಿನಂತೆ ಇವನೂ ರಾಜರ್ಷಿಯೆನಿಸಿದ್ದ. ಇವನಿಗೆ ಕಂಬಲಬರ್ಹಿಷ ಎಂಬ ಮಗನಿದ್ದ. ಕಂಬಲಬರ್ಹಿಷನಿಗೆ ರುಕ್ಮಕವಚ ಎಂಬ ಸುತನು ಜನಿಸಿದ. ಕಂಬಲಬರ್ಹಿಷನ ಹೆಂಡತಿ ಶ್ರುತಪ್ರಸವತಾದೇವಿ. ರುಕ್ಮಕವಚನು ಕಠಿಣ ಕವಚವನ್ನು ಧರಿಸಿದವರೂ, ಉತ್ತಮ ಬಿಲ್ಲುಗಾರರೂ ಆದ ನೂರಾರು ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಹರಿತ ಬಾಣಗಳಿಂದ ಸಂಹರಿಸಿ ಜಯಲಕ್ಷ್ಮಿ ಹಾಗೂ ಧನಲಕ್ಷ್ಮಿ ಎರಡನ್ನೂ ಸಂಪಾದಿಸಿದ. ರುಕ್ಮಕವಚನಿಂದ ಪರಾಜಿತ ಜನಿಸಿದ. ಈತ ಮಹಾಶೂರ, ಪರಾಜಿತನಿಗೆ ರುಕ್ಮೇಷು, ಪೃಥುರುಕ್ಮ, ಜ್ಯಾಮಘ, ಪಾಲಿತ, ಹರಿ ಮುಂತಾದ ಐದು ಮಕ್ಕಳು. ಇವರಲ್ಲಿ ಪಾಲಿತ ಮತ್ತು ಈ ಈರ್ವರು ಪರಾಜಿತನಿಂದ ವಿದೇಹರಾಜನಿಗೆ ದತ್ತು ಕೊಡಲ್ಪಟ್ಟರು. ಪೃಥುರುಕ್ಮನ ಸಹಾಯದಿಂದ ರುಕ್ಮೇಷುವು ರಾಜ್ಯ ಆಳಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ. ಇಬ್ಬರೂ ಸೇರಿ ತಮ್ಮ ತಂದೆಯಾದ ಜ್ಯಾಮಘನನ್ನು ಓಡಿಸಿದರು. ಜ್ಯಾಮಘನನು ಅರಣ್ಯಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ತಪಶ್ಚರಣೆಗೆ ತೊಡಗಿದ. ಪ್ರಶಾಂತನಾದ ಜ್ಯಾಮಘನನ್ನು ಆಶ್ರಮದ ಮುನಿಗಳು ತಮ್ಮ ಬಳಿ ಇರಿಸಿಕೊಂಡರು. ಕ್ರಮೇಣ ಅವನಿಗೆ ಉಪದೇಶ ನೀಡಿ ''ರಾಜನಾದವನ ಕರ್ತವ್ಯ ನ್ಯಾಯಮಾರ್ಗದಿಂದ ರಾಜ್ಯ ಆಳುವದೇ ವಿನಾ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಆಚರಿಸುವದಲ್ಲ'' ಎಂಬುದನ್ನು ಮನದಟ್ಟು ಮಾಡಿಸಿದರು. ತ್ಯಜಿಸಿದ ಬಿಲ್ಲು-ಬಾಣಗಳನ್ನು ರಾಜ ಮತ್ತೆ ಧರಿಸಿದ. ನರ್ಮದಾ ದಡದ ಮೇಲಿರುವ ಮೇಕಲಾ, ಮತ್ತು ಮೃತ್ತಿಕಾವತೀ, ಶುಕ್ತಿವತೀ ಎಂಬ ನಗರಗಳನ್ನು ಆಳುತ್ತ ಶುಕ್ತಿವತಿಯಲ್ಲಿಯೇ ತಾನೂ ವಾಸಮಾಡಿದನು. ಜ್ಯಾಮಘನಿಗೆ ಶೈಬ್ಯೆಯೆಂಬ ಪತಿವ್ರತೆಯಾದ ಹೆಂಡತಿ ಇದ್ದಳು. ಅವಳಿಗೆ ಮಕ್ಕಳಾಗಲಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಸಹ

ರಾಜನು ಪತ್ನಿಯ ಮೇಲೆ ಇದ್ದ ಅನುರಾಗಾತಿಶಯದಿಂದ ಬೇರೊಬ್ಬಳನ್ನು ವಿವಾಹವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಒಂದು ಸಲ ಜ್ಯಾಮಘನನು ಯುದ್ಧವೊಂದಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದ. ಶತ್ರುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಸದೆಬಡೆದ. ಸೋತು ಶರಣಾದರು ಕೆಲವರು, ರಣರಂಗಕ್ಕೆ ಬೆನ್ನು ತೋರಿಸಿ ಓಡಿದರು. ಮತ್ತೆ ಹಲವರು. ಯುದ್ಧದ ರಭಸ ಮುಗಿದಾದ ಮೇಲೆ ರಾಜನಿಗೆ ಆ ರಣರಂಗದಲ್ಲಿ ಕನ್ಯೆಯೊಬ್ಬಳು ಕಂಡಳು. ತನ್ನನ್ನು ಅನಾಥೆಯೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡು ರಕ್ಷಿಸಲು ರಾಜನನ್ನು ಪಾರ್ಥಿಸಿದಳು. ರಾಜನು ಆ ಅನಾಥ ಬಾಲಿಕೆಯನ್ನು ಮನೆಗೆ ಕರೆತಂದ. ಹೆಂಡತಿಗೆ ಅವಳನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸಿ ಇಂತೆಂದ. ''ಇವಳು ನಿನ್ನ ಸೊಸೆ. ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಇವಳ ಪೋಷಣೆಯ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ನಿನ್ನದು'' ರಾಜನ ಮಡದಿಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಯಿತು. ಅವಳು ಕೇಳಿದಳು. ಇವಳಿಗೆ ಪತಿಯಾಗಬಹುದಾದ ಮಗ ತಮಗಿದ್ದರೆ ಮಾತ್ರ ಇವಳು ಸೊಸೆಯಾಗಬಹುದಲ್ಲವೇ? ಆ ಭಾಗ್ಯ ನಮಗೆಲ್ಲಿದೆ?. ಆಗ ರಾಜ ಉತ್ತರಿಸಿದ ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ನಿನಗೊಬ್ಬ ಮಗ ಹುಟ್ಟುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಅವನಿಗೆ ಇವಳು ಹೆಂಡತಿಯಾಗಲೆಂದು ತಂದಿರುವೆ.

ಸೂತ:- ಹೀಗೆ ರಾಜನು ಹೆಂಡತಿಗೆ ಹೇಳಿ ಒಬ್ಬ ಸತ್ಪುತ್ರನನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಭಗವಂತನ ಉಪಾಸನೆ ಮಾಡಿದ. ತಪಸ್ಸನ್ನು ಕೈಗೊಂಡ. ಇವನ ನಿಷ್ಠೆಗೆ ಮೆಚ್ಚಿ ಭಗವಂತ ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದ. ಶೈಬ್ಯೆ ಗರ್ಭವತಿಯಾದಳು. ರಣರಂಗದಲ್ಲಿ ದೊರಕಿದ್ದ ಆ ಕನ್ಯೆಗೆ ಅನುರೂಪನಾದ ಪತಿಯನ್ನು ಪ್ರಸವಿಸಿದಳು. ಆ ಕನ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಕ್ರಥ, ಕೃಶಿಕ ಎಂಬ ಮಕ್ಕಳು ಜನಿಸಿದರು ಭೀಮ ಎಂಬ ವಿದರ್ಭನ ಮಗನಿಗೆ ಕುಂತಿರಾಜ ಹುಟ್ಟಿದ. ಕುಂತಿರಾಜನಿಗೆ ಧೃಷ್ಟ, ಧೃಷ್ಟನಿಂದ ಧಾರ್ಮಿಕರೂ, ಶೂರರೂ ಆದ ಆವಂತ, ದಶಾರ್ಹ, ಬಲಿಯೆಂಬ ಮೂವರು ಸುತರು ಹುಟ್ಟಿದರು. ಇವರಲ್ಲಿ ಬಲಿಯು ವಿಷಜನ್ಯವಾದ ಬಾಧೆಯನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ದಶಾರ್ಹನ ಮಗ ವ್ಯೋಮರಾಜ. ವ್ಯೋಮನ ಮಗ ಜೀಮೂತ. ಜೀಮೂತನ ಮಗ ವಿಕೃತಿ. ವಿಕೃತಿಯ ಮಗ ಭೀಮರಥ. ಭೀಮರಥನ ಪುತ್ರ ನವರಥ, ನವರಥನ ಮಗ ದಶರಥ. ದಶರಥನ ಮಗ ಶಕುನಿ. ಶಕುನಿಯ ಸುತ ಕರಂಭ, ಕರಂಭನ ಪುತ್ರ ದೇವರಾತ. ದೇವರಾತನ ಮಗ ದೇವಕ್ಷತ್ರ. ದೇವಕ್ಷತ್ರನ ಮಗ ವೃದಕ್ಷತ್ರ.

ಈ ವೃದಕ್ಷತ್ರನು ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಸಮಾನವಾದ ಕಾಂತಿಯುಳ್ಳವನು. ಇವನಿಂದಲೇ ಮಧುವಂಶದ ಮೂಲಪುರುಷನಾದ ಮಧುವು ಜನಿಸಿದ. ಇವನು ಹೆಸರಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಸವಿಯಾಗಿ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದ. ಮಧುವಿನಿಂದ ವೈದರ್ಭೀ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಪುರುದ್ವಾನ್ ಜನಿಸಿದ. ಇದಲ್ಲದೇ ಇಕ್ಷ್ವಾಕು ವಂಶದ ರಾಜಪುತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಸತ್ತ್ವಾನ್ ಎಂಬ ಪುತ್ರ ಜನಿಸಿದ. ಇವನು ಸತ್ವಶಾಲಿಯಾಗಿದ್ದ. ಉತ್ತಮ ಗುಣವುಳ್ಳವನೂ ಅಂತೆಯೇ ಕೀರ್ತಿಶಾಲಿಯೂ ಆಗಿದ್ದ. ಜಾಮಘನ ಈ ವಂಶಾವಳಿಯನ್ನು ತಿಳಿದವನು ಸತ್ಪುತ್ರಶಾಲಿಯಾಗುವನು.

ಸೂತ:- ಈ ಸತ್ವನೆಂಬುವವನಿಂದ ಕೋಸಲ ರಾಜಕುಮಾರಿಯಲ್ಲಿ ಭಾಗಿ, ಭಜಮಾನ, ದಿವ್ಯ ದೇವವೃಧ, ಅಂಧಕ, ವೃಷ್ಣಿ ಎಂಬ ಕೀರ್ತಿಶಾಲಿಗಳಾದ ಮಕ್ಕಳು ಜನಿಸಿದರು. ಇವರಿಂದ ನಾಲ್ಕು ವಂಶಗಳು ಕವಲು ಒಡೆದವು. ಅವು ಹೀಗಿವೆ. ಭಜಮಾನ ರಾಜನಿಗೆ ಸಂಜಯನ ಮಕ್ಕಳಾದ ಬಾಹ್ಯಕಾದೇವಿ ಉಪಬಾಹ್ಯಕಾದೇವಿ ಎಂಬ ಇಬ್ಬರು ಹೆಂಡಂದಿರು. ಇವರೀರ್ವರಿಂದ ಅನೇಕ ಮಕ್ಕಳು ಹುಟ್ಟಿದರು. ಬಾಹ್ಯಕಾದೇವಿಯಲ್ಲಿ ಭಜಮಾನನಿಂದ ಕ್ರಿಮಿ, ಕ್ರಮಣ, ಧೃಷ್ಟ, ಶೂರ, ಪುರಂಜಯ ಎಂಬ ಮಕ್ಕಳು ಜನಿಸಿದರು. ಉಪಬಾಹ್ಯಕಾದೇವಿಯಲ್ಲಿ ದಾಸಕ, ಶತಾಜಿತ್, ಸಹಸ್ರಾಜಿತ್, ಅಮುತಾಜಿತ್ ಎಂಬ

ಮಕ್ಕಳು ಭಜಮಾನನಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದರು. ದೇವವೃಧ ಎಂಬ ರಾಜನು ತನಗೆ ಗುಣಶಾಲಿಯಾದ ಪುತ್ರನು ಜನಿಸಬೇಕೆಂಬ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ದೊಡ್ಡ ತಪಸ್ಸನ್ನೇ ಆಚರಿಸಿದ. ಆ ರಾಜನು ಪ್ರತಿದಿನ ಪರ್ಣಾಶಾ ನದಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ. ನದಿಯ ದಡದ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ನಿಷ್ಠೆಯಿಂದ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಆಚರಿಸಿದ. ರಾಜನ ನಿಷ್ಠೆಯಿಂದ ಕರುಣಾಶಾಲಿಯಾದ ಆ ನದಿಗೆ ರಾಜನ ಮೇಲೆ ಅನುರಾಗವುಂಟಾಯಿತು. ಸದ್ಗುಣಗಳ ಖನಿಯಂತಿರುವ ಈ ರಾಜನಿಗೆ ಅನುರೂಪ ಕನ್ಯೆಯೇ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಆಲೋಚಿಸಿದ ಆ ನದಿಯು ಒಂದು ದಿನ ಸ್ವಯಂ ಕನ್ಯೆಯ ವೇಷಧರಿಸಿ ರಾಜನ ಎದುರು ಬಂದು ನಿಂತಳು. ರಾಜ ಅವಳನ್ನು ಪತ್ನಿಯನ್ನಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ. ಈ ನದೀಕನ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ರಾಜನಿಗೆ ತೇಜಸ್ವಿಯಾದ ಬಭ್ರು ಎಂಬ ಸುತನು ಜನಿಸಿದನು. ಈ ಬಭ್ರುವು, ಶೌರ್ಯ, ತೇಜಸ್ಸು ಮುಂತಾದ ಗುಣಗಳಿಂದ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಸಮಾನನು. ಇವನ ಕೀರ್ತಿಯು ಭೂ-ಸ್ವರ್ಗಗಳೆರಡರಲ್ಲೂ ವ್ಯಾಪಿಸಿತು. ಸ್ವಯಂ ತಾನು ಮಾತ್ರ ಉದ್ಧಾರವಾಗದೇ ತನ್ನೊಡನೆ ಏಳು ಸಾವಿರದ ಅರವತ್ತಾರು ಪುರುಷರನ್ನು ಪುಣ್ಯ ಹೊಂದುವಂತೆ ಮಾಡಿದ. ಅನೇಕ ಯಜ್ಞಯಾಗಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ, ವಿದ್ವಾಂಸರಿಗೆ ಭೂರಿದಾನ ದಕ್ಷಿಣೆಗಳನ್ನಿತ್ತ. ಬಭ್ರುವಿನ ಸಂತತಿಯೂ ವಿಸ್ತೃತವಾದುದು. ಸಾರ್ತಿಕಾವತರು, ಭೋಜರು ಮೊದಲಾದ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಕ್ಷತ್ರಿಯರು ಇವನ ವಂಶದಲ್ಲಿಯೇ ಹುಟ್ಟು ಪಡೆದಿರುವರು. ಅಂಧಕನಿಂದ ಕಾಶೀರಾಜನ ಮಗಳಲ್ಲಿ ಕುಕುರ, ಭಜಮಾನ, ಸಸಕ, ಬಲಬರ್ಹಿಷ ಎಂಬ ನಾಲ್ಕು ಮಂದಿ ಮಕ್ಕಳು ಜನಿಸಿರುವರು. ಕುಕುರನ ಮಗ ವೃಷ್ಣ. ವೃಷ್ಣಿಯ ಮಗ ಕಪೋತರೋಮ. ಕಪೋತರೋಮನ ಮಗ ತಿಲಿರಿ. ತಿಲಿರಿಯ ಮಗ ಪುನರ್ವಸು. ಪುನರ್ವಸುವಿನ ಮಗ ಅಭಿಜಿತ್. ಈ ಅಭಿಜಿತ್‌ನಿಗೆ ಆಹುಕ, ಶ್ರಾಹುಕ, ಎಂಬ ಮಕ್ಕಳು ಇದ್ದರು. ಈ ಆಹುಕನು ಹಾಗೂ ಅವನ ಸುತರು ಪುರಾಣ ಪ್ರಸಿದ್ಧರು. ಆಹುಕನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಚೀನವಾದ ಗಾದೆಯೊಂದು ಹೀಗಿದೆ.

ಆಹುಕನ ರಾಜ್ಯವು ಸುಸಮೃದ್ಧವಾಗಿದ್ದಿತು. ಎಂಭತ್ತು ಕವಚ ಹಾಗೂ ಶ್ವೇತ ಪರಿವಾರ ಸಹಿತನಾಗಿ ಇವನು ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ತೆರಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಆಹುಕನ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿಪುತ್ರಕನು ಓರ್ವನೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಒಬ್ಬನೂ ಜಿಪುಣನಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಪಾಯುಷಿಗಳು ಹುಡುಕಿದರೂ ಸಿಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲರೂ ಸಹಸ್ರವರ್ಷ ಪರ್ಯಂತ ಆಯುಷ್ಯವುಳ್ಳವರು. ಪಾಪ ಕರ್ಮರು ಯಾರೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಪ್ರಜೆಗಳು ದೈವಭಕ್ತಿ ಹಾಗೂ ಸ್ವಕರ್ತವ್ಯಾಸಕ್ತಿಯಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದರು. ಆಹುಕನು ಎಂದಾದರೂ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಹೊರಟನೆಂದರೆ ಇವನೊಡನೆ ಬಲಿಷ್ಠ ಆನೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದು ಸಾವಿರ ಮಹಾರಥಗಳು ಹೊರಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಈ ರಥಗಳ ಧ್ವಜಗಳು ಚಂದ್ರಮಂಡಲವನ್ನು ಚುಂಬಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. ರಥಗಳ ಧ್ವನಿಯು ಮೇಘನಾದದಂತೆ ಭಾಸವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ರಥಗಳಲ್ಲಿನ ಚೌಕಟ್ಟು ಗೋಪುರ ಮೊದಲಾದವು ಶ್ರೇಷ್ಠ ದರ್ಜೆಯ ಚಿನ್ನ, ರಜತ ಮುಂತಾದ ಲೋಹಗಳಿಂದ ನಿರ್ಮಿತವಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದವು. ಇಂಥ ವೈಭವೋಪೇತವಾದ ಬಲಕ್ಕೆ ರಾಜನು ನಿರಂಕುಶ ಪ್ರಭುವಾಗಿ ಬಹುಕಾಲ ಆಳ್ವಿಕೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದ.

ಈ ಭೋಜ ವಂಶದವರು ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ರಾಜ ಸಂತತಿ ಇರುವವರೆಗೂ ಇರುವರು. ಆಹುಕನ ಮಗಳನ್ನು ಅವಂತಿ ದೇಶದ ರಾಜಕುಮಾರನಿಗೆ ಅಂಧಕ ಕುಮಾರರು ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟರು. ಆಹುಕನಿಗೆ ಕಾಶೀರಾಜಕುಮಾರಿಯಲ್ಲಿ ದೇವಕ, ಉಗ್ರಸೇನ ಎಂಬ ಇಬ್ಬರು ಮಕ್ಕಳು ಜನಿಸಿದರು. ಅವರು ದೇವಕುಮಾರರಂತಿದ್ದರು. ದೇವಕನಿಗೆ ತೇಜಸ್ವಿಗಳಾದ ದೇವ,

ಉಪದೇವ, ಸುದೇವ, ದೇವರಕ್ಷಿತ ಎಂಬ ನಾಲ್ವರು ತೇಜಸ್ವಿ ಪುತ್ರರು ಇದ್ದರು. ದೇವನಿಗೆ ದೇವಕಿ, ಶಾಂತಿದೇವಿ, ಸುದೇವಿ, ದೇವರಕ್ಷಿತಾ, ವೃಕದೇವೀ, ಉಪದೇವಿ, ಸುನಾಮ್ನಿ ಎಂಬ ಏಳು ಕುಮಾರಿಯರು. ಇವರನ್ನು ವಸುದೇವನಿಗೆ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟರು.

ಉಗ್ರಸೇನನಿಗೆ ಕಂಸ, ನ್ಯಗ್ರೋಧ, ಸುನಾಮಾ, ಕಂಕ, ಸುಭೂಷಣ, ರಾಷ್ಟ್ರಪಾಲ, ಸುತನು, ಅನಾವೃಷ್ಟ, ಪುಷ್ಟಮಂತ ಎಂಬ ಒಂಭತ್ತು ಮಕ್ಕಳು. ಇವರಲ್ಲಿ ಕಂಸನು ಜ್ಯೇಷ್ಠ. ಕಂಸನಿಗೆ ಕಂಸಾವತೀ ಮತ್ತು ಕಂಸಾ ಎಂಬ ಇಬ್ಬರು ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳು, ಸುತನುವಿನ ಮಗಳೇ ಸುತನೂದೇವಿ. ರಾಷ್ಟ್ರಪಾಲಿಯು ರಾಷ್ಟ್ರಪಾಲನ ಸುತೆಯು, ಕಂಕಾದೇವಿಯು ಕಂಕನ ಮಗಳು.

ಈವರೆಗೆ ಉಗ್ರಸೇನ ಹಾಗೂ ಅವನ ಮಕ್ಕಳ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಹೇಳಿರುವೆ. ಪರಾಕ್ರಮಿಗಳಾದ ಕುಕುರ ವಂಶದ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಶ್ರವಣ ಮಾಡಿದವರಿಗೆ ಶೌರ್ಯಶಾಲಿಯಾದ ಸಂತಾನ ಅಭಿವೃದ್ಧವಾಗುವದು.

ಸೂತ:- ಮುನಿಗಳೇ, ಮಹಾರಥನು ಭಜಮಾನನ ಮಗನು. ರಾಜಾಧಿದೇವನು ವಿದೂರಥನ ಪುತ್ರ. ಇವನು ಮಹಾಶೂರ. ರಾಜಾಧಿದೇವನಿಗೆ ಹತ್ತು ಜನ ಮಕ್ಕಳು. ಅವರ ಹೆಸರು ಇಂತಿವೆ. ದತ್ತ, ಅತಿದತ್ತ, ಶೋಣಾಶ್ವ, ಶ್ವೇತ, ವಾಹನ, ಶಮಿ, ದಂಡಶರ್ಮಾ, ದಂತಶತ್ರು, ಶ್ರವಣಾದೇವಿ, ಶ್ರವಿಷ್ಠಾದೇವಿ. ಶಮಿಯ, ಸುತ ಪ್ರತಿಕ್ಷತ್ರ. ಪ್ರತಿಕ್ಷತ್ರನ ಮಗ ಸ್ವಯಂಭೋಜ. ಸ್ವಯಂಭೋಜನಿಗೆ ಭದಿಕ ಎಂಬ ಕುಮಾರನಿದ್ದ. ಭದಿಕನಿಗೆ ದೇವಾಂತ, ನರಾಂತ, ಶತಧನ್ವಾ, ಭಿಷಗ್ವೈ, ಸುದಾಂತ, ತರಣ, ನಿಕಾಶ್ಯ, ಅಲೆದಾಂತ, ಕಾಮದಂಭಿ ಎಂಬ ಮಕ್ಕಳು ಜನಿಸಿದರು. ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಪರಾಕ್ರಮಿಗಳು. ಇವರಲ್ಲಿ ಹಿರಿಯ ಕೃತವರ್ಮ ದೇವಾಂತನ ಮಗ ಕಂಬಲಬರ್ಹಿಷ. ಇವನು ವಿದ್ವಾಂಸ. ಇವನಿಗೆ ಅಸಮೌಜ, ನಾಸಮೌಜ ಎಂಬ ಈರ್ವರು ಸುತರು. ಅಸಮೌಜ ನಿಪುತ್ರಕ, ಸಂದಷ್ಟು, ಸುಚಾರು ಇವರಿಂದ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ದತ್ತು ಪಡೆದ. ಇವರೆಲ್ಲ ಅಂಧಕ ವಂಶಜರು.

ಕ್ರೋಷ್ಟುವಿಗೆ ಗಾಂಧಾರೀ, ಮಾದ್ರೀ ಎಂಬ ಇಬ್ಬರು ಸಹಧರ್ಮಿಣಿಯರು. ಗಾಂಧಾರಿಗೆ ಅನಮಿತ್ರ ಎಂಬ ಮಗ. ಅನಮಿತ್ರನು ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಬಗ್ಗುಬಡಿಯುವಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಥನೆಂದು ಪ್ರಖ್ಯಾತ. ಮಾದ್ರೀದೇವಿಗೆ ಯುಧಾಜಿತ, ದೇವಮೀಢುಷ ಎಂಬ ಈರ್ವರು ಸುತರು. ಅನಮಿತ್ರನ ಮಗ ನಿಘ್ನ. ನಿಘ್ನನಿಗೆ ಸತ್ರಾಜಿತ. ಪ್ರಸೇನ ಎಂಬ ಇಬ್ಬರು ಮಕ್ಕಳು. ಇವರೀರ್ವರೂ ಪರಾಕ್ರಮಿಗಳಾಗಿದ್ದು ಶತ್ರುಭಯಂಕರರಾಗಿರುವರು. ಪ್ರಸೇನ, ಸತ್ರಾಜಿತ ಈರ್ವರೂ ದ್ವಾರಾವತಿಯಲ್ಲಿಯೇ ವಾಸಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಸತ್ರಾಜಿತನಿಗೆ ಸೂರ್ಯನು ಪ್ರಾಣಸ್ನೇಹಿತನಾಗಿದ್ದು ಅವನಿಗೆ ಸ್ಯಮಂತಕ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಅನರ್ಘ್ಯವಾದ ಮಣಿಯೊಂದನ್ನು ಸ್ನೇಹದ ಸವಿನೆನಪಿಗಾಗಿ ದಯಪಾಲಿಸಿದ. ಸೂರ್ಯನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದ ಈ ಮಣಿಯು ಸೂರ್ಯನಂತೆ ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾಗಿದ್ದಿತು. ಈ ಮಣಿಯನ್ನು ಕೊರಳಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಸತ್ರಾಜಿತನು ಊರೊಳಗೆಲ್ಲ ತಿರುಗುತ್ತಿದ್ದ. ಆ ಮಣಿಯ ಕಾಂತಿ ಎಷ್ಟಿತ್ತೆಂದರೆ ಮಣಿಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಸತ್ರಾಜಿತ ಬಂದ ಕೂಡಲೇ ಜನರು ಸೂರ್ಯನೇ ಬಂದನೆಂದು ತಿಳಿದು ಗಲಿಬಿಲಿಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಅನೇಕ ಯುವಕರು ಈ ಅದ್ಬುತ ಮಣಿಯನ್ನು ಧರಿಸಿದ ಸತ್ರಾಜಿತ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿ ಹೋಗುತ್ತಾನೋ ಅಲ್ಲೆಲ್ಲ ಹಿಂಬಾಲಿಸಿದರು. ಸತ್ರಾಜಿತನಿಗೆ ಒಬ್ಬ ಸಹೋದರನಿದ್ದ. ಅವನ ಹೆಸರು ಪ್ರಸೇನ. ಪ್ರಸೇನನಿಗೆ ಸತ್ರಾಜಿತನು ಆ ಮಣಿಯನ್ನು ಕೆಲಕಾಲ ಧರಿಸಲು ಕೊಟ್ಟ. ಕೆಲದಿನ ಪ್ರಸೇನನು ಆ ಮಣಿಯನ್ನು ಧರಿಸಿ ಮೆರೆದ.

ಆ ಮಣಿಯು ಪ್ರತಿನಿತ್ಯ ಸುವರ್ಣವನ್ನು ನೀಡುತ್ತಿತ್ತು. ಆ ಮಣಿ ಇರುವ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಕಾಲಕಾಲ್ಕಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಮಳೆಬೆಳೆಗಳು ಆಗುತ್ತಿದ್ದವು.

ಒಮ್ಮೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಈ ಮಣಿಯನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸಿ ಸತ್ರಾಜಿತನಿಗೆ ಕೊಡಲು ಕೇಳಿದ. ಪ್ರಸೇನನು ಕೊಡಲು ನಿರಾಕರಿಸಿದ. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು, ಕೊಡಲು ಒತ್ತಾಯಿಸದೇ ತಟಸ್ಥನಾಗಿದ್ದು ಬಿಟ್ಟ.

ಒಂದು ದಿನ ಪ್ರಸೇನನು ಬೇಟೆಗೆ ಹೊರಟನು. ಹೊರಡುವಾಗ ಆ ದಿವ್ಯ ಮಣಿಯನ್ನು ಕೊರಳಲ್ಲಿ ಹಾಕಿಕೊಂಡೇ ಹೋದ. ಬೇಟೆ ಆಡುತ್ತ ಆಡುತ್ತ ಗಹನಾರಣ್ಯ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಿದ. ಭಾರೀ ಸಿಂಹ ಎದುರು ಬಂದಿತು. ಪ್ರಸೇನ ಅದರೊಡನೆ ಹೋರಾಡಿದ. ಆದರೆ ಆ ಬಲಿಷ್ಠ ಸಿಂಹದ ಮುಂದೆ ಪ್ರಸೇನನ ಆಟ ಸಾಗಲಿಲ್ಲ. ಪ್ರಸೇನ ಸತ್ತು ಬಿದ್ದ. ಪ್ರಸೇನನ ಕೊರಳಲ್ಲಿ ಹೊಳೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಸ್ಯಮಂತಕಮಣಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಸಿಂಹಕ್ಕೆ ಕೌತುಕವೆನಿಸಿತು. ಆ ಮಣಿಯನ್ನು ತನ್ನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದು ಅರಣ್ಯದೊಳಗೆ ಓಡಿತು. ಆ ಸಿಂಹವನ್ನು ಜಾಂಬವಂತ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಕರಡಿಯು ಕೊಂದಿತು. ಅದು ಆ ಸ್ಯಮಂತಕ ಮಣಿಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ತನ್ನ ಗುಹೆಗೆ ಹೋಯಿತು.

ಇತ್ತ ಬೇಟೆಗೆ ಹೋಗಿದ್ದ ಪ್ರಸೇನನು ಬಹುಕಾಲ ಬರದಂತಾಗಲು ಮಣಿಗೋಸ್ಕರ ಅವನನ್ನು ಕೃಷ್ಣ ಕೊಂದಿರಬಹುದು ಅಥವಾ ಅಪಹರಿಸಿರಬಹುದು ಎಂಬ ಶಂಕೆ ಮೂಡಿತು ಸತ್ರಾಜಿತನ ಪರಿವಾರದದರಿಗೆ. ನಿರಪರಾಧಿಯಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ತನ್ನದೇನೂ ತಪ್ಪಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ತನಗೆ ಬಂದೊದಗಿದ ಈ ಅಪವಾದವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಮಣಿಯನ್ನು ಅನ್ವೇಷಿಸುತ್ತ ಹೊರಟ. ಪ್ರಸೇನನು ಬೇಟೆಗೆ ಹೋಗಿದ್ದನೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿದ ಕೃಷ್ಣ ಅರಣ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಸೇನನನ್ನು ಹುಡುಕಿದ. ಋಕ್ಷವಂತಪರ್ವತ, ವಿಂಧ್ಯಪರ್ವತ ಮುಂತಾದೆಡೆಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲ ಹುಡುಕಿಯೇ ಹುಡುಕಿದ. ಎಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಸೇನನ ಸುಳಿವು ಸಿಗಲಿಲ್ಲ. ಹುಡುಕಾಟ ಮುಂದುವರಿಸಿದ. ಒಂದು ದಿನ ಒಂದೆಡೆ ಕುದುರೆಯೊಡನೆ ಮೃತನಾಗಿ ಬಿದ್ದಿದ್ದ ಪ್ರಸೇನನನ್ನು ಕಂಡ. ಆದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಸುತ್ತುಮುತ್ತು ನೋಡಿದಾಗ ಸ್ಯಮಂತಕಮಣಿಯೇ ಕಾಣಿಸಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅನತಿ ದೂರದಲ್ಲಿ ಸಿಂಹದ ಹೆಜ್ಜೆಗಳು ಕಾಣಿಸಿದವು. ಸಿಂಹವು ಪ್ರಸೇನನನ್ನು ಕೊಂದಿದೆ ಎಂಬುದಾಗಿ ನಿರ್ಧರಿಸಿ ಅದೇ ಸಿಂಹವು ಸ್ಯಮಂತಕ ಮಣಿಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿರಬಹುದು ಎಂದು ಊಹಿಸಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಸಿಂಹದ ಹೆಜ್ಜೆಗಳನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸುತ್ತ ಹೊರಟನು ಅಲ್ಲಿ ಸಿಂಹ ಸತ್ತು ಬಿದ್ದಿತ್ತು. ಸಿಂಹವನ್ನು ಕೊಂದದ್ದು ಯಾರು? ಎಂದು ಯೋಚಿಸಬೇಕಾಗಿಯೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿಯ ಕರಡಿ ಹೆಜ್ಜೆ ಗುರುತುಗಳು ನಡೆದ ಘಟನೆಯನ್ನು ಸಾರುತ್ತಿದ್ದವು ಕರಡಿಯ ಹೆಜ್ಜೆಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ, ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮುನ್ನಡೆದ. ಆ ಹೆಜ್ಜೆಗಳು ಒಂದು ಗುಹೆಯ ಒಳಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ್ದವು. ಕೃಷ್ಣನೂ ಗುಹೆಯೊಳಗೆ ನಡೆದ. ಒಳಹೋಗಿ ನೋಡಿ ಕೃಷ್ಣ ಆಶ್ಚರ್ಯಚಕಿತನಾದ ಅಲ್ಲಿನ ದೃಶ್ಯ ಕಂಡು. ಗುಹೆಯೊಳಗೆ ದಾದಿಯೊರ್ವಳು ಜಾಂಬುವತನ (ಕರಡಿಯ) ಮಗನಿಗೆ ಸ್ಯಮಂತಕಮಣಿಯನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತ, ಅದರ ಕಥೆ ಹೇಳುತ್ತ, ಹಾಡುತ್ತ ಅಳುತ್ತಿರುವ ಅವನನ್ನು ರಮಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಅವಳು ಹೀಗೆ ಹಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು.

ಸಿಂಹಃ ಪ್ರಸೇನಮವಧೀತ್ ಸಿಂಹೋ ಜಾಂಬುವತಾ ಹತಃ ।
ಸುಕುಮಾರಕ ಮಾರೋದೀಃ ತವಹ್ಯೇಷ ಸ್ಯಮಂತಕಃ ॥

''ಮುದ್ದು ಮಗು, ಇಲ್ಲಿರುವ ಈ ಸ್ಯಮಂತಕಮಣಿ ನಿನ್ನದೇ. (ಇದರ ಕಥೆ ಹೀಗಿದೆ ಕೇಳು) ಈ ಮಣಿಯುಳ್ಳ, ಪ್ರಸೇನನನ್ನು ಸಿಂಹ ಕೊಂದಿತು. ಜಾಂಬುವಂತನು ಆ ಸಿಂಹವನ್ನು ಕೊಂದು ಈ ಮಣಿಯನ್ನು ತಂದಿರುವನು'' ಅಳಬೇಡ, ಈ ಮಣಿ ನಿನ್ನದೇ. ಹೀಗೆ ರಮಿಸುತ್ತಿರುವದನ್ನು ಕೇಳಿದ ಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ನಡೆದ ಸಂಗತಿಯೆಲ್ಲ ಅರ್ಥವಾಯಿತು. ಗುಹೆಯೊಳಗೆ ಬಂದ ಜಾಂಬವಂತನನ್ನು ಕಂಡು ಆ ಮಣಿಯನ್ನು ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿದ. ಜಾಂಬವಂತ ಕೇಳಲಿಲ್ಲ. ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಮುಷ್ಟಿಯುದ್ಧ ನಡೆಯಿತು. ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದು ದಿನಗಳು ಕಳೆದವು. ಸ್ಯಮಂತಕಮಣಿಯನ್ನು ಹುಡುಕಲು ಕೃಷ್ಣನೊಡನೆ ಬಂದು ಗುಹೆಯ ಹೊರಗೆ ಕೃಷ್ಣ ಮರಳಿ ಬರುವದನ್ನೇ ಕಾಯುತ್ತ ನಿಂತಿದ್ದ ಬಲರಾಮನು ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದು ದಿನಗಳಾದರೂ ಕೃಷ್ಣ ಬಾರದಿರಲು ಮರಣಿಸಿರುವನೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ದ್ವಾರಕೆಗೆ ಮರಳಿದನು. ಅಲ್ಲಿ ಕೇಳಿದವರಿಗೆಲ್ಲ ಕೃಷ್ಣ ಮಡಿದನೆಂದೇ ಸುದ್ದಿ ಹೇಳಿದನು. ಇತ್ತ ಕೃಷ್ಣನು ಜಾಂಬವಂತನನ್ನು ಸೋಲಿಸಿದ. ಸ್ಯಮಂತಕಮಣಿಯನ್ನು ಜಾಂಬವಂತ ಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿ ಕೈ ಮುಗಿದ. ಅದರ ಜೊತೆಗೆ ತನ್ನ ಮಗಳಾದ ಜಾಂಬವತಿ ಎಂಬ ಕನ್ಯಾಮಣಿಯನ್ನೂ ಒಪ್ಪಿಸಿ, ಅವಳ ಪಾಣಿಗ್ರಹಣಮಾಡಲು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದ. ಇಷ್ಟು ದಿನ ತಿಳಿಯದೇ ಮಾಡಿದ ಅಪರಾಧಕ್ಕಾಗಿ ಕ್ಷಮಾಯಾಚನೆ ಮಾಡಿದ. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಜಾಂಬವಂತನನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿ ಸ್ಯಮಂತಕಮಣಿ ಹಾಗೂ ಜಾಂಬವಂತಿಯೊಡನೆ ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟು ದ್ವಾರಕೆಗೆ ಬಂದ. ಯಾದವ ಪ್ರಮುಖರ ಎದುರಿಗೆ ಬಂದು ನಡೆದ ಘಟನೆ ತಿಳಿಸಿ ಹೇಳಿ ಸತ್ರಾಜಿತನಿಗೆ ಸ್ಯಮಂತಕ ಮಣಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಸಂತೋಷವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿದನು.

ಸೂತ:- ಮುನಿಗಳೇ, ಹೀಗೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ತನ್ನದೇನೂ ತಪ್ಪಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಅಪವಾದ ಹೋಗಲಾಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ತನ್ನ ಪರಾಕ್ರಮದಿಂದ ಸ್ಯಮಂತಕಮಣಿಯನ್ನು ಗೆದ್ದು ತಂದು ಸಕಲರಿಗೂ ಸಮಾಧಾನ ಸಂತಸಗಳನ್ನು ತುಂಬಿದ.

ಸತ್ರಾಜಿತನಿಗೆ ಹತ್ತು ಜನ ಹೆಂಡಂದಿರು. ಇವರಲ್ಲಿ ಸತ್ರಾಜಿತನಿಗೆ ಶತಪುತ್ರರು ಜನಿಸಿದರು. ಇವರಲ್ಲಿ ಭಗಂಕಾರ, ವಾತಪತಿ, ವಸುಮೇಧ ಇವರು ಮುಖ್ಯಸ್ಥರು. ಇವರಲ್ಲಿ ಭಗಂಕಾರ ಹಿರಿಯ. ನೂರು ಪುತ್ರರಲ್ಲದೇ ಸತ್ರಾಜಿತನಿಗೆ ಮೂವರು ಸುಂದರಿಯರಾದ ಪುತ್ರಿಯರೂ ಇದ್ದರು. ಇವರಲ್ಲಿ ಸತ್ಯಭಾಮೆ ಗುಣಗಳಿಂದ ಗರಿಷ್ಠಳು. ಇವಳನ್ನೇ ಸತ್ರಾಜಿತನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟ. ಭಗಂಕಾರಿಗೆ ಸಭಾಕ್ಷ, ನಾವೇಯ ಎಂಬ ಈರ್ವರು ಸುಂದರ ಹಾಗೂ ಗುಣಶಾಲಿಗಳಾದ ಮಕ್ಕಳು ಇದ್ದರು.

ಮಾದ್ರೀ ದೇವಿಯಲ್ಲಿ ಯುಧಾಜಿತನಿಂದ ಶ್ವಫಲ್ಕ, ಚಿತ್ರಕ ಎಂಬ ಇಬ್ಬರು ಮಕ್ಕಳು ಜನಿಸಿದರು. ಗಾಂದಿನೀದೇವಿ ಎಂಬ ಕಾಶೀರಾಜನ ಮಗಳನ್ನು ಶ್ವಫಲ್ಕನು ವಿವಾಹವಾದ. ಗಾಂದಿನೀದೇವಿಯಲ್ಲಿ ಅಕ್ರೂರ ಜನಿಸಿದ. ಅಕ್ರೂರನು ಮಹಾಭಗವದ್ಭಕ್ತ. ಉದಾರ, ವಿದ್ವಾಂಸ, ಭಾಗ್ಯಶಾಲಿ. ಶ್ವಫಲ್ಕನಿಗೆ ಹದಿನೈದು ಜನ ಮಕ್ಕಳು. ಅವರ ಹೆಸರು ಇಂತಿವೆ. ಅಂಧಕ, ಭೋಜ, ಅರಿಮರ್ದನ, ಗೃಧ್ರ, ಮೇದುರ, ಧರ್ಮ, ಮದ್ಗು, ಧರ್ಮಭೃತ್, ಉಪಮದ್ಗು, ಅರಿಮೇಜಯ, ಉಪೇಕ್ಷ, ಅರಿಕ್ಷೇಪ, ಆವಾಹ, ಪ್ರತಿವಾಹ, ಸುಂದರೀದೇವಿ. ಸುಂದರೀದೇವಿಯನ್ನು ವಿಶ್ರುತಾಶ್ವ ಮದುವೆಯಾದ. ಇವರಿಗೆ ವಸುಂಧರಾ ಎಂಬ ಕನ್ಯೆ ಜನಿಸಿದಳು. ಇವಳು ಮನೋಹರ ರೂಪವುಳ್ಳವಳಾಗಿದ್ದಳು.

ಅಕ್ರೂರನಿಂದ ಉಗ್ರಸೇನಾ ದೇವಿಯಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳಂತೆ ತೇಜಸ್ವಿಗಳಾದ ವಸುದೇವ, ಉಪದೇವ ಎಂಬ ಈರ್ವರು ಮಕ್ಕಳು ಜನಿಸಿದರು. ಚಿತ್ರಕನಿಗೆ ಪೃಥು, ಅಶ್ವಗ್ರೀವ, ಸುಪಾರ್ಶ್ವಕ, ಅಶ್ವಬಾಹು, ಗವೇಷಣ, ಧರ್ಮ, ಅರಿಷ್ಟನೇಮಿ, ಧರ್ಮಭೃತ್, ಸುಬಾಹು, ಶ್ರವಿಷ್ಠದೇವಿ, ಧರ್ಮಬಾಹು, ಶ್ರವಣಾದೇವಿ ಎಂಬ ಮಕ್ಕಳು ಜನಿಸಿದರು.

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಬಣ್ಣಿಸುವ ಈ ಸ್ಯಮಂತಕೋಪಾಖ್ಯಾನವನ್ನು ಶ್ರವಣಮಾಡುವವರಿಗೆ ಮಿಥ್ಯಾಪವಾದ ಬರುವದಿಲ್ಲ.

ಸೂತ:- ಮುನಿಗಳೇ, ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಕೊನೆಗೂ ಆ ಸ್ಯಮಂತಕಮಣಿಯು ಸತ್ರಾಜಿತನ ಕೈಗೆ ಸೇರಿತು. ಕೃಷ್ಣನ ಮೇಲಿದ್ದ ಅಪವಾದ ಕಳೆಯಿತು. ಮುಂದೆ ಶತಧನ್ವನನ್ನು ಪ್ರಚೋದಿಸಿ ಅಕ್ರೂರನು ಆ ಮಣಿಯನ್ನು ತನ್ನ ವಶಮಾಡಿಕೊಂಡ. ಅಕ್ರೂರನಿಗೆ ಮೊದಲಿನಿಂದಲೂ ಆ ಮಣಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಬಹಳ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿದ್ದಿತು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಸತ್ರಾಜಿತನ ಮಗಳಾದ ಸತ್ಯಭಾಮೆಯನ್ನು ನಯವಾಗಿ ಅನೇಕ ಬಾರಿ ಕೇಳಿಯೂ ಇದ್ದ. ಅವಳು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿದ್ದಳು. ಅಕ್ರೂರನಿಗೆ ಆ ಮಣಿಯನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಕ್ರೂರ ಉಪಾಯವೊಂದು ಹೊಳೆಯಿತು. ಅವನು ಶತಧನ್ವನಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ತನ್ನ ಆಲೋಚನೆಯನ್ನು ಹೀಗೆ ತಿಳಿಸಿದ ''ಶತಧನ್ವ! ನನಗಾಗಿ ನೀನು ಒಂದು ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಸತ್ರಾಜಿತನನ್ನು ಹೇಗಾದರೂ ಕೊಂದು ನನಗೆ ಆ ಸ್ಯಮಂತಕಮಣಿಯನ್ನು ತಂದುಕೊಡಬೇಕು. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ನಿನಗೇನಾದರೂ ಮಾಡಲು ಬಂದರೆ ನಾವು ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವೆವು. ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ದ್ವಾರಕಾ ನಗರವೆಲ್ಲ ನನ್ನ ಅಧೀನದಲ್ಲಿದೆ. ಕೃಷ್ಣ ಏನೂ ಮಾಡಲಾರ. ನನಗಾಗಿ ಈ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಲೇಬೇಕು. ಬಲಿಷ್ಠನಾದ ನಿನ್ನಿಂದಲೇ ಇದು ಸಾಧ್ಯವೆಂದು ನನಗೆ ಪರಮಮಿತ್ರನಾದ ನಿನ್ನನ್ನು ಯಾಚಿಸುತ್ತಿರುವೆ. ಇಲ್ಲವೆನ್ನಬೇಡ'' ಎಂದು ಪುಸಲಾಯಿಸಿದ. ಶತಧನ್ವ ಒಪ್ಪಿದ. ಸತ್ರಾಜಿತನು ಮಲಗಿದಾಗ ಕೊಂದು ಅವನ ಕೊರಳಲ್ಲಿನ ಸ್ಯಮಂತಕ ಮಣಿಯನ್ನು ತಂದು ಯಾರಿಗೂ ಗೊತ್ತಾಗದಂತೆ ಅಕ್ರೂರನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟ. ಅಕ್ರೂರ ಆ ಮಣಿಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಅವನನ್ನು ಶ್ಲಾಘಿಸಿ, ಈ ಮಣಿ ತನ್ನ ಬಳಿಯಲ್ಲಿದೆಯೆಂಬುದನ್ನು ಯಾರಿಗೂ ಹೇಳಬೇಡ ಎಂದು ಭಾಷೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡ.

ಇತ್ತ ತಂದೆಯು ಮರಣ ಹೊಂದಿದ್ದನ್ನು ನೋಡಿ ಸತ್ಯಭಾಮೆಯು ದುಃಖದಿಂದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿರುವಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಶತಧನ್ವನು ತಂದೆಯನ್ನು ಕೊಂದ ಸಮಾಚಾರ ತಿಳಿಸಿದಳು. ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಪಾಂಡವರು ಅರಗಿನಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಂಕಿಗೆ ಆಹುತಿಯಾದರು ಎಂಬ ವಾರ್ತೆ ಎಲ್ಲೆಡೆ ಆದೇ ತಾನೇ ಹರಡಿತ್ತು. ಕೃಷ್ಣನು ಸತ್ಯಾಂಶ ತಿಳಿದಿದ್ದರೂ ದುರ್ಯೋಧನನು ಹೇಳಿ ಕಳುಹಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಪಾಂಡವರ ಶ್ರಾದ್ಧಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದ. ತರ್ಪಣಾದಿ ವಿಧಿ-ವಿಧಾನಗಳನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ದ್ವಾರಕೆಗೆ ಬಂದ. ವಿಷಯ ತಿಳಿದಕೂಡಲೇ ಬಲರಾಮನನ್ನು ಜೊತೆಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಶತಧನ್ವನ ಮೇಲೆ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಹೋದ. ಶತಧನ್ವನಿಗೂ ಕೃಷ್ಣನಿಗೂ ಯುದ್ಧ ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಶತಧನ್ವನು ಕೃಷ್ಣನೊಡನೆ ಯುದ್ಧ ಮಾಡುವಷ್ಟು ಸಮರ್ಥನಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಇದನ್ನು ತಿಳಿದೂ ಇದ್ದ. ಹೀಗಾಗಿ ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಕಂಡೊಡನೆಯೇ ವೇಗವಾಗಿ ಓಡುವ ಹೃದಯ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಹೆಣ್ಣು ಕುದುರೆಯನ್ನು ಆರೋಹಣಮಾಡಿ ಪ್ರಾಣಭಯದಿಂದ ಓಡಹತ್ತಿದ. ಕೃಷ್ಣನೂ ರಥದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಅವನನ್ನು ಬೆನ್ನಟ್ಟಿದ.

ನೂರು ಯೋಜನ ದೂರ ಓಡಿದ ಮೇಲೆ ಹೃದಯ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಕುದುರೆಗೆ ಸುಸ್ತಾಗಿ ಅದರ ಗತಿ ಮಂದವಾಯಿತು. ಕೃಷ್ಣನ ರಥದ ವೇಗ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತಲೇ ನಡೆಯಿತು. ಕೃಷ್ಣನು ಸಹಿತನಾದ ಶತಧನ್ವನಿಗೆ ಕುದುರೆಯಿಂದ ಅಡ್ಡ ಬಂದನು. ಶತಧನ್ವನ ಕುದುರೆ ಆಯಾಸ ದಿಂದ ಮರಣವನ್ನಿಪ್ಪಿತು. ಕೃಷ್ಣ ರಥದಿಂದಿಳಿದು ಕಾಲ್ನಡಿಗೆಯಿಂದ ಹೋಗಿ ಶತಧನ್ವನನ್ನು ಹಿಡಿಯಹೊರಟ. ಕುದುರೆಯಿಲ್ಲದೇ ಕಲ್ಲು ಮುಳ್ಳುಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದ ಅಡ್ಡರಸ್ತೆಯಿಂದ ಓಡಿದ. ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಅಕ್ರೂರನೇನಾದರೂ ತನ್ನ ಸಹಾಯಕ್ಕೆ ಬರುವನೋ, ಎಂದು ದಿಕ್ಕುದಿಕ್ಕುಗಳಿಗೆ ಆಶಾದೃಷ್ಟಿ ಹರಿಸಿದ. ಅಕ್ರೂರನಿಗೆ ಶತಧ್ವನನ ಸ್ಥಿತಿ ತಿಳಿದೂ ಕೃಷ್ಣನ ಎದುರಿಗೆ ಬರುವ ಧೈರ್ಯಬಾರದೇ ತಟಸ್ಥನಾಗಿ ಉಳಿದ. ಕೃಷ್ಣ ಕೊನೆಗೂ ಅಸ್ತ್ರ ಪ್ರಯೋಗಮಾಡಿ ಶತಧನ್ವನನ್ನು ಕೊಂದ. ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ನೋಡಿದಾಗ ಅವನ ಕೊರಳಿನಲ್ಲಿ ಸ್ಯಮಂತಕಮಣಿಯೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಕೃಷ್ಣ ನಿರಾಶೆಯಿಂದ ಹಿಂದಿರುಗಿದ. ಕೃಷ್ಣ ಹಿಂದಿರುಗುವದನ್ನೇ ಕಾಯುತ್ತ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಬಲರಾಮ ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಕಂಡಾಕ್ಷಣ 'ಶತಧನ್ವ ಸಿಕ್ಕನೇ' ಎಂದು ಕೇಳಿದ. ''ಸಿಕ್ಕ, ಕೊಂದೆ'' ಎಂದುತ್ತರಿಸಿದ ಕೃಷ್ಣ. ''ಮಣಿ ಎಲ್ಲಿದೆ ಕೊಡು'' ಎಂದು ಕೇಳಿದ ಬಲರಾಮ. 'ಶತಧನ್ವನಲ್ಲಿ ಮಣಿಯಿರಲಿಲ್ಲ'' ಎಂದು ಕೃಷ್ಣ ಹೇಳಿದ. ಬಲರಾಮನಿಗೆ ನಂಬುಗೆಯಾಗಲಿಲ್ಲ. ಮಣಿಯನ್ನು ತನಗೆ ತೋರಿಸಿದರೆ ಎಲ್ಲಿ ತಾನೇ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಬಿಡುತ್ತೇನೋ ಎಂಬ ಶಂಕೆಯಿಂದ, ಕೃಷ್ಣ ತನ್ನ ಬಳಿಯಲ್ಲಿರುವ ಮಣಿಯನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಿಲ್ಲ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿದ. ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ''ದ್ರೋಹಿ, ಕಪಟಿ, ಸ್ವಾರ್ಥಿ'' ಎಂದು ಹಳಿದು ದ್ವಾರಕಾ ಪಟ್ಟಣವನ್ನೇ ತ್ಯಜಿಸಿ ಮಿಥಿಲಾನಗರಿಗೆ ಬಂದ.

ಸ್ಯಮಂತಕಮಣಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದ ಅಕ್ರೂರನು ಸ್ಯಮಂತಕಮಣಿಯ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಸುವರ್ಣ ಮೊದಲಾದ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಬಹುಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಯಜ್ಞ-ಯಾಗಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ, ಅನ್ನದಾನ, ಧನದಾನ ಮುಂತಾದವುಗಳಿಗೆ ವಿನಿಯೋಗಿಸಿದ. ಈ ಯಜ್ಞಗಳು 'ಅಕ್ರೂರ ಯಜ್ಞಗಳು' ಎಂದೇ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಖ್ಯಾತವಾಗಿವೆ.

ಬಲರಾಮನು ಮಿಥಿಲಾನಗರಕ್ಕೆ ಬಂದುದನ್ನು ತಿಳಿದು ದುರ್ಯೋಧನನು ಮಿಥಿಲಾ ನಗರಕ್ಕೆ ಬಂದ. ಬಲರಾಮನಿಂದ ಗದಾಯುದ್ಧವನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿದ. ಕೆಲಕಾಲ ಕಳೆಯಿತು. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನೂ ಕೆಲ ಯಾದವಮುಖ್ಯರೂ ಸೇರಿ ಬಲರಾಮನನ್ನು ಸಮಾಧಾನಿಸಿ ಪುನಃ ದ್ವಾರಕಾ ಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಂದರು. ದ್ವಾರಕೆಗೆ ಭೀಕರ ಬರಗಾಲ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿತ್ತು. ಜನರೆಲ್ಲ ಮಳೆಯಿಲ್ಲದೇ ಕಂಗೆಟ್ಟಿದ್ದರು. ಅಕ್ರೂರ ಬಂದಲ್ಲಿ ಮಳೆ ಬೆಳೆಗಳ ಸಮೃದ್ಧಿ ಉಂಟಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅವನಲ್ಲಿ ಇದ್ದ ಆ ಸ್ಯಮಂತಕಮಣಿಯ ಮಹಿಮೆಯಿಂದ ದ್ವಾರಕೆಯ ಜನರು ಅಕ್ರೂರನನ್ನು ದ್ವಾರಕೆಗೆ ಬರಲು ಅನುನಯಿಸಿ ಒಪ್ಪಿಸಿದರು. ಅಕ್ರೂರ ಬಂದಾಕ್ಷಣ ದ್ವಾರಕೆಯಲ್ಲಿ ಮಳೆ ಸುರಿಯಿತು. ಎಲ್ಲೆಡೆ ಸಂತಸ ಸಮಾಧಾನದ ವಾತಾವರಣ ಕಾಣಿಸಿತು. ಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ತಿಳಿದು ಹೋಯಿತು ಅಕ್ರೂರನಲ್ಲಿಯೇ ಸ್ಯಮಂತಕಮಣಿ ಇದೆಯೆಂಬುದು. ಅಕ್ರೂರನು ಆಲೋಚನೆ ಮಾಡಿ ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಸಂತೋಷಪಡಿಸಲು ತನ್ನ ಮಗಳನ್ನು ಅವನಿಗೆ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟ. ಆದರೆ ಕೃಷ್ಣ ಇಷ್ಟಕ್ಕೆ ಸುಮ್ಮನಾಗದೆಯೇ ಮದುವೆಗೆ ಆಗಮಿಸಿದ ಸಭಿಕರ ಮುಂದೆ ಅಕ್ರೂರನನ್ನು ಉದ್ದೇಶಿಸಿ ಮಾತನಾಡಿದ : ''ಎಲೈ ಅಕ್ರೂರ, ಸುಳ್ಳಾಡಬೇಡ. ಅನ್ಯಾಯವೆಸಗಲು ಯತ್ನಿಸಬೇಡ. ಸ್ಯಮಂತಕಮಣಿ ನಿನ್ನಲ್ಲಿರುವದು ಸುಸ್ಪಷ್ಟ. ಅದನ್ನು ನನಗೆ ಒಪ್ಪಿಸು''

ಎಂದಾಕ್ಷಣ ಅಕ್ರೂರನು ತಪ್ಪನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡು ಸ್ಯಮಂತಕಮಣಿಯನ್ನು ಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿದ. ಬಲರಾಮನಿಗೆ ಕೃಷ್ಣ ನಿರ್ದೋಷಿಯೆಂದು ತಿಳಿಯಿತು. ಕೃಷ್ಣನು ಅದನ್ನು ಮತ್ತೆ ಅಕ್ರೂರನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಆಶೀರ್ವದಿಸಿದ. ಕೃಷ್ಣನ ಅನುಗ್ರಹ ಪಡೆದ ಅಕ್ರೂರ ಆ ಸ್ಯಮಂತಕಮಣಿಯನ್ನು ಧರಿಸಿ ಸೂರ್ಯನಂತೆ ರಾರಾಜಿಸಿದ.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮ ಮಹಾಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಆರನೇಯ ಅಧ್ಯಾಯ ಮುಗಿದುದು

—○—

ಭುವನಕೋಶ ವರ್ಣನೆ

ಅಧ್ಯಾಯ - ೭

ಮುನಿಗಳು:- ಸೂತರೇ, ಮಹತ್ವ ಪೂರ್ವವಾದ ಆಖ್ಯಾನವನ್ನು ನೀವು ಈ ವರೆಗೆ ನಿರೂಪಿಸಿದಿರಿ. ಭರತಖಂಡದ ರಾಜರ ವಂಶಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯಪಡಿಸಿದಿರಿ. ಆಶ್ಚರ್ಯಕರವಾದ ಈ ವೃತ್ತಾಂತಗಳನ್ನು ಆಲಿಸಿ ನಮಗೆ ಸಂತಸವಾಗಿದೆ. ದೇವತೆಗಳ, ರಾಕ್ಷಸರ, ಗಂಧರ್ವರ, ಸರ್ಪಗಳ, ದಾನವರ, ದೈತ್ಯರ, ಸಿದ್ಧರ, ಯಕ್ಷರ, ಅಪ್ಸರೆಯರ, ಪ್ರಜಾಪತಿಗಳ-ಇವರೆಲ್ಲರ ಹುಟ್ಟು, ಜೀವನ, ಸಾಧನೆಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಿದಿರಿ. ಚತುರ್ಮುಖ ಬ್ರಹ್ಮನ ಸೃಷ್ಟಿಕ್ರಮವನ್ನೂ ಯಥಾವತ್ತಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸಿದ್ದೀರಿ. ಈ ಜಗತ್ತಿನ ಉತ್ಪತ್ತಿ, ಸ್ಥಿತಿಗಳು ಹೇಗೆಂಬುದನ್ನು ಮನೋಜ್ಞವಾಗಿ ತಿಳಿಯಪಡಿಸಿರುವಿರಿ. ಕೇಳುವಾಗಲೇ ಆನಂದದಾಯಕವಾಗಿರುವ. ನಂತರದಲ್ಲಿಯೂ ಪುಣ್ಯದಾಯಕವಾದ ಪುರಾಣ ಪ್ರಮೇಯಗಳನ್ನು ಪ್ರವಚನ ಮಾಡಿದಿರಿ. ಇದರಿಂದ ನಮಗೆ ಅಮೃತಪಾನ ಮಾಡಿದಂಥ ಆನಂದವಾಗಿದೆ. ಇಂಥ ನಿಮ್ಮಿಂದ ಭೂಮಂಡಲದ ಸಾರಭೂತ ಪ್ರಮೇಯವನ್ನೆಲ್ಲ ಕೇಳುವ ಇಚ್ಛೆಯುಂಟಾಗಿದೆ. ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಇರುವ ಸಮುದ್ರಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಎಷ್ಟು? ಒಟ್ಟು ದೇಶಗಳು ಎಷ್ಟು? ಮಹಾ ಪರ್ವತಗಳು, ಮಹಾರಣ್ಯಗಳು, ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳು ಇವುಗಳ ಬಗೆಗೆ ದಯವಿಟ್ಟು ತಿಳಿಸಿರಿ.

ಸೂತ:- ನೀವು ಕೇಳಿದ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ವಿಸ್ತೃತವಾಗಿ ಹೇಳಲು ಸಾಕಾಗದು ನೂರು ವರುಷ. ಆದರೂ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸುತ್ತೇನೆ ಕೇಳಿರಿ. ಈ ಭೂಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಜಂಬೂ, ಪ್ಲಕ್ಷ, ಶಾಲ್ಮ, ಕುಶ, ಕ್ರೌಂಚ, ಶಾಕ, ಪುಷ್ಕರ, ಎಂಬ ಏಳು ಮಹಾದ್ವೀಪಗಳು ಇರುತ್ತವೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಜಂಬೂದ್ವೀಪವು ಉಪ್ಪಿನ ಸಮುದ್ರದಿಂದ ಸುತ್ತುವರಿಯಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಪ್ಲಾಕ್ಷ ದ್ವೀಪವು ಇಕ್ಷು (ಕಬ್ಬಿನ ಹಾಲು) ಸಮುದ್ರದಿಂದಲೂ, ಶಾಲ್ಮದ್ವೀಪವು ಮದ್ಯದ ಸಮುದ್ರದಿಂದಲೂ, ಕುಶದ್ವೀಪವು ತುಪ್ಪದ ಸಮುದ್ರದಿಂದಲೂ, ಕ್ರೌಂಚದ್ವೀಪವು ಮೊಸರಿನ ಸಮುದ್ರದಿಂದಲೂ, ಶಾಕದ್ವೀಪವು ಹಾಲಿನ ಸಮುದ್ರದಿಂದ, ಪುಷ್ಕರದ್ವೀಪವು ಸಿಹಿನೀರಿನ ಸಮುದ್ರದಿಂದಲೂ ಸುತ್ತುವರಿಯಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಈ ಸಪ್ತದ್ವೀಪಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿರುವದೇ ಜಂಬೂದ್ವೀಪ. ಆ ಜಂಬೂದ್ವೀಪದ ನಟ್ಟನಡುವೆ ಇರುವದೇ ಮೇರುಪರ್ವತ. ಇದೊಂದು ಬಂಗಾರದ ಬೆಟ್ಟ. ಇದರ ಎತ್ತರ ೮೪ ಸಾವಿರ ಯೋಜನ. ತಳಭಾಗದಲ್ಲಿ ೧೬ ಸಾವಿರ ಯೋಜನವರೆಗೆ ಭೂಮಿಯ ಒಳಭಾಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದೆ. ಈ ಮೇರುಪರ್ವತ ಮೇಲ್ಭಾಗದಲ್ಲಿ ೩೨ ಸಾವಿರ ಯೋಜನ ಅಗಲವಾಗಿದೆ. ಈ ಪರ್ವತದ ಸುತ್ತಲಿರುವ ಪ್ರಸ್ಥಭೂಮಿಯ ಹರವು ೧೬ ಸಾವಿರ ಯೋಜನೆ ವಿಸ್ತೀರ್ಣ.

ಭೂಮಂಡಲವೆಂಬ ಕರ್ಮಲಕ್ಕೆ ಕರಣಿಕೆಯಂತೆ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಲಿದೆ ಈ ಮೇರು ಮಹಾಚಲ. ಮೇರು ಮಹಾದ್ರಿಯ ದಕ್ಷಿಣ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಹಿಮಾಲಯ, ಹೇಮಕೂಟ ನಿಷಿಧಗಿರಿ ಎಂಬ ತುಂಗೋತ್ತುಂಗವಾದ ಬೆಟ್ಟಗಳು. ಉತ್ತರದಲ್ಲಿ ನೀಲಗಿರಿ, ಶೈಲಾದ್ರಿ, ಶೃಂಗಗಿರಿ ಎಂಬ ಪರ್ವತಗಳು ಇರುತ್ತವೆ. ಇನ್ನು ವರ್ಷಗಳು ಅಥವಾ ಭೂಭಾಗಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ ಕೇಳಿರಿ. ಮೇರು ಪರ್ವತದ ದಕ್ಷಿಣ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಭಾರತ ವರ್ಷ, ಹರಿವರ್ಷ, ಪುರುಷವರ್ಷ ಎಂಬ ಭೂಭಾಗಗಳು, ಉತ್ತರದಲ್ಲಿ ಉತ್ತರಪ್ರದೇಶದಿಂದ ಒಳಗೂಡಿದ ರಮ್ಯಕ ಪ್ರದೇಶವು ಇರುತ್ತದೆ. ವರ್ಷ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಭೂಭಾಗವು ೯ ಸಾವಿರ ಯೋಜನ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿದೆ. ಇಲಾವೃತ ಖಂಡವೂ ಅಷ್ಟೇ ವಿಸ್ತಾರ, ಇದರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಸುಮೇರು ಪರ್ವತ. ಈ ಇಲಾವೃತವು ಮೇರು ಪರ್ವತದ ನಾಲ್ಕು ದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ೯ ಸಾವಿರ ಯೋಜನ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿದೆ. ಈ ಇಳಾವೃತ್ತದಲ್ಲಿ ೧೦ ಸಾವಿರ ಯೋಜನ ವಿಸ್ತಾರದ ನಾಲ್ಕು ಗಿರಿಗಳು ಭೂಮಂಡಲದ ಬಾಗಿಲದ ಅಗಳಿಗಳಿದ್ದಂತೆ ಇರುತ್ತವೆ. ಮೇರುಶೈಲದ ಪೂರ್ವಕ್ಕೆ ಮಂದರಗಿರಿ, ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ಗಂಧಮಾದನಗಿರಿ. ಪಶ್ಚಿಮ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ವಿಪುಲಾಚಲ ಉತ್ತರದಲ್ಲಿ ಸುಪಾರ್ಶ್ವಪರ್ವತ, ಆ ಪರ್ವತಗಳಲ್ಲಿ ತಾಳೆ, ನೇರಳೆ, ಅರಳೀ, ಆಲ ಮುಂತಾದ ಲಕ್ಷ ಲಕ್ಷ ವೃಕ್ಷಗಳು ಆ ಪರ್ವತದ ವಿಜಯಧ್ವಜಗಳಂತೆ ಶೋಭಿಸುತ್ತವೆ. ಜಂಬೂ ದ್ವೀಪದಲ್ಲಿ ಜಂಬೂವೃಕ್ಷಗಳು (ನೇರಳೆಮರ) ಹೇರಳ ವಾಗಿರುವದರಿಂದ ಆ ದ್ವೀಪಕ್ಕೆ ಜಂಬೂದ್ವೀಪವೆಂದು ಹೆಸರು ಬಂದಿದೆ. ಆ ಹೆಮ್ಮರಗಳ ಹಣ್ಣುಗಳು ಆನೆಯ ಗಾತ್ರದ್ದು ಇದ್ದು ಪಕ್ವವಾಗಿ ಕಳಿತು ಮರಗಳಿಂದ ಬಿದ್ದು, ಶಿಖರ ಶ್ರೇಣಿಗಳಲ್ಲಿ ಸದಾ ಬೀಳುತ್ತಲೇ ಇರುತ್ತವೆ. ಆ ಜಂಬೂ ಫಲಗಳ ರಸದಿಂದ ಜಂಬೂ ನದಿ ಹೊರಟಿರುತ್ತದೆ. ಜಂಬೂದ್ವೀಪ ವಾಸಿಗಳು ಅದರ ಸಿಹಿಯಾದ ನೀರನ್ನು ಕುಡಿಯುವರು. ಅದಕ್ಕೆ ದುರ್ವಾಸನೆ ಇರುವದಿಲ್ಲ. ಆ ಜಂಬೂನದಿಯ ನೀರನ್ನು ಪಾನಮಾಡಿದವರಿಗೆ ಮುಪ್ಪು ಬರುವುದಿಲ್ಲ, ಇಂದ್ರಿಯ ಶೈಥಿಲ್ಯ ಬರುವದಿಲ್ಲ. ಆ ನದೀತೀರದ ಮಣ್ಣೇ 'ಜಾಂಬೂನದ' ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಚಿನ್ನವಾಗುವದು.

ಮೇರು ಪರ್ವತದ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಭದ್ರಾಶ್ವವರ್ಷ, ಪಶ್ಚಿಮದಲ್ಲಿ ಕೇತುಮಾಲವರ್ಷ, ಇವೆಲ್ಲದರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಇಲಾವ್ರತವರ್ಷ. ಮೇರುವಿನ ಪೂರ್ವದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಚೈತ್ರರಥ ಎಂಬ ಸುಂದರವಾದ ಉದ್ಯಾನವು ಶೋಭಿಸುತ್ತದೆ. ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿ ಗಂಧಮಾದನ ಎಂಬ ಉಪವನವು ಇರುತ್ತದೆ. ಪಶ್ಚಿಮದಲ್ಲಿ ವೈಭಾಜವನ, ಉತ್ತರದಲ್ಲಿ ನಂದನವನ, ಇದರಂತೆ ಈ ಎಲ್ಲ ನಾಲ್ಕು ಬೆಟ್ಟಗಳಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳು ಮಾತ್ರ ಉಪಯೋಗಿಸುವ ಅರುಣೋದ, ಮಹಾಭದ್ರ, ಅಸಿತೋದ, ಮಾನಸ ಎಂಬ ನಾಲ್ಕು ಸರೋವರಗಳು ಕಣ್ಗೆಸೆಯುತ್ತವೆ. ಮೇರುವಿನ ಪೂರ್ವದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಶಾಂತವಂತ, ಚಕ್ರಕುಂಜ, ಟರರೀಗಿರಿ, ಮಾಲ್ಯವಂತ, ವೈಕಂಡ ಎಂಬ ಪರ್ವತಗಳೂ, ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿ ಕೇಸರಿಮೃಗಗಳು ಹೆಚ್ಚಿರುವದರಿಂದ ಕೇಸರಪರ್ವತವೆಂದು ಹೆಸರಾದ ತ್ರಿಕೂಟಾಚಲ, ಶಶಿರಗಿರಿ, ಪತಂಗ ಪರ್ವತ, ರುಚಕಗಿರಿ, ನಿಷಿದ್ಧಾಚಲಗಳು ಇರುತ್ತವೆ. ಮೇರುವಿನ ಪಶ್ಚಿಮದಲ್ಲಿ ಶಿಖಿವಾಸಗಿರಿ ವೈಡೂರ್ಯ ಪರ್ವತ, ಕಪಿಲಗಿರಿ, ಗಂಧಮಾದನಾಚಲ, ಜಾನುಧಿಪರ್ವತ ಮೊದಲಾದವುಗಳು ಕೇಸರಾಚಲವೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿವೆ. ಈ ಮೇರುಪರ್ವತದ ಮೇಲ್ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ರಾಜಧಾನಿ ಇದ್ದು, ೧೪ ಸಾವಿರ ಯೋಜನ ವಿಸ್ತೃತವಾಗಿವೆ. ಆ ರಾಜಧಾನಿಯ ಸುತ್ತಲೂ

ಎಂಟೂ ದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರನೇ ಮೊದಲಾದ ಅಷ್ಟದಿಕ್ಪಾಲಕರ ಪಟ್ಟಣಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಶ್ರೀಹರಿಯ ಪಾದದಿಂದ ಹೊರಟ ಗಂಗಾನದಿಯು ಚಂದ್ರಮಂಡಲಕ್ಕೆ ಬಂದು ಅಲ್ಲಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ಸದನದಲ್ಲಿ ಬಂದು ಬೀಳುವದು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಸೀತಾ, ಅಲಕನಂದಾ, ಚಕ್ಷು, ಭದ್ರಾ ಎಂದು ನಾಲ್ಕು ಹೆಸರುಗಳಿಂದ ನಾಲ್ಕು ನದಿಯಾಗಿ ಹೊಮ್ಮಿ ಹರಿಯುವದು. ಸೀತಾನದಿಯು ಪೂರ್ವದಿಕ್ಕಿಗೆ ಹೊರಟು ಅಂತರಿಕ್ಷ ಮಾರ್ಗದಿಂದ ಹರಿದು ಗಿರಿಶಿಖರಗಳಿಂದ ಶೈಲ, ಶ್ರೇಣಿಗಳಿಗೆ ಧೀಂಕಿಟ್ಟು ಹರಿಯುತ್ತಾ ಸಾಗರ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸೇರಿಕೊಳ್ಳುವದು. ಅಲಕನಂದೆಯು ದಕ್ಷಿಣ ದಿಕ್ಕಿನಿಂದ ಹೊರಟು ಭಾರತ ದೇಶಕ್ಕೆ ಬಂದು ಅಲ್ಲಿ ಏಳು ಭಾಗಗಳಾಗಿ ಹರಿದು ಕೊನೆಗೆ ಸೇರುವದು ಸಿಂಧುರಾಜನಲ್ಲಿ. ಇದರಂತೆ ಚಕ್ಷು ನದಿಯು ಕೂಡಾ ಪಡುವಲ ದಿಕ್ಕಿನಿಂದ ಹೊರಟು, ಉತ್ತುಂಗವಾದ ಶೈಲ ಶೃಂಗಾಂಗಗಳನ್ನು ಉಲ್ಲಂಘಿಸಿ ಕೇತುಮಾಲದಲ್ಲಿ ಹೊಕ್ಕು ಹರಿದು, ಪಡುವಲ ಕಡಲನ್ನು ಕೂಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಭದ್ರಾ ನದಿಯು ಉತ್ತರ ದಿಕ್ಕಿನಿಂದ ಹೊರಟು ಔತ್ತರೇಯ ಶೈಲಶ್ರೇಣಿಗಳಲ್ಲಿ ಧುಮ್ಮಿಕ್ಕಿ ಹರಿದು ಉತ್ತರ ಸಮುದ್ರದೊಡನೆ ಸಂಗಮಿಸುವದು.

ಮಾಲ್ಯವಂತ ಹಾಗೂ ಗಂಧಮಾದನ ಪರ್ವತಗಳು ನೀಲಗಿರಿ ಮತ್ತು ನಿಷಧ ಗಿರಿವರೆಗೆ ಮೈಚಾಚಿದೆ. ಆ ಗಿರಿಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಮೇರು ಮಹೀಧರವು ಭೂಮಂಡಲ ವೆಂಬ ಕಮಲದ ಕರಣಿಕೆಯಂತೆ ಇರುವದು. ಆ ಮೇರು ಪರ್ವತದ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿರುವ ತ್ರಿಶೃಂಗ, ಜಾರುಧಿ ಎಂಬ ಪರ್ವತಗಳು ನೀಲಗಿರಿ ನಿಷಿಧಗಿರಿಗಳವರೆಗೆ ವ್ಯಾಪಿಸಿದ್ದು ಉತ್ತರ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಹಬ್ಬಿರುತ್ತವೆ. ಈ ಎರಡೂಬೆಟ್ಟಗಳು ಮೇರುವಿನ ಪಶ್ಚಿಮ ದಿಕ್ಕಿಗೂ ಹರಡಿದ್ದು ಸಮುದ್ರ ಒಳಭಾಗವನ್ನು ವ್ಯಾಪಿಸುತ್ತವೆ. ಈ ಬೆಟ್ಟಗಳ ತಪ್ಪಲು ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ವನೋಪವನಗಳು, ಪಟ್ಟಣ, ಗ್ರಾಮಾರಾಮಗಳು ಶೋಭಿಸುತ್ತಲಿದ್ದು, ಅನೇಕ ಸಿದ್ಧರೂ ಚಾರಕರೂ ಅಲ್ಲಿ ವಿಹರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಲಕ್ಷ್ಮಿ, ವಿಷ್ಣು, ಸೂರ್ಯ, ಅಗ್ನಿ, ಇಂದ್ರ ಮಹಾದೇವ ಮುಂತಾದ ದೇವತೆಗಳ ಮಂದಿರಗಳು ಅಲ್ಲಿ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತವೆ. ಬಹು ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ದೇವ ಮಾನವ, ಕಿನ್ನರ ಕಿಂಪುರುಷರು ಆ ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ದೇವತಾ ಸೇವೆಗೈಯುವರು. ಅಲ್ಲಿಯ ಸುಂದರವಾದ ಶೈಲ ಕಂದರಗಳಲ್ಲಿ ವಿಜನವನಾಂತರ ಏಕಾಂತ ಪುಣ್ಯಾರಣ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಮುನಿ ಮನುಜ ಮಾನನೀಯರಾದ ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷಿಗಳು ತಪಃಸ್ವಾಧಾಯ ನಿರತರಾಗಿ ನೆಲೆಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಅನೇಕ ದೇವಗಂಧರ್ವಯಕ್ಷರಾಕ್ಷಸರು ಅಲ್ಲಿಯ ನಿಸರ್ಗಸುಂದರತಾಣಗಳಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ವಿಹಾರ ಲೀಲಾ ವಿನೋದಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ. ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಎಲ್ಲ ಪ್ರದೇಶಗಳು ನೆಲದ ಮೇಲಿನ ನಾಕಲೋಕಗಳಿದ್ದಂತೆ ಇರುತ್ತವೆ. ಅಲ್ಲಿ ಇರುವವರೆಲ್ಲರೂ ಧರ್ಮಿಷ್ಠರೇ ಕರ್ಮಠರೇ.

ಭಗವಾನ್ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವು ಒಂದೊಂದು ದೇಶದಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದು ರೂಪದಿಂದ ಭಕ್ತಾನುಕಂಪಿಯಾಗಿ ನೆಲೆಸಿದ್ದಾನೆ. ಭದ್ರಾಶ್ವ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಹಯಗ್ರೀವ ರೂಪದಿಂದಲೂ, ಕೇತುಮಾಲವರ್ಷದಲ್ಲಿ ವರಾಹರೂಪದಿಂದಲೂ, ಭರತಖಂಡದಲ್ಲಿ ಕೂರ್ಮ ರೂಪದಿಂದಲೂ ಉತ್ತರ ಕುರುದೇಶದಲ್ಲಿ ಮತ್ಸ್ಯರೂಪದಿಂದಲೂ ಉಳಿದೆಲ್ಲ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವರೂಪದಿಂದಲೂ ಇದ್ದು ಸರ್ವೇಶ್ವರ ನೆನಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಕಿಷ್ಪರುಷಿ ಮೊದಲಾದ ಎಂಟು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ದುಃಖವೆಂಬುದೇ ಇಲ್ಲಾ, ದಣಿವೂ ಇರುವದಿಲ್ಲ, ಹಸಿವೆ ಬಾಯಾರಿಕೆ ಭಯ ಭ್ರಾಂತಿ ಒಂದೂ ಇರುವದಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿಯ ಜನರಿಗೆ ೨೨ ಸಾವಿರ ವರ್ಷಆಯುಷ್ಯ. ಅಲ್ಲಿರುವ

ಯಾರಿಗೂ ಎಂದೂ ಹಸಿವೆ ಹುಟ್ಟುವದಿಲ್ಲ. ಬಾಯಾರಿಕೆ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ. ನಿತ್ಯತೃಪ್ತಿ ಸದಾ ಸಂತೋಷ. ಆಶಿ ಪುರುಷ ಮೊದಲಾದ ಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಕೃತಯುಗ ತ್ರೇತಾಯುಗಗಳ ಕಲ್ಪನೆಯೇ ಇರುವದಿಲ್ಲ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಏಳೇಳು ಪರ್ವತಗಳು ಇರುತ್ತವೆ. ಆ ಪರ್ವತಗಳಿಂದ ನೂರಾರು ಪುಣ್ಯನದಿಗಳು ಹೊರಹೊಮ್ಮಿ ಹರಿಯುತ್ತವೆ.

ಜಂಬೂದ್ವೀಪ ನಿರೂಪಣೆ

ಲೋಮಹರ್ಷಣ:- ಶೌನಕಾದಿ ಮುನಿಗಳೇ, ಸಮುದ್ರದ ಉತ್ತರದಲ್ಲಿಯೂ ಹಿಮಾಲಯದ ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿಯೂ ಇರುವ ಮಧ್ಯಭೂಮಿಗೆ ಭಾರತವರ್ಷ ಎಂದು ಹೆಸರು. ಪೂರ್ವಕಾಲದಲ್ಲಿ ಭರತ ಎಂಬ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧ ರಾಜನು ಈ ನಾಡನ್ನು ತಂದೆಯಂತೆ ಆಳಿದ. ಧರ್ಮದಿಂದ ಪಾಲಿಸಿದ. ಈ ದೇಶದ ಕೀರ್ತಿಪತಾಕೆಯನ್ನು ಗಗನದ ಗೋಪುರಕ್ಕೆ ಏರಿಸಿದ. ಅವನ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಈ ರಾಷ್ಟ್ರಕ್ಕೆ ಭರತವರ್ಷ ಎಂದು ಹೆಸರು ಬಂದಿತು. ಈ ಭರತಖಂಡದ ವಿಸ್ತಾರ ಒಂಭತ್ತು ಸಾವಿರ ಯೋಜನ. ಸ್ವರ್ಗ ಅಥವಾ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವವರು ಸಾಧನ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವದು ಈ ಭಾರತ ದೇಶದಲ್ಲಿಯೇ. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಕರ್ಮಭೂಮಿ ಎಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಈ ನಾಡಿಗೆ. ಇಲ್ಲಿಯ ಕುಲಪರ್ವತಗಳು ಏಳು. ಮಹೇಂದ್ರ, ಮಲಯ, ಸಹ್ಯ, ಶುಕ್ತಿಮಂತ, ಯಕ್ಷಗಿರಿ, ವಿಂಧ್ಯ, ಪಾರಿಯಾತ್ರ. ಈ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮಕರ್ಮವನ್ನು ಆಚರಿಸಿ ಪಡೆಯಬಹುದು ಸ್ವರ್ಗ ಅಥವ ಅಪವರ್ಗಗಳನ್ನು. ದುರಿತ ಅಥವಾ ದುಷ್ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸಿದರೆ ನರನು ಹೊಂದುವುದು ನರಕಾದಿ ಘೋರ ಲೋಕಗಳನ್ನು. ಈ ಭರತಖಂಡದಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರದ್ವೀಪ, ಕೇತುಮಾನದ್ವೀಪ, ತಾಮ್ರಪರ್ಣೆ, ಗಭವರ್ತಿಮಂತ, ನಾಗದ್ವೀಪ, ಸೌಮ್ಯದ್ವೀಪ, ಗಂಧರ್ವದ್ವೀಪ, ವಾರುಣದ್ವೀಪ, ಭಾರತದ್ವೀಪ, ಹೀಗೆ ನವದ್ವೀಪಗಳು ಇರುತ್ತವೆ. ಒಂಭತ್ತನೆಯದಾದ ಭಾರತದ್ವೀಪದ ಸುತ್ತಲೂ ಸಮುದ್ರಗಳು ಆವರಿಸಿರುತ್ತವೆ. ಈ ದ್ವೀಪವು ದಕ್ಷಿಣದಿಂದ ಉತ್ತರದವರೆಗೆ ಸಾವಿರ ಯೋಜನ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿದ್ದು ಇಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ಕ್ಷತ್ರಿಯ, ವೈಶ್ಯ, ಶೂದ್ರ ಎಂಬ ವರ್ಣದವರು ಸ್ವಯೋಗ್ಯವಾದ ಕರ್ಮಾನುಷ್ಠಾನ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಇರುತ್ತಾರೆ. ನಾಡಿನ ಉದ್ದಗಲಕ್ಕೂ ಹರಿಯುವ ಶತದ್ರು, ಚಂದ್ರಭಾಗ ಮುಂತಾದ ನದಿಗಳು ಹಿಮಾಲಯದಿಂದ, ವೇದಸ್ಮೃತಿ, ನದಿಗಳು ಪಾರಿಯಾತ್ರ ಪರ್ವತದಿಂದ ನರ್ಮದಾ, ಸುರಮಾ ನದಿಗಳು, ವಿಂಧ್ಯಗಿರಿಯಿಂದ, ತಾಪಿ, ಪಯೋಷ್ಣಿ, ನಿರ್ವಿಂಧ್ಯ, ಕಾವೇರಿ ಮೊದಲಾದ ನದಿಗಳು ವೃಕ್ಷಪರ್ವತದಿಂದ, ಗೋದಾವರಿ, ಭೀಮನದಿ, ಕೃಷ್ಣವೇಣಿ ಸಹ್ಯಾದ್ರಿಯಿಂದ, ಕೃತಮಾಲ ತಾಮ್ರಪರ್ಣಿ ನದಿಗಳು ಮಲಯಾಚಲದಿಂದ ಕ್ರಿಸಾಂಧ್ಯ ಋಷಿಕುಲ್ಯಾ ಮೊದಲಾದ ನದಿಗಳು ಮಹೇಂದ್ರ ಗಿರಿಯಿಂದ ಹುಟ್ಟಿ ದೇಶದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಹರಿದು ಆ ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನು ಪವಿತ್ರ ಹಾಗೂ ಸಂಪನ್ನವಾಗಿ ಮಾಡುವವು. ಈ ನದಿಗಳ ತೀರದಲ್ಲಿ ವಾಸ ಮಾಡಿದ ಕುರು, ಪಾಂಚಾಲ, ಮಧ್ಯದೇಶ, ಕಾಮರೂಪ, ಕಲಿಂಗ, ಮಗಧ, ಸೌರಾಷ್ಟ್ರ, ಮಾಲನ, ಪಾರಿಯಾದ, ಸೌವೀರ, ಶಾಕಲ, ಮತ್ರ ಮುಂತಾದ ದೇಶದ ಜನರು ಈ ನದಿಗಳ ಪವಿತ್ರ ಜಲವನ್ನು ಸ್ನಾನಮಾಡಿ, ಪಾನಮಾಡಿ ಆರೋಗ್ಯವಂತರೂ, ಸುಖಿವಂತರು ಆಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಕೃತ, ತ್ರೇತ, ದ್ವಾಪರ, ಕಲಿ ಎಂಬ ನಾಲ್ಕು ಯುಗಗಳು ಕಾಲಭೇದವು. ಯೌಗಿಕ ಗಣನೆಯು ಭಾರತ ಹೊರತು ಬೇರೆ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಕರ್ಮಭೂಮಿಯಾದ ಈ ಭಾರತವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಜನ್ಮಯೆತ್ತಿ ಕರ್ಮಾನುಷ್ಠಾನಮಾಡಿ ಮಾನವರು, ಮುನಿಮಾನ್ಯರು, ದೇವತೆಗಳು, ಪರಮೇಶ್ವರ ಅರ್ಪಣ

ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ವೇದಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದಂತೆ ಆಚರಣೆಗೈದು ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಹರಿಯ ದಿವ್ಯವಾದ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪಡೆಯುವರು. ಈ ಜಂಬೂದ್ವೀಪದ ಸುತ್ತಳತೆ ಒಂದು ಲಕ್ಷ ಯೋಜನ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿದ್ದು ಇದರ ಸುತ್ತಲೂ ಹೊರಗಡೆ, ಲಕ್ಷ ಯೋಜನ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಕ್ಷಾರ ಸಮುದ್ರವು ಚಕ್ರದ ಆಕಾರವಾಗಿ ವ್ಯಾಪಿಸಿರುವವು.

ಸಮುದ್ರದ್ವೀಪ ಪರಿಮಾಣವರ್ಣನ

ಲೋಮಹರ್ಷಣ:- ಮುನಿಗಳೇ, ಜಂಬೂದ್ವೀಪದ ಸುತ್ತಲೂ ಉಪ್ಪಿನಕಡಲು, ಆವರಿಸಿದಂತೆ ಪ್ಲಕ್ಷದ್ವೀಪದ ಸುತ್ತೂ ಕಬ್ಬಿನಹಾಲಿನ ಸಮುದ್ರವು ಭೋರ್ಗರೆಯುತ್ತಿದೆ. ಜಂಬೂದ್ವೀಪದ ವಿಸ್ತಾರ ಲಕ್ಷ ಯೋಜನವಾದರೆ, ಪ್ಲಕ್ಷದ್ವೀಪದ ಹರವು ಇದರ ಎರಡು ಪಟ್ಟು ಎಂದರೆ ಎರಡು ಲಕ್ಷ. ಮೇಧಾತಿಥಿ ಈ ದ್ವೀಪದ ಅಧಿಪತಿ. ಅವನಿಗೆ ಏಳುಜನ ಗಂಡು ಮಕ್ಕಳು, ಶಾಂತಭವ, ಶಿಶಿರ, ಸುಕೋದಯ, ಆನಂದ, ಶಿವ, ಕ್ಷೇಮಕ, ಧ್ರುವ ಎಂದು. ಶಾಂತಭವ ಹಿರಿಯ, ಧ್ರುವ ಕುಮಾರನೆ ಕಿರಿಯ. ಈ ಏಳು ರಾಜಕುಮಾರರ ಹೆಸರಿನಿಂದಲೇ ಅಲ್ಲಿ ಏಳು ದೇಶಗಳು ಇರುತ್ತವೆ. ಗೋಮೇಧ, ಗಿರಿಚಂದ್ರ, ನಾರದಪರ್ವತ, ದುಂದುಭಿಗಿರಿ, ಸುಮನಗಿರಿ, ಸೋಮಕಾಚಲ, ವೈಭ್ರಾಜಾಚಲ ಎಂಬ ಏಳು ಗಿರಿಗಳು. ಆ ಪ್ಲಕ್ಷದ್ವೀಪವನ್ನು. ಏಳು ಖಂಡಗಳಾಗಿ ವಿಭಾಗಿಸುತ್ತವೆ. ಆ ದ್ವೀಪದ ಜನರೆಲ್ಲರೂ ವೀರರೂ ಪುಣ್ಯವಂತರೂ, ಆಗಿದ್ದು ಅವರಿಗೆ ಮುಪ್ಪು ಬರುವುದಿಲ್ಲ, ಮೃತ್ಯು ಮೂಸುವುದಿಲ್ಲ, ರೋಗ ಕಾಡಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ದುಃಖಗಳು ಯಾರಿಗೂ ಉಂಟಾಗುವುದೇ ಇಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿ ಹರಿಯುವ ನದಿಗಳು ಅನುತಪಾ, ಶಿಖಿ, ಶಿಪ್ರಾ, ಶ್ರಿದಿವ, ಕ್ರಮುನಿಧಿ, ಅಮೃತಾ, ಸುಕೃತಾ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಆ ನಾಡಿನ ನಾಡಿಗಳಂತೆ ಅಲ್ಲಿಯ ಜಲಾಂತರಂಗವನ್ನು ಉತ್ತುರಂಗಿಕವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಾ ಪ್ರವಹಿಸುತ್ತವೆ. ಇನ್ನೂ ಅಲ್ಲಿ ಇರುವ ಉಪನದಿ ಉಪಗಿರಿಗಳಿಗೆ ಲೆಕ್ಕವೇ ಇಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿ ಯುಗ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಇಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿಯ ಜನರ ಆಯುಷ್ಯ ಐದು ಸಾವಿರ ವರ್ಷ. ಇಲ್ಲಿಯಂತೆಯೂ ಅಲ್ಲಿಯೂ ಚತುರ್ವರ್ಣ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಇದೆ. ಅವರಿಗೆ ಆರ್ಯಕ, ಕುರು, ವಿವಿಶ್ವಾ, ಭಾವಿ, ಇವರೇ ಅಲ್ಲಿಯ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ಕ್ಷತ್ರಿಯ, ವೈಶ್ಯ, ಶೂದ್ರರು. ಆ ದ್ವೀಪದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಾನೆತ್ತರ ಬೆಳೆದು ನಿಂತ ಪ್ಲಕ್ಷವೃಕ್ಷ ಎಂದರೆ ಅರಳಿಯ ಮರ ಇರುವದು. ಅದರಿಂದಲೇ ಅದಕ್ಕೆ ಪ್ಲಕ್ಷದ್ವಿಪ ಎಂದು ಹೆಸರು. ಅಲ್ಲಿಯ ನಾಲ್ಕು ವರ್ಣದವರೂ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಚಂದ್ರರೂಪಿಯನ್ನಾಗಿ ಆರಾಧಿಸುವರು. ಆ ಪ್ಲಕ್ಷ ದ್ವೀಪವನ್ನು ಅರವತ್ತು ಎರಡು ಲಕ್ಷ ಯೋಜನ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಇಕ್ಷು (ಕಬ್ಬಿನ ರಸ) ರಸದ ಸಾಗರವು ಸೂರ್ಯ ಚಂದ್ರರ ಸುತ್ತಲೂ ಕಟ್ಟುವ ಕಣದಂತೆ ಮಂಡಲಾಕಾರವಾಗಿ ಸುತ್ತುವರಿದಿರುವುದು.

ಶಾಲ್ಮಲೀ ದ್ವೀಪದ ಭೌಗೋಳಿಕ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ ಕೇಳಿರಿ. ಆ ಶಾಲ್ಮಲಿ ದ್ವೀಪಕ್ಕೆ ಅರಸ ವಪುಷ್ಮಂತ. ಶ್ವೇತ, ಹರಿತ, ಜೀಮೂತ, ರೋಹಿತ, ವೈದ್ಯುತ, ಮಾನಸ, ಸುಪ್ರಭ ಎಂಬ ಏಳು ದೇಶಗಳ ಅಧಿಪತಿಗಳಾದ ಅದೇ ಹೆಸರಿನ ಏಳು ರಾಜಕುಮಾರರು ಈ ದ್ವೀಪದ ವಿಸ್ತಾರ ನಾಲ್ಕು ಲಕ್ಷ ಯೋಜನ. ಈ ದ್ವೀಪದಲ್ಲಿ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಏಳು ವರ್ಷಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕಿಸುವ ಕುಲಗಿರಿಗಳು ಕುಮದ, ಉನ್ನತ, ಬಲಹರ, ದ್ರೋಣಗಿರಿ, ಕಂಕಗಿರಿ, ಮಹೇಶಗಿರಿ, ಕಕುದ್ಮಂತ ಎಂದು ಏಳು ಇರುತ್ತವೆ. ಈ ಪರ್ವತಗಳಿಂದ ಶ್ರೋಣಿ, ತೋಯ, ವಿಕೃಷ್ಣಾ, ಚಂದ್ರಾ, ಶುಕ್ರಾ, ವಿಮೋಂತನಿ, ನಿವೃತ್ತಿ ಏಳು ನದಿಗಳು ಹರಿದು ಆ ನಾಡನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸುಜಲಾ, ಸುಫಲಾ ಆಗಿ ಮಾಡುತ್ತವೆ. ಇಲ್ಲಿಯೂ ಕಪಿಲ, ಅರುಣ, ವೀತ,

ಕೃಷ್ಣರೆಂಬ ನಾಲ್ಕು ಜಾತಿಯ ಜನರು ನಮ್ಮ ದೇಶದಂತೆ ಚಾತುರ್ವರ್ಣ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಕಟ್ಟು ಪಾಡಿಗೆ ಒಳಗಾಗಿ ವಾಯುರೂಪದಿಂದ ಇರುವ ಹರಿಯನ್ನು ಆರಾಧಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇಲ್ಲಿಯ ಶ್ರೋತ್ರಿಯರು ನಿರಂತರವೂ ಹೋಮ ಹವನಗಳಿಂದ ಯಜ್ಞಪುರುಷನನ್ನು ಆರಾಧಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ದೇಶದ ತುಂಬಾ ದೇವಾಧಿದೇವತೆಗಳು ನಿತ್ಯವೂ ಸನ್ನಿಹಿತ ರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಶಾಲ್ಮಲೀ ಎಂಬ ಬೂರುಗು ಮರವು ಗಗನಚುಂಬಿತವಾಗಿ ಬೆಳೆದು ಬೀಗಿ ನಿಂತಿರುವುದರಿಂದ ಇದಕ್ಕೆ ಶಾಲ್ಮಲಿ ದೀಪ ಎಂದು ಸಾರ್ಥಕ ಹೆಸರು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇದರ ಹರಹು ನಾಲ್ಕು ಯೋಜನ. ಈ ದ್ವೀಪವನ್ನು ಸುತ್ತುವರೆದ ಸೆರೆಯ ಸಮುದ್ರದ ವಿಸ್ತಾರ ನಾಲ್ಕು ಲಕ್ಷ ಯೋಜನ.

ಅದರ ಮುಂದಿನ ಕುಶದ್ವೀಪ ಎಂಟು ಲಕ್ಷಯೋಜನ ವಿಸ್ತಾರ. ಅಲ್ಲಿಯ ರಾಜ ಜ್ಯೋತಿಷ್ಮಂತ, ಅವನಿಗೆ ಉದಬಿದಾ, ವೇಣುಮಂತಾ, ಸ್ವೈರಂಧಾ, ರಂಧನಾ, ಧೃತಿ, ಪ್ರಭಾಕರ, ಕಪಿಲ ಎಂದು ಏಳು ಜನ ಮಕ್ಕಳು. ಅವರೆಲ್ಲರೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಹೆಸರಿನ ದೇಶಗಳನ್ನೇ ಆಳುತ್ತಾರೆ. ಆ ದ್ವೀಪದಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯರು, ದೈತ್ಯರು, ದಾನವರು, ಗಂಧರ್ವರು, ಯಕ್ಷರು, ಕಿನ್ನರರು ವಾಸಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಈ ದ್ವೀಪದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಪ್ರಿಯನಾದ ನಾರಾಯಣನನ್ನು ಜನರು ಉಗ್ರ ರೂಪದಿಂದ ಆರಾಧಿಸುತ್ತಾರೆ. ವಿದ್ರುಮ, ಹೇಮಶೈಲ, ದ್ಯುತಿಮರಿಕ, ಪೃಷ್ಟಿಮಂತ, ಪ್ರಶೇಷಯ, ಹರಿ, ಮಂದರ, ಏಳು ಪರ್ವತಗಳು ಕುಲಪರ್ವತ ಗಳಾಗಿ ಆ ದೇಶಗಳ ಅಂಚಿನಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತದೆ. ಧೂತಪಾಪ, ಶಿವಾ, ಪವಿತ್ರ, ಸಮ್ಮತಿ, ವಿದ್ಯುತ, ಅಂಭಾಸಾ, ಮಹಿ ಎಂದು ಏಳು ನದಿಗಳು ಅಲ್ಲಿ ನಾಡಿನ ತುಂಬಾ ಹರಿಯುತ್ತವೆ. ಆ ದ್ವೀಪದಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡದಾದ ಒಂದು ಕುಶಸ್ತಂಭ (ದರ್ಭೆಗಳ ವನವು) ಇರುತ್ತದೆ. ಕುಶದ್ವೀಪ ಎಂದು ಹೆಸರು ಬರಲು ಈ ಕುಶಸ್ತಂಭವೇ ಕಾರಣ. ವಿಸ್ತಾರವಾದ ತುಪ್ಪದ ಸಮುದ್ರವು ಎಂಟು ಲಕ್ಷಯೋಜನ ವಿಸ್ತಾರದಲ್ಲಿ ಆ ದ್ವೀಪವನ್ನು ಸುತ್ತುವರೆದಿರುತ್ತದೆ.

ಕುಶದ್ವೀಪದ ಎರಡು ಪಟ್ಟು ಎಂದರೆ ಹದಿನಾರು ಲಕ್ಷ ಯೋಜನ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿದೆ ಕ್ರೌಂಚದ್ವೀಪ. ಅಲ್ಲಿ ಆಳುವವ ದ್ಯುತಿಮಂತ. ಅವನಿಗೆ ಕುಶಗ, ಮಂದಗ, ಉಷ್ಣಗ, ಪೀವರ, ಅಧಕಾರ, ದುಂದುಭಿ ಎಂಬ ಏಳು ಜನ ಮಕ್ಕಳು ತಮ್ಮ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ದ್ವೀಪಗಳನ್ನು ಆಳುತ್ತಾರೆ. ಕ್ರೌಂಚಗಿರಿ, ವಾಮನಾಚಲ, ಅಂಧಕಾಕ, ದೇವಪುರ, ದೇವಗಿರಿ, ಪುಂಡರೀಕ, ದುಂದುಭಿಗಿರಿ ಇವು ಕ್ರೌಂಚ ದ್ವೀಪದ ದೇಶ ವಿಭಾಜಕವಾದ ಮರ್ಯಾದ ಗಿರಿಗಳು ಈ ದೀಪದಲ್ಲಿ ಪ್ರಜೆಗಳು ದೇವತೆಗಳ ಯಾವ ಭಯಾಪಾಯದ ಶಂಕೆ ಇಲ್ಲದೆ ಸುಖದಿಂದ ಇರುವರು.

ಗೌರಿ, ಕುಮುದ್ವತಿ, ಸಂಧ್ಯಾರಾತ್ರಿ, ಮನೋಜವ, ಖ್ಯಾತಿ, ಪುಂಡರೀಕಾ, ಎಂಬ ಪುಣ್ಯಾಪಯಸ್ವಿನಿಗಳು ಇಲ್ಲಿಯ ನದಿಗಳು. ಇಲ್ಲಿಯ ಜನರು ದ್ರಾಂತರ್ಗನ ಹರಿಯನ್ನು ಆರಾಧಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ಕ್ರೌಂಚದ್ವೀಪವನ್ನು ಹದಿನಾರು ಲಕ್ಷ ಯೋಜನ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಮೊಸರಿನ ಸಮುದ್ರವು ಎಲ್ಲೆಡೆಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಿಸಿ ಸುತ್ತುವರೆದಿದೆ. ಈ ದಧಿಸಮುದ್ರವು ಕ್ರೌಂಚ ದ್ವೀಪದ ಎರಡು ಪಟ್ಟು, ಅಂದರೆ ಮೂವತ್ತೆರಡು ಲಕ್ಷ ಯೋಜನ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿದೆ. ಮೊಸರಿನ ಸಮುದ್ರದಿಂದ ಸುತ್ತುವರೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಈ ಮೊಸರಿನ ಸಮುದ್ರವು ಕ್ರೌಂಚ ದ್ವೀಪದ ಎರಡರಷ್ಟು ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಕಾಶೀದ್ವೀಪದಿಂದ ಸುತ್ತುವರೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಮಹಾತ್ಮನಾದ ಭವ್ಯ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಅದರ ಒಡೆಯ. ಜಲದಕುಮಾರ,

ಸುಕುಮಾರ, ಮನೀರಕ, ಕುಸುಮೋರದ, ಮೋದಾತಿ, ಮಹಾದ್ರುಮ ಎಂಬ ಮಕ್ಕಳು ಇದ್ದರು. ಇವರ ಹೆಸರಿನಿಂದಲೇ ಆ ರಾಜನು ಆ ದೇಶಗಳನ್ನು ಹೆಸರಿಸಿ ಅಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕ ಗೈದನು. ಆ ದ್ವೀಪದಲ್ಲಿ ಸುಕುಮಾರಿ, ನಳನಿ, ರೇಣುಕ, ಕುಮಾರಿ. ಇಕ್ಷುನದಿ, ಧೇನುಕಾ, ಗಭಸ್ತಿನಿ ಎಂದು ಏಳು ನದಿಗಳು, ಸಾವಿರಾರು ಉಪನದಿಗಳು ತಮ್ಮ ಜುಳು ಜುಳು ಮಂಜುಳ ನಿನಾದದಿಂದ ಮನೋಹರವಾಗಿವೆ. ಇವೆಲ್ಲವು ಸ್ವರ್ಗದಿಂದಲೇ ಭೂಮಿಗೆ ಇಳಿದು ಬಂದದ್ದರಿಂದ ಪುಣ್ಯ ''ಪಯಸ್ಸಿನಿ'' ಎಂದು ಲೋಕ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಅವುಗಳಿಗೆ. ಇಲ್ಲಿಯ ಜನ ಧರ್ಮವರ್ಮರು, ಮಗಮಾಗಧ, ಮಾನನ, ಮಂಗದ ಎಂದು ನಾಲ್ಕು ವರ್ಗದ ಜನ ಚಾತುರ್ವರ್ಣ್ಯದ ಚೌಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದು ಮುಂದೆ ಅವರೇ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ವೈಶ್ಯ, ಕ್ಷತ್ರಿಯ, ಶೂದ್ರ ಎಂದು ಮಾರ್ಪಡುವರು. ಅಲ್ಲಿ ಇರುವ ನಾಲ್ಕು ಜನರು ಸೂರ್ಯಾಂತರ್ಗತನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಆರಾಧಿಸಿದರು. ಈ ಶಾಖ ದ್ವೀಪವನ್ನು ಮೂವತ್ತೆರಡು ಲಕ್ಷ ಯೋಜನ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಕ್ಷೀರಸಾಗರವು ಮಂಡಲಾಕಾರವಾಗಿ ದೊಡ್ಡ ಬಳೆಯಂತೆ ಸುತ್ತುವರೆದಿದೆ.

ಪುಷ್ಕರ ದ್ವೀಪದಲ್ಲಿ ಸವನ ಎಂಬ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಇರುತ್ತಾನೆ. ಅವನಿಗೆ ಮಹಾವೀತ, ಧಾತಕಿ ಎಂಬ ಇಬ್ಬರು ಗಂಡು ಮಕ್ಕಳು. ಅವರ ಹೆಸರಿನ ಮೇಲಿಂದ ಅವರು ಆಳುವ ಎರಡು ದೇಶಗಳಿಗೂ ಮಹಾವೀರವರ್ಷ ಧಾತಕಿವರ್ಷ ಎಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಬಂದಿದೆ. ಆ ಸಮಗ್ರ ಪುಷ್ಕರ ದ್ವೀಪದಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ಒಂದಾದ ಮಾನಸೋತ್ತರ ಎಂಬ ವರ್ಷ ಪರ್ವತವು ಮಂಡಲಾಕಾರವಾಗಿ ಇದ್ದು ಆ ಎರಡೂ ದೇಶಗಳನ್ನು ವಿಭಾಗಿಸುತ್ತದೆ. ಉಭಯ ದೇಶಗಳ ನಟ್ಟನಡುವೆ ಇರುವ ಈ ಮಾನಸೋತ್ತರವು ಐವತ್ತು ಸಾವಿರ ಯೋಜನ ಅಗಲವಾಗಿದ್ದು ಅಷ್ಟೇ ಎತ್ತರಬಿತ್ತರವಾಗಿ ಆಕಾರದಲ್ಲಿ ಮಂಡಲಾಕಾರವಾಗಿದೆ. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಆ ಎರಡೂ ದೇಶಗಳೂ ವಲಯಾಕಾರದಲ್ಲಿಯೇ ಇರುವವು. ಆ ದ್ವೀಪದ ಜನರ ಆಯುಷ್ಯ ಹತ್ತುಸಾವಿರ ವರ್ಷ. ಅಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದ ಜನರಿಗೆ ರೋಗವಿಲ್ಲ. ದುಃಖವಿಲ್ಲ. ರಾಗದ್ವೇಷಗಳಿಲ್ಲ. ಮೇಲು, ಕೀಳು, ಭೇದಭಾವ, ಅಹಂಕಾರ, ಮಾತ್ಸರ್ಯ, ಲೋಭ, ಮೋಹ, ಭಯ, ರೋಷ ಮುಂತಾದ ದುರ್ಗುಣಗಳು ಇರುವದಿಲ್ಲ. ಈ ಮಾನಸೋತ್ತರದ ಹೊರಭಾಗದಲ್ಲಿ ಮಹಾವೀರ, ಹೊರಭಾಗದಲ್ಲಿ ಧಾತಕೀ ದೇಶಗಳು ಇರುತ್ತವೆ. ಅಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳು, ದಾನವರು, ಮಾನವರು ಮುಂತಾದವರು ಸತ್ಯವಂತರಾಗಿಯೇ ಇರುವರು. ಅಲ್ಲಿ ಇರುವ ಮನುಷ್ಯರಿಗೂ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ವೇಷ ಮಾತ್ರ ಒಂದೇ ತರಹ. ಅಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದ ಜನರಲ್ಲಿ ವರ್ಣ, ಆಶ್ರಮ ತದುಚಿತವಾದ ಆಚಾರಗಳು ಇರುವದಿಲ್ಲ. ಅದೊಂದು ಭೂಲೋಕದ ಸ್ವರ್ಗ, ಮುಪ್ಪು-ಮರಣಗಳು ಅಲ್ಲಿ ಸುಳಿಯುವದಿಲ್ಲ. ಆ ದ್ವೀಪದಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡದೊಂದು ವಟವೃಕ್ಷವು ಬೆಳೆದು ಆಗಸಕ್ಕೆ ಮುತ್ತಿಡುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲಿಯ ಸುರಾಸುರರಿಂದ ಪೂಜಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಾನೆ ಪರಬ್ರಹ್ಮ ಪರಮಾತ್ಮ. ಆ ಪುಷ್ಕರ ದ್ವೀಪವನ್ನು ಅದರಷ್ಟೇ ಎಂದರೆ ಅರವತ್ನಾಲಕು ಲಕ್ಷ, ಯೋಜನ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಸಿಹಿ ನೀರಿನ ಸಮುದ್ರವು ಮಂಡಲಾಕಾರವಾಗಿ ಸುತ್ತುವರೆದಿದೆ. ಹೀಗೆ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಏಳು ದ್ವೀಪಗಳೂ ಏಳು ಸಮುದ್ರಗಳಿಂದ ಆವರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಹಿಂದಿನ ದ್ವೀಪಸಾಗರಗಳೆಲ್ಲವೂ ಒಂದೇ ರೀತಿಯ ವಿಸ್ತಾರವುಳ್ಳವುಗಳು. ಅವುಗಳ ಮುಂದಿನ ದ್ವೀಪಸಾಗರಗಳೂ ಹಿಂದಿನ ದ್ವೀಪಸಾಗರಗಳಿಗಿಂತ ಎರಡು ಪಟ್ಟು ಅಧಿಕ ವಿಸ್ತೃತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತವೆ. ಒಂದು

ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ನೀರನ್ನು ಇರಿಸಿ ಒಲೆಯ ಮೇಲೆ ಇಟ್ಟು ಕೆಳಗೆ ಉರಿ ಹಾಕಿದರೆ ನೀರು ಕಾದು ಮೇಲೆ ಉಕ್ಕಿ ಬರುವಂತೆ ಸಮುದ್ರವೂ ಸಹ ಚಂದ್ರನು ಉದಯ ಹೊಂದಿದಾಗ ಉಕ್ಕಿ ಮಿಕ್ಕಿ ಭರತಿ ಬರುವದು. ಆದರೆ ನೀರಿನ ಪ್ರಮಾಣವು ಮಾತ್ರ ಹೆಚ್ಚು ಆಗುವುದಿಲ್ಲ. ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷ ಮತ್ತು ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರ ಉದಯಿಸುವಾಗ ಮತ್ತು ಅಸ್ತ ಹೊಂದುವಾಗ ಸಮುದ್ರವು ಉಕ್ಕಿ ಮೊರೆದು ಮತ್ತೆ ಕೆಳಗೆ ಇಳಿಯುವದು. ಸಾಗರವು ಉಕ್ಕುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅದರ ನೀರು ಐದುನೂರು ಅಂಗುಲ ಮಾತ್ರ ಮೇಲೇರಿ ಕೊನೆಗೆ ಕೆಳಗೆ ಇಳಿಯುತ್ತದೆ. ಈ ಪುಷ್ಕರ ದ್ವೀಪದಲ್ಲಿ ಷಡ್ರಸಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ರುಚಿರುಚಿಯಾದ ಆಹಾರ ತಾನಾಗಿಯೇ ದೊರೆಯುವದು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಯಾರೂ ಪ್ರಯತ್ನ ಪಡುವದಿಲ್ಲ. ಅಯಾಚಿತವಾಗಿ ಉತ್ಪನವಾದ ಮತ್ತು ಅಪ್ರಯತ್ನ ಲಬ್ಧವಾದ ಆ ಸ್ವಾದಿಷ್ಠ ಆಹಾರವನ್ನು ಅಲ್ಲಿಯ ಪ್ರಜೆಗಳು ಆನಂದದಿಂದ ಉಂಡು ಸುಖದಿಂದ ಇರುತ್ತಾರೆ. ಎಲ್ಲ ಲೋಕಗಳು ಇರುವದೂ ಆ ಸಿಹಿ ನೀರಿನ ಸಮುದ್ರದವರೆಗೆ ಮಾತ್ರ. ಅದರ ಮುಂದೆ ಪುಷ್ಕರ ದ್ವೀಪದ ಎರಡರಷ್ಟು ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಅರ್ಥಾತ್ ಒಂದನೂರಾಇಪ್ಪತ್ತೆಂಟುಲಕ್ಷ ಯೋಜನ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಸುವರ್ಣಮಯವಾದ ಭೂಮಿ ಇರುವದು. ಅಲ್ಲಿ ಯಾವ ಜನರೂ, ಪ್ರಾಣಿಗಳೂ ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬೀಳುವದಿಲ್ಲ. ಅದರ ಮುಂದೆಯೇ ಲೋಕಾಲೋಕಪರ್ವತ. ಹತ್ತು ಸಾವಿರ ಯೋಜನ ಎತ್ತರ ಮತ್ತು ಹತ್ತು ಸಾವಿರ ಯೋಜನ ಅಗಲವುಳ್ಳದ್ದು ಅದಾಗಿದೆ. ಆ ಲೋಕಾಲೋಕಗಿರಿಯನ್ನು ಅದರ ಅರ್ಧ ಭಾಗದಿಂದ ಕತ್ತಲೆ ವ್ಯಾಪಿಸಿದೆ. ಈ ಕತ್ತಲೆಗೆ ಆವರಕವಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡ ಕಟಾಹವಿದೆ, ಎಂದರೆ ಆ ಪರ್ವತದ ಮುಂದಿನ ಭಾಗವೆಲ್ಲ ಕತ್ತಲೆಮಯವಾಗಿದೆ. ಏಳು ದ್ವೀಪಗಳು, ಪರ್ವತಗಳು, ಅಂಡಕಟಾಹಗಳು ಇವುಗಳನ್ನೊಡಗೊಂಡ ಭೂಮಿಯು ಐವತ್ತು ಕೋಟಿ ಯೋಜನ ವಿಸ್ತೃತವಾಗಿರುವದು. ಮುನಿಗಳೆ, ಈ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಸಕಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳು, ಜಡವಸ್ತುಗಳೂ ಮೈದಳೆಯುವವು. ಪಂಚಭೂತಗಳಲ್ಲಿ ಭೂಮಿಯು ಮುಖ್ಯವಾದುದು. ಎಲ್ಲ ಭೂತಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಈ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಗುಣಗಳು (ರೂಪ, ರಸ, ಗಂಧ, ಶಬ್ದ, ಸ್ಪರ್ಶ) ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಇರುವವು ಸಕಲ ಚೇತನಾಚೇತನಗಳಿಗೆ ಈ ಭೂಮಿಯೇ ಆಶ್ರಯವಾಗಿರುವದು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮ ಮಹಾಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಏಳನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ ಮುಗಿದುದು

—o—

ಪಾತಾಲ ಪ್ರಮಾಣವರ್ಣನ — ಅಧ್ಯಾಯ - ೮

ಸೂತ:- ಮುನಿಗಳೆ, ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದುದು ಭೂಮಿಯ ಅಗಲವು, ಭೂಮಿಯ ಎತ್ತರ ಎಪ್ಪತ್ತು ಸಾವಿರ ಯೋಜನ, ಪಾತಾಳದಲ್ಲಿ ಏಳು ಲೋಕಗಳು ಇರುವವು. ಅತಲ, ವಿತಲ, ಸುತಲ, ರಸಾತಲ, ನಿತಲ, ತಲಾತಲ, ಪಾತಾಳ ಎಂಬುದಾಗಿ ಆ ಸಪ್ತಲೋಕಗಳಿಗೆ ಹೆಸರು. ಒಂದೊಂದು ಲೋಕದ ವಿಸ್ತಾರ ಹತ್ತು ಸಾವಿರ ಯೋಜನಗಳು ಈ ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಬಗೆ ಬಗೆಯ ಭೂಮಿಗಳಿವೆ. ಕೃಷ್ಣಾ, ಶುಕ್ಲಾ, ಅರುಣಾ, ಪೀತಾ, ಶರ್ಕರಾ, ಶೈಲಾ, ಕಾಂಚನೀ ಎಂದು ಒಂದೊಂದಕ್ಕೆ ಹೆಸರಿದೆ. ಈ ವರ್ಣಮಯ ಭೂಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಾಸಾದಗಳು ಇವೆ. ಈ ಪಾತಾಳದಲ್ಲಿ ದೈತ್ಯರು, ದಾನವರು, ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ನಾಗಗಳು, ಅವುಗಳ ಬಂಧುಗಳೂ ಇರುವರು.

ಒಂದು ಸಲ ನಾರದ ಮಹರ್ಷಿಯು ಪಾತಾಲವನ್ನೆಲ್ಲ ಸಂಚರಿಸಿ ನಂತರ ದೇವತೆಗಳ ನಾಡಿಗೆ ಬಂದ. ದೇವತೆಗಳ ವಾಸಸ್ಥಾನವಾದ ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕಿಂತಲೂ ಪಾತಾಳಲೋಕ ರಮ್ಯವಾಗಿದೆ ಎಂದು ದೇವತೆಗಳ ಮುಂದೆ ಪಾತಾಳ ಲೋಕವನ್ನು ಹೊಗಳಿ ಹಾಡಿದ. ಪಾತಾಳ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಭಾರೀ ಬೆಳಕನ್ನು ಬೀರುವ ನಾಗರತ್ನಗಳು, ಅನರ್ಘ್ಯಮಣಿಗಳೂ ಇರುವವು. ಈ ರತ್ನಗಳಿಗೆ ಸಮನಾದ ರತ್ನಗಳು ದೇವಲೋಕದಲ್ಲೇನು, ಯಾವ ಲೋಕದಲ್ಲೂ ಇಲ್ಲ. ಪಾತಾಳ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸುಂದರಿಯರಾದ ಕನ್ಯೆಯರು ಅನೇಕರು ಇರುವರು. ಸರ್ವಸಂಗ ಪರಿತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿದ ವೀತರಾಗ ಪೂತಾತ್ಮರೂ ಸಹ ಅಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಬೇಕು ಎಂದು ಬಯಸುವಷ್ಟು ನಯನ ಮನೋಹರವಾಗಿದೆ ಆ ಪಾತಾಳ ಲೋಕ. ಹಗಲಿನ ಹೆಗಲು ಏರಿದ ರವಿ ತನ್ನ ಕಿರಣಗಳಿಂದ ಅಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಾಶವನ್ನು ಬೀರಿದರೂ ಉರಿಬಿಸಿಲು ಮಾತ್ರ ಅಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಇರುವದಿಲ್ಲ. ಚಂದ್ರನು ಅಲ್ಲಿ ರಮಣೀಯವಾದ ರಾತ್ರಿ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬೆಳದಿಂಗಳನ್ನು ಬೀರುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಚಂದ್ರ ಜ್ಯೋತ್ಸ್ನೆಯಿಂದ ಶೀತಬಾಧೆ ಎಂದೂ ಆಗುವದಿಲ್ಲ. ಆ ಅಧೋ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಇರುವವರು ದಾನವರು ಮಾತ್ರ. ಅವರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಅಲ್ಲಿ ಯಥೇಚ್ಛ ಭೋಜನ. ರುಚಿರುಚಿಯಾದ ತಿಂಡಿ ತೀರ್ಥಗಳು. ಸ್ವಚ್ಛಂದ ಸುರಾಪಾನ. ಅಲ್ಲಿ ಇರುವ ದಾನವರಿಗೆ ಜೊತೆಗಾರರು ಎಂದರೆ ಸರ್ಪಗಳು. ಅಲ್ಲಿಯ ವನೋಪವನಗಳೆಲ್ಲವೂ ನಂದನವನದಂತೆ ಸುಂದರವಾಗಿ ಇರುತ್ತವೆ. ನದಿಗಳು ನಿರ್ಮಲ ನೀರಿನಿಂದ ಮನೋಹರವಾಗಿ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತವೆ. ಅಲ್ಲಿಯ ಸರೋವರಗಳ ತುಂಬ ತಾವರೆಗಳು ಅರಳಿರುತ್ತವೆ. ಕೋಗಿಲೆಗಳ ಇಂಚರ ಯಾವಾಗಲೂ ಇಂಪಾಗಿ ಕೇಳಿಬರುವದು. ಬೆಲೆಬಾಳುವ ಬಟ್ಟೆ, ಪೀತಾಂಬರ, ಬಂಗಾರದ ಉಡಿಗೆ ತೊಡಿಗೆಗಳಿಂದ ಎಲ್ಲರೂ ಶೃಂಗಾರಿತರಾಗಿ ಮೈಗೆಲ್ಲ ಸುಗಂಧವನ್ನು ಪೂಸಿಕೊಂಡು ಮಿಂಚಿನ ಮೂರ್ತಿಗಳಂತೆ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಾರೆ. ವೀಣೆ, ವೇಣು, ತಾಳ, ತಂಬೂರಿ, ಮದ್ದಲೆ, ಮೃದಂಗ ಮುಂತಾದ ವಾದ್ಯಗಳ ಮಧುರನಾದ ತರಂಗಗಳು ಅಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಶ್ರಾವಕರ ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ಸಂತಸದ ಊರ್ಮಿಗಳನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತವೆ. ಈ ಪಾತಾಳದಲ್ಲಿ ದಾನವ ದೈತ್ಯರುಗಳ ದೊಡ್ಡ ಬಳಗಗಳು ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ನಾಗನಾಯಕರ ಸಹಸ್ರಾರು ಬಂಧು ವೃಂದಗಳು ಆನಂದದಿಂದ ವಾಸಮಾಡುವರು.

ಈ ಏಳು ಪಾತಾಳ ಲೋಕಗಳ ಕೆಳ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುವಿನ ತಮೋಗುಣದ ಅಂಶನಾದ ಆದಿಶೇಷನು ಇರುತ್ತಾನೆ. ಅವನನ್ನು ಅನಂತ ಎಂದು ಎಲ್ಲರೂ ಸ್ತುತಿಸುತ್ತಾರೆ. ದೇವತೆಗಳೂ, ದೇವರ್ಷಿಗಳೂ ಅವನನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ಭಜನೆ ಮಾಡುತ್ತಲೇ ಇರುತ್ತಾರೆ. ಆ ಅನಂತನಿಗೆ ಸಾವಿರ ಹೆಡೆಗಳು, ಅವನ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಸ್ವಸ್ತಿಕ ಎಂಬ ಆಭರಣ ಇರುತ್ತದೆ. ಆ ಆದಿಶೇಷನು ತನ್ನ ಸಹಸ್ರ ಫಣಾಮಂಡಲಗಳಲ್ಲಿ ಮಿಂಚುವ ಅನರ್ಘ್ಯವಾದ ರತ್ನಗಳ ಪ್ರಭಾಪುಂಜದಿಂದ ದಶದಿಕ್ಕುಗಳನ್ನೂ ಬೆಳಗುವನು, ತನ್ನ ಉಕ್ಕುವ ಹಾಗೂ ಮಿಕ್ಕುವ ಪ್ರಕೃಷ್ಟ ಪ್ರಕಾಶದಿಂದ ದೈತ್ಯರ ಕಣ್ಣು ಕುಕ್ಕಿ ಅವರನ್ನು ನಿರ್ವೀರ್ಯರನ್ನಾಗಿಸುತ್ತಾನೆ. ನಿರಂತರವಾಗಿ ಹೊಳೆಯುತ್ತಲಿರುವ ಒಂದು ಕುಂಡಲ, ಕಿರೀಟ, ಹಾರ ಇವುಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿದ ಆ ಆದಿಶೇಷನು ಅಗ್ನಿ ಗೋಲಕದಂತೆ ಇರುವ ತನ್ನ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಮಿಂಚಿನಂತೆ ಪಿಳಿಕಿಸುತ್ತ ಬೆಂಕಿಯ ಬೆಟ್ಟದಂತೆ ದೇದಿಪ್ಯಮಾನವಾಗಿ ತೋರುತ್ತಾನೆ. ಕಪ್ಪು ವಸ್ತ್ರವನ್ನು ಧರಿಸಿ ಶುಭ್ರವಾದ ಹಾರಗಳನ್ನು ಅಲಂಕಾರಕ್ಕಾಗಿ ಧಾರಣೆ ಮಾಡಿದ ಆದಿಶೇಷನು ಆಕಾಶದಿಂದ ಬೀಳುವ ದೇವಗಂಗೆಯನ್ನು ಧರಿಸಿದ ಕೈಲಾಸ ಪರ್ವತದಂತೆ ತೋರುತ್ತಾನೆ. ಒನಕೆ,

ನೇಗಿಲುಗಳೇ ಅವನ ಆಯುಧ. ಮದ್ಯಪಾನದಿಂದ ಅರೆಮುಚ್ಚಿದ ಲೋಚನವುಳ್ಳ ಆ ಆದಿಶೇಷನು ತನ್ನದೇ ಆದ ವಿಶಿಷ್ಟ ಕಾಂತಿಯಿಂದ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಾನೆ. ಪ್ರಳಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಈ ಆದಿಶೇಷನ ಮುಖಗಳಿಂದ ವಿಷಾಗ್ನಿಯ ಜ್ವಾಲೆಗಳನ್ನು ಎಲ್ಲೆಡೆಗೆ ಹರಡಿ ಸಂಕರ್ಷಣರೂಪಿಯಾದ ವಿಷ್ಣುವು ಮೂರುಲೋಕಗಳನ್ನು ಸಂಹರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಇಂಥ ಮಹಾಮಹಿಮೋಪಿತನಾದ ಈ ಆದಿಶೇಷನು ಎಲ್ಲ ಲೋಕಗಳ ಕೆಳಗೆ ತಾನು ನಿಂತು ಶಿಖರದಂತೆ ಇರುವ ಭೂಮಂಡಲವನ್ನೆಲ್ಲ ತನ್ನ ಸಾವಿರ ಹೆಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಹೊತ್ತಿರುತ್ತಾನೆ. ಈ ಭೂಮಿಯೆಲ್ಲವೂ ಆದಿಶೇಷನ ಫಣಾಮಂಡಲದ ನಾಗರತ್ನ ಪ್ರಭೆಯಿಂದ ಕೆಂಪುವರ್ಣದ್ದಾಗಿ ಅವನ ಶಿರೋಮಾಲೆಗಳ ಮೇಲೆ ಸುಂದರವಾದ ಒಂದು ಹೂವಿನ ಸರದಂತೆ ತೋರುವದು. ಈ ಅನಂತನು ಮದಮತ್ತಲೋಚನನಾಗಿ ಎಂದಾದರೂ ಒಂದು ಸಲ ಕೋಪದಿಂದ ವಿಜೃಂಭಿಸಿದಾಗ ಬೆಟ್ಟ-ಬಯಲು ಭಾನು, ಸಾನು, ಕಾನು, ದೇಶ, ಪರ್ವತ ಗ್ರಾಮಸ್ತೋಮ ಸಹಿತವಾಗಿ ಸಮಗ್ರ ಭೂತಳವೆಲ್ಲವೂ ಭೂಕಂಪದಿಂದ ನಡುಗಿ ಹೋಗುವದು. ದೇವಗಂಧರ್ವ, ನರ, ನಾಗ, ಸಿದ್ಧ, ಕಿನ್ನರರು ಎಲ್ಲರೂ ಸೇರಿ ಅವನ ಗುಣಗಳನ್ನು ಹೊಗಳುತ್ತಿದ್ದರೂ ಅವುಗಳ ಅಂತ ಪಾರವನ್ನೂ ತಿಳಿಯದೇ ನಿಂತಿರುತ್ತಾರೆ. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಅವನಿಗೆ ಅನಂತ ಎಂದು ಹೆಸರು. ಈ ಅನಂತನಿಗೆ ಪಾತಾಳಲೋಕದ ಅಪ್ಸರೆಯರಂತಿದ್ದ ನಾಗಕನ್ಯೆಯರು ಮೈಗೆ ಸುಗಂಧ ಪೂಸಿ ತಮ್ಮ ಕಣ್ಣಿನ ಕದಲಾರತಿಯೊಂದಿಗೆ ಎಂದಿಗೂ ಆರದ ಮಣಿ ದೀಪಗಳ ಮುತ್ತಿನಾರತಿಯನ್ನು ಎತ್ತಿ ಬೆಳಗಿದರು. ಈ ಆದಿಶೇಷನನ್ನು ಆರಾಧಿಸಿ ಹಿಂದೆ ಮಹರ್ಷಿಯಾದ ಗರ್ಗಮುನಿಯು ಜ್ಯೋತಿಷ್ಯಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನೂ, ಶಕುನ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನೂ ಅಧ್ಯಕ್ಷನ ಮಾಡಿ ಪಾಂಡಿತ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದ. ದೇವದಾನವ, ದೈತ್ಯಮಾನವ, ನಾಗ, ಯಕ್ಷ, ಕಿನ್ನರ, ಕಿಂಪುರುಷರಿಂದ ಕೂಡಿದ ಎಲ್ಲ ಲೋಕಗಳನ್ನೂ, ಭುವನ ಶ್ರೇಣಿಯನ್ನೂ ಸಮಗ್ರವಾದ ಜೀವಜಡಾತ್ಮವಾದ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನೂ ಈ ಆದಿಶೇಷನು ಲೀಲಾಜಾಲವಾಗಿ ಧರಿಸಿ ನಿಂತಿದ್ದಾನೆ.

ಪಾತಾಲನರಕ ಕೀರ್ತನ

ಸೂತ:- ವಿಪ್ರೋತ್ತಮರೆ, ಈಗ ನಾನು ಪಾಪಿಗಳನ್ನು ಘೋರ ಶಿಕ್ಷೆಗೆ ಒಳಪಡಿಸುವ ರೌರವ ಮುಂತಾದ ನರಕಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸುತ್ತೇನೆ ಕೇಳಿರಿ. ರೌರವ, ಶೌಕರ, ವಿಶಸನ, ರೋಧ, ತಾನ, ಮಹಾಜ್ವಾಲ, ಮಹಾಲೋಭ, ವಿಮೋಹನ, ತಪ್ತಕುಡ್ಯ, ರುಜಿರಾಂಧ, ವಸಾತಪ್ತ ಕ್ರಿಮೀಶ, ಕ್ರಿಮಿಭೋಜನ, ಅಸಿಪತ್ರವನ, ಕೃಷ್ಣಲಾಲಾಭಕ್ಷ, ಪೂಲವ, ಪಾಪ, ವಹ್ನಿ, ಜ್ವಾಲ, ಅಧಃಶಿರ, ಸಂದಂಶ, ಕೃಷ್ಣಸೂತ್ರ, ತಮಸ್ಸು, ಅವೀಚಿ, ಶ್ವಭೋಜನ, ಅಪ್ರತಿಷ್ಠ, ಮಾವೀಚಿ, ಶಸ್ತ್ರದರ್ಶಿ, ಅಗ್ನಿದರ್ಶಿ, ವಿಷದರ್ಶಿ ಮುಂತಾಗಿ ನಾನಾ ಬಗೆಯ ನರಕಗಳು ಯಮನ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಹಸ್ರಾರು ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತವೆ. ಈ ನರಕ ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ಬವಣೆಪಡುವವರು ದುಸ್ಸಹವಾದ ದಾರುಣ ದುಃಖಗಳಲ್ಲಿ ಬೀಳುವವರು ಮಹಾಪಾಪಿಗಳು ಮಾತ್ರ. ಸುಳ್ಳು ಹೇಳುವವರು ಸುಳ್ಳು ಸಾಕ್ಷಿ ನುಡಿಯುವವರು, ಪಕ್ಷಪಾತದಿಂದ ಅನ್ಯಾಯ ಮಾಡಿ ಮೋಸ ಗೈಯುವವರು, ರೌರವ ನರಕದಲ್ಲಿ ಬೀಳುವರು. ಇದಲ್ಲದೇ ಗರ್ಭಪಾತ ಮಾಡಿಸಿದವರು, ಪುರಗ್ರಾಮಗಳನ್ನು ಹಾಳು ಮಾಡಿದವರು, ಗೋಹತ್ಯೆ ಗೈದವರು, ಕತ್ತುಹಿಸುಕಿ ಮನುಷ್ಯರನ್ನು ಕೊಂದವರು ಇದೇ ರೌರವ ನರಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುವರು. ಸೆರೆ ಕುಡಿಯುವವರು, ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಕೊಂದವರು, ಚಿನ್ನ

ಕದ್ದವರು ಹೋಗುವದು ಶೂಕರ ಎಂಬ ನರಕಕ್ಕೆ. ಇಂಥ ಪಾಪಿಗಳ ಸಂಬಂಧ ಬೆಳೆಸಿದವರು ಸಹ ಇದೇ ನರಕಕ್ಕೇ ದುಃಖ ಅನುಭವಿಸಲು ಬರುವರು. ಕ್ಷತ್ರಿಯ, ವೈಶ್ಯರನ್ನು ಅನ್ಯಾಯವಾಗಿ ಸಂಹರಿಸಿದವರು, ಗುರುದಾರದರ್ಪಣ ಮಾಡಿದವರು, ಸಹೋದರಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಭೋಗ ಮಾಡಿದವರೂ, ರಾಜಭಟರನ್ನು ಕೊಂದವರೂ, ತಪ್ತ ಕುಂಭ ಎಂಬ ನರಕವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಕಾಯಿಸಿದ ಕಬ್ಬಿಣದ ಕಟಾಹದಲ್ಲಿ ಕುದಿಯುವ ಎಣ್ಣೆಯಲ್ಲಿ ಬೇಯಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಮದ್ಯ ಮಾರಾಟ ಮಾಡುವವರು, ವಿಶ್ವಾಸ ದ್ರೋಹಗೈದವರು, ತಪ್ತ ಲೋಹವೆಂಬ ನರಕ ಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವರು. ಮಗಳು, ಸೊಸೆಯಂದಿರ ಜೊತೆಗೆ ಸರಸ ಆಡುವವರು ಮಹಾಜ್ವಾಲ ಎಂಬ ನರಕದಲ್ಲಿ ಘೋರ ದುಃಖವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವರು.

ಗುರುಗಳನ್ನು ಧಿಕ್ಕರಿಸುವವರು, ವೇದ ನಿಂದೆ ಮಾಡುವವರು. ಸಂಬಳ ತೆಗೆದು ಕೊಂಡು ಪಾಠ ಹೇಳುವವರು. ಶಟಲ ಎಂಬ ನರಕ ಹೊಂದುವರು. ಕಳವು, ಕೊಲೆ, ಸುಲಿಗೆ ಮಾಡುವವರು, ವೇದಮಾರ್ಗ ನಿಂದನೆ ಮಾಡುವವರು ವಿಮೋಹ ಎಂಬ ನರಕದಲ್ಲಿ ಬೀಳುವರು. ದೇವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ನಿಂದಕರು, ಪಿತೃದ್ವೇಷಿಗಳು ಕ್ರಿಮಿಭೋಜ್ಯ ಎಂಬ ನರಕವನ್ನು ಪಡೆಯುವರು. ಶ್ಯೇನಯಾಗ ಮುಂತಾದ ಕೆಟ್ಟ ಯಾಗಗಳನ್ನು ಮಾಡುವವರು ಕ್ರಮೀಶ ನರಕದಲ್ಲಿ ಹೊರಳಾಡುವರು. ಪಿತೃಗಳಿಗೂ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಅತಿಥಿಗಳಿಗೂ ನಿವೇದಿಸುವ ಮೊದಲೇ ಊಟ ಮಾಡುವ ಸ್ವಾರ್ಥಿ ಮನುಷ್ಯ ಲಾಲಾಭಕ್ಷ ಎಂಬ ನರಕದಲ್ಲಿ ಬೀಳುವರು. ಲಾಲಾಭಕ್ಷ ಎಂಬ ಈ ನರಕದಲ್ಲಿ ನರಕ ಭಾಜನನು ''ಲಾಲಾ'' ಎಂದರೆ ಜೊಲ್ಲು ರಸವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಸೇವಿಸಿ ಅಸಹ್ಯವೆನಿಸುವ ಬದುಕನ್ನು ಬದುಕಬೇಕಾಗುವದು. ಹಿಂಸಾಚಾರಿಯು ಮತ್ತು ಅವನನ್ನು-ಶಸ್ತ್ರ ಪೂರೈಕೆಯೇ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಂದ ಪ್ರಚೋದಿಸುವವ ವಿಶಸನ ಎಂಬ ನರಕವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ. ದುರ್ದಾನ ಸ್ವೀಕಾರ ಮಾಡುವವ, ಯಾಗಾಧಿಕಾರ ಇಲ್ಲದವರಿಗೆ ಯಾಗ ಮಾಡಿಸುವವ, ಮಿಥ್ಯಾ ಭವಿಷ್ಯವಾದಿ ಇವರನ್ನು ಅಧೋಮುಖ ಎಂಬ ನರಕಕ್ಕೆ ಹಾಕುವರು. ಈ ನರಕದಲ್ಲಿ ಅವರನ್ನು ತಲೆಕೆಳಗು, ಕಾಲುಮೇಲು ಮಾಡಿ ನೇತು ಹಾಕುತ್ತಾರೆ. ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಬಾರಿಯೂ ಅನ್ನದಾನ ಮಾಡದೇ, ಸ್ವಯಂ ಸಮೃದ್ಧ ಮೃಷ್ಟಾನ್ನವನ್ನು ಭುಂಜಿಸುವವ ಕ್ರಿಮಿಪೂಯ ಎಂಬ ನರಕ ಭಾಜನನಾಗುವನು. ''ಕ್ರಿಮಿಪೂಯ'' ಎಂದರೆ ಕ್ರಿಮಿಗಳಿಂದ ತುಂಬಿರುವ ಕೀವುಳ್ಳ ಪ್ರದೇಶ ಎಂದರ್ಥ.

ಬೆಕ್ಕು, ನಾಯಿ, ಆಡು, ಹಂದಿ, ಹಕ್ಕಿ, ಇವುಗಳನ್ನು ಉಪಜೀವನಕ್ಕಾಗಿ ಸಾಕುವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಈ 'ಕ್ರಿಮಿಪೂಯ' ಎಂಬ ನರಕದಲ್ಲೇ ಶಿಕ್ಷೆಗೆ ಒಳಗಾಗುವನು. ನಾಟ್ಯ, ಅಭಿನಯ ಮುಂತಾದ ಕಲೆಗಳಿಂದ ದುಸ್ವಾರ್ಥವನ್ನು ಸಾಧಿಸುವವ, ಅಡುಗೆ ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಊಟ ಮಾಡುವವ, ಇನ್ನೊಬ್ಬರಿಗೆ ವಿಷಾನ್ನ ಇಕ್ಕುವವ, ಚಾಡಿಕೋರ, ಎಮ್ಮೆ, ಕೋಣಗಳ ವಿಕ್ರಯದಿಂದ ಲಾಭ ಪಡೆದು ಐಷಾರಾಮಿ ಜೀವನ ನಡೆಸುವವ, ಅಮವಾಸ್ಯೆ, ಹಗಲು ಹೊತ್ತು ಮತ್ತು ಪರ್ವಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಸಂಭೋಗಮಾಡುವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ಪರರ ಮನೆಗೆ ಬೆಂಕಿ ಇಡುವವ, ಮಿತ್ರದ್ರೋಹಿ, ಪಕ್ಷಿಗಳನ್ನು ಸುಟ್ಟು ತಿನ್ನುವವ, ಸೆರೆ ಮಾಡುವವ, ಈ ಇಷ್ಟು ಜನರು ರುಧಿರಾಂಧ (ರಕ್ತಮಯ) ಎಂಬ ನರಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುವರು. ಜೇನು ಕೀಳುವವ, ಗ್ರಾಮನಾಶ ಮಾಡುವವ ಈ ಇಬ್ಬರು ವೈತರಣೀ ನದಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವರು. ವೀರ್ಯಪಾನ ಮತ್ತು ರಕ್ತಪಾನ ಮಾಡುವವರು, ವೇದಗಳಿಗೆ ಸಲ್ಲದ ಅರ್ಥವನ್ನು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಪಡಿಸುವವ, ಅನಾಚಾರಿ, ಶ್ವಪಚನಂತೆ ಜೀವಿಸುವವ, ಇನ್ನೊಬ್ಬರನ್ನು ಮೋಸಮಾಡಿ ಬದುಕುವವ, ತನ್ನ

ಅವಶ್ಯಕತೆಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ವನವನ್ನು ಕಡಿಯುವವ, ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಜನರು ಅಸಿಪತ್ರ ಎಂಬ ನರಕವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವವರು. ಮೋಜಿಗಾಗಿ ಮೃಗಗಳನ್ನು ಬೇಟೆಯಾಡುವವ, ಜನರು ಮಲಗಿರುವಾಗ ಮನೆಗೆ ಬೆಂಕಿಯಿಡುವವ, ಇವರೆಲ್ಲ ವಹ್ನಿಜ್ವಾಲ ಎಂಬ ಬೆಂಕಿಗೆ ಬೀಳುವರು.

ವ್ರತವನ್ನು ನಾಶ ಮಾಡುವವ, ಸ್ವಧರ್ಮವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿದವ, ಇವರಿರ್ವರೂ ಸಂದಂಶ ಎಂಬ ನರಕ ಭಾಗಿಗಳಾಗುವರು. ಹಗಲು ನಿದ್ರೆಮಾಡಿ ಆಲಸ್ಯದಿಂದ ಕಾಲಯಾಪನೆ ಮಾಡಿದವ, ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯ ನಷ್ಟವಾದ ವೇದಾಧ್ಯಾಯೀ, ಸ್ವಪುತ್ರರಿಂದ ವೇದವನ್ನು ಕಲಿಯುವ ಪಿತೃಗಳೂ, ಶ್ವಭೋಜನ ಎಂಬ ನರಕದಲ್ಲಿ ಸಂಕಟಪಡುವರು. ಈ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ನರಕಗಳಲ್ಲದೆ ಇನ್ನೂ ಅನೇಕಾನೇಕ ನರಕಗಳಿವೆ. ಹೇಳಿದ ಪಾಪಗಳಲ್ಲದೇ ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ಬಗೆಯ ಪಾಪಾಚರಣೆಗಳೂ ಇರುವವು. ಆಯಾ ಪಾಪಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸಿದವರು ಆಯಾ ನರಕಗಳಿಗೆ ಹೋಗುವರು. ಸ್ವಶ್ರಮ ವಿರೋಧೀ ಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದವರೂ ನರಕ ವಾಸಿಗಳಾಗುತ್ತಾರೆ. ನರಕದಲ್ಲಿ ಈ ಪಾಪಿಷ್ಠರು ತಲೆಕೆಳಗಾಗಿ ಹಾಕಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಅವರು ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿರುವ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ನೋಡುವರು. ದೇವತೆಗಳೂ ಸಹ ತಮ್ಮ ಕಡೆ ಮುಖವಾಗುವಂತೆ ತಲೆಕೆಳಗಾಗಿ ನೇತಾಡುತ್ತಿರುವ ನರಕವಾಸಿಗಳನ್ನು ಕಾಣುತ್ತಾರೆ.

ದೇಹಿಗಳು ಪ್ರಾಥಮಿಕವಾಗಿ ಶಿಲೆ ಮುಂತಾದ ಅಚಲ ಜನ್ಮವನ್ನೇ ಪಡೆಯುವರು. ನಂತರ ಕ್ರಿಮಿಗಳಾಗುವರು. ತದನಂತರ ಜಲಚರಗಳಾಗುವರು. ಬಳಿಕ ಪಕ್ಷಿಗಳಾಗುವರು. ನಂತರ ಪಶುಗಳಾಗುವರು. ಅನಂತರ ಮನುಷ್ಯರಾಗುವರು. ಮನುಷ್ಯರಾದ ನಂತರ ಸಾಧನಾ ಜೀವನ ನಡೆಸಿದರೆ ಧಾರ್ಮಿಕ ಪುರುಷರಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿತರಾಗುವರು. ಅನಂತರ ದೇವತೆಗಳಾಗುವರು. ಸುಖ ಸೌಭಾಗ್ಯಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿ ಕೊನೆಗೆ ಮೋಕ್ಷ ಹೊಂದುವರು. ಒಮ್ಮೆ ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಹೋದ ನಂತರ ಅಖಂಡ ಸುಖವನ್ನನುಭವಿಸುತ್ತ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದು ಬಿಡುವರು. ಪುನಃ ಬರುವಂತೆಯೇ ಇಲ್ಲ. ಸ್ಥಾವರದಿಂದ ಆರಂಭಿಸಿ ಹಂತ ಹಂತವಾಗಿ ಮೋಕ್ಷದವರೆಗೆ ಬರುವಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯದಕ್ಕಿಂತ ಎರಡನೆಯದು ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದುದು.

ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಇರುವಂತೆಯೇ ಬಹು ಸಂಖ್ಯಾಕರಾದ ಜನರು ನರಕದಲ್ಲೂ ಇರುವರು. ಪಾಪಾಚಾರಿಯಾಗಿ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವನ್ನು ಸಾಯುವವರೆಗೂ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದಿರುವವನಿಗೆ ನರಕ ನಿಶ್ಚಿತ. ಯಾವ ಯಾವ ಪಾಪ ಕೃತ್ಯಗಳಿಗೆ ಪರದಲ್ಲಿ ಎಂಥ ಶಿಕ್ಷೆ. ತನ್ಮೂಲಕವಾದ ದುಃಖ ನಿಗದಿ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಸರ್ವಜ್ಞರಾದ ಋಷಿ ಮುನಿಗಳು ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಬರೆದಿರುವರು. ಪಾಪ ದೊಡ್ಡದಾಗಿದ್ದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ವಿಧಿಸಲ್ಪಡುವ ಶಿಕ್ಷೆಯೂ ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಮಾಣದ್ದೇ. ಅಂದರೆ ದೀರ್ಘಾವಧಿಯ ಹಾಗೂ ಬಹು ದುಃಖದಾಯಕವಾದ ಶಿಕ್ಷೆ ವಿಧಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಪಾಪವು ಚಿಕ್ಕದಾಗಿದ್ದರೆ ಅದರಿಂದ ಬರುವ ಶಿಕ್ಷೆಯ ಪ್ರಮಾಣವೂ ಅಲ್ಪವು. ಸ್ಮೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಬಗ್ಗೆ ವಿಸ್ತೃತವಾಗಿ ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ.

ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವನ್ನು ಹೇಗೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬ ಬಗ್ಗೆ ಹೇಳುವೆ ಕೇಳಿರಿ. ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಗಳಲ್ಲಿ ತಪಸ್ಸು ಮತ್ತು ಕರ್ಮ ಇವು ಮುಖ್ಯ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಸ್ಮರಣೆ ಪ್ರಧಾನವೆನಿಸಿದೆ. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

ಕೃತೇ ಪಾಪೇಽನುತಾಪೋ ವೈ ಯಸ್ಯ ಪುಂಸಃ ಪ್ರಜಾಯತೇ ।
ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಂ ತು ತಸ್ಯೈಕಂ ಹರಿಸಂಸ್ಮರಣಂ ಪರಮ್ ॥

ಪಾಪಕೃತ್ಯ ಎಸಗಿದ ನಂತರ ಯಾವನಿಗೆ ಅನುತಾಪ (ತಾನು ಈ ತಪ್ಪನ್ನು ಮಾಡಬಾರದಿತ್ತು ಎಂಬ ವ್ಯಥೆ) ಉಂಟಾಗುವದೋ ಅವನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಹರಿಸ್ಮರಣೆ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು. ಅದೇ ಅವನಿಗೆ ಮುಖ್ಯವಾದ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವು.

ಹಗಲುರಾತ್ರಿ, ಸಂಧಿಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ನೆನಪಾದಾಗಲೆಲ್ಲ ಭಕ್ತಿ ಪುರಸ್ಸರವಾಗಿ ನಾರಾಯಣನನ್ನು ನೆನೆದರೆ ಮಾಡಿದ ಪಾಪವು ತ್ವರಿತವಾಗಿ ನಷ್ಟವಾಗುವದು.

''ಕ್ವ ನಾಕಪೃಷ್ಠ ಗಮನಂ ಪುನರಾವೃತ್ತಿಲಕ್ಷಣಮ್ ।
ಕ್ವ ಜಪೋ ವಾಸುದೇವೇತಿ ಮುಕ್ತಿಬೀಜಮನುತ್ತಮಮ್ ॥''

ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಹೋದರೆ ಪುಣ್ಯವು ಕಳೆದ ಮೇಲೆ ಭೂಮಿಗೆ ತಿರುಗಿ ಬರಬೇಕು. ವಾಸುದೇವ ಎಂಬ ಸ್ಮರಣ ಮಾಡುವದರಿಂದ ಮುಕ್ತಿಯು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವದು. ಪುನಃ ಜನ್ಮವಿಲ್ಲ. ಅಂದ ಮೇಲೆ ಸ್ವರ್ಗವೆಲ್ಲಿ? ವಾಸುದೇವ ಸ್ಮರಣೆಯಲ್ಲಿ? ಇವೆರಡೂ ಎಂದಿಗೂ ಸಮನಾಗಲಾರವು. ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ವಾಸುದೇವನ ಸ್ಮರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವವ ಇಂದ್ರಪದವಿಯನ್ನೂ ಅಪೇಕ್ಷಿಸಬಾರದು.

ತಸ್ಮಾದಹರ್ನಿಶಂ ವಿಷ್ಣುಂ ಸಂಸ್ಮರನ್ ಪುರುಷೋ ದ್ವಿಜಃ ।
ನ ಯಾತಿ ನರಕಂ ಶುದ್ಧಃ ಸಂಕ್ಷೀಣಾಖಿಲಪಾಶಕಃ ॥

ಆದುದರಿಂದ ಹಗಲು, ರಾತ್ರಿ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುತ್ತ ಮಾನವನು ಪಾಪವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಶುದ್ಧನಾದರೆ ನರಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುವದಿಲ್ಲ.

ವಸ್ತುತಃ ಯಾವ ಪದಾರ್ಥವೂ ದುಃಖದಾಯಕವೂ ಅಲ್ಲ ; ಸುಖದಾಯಕವೂ ಅಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಅದು ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ದುಃಖದಾಯಕವೂ ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಸಂತೋಷದಾಯಕವೂ ಆಗಿ ತೋರುವದು. ಒಂದು ವಸ್ತುವು ನಮಗೆ ಲಭಿಸಿದರೆ ಸುಖವಾಗುವದು. ಪರರಿಗೆ ಲಭಿಸಿದರೆ, ನಮಗೆ ದಕ್ಕದೇ ಇದ್ದರೆ ಅದೇ ದುಃಖದಾಯಕವಾಗುವದು. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಆ ವಸ್ತು ದುಃಖದಾಯಕವೆಂದಾಗಲೀ, ಸುಖದಾಯಕವೆಂದಾಗಲೀ ಹೇಗೆ ಹೇಳುವದು? ಸುಖ-ದುಃಖಗಳು ಅಂತಃಕರಣದ ಪರಿಣಾಮಗಳು, ವಸ್ತು ನಿಷ್ಠವಾದ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲ. ಈ ಸುಖದಾತ್ಮಕವಾದ ಅವಸ್ಥೆಯಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗಲು ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನವೊಂದೇ ಮಾರ್ಗ. ಬ್ರಹ್ಮನ ಅಜ್ಞಾನದಿಂದಲೇ ಈ ಸಾಂಸಾರಿಕ ದುಃಖ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿದೆ. ಅವಿದ್ಯೆಯಿಂದಾಗಿ ಉಂಟಾದ ದುಃಖವು ಜ್ಞಾನಪ್ರಾಪ್ತಿಯಿಂದಾಗಿ ನಷ್ಟವಾಗುವದು. ಸ್ವರೂಪಭೂತವಾದ ಸುಖ ಅನುಭವಿಸಲು ಪ್ರತಿಬಂಧಕವಾಗಿದ್ದ ಅಜ್ಞಾನಾವರಣ ನಷ್ಟವಾದ ಕೂಡಲೇ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿ ಸುಖ ಲಭಿಸುವದು.

ಮುನಿಗಳೇ, ನಿಮಗೆ ಜಗತ್ತನ್ನೂ, ಅದರ ಸಾರಭೂತತತ್ವವನ್ನೂ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸಿರುವೆ. ಇನ್ನೇನು ತಿಳಿಯಬೇಕೆಂಬ ಇಚ್ಛೆ ಇದೆ?'' ಎಂದು ಸೂತ ಮುನಿಗಳು ನುಡಿದರು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮ ಮಹಾಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಎಂಟನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ ಮುಗಿದುದು

—o—

ಭೂ, ಭುವ, ಸ್ವರ್ಗಾದಿಲೋಕಗಳ ಕೀರ್ತನ

ಅಧ್ಯಾಯ - ೯

ಮುನಿಗಳು:- ಸೂತ ಮುನಿಯೇ, ನಾವು ಕೇಳಿದುದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನೀನು ಹೇಳಿರುವೆ. ಈ ಭುವರ್ಲೋಕ ಮುಂತಾದ ಲೋಕಗಳನ್ನು ಕೇಳಬೇಕೆಂದಿದ್ದೇವೆ. ಅದನ್ನು ತಿಳಿಸು. ಅಲ್ಲದೆ ಗ್ರಹಗಳ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನೂ ಲೋಕಗಳ ಪ್ರಮಾಣಗಳನ್ನೂ ಯಥಾವತ್ತಾಗಿ ಹೇಳು.

ಸೂತಮುನಿ:- ಸೂರ್ಯಚಂದ್ರರ ಕಿರಣಗಳು ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಹೋಗುವವೋ ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಈ ನದಿ, ಸಮುದ್ರ, ಬೆಟ್ಟಗಳಿಂದೊಡಗೂಡಿದ ಭೂಮಿಯು ಇರುವದು. ಈ ಭೂಮಿಯು ಎಷ್ಟು ಅಗಲ ಮತ್ತು ಸುತ್ತಳತೆಯುಳ್ಳದಾಗಿರುವದೋ ಆಕಾಶವೂ ಸಹ ಅಷ್ಟೇ ಅಗಲವೂ ಸುತ್ತಳತೆಯುಳ್ಳದ್ದೂ ಆಗಿರುವದು. ಭೂಮಿಯಿಂದ ಲಕ್ಷ ಯೋಜನ ದೂರದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯಮಂಡಲವಿದೆ. ಸೂರ್ಯಮಂಡಲದಿಂದ ಲಕ್ಷಯೋಜನ ದೂರದಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರಮಂಡಲವಿದೆ. ಚಂದ್ರಮಂಡಲದಿಂದ ಲಕ್ಷ ಯೋಜನ ದೂರದಲ್ಲಿ ನಕ್ಷತ್ರ ಮಂಡಲವು ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತದೆ. ನಕ್ಷತ್ರಮಂಡಲದಿಂದ ಎರಡು ಲಕ್ಷ ಯೋಜನ ದೂರದಲ್ಲಿ ಬುಧಗ್ರಹ ಮಂಡಲವಿರುವದು. ಬುಧ ಮಂಡಲದಿಂದ ಎರಡು ಲಕ್ಷ ಯೋಜನ ದೂರದಲ್ಲಿ ಶುಕ್ರಮಂಡಲವಿರುವದು. ಶುಕ್ರನಿಂದ ಎರಡು ಲಕ್ಷ ಯೋಜನ ದೂರದಲ್ಲಿ ಅಂಗಾರಕನ ಮಂಡಲವಿದೆ. ಅಂಗಾರಕನಿಂದ ಎರಡು ಲಕ್ಷ ಯೋಜನ ದೂರದಲ್ಲಿ ಬೃಹಸ್ಪತಿಯ ಮಂಡಲವಿದೆ. ಬೃಹಸ್ಪತಿಯಿಂದ ಎರಡು ಲಕ್ಷ ಯೋಜನ ದೂರದಲ್ಲಿ ಶನೈಶ್ಚರನ ಮಂಡಲವಿರುವದು. ಶನೈಶ್ಚರನಿಂದ ಲಕ್ಷಯೋಜನ ದೂರದಲ್ಲಿ ಸಪ್ತರ್ಷಿಗಳ ಮಂಡಲವಿರುವದು. ಋಷಿಮಂಡಲದಿಂದ ಧ್ರುವಮಂಡಲಕ್ಕೆ ಒಂದು ಲಕ್ಷ ಯೋಜನ ದೂರ. ಈ ಗ್ರಹಮಂಡಲಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಕೊನೆಯದಾದಂಥ ಮಂಡಲವೆಂದರೆ ಧ್ರುವಮಂಡಲವೇ. ಈ ಧ್ರುವಮಂಡಲದ ಮೇಲೆ ಮಹರ್ಲೋಕ. ಈ ಮಹರ್ಲೋಕದ ನಿವಾಸಿಗಳ ಆಯುಷ್ಯ ಒಂದು ಕಲ್ಪಕಾಲ ಪರ್ಯಂತ. ಈ ಮಹರ್ಲೋಕದ ಪ್ರಮಾಣ ಒಂದು ಕೋಟಿ ಯೋಜನ. ಧ್ರುವಮಂಡಲದ ಮೇಲೆ ಒಂದು ಕೋಟಿ ಯೋಜನ ಮೈಲುಗಳ ಮೇಲೆ ಈ ಮಹರ್ಲೋಕವು ವಿರಾಜಮಾನವಾಗಿದೆ. ಮಹರ್ಲೋಕದಿಂದ ಎರಡು ಕೋಟಿ ಯೋಜನದ ಮೇಲೆ ಜನಲೋಕ. ಅಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ಮಕ್ಕಳಾದ ನಿಷ್ಕಲ್ಮಷ ತೇಜಸ್ಕರಾದ ಸನಕ, ಸನಾತನ, ಸನಂದಾದಿ ಬ್ರಹ್ಮಮಾನಸಪುತ್ರರು ನೆಲೆಸಿರುವರು. ಜನೋಲೋಕದ ಮೇಲ್ಭಾಗದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಕೋಟಿ ಯೋಜನದ ಅಂತರದ ಮೇಲೆ ಇದೆ ತಪೋಲೋಕ. ಅಲ್ಲಿ ಇರುವ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಶರೀರವಿರುವದಿಲ್ಲ. ವೈರಾಜದೇವತೆಗಳು ಎಂದು ಅವರಿಗೆ ಹೆಸರು. ತಪೋಲೋಕಕ್ಕಿಂತ ಮೇಲೆ ಅದಕ್ಕಿಂತ ಆರುಪಟ್ಟು ಹೆಚ್ಚಿನ ದೂರದ ಅಂತರದಲ್ಲಿ ಸತ್ಯಲೋಕವಿರುವದು. ಅಲ್ಲಿ ಹೋದವರು ತಿರುಗಿ ಸಂಸಾರಕ್ಕೆ ಬರುವದಿಲ್ಲ. ಸಿದ್ಧರು ಮೊದಲಾದ ಮುನಿಗಳು ಅಲ್ಲಿ ಇರುವರು.

ಕಾಲಿನಿಂದ ನಡೆಯುವಂಥಹುದು ಭೂಮಿಯ ರೂಪವೂ ಆದ ಲೋಕವನ್ನು ಈ ಮೊದಲೇ ಹೇಳಿದ್ದೇನೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಭೂಲೋಕ ಎಂದು ಹೇಳುವರು. ಭೂಮಿಗೂ ಸೂರ್ಯನಿಗೂ ನಡುವೆ ಇರುವ ಲೋಕವೇ ಭುವರ್ಲೋಕ. ಇಲ್ಲಿಯೂ ವಾಸಮಾಡುವವರು ಸಿದ್ಧಮಹರ್ಷಿಗಳು ಮಾತ್ರ. ಧ್ರುವಮಂಡಲಕ್ಕೂ ಸೂರ್ಯನಿಗೂ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿರುವದೇ ಸ್ವರ್ಗಲೋಕ. ಅದರ ವಿಸ್ತಾರ ಹದಿನಾಲ್ಕು ಲಕ್ಷ ಯೋಜನ. ಭೂಲೋಕ, ಭುವರ್ಲೋಕ,

ಸ್ವರ್ಗಲೋಕಗಳು ಕತಿಪಯಕಾಲಪರ್ಯಂತ ಮಾತ್ರ ಸ್ಥಿರವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಜನೋಲೋಕ ತಪೋಲೋಕ, ಸತ್ಯಲೋಕಗಳು ಮಾತ್ರ ಕಲ್ಪಾಂತ ಕಾಲದವರೆಗೆ ನಾಶವಾಗದಿರುವ ಲೋಕಗಳು. ಆ ಲೋಕಗಳಿಗೆ ಅಕೃತಕ ಲೋಕಗಳೆಂದು ಹೆಸರು. ಈ ಕೃತಕ, ಅಕೃತಕ ಲೋಕಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಮಹರ್ಲೋಕ ಇರುವದು. ಮಹಾಕಲ್ಪದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಅವು ಶೂನ್ಯವಾಗುವವು. ಹೀಗೆ ಕೆಳಗಿನ ಏಳುಲೋಕಗಳನ್ನೂ ಮೇಲಿನ ಏಳು ಲೋಕಗಳನ್ನೂ ನಾನು ನಿಮಗೆ ಹೇಳಿದೆ ಇದೇ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದ ವಿಸ್ತಾರ. ಈ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವು ಮೇಲೆ ಕೆಳಗೆ ಸುತ್ತಲೂ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಕಟಾಹದಿಂದ ಬೇಲದಬೀಜವು ಸಿಪ್ಪೆಯಿಂದ ಸುತ್ತುವರಿಯಲ್ಪಟ್ಟಂತೆ ಆವೃತವಾಗಿರುವದು. ಈ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡ ಕಟಾಹವು ಅದಕ್ಕಿಂತ ಹತ್ತುಪಟ್ಟು ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಜಲರಾಶಿಯಿಂದ ಸುತ್ತುವರಿಯಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಜಲಾವರಣ ಎನ್ನುವರು. ಈ ಜಲಾವರಣವು ಅಗ್ನಿಯ ಆವರಣದಿಂದಲೂ, ಅಗ್ನಿಯು ವಾಯುದಾವರಣ ದಿಂದಲೂ, ವಾಯುವು ಆಕಾಶದಿಂದಲೂ ಸುತ್ತುವರಿಯಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತವೆ. ಆ ಆಕಾಶವನ್ನು ಹೊರಗೆ ಮಹತ್ತತ್ವವು ಸುತ್ತುವರಿದಿದೆ. ಆ ಮಹತ್ತತ್ವವನ್ನು ಪ್ರಕೃತಿಯು ಸುತ್ತುವರೆದಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಅಂಡಕಟಾಹ, ಜಲರಾಶಿ, ಅಗ್ನಿ, ವಾಯು, ಆಕಾಶ, ಮಹತ್ತತ್ವ ಪ್ರಕೃತಿ ಎಂಬ ಈ ಏಳು ವಸ್ತುಗಳು ಒಂದಕ್ಕಿಂತ ಇನ್ನೊಂದು ಹತ್ತರಷ್ಟು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಇರುತ್ತವೆ. ಮೂಲಭೂತವಾದ ಪ್ರಕೃತಿಗಂತೂ ಕೊನೆಯೇ ಇಲ್ಲ. ಅದನ್ನು ವರ್ಣಿಸಲಿಕ್ಕೂ ಶಕ್ಯವಿಲ್ಲ. ಈ ಪ್ರಕೃತಿಯು ಅನಂತ ಹಾಗೂ ಪ್ರಮಾಣ ಅತೀತ. ಜಗತ್ತಿಗೆಲ್ಲ ಕಾರಣ ಈ ಮೂಲ ಪ್ರಕೃತಿಯು. ಇದರಿಂದಲೇ ಲಕ್ಷಾವಧಿ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಗಳು ಕೋಟಿ ಕೋಟಿ ಲೋಕಗಳೂ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುತ್ತವೆ. ಕಾಷ್ಠದಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿಯಂತೆ, ಎಳ್ಳಿನಲ್ಲಿ ಎಣ್ಣೆಯಂತೆ ಈ ಪ್ರಕೃತಿಯನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ವ್ಯಾಪಿಸಿಕೊಂಡು ಪುರುಷ ಇರುತ್ತಾನೆ. ಅವನು ಚೈತನ್ಯರೂಪಿ. ಒಂದನ್ನೊಂದು ವ್ಯಾಪಿಸಿರುವ ಈ ಪ್ರಕೃತಿ ಪುರುಷರು ಸರ್ವಾಂತರ್ಯಾಮಿ ಯಾದ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಮಹಾಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಧರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವರು. ಈ ಪ್ರಕೃತಿ ಪುರುಷರು ಒಟ್ಟಾಗಲಿಕ್ಕೂ ಭಿನ್ನಭಿನ್ನವಾಗಿರುವದಕ್ಕೂ ಆ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವೇ ಕಾರಣ. ಸೃಷ್ಟಿಕಾಲದಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುಮಾಯೆ ಅಥವಾ ಪ್ರಕೃತ್ಯಭಿಮಾನಿಯಾದ ಮಹಾಶಕ್ತಿಯು ಈ ಪ್ರಕೃತಿ ಪುರುಷರನ್ನು ಪ್ರಕ್ಷುಬ್ಧಗೊಳಿಸಿ ಸೃಷ್ಟಿಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಉನ್ಮುಖರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವದು. ಆಗ ಭಗವಂತನಿಂದ ಪ್ರೇರಿತನಾದ ಮತ್ತು ಅವನ ಸಹಾಯ ಪಡೆದ ಪುರುಷನ ಆ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಸಹಾಯದಿಂದಲೇ ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಸಮರ್ಥರೀತಿಯಿಂದ ಮಾಡುವನು. ಗಾಳಿಯು ನೀರಿನ ತುಂತುರು ಗಳೊಂದಿಗೆ ಶೈತ್ಯವನ್ನು ಧರಿಸುವಂತೆ ವಿಷ್ಣುಶಕ್ತಿಯು ಪ್ರಕೃತಿ ಪುರುಷರ ಆಟದಂತೆ ಇರುವ ಈ ಜಗತ್ತನ್ನು ಧರಿಸುವದು. ಆ ವಿಷ್ಣುವೇ ಪರಬ್ರಹ್ಮ.

ಸ ಚವಿಷ್ಣುಃ ಪರಂಬ್ರಹ್ಮ ಯತಸ್ಸರ್ವಮಿದಂ ಜಗತ್
ಜಗಚ್ಚಯೋ ಯಂತ್ರಚೇದಮ್ ಯಸ್ಮಿನ್ ವಿಲಯಮೇಷ್ಯತಿ

ಈ ಜಗತ್ತೆಲ್ಲವೂ ಯಾವನಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದೆಯೋ ಯಾವನನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ಇರುವದೋ ಯಾವನಿಂದಲೇ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವದೋ ಕೊನೆಗೆ ಯಾವನಲ್ಲಿ ಲೀನವಾಗುವದೋ ಆದುದರಿಂದಲೇ ಯಾವನು ಜಗದಾತ್ಮ ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತಾನೋ ಅವನೇ ಮಹಾವಿಷ್ಣು.

"ಹರೇರ್ನ ಕಿಂಚಿದ್ ವ್ಯತಿರಿಕ್ತಮಸ್ತಿ ತತ್"

ಹರಿಯ ಹೊರತಾಗಿ ಈ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಯಾವ ಸ್ವತಂತ್ರವಸ್ತುವೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ಜಗತ್ತಿನ ಹುಟ್ಟು, ಅಳಿವು, ಉಳಿವು, ನಲಿವು, ನೋವು, ಸಾವು ಎಲ್ಲವೂ ಆ ಭಗವಂತನಿಂದಲೇ ಆಗುವವು. ಆದುದರಿಂದ ಅವನೇ ಜಗನ್ಮಯ ಜಗದೀಶ್ವರ.

ಧ್ರುವ ಸಂಸ್ಥಿತಿ ನಿರೂಪಣ

ಲೋಮಹರ್ಷಣ:- ಮುನಿಪುಂಗವರೇ, ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಇರುವ ತೇಜೋಮಯವಾದ ಎಲ್ಲ ಗಗನಾಕಾರದ ನಕ್ಷತ್ರ ಗ್ರಹಮಂಡಲಗಳನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸುವ ಒಂದು ಭಗವದ್ರೂಪವು ಇರುತ್ತದೆ. ಅದು ಕೆಂಪು ಮೀನು ಅಥವಾ ಚೇಳಿನ ಆಕಾರವುಳ್ಳದ್ದು ಆಗಿರುತ್ತದೆ. ನಕ್ಷತ್ರಮಯವಾದ ಆ ಭಗವಂತನ ಗ್ರಹಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಶುಂಶುಮಾರ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಈ ಶುಂಶುಮಾರದ ಬಾಲದ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಧ್ರುವಮಂಡಲವಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಧ್ರುವನು ತನ್ನ ಅತಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದ ವೃತ್ತದಲ್ಲಿಯೇ ಪರಿವೃತ್ತಿಗೊಳ್ಳುತ್ತ ಸ್ವಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಇದ್ದುಕೊಂಡೇ ಸೂರ್ಯ, ಚಂದ್ರ ಹಾಗೂ ಉಳಿದ ಎಲ್ಲ ನಕ್ಷತ್ರಗಳೂ ಚಲಿಸುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ.ಸೂರ್ಯ, ಚಂದ್ರ ಹಾಗೂ ಇತರ ಎಲ್ಲ ಗ್ರಹ, ನಕ್ಷತ್ರ ತಾರಿಕೆ ನಿಹಾರಿಕೆಗಳು ಎಲ್ಲವೂ ಗಾಳಿಯ ರೂಪವಾದ ಹಗ್ಗಗಳಿಂದ ಧ್ರುವಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಬಂಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವವು. ಶುಂಶುಮಾರಾಕಾರದ ಜ್ಯೋತಿರ್ಮಯವಾದ ನಕ್ಷತ್ರ ಸಂಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ನಾರಾಯಣನೇ ಆಧಾರ. ಆ ನಾರಾಯಣನು ಎಲ್ಲರ ಹೃದಯದಲ್ಲಿಯೂ ನೆಲೆಸಿರುವನು. ಉತ್ತಾನಪಾದ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯ ಸುಕುಮಾರನಾದ ಧ್ರುವಕುಮಾರನು ಪರಂಜ್ಯೋತಿ ಸ್ವರೂಪನಾದ ಆ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನನ್ನು ಆರಾಧಿಸಿ ಜ್ಯೋತಿರ್ಮಯವಾದ ಆ ಶುಂಶುಮಾರದ ಪುಚ್ಛದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತನಾದ. ಗ್ರಹಮಂಡಲಕ್ಕೆಲ್ಲ ಧ್ರುವಮಂಡಲ ಆಧಾರ. ಆ ಧ್ರುವಮಂಡಲಕ್ಕೆ ಶುಂಶುಮಾರ ಚಕ್ರ. ಆ ಶುಂಶಮಾರ ಚಕ್ರಕ್ಕೆ ತತ್ಸ್ವರೂಪಿಯೇ ಆದ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಶ್ರೀಹರಿಯೇ ಆಧಾರ.

ಸೂರ್ಯನು ಕೂಡ ಈ ಧ್ರುವಮಂಡಲದಿಂದಲೇ ನಿಯಮಿತ ಹಾಗೂ ನಿಯಂತ್ರಿತ. ಆ ಸೂರ್ಯನ ಆಧಾರದಿಂದಲೇ ದೇವತೆಗಳೂ, ಅಸುರರೂ ಮಾನವರನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಈ ಜಗತ್ತೆಲ್ಲವೂ ನಿಂತಿರುವದು. ಅದರ ಕ್ರಮವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ ಕೇಳಿರಿ. ಈ ಸೂರ್ಯನು ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಎಂಟು ತಿಂಗಳು ತನ್ನ ಕರ ಕಿರಣಗಳಿಂದ ಧರಣೀತಲದಲ್ಲಿರುವ ರಸವಾದ ನೀರನ್ನು ಹೀರಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಅನಂತರ ನಾಕು ತಿಂಗಳು ಮೋಡಪಡೆಯಿಂದ ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಮಳೆಯನ್ನು ಸುರಿಸುವನು. ಆ ಮಳೆಯಿಂದ ಬೆಳೆ, ಸಸ್ಯ, ಧಾನ್ಯ ಮುಂತಾದ ಆಹಾರ ವಸ್ತುಗಳು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವವು. ಜನರಿಗೆಲ್ಲ ಅದೇ ಅನ್ನ. ಸೂರ್ಯನು ತನ್ನ ತೀಕ್ಷ್ಣವಾದ ಕಿರಣಗಳಿಂದ ಜಗತ್ತಿನ ನೀರನ್ನೆಲ್ಲ ಹೀರಿ ಅದನ್ನು ಚಂದ್ರಮಂಡಲಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸುವನು. ಆ ಸುಧಾಕರನು ವಾಯುವಿನ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಹೊಗೆ, ಬೆಂಕಿ, ಗಾಳಿ ರೂಪವಾದ ಮೇಘದಲ್ಲಿ ಆ ನೀರನು ಸೇರಿಸುವನು. ಆ ಮೇಘಗಳಿಂದ ನೀರು ಸೋರುವದಿಲ್ಲ. ಭ್ರಂಶ ಹೊಂದುವದಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಅವುಗಳಿಗೆ ಅಭ್ರ ಎಂದು ಹೆಸರು. ಗಾಳಿ ಬಂದು ತಂಪನ್ನು ತಗಲಿಸಿದಾಗ ಮಾತ್ರ ಆ ವಾತಾಹತಿಯಿಂದ ವಿಧೃತವಾಗಿ ಮೇಘಗಳು ವೃಷ್ಟಿರೂಪವಾಗಿ ನೀರನ್ನು ಕೆಳಗೆ ಬೀಳಿಸುತ್ತವೆ. ಅನಂತರ ಆ ನೀರು ಕಾಲಾನುಸಾರವಾಗಿ ಸಂಸ್ಕಾರಹೊಂದಿ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿರುವ ನದಿ, ಸಮುದ್ರ, ಕೆರೆ ಹಾಗೂ ಪ್ರಾಣಿಗಳ

ದೇಹಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರಿಕೊಂಡುಬಿಡುವದು. ಈ ನಾಲ್ಕು ಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಒಂದೊಂದು ವಿಧವಾದ ಸಂಸ್ಕಾರ ಹೊಂದಿದ ಆ ನೀರನ್ನು ಸವಿತೃದೇವನು ಮತ್ತೆ ಬೇಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಹೀರಿಕೊಳ್ಳುವನು. ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿಯ ನೀರೆಲ್ಲವೂ ಮೋಡವಾಗಿ ಮಾರ್ಪಟ್ಟ ಮೇಲೆಯೇ ಮತ್ತೆ ನೆಲಕ್ಕೆ ಸುರಿದು ಹರಿದು ಬರುವವು. ಆದರೆ ಆ ದಿವಾಕರನು ಆಕಾಶ ಗಂಗೆಯ ನೀರನ್ನು ಮಾತ್ರ ಯಾವದೇ ಮೋಡ ಮಾರ್ಪಾಡು ಇಲ್ಲದೇ ಆ ನೀರನ್ನು ನೇರವಾಗಿ ತನ್ನ ಕಿರಣಗಳಿಂದ ಪ್ರವಾಹ ರೂಪವಾಗಿ ಭೂಮಿಗೆ ಹರಿಸುವನು. ಗಂಗೆಯ ಪ್ರವಾಹವು ಮೇಘಗಳ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲದೇ ಸೂರ್ಯಮಂಡಲವನ್ನು ಪಡೆದು, ಅವನ ಕಿರಣಗಳ ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದ ಭೂಮಿಗೆ ಬೀಳುವದು. ಕೃತ್ತಿಕಾ ಮೊದಲಾದ ವಿಷಮ ನಕ್ಷತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯಮಂಡಲದ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಗಂಗಾ ಪ್ರವಾಹವು ಆ ನದಿಯ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ನೀರಾಟವಾಡುವ ದಿಗ್ಗಜಗಳಿಂದ ಎರಚಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಸಮಸಂಖ್ಯೆ ನಕ್ಷತ್ರದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನ ಕಿರಣಗಳ ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದ ಭೂಮಿಗೆ ಬೀಳುವ ಆಕಾಶ ಗಂಗೆಯು ನೀರು ಮತ್ತೆ ಬೇಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಆ ರವಿಯ ಚರಣ ಕಿರಣಗಳಿಂದ ಹೀರಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಗಂಗೆಯ ದ್ವಿವಿಧವಾದ ಜಲವು ಕೂಡ ಪರಮ ಪವಿತ್ರ. ಪಾಪ ಪರಿಹಾರಕ ಎಂದಿಗೂ ಪಾವನ ಭಾಗೀರಥಿ ಜಲಸ್ನಾನ. ಮೋಡಗಳಿಂದ ಬೀಳುವ ಮಳೆಯಿಂದ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಜೀವನ. ಔಷಧೀಲತಾ ವನಸ್ಪತಿಗಳ ಸಂಜೀವನ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಆಗುತ್ತದೆ. ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಜಲವೇ ಜೀವನ. ಅದು ಅಮೃತಕ್ಕೆ ಸಮಾನ. ಎಲ್ಲ ವಿಧವಾದ ಸಸ್ಯ, ಔಷಧಿ, ವನಸ್ಪತಿ, ಮರಬಳ್ಳಿಗಳು ಹುಟ್ಟಿ ಬೆಳೆದು ಹಣ್ಣು ಕಾಯಿಗಳನ್ನು ನೀಡುವದು ಔಷಧಿಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುವದು ಮಳೆಯ ನೀರಿನ ಆಸರೆಯಿಂದಲೇ ಹಾಗೆ ಸಸ್ಯಾದಿಗಳಿಂದ ದವಸ ಧಾನ್ಯಗಳಿಂದ ಫಲವು ಲಭಿಸಿದ್ದರಿಂದಲೇ ಮಾನವರು ಬಗೆ ಬಗೆಯ ಯಜ್ಞ ಯಾಗಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ವೃಷ್ಟಿಯ ಮೂಲಕವಾಗಿ ತಮಗೆ ಸಸ್ಯಸಮೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಕರುಣಿಸಿದ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಸಂತೋಷ ಪಡಿಸುವರು. ಯಾಗ, ಯಜ್ಞ, ನಾಲ್ಕು ವರ್ಣದೇವತೆಗಳು ಪಶು ಮೊದಲಾದ ಸ್ಥಾವರ ಜಂಗಮಾತ್ಮಕವಾದ ಪ್ರಪಂಚವೆಲ್ಲವೂ ಮಳೆಯ ಆಸರೆಯಿಂದಲೇ ಜೀವಿಸಿರುವವು. ಆ ಮಳೆಯನ್ನು ಕರುಣಿಸುವವ ಸೂರ್ಯನಾರಾಯಣ. ಆ ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ಧ್ರುವಮಂಡಲವೇ ಆಧಾರ. ಆ ಧ್ರುವನಿಗೆ ಶಿಂಶುಮಾರ ರೂಪವಾದ ತೇಜೋಮಂಡಲವೇ ಆಧಾರ. ಆ ಶಿಂಶುಮಾರಕ್ಕೆ ನಾರಾಯಣನೇ ಆಧಾರ. ಆ ನಾರಾಯಣನು ಶಿಂಶುಮಾರದ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತಾನೆ. ಈ ಜಗತ್ತನ್ನೆಲ್ಲ ಧರಿಸಿ ಸಲಹುವವನು ಜಗದಾದಿಯಾದ ಪುರಾಣ ಪುರುಷ ಶ್ರೀಹರಿಯೇ.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮ ಮಹಾಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಒಂಬತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ ಮುಗಿದುದು

ತೀರ್ಥಮಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

ಅಧ್ಯಾಯ - ೧೦

ಸೂತಮುನಿಯೇ, ಈ ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಯಾವ ಪುಣ್ಯತೀರ್ಥಗಳು ಇರುತ್ತವೆ? ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲ ಅತಿ ಪವಿತ್ರವಾದವುಗಳು ಯಾವವು? ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ಕೇಳಬೇಕೆಂಬ ಬಯಕೆ ಉಂಟಾಗಿದೆ ನಮಗೆಲ್ಲ. ಅದನ್ನೆಲ್ಲ ತಿಳಿಸಿರಿ ದಯಮಾಡಿ.

ಸೂತ:- ವಿಪ್ರವರ್ಯರೇ, ಯಾವನ ಕೈಕಾಲು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಮನಸ್ಸು ಪರಿಶುದ್ಧ ವಾಗಿದೆಯೋ ಮತ್ತು ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿ ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯ ರೂಪವಾದ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಜ್ಞಾನ ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಯಾವನು ಕೀರ್ತಿಯ ಕಡೆ ಗಮನ ಕೊಡದೇ ಮಾಡುತ್ತ ಇರುವನೋ ಅವನು ತೀರ್ಥ ಯಾತ್ರೆಯ ಸಂಪೂರ್ಣ ಫಲವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ.

ಮನೋ ವಿಶುದ್ಧಂ ಪುರುಷೋಸ್ಯ ತೀರ್ಥಂ
ವಾಚಸ್ತಥಾಚೇಂದ್ರಿಯನಿಗ್ರಹಶ್ಚ

ಪರಿಶುದ್ಧವಾದ ಮನಸ್ಸೇ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಒಂದು ಒಳ್ಳೆಯ ತೀರ್ಥವಿದ್ದಂತೆ. ಕೊಂಕು ಮತ್ತು ಕಾಲುಷ್ಯವಿಲ್ಲದ ವಿನಯಬಂಧುರವಾದ ಮಾತೇ ಒಂದು ತೀರ್ಥವಿದ್ದಂತೆ. ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ನಿಗ್ರಹಮಾಡುವದು ಒಂದು ತೀರ್ಥವೆಂದೇ ತಿಳಿಯಬೇಕು ಮದ್ಯದಿಂದ ತುಂಬಿದ ಕೊಡವನ್ನು ಹೊರಗಡೆ ಎಷ್ಟು ತಿಕ್ಕಿ ತೊಳೆದರೂ ಅದು ಪರಿಶುದ್ಧವಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಅದರಂತೆ ಮನುಷ್ಯನ ಮನಸ್ಸೇ ಶುದ್ಧವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಎಷ್ಟು ತೀರ್ಥಸ್ನಾನ ಮಾಡಿದರೂ ಪರಿಶುದ್ಧತೆಯು ಬರಲಾರದು. ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ಮೇಲೆ ನಿಯಂತ್ರಣವಿಲ್ಲದೇ ದುಷ್ಟ ಮನಸ್ಸು, ಕೆಟ್ಟ ಆಚಾರವುಳ್ಳ ಗರ್ವಿಷ್ಠ ಮಾನವನನ್ನು ಯಾವ ತೀರ್ಥಗಳೂ, ದಾನಗಳೂ, ಆಶ್ರಮಗಳೂ, ವ್ರತಗಳೂ ಪಾವನಗೊಳಿಸಲಾರವು. ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಅಧೀನದ ಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡ ಪುರುಷನು ಎಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದರೂ ಅದೇ ಪ್ರಯಾಗ ಕ್ಷೇತ್ರ, ಅದೇ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರ, ಅದೇ ಪುಷ್ಕರ ಕ್ಷೇತ್ರ. ಆದರೂ ಕೂಡ ತೀರ್ಥ ಸ್ನಾನವು ಮನುಷ್ಯರ ಅಂತಃಕರಣ ಶುದ್ಧಿಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಅವನಿಗೆ ಜ್ಞಾನ ಲಾಲಸೆಯನ್ನು ಉಂಟು ಮಾಡುತ್ತದೆ. ವೈರಾಗ್ಯವನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸುತ್ತದೆ. ಭಗವಂತನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ ಅಂಕುರಿತವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ನೀವು ಕೇಳಿದ ತೀರ್ಥಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಹಲವಾರು ಹೆಸರು, ಕೆಲವು ಮಹಿಮೆಗಳನ್ನು ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ ಕೇಳಿರಿ. ಪುಷ್ಕರ, ನೈಮಿಷಾರಣ್ಯ, ಮಗಧಾರಣ್ಯ. ದಂಡಕಾರಣ್ಯ, ಧೇನುಕಾರಣ್ಯ, ಚಂಪಕಾರಣ್ಯ, ಸೈಂಧವಾರಣ್ಯ, ಇವೆಲ್ಲವೂ ಪವಿತ್ರವಾದ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳು. ಮತ್ತು ಪ್ರಯಾಗ, ಧರ್ಮಾರಣ್ಯ, ಗಯೆ, ಪ್ರಭಾಸಕ್ಷೇತ್ರ, ಶ್ರೀ ತೀರ್ಥ, ಕನಖಲ ಕ್ಷೇತ್ರ, ಭೃಗುತುಂಗ ತೀರ್ಥ, ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷ ಕ್ಷೇತ್ರ, ಭೀಮಾರಣ್ಯ, ಕುಶಸ್ಥಲೀ ತೀರ್ಥ, ಲೋಹಾಕುಲ, ಕೇದರಕ್ಷೇತ್ರ, ಮಂದಕಾರಣ್ಯ, ಮಹಾಬಲಕ್ಷೇತ್ರ, ಕೋಟಿತೀರ್ಥ, ರೂಪತೀರ್ಥ, ಶೂಕರವ ಕ್ಷೇತ್ರ, ಚಕ್ರತೀರ್ಥ, ಮಹಾಫಲಕ್ಷೇತ್ರ ಇವೆಲ್ಲವೂ ಪರಮ ಪವಿತ್ರವಾದ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳು.

ಯೋಗ ತೀರ್ಥ, ಸೋಮತೀರ್ಥ ಸಾಹೋಟಕ ತೀರ್ಥ, ಕೋಕಾಮುಖ ತೀರ್ಥ, ಬದರೀಕ್ಷೇತ್ರ, ತುಂಗಕೂಟ ಎಂಬ ಪಾಪನಾಶಕವಾದ ಕ್ಷೇತ್ರ, ಅಗ್ನಿಪದವೆಂಬ ಕೋಟಿತೀರ್ಥ, ಪಂಚಶಿಖರವೆಂಬ ತೀರ್ಥ, ಧರ್ಮೋದ್ಭವವೆಂಬ ಕೋಟಿ ತೀರ್ಥ, ಬಾಧ

ಪ್ರಮೋಚನ ತೀರ್ಥ, ಗಂಗಾದ್ವಾರ ತೀರ್ಥ, ಪಂಚಕೂಟ ಕ್ಷೇತ್ರ, ಚಕ್ರಪ್ರಭ, ಮತಂಗ, ಋಷದಂಡ, ದೌಷ್ಟ್ರಾಕುಂಡ ತೀರ್ಥ, ಸಕಲಫಲವನ್ನೂ ಕೊಡುವಂಥ ಕೋಟಿತೀರ್ಥ, ಮತ್ಸ್ಯತಿಲತೀರ್ಥ, ಬದರೀತೀರ್ಥ, ಸುಪ್ರಭ, ಬ್ರಹ್ಮಕುಂಡತೀರ್ಥ, ವಹ್ನಿಕುಂಡತೀರ್ಥ, ಸತ್ಯತೀರ್ಥ, ಚತುಃಸ್ರೋತತತೀರ್ಥ, ಚತುಃಶ್ರಂಗ ಶೈಲ, ದ್ವಾದಶಧಾರಾತೀರ್ಥ, ಮಾನಸ ಸರೋವರ, ಸ್ಥೂಲಶೃಂಗ ಶೈಲ, ಸ್ಥೂಲದಂಡಕ್ಷೇತ್ರ, ಊರ್ವಶೀ ತೀರ್ಥ, ಲೋಕಪಾಲತೀರ್ಥ, ಮನುವರತೀರ್ಥ, ಸೋಮಶೈಲ, ಸದಾಪ್ರಭಾತೀರ್ಥ, ಮೇರುಕುಂಡ, ಸೋಮಭಿಷೇಕ ಮಹಾಸ್ರೋತ, ಕೋಟರಕ ಕ್ಷೇತ್ರ, ಪಂಚಾಧಾರಾತೀರ್ಥ, ತ್ರೀಧಾರಾತೀರ್ಥ, ಸಪ್ತಧಾರಾತೀರ್ಥ, ಏಕಧಾರಾತೀರ್ಥ, ಅಮರಕಂಠಕತೀರ್ಥ. ಶಾಲಿಗ್ರಾಮಕ್ಷೇತ್ರ, ಚಕ್ರತೀರ್ಥ, ಕೋಟಿಧ್ರುವಕ್ಷೇತ್ರ, ದಿವ್ಯಪ್ರಭಕ್ಷೇತ್ರ, ದೇಹಹೃದಯತೀರ್ಥ, ವಿಷ್ಣುಹೃದಯತೀರ್ಥ, ಶಂಖಪ್ರಭತೀರ್ಥ, ದೇವಕುಂಡತೀರ್ಥ, ವಜ್ರಾಯುಧತೀರ್ಥ, ಅಗ್ನಿಪ್ರಭತೀರ್ಥ, ಪುಣ್ಯಾಗ ಕ್ಷೇತ್ರ, ದೇವಪ್ರಭ ಕ್ಷೇತ್ರ, ವಿದ್ಯಾಧರತೀರ್ಥ, ಗಾಂಧರ್ವತೀರ್ಥ, ಶ್ರೀತೀರ್ಥ, ಬ್ರಹ್ಮಹೃದ, ಸಾತೀರ್ಥ, ಲೋಕಪಾಲತೀರ್ಥ, ಮಣಿಪೂರಗಿರಿ ಪಂಚಹೃದ ತೀರ್ಥ, ಪಿಂಡಾರಕ ಕ್ಷೇತ್ರ, ಮಲವ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರ, ಗೋಷ ಪ್ರಭಾವ ಕ್ಷೇತ್ರ, ಗೋವರ ಕ್ಷೇತ್ರ, ವಟಮೂಲಕ ಕ್ಷೇತ್ರ ಸ್ನಾನದಂಡಕ್ಷೇತ್ರ, ಪ್ರಯಾಗತೀರ್ಥ, ಗುಹ್ಯತೀರ್ಥ, ವಿಷ್ಣುಪಾದಕ್ಷೇತ್ರ, ಕನ್ಯಾಶ್ರಮ, ವಾಯುಕುಂಡ, ಜಂಬೂ ಮಾರ್ಗ ಇವು ಸಹ ಪವಿತ್ರ ತೀರ್ಥಕ್ಷೇತ್ರಗಳು. ಗಭಸ್ತಿತೀರ್ಥ, ಯಯಾತಿ ಪತನವೆಂಬ ನಿರ್ಮಲವಾದ ತೀರ್ಥ, ಭದ್ರವಟವೆಂಬ ಕೋಟಿತೀರ್ಥ, ಮಹಾಕಾಲವನ, ಪಿಂಗುತೀರ್ಥ, ವಾಸಿಷ್ಠತೀರ್ಥ, ಪೃಥುಸಂಗಮತೀರ್ಥ, ನರ್ಮದಾತೀರ್ಥ, ತೀರ್ಥವಜ್ರ, ಅರ್ಬುದತೀರ್ಥ, ದುರ್ವಾಸತೀರ್ಥ, ಪಿಂಜರಕ ತೀರ್ಥ, ಋಷಿತೀರ್ಥ, ಬ್ರಹ್ಮತುಂಗತೀರ್ಥ, ವಸುತೀರ್ಥ, ಕುಮಾರೀತೀರ್ಥ, ಶಕ್ರತೀರ್ಥ, ಪಂಚನದತೀರ್ಥ, ರೇಣುಕಾತೀರ್ಥ, ಪಿತಾಮಹತೀರ್ಥ, ರುದ್ರಪಾದ ಕ್ಷೇತ್ರ, ಮಣಿಮತ್ತ, ಕಾಮತೀರ್ಥ, ಕೃಷ್ಣತೀರ್ಥ, ಕುಶಾವಿಲತೀರ್ಥ, ಯಜನಯಾಜನ, ಬ್ರಹ್ಮವಾಲುಕತೀರ್ಥ, ಪುಷ್ಪನ್ಯಾಸ, ಪುಂಡರೀಕ, ಮಣಿಪೂರ, ದೀರ್ಘಸತ್ರ ಹಯಪದ, ಅನಶನತೀರ್ಥ ಇವೆಲ್ಲವೂ ಪರಮ ಪವಿತ್ರವಾದ ತೀರ್ಥಕ್ಷೇತ್ರಗಳು.

ಗಂಗೋದ್ಭೇದ (ಗಂಗಾಮಾಲ) ಶಿವೋದ್ಭೇದ, ನರ್ಮದೋದ್ಭೇದ (ನರ್ಮದಾ ಮಾಲ) ವಸ್ತ್ರಾಪದ, ದಾರುವಾಲ, ಛಾಯಾರೋಹಣ, ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರ, ಮಿತ್ರಬಲ, ಕಾಲಿಕಾಶ್ರಮ, ವಟಾವಟ, ಭದ್ರವಟ, ಕೌಶಾಂಬಿ, ದಿವಾಕರ ತೀರ್ಥ, ಸರಸ್ವತೀ ದ್ವೀಪ, ವಿಜಯಕ್ಷೇತ್ರ, ಕಾಮದಕ್ಷೇತ್ರ, ರುದ್ರಕೋಟಿ ತೀರ್ಥ, ಸುಮಾನಸಕ್ಷೇತ್ರ, ಸದ್ರಾವನಾಮಿತ ತೀರ್ಥ, ಸ್ಯಮಂತಕ ಪಂಚಕತೀರ್ಥ, ಸುದರ್ಶನ ಬ್ರಹ್ಮತೀರ್ಥ, ಪೃಥ್ವೀತೀರ್ಥ ಪೃಥೂದಕ ತೀರ್ಥ, ಪಾರಿಪ್ಲವತೀರ್ಥ, ದಶಾಶ್ವಯೋಧಿಕತೀರ್ಥ, ಸರ್ಪಿಸ್ತೀರ್ಥ, ವಿಷಯಾಂತಿಕ ತೀರ್ಥ, ಪಂಚನಂದವೆಂಬ ಕೋಟಿತೀರ್ಥ, ಯಕ್ಷಣೀಹೃದ ವರಾಹತೀರ್ಥ, ಪುಂಡರೀಕ ತೀರ್ಥ, ಸೋಮತೀರ್ಥ, ಮುಂಜವಟತೀರ್ಥ, ಬದರೀವನ ರತ್ನಮಾಲ ಲೋಕದ್ವಾರಾತೀರ್ಥ, ಪಂಚತೀರ್ಥ, ಕಪಿಲಾತೀರ್ಥ, ಸೂರ್ಯತೀರ್ಥ, ಶಂಖಿನಿ ತೀರ್ಥ, ದೋಭವನ ತೀರ್ಥ, ಯಕ್ಷತೀರ್ಥ, ಬ್ರಹ್ಮಾವರ್ತ, ಕಾಮೇಶ್ವರ, ಮಾತೃತೀರ್ಥ,

ಶೀತವನತೀರ್ಥ, ಸ್ನಾನ ಲೋಮಾಪಹತೀರ್ಥ, ಮಾಸಸಂಸರಕತೀರ್ಥ, ದಶಾಶ್ವಮೇಧ ಕ್ಷೇತ್ರ, ಕೇದಾರಕ್ಷೇತ್ರ, ಬ್ರಹ್ಮೋದುಂಬುರಕ್ಷೇತ್ರ, ಸಪ್ತರ್ಷಿಕುಂಡ, ಸುಜಂಭಕವೆಂಬ ದೇವೀತೀರ್ಥ, ಈಹಾಸ್ಪದತೀರ್ಥ, ಕೋಟಿ ಕೂಟ ತೀರ್ಥ, ಕಿಂದಾನತೀರ್ಥ, ಕಿಂಜಪತೀರ್ಥ, ಕಾರುಂಡವತೀರ್ಥ, ಅವೇಧ್ಯತೀರ್ಥ, ತ್ರಿವಿಷ್ಟಪ, ಪಾಣಿಖಾತತೀರ್ಥ, ಮಿಶ್ರತೀರ್ಥ, ಮಧೂವಟ ಕ್ಷೇತ್ರ, ಮನೋಜವತೀರ್ಥ, ಕೌಶಕೀತೀರ್ಥ, ದೇವತೀರ್ಥ, ಋಣವಿಮೋಚನತೀರ್ಥ, ನೃಗಧೂಮತೀರ್ಥ, ವಿಷ್ಣುಪಾದ, ಅಮರ ಹ್ರದ, ಕೋಟಿತೀರ್ಥ, ಶ್ರೀಕುಂಜ, ಶಾಲಿತೀರ್ಥ, ನೈಮಿಷಾರಣ್ಯದ ತೀರ್ಥ, ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನ, ಸೋಮತೀರ್ಥ, ಕನ್ಯಾತೀರ್ಥ, ಬ್ರಹ್ಮತೀರ್ಥ, ಮನಸ್ತೀರ್ಥ, ಕಾರುಪಾವನ ತೀರ್ಥ, ಸೌಗಂಧೀಕವನ, ಮಣಿತೀರ್ಥ, ಸರಸ್ವತಿ, ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದಈಶಾನ್ಯತೀರ್ಥ, ಪವಿತ್ರವಾದ ಪಂಚಯಜ್ಞ್ಯತೀರ್ಥ ಇವೆಲ್ಲವೂ ಪವಿತ್ರವಾದ ತೀರ್ಥಕ್ಷೇತ್ರಗಳು, ತ್ರಿಶೂಲ ಧಾರಾತೀರ್ಥ, ಮಹೇಂದ್ರತೀರ್ಥ ದೇವಾಲಯಗಳು, ಶಾಕಂಬರೀತೀರ್ಥ, ಸುವರ್ಣವೆಂಬ ದೇವತೀರ್ಥ ಕಲಿಹ್ರದ, ಕ್ಷೀರಶ್ರವ, ವಿರೂಪಾಕ್ಷ, ಭೃಗುತೀರ್ಥ, ಕುಶೋದ್ಭವ, ಬ್ರಹ್ಮ ತೀರ್ಥ, ಬ್ರಹ್ಮಯೋನಿ, ನೀಲಪರ್ವತ, ಕುಬ್ಜಾಂಬಕ, ಭದ್ರವಟ, ವಶಿಷ್ಠಾಶ್ರಮ, ಪ್ರಜಾದ್ವಾರ, ಕಾಲಿಕಾಶ್ರಮ, ರುದ್ರಾವರ್ತ, ಸುಗಂಧಾಶ್ವ ಕಪಿಲಾವನ, ಭದ್ರಕರ್ಣ ಹ್ರದ, ಶಂಕುಕರ್ಣ ಹ್ರದ, ಸಪ್ತಸರಸ್ವತತೀರ್ಥ, ಶುಕ್ರತೀರ್ಥ, ಕಪಾಲ ಮೋಚನತೀರ್ಥ, ಅವಕೀರ್ಣ ತೀರ್ಥ, ಕಾಮ್ಯಕವನ, ಚತುಸ್ಸಾಮುದ್ರಿಕತೀರ್ಥ, ಶತಕಸಹಸ್ರಕ, ರೇಣುಕತೀರ್ಥ, ಪಂಚವಟಿವಿಮೋಚನತೀರ್ಥ, ಔಜಸತೀರ್ಥ, ಸ್ಥಾಣುತೀರ್ಥ, ಕುರುತೀರ್ಥ ಸ್ವರ್ಗದ್ವಾರ ತೀರ್ಥ, ಕುಶಧ್ವಜತೀರ್ಥ, ವಿಶ್ವೇಶ್ವರಕ್ಷೇತ್ರ, ಮಾನವಕ, ನಾರಾಯಣ ರೂಪ, ಇವೆಲ್ಲವೂ ಪರಮ ಪವಿತ್ರವಾದ ತೀರ್ಥಕ್ಷೇತ್ರಗಳು.

ಗಂಗಾಹ್ರದ, ವಟಬದರೀಪಾಟನ, ಇಂದ್ರಮಾರ್ಗ, ಏಕರಾತ್ರ, ಕ್ಷಿರಕಾವಾಸ, ಸೋಮತೀರ್ಥ, ದಧೀಚತೀರ್ಥ, ಶ್ರುತತೀರ್ಥ, ಕೋಟಿತೀರ್ಥ ಸ್ಥಲಗಳು ಭದ್ರಕಾಲೀಹ್ರದ, ಆರುಂಧತೀವನ, ಬ್ರಹ್ಮಾವರ್ತ, ಅಶ್ವವೇದೀಕುಬ್ಜಾವನ, ಯಮುನಾ ನದಿಯ ಮೂಲ, ನೀರತೀರ್ಥ, ಪಮೋಕ್ಷತೀರ್ಥ, ಸಿಂಧುತೀರ್ಥ, ಋಷಿಕಲ್ಯಾತೀರ್ಥ, ಕೃತ್ತಿಕಾ ತೀರ್ಥ, ಭೂಸಂಕ್ರಮಣ, ಮಾಯಾವಿದ್ಯೋದ್ಭವತೀರ್ಥ, ಮಹಾಶ್ರಮ, ಚೊಂಡು ರೂಪವಾದ ಸುಂದರ್ಯಾಶ್ರಮ, ಬಾಹುತೀರ್ಥ, ಚಾರುನದೀ, ಅಶೋಕಕ್ಷೇತ್ರ, ತಪಸ್ವಿಯಾದ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನ ಪಂಚನದತೀರ್ಥ, ಸೋಮತೀರ್ಥ, ಸಿತೋದ, ಮತ್ಸ್ಯೋದರೀ ಕ್ಷೇತ್ರ ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾದ ಸೂರ್ಯತೀರ್ಥ, ಅಶೋಕವನ, ಅರುಣತೀರ್ಥ, ಕಾಮತೀರ್ಥ, ಶುಕ್ರತೀರ್ಥ, ವಾಲುಕಾತೀರ್ಥ, ಪಿಶಾಚಮೋಚನಾತೀರ್ಥ, ಸುಭದ್ರಾಹ್ರದ, ವಿಮಲದಂಡ ಕುಂಡ, ಚಂಡೇಶ್ವರತೀರ್ಥ, ಜ್ಯೇಷ್ಠಸ್ನಾನಹ್ರದ, ಬ್ರಹ್ಮಸರಸ್ಸು, ಜೈಗೀಷವ್ಯಗುಹೆ, ಹರಿಕೇಶವನ ಅಜಾಮುಖಸರಸ್ಸು, ಘಂಟಾಕರ್ಣಹ್ರದ, ಪುಂಡರೀಕಹ್ರದ, ಕರ್ಕೋಟವಾಪಿ, ಸುವರ್ಣವಾಪಿ, ಶ್ವೇತತೀರ್ಥಹ್ರದ, ಘರ್ಘರಿಕಾಕುಂಡ, ಶ್ಯಾಮರೂಪ, ಚಂದ್ರಿಕಾ ತೀರ್ಥ, ಸ್ಮಸಾನಸ್ತಂಭಕೂಪ, ವಿನಾಯಕಹ್ರದ, ಸಿಂಧೂರೂಪ, ಬ್ರಹ್ಮಸರಸ್ಸು ರುದ್ರತೀರ್ಥ, ನಾಗತೀರ್ಥ, ಪ್ರಲೋಮತೀರ್ಥ, ಭಕ್ತಹ್ರದ, ಕ್ಷೀರಸರಸ್ಸು, ಪ್ರೇಧಾರತೀರ್ಥ, ಕುಮಾರತೀರ್ಥ, ಬ್ರಹ್ಮಾವರ್ತ, ಕುಶಾವರ್ತ, ದಧಿಕರ್ಣ ಸರಸ್ಸು, ಶೃಂಗ ತೀರ್ಥ,

ಮಹಾತೀರ್ಥ, ತೀರ್ಥೋತ್ತಮವಾದ ಮಹಾನದಿ, ಸ್ವರ್ಗಲೋಕದ ಬ್ರಹ್ಮಸರಸ್ಸು, ಗಯಾ ಶೀರ್ಷದಲ್ಲಿರುವ ಅಕ್ಷಯ ವಟ, ದಕ್ಷಿಣ ತೀರ್ಥ, ಉತ್ತರ ತೀರ್ಥ, ಗೋಮಯಕ್ಷೇತ್ರ, ರೂಪಶೀತಿಕತೀರ್ಥ, ಕಪಿಲಾಹ್ರದ, ಗೃದ್ರವಟ, ಸಾವಿತ್ರೀಹ್ರದ, ಪ್ರಭಾಸನಕ್ಷೇತ್ರ, ಸೀತವನ, ಯೋನಿ ದ್ವಾರ, ಧೇನುಕವನ, ಧನ್ಯಕವನ, ಕೋಕಿಲವನ, ಮತಂಗಹ್ರದ, ಪಿತೃರೂಪ ರುದ್ರತೀರ್ಥ, ಶಕ್ರತೀರ್ಥ, ಸುಮಾಲಿತೀರ್ಥ, ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನ, ಸಪ್ತಕುಂಡ, ಮಣಿರತ್ನಹ್ರದ, ಕೌಶಿಕ್ಯ ತೀರ್ಥ, ಭರತತೀರ್ಥ, ಜ್ಯೇಷ್ಠಾಲಿಕಾ ತೀರ್ಥ, ವಿಶ್ವೇಶ್ವರತೀರ್ಥ, ಕಲ್ಪಸರಸ್ಸು, ಕನ್ಯಾಹ್ರದ, ನಿಶ್ಚೀವಾತೀರ್ಥ, ವಶಿಷ್ಠಾಶ್ರಮ ದೇವಕೂಟ, ದೇವಕೂಪ, ವೀರಾಶ್ರಮ, ಬ್ರಹ್ಮಸರಸ್ಸು, ಬ್ರಹ್ಮವೀರಾವರಾಪಿಲೀತೀರ್ಥ, ಕುಮಾರಧಾರಾತೀರ್ಥ, ಶ್ರೀಧಾರಾತೀರ್ಥ, ಗೌರೀಶಿಖರ, ಶ್ವಕುಂಡ, ನಂದಿತೀರ್ಥ, ಇವೆಲ್ಲವೂ ಪವಿತ್ರವಾದ ತೀರ್ಥಕ್ಷೇತ್ರಗಳು.

ಮುನಿಗಳೇ, ಈ ತೀರ್ಥಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಮಾನವನು ಜಿತೇಂದ್ರಿಯನಾಗಿ ಉಪವಾಸವಿದ್ದು ವಿಧಿವತ್ತಾಗಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ, ಋಷಿಗಳಿಗೂ, ಪಿತೃಗಳಿಗೂ ತರ್ಪಣವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ಸಂತರ್ಪಣೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಅಂತಹ ತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳನ್ನರ್ಚಿಸುತ್ತಾ ಮೂರು ರಾತ್ರಿಗಳಿರಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿಯೂ ಮಾಡಿದರೆ ಒಂದೊಂದು ಕಡೆಯೂ ಅಶ್ವಮೇಧಯಾಗ ಮಾಡಿದುದರ ಫಲವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು. ಇದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದೇ ವಾಲಖಿಲ್ಯ ಹ್ರದವೂ ಮಿಕ್ಕ ಮಹರ್ಷಿಗಳ ಪವಿತ್ರವಾದ ಹ್ರದಗಳೂ ಇರುವವು.

ಈ ತೀರ್ಥಮಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ಕೇಳಿದವರ, ಓದಿದವರ ಹಾಗೂ ಇನ್ನೊಬ್ಬರಿಗೆ ಹೇಳಿದವರ ಸಕಲ ಪಾಪಗಳೂ ನಾಶವಾಗುವವು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮ ಮಹಾಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಹತ್ತನೇಯ ಅಧ್ಯಾಯ ಮುಗಿದುದು

—o—

ಬ್ರಹ್ಮಬ್ರಹ್ಮರ್ಷಿ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಪ್ರಶ್ನ ನಿರೂಪಣ ಅಧ್ಯಾಯ - ೧೧

ಶೌನಕಾದಿ ಮುನಿಗಳು:- ಸೂತಮುನಿಯೆ, ಈ ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮ, ಅರ್ಥ, ಕಾಮ, ಮೋಕ್ಷ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ನಾಲ್ಕು ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳಿಗೂ ಸಾಧಕವಾಗುವಂಥ ಉತ್ತಮ ಭೂಮಿ ಯಾವುದು? ತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮ ತೀರ್ಥ ಯಾವುದು? ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ನೀನು ನಮಗೆ ಹೇಳು. ನೀನು ಪುರಾಣ ಪ್ರವಚನಕಾರರಲ್ಲಿ ಸರ್ವಶ್ರೇಷ್ಠನು.

ಸೂತಮುನಿ:- ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೇ, ಈಗ ನೀವು ನನಗೆ ಕೇಳಿದ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನೇ ಹಿಂದೆ ನಮ್ಮ ಗುರುಗಳಾದ ವೇದವ್ಯಾಸರಿಗೆ ಮಹರ್ಷಿಗಳು ಕೇಳಿದ್ದರು. ಆ ಭಗವಾನ್ ಬಾದರಾಯಣರು ಋಷಿಗಳಿಗೆ ಹೇಳಿದ ಉತ್ತರವನ್ನೇ ನಾನು ನಿಮಗೆ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ ಕೇಳಿರಿ. ಶ್ರೀ ವೇದವ್ಯಾಸರು ತಮ್ಮ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲಿ ಹೂವಿನ ಹಂದರಗಳಂತೆ ಇರುವ ಅನೇಕ ಸುಂದರ ಮರಬಳ್ಳಿಗಳು, ಹೂ, ಹಣ್ಣು, ಕಾಯಿ, ಚಿಗುರು, ಕುಡಿಮಿಡಿಗಳ ಭಾರದಿಂದ ತೊನೆದು ತೂಗಾಡುತ್ತಿದ್ದವು.ಪುನ್ನಾಗ ಕರ್ಣಿಕಾರ, ದೇವದಾರು, ಸರಲ, ಖದಿರ, ಪಾದರಿ, ಸಂಪಿಗೆ, ತಾಳೆ, ಮತ್ತಿ ಮುಂತಾದ ಬಗೆಬಗೆಯ ತರುಸ್ತೋಮಗಳು. ಲತಾಪ್ರತಾನಗಳು ಆಶ್ರಮದ

ಸುತ್ತುಮುತ್ತು ಒಂದು ಕಾನನದ ಕಾವಣವನ್ನೇ ನಿರ್ಮಿಸಿದ್ದವು. ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಇದ್ದಿತು ಪರಮಪವಿತ್ರವಾದ ಈ ವ್ಯಾಸಾಶ್ರಮ. ಆಶ್ರಮದ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನ ಪರಿಸರ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಇರುವ ಫಲಪುಷ್ಪ ಭರಿತವಾದ ಈ ಎಲ್ಲ ಹೆಮ್ಮರಗಳ ಗುಂಪು ಹಾಗೂ ಲತಾಕುಂಜ-ನಿಕುಂಜಗಳು ಆ ಪುಣ್ಯಾರಣ್ಯದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಪವಿತ್ರ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಒಂದು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆಯನ್ನು ಒದಗಿಸಿದ್ದವು. ಇಂತಹ ವಿಜನವನಾಂತದ ಏಕಾಂತ ರಮಣೀಯವಾದ ಪವಿತ್ರ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಮಹಾಭಾರತದಂತ ಹೆಬ್ಬೊತ್ತಿಗೆಯನ್ನೂ, ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಗಳನ್ನೂ, ಅಷ್ಟಾದಶ ಪುರಾಣಗಳನ್ನೂ ಬರೆದ ಪ್ರಪಂಚದ ತುಂಬ ಜ್ಞಾನಪ್ರಸಾರ ಕಾರ್ಯಮಾಡಿದ ಭಗವಾನ್ ಬಾದರಾಯಣರು ಆತ್ಮಚಿಂತನ ಮಾಡುತ್ತ ಕುಳಿತುಕೊಂಡಿದ್ದರು. ತಿಳುವಳಿಕೆಯ ತಡಸಲಿನಂತೆ ಇರುವ ತಾವರೆಗಣ್ಣಿನ ಆ ಭಗವಾನ್ ಬಾದರಾಯಣರನ್ನು ಕಾಣಲು ಒಂದು ದಿನ ಒಂದು ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಿಗಳ ತಂಡವೇ ಆ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಆಗಮಿಸಿತು. ಕಶ್ಯಪ, ಜಮದಗ್ನಿ, ಭರದ್ವಾಜ, ಗೌತಮ, ವಶಿಷ್ಠ, ಜೈಮಿನಿ, ಧೌಮ್ಯ, ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ, ವಾಲ್ಮೀಕಿ, ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ, ಶತಾನಂದ, ವಾತ್ಸಾಯನ, ಗಾರ್ಗ್ಯ, ಆಸುರಿ, ಸುಮಂತು, ಭಾರ್ಗವ, ಕಣ್ವ, ಮೇಧಾತಿಥಿ, ಮಾಂಡವ್ಯ, ಚ್ಯವನ, ಧೂಮ್ರ, ಸಿತ, ದೇವಲ, ಮೌದ್ಗಲ್ಯ, ತೃಣಯಜ್ಞ, ಪಿಪ್ಪಲಾದ, ಅಕೃತವ್ರಣ ಸಂವರ್ತ, ಕೌಶಿಕ, ರೈಭ್ಯ, ಮೈತ್ರೇಯ, ಹರಿತ, ಶಾಂಡಿಲ್ಯ, ವಿಭಾಂಡಕ, ದುರ್ವಾಸ, ಲೋಮಶ, ನಾರದ, ಪರ್ವತ, ವೈಶಂಪಾಯನ, ಗಾಲವ, ಭಾಸ್ಕರೀ, ಪೂರಣ, ಸೂತಮುನಿ, (ಸ್ವಯಂ) ಪುಲಸ್ತ್ಯ, ಕಪಿಲ, ಉಲೂಕ, ಪುಲಹ, ಸನತ್ಕುಮಾರ, ಪೈಲ, ಕೃಷ್ಣಭಕ್ತ ಕೃಷ್ಣಮುನಿಯೇ ಮೊದಲಾದ ಅನೇಕಾನೇಕ ಮಹಾನುಭಾವರಾದ ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷಿಗಳು ವ್ಯಾಸರ ದರ್ಶನಕ್ಕಾಗಿ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಆಗಮಿಸಿದರು. ಅವರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಬಾದರಾಯಣರು ಸ್ವಾಗತ ಕೋರಿ ಆಸನವಿತ್ತು ಉಪಚರಿಸಿದರು. ಪರಸ್ಪರ ಕುಶಲ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು ಆದನಂತರ ಆಗಮನಿಸಿದ ಆ ಎಲ್ಲ ಮುನಿಗಳು ಸತ್ಯವತೀ ಕುಮಾರರಾದ ಆ ದ್ವೈಪಾಯನರಿಗೆ ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡಿದರು.

ಮುನಿಗಳು:- ವೇದವ್ಯಾಸರೇ, ವೇದಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನೂ ಪುರಾಣಗಳನ್ನು ಭಾರತ ಗಳನ್ನೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದು ಗ್ರಂಥ ರಚನೆ ಮಾಡಿದ ತಾವು ಸರ್ವಜ್ಞರೇ ಸರಿ. ತ್ರಿಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವುದೆಲ್ಲವೂ ತಮಗೆ ತಿಳಿದಿರುತ್ತದೆ. ಘೋರವಾದ ಈ ಸಂಸಾರ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ದಾಟಲಾರದೇ ಈ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಮುಳುಗಿ ಸಾಯುತ್ತಲಿವೆ. ಮೇಲೆ ಬರಲು ಅವುಗಳಿಗೆ ಯಾವ ಆಧಾರವೂ ಇಲ್ಲ: ಶಕ್ತಿಯೂ ಇಲ್ಲ; ಅದಕ್ಕೆ ಉಪಾಯವನ್ನು ಕೇಳಲು ನಾವು ನಿಮ್ಮ ಬಳಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದೇವೆ. ಈ ಸಂಸಾರ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಭಯಂಕರ. ಅದರ ನೆನಪಾದರೆ ಮೈಯಲ್ಲಿ ನಡುಕ ಬರುವದು. ಮೈತುಂಬ ಭೀತಿಯಿಂದ ರೋಮರಾಜಿ ನಿಮಿರಿ ನಿಲ್ಲುವದು. ಇಂತಹ ಘೋರತರವಾದ ಸಂಸಾರವೆಂಬ ಶರಧಿಯನ್ನು ಸುಖರೂಪವಾಗಿ ದಾಟುವ ಸುಲಭೋಪಾಯ ಯಾವುದು? ಅದನ್ನು ಹೇಳಿ ತಾವು ಜನರನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಬೇಕು. ಈ ಭವಬಂಧನದಿಂದ ಜೀವಿಗಳ ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡುವ ಪವಿತ್ರ ತೀರ್ಥ ಯಾವುದು? ಶ್ರೇಷ್ಠ ಕ್ಷೇತ್ರ ಯಾವುದು? ಈ ಮರ್ತ್ಯಲೋಕದಲ್ಲಿ ಕರ್ಮಭೂಮಿಯೆಂದು ಯಾವ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ? ಇದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ತಾವು ನಮಗೆ ಹೇಳಿರಿ.

ವೇದವ್ಯಾಸ:- ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮರೇ, ನೀವು ಕೇಳಿದ ವಿಷಯದ ಬಗೆಗೆ ಪೂರ್ವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರಿಗೂ, ಕೆಲವು ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷಿಗಳಿಗೂ ಮಾತುಕತೆಗಳು ನಡೆದಿದ್ದವು.

ಅದನ್ನೇ ನಾನು ನಿಮಗೆ ಹೇಳುವೆ ಕೇಳಿ. ಒಂದಾನೊಂದು ದಿನ ಮೇರುಗಿರಿಯ ಉತ್ತುಂಗವಾದ ಶೃಂಗಾಂಗಣದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಕುಳಿತು ಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಆ ಪ್ರದೇಶವು ಅನೇಕ ಗೈರಿಕಾಧಾತುಗಳಿಂದಲೂ, ಸೊಂಪಾಗಿ ಬೆಳೆದ ಮರಬಳ್ಳಿಗಳಿಂದಲೂ, ಹೂವು ಹಣ್ಣುಗಳಿಂದಲೂ ಮನೋಹರವಾಗಿ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಹಕ್ಕಿಗಳ ಕಲಕಲ ಮಧುರ ನಾದವು ಇಂಪಾಗಿ ಕೇಳಿ ಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಅನೇಕ ತಪಸ್ವಿಗಳು ಅಲ್ಲಿ ಆಶ್ರಮಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ತಪಸ್ಸನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಮಲಯ ಮಾರುತವು ಅಲ್ಲಿನ ತರುವೃಂದದ ಸೌಗಂಧವನ್ನು ತೀಡುತ್ತ ಮಂದಮಂದವಾಗಿ ಬೀಸುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಋಷಿಗಳು ಕೇಳುವ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಭಗವಾನ್ ವ್ಯಾಸ ಮುನಿಗಳು ಉತ್ತರವನ್ನು ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಹೇಳಿದರು.

ಭಾರತವರ್ಷ ಕೀರ್ತನ

ಬ್ರಹ್ಮ:- ಮಹರ್ಷಿಗಳೇ, ಈ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಭಾರತ ವರ್ಷವೇ ಕರ್ಮಭೂಮಿ. ಇಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಕರ್ಮಗಳ ಫಲವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವದು ಸ್ವರ್ಗ ಮತ್ತು ನರಕಾದಿಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ. ಭಾರತವೆಂಬ ಈ ಭೂಖಂಡದಲ್ಲಿ ಪುಣ್ಯಕಾರ್ಯ ಮಾಡಿದವರು ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಒಳ್ಳೆಯ ಫಲವನ್ನು, ದುಷ್ಕರ್ಮ ಮಾಡಿದವನು ನರಕದಲ್ಲಿ ಅದರ ಕೆಟ್ಟ ಫಲವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವರು. ಈ ಭರತಖಂಡದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಜಾತಿ ಜನಾಗಂದ ಜನರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ವರ್ಣ ಮತ್ತು ಆಶ್ರಮಗಳಿಗೆ ವಿಹಿತವಾದ ಧರ್ಮಕರ್ಮಾನುಷ್ಠಾನ ಮಾಡುತ್ತ ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ವಶದಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತವಾದ ವ್ರತನಿಯಮಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ, ಸ್ವಧರ್ಮನಿಷ್ಠರಾಗಿ ಇದ್ದರೆ ಅರ್ಥವನ್ನೂ, ಕಾಮವನ್ನೂ, ಧರ್ಮವನ್ನೂ, ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನೂ ಸಹ ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ಹಿಂದೆ ಇಂದ್ರಾದಿ ದೇವತೆಗಳೂ ಸಹ ಈ ಭರತಖಂಡದಲ್ಲೇ ಇದ್ದು ಪುಣ್ಯಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ದೇವೋತ್ತಮಪದವಿಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದಾರೆ. ಈಗ ಸ್ವರ್ಗಗಳಲ್ಲಿದ್ದು ವಿಮಾನದಲ್ಲಿ ಸುರಸುಂದರಿಯರೊಡನೆ ಚಕ್ಕಂದ ವಿಹಾರಗೈಯುವ ಪುಣ್ಯವಂತರೆಲ್ಲ ಹಿಂದೆ ಈ ಭರತಖಂಡದಲ್ಲಿ ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸಿ ಭಗವದ್ಭಕ್ತರಾಗಿ ಇದ್ದವರೇ. ಸುರಲೋಕದ ದೇವತೆಗಳೂ ಕೂಡ ಈ ಭಾರತವರ್ಷದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಬೇಕು ಎಂದು ''ನಾವು ಎಂದು ಸಾಧನಭೂಮಿಯಾದ ಈ ಭರತಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ಬರುವೆವು?'' ಎಂಬಂಥ ಕುತುಹಲವುಳ್ಳವರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ.

ಮುನಿಗಳು:- ಈ ಭಾರತ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿಯೇ ಕರ್ಮಮಾಡಿ ಆಧ್ಯಾತ್ಮ ಸಾಧನೆಗೈದು ಮಾನವರು ಸ್ವರ್ಗವನ್ನಾಗಲೀ, ಅಪವರ್ಗವನ್ನಾಗಲೀ ಪಡೆಯಬಹುದು ಎಂದು ತಾವು ಹೇಳಿದಿರಷ್ಟೇ. ಭರತಖಂಡದ ಹೊರತು ಬೇರೆಡೆಗೆ ಮಾಡಿದ ಕರ್ಮಗಳೆಲ್ಲವೂ ನಿಷ್ಫಲ. ಕರ್ಮ ಮಾಡಬೇಕಾದರೆ ಭಾರತಕ್ಕೆ ಬರಬೇಕು. ಎಂದು ತಾವು ಹೇಳಿದಿರಿ. ಅಂಥ ಪುಣ್ಯಭೂಮಿಯಾದ ಭಾರತದ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಸ್ಥಿತಿಗಳನ್ನು ಹೇಳಿರಿ. ಈ ಭರತಖಂಡದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ದೇಶಗಳು ಇವೆ? ಎಷ್ಟು ವರ್ಷಪರ್ವತಗಳು ಇರುತ್ತವೆ? ಇತ್ಯಾದಿ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ನಿರೂಪಿಸಿರಿ.

ಬ್ರಹ್ಮದೇವ:- ಮಹನಿಯರೆ, ಈ ಭರತಖಂಡವು ಒಂಬತ್ತು ಉಪಖಂಡಗಳಿಂದ ಒಡಗೂಡಿದೆ. ಈ ಒಂಬತ್ತು ಭಾಗಗಳ ನಡುವೆ ಸಮುದ್ರ, ಇಂದ್ರದ್ವೀಪ, ಕಶೇರು, ತಾಮ್ರವರ್ಣ, ಗಭಸ್ತಿಮಾನ್, ನಾಗದ್ವೀಪ, ಸೌಮ್ಯ, ಗಾಂಧರ್ವ, ವರುಣ ಎಂಬುದಾಗಿ ಎಂಟು ದ್ವೀಪಗಳು ಇರುತ್ತವೆ. ಭಾರತವೇ ಒಂಬತ್ತನೇ ದ್ವೀಪ. ಇದರ ಸುತ್ತಲೂ

ಸಾವಿರಯೋಜನ ವಿಸ್ತೀರ್ಣವಾದ ಅಗಾಧಸಾಗರ ದಕ್ಷಿಣೋತ್ತರದವರೆಗೆ ಹರಡಿರುತ್ತದೆ. ಇದರ ಪೂರ್ವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಕಿರಾತರಿರುತ್ತಾರೆ. ಪಶ್ಚಿಮದಲ್ಲಿ ಯವನರು. ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ಕ್ಷತ್ರಿಯ, ವೈಶ್ಯ, ಶೂದ್ರರೆಂಬ ಚತುರ್ವರ್ಣದ ಜನ ಇರುತ್ತಾರೆ. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಯಜ್ಞಯಾಗಾದಿಗಳಿಂದ, ಕ್ಷತ್ರಿಯರು ದೇಶದ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಯುದ್ಧ ಮಾಡುವದರಿಂದ, ವೈಶ್ಯರು ವ್ಯಾಪಾರ ಮಾಡುವದರಿಂದ, ಶೂದ್ರರು ಗೋಸೇವೆ ಹಾಗೂ ಉತ್ತಮ ವರ್ಣದವರ ಸೇವೆಮಾಡುವದರಿಂದ ಜೀವನ ಸಾಗಿಸುವರು. ಇವರು ಸ್ವರ್ಗಾದಿ ಲೋಕಗಳಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗಬಹುದಾದ ಪುಣ್ಯ ಸಂಪಾದನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಅಯೋಗ್ಯ ಜೀವರು ಸ್ವಕೀಯ ಕರ್ತವ್ಯಗಳಿಂದ ಭ್ರಷ್ಟರಾಗಿ ನರಕಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾದ ಪಾಪವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸುವರು. ಇಹಜೀವನ ಗತಿಸಿದ ನಂತರ ಈರ್ವರೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಕರ್ಮಾನುಸಾರ ಫಲಪಡೆಯುವರು. ಮಹೇಂದ್ರ, ಮಲಯ, ಶುಕ್ತಿಮಾನ, ಋಕ್ಷಪರ್ವತ, ವಿಂಧ್ಯ, ಪಾರಿಯಾತ್ರ ಎಂಬ ಏಳು ಕುಲಪರ್ವತಗಳು ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಇರುವವು. ಈ ಗಿರಿಗಳ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ಆಶ್ಚರ್ಯಕರವಾದ ತಪ್ಪಲುಗಳುಳ್ಳ ಮನೋಹರವಾದ, ಗಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಔನ್ನತ್ಯದಲ್ಲಿ ಹಿರಿದಾದ ಪರ್ವತಗಳು ಇರುವವು. ಸಹಸ್ರಾರು ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಪರ್ವತಗಳು ಭಾರತದಲ್ಲಿವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೋಲಾಹಲ, ವೈಭ್ರಾಜ, ಮಂದರ, ದುರ್ದರಾಚಲ, ವಾತಂಧಯ, ವೈದ್ಯುತ, ಮೈನಾಕ, ಸುರಸ, ತುಂಗಪ್ರಸ್ಥ, ನಾಗಗಿರಿ, ಗೋವರ್ಧನ, ಪಾಂಡರಾಚಲ, ಪುಷ್ಪಗಿರಿ, ವೈಜಯಂತ, ರೈವತ, ಅರ್ಬುದಗಿರಿ, ಋಷ್ಯಮೂಕ, ಗೋಮಂಥ, ಕೃತಶೈಲ, ಕೃತಾಚಲ, ಶ್ರೀಪರ್ವತ, ಚಕೋರ ಇವು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೇ ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ಗಿರಿಗಳು ಈ ಭರತಖಂಡದಲ್ಲಿವೆ. ಈ ಬೆಟ್ಟಗಳು ಎಷ್ಟು ವಿಸ್ತೃತವಾಗಿವೆಯೆಂದರೆ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲಕೆಲ ಬೆಟ್ಟಗಳು ಯವನದೇಶಗಳಲ್ಲೂ ಮೈಚಾಚಿವೆ. ಇದು ಇಲ್ಲಿನ ಬೆಟ್ಟಗಳ ವಿವರ.

ಇನ್ನು ನದಿಗಳ ಬಗೆಗೆ ಹೇಳುವೆ ಕೇಳಿರಿ. ಗಂಗಾ, ಸರಸ್ವತೀ, ಸಿಂಧು, ಚಂದ್ರಭಾಗಾ, ಯಮುನಾ, ಶತದ್ರು, ವಿಪಾಶಾ, ವಿತಸ್ತಾ, ಇರಾವತೀ, ಕುಹೂ, ಗೋಮತೀ, ಧೂತಪಾಪಾ, ಬಾಹುದಾ, ದೃಷದ್ವತೀ, ದೇವಿಕಾ, ಚಕ್ಷುಃ, ನಿಷ್ಠೀವಾ ಗಂಡಕೀ, ಕೌಶಿಕೀ, ಈ ನದಿಗಳು ಹಿಮಾಲಯದಿಂದ ಹೊರಟಿರುವ ನದಿಗಳು, ಇನ್ನು ಪಾರಿಯಾತ್ರ ಗಿರಿಯಿಂದ ಹೊರಟ ನದಿಗಳು ಇಂತಿವೆ :- ದೇವಸ್ಮೃತಿ, ದೇವವತೀ, ವಾತಘ್ನೀ, ಸಿಂಧು, ವೇಣ್ಯಾ, ಚಂದನಾ, ಸದಾನೀರಾ, ಮಹೀ, ಚರ್ಮಣ, ವೃಷೀ, ವಿದಿಶಾ, ಸಿಪ್ರಾ ಮತ್ತು ಆವಂತೀ. ಋಕ್ಷಗಿರಿಯಿಂದ ಹೊರಟ ನದಿಗಳು ಹೀಗಿವೆ :- ಶೋಣಾನದಿ, ಮಹಾನದಿ, ನರ್ಮದಾನದಿ, ಸುರಥಾನದಿ, ಕ್ರಿಯಾನದಿ, ಮಂದಾಕಿನಿನದಿ, ದಶಾರ್ಣಾನದಿ, ಚಿತ್ರಕೂಟಾನದಿ, ಚಿತ್ರೋತ್ಪಲಾನದಿ, ನೇತ್ರವತಿ ನದಿ, ಕರಮೋದಾ ನದಿ, ಪಿಶಾಚಿಕಾ ನದಿ, ಅತಿಲಘುಶ್ರೋಣಿ ನದಿ, ವಿಪಾಪ್ಮಾ ನದಿ, ಶೈವಲಾ ನದಿ, ಧೇರುಜಾ ನದಿ, ಶಕ್ತಿಮತಿ ನದಿ, ಶಕುನೀ ನದಿ, ತ್ರಿದಿವಾ ನದಿ, ಕ್ರಮುನದಿ ಮತ್ತು ವೇಗವಾಹಿನಿ, ಶ್ರೀಪಾ, ಪಯೋಷ್ಣೀ, ನಿರ್ವಿಂಧ್ಯಾ, ತಾಪಿ, ವೇಣಾ, ವೈತರಣಿ, ಸಿನೀವಾಲಿ, ಕಮುದ್ವತಿ, ತೋಯಾ, ಮಹಾಗೌರೀ, ದುರ್ಗಾ, ಅಂತಶ್ಶಿಲಾ, ಈ ಪಾವನ ನದಿಗಳು ವಿಂಧ್ಯಗಿರಿಯಿಂದ ಪ್ರವಹಿಸಿವೆ. ಗೋದಾವರಿ, ಭೀಮರಥಿ, ಕೃಷ್ಣವೇಣಿ, ತುಂಗಭದ್ರಾ, ಸುಪ್ರಯೋಗಾ, ಪಾಪನಾಶಿನೀ, ಈ ನದಿಗಳು ಸಹ್ಯಪರ್ವತದಿಂದ ಹೊರಟಿವೆ. ಪುಷ್ಯಜಾನದಿ, ತಾಮ್ರಪರ್ಣಿ, ಪ್ರತ್ಯಲಾವತೀ ನದಿ, ಕೃತಮಾಲಾ ಈ ತಂಪಾದ ನೀರುಳ್ಳ ನದಿಗಳು ಮಲಯಗಿರಿಯಿಂದ ಹೊರಟಿವೆ. ವಂಶಕರಾ, ವಂಜುಲಾ, ತ್ರಿದಿ ವಾಲಾಂಗುಲಿನೀ, ಪಿತೃಕುಲ್ಯಾ, ಸೋಮಕುಲ್ಯಾ, ಋಷಿಕುಲ್ಯಾ ನದಿಗಳು ಮಹೇಂದ್ರಗಿರಿಯಿಂದ ಹೊರಟಿವೆ. ಈ

ನದಿಗಳು ಬಹಳೇ ಪವಿತ್ರ ಆಗಿವೆ. ಇವುಗಳ ನೀರು ಮಧುರವಾದುದು. ಈ ಎಲ್ಲ ನದಿಗಳು ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಸೇರುತ್ತವೆ. ಈ ನದಿಗಳು ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಪಾಪವನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸುವದರಿಂದ ಇವುಗಳನ್ನು ಜಗತ್ತಿನ ಮಾತೆ ಎಂದು ಗೌರವಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕೆಲವು ನದಿಗಳು ಮಳೆಗಾಲದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಹರಿಯುವವು. ಕೆಲವು ಯಾವಾಗಲೂ ಹರಿಯುವವು. ಇಂತಹ ಚಿಕ್ಕನದಿಗಳು ಸಾವಿರಾರು ಇರುವವು. ಮತ್ಸ್ಯದೇಶ, ಮುಕುಟ, ಕುಲ್ಯದೇಶ, ರಾಶಿಕೋಪಲ, ಆಂಧ್ರ, ಕಲಿಂಗದೇಶ, ಶಮಕದೇಶ, ವೃಕದೇಶ ಇವುಗಳು ಭರತಖಂಡದ ಮಧ್ಯದೇಶಗಳು.

ಗೋದಾವರಿ ನದಿಯು ಹರಿಯುವ ಸಹ್ಯಗಿರಿಯಿಂದುತ್ತರಕ್ಕಿರುವ ಪ್ರದೇಶವು ಭೂಮಿಯಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ತುಂಬಾ ಮನೋಹರವಾದುದು. ಗೋವರ್ಧನಪುರ, ವಾಹೀದೇಶ ಮತ್ತು ಭಾರ್ಗವವನ ಕರಾಡದೇಶ, ಧಾನದೇಶ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಮಳೆಯು ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ಆಗುವದು. ಅಪರಾಂತ ದೇಶಗಳು, ಶೂದ್ರದೇಶಗಳು, ಬಾಹ್ಲಿದೇಶಗಳು, ಕೇರಲದೇಶ, ಗಾಂಧಾರದೇಶ, ಯವನದೇಶ, ಸೌವೀರದೇಶ, ಮಾತರದೇಶ, ಕನಕದೇಶ, ಕೇಕಯದೇಶ, ದುಧಮಾಲಿಕದೇಶ, ಕ್ಷತ್ರಿಯೋಪಮದೇಶ, ವೈಶ್ಯಕುಲ, ಶೂದ್ರಕುಲ, ಕಾಂಭೋಜದೇಶ, ಬರ್ಬರದೇಶ, ಲೌಕಿಕದೇಶ ಈ ದೇಶಗಳೆಲ್ಲವೂ ಉತ್ತರ ದೇಶಗಳು, ವೀರದೇಶ, ತುಷಾರದೇಶ, ಪಹ್ಲವದೇಶ, ಧಾಯತದೇಶ, ಆತ್ರೇಯಗೋತ್ರದ ಜನಗಳಿರುವ ದೇಶ, ಭಾರದ್ವಾಜಗೋತ್ರದ ಜನಗಳಿರುವ ದೇಶ ಪುಷ್ಕಲದೇಶ, ದಶೇರಕದೇಶ, ಲಂಪಕದೇಶ, ಶುನಶೋಶದೇಶ, ಕುಲಿಕದೇಶ, ಜಾಂಗಲದೇಶ, ಔಷಧಿಲತೆಗಳಿರುವ ದೇಶ, ಚಲಚಂದ್ರದೇಶ, ಮಗಧದೇಶ, ಕಿರಾತದೇಶ, ತೋಮರದೇಶ, ಹಂಸಮಾರ್ಗದೇಶ, ಕಾಶ್ಮೀರದೇಶ, ಕರುಣದೇಶ, ಶೂಲಿಕಾದೇಶ, ಕುಹಕದೇಶ ಇವೆಲ್ಲವೂ ಉತ್ತರದೇಶಗಳು. ಇನ್ನು ಪೂರ್ವದೇಶಗಳನ್ನು ಹೇಳುವೆನು ಕೇಳಿರಿ. ಅಂಧ್ರದೇಶ, ವಾಮಾಂಕುದೇಶ, ವಲ್ಲಕದೇಶ, ಮುಖಾಂತಕದೇಶ, ಅಂಗದೇಶ, ವಂಗದೇಶ, ಮಲದೇಶ, ಮಾಲದೇಶ, ಭದ್ರತುಂಗದೇಶ, ಪ್ರತಿಜಯದೇಶ, ಭಾರ್ಯಾಂಗದೇಶ, ಅಪಮರ್ದದೇಶ, ಪ್ರಾಗ್ಜ್ಯೋಟಿಪ್ರದೇಶ, ಮದ್ರದೇಶ, ವಿದೇಹದೇಶ, ತಾಮ್ರಲಿಪ್ತಕದೇಶ, ಮಲ್ಲದೇಶ, ಮಗಧದೇಶ, ನಂದದೇಶ ಈ ದೇಶಗಳು ಪೂರ್ವದೇಶಗಳು. ಪೂರ್ಣದೇಶ, ಕೇವಲದೇಶ, ಗೋಲಾಂಗುಲದೇಶ, ಋಷಿಕದೇಶ, ಕುಮಾರದೇಶ, ರಾಮಠದೇಶ, ಶಕದೇಶ, ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದೇಶ, ಮಾಹಿಷಕದೇಶ, ಕಲಿಂಗದೇಶ, ಆಭೀರದೇಶ, ವೈಶಿಕ್ಯದೇಶ, ಆಟವ್ಯದೇಶ, ಸರವದೇಶ, ಪುಲಿಂದದೇಶ, ಮೌಲೇಯದೇಶ, ವಿದರ್ಭದೇಶ, ದಂಡಕದೇಶ, ಪೌಲಿಕದೇಶ, ಮೌಲಿಕದೇಶ, ಆಶ್ಮಕದೇಶ, ಭೋಜನವರ್ಧನದೇಶ, ಕೌಲಿಕದೇಶ, ಕುಂತಲದೇಶ, ದಂಭಕದೇಶ, ನೀಲಕಾಲದೇಶ ಇವು ಎಲ್ಲವೂ ದಕ್ಷಿಣ ದೇಶಗಳು, ಶೂರ್ಪಾರಕ, ಕಾಲಿಧನ, ಲೋಲ, ತಾಲಕಟ ಈ ದೇಶಗಳು ಅಪರಾಂತ ದೇಶಗಳು. ವಿಂಧ್ಯಗಿರಿಯ ತಪ್ಪಲಲ್ಲಿರುವ ದೇಶಗಳನ್ನು ಕೇಳಿರಿ. ಮಲಜ, ಕರ್ಕಶ, ಮೇಲಕ, ಚೋಲ, ಉತ್ತಮರ್ಣ ದಶಾರ್ಣಭೋಜ, ಕಿಷ್ಕಿಂಧ, ತೋಷಲ, ಕೋಶಲ, ತ್ರೈಪುರ, ವೈದಿಶ, ತುಂಬುರ, ಚರಯವನ, ಪವನ, ಅಭಯ, ಚರ್ಚರ, ಹೋತ್ರಧರ್ತಿ, ದಂಡಿಕೇರ ಈ ದೇಶಗಳು ವಿಂಧ್ಯಪರ್ವತದಲ್ಲಿನ ದೇಶಗಳು. ಮಿಕ್ಕ ಪರ್ವತಗಳೂ ಇರುವ ದೇಶಗಳನ್ನು ಹೇಳುವೆನು. ನಿಹಾರ ದೇಶ, ತುಷಮಾರ್ಗ, ಕುರು, ತುಂಗಣ, ಖಸ, ಕರ್ಣಪಾವರಣ, ಊರ್ಣ, ದೀರ್ಘ, ಕುಂತಕ, ಚಿತ್ರಮಾರ್ಗ, ಮಾಲವ, ಕಿರಾತ, ತೋಮರ ಈ ದೇಶಗಳು ಮಿಕ್ಕ ಪರ್ವತಗಳ ತಪ್ಪಲಲ್ಲಿರುವವು.

ಹೀಗೆ ಭಾರತವು ಒಂಭತ್ತು ದೇಶಗಳುಳ್ಳದ್ದಾಗಿದೆ. ಕೃತಯುಗ, ತ್ರೇತಾಯುಗ, ದ್ವಾಪರಯುಗ, ಕಲಿಯುಗ ಈ ನಾಲ್ಕು ಯುಗಗಳ ನಿಯಮವು ಇಲ್ಲಿ ಇದೆ. ಈ ಭಾರತದ ದಕ್ಷಿಣ ಮತ್ತು ಪೂರ್ವ-ಪಶ್ಚಿಮಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಗರವಿರುವದು. ಉತ್ತರದಲ್ಲಿ ಹಿಮಾಲಯವು ಬಿಲ್ಲಿನ ಹೆದೆಯಂತೆ ತೋರುತ್ತಲಿರುವುದು. ಈ ಭಾರತವು ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಕಾರಣ ವಾಗಿರುವುದು. ಇಲ್ಲಿಂದಲೇ ಪುಣ್ಯಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಬ್ರಹ್ಮಪದವಿ, ದೇವೇಂದ್ರ ಪದವಿಗಳನ್ನು ಪಡೆಯಬಹುದು. ದೇವತ್ವವನ್ನು ಪಡೆಯಬಹುದು. ವಾಯು, ಯಕ್ಷರು, ಅಪ್ಸರೆಯರೂ ಆಗಬಹುದು. ಪಾಪಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಮೃಗ, ಹಾವು, ಕಲ್ಲು, ಮರ ಮುಂತಾದ ಜನ್ಮಗಳೂ ಉಂಟಾಗುವವು. ಈ ಭಾರತ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಬೇರೆ ಕರ್ಮ ಭೂಮಿ ಇಲ್ಲ. ದೇವತೆಗಳೂ ಸಹ ದೈವತ್ವವು ಕಳೆದ ಮೇಲೆ ನಾವು ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯರಾಗಿ ಜನಿಸುವವೇ? ಎಂದು ಸದಾ ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವರು. ಮನುಷ್ಯರು ಮಾಡಬಹುದಾದ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ದೇವತೆಗಳೂ, ಅಸುರರೂ ಮಾಡಲಾರರು. ಅವರೆಲ್ಲರೂ ತಾವು ತಾವು ಮಾಡಿದ ಕರ್ಮಗಳ ಹಿಡಿತಕ್ಕೊಳಪಟ್ಟು ಅದರ ಬಂಧನದಲ್ಲಿರುವರು. ಆ ಕರ್ಮಬಂಧನವು ಹೋಗಲೆಂದು ಸದಾ ದೇವ ದಾನವರು ಆಶಿಸುವರು. ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಭಾರತದಂತಹ ದೇಶವೇ ಇಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಮೊದಲಾದವರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುವರು. ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟುವ ಮಾನವ ಶ್ರೇಷ್ಠರೇ ಧನ್ಯರು. ಅಲ್ಲಿ ಅವರು ಧರ್ಮ, ಅರ್ಥ, ಕಾಮ, ಮೋಕ್ಷಗಳೆಂಬ ಈ ನಾಲ್ಕು ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳನ್ನೂ ಪಡೆಯುವರು. ಆ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಮಾನವರು ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡಿ ದುರ್ಲಭವಾದಂತಹ ಮಹಾಫಲಗಳನ್ನೂ ಪಡೆಯುವರು. ದಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ ಅದರ ಫಲವನ್ನು ಪಡೆಯುವರು. ದೇವತೆಗಳೂ ಜನ್ಮವನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವ ಈ ಭಾರತ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಮಾನವರು ಅನೇಕ ಬಗೆಯ ವ್ರತಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಫಲವನ್ನು ಪಡೆಯುವರು. ಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನೋದಿ ಅದರಂತೆ ಆಚರಿಸಿ ತಕ್ಕ ಫಲವನ್ನು ಪಡೆಯುವರು. ಅಹಿಂಸೆಯ ಫಲವನ್ನು ಪಡೆಯುವರು. ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯಾಶ್ರಮ, ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮ, ವಾನಪ್ರಸ್ಥಾಶ್ರಮ, ಸಂನ್ಯಾಸಾಶ್ರಮ ಇವುಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸಿ ಅವುಗಳಿಗೆ ತಕ್ಕ ಫಲವನ್ನು ಪಡೆಯುವರು. ಕೆರೆ ಕಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿ, ಭಾವಿಗಳನ್ನು ತೋಡಿಸಿ, ಸಾಲು ಮರಗಳನ್ನು ಹಾಕಿಸಿ ಉಪವನಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ ಅದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಫಲವನ್ನು ಪಡೆಯುವರು. ಈ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಶುಭ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಫಲವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವರು. ಇನ್ನೆಲ್ಲಿಯೂ ಹೀಗಿರುವದಿಲ್ಲ. ಇಂತಹ ಭಾರತದ ಗುಣಗಳನ್ನು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ವರ್ಣಿಸಲು ಯಾವನು ಸಮರ್ಥನಾಗುವನು? ಹೀಗೆ ನಾನು ಭಾರತವನ್ನು ನಿಮಗೆ ವರ್ಣಿಸಿರುವೆ. ಈ ಭಾರತವು ಪುಣ್ಯಪ್ರದವಾದುದು. ಈ ಭಾರತ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಕೇಳಿದವರಿಗೆ ಮೇಲಿನ ಫಲಗಳೆಲ್ಲವೂ ಲಭಿಸುವದಲ್ಲದೇ ಬುದ್ಧಿಯೂ ವಿಶಾಲವಾಗುವುದು. ಈ ಭಾರತದ ಮಹಾತ್ಮೆಯನ್ನು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಕೇಳಿದರೂ ಇಲ್ಲವೇ ಓದಿದರೂ ಮಾನವನು ಸಕಲ ಪಾಪಗಳನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡವನಾಗಿ ವಿಷ್ಣುಲೋಕವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮ ಮಹಾಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಹನ್ನೊಂದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ ಮುಗಿದುದು

—o—

ಕೋಣಾದಿತ್ಯ ಮಹಾತ್ಮ್ಯ ವರ್ಣನ

ಅಧ್ಯಾಯ - ೧೨

ಬ್ರಹ್ಮನು ಋಷಿಗಳಿಗೆ ''ಭಾರತ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಸ್ವರ್ಗ ಸಮಾನವಾದ ಹಾಗೂ ಮುಕ್ತಿಗೆ ನೆಲೆವೀಡಾದ ಓಂಡ್ರವೆಂಬ ದೇಶವಿದ್ದು, ಅದು ಸಮುದ್ರದಿಂದ ಉತ್ತರ ದಿಶೆಯಲ್ಲಿರುವ ವಿರಜಮಂಡಲಪರಿಯಂತ ಪಸರಿಸಿದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಪುಣ್ಯಕಾರ್ಯ ನಿರಂತರಾದ ಮನುಷ್ಯರು ವಾಸವಾಗಿರುವರು'' ಆ ಓಂಡ್ರ ದೇಶದ ಗುಣ ಕಥನಮಾಡುತ್ತ ಚತುರ್ಮುಖನು ಮಾತು ಮುಂದು ವರಿಸುತ್ತಾ ನುಡಿದದ್ದೇನೆಂದರೆ-ಆ ದೇಶದಲ್ಲಿ ವಿಪ್ರರು ಜಿತೇಂದ್ರಿಯರಾಗಿದ್ದು, ಸದಾ ವೇದಾಧ್ಯಯನ ನಿರತರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ತ್ರಿಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ವೇದೋಕ್ತ ಧರ್ಮಾಚರಣೆ ಯಲ್ಲಿ ನಿರತರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಆ ಓಂಡ್ರ ದೇಶಕ್ಕೆ ಉತ್ಕಲವೆಂದೂ ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತಿದ್ದು ಆಚಾರತ್ವ ದಲ್ಲಿ ಆದರ್ಶಪ್ರಿಯರಾಗಿದ್ದು, ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಪಿತೃಕರ್ಮಾಚರಣೆ ಹಾಗೂ ಯಜ್ಞ ಯಾಗಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಸದಾ ನಿರತರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಅನುಸರಿಸಲೇ ಬೇಕಾದ-ಯಜನ, ಯಾಜನ, ಅಧ್ಯಯನ, ಅಧ್ಯಾಪನ, ದಾನ, ಪ್ರತಿಗ್ರಹ ಮುಂತಾದ ಷಟ್ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ತಪ್ಪದೇ ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅವರು ವೇದ ವೇದಾಂತಗಳನ್ನು ಬಲ್ಲವರೂ, ಪುರಾಣೇತಿಹಾಸಗಳನ್ನು ಬಲ್ಲ ನಿಪುಣರೂ ಆಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಅಲ್ಲಿರುವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು, ನಿತ್ಯ ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರ ವಿಧಿ ಅನುಸರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಬಲ್ಲವರಿದ್ದು, ಮಾತ್ಸರ್ಯ, ಮದಗಳಿಂದ ದೂರವಿರುವರು. ಆ ಉತ್ಕಲ ದೇಶವಾಸಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಸದಾಚರಣ ನಿರತರಾಗಿದ್ದು, ಪ್ರತಿ ಕುಟುಂಬವೂ ಸಕಲ ಸುಖ, ಶಾಂತಿ, ಸಮೃದ್ಧಿ ಯಿಂದ ತುಂಬಿದ್ದಿರುತ್ತದೆ. ಅಸತ್ಯ, ಅನ್ಯಾಯ, ಅಪಚಾರವನ್ನೆಂದೂ ಅವರು ಮಾಡಲಾರರು.

ಸದಾಚಾರ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ವರ್ಣದವರಂತೆ, ಇನ್ನುಳಿದ ಕ್ಷತ್ರಿಯರೂ ಸಹ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯರೂ ಶಾಂತರೂ ಆಗಿದ್ದು ಸತ್ಯ, ನ್ಯಾಯ, ಧರ್ಮ ಅನುಸರಿಸುತ್ತಾರೆ. ತಮ್ಮ ವರ್ಣೋಚಿತ ಕರ್ಮಾನುಷ್ಠಾನದಿಂದ ಸದಾ ಸಂಪನ್ನರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಈ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನು ಕೋಣಾದಿತ್ಯನೆಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಕರೆಯಲ್ಪಡುತ್ತಾನೆ. ಆ ಸೂರ್ಯ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ದರ್ಶನ ಮಾಡಿದರೆ ಸಾಕು, ಸಕಲ ಪಾಪಗಳೂ ಪಲಾಯನ ಮಾಡುತ್ತವೆ.''

ಆಗ ಋಷಿಗಳು ಚತುರ್ಮುಖನನ್ನು ಕುರಿತು 'ಬ್ರಹ್ಮದೇವಾ, ಸೂರ್ಯನು ಆ ದೇಶದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಯಾಗಿರುವ ತಾಣ ಯಾವದು? ಹಾಗೂ ಕೋಣಾದಿತ್ಯ ಎಂದು ಹೆಸರು ಬರಲು ಕಾರಣವೇನು?' ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದಾಗ, ಕಮಲಸಂಭವನು ನುಡಿದನು- ಉಪ್ಪು ನೀರ ತೆರೆಗಳಿಂದ ಭೋರ್ಗರೆಯುವ ಕಡಲು ದಂಡೆಯ ಮೇಲೆ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿದ್ದು, ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೋಣಾದಿತ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರವು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಆ ಕ್ಷೇತ್ರವು ಸೃಷ್ಟಿ ಸೌಂದರ್ಯದ ನೆಲೆವೀಡಾಗಿದ್ದು, ಸದಾಕಾಲ ಹಸಿರು, ಹೂವುಗಳಿಂದ ರಮಣೀಯವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಸಂಪಿಗೆ, ಪುನ್ನಾಗ, ತಗರ, ಗೊರಂಟಿ, ಪಾದರಿ, ಮಾಲತಿ, ಮಲ್ಲಿಗೆ ಮುಂತಾದ ಅನೇಕ ಸುಗಂಧ ಪರಿಮಳ ಬೀರುವ ಹಲವಾರು ಬಗೆಯ ಹೂಗಿಡಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದೆಯಲ್ಲದೆ, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕೇದಿಗೆ ವನಗಳೂ ಇರುವವು. ಅಲ್ಲದೆ ತಾಳೆ, ಲಿಂಬೆ, ದೇವದಾರು, ಮತ್ತಿ, ಹೊನ್ನೆ ಮುಂತಾದ ದೈತ್ಯಾಕಾರದ ಮರಗಳು ಮುಗಿಲವರೆಗೆ ಬೆಳೆದು ನಿಂತು ಭವ್ಯವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತವೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲದೆ, ಅಶ್ವತ್ಥ, ಅಡಿಕೆ, ತೆಂಗು, ಬೇಲ, ಕಾಡುಮಾವು, ತಾಳ ಮುಂತಾದ ಗಿಡ, ಮರಗಳು ದಟ್ಟವಾಗಿ ಬೆಳೆದಿದ್ದು, ಅನೇಕ ನಮೂನೆಯ ಬಳ್ಳಿಗಳು

ಅವುಗಳಿಗೆ ಹಬ್ಬಿರುತ್ತವೆ. ಇಂತಹ ವನಾಂತರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಆದಿತ್ಯನ ಪವಿತ್ರಕ್ಷೇತ್ರ ಇರುತ್ತದೆ. ಈ ಸುಂದರ ವನದೇಶದಲ್ಲಿ ಸಾವಿರ ಕಿರಣಗಳಿಂದ ಲೋಕ ಬೆಳಗುವ ಸೂರ್ಯದೇವನು **'ಕೋಣಾದಿತ್ಯ'**ನೆಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ನೆಲೆಸಿದ್ದು, ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಅವನನ್ನು ಉಪಾಸನೆ ಮಾಡಿದರೆ ಭೋಗ ಭಾಗ್ಯಗಳನ್ನೂ ಮೋಕ್ಷವೆಂಬ ದಿವ್ಯ ಪದವಿಯನ್ನೂ ಕೊಡುವನು. ಈ ಕ್ಷೇತ್ರವು ಈ ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ಒಂದು ಯೋಜನ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಹಬ್ಬಿರುವದು; ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರವೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಮಾಘಮಾಸದ ಶುದ್ಧ ಸಪ್ತಮಿ ದಿನದಂದು, ಕೋಣಾದಿತ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಬಂದು ಅರುಣೋದಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಮುದ್ರ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ, ಶುಚಿರ್ಭೂತನಾಗಿ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯನಾಗಿದ್ದು, ಸೂರ್ಯೋಪಾಸನೆ ಹಾಗೂ ಉಪವಾಸ ವ್ರತಗಳಿಂದ, ಪಿತೃ ತರ್ಪಣ ನೀಡಬೇಕು. ಸ್ನಾನಾನಂತರ ಮಡಿಬಟ್ಟೆ ಉಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಸೂರ್ಯೋದಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಮುದ್ರ ದಂಡೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ಆಚಮನಮಾಡಿ ನಂತರ ರಕ್ತಚಂದನದಿಂದ ಅಷ್ಟದಳವುಳ್ಳ ಪದ್ಮಾಕೃತಿ ರಚಿಸಬೇಕು. ಆ ಪದ್ಮದಲ್ಲಿ ಕೇಸರಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸಬೇಕು ಹಾಗೂ ಮೇಲುಮುಖವಾಗಿ ಕರ್ಣಿಕೆಗಳನ್ನು ಸಹ ಬಿಡಿಸಬೇಕು. ನಂತರ ಒಂದು ತಾಮ್ರದ ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಎಳ್ಳು, ಅಕ್ಕಿ, ರಕ್ತಚಂದನ, ನೀರು, ದರ್ಭೆ, ಕೆಂಪು ಹೂ ಇವುಗಳನ್ನು ಇಡಬೇಕು (ಸ್ಥಾಪಿಸಬೇಕು). ಬಳಿಕ ಪಾತ್ರೆಯನ್ನು ಪಾತ್ರೆಯಿಂದಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಎಲೆಯಿಂದಾಗಲಿ (ಎಕ್ಕದ ಎಲೆ) ಮುಚ್ಚಬೇಕು. ಕೈ ಮತ್ತು ಹೃದಯ ಮೊದಲಾದ ಅಂಗಗಳಿಂದ 'ಅಂಗನ್ಯಾಸ' ಮಾಡಿ ತಾನೇ ಭಾಸ್ಕರನೆಂಬ ಅಭೇದ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿ, ಧ್ಯಾನ ಮಾಡಬೇಕು. ಆ ಕಮಲದ ಮಧ್ಯ ಹಾಗೂ ಆಗ್ನೇಯ, ಈಶಾನ್ಯ, ನೈಋತ್ಯ, ವಾಯವ್ಯ ದಳಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪುನಃ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪೂಜೆ ಮಾಡಬೇಕು.

ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಐದು ದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿಯೂ-ಮಧ್ಯಕ್ಕೆ-ಪ್ರಭೂತಾಯ ನಮಃ, ಆಗ್ನೇಯಕ್ಕೆ ವಿಮಲಾಯನಮಃ, ನೈಋತ್ಯಕ್ಕೆ ಸಾರಾಯನಮಃ, ವಾಯವ್ಯಕ್ಕೆ ಆರಾಯನಮಃ, ಈಶಾನ್ಯಕ್ಕೆ ಪರಮಾಯನಮಃ ಮಧ್ಯಕ್ಕೆ ಸುಖಾಯನಮಃ ಎಂದು ಅನುಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಪೂಜೆ ಮಾಡಿ, ಆಕಾಶದಲ್ಲಿರುವ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಕಮಲದ ಕರ್ಣಿಕೆಯ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಆವಾಹನೆ ಮಾಡಿ ಆಮೇಲೆ ಮುದ್ರೆಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಬೇಕು. ಬಳಿಕ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿಸಿ, ತೇಜೋಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಬಿಳಿಯ ಕಮಲದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತ ಕೆಂಪು ನೇತ್ರವುಳ್ಳವನೂ, ಕೆಂಪುಬಣ್ಣದ ದೇಹವುಳ್ಳವನೂ, ಎರಡು ಕೈಗಳುಳ್ಳವನೂ, ಸಕಲಾಭರಣ ಭೂಷಣನೂ, ಸುಂದರನೂ, ಶಾಂತನೂ, ಕಾಂತಿಯುಕ್ತನೂ ಆದ ಸೂರ್ಯದೇವನನ್ನು ಏಕಾಂತ ಚಿತ್ತದಲ್ಲಿ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡಬೇಕು. ಬಳಿಕ ಉದಯೋನ್ಮುಖನಾದ ಕೆಂಬಣ್ಣದ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ನೋಡಿ ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ಮಂಡಿಯೂರಿ, ಕೆಳಗೆ ಇಟ್ಟ ತಾಮ್ರದ ಪಾತ್ರೆಯನ್ನು (ಅರ್ಘ್ಯಪಾತ್ರೆ) ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ತಲೆಯ ಮೇಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಭಕ್ತಿ ಪುರಸ್ಸರವಾಗಿ, ಮೌನದಿಂದ **''ಸೂರ್ಯಾಯ''** ಎಂಬ ಮೂರಕ್ಷರ ಮಂತ್ರೋಚ್ಚಾರಣೆಯಿಂದ ಆ ಸೂರ್ಯದೇವನಿಗೆ ಅರ್ಘ್ಯ ಕೊಡಬೇಕು. ಶೂದ್ರವರ್ಣೀಯನು ಸೂರ್ಯನ ಯಾವುದಾದರೊಂದು ಹೆಸರಿನಿಂದ ಅರ್ಘ್ಯ ನೀಡಿದರೂ, ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ಮೆಚ್ಚಿಕೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಭಕ್ತಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ, ಆಗ್ನೇಯ, ನೈಋತ್ಯ, ವಾಯವ್ಯ, ಈಶಾನ್ಯ, ಮಧ್ಯ ಹಾಗೂ ಪೂರ್ವ ಮೊದಲಾದ ದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ ಹೃದಯ, ಶಿರಸ್ಸು, ಶಿಖೆ, ಕವಚ, ನೇತ್ರ, ಅಸ್ತ್ರ ಇವುಗಳನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಅರ್ಘ್ಯವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು, ಆ ಮೇಲೆ ಧೂಪ ದೀಪಾದಿಗಳಿಂದಲೂ, ನೈವೇದ್ಯಾದಿ ಪೂಜಾನುಷ್ಠಾನ ಮಾಡಿ,

ಸೂರ್ಯಜಪಮಾಡಿ, ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಮುದ್ರೆಗಳನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿ, ವಿಸರ್ಜನೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಈ ರೀತಿ ಚಾತುರ್ವರ್ಣದವರೂ, ಸ್ತ್ರೀಯರಾದಿಯಾಗಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸೂರ್ಯೋಪಾಸನೆ ಮಾಡಿದರೆ, ಇಹದಲ್ಲಿ ಸರ್ವ ಸುಖಭೋಗಗಳನ್ನೂ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಸದ್ಗತಿಯನ್ನೂ ಹೊಂದುತ್ತಾರೆ. ಮಾನವರು ಸರ್ವದಾ ಸೂರ್ಯೋಪಾಸನೆಗೈದರೆ, ಸಕಲ ಸುಖ, ಶಾಂತಿ, ಸಮೃದ್ಧಿ ಹೊಂದುವ ರೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಪ್ರತಿದಿನವೂ ತಪ್ಪದೆ, ಸ್ನಾನಾನಂತರ, ಶುಚಿರ್ಭೂತರಾಗಿ, ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ಅರ್ಘ್ಯ ಕೊಡಬೇಕು. ವಿಧಿವತ್ತಾಗಿ ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ಅರ್ಘ್ಯವನ್ನು ಕೊಡದೇ ದೇವ ಪೂಜೆಮಾಡಿದರೆ ಕಿಂಚಿತ್ ಫಲವೂ ದೊರಕದು. ಮಾಘ ಶುಕ್ಲ ಸಪ್ತಮಿಯಲ್ಲಿ ವಿಧಿವತ್ತಾಗಿ ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ಅರ್ಘ್ಯ ನೀಡಿದಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯನ ಸಕಲ ಕ್ಲೇಶ ಪರಿಹಾರವಾಗುವದಲ್ಲದೆ, ಸಕಲಸಂಪತ್ತು, ಆರೋಗ್ಯಾಭಿವೃದ್ಧಿ ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ. ನಿತ್ಯ ಸೂರ್ಯೋಪಾಸನೆಯಿಂದ ಮನುಷ್ಯನು ಆರೋಗ್ಯವಂತನೂ, ಧನಿಕನೂ, ವಿದ್ಯಾವಂತನೂ, ಆಗುವದಲ್ಲದೆ ಸಂತಾನಭಾಗ್ಯವೂ ಲಭಿಸುವದು. ಅಲ್ಲದೆ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಭಕ್ತಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಸೂರ್ಯೋಪಾಸನೆಯ ಸಾಧನೆಯಿಂದ ಮನುಷ್ಯನ ಸಂಕಲ್ಪಸಿದ್ಧಿ ಕೈಗೂಡುವದು.

ಕೋಣಾದಿತ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ, ಸಮುದ್ರಸ್ನಾನಮಾಡಿ, ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ಅರ್ಘ್ಯ ಪ್ರದಾನ ಮಾಡುವದರಿಂದ ಹಾಗೂ ಸೂರ್ಯದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಮೂರು ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ಮಾಡುವದರಿಂದ, ಹೂವು ಹಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಅರ್ಚನೆ ಮಾಡುವದರಿಂದ ಸಕಲ ಮನೋರಥ ಈಡೇರುತ್ತವೆ. ಈ ಕೋಣಾದಿತ್ಯನನ್ನು ಏಕಾಂತ ಚಿತ್ತದಿಂದ, ಭಕ್ತಿಭಾವದಿಂದ, ಗಂಧ, ಹೂವು, ಧೂಪ, ದೀಪ, ನೈವೇದ್ಯಾದಿಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸಬೇಕು, ನಮಸ್ಕರಿಸಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಕೋಣಾದಿತ್ಯನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದರೆ, ಹತ್ತು ಅಶ್ವಮೇಧಯಾಗದ ಫಲವು ದೊರಕುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಆ ಸೂರ್ಯೋಪಾಸಕನ ಹಿಂದಿನ ಏಳು ತಲೆಮಾರಿನವರು ಉದ್ಧರಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಾರೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಅವನು ಮರಣಾನಂತರ ಸುಂದರ ಶರೀರ ಹೊಂದಿ, ಯುವಕನಾಗಿ, ತೇಜಸ್ಸು ಓಜಸ್ಸುಗಳಿಂದ ಆಕರ್ಷಕ ವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿ ಗಂಧರ್ವರಿಂದ ಗುಣಗಾನ ಮಾಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಸೂರ್ಯಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುವನು. ಆ ಸೂರ್ಯಲೋಕದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕಲ್ಪಾವಧಿ ಪರ್ಯಂತ, ಸಕಲ ಭೋಗಭಾಗ್ಯಗಳನ್ನು ಸವಿದು ಮರಳಿ, ಯೋಗಿಗಳ ಕುಲದಲ್ಲಾಗಲಿ ಇಲ್ಲವೆ ಉತ್ತಮ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಕುಲದಲ್ಲಿ ಜನ್ಮ ತಳೆಯುತ್ತಾನೆ. ವೇದಾಂತಿಯಾಗಿ, ಮೇಧಾವಿಯಾಗಿ ಸದಾಚಾರಿಯಾಗಿ ಸದಾ ಸತ್ಕರ್ಮ ನಿರತನಾಗಿ, ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಿಯಾಗಿ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನೂ ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ. ಮೇಲಾಗಿ, ಇದರಂತೆ ಚೈತ್ರ ಶುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಈ ಕೋಣಾದಿತ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯೋಪಾಸನೆಯನ್ನು ಭಕ್ತಿ ಪುರಸ್ಸರವಾಗಿ ಮಾಡಿದಲ್ಲಿ ಇವೇ ರೀತಿ ಸತ್ಫಲ ಹೊಂದುವನು. ಇದಲ್ಲದೇ ಪರ್ವ ಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನ ಶಯನ, ಜಾಗರಣ, ಸಂಕ್ರಮಣ ಭಾನುವಾರ, ಸಪ್ತಮಿತಿಥಿ, ಅಮವಾಸ್ಯೆ ಮೊದಲಾದ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಕೋಣಾದಿತ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರದರ್ಶನ, ಪೂಜೆ, ಪುರಸ್ಕಾರ ಸಲ್ಲಿಸಿದ ಮತ್ತು ಮರಣಾನಂತರ ಸೂರ್ಯಲೋಕ ಹೊಂದಿ ಸರ್ವ ಸುಖ ಮತ್ತು ಮುಕ್ತಿ ಹೊಂದುವರು.

ಅಲ್ಲಿರುವ ದಕ್ಷಿಣದಿಶೆಯ ಸಮುದ್ರದ ದಂಡೆಯಲ್ಲಿ ಮಹಾದೇವನು ರಾಮೇಶ್ವರನೆಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಖ್ಯಾತನಾಗಿದ್ದಾನೆ; ಈ ರಾಮೇಶ್ವರನು, ಕಾಮನ ವೈರಿಯಾಗಿದ್ದು, ಸಮುದ್ರ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ವಿಧಿವತ್ತಾಗಿ ಇವನನ್ನು ಪೂಜೆಗೈದರೆ, ರಾಜಸೂಯ ಯಾಗದ ಫಲವನ್ನು ಇಲ್ಲವೆ ಅಶ್ವಮೇಧಯಾಗದ ಫಲವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾರೆ. ಈ ರಾಮೇಶ್ವರನನ್ನು ಭಕ್ತಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ

ಸೇವೆ ಮಾಡಿದ ಮನುಷ್ಯನು, ಸಕಲ ಸುಖ ಭೋಗಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿ, ಮರಣಾ ವಿಮಾನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡು ಗಂಧರ್ವ ರಿಂದ ಹೊಗಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಶಿವಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಶಿವಲೋಕದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕಲ್ಪ ಕಾಲಾವಧಿವರೆಗೆ ಸಕಲ ಸುಖ ಭೋಗಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿ, ಪುಣ್ಯವು ಕ್ಷಯಿಸಲು ಮರಳಿ ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ವಂಶದಲ್ಲಿ ಜನ್ಮ ತಳೆಯುತ್ತಾನೆ. ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಿಯಾಗಿ ಶಂಕರನ ಯೋಗವನ್ನು ಅನುಷ್ಠಾನಮಾಡಿ ಶಾಶ್ವತಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ. ಈ ಕೋಣಾದಿತ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಮರಣವನ್ನಪ್ಪಿದವನು, ಸೂರ್ಯಲೋಕ ಹೊಂದಿ ಸಕಲ ಸುಖ ಭೋಗಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವನು. ಪುಣ್ಯವು ಕಳೆದಂತೆಲ್ಲ ಮರಳಿ ಧಾರ್ಮಿಕನಾದ ಕ್ಷತ್ರಿಯನಾಗಿ ಜನಿಸಿ ಬಹುಕಾಲ ರಾಜ್ಯವಾಳುತ್ತಾನೆ. ಕೊನೆಗೆ ಸೂರ್ಯನ ಯೋಗವನ್ನು ಅನುಷ್ಠಾನ ಮಾಡಿ ಅದರ ಬಲದಿಂದ ಶಾಶ್ವತ ಮುಕ್ತಿ ಹೊಂದುವದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವೇ ಇಲ್ಲ.

ಋಷಿಗಳಿರಾ, ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಸಮುದ್ರತೀರದಲ್ಲಿರುವ ಅಪೂರ್ವ ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರ ವೆನಿಸಿದ ಕೋಣಾದಿತ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಮಹಿಮಾ ವಿಶೇಷವನ್ನು ನಿಮಗೆ ಇದುವರೆಗೆ ವಿವರಿಸಿರುವೆ ಎಂದನು.

ಸೂರ್ಯಪುಜಾ ನಿಯಮ

ಮುನಿವೃಂದವು ಚತುರ್ಮುಖನಿಂದ ಕೋಣಾದಿತ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರ ವಿಚಾರವನ್ನು ಕೇಳುತ್ತ, ಭಕ್ತಿಪರವಶರಾಗಿ ಪಾಪನಾಶಕನಾದ ಭಾಸ್ಕರನ ದಿವ್ಯಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಇನ್ನಷ್ಟು ಕೇಳಬೇಕೆಂಬ ಲವಲವಿಕೆಯನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಮಾಡಿ, ಬ್ರಹ್ಮದೇವನಿಗೆ ದೇವಪೂಜೆಯ ಫಲ ಹಾಗೂ ದಾನದ ಫಲವನ್ನು ವಿವರಿಸಲು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿಕೊಂಡಿತು.

ಆ ಮುನಿ ಸಂಕುಲದ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಂತೆ ಆ ಚತುರ್ಮುಖನು ನುಡಿಯುತ್ತಾನೆ. ಉಪವಾಸ ಮಾಡುವದು, ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಊಟ ಮಾಡಿ ಪೂಜಿಸುವದು. ಹಾಗೂ ಅರ್ಘ್ಯಪ್ರದಾನದ ವಿಧಾನವನ್ನು ನಿಮಗೆ ವಿವರಿಸುತ್ತೇನೆ ಎಂದಾಗ ಮುನಿಗಳು ಸಾವಧಾನ ಚಿತ್ತದಿಂದ ಆಲಿಸತೊಡಗಿದರು.

ಬಳಿಕ ಬ್ರಹ್ಮನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ- ಮನಸ್ಸಿನ ಭಾವನೆ (ದೇವರಲ್ಲಿ ಶ್ರದ್ಧೆ) ಎನ್ನುವುದೇ ಭಕ್ತಿ. ಇಲ್ಲವೇ ಅಚಲವಾದ ಆಸಕ್ತಿಯೇ ಭಕ್ತಿ ಎನ್ನಬಹುದು. ಏಕಚಿತ್ತದಿಂದ ಧ್ಯಾನಿಸುವ ವಿಧಾನವೇ ಸಮಾಧಿ ಎನಿಸುವದು. ಸೂರ್ಯನ ಮಹಿಮಾ ಕಥೆಯನ್ನು ಆದರದಿಂದ ಕೇಳುವವರು, ಅಲ್ಲದೇ ಅವನ ಭಕ್ತರನ್ನು ಪೂಜಿಸುವವರು, ಮತ್ತು ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸುವವರೆಲ್ಲ ನಿಜವಾದ ಸೂರ್ಯ ಭಕ್ತರೆನಿಸುವರು. ಸರ್ವ ಸಮರ್ಪಣ ಭಾವದಿಂದ ಭಾಸ್ಕರನನ್ನೂ, ನಿತ್ಯ ಧ್ಯಾನ, ಪೂಜೆಗೈಯ್ಯುವವರೆಲ್ಲ ಸೂರ್ಯ ಭಕ್ತರೆನಿಸುವರು. ನಿಜವಾದ ಸೂರ್ಯೋಪಾಸಕನಿಗೆ ಇನ್ನುಳಿದ ಸೂರ್ಯಭಕ್ತರ ಬಗ್ಗೆ ಅಸೂಯೆ ಇರಬಾರದು. ಶಿವ, ವಿಷ್ಣು ಮುಂತಾದ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ನಿಂದಿಸಬಾರದು. ಹೀಗಿದ್ದು ಆದಿತ್ಯನನ್ನು ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ಆರಾಧಿಸುವವನು ಭಕ್ತರಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮನೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಾನೆ. ಮಾನವನು ತನ್ನ ದೈನಂದಿನ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಾದ, ಕುಳಿತಾಗ, ನಿಂತಾಗ, ಉಣ್ಣುವಾಗ, ಮಲಗಿದಾಗ, ಅಷ್ಟೇ ಏಕೆ ಕಣ್ಣುರೆಪ್ಪೆ ಬಡಿಯುವಾಗಲೂ ಸಹ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಸದಾ ಧ್ಯಾನಿಸುವವನು ಸೂರ್ಯಭಕ್ತನು. ಸದ್ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಮಾಡಿದ ಧ್ಯಾನ, ಪೂಜೆ, ಜಪ,

ತಪಾದಿಗಳಿಂದ ಹಾಗೂ ಸದಾಚಾರವುಳ್ಳ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ದಾನಮಾಡಿದರೆ ದೇವತೆಗಳು ಸಂತುಷ್ಟರಾಗುವರು. ಅಲ್ಲದೆ ಪಿತೃದೇವತೆಗಳು ಪರಮಾನಂದಪಡುವರು. ಭಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದ ಪೂಜೆ ಪುರಸ್ಕಾರಗಳಾಗಲಿ ತರ್ಪಣ, ನೈವೇದ್ಯಗಳಿಂದ ದೇವತೆಗಳು ಎಂದೂ ತೃಪ್ತರಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ನಿಯಮ, ನೀತಿ, ಸದಾಚಾರಗಳಿಂದ ಅಂತರಂಗವನ್ನು ಪರಿಶುದ್ಧಗೊಳಿಸಿ ಮಾಡಿದ ಅಲ್ಪಭಕ್ತಿಯೇ ಮಹತ್ಫಲ ಕೊಡುವದು. ಸಕಲ ಲೋಕಕ್ಕೆಲ್ಲ ಬೆಳಕನ್ನೂ, ಜ್ಞಾನವನ್ನೂ ಕೊಡುವ ಸೂರ್ಯದೇವನಿಗೆ ಶಿರಸ್ಸು ನೆಲಕ್ಕೆ ತಾಗುವಂತೆ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿದರೆ ಸಕಲ ಪಾಪಗಳು ನಾಶವಾಗುತ್ತವೆ. ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ಮಾಡಿದರೆ ಸೂರ್ಯನು ಸುಪ್ರೀತನಾಗುವದಲ್ಲದೆ ಭೂಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ಹಾಕಿದ ಪುಣ್ಯ ಲಭಿಸುವದು. ಅಷ್ಟೇ ಏಕೆ ಭಕ್ತಿಭಾವದಿಂದ ಭಾಸ್ಕರನನ್ನು ಧ್ಯಾನ ಮಾಡುತ್ತ ಆಕಾಶ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆಯನ್ನೂ ಮಾಡಿದಾಗ ಕೋಟ್ಯಾನುಕೋಟಿ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ಹಾಕಿದಂತಾಗಿ ಅಲಭ್ಯವಾದ ಶ್ರೇಯಸ್ಸು ಲಭಿಸುವದು.

ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಷಷ್ಠಿ, ಸಪ್ತಮಿ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಒಪ್ಪೊತ್ತು ಉಪವಾಸವ್ರತ ಮಾಡಿ ವಿಧಿವತ್ತಾಗಿ ಸೂರ್ಯೋಪಾಸನೆ ಮಾಡಿದರೆ ಅಶ್ವಮೇಧಯಾಗ ಫಲ ದೊರಕುವದು. ಷಷ್ಠಿ ಅಥವಾ ಸಪ್ತಮಿಯಲ್ಲಿ ಹಗಲು ಹಾಗೂ ರಾತ್ರಿ ಉಪವಾಸದಿಂದಿದ್ದು, ಏಕಾಂತಚಿತ್ತದಿಂದ ಭಾಸ್ಕರನನ್ನು ಅರ್ಚಿಸಿದರೆ ಅವನು ಉತ್ತಮ ಗತಿ ಹೊಂದುವನು. ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷದ ಸಪ್ತಮಿದಿನ ಉಪವಾಸವಿದ್ದು, ಜಿತೇಂದ್ರಿಯತ್ವದಿಂದ, ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಶ್ರೇಷ್ಠ, ಪೂಜಾ ದ್ರವ್ಯಾದಿಗಳಿಂದ, ರತ್ನಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸಿದರೆ ಕಮಲದಂತಹ ಕೆಂಬಣ್ಣದ ವಿಮಾನವನ್ನೇರಿ ಸೂರ್ಯಲೋಕಕ್ಕೆ ತೆರಳುವನು. ಅದರಂತೆ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ ಸಪ್ತಮಿದಿನ ಉಪವಾಸವಿದ್ದು ಬಿಳಿಯ ಪೂಜಾವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಿ ಸೂರ್ಯನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದವನು ತನ್ನೆಲ್ಲ ಪಾಪಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗಿ ಸೂರ್ಯಲೋಕಕ್ಕೆ ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡುವನು.

ಋಷಿಗಳಿರಾ, ಇನ್ನು 'ಅರ್ಕಸಪ್ತಮಿ ವ್ರತ'ದ ಬಗ್ಗೆ ವಿವರಿಸುತ್ತೇನೆ. ಚಿತ್ತಗೊಟ್ಟು ಆಲಿಸಿರಿ. ಈ ವ್ರತದ ಪ್ರಕಾರ ಮೊದಲನೆಯ ದಿನ ಸೂರ್ಯದೇವನ ಮಂತ್ರದ ಸಂಪುಟೀಕರಣದಿಂದ ಅಭಿಮಂತ್ರಿತವಾದ ಒಂದು ಸೇರು ಹಿಡಿಯುವಷ್ಟು ನೀರನ್ನು ಮಾತ್ರ ಕುಡಿಯಬೇಕು. ಎರಡನೆಯ ದಿನ ಎರಡು ಸೇರು, ಹೀಗೆ ಕ್ರಮೇಣ ನೀರಿನ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಮಾಡುತ್ತ ಇಪ್ಪತ್ತುನಾಲ್ಕು ದಿನಗಳ ವರೆಗೆ ಬರಿಯ ನೀರನ್ನೇ ಕುಡಿದು ಇರಬೇಕು. ಅನಂತರ ದಿನಕ್ಕೊಂದು ಸೇರಿನಂತೆ ನೀರನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡುತ್ತ ಇಪ್ಪತ್ತನಾಲ್ಕು ದಿನಗಳವರೆಗೆ ಈ ನಿಯಮ ಮುಂದುವರಿಸಬೇಕು. ಈ ರೀತಿ ನಲವತ್ತೆಂಟು ದಿನಗಳವರೆಗೆ ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡಿ ಆದಿತ್ಯನನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಸಪ್ತಮಿಯ ದಿನ ಈ ವ್ರತವನ್ನು ಸಂಕಲ್ಪ ಮಾಡಿ ಆರಂಭಿಸಬೇಕು. ಎರಡು ವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ಈ ವ್ರತವನ್ನು ದೃಢಸಂಕಲ್ಪದಿಂದ ಮಾಡಿ ಪೂರೈಸಿದರೆ ಮನುಷ್ಯನ ಸಕಲಾವಾಂಛಿತಾರ್ಥಗಳು ಕೈಗೂಡುತ್ತವೆ.

ಇದರಂತೆ 'ವಿಜಯಸಪ್ತಮಿ' ಎಂಬ ಚಿಕ್ಕ ವ್ರತವಿದೆ. ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ ಸಪ್ತಮಿದಿನದಂದು ಶುಭ್ರಸ್ನಾತನಾಗಿ, ಭಕ್ತಿಭಾವದಿಂದ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಅರ್ಚಿಸಿ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡಬೇಕು. ಅಲ್ಲದೆ, ದಾನ, ತಪಸ್ಸು, ಹೋಮ, ಹವನಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಿದರೆ ಮಹಾಫಲವು ಲಭಿಸುತ್ತದೆ. ಮೇಲಾಗಿ ಇದೇ ದಿನ ಪಿತೃಶ್ರಾದ್ಧ ಮಾಡಿದರೆ, ಅತಿ ಶುಭ್ರನಾದ ಭಾಸ್ಕರನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದರೆ ಸಕಲ ಮನೋರಥಗಳು ಕ್ಷಿಪ್ರವಾಗಿ ನೆರವೇರುತ್ತವೆ. ಸದಾ ಯಾರು ಸೂರ್ಯನನ್ನು

ಪೂಜೆ, ಧ್ಯಾನ ಮಾಡುತ್ತಾರೋ ಅವರ ವಂಶದವರಿಗೆ ದಾರಿದ್ರ್ಯವಾಗಲಿ, ರೋಗವಾಗಲಿ ಅಂಟುವದಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದೆ ಅವರೆ ಮುಂದಿನ ಪೀಳಿಗೆಯು ಸಕಲ ಸುಖ, ಶಾಂತಿ ಸಮೃದ್ಧಿ, ಸತ್ಫಲ ಅನುಭವಿಸುತ್ತದೆ.

ಪೂಜಾ ವಿಧಾನದಲ್ಲೂ ಸೂರ್ಯೋಪಾಸನೆಯು ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಪೂರ್ಣವಾಗಿದೆ. ಬಿಳಿಯ ಗಂಧ ಇಲ್ಲವೆ ಕೆಂಪುಗಂಧ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಶುದ್ಧವಾದ ಮಣ್ಣು ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ಲೇಪನ ಮಾಡಿದರೆ ಮಾನವನ ಸಕಲ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳು ನೆರವೇರುವವು. ಸೂರ್ಯನು ಸದಾ ಪುಷ್ಪ ಪ್ರಿಯನಾಗಿದ್ದು ಪೂಜಾಕಾಲದಲ್ಲಿ ತುಪ್ಪದ ದೀಪ ಇಲ್ಲವೆ ಎಳ್ಳೆಣ್ಣೆಯ ದೀಪವನ್ನಾಗಲಿ ಹಚ್ಚಿಟ್ಟು ಆದಿತ್ಯನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದರೆ ಮಾನವನ ಕಣ್ಣುಗಳು ಸದಾ ಹೊಳೆಯುವಂತಾಗುತ್ತವೆ. ದಾನವನ್ನೂ ಮಾಡಿದವನು ಸದಾ ಜ್ಞಾನಜ್ಯೋತಿಯಿಂದ ಲೋಕ ಬೆಳಗುತ್ತಾನೆ. ಎಳ್ಳು ಮತ್ತು ಎಣ್ಣೆಗಳು ಪವಿತ್ರವಾದವುಗಳು, ಹೋಮಹವನಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಎಳ್ಳಿನ ದಾನ ಹಾಗೂ ಗೋದಾನವು ಉತ್ತಮವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗಿದೆ. ದೀಪದಾನದಲ್ಲಿ ಎಳ್ಳೆಣ್ಣೆ ದಾನ ಮಾಡಿದರೆ ಮಹಾ ಪಾಪನಾಶ, ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ; ದೇವಾಲಯ, ಸಾರ್ವಜನಿಕ ರಸ್ತೆಗಳಲ್ಲಿ ದೀಪ ಹಚ್ಚಿ ಇಟ್ಟವನು ಮುಂದಿನ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ರೂಪವಂತನೂ, ಸೌಭಾಗ್ಯವಂತನೂ ಆಗಿ ಜನಿಸುವನು.

ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಹವಿಸ್ಸುಗಳಿಂದ ಪೂಜೆ ಮಾಡುವದು ಶ್ರೇಷ್ಠ. ಔಷಧಿ ರಸಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸುವದು ಮಧ್ಯಮ. ಕೊಬ್ಬು, ಮೇದಸ್ಸು, ರಸಿಕೆಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸುವದು ಸರ್ವಥಾ ಸಲ್ಲ. ದೀಪದಾನದಿಂದ ಮಾನವನು ಸದ್ಗತಿ ಹೊಂದುವನು. ಅಲ್ಲದೆ ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ದೀಪದ ಸಾಲಿನಂತೆ ಬೆಳಗುವನು. ಪ್ರಶಾಂತವಾಗಿ ಉರಿಯುತ್ತಿರುವ ದೀಪವನ್ನು ಸ್ಥಳಾಂತರ ಮಾಡಬಾರದು. ದೀಪ ನಂದಿಸಬಾರದು. ದೀಪನಾಶದಿಂದ ಅಜ್ಞಾನವೂ, ಅಂಧತ್ವವೂ ಬರುವದಲ್ಲದೆ ಕೋಪಿಷ್ಠನಾಗಿ ಶೀಘ್ರನಾಶ ಹೊಂದುವನು. ಕುಂಕುಮ, ಅಗರು ಚಂದನಗಳಿಂದ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಪೂಜಿಸುವವನು ಮುಂದಿನ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಧನವಂತನೂ, ಕೀರ್ತಿವಂತನೂ, ಸುಖಿಯೂ ಆಗುವನು. ದಿನಾಲೂ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಾದಿಗಳಿಂದ ಶುಚಿರ್ಭೂತನಾಗಿ ಮಡಿಯಿಂದ ಕೆಂಪು ಹೂವು, ಗಂಧಗಳೊಂದಿಗೆ ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ಅರ್ಘ್ಯಪ್ರದಾನ ಮಾಡಿದರೆ ಒಂದು ವರ್ಷದೊಳಗೆ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುವರು. ಸೂರ್ಯೋದಯದ ಆರಂಭದಿಂದ ಅಸ್ತಂಗತ ನಾಗುವವರೆಗಿನ ಅವಧಿಯ ಪರ್ಯಂತ ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ಎದುರಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದು, ಸೂರ್ಯ ಮಂತ್ರ ಜಪಿಸಿದರೆ ಮಾನವನ ಸಕಲ ಪಾಪಗಳೂ ಪರಿಹಾರಗಳಾಗುತ್ತವೆ. ಇದಕ್ಕೆ 'ಆದಿತ್ಯವ್ರತ'ವೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಸೂರ್ಯೋದಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅರ್ಘ್ಯದೊಂದಿಗೆ ಎಲ್ಲವನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಿದರೆ ಸಕಲಕ್ಲೇಶಗಳೂ ಸಮೂಲನಾಶವಾಗುತ್ತವೆ. ಸೂರ್ಯದೇವನಿಗೆ ಅರ್ಘ್ಯಪ್ರದಾನಮಾಡಿ, ಗೋದಾನ, ವೃಷಭದಾನ, ವಸ್ತ್ರದಾನ ಮಾಡಿದರೆ ಏಳು ಜನ್ಮಗಳವರೆಗೂ ಪುಣ್ಯಪ್ರಾಪ್ತಿ ಇದೆ. ಯಾವಾಗಲೂ ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ಎದುರಾಗಿಯೇ ಅರ್ಘ್ಯ ಕೊಡಬೇಕು. ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ತುಪ್ಪ, ಧೂಪಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕು. ಅಗ್ನಿ, ನೀರು, ಆಕಾಶ, ಶುದ್ಧವಾದ ಭೂಮಿ, ಸೂರ್ಯ ವಿಗ್ರಹ, ಹಿಟ್ಟಿನ ವಿಗ್ರಹ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಅರ್ಘ್ಯವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ಅರ್ಘ್ಯ ಕೊಡುವಾಗ ಎಡಕ್ಕಾಗಲಿ, ಬಲಕ್ಕಾಗಲಿ ಕೊಡದೆ, ವಿಧಿವಿಧಾನಗಳಿಂದ ಅರ್ಘ್ಯ ಕೊಡಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ಸಕಲ ಪಾಪಗಳೂ ದೂರವಾಗುತ್ತವೆ. ಚತುರಸ್ರ, ಸುರಹೊನ್ನೆ ಹೂವುಗಳಿಂದ ಹಾಗೂ ಕರ್ಪುರ, ಅಗರು

ಧೂಪಗಳನ್ನು ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಿದರೆ ಸ್ವರ್ಗ ಲಭಿಸುತ್ತದೆ. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಉತ್ತರಾಯಣ, ದಕ್ಷಿಣಾಯನಗಳಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪೂಜಿಸಿದರೆ ಸಕಲಪಾಪಗಳೂ ದೂರವಾಗುತ್ತವೆ. ವಿಶೇಷತಃ ಗ್ರಹಣ, ಷಡಶೀತಿ (೮೬) ಮುಂತಾದ ಪರ್ವಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಪೂಜೆಗೈದರೆ ಸಕಲ ಪಾಪಕರ್ಮಗಳು ನಶಿಸುತ್ತವೆ.

ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಉಳಿದ ಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಸದ್ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪೂಜಿಸಿದವನು ಸೂರ್ಯಲೋಕ ಹೊಂದುವನು, ಸಕಲ ಭೋಗಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವನು. ಎಳ್ಳನ್ನ, ತಂಬಿಟ್ಟು, ಪಾಯಸ, ಹಣ್ಣು, ತುಪ್ಪದನ್ನ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ನೈವೇದ್ಯಮಾಡಿಪೂಜಿಸಿದರೆ ಸಕಲ ಕಾಮನೆಗಳೂ ಕೈಗೂಡುವವು. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ; ತುಪ್ಪದಿಂದ ಸೂರ್ಯತರ್ಪಣದಿಂದ ಸಕಲ ಸಿದ್ಧಿಯಾಗುವವು. ಹಾಲಿನ ತರ್ಪಣದಿಂದ ಮನಸ್ಸಿನ ತಾಪ ದೂರ. ಮೊಸರಿನ ತರ್ಪಣ ಸಂಕಲ್ಪಸಾಧಿತವಾಗುವವು. ಜಲತರ್ಪಣದಿಂದ ಉತ್ತಮ ಗತಿ ಪ್ರಾಪ್ತಿ. ಅಲ್ಲದೆ ಛತ್ರಿ, ಧ್ವಜ, ಪತಾಕೆ ಚಾಮರಗಳ ಸೇವೆಯಿಂದ ಅತ್ಯುತ್ತಮ ಗತಿ ಸಂಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುವದು. ನಾವು ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ಯಾವ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಸದ್ಭಕ್ತಿ-ಭಾವದಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಪಿಸುವೆವೊ ಆಯಾ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಸಾವಿರ ಸಾವಿರ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ನಮಗೇ ಮರಳಿ ಅನುಗ್ರಹಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅವನ ಕೃಪಾಕಟಾಕ್ಷದಿಂದ ತ್ರಿಕರಣಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಪಾಪ ಪರಿಹಾರವಾಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಉತ್ತಮಗತಿಯು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ನೂರಾರು ಯಾಗಗಳಿಂದ ದೊರಕುವ ಪುಣ್ಯಫಲವು ಕೇವಲ ಒಂದು ದಿನ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ, ತ್ರಿಕರಣಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಸದ್ಭಕ್ತಿ, ಪೂಜೆ, ಧ್ಯಾನ, ಜಪ, ತಪಗಳಿಂದ ದೊರಕುವದೆಂಬುವ ಮಾತು ಶತಸತ್ಯವಾಗಿದೆ.

ಆದಿತ್ಯವರ್ಣನ

ಋಷಿಗಳು, ಚತುರ್ಮುಖನನ್ನು ಕುರಿತು ''ಸೂರ್ಯನ ಮಹಿಮೆಯು ವರ್ಣಮಯವಾಗಿದ್ದು, ಅದನ್ನು ಇನ್ನೂ ಕೇಳಬೇಕೆಂದೆನಿಸಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿ, ಗೃಹಸ್ಥ ವಾನಪ್ರಸ್ಥದಲ್ಲಿರುವವನು ಹಾಗೂ ಸನ್ಯಾಸಿ ಇವರು ಯಾವ ದೇವನನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು? ನಮಗೆ ಸ್ವರ್ಗ ಲಭಿಸಲು ಯಾವ ದೇವರನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು? ಈ ಚರಾಚರ ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ರಚಿಸಿದವನು ಯಾರು? ಪ್ರಳಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜಗತ್ತು ಯಾರನ್ನು ಸೇರುವದು? ಮುಂತಾದ ಸಂದೇಹಗಳಿಗೆ ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳಬೇಕು''-ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದಾಗ ಕಮಲಾಸನನು ನಸು ನಕ್ಕು ನುಡಿದನು- 'ಋಷಿಗಳಿರಾ, ಸಕಲಲೋಕದ ಕತ್ತಲೆ ಕಳೆಯುವವನೇ ಸೂರ್ಯದೇವನು. ಇವನ ಸಮಾನ ದೇವರಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದೆ ಈ ಜಗದ ಸೃಷ್ಟಿ, ಸ್ಥಿತಿ, ಲಯಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಅವನೇ ಮೂಲವಾಗಿದ್ದು ಅದನ್ನು ವಿವರಿಸುತ್ತೇನೆ ಕೇಳಿರಿ' ಎಂದು ವಿವರಿಸಲಾರಂಭಿಸಿದನು.

ಸೂರ್ಯನು ಆದಿ ಅಂತ್ಯವಿಲ್ಲದ ಸನಾತನನು, ಪುರಾಣಪುರುಷ ಹಾಗೂ ದೇವ ದೇವೋತ್ತಮನು. ಇವನಿಗೆ ನಾಶವೆಂಬುದೇ ಇಲ್ಲ. ಇವನು ಜಗತ್ತಿಗೆಲ್ಲ ಒಡೆಯನು. ಸಕಲ ದೇವತಾ ಸ್ವರೂಪನು, ಜಗತ್ತಿನ ಚರಾಚರಗಳ ನಿಯಂತ್ರಕನು. ಅವನು ಸರ್ವತಂತ್ರ ಸ್ವತಂತ್ರನೂ ಅಹುದು. ಅವನು ಋತುಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿ ಸಮಸ್ತಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಆಧಾರಭೂತ ನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಸೂರ್ಯಮಂಡಲವೇ ಸ್ಥಿರವಾದ ನೆಲೆಯಾಗಿದ್ದು ಅದಕ್ಕೊಡೆಯನಾದ

ಸೂರ್ಯನು ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ಪಿತೃವಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಅಲ್ಲದೆ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ದೇವನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಹೊಸ ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಅವನೇ ಕಾರಣೀಭೂತ, ಲಯಕ್ಕೂ ಅವನೇ ಕಾರಣ. ಪ್ರಳಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಈ ಭೂಮಂಡಲವು ಅವನಲ್ಲಿಯೇ ಲೀನವಾಗುವುದು. ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಯೋಗಿಗಳು, ಯೋಗಸಿದ್ಧಿ ಬಲದಿಂದ ಶರೀರವೆಂಬ ಮನೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ವಾಯುರೂಪ ಧರಿಸಿ ತೇಜೋಮಯ ಸೂರ್ಯಮಂಡಲ ಸೇರುವರು. ಇವರೊಂದಿಗೆ ತಪಸ್ವಿಗಳು ಈ ಸೂರ್ಯಕಿರಣಗಳನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿ ದೇವತೆಗಳೊಡನೆ ವಿಹರಿಸುವರು. ಅವರಂತೆ ಜನಕರಾಜ ಮೊದಲಾದ ಸದ್ಗೃಹಸ್ಥರೂ, ವಾಲಿಖಿಲ್ಯ ಮೊದಲಾದ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಿಗಳೂ, ವಾನಪ್ರಸ್ಥಾಶ್ರಮಿಗಳೂ, ವ್ಯಾಸರಂತಹ ಮೊದಲಾದ ಸಂನ್ಯಾಸಿಗಳೂ ಯೋಗಾನುಷ್ಠಾನ ಬಲದಿಂದ ಸೂರ್ಯಮಂಡಲ ಪ್ರವೇಶಿಸುವರು. ಅಲ್ಲದೆ ವ್ಯಾಸಮುನಿಯ ಮಗನಾದ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿ ಶುಕನು ಆದಿತ್ಯಮಂಡಲ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಶಾಶ್ವತ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದನು. ಬ್ರಹ್ಮರುದ್ರೇಂದ್ರಾದಿ ದೇವತೆಗಳ ನಿಜಸ್ವರೂಪವು ವೇದಪುರಾಣಾದಿಗಳಿಂದ ಮಾತ್ರ ಕಂಡು ತಿಳಿಯಬಲ್ಲೆವು. ಆದರೆ ಸೂರ್ಯದೇವನನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ, ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ. ಸಾಮಾನ್ಯ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಹರಿಯ ಸ್ವರೂಪ ನಿಲುಕದು. ಆದರೆ ಸೂರ್ಯನಾರಾಯಣನು ಸಹಜವಾಗಿ ನಿತ್ಯವೂ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ದರ್ಶನ ಕೊಡುವವನು. ಅಲ್ಲದೆ ಅವನೇ ಲೋಕಕ್ಕೆ ತಂದೆ, ತಾಯಿ ಮತ್ತು ಗುರುವೂ ಸಹ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವನನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಸೂರ್ಯೋಪಾಸನೆಯಿಂದ ಮನುಜನಿಗೆ ಸಹಜ ಮುಕ್ತಿ ಲಭಿಸುವದು. ಅವನು ಆದಿ, ಅಂತ್ಯವಿಲ್ಲದ ಪ್ರಶಾಂತ ಕಿರಣಬೀರುವ ಪರಬ್ರಹ್ಮ ಸ್ವರೂಪನು, ನಿತ್ಯಾನಂದ ರೂಪನು, ಭಗವಾನ್ ಸೂರ್ಯದೇವನು ಜಗತ್ತಿಗೆ ಮಿತ್ರನೂ, ನಿತ್ಯನೂ ಆಗಿದ್ದಾನೆ.

ಒಮ್ಮೆ ಚಂದ್ರಭಾಗ ನದಿಯ ದಂಡೆಯಲ್ಲಿ ತಪಸ್ಸು ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸಿ, ಭಗವಾನ್ ಸೂರ್ಯನಾರಾಯಣನು ಸಂಕಲ್ಪಗೈದು ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಮಾಡತೊಡಗಿದನು. ಅವನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ ವೈಖರಿಯನ್ನು ಸಾದ್ಯಂತವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸುತ್ತೇನೆ ಕೇಳಿರಿ ಎಂದು ಚತುರ್ಮುಖನು ವಿವರಿಸತೊಡಗಿದನು.

ಭಗವಾನ್ ಸೂರ್ಯನಾರಾಯಣನು ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಸಾಗರ ಹಾಗೂ ದ್ವೀಪಗಳೊಂದಿಗೆ ಹದಿನಾಲ್ಕು ಲೋಕಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದನು. ಲೋಕಕ್ಷೇಮದ ಸಂಕಲ್ಪ ಸಾಧನೆಗಾಗಿ ಚಂದ್ರಭಾಗಾ ನದಿಯ ತೀರದಲ್ಲಿ ತಪಸ್ಸನ್ನೂ ಆಚರಿಸಿ, ಒಂಭತ್ತು ಜನ ಪ್ರಜಾಪತಿಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದನು. ಅವರ ಮೂಲಕ ಅನೇಕ ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡಿದನು. ನಂತರ ಸಾವಿರ ಕಿರಣಗಳುಳ್ಳ ಸೂರ್ಯ, ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೆ ಗೋಚರಿಸದ ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಹನ್ನೆರಡು ವಿಭಾಗ (ರೂಪ)ವಾಗಿ ದ್ವಾದಶಾದಿತ್ಯರನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿದನು. ಆ ದ್ವಾದಶಾದಿತ್ಯರೆಂದರೆ- ಇಂದ್ರ, ಧಾತಾ, ಪರ್ಜನ್ಯ, ತ್ವಷ್ಟಾ, ಪೂಷಾ, ಅರ್ಯಮಾ, ಭಗ, ವಿವಸ್ವಾನ್, ವಿಷ್ಣು, ಅಂಶ, ವರುಣ, ಮಿತ್ರ ಮುಂತಾದವರು ಈ ದ್ವಾದಶಾದಿತ್ಯರು ಈ ಜಗತ್ತನ್ನೆಲ್ಲ ವ್ಯಾಪಿಸಿರುವರು. ಈ ದ್ವಾದಶಾದಿತ್ಯರಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರಮೂರ್ತಿಯು ದೇವೇಂದ್ರನೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿ ದೇವತೆಗಳ ವೈರಿಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಸಿಂಹಸದೃಶನಾಗಿರುವನು. ಸೂರ್ಯನ ಎರಡನೆಯ ಮೂರ್ತಿ ಧಾತೃವು ಬ್ರಹ್ಮನಾಗಿದ್ದು ನಾನಾ ಬಗೆಯ ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುವನು. ಪರ್ಜನ್ಯನು ಮೇಘಮಂಡಲದಲ್ಲಿದ್ದು ಆಕಾಶದಿಂದ ಮಳೆ ಸುರಿಸುವನು. ನಾಲ್ಕನೆಯ ಮೂರ್ತಿಯು ತ್ವಷ್ಟೃವು ವನೌಷಧಿಗಳಲ್ಲಿ

ವಾಸವಾಗಿದ್ದು ರೋಗ ಪರಿಹಾರ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಸೂರ್ಯನ ಐದನೆಯ ಮೂರ್ತಿಯಾದ ಪೂಷನು ಆಹಾರ ಪದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿದ್ದುಕೊಂಡು ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾಣಾಧಾರನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಆರನೆಯ ಮೂರ್ತಿಯಾದ ಅರ್ಯಮನು ವಾಯುವನ್ನು ಪ್ರೇರೇಪಿಸುವ ಕಾರ್ಯನಿರತನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಭಗನೆಂಬ ಏಳನೆಯ ಮೂರ್ತಿಯು ಮಾನವ ಶರೀರ ಹಾಗೂ ಐಶ್ವರ್ಯ ಸಂಪನ್ನನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಎಂಟನೆಯವನು ವಿವಸ್ವಾನ್ ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿದ್ದು ಆಹಾರ ಪಾಕ ಮಾಡುವವನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಒಂಭತ್ತನೆಯವನಾದ ವಿಷ್ಣುವು ದೇವತೆಗಳ ವೈರಿಗಳನ್ನು ನಾಶ ಮಾಡುವವನು. ಹತ್ತನೆಯವನಾದ ಅಂಶುಮಾನ್‌ನು ಗಾಳಿಯಲ್ಲಿದ್ದುಕೊಂಡು ಆಹ್ಲಾದಗೊಳಿಸುವನು. ಹನ್ನೊಂದನೆಯ ಮೂರ್ತಿ ವರುಣನು ನೀರಿನಾಶ್ರಯ ಹೊಂದಿ ಪ್ರಾಣಗಳ ಆಧಾರ ಭೂತನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಹನ್ನೆರಡನೆಯವನೇ ಮಿತ್ರನೆಂಬುವನು ಚಂದ್ರಭಾಗಾ ನದಿಯ ತೀರದಲ್ಲಿ ಸನ್ನಿಹಿತನಾಗಿದ್ದಾನೆ.

ಆ ನದೀ ತೀರದಲ್ಲಿ 'ಮಿತ್ರ'ನು ವಾಯುವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಸೇವಿಸಿ ಲೋಕಸುಕ್ಷೇಮ ಸುಖಕ್ಕಾಗಿ ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲ ತಪಗೈದನು. ಅಲ್ಲದೆ ಅಲ್ಲಿ ನಾನಾ ವಿಧದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತರಿಗೆ ಅನುಗ್ರಹ ಮಾಡಿದನು. ಹೀಗಾಗಿ ಅವನು ವಿಶ್ವಕ್ಕೆ ಮಿತ್ರನೆಂದು ಖ್ಯಾತನಾದನು. ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಭಗವಾನ್ ಸೂರ್ಯನಾರಾಯಣನು ತನ್ನ ಹನ್ನೆರಡು ಮೂರ್ತಿಗಳಿಂದ ಸಕಲ ಭೂಮಂಡಲವನ್ನೇ ವ್ಯಾಪಿಸಿರುವನು. ಆದುದರಿಂದ ನಿತ್ಯವೂ ಹನ್ನೆರಡು ಮೂರ್ತಿ ಗಳಲ್ಲೂ ಸರಿಸಮಾನ ಭಕ್ತಿಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಈ ದ್ವಾದಶಾದಿತ್ಯರ ಮಹಿಮೆಯ ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ಶ್ರವಣ ಮಾಡಿದವರು ಸೂರ್ಯಲೋಕ ಸೇರಿ, ಸಕಲ ಸುಖ, ಭೋಗಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವರು.

ಬಳಿಕ ಮುನಿಗಳು, ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಕುರಿತು- 'ದೇವಾ, ಈ ಸೂರ್ಯನು ಅಗಾಧ ಮಹಿಮಾವಂತನೂ, ದೇವರದೇವನೆಂದು ಹೆಸರಾಗಿದ್ದರೂ, ಅದೇಕೆ ಸಾಮಾನ್ಯ ಮನುಷ್ಯನ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ತಪಸ್ಸು ಆಚರಿಸಲು ಉದ್ಯುಕ್ತನಾದ? ಅವನ ತಪಸ್ಸಿನ ಸಂಕಲ್ಪವೇನಿತ್ತು? ಎಂಬುದನ್ನು ವಿವರಿಸಿ ಹೇಳಬೇಕು' ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಲು, ಅವರ ಕೇಳಿಕೆಯಂತೆ ಬ್ರಹ್ಮನು ಸೂರ್ಯ ತಪಸ್ಸಿನ ಸಂಕಲ್ಪ ಹಿನ್ನೆಲೆಯನ್ನು ವಿವರಿಸಲಾರಂಭಿಸಿದನು.

ಆಗ ಬ್ರಹ್ಮನು, ಋಷಿ ಗಣವನ್ನು ಕುರಿತು 'ಬಹುಕಾಲದ ಹಿಂದೆ, ಸೂರ್ಯನ ತಪಸ್ಸಿನ ಹಿನ್ನೆಲೆ ಕಾರಣ ಕುರಿತು ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷಿ ನಾರದರು 'ಮಿತ್ರ'ನನ್ನೇ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದಾಗ ಅವನು ನಾರದನಿಗೆ ಎಲ್ಲವನ್ನು ಸಾದ್ಯಂತ ನಿರೂಪಿಸಿದ್ದನ್ನೇ ವಿವರಿಸುತ್ತೇನೆ, ಕೇಳಿರಿ' ಎಂದು ಮಾತನ್ನು ಮುಂದುವರೆಸಿದನು.

ಬಹುಕಾಲದ ಹಿಂದೆ, ಈ ಹನ್ನೆರಡು ಜನ ಆದಿತ್ಯರಲ್ಲಿ ಮಿತ್ರ ಹಾಗೂ ವರುಣರು ತಪಸ್ಸುಗೈದರು. ಅವರಿಬ್ಬರ ತಪಸ್ಸು ಉಗ್ರತರವಾಗಿದ್ದಿತು. ಪಶ್ಚಿಮ ಸಮುದ್ರತೀರದಲ್ಲಿ ವರುಣನು ಅನ್ನಾಹಾರ ತ್ಯಜಿಸಿ, ಬರೀ ನೀರನ್ನೇ ಅಲ್ಪಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಸೇವಿಸಿ ತಪವನ್ನಾಚರಿಸಿದರೆ, 'ಮಿತ್ರ'ನು ಮಿತ್ರ ವನಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಬರೀ ಗಾಳಿಯನ್ನೇ ಸೇವಿಸಿ, ಅನ್ನಾಹಾರ ತ್ಯಾಗಮಾಡಿ, ಉಗ್ರತರ ತಪಕ್ಕೆ ಕುಳಿತನು. ಹೀಗೆಯೇ ಹಲವಾರು ವರ್ಷಗಳು ಉರುಳಿದವು. ಅವರ ತಪಸ್ಸು ನಿರಾತಂಕವಾಗಿ ಸಾಗಿಯೇ ಇತ್ತು. ಹೀಗಿರಲು ಒಂದು ದಿನ ಮಹರ್ಷಿ ನಾರದನು ಗಂಧಮಾದನಗಿರಿಯಿಂದ ಸಂಚರಿಸುತ್ತ, ಮಿತ್ರವನ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ

ಬಂದನು. ಅಲ್ಲಿ ತುಸು ದೂರದಲ್ಲಿ ತಪೋ ಸಮಾಧಿಯಲ್ಲಿ ನಿರತನಾದ ಮಿತ್ರದೇವನನ್ನು ಕಂಡಾಗ ಅಚ್ಚರಿಯಾಯಿತು. ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ನಾರದನು 'ಮೂರುಲೋಕ ದೊಡೆಯನಾದ ಈ ಮಿತ್ರನು ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಪಿತೃವೆನಿಸಿರುವನು. ಹೀಗಿರುವಾಗ, ಈ ಮಿತ್ರನು ಯಾವ ದೇವರನ್ನು ಕುರಿತು ತಪಸ್ಸನ್ನಾಚರಿಸುತ್ತಿರಬಹುದು' ಎಂದು ಕುತೂಹಲದಿಂದ ಮಿತ್ರದೇವನನ್ನು ಕುರಿತು,

'ಓ ಮಿತ್ರದೇವ! ಸಕಲ ಸೃಷ್ಟಿಗೂ ನೀನು ಸ್ವಾಮಿ; ಆಶ್ರಯಭೂತನು. ಜಗತ್ತಿನ ಸೃಷ್ಟಿ, ಸ್ಥಿತಿ, ಸಂಹಾರಾದಿ ಕಾರ್ಯಗಳೂ ನಿನ್ನ ಸಂಕಲ್ಪ ಮಾತ್ರದಿಂದ ಜರುಗತಕ್ಕವು. ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿರುವ ಚಾತುರ್ವರ್ಣದವರೆಲ್ಲ ನಿನ್ನ ನಿತ್ಯ ಆರಾಧನೆಮಾಡಿ ಸಕಲಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಕ್ಕೆಲ್ಲ ನೀನು ಮಾತ, ಪಿತ, ದೇವನಾಗಿರುವೆ. ಹಾಗಿದ್ದೂ ನೀನು ಯಾವ ದೇವರನ್ನು ಒಲಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಇಂತಹ ನಿಶ್ಚಲ ಮನದಿಂದ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಿರುವೆ?' ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದಾಗ ಮಿತ್ರದೇವನು ನಾರದನಿಗೆ-

'ನಾರದ ಮುನಿಯೆ, ನೀನು ಕೇಳಿದ ಪ್ರಶ್ನೆ ತುಂಬಾ ಗಹನವಾದದ್ದು. ಅಲ್ಲದೆ ಇದನ್ನು ಬೇರಾರಿಗೂ ಹೇಳುವಂತಹದಲ್ಲ. ಆದರೂ ಭಕ್ತನಾದ ನಿನಗೆ ಹೇಳುವದು ನ್ಯಾಯಸಮ್ಮತ. ಹೇಳುತ್ತೇನೆ ಕೇಳು' ಎಂದು ವಿವರಿಸಲಾರಂಭಿಸಿದನು.

ಈ ಸಮಸ್ತ ಭೂಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಜಗತ್ತಿಗೆ ಮೊದಲೆನಿಸುವ ವಸ್ತುವಿದ್ದು, ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೆ ಅಗೋಚರವಾಗಿದೆ. ಬುದ್ಧಿಶಕ್ತಿಗೆ, ವಿಚಾರದ ಅಳವಿಗೆ ಹೊರತಾಗಿದೆ ಅದಕ್ಕೆ 'ಪರಮಾತ್ಮ'ವೆನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಇಂದ್ರಿಯಗಳು, ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವಿಷಯವಾಸನೆಗಳಾವವೂ ಇಲ್ಲವೇ ಇಲ್ಲ. ಈ ಪರಮಾತ್ಮ ವಸ್ತುವೇ ಸರ್ವಪ್ರಾಣಿಗಳ ಹೃದಯದಲ್ಲಿದ್ದು, ಜೀವಾತ್ಮ ಇಲ್ಲವೇ ಅಂತರಾತ್ಮವೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಸರ್ವ ಪ್ರಾಣಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೃದಯದಲ್ಲಿರುವ ಈ ಜೀವಾತ್ಮಕ್ಕೆ 'ಕ್ಷೇತ್ರಜ್ಞ'ನೆಂದೂ ತಿಳಿಯ ಲಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಜೀವಾತ್ಮನು ಸತ್ವ, ರಜ ಹಾಗೂ ತಮೋಗುಣ ವಿವರ್ಜಿತನು, ಮಾಯೆಯಿಂದ ಜೀವನಾಗಿರುವನು. ಅವನನ್ನು ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭನೆಂತಲೂ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಈ ಜೀವಾತ್ಮನನ್ನು ಶಾಸ್ತ್ರಗಳು ಬೇರೆಬೇರೆ ನಾಮಾಂಕಿತದಿಂದ ಗುರುತಿಸಿವೆ. ಸಾಂಖ್ಯಶಾಸ್ತ್ರ, ಯೋಗಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಜೀವಾತ್ಮನನ್ನು ಅನೇಕ ಹೆಸರುಗಳಿಂದ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದ್ದು, ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಅವನು ವಿಶ್ವಾತ್ಮಾ, ಶರ್ವ, ಅಕ್ಷರ ಈ ಮೂರು ರೂಪಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತಾನೆ. ಆ ಪರಮಾತ್ಮನೇ ಮೂರು ಲೋಕಗಳನ್ನೂ ವ್ಯಾಪಿಸಿದ್ದು, ತನಗೆ ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ, ಮಾಯೆಯ ಬಲದಿಂದ ಪ್ರಾಣಿ ಶರೀರಗಳಲ್ಲಿ ಜೀವ ರೂಪದಿಂದ ವಾಸವಾಗಿರುತ್ತಾನೆ.

ಈ ಜೀವಾತ್ಮನನ್ನು ಚರ್ಮಚಕ್ಷುಗಳಿಂದ ನೋಡಲಾರರು. ಅವನಿಗೆ ಕರ್ಮಲೇಪವಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳಲ್ಲಿರುವ, ಅಂತರಾತ್ಮನು, ಶರೀರದ ಎಲ್ಲ ದೈನಂದಿನ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ನೋಡಲು ಸಾಕ್ಷಿ ಎನಿಸಿದ್ದಾನೆ. ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಅವನು ನಿರ್ಗುಣ, ನಿರಾಕಾರ ಎನಿಸಿದರೂ ಮಾಯೆಯಿಂದ ಸಗುಣನಾಗುವನು. ಜಗದ್ರೂಪಧಾರಣ ಮಾಡುವನು. ಇಂತಹ ಜೀವಾತ್ಮನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅರಿಯುವ ಜಿಜ್ಞಾಸೆಯುಳ್ಳವರು ಜ್ಞಾನ ಮಾರ್ಗದ ಮೊರೆ ಹೋಗುವದು ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿದೆ. ಈ ಪರಮಾತ್ಮನು ವಿರಾಟ್‌ರೂಪಿ.

ಜಗತ್ತೆಲ್ಲವನ್ನು ತನ್ನ ಕೈ, ಕಾಲು, ಕಿವಿ, ಕಣ್ಣು, ತಲೆಗಳು ಎಲ್ಲೆಡೆಗೂ ತುಂಬಿವೆ. ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಸಕಲಾವಯವಗಳೇ ಅವನ ಅವಯವಗಳು. ಜಗತ್ತಿಗೆ ಒಬ್ಬನೇ ಆದ ಅವನು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಶರೀರದಲ್ಲಿ ವಾಸವಾಗಿದ್ದು ಸುಖವಾಗಿ ಜೀವರೂಪ ಧಾರಣ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಶರೀರಗಳಿಗೆ ಕ್ಷೇತ್ರವೆಂದು ಹೆಸರು. ಅವನು ಶರೀರದ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ಸಾಕ್ಷೀಭೂತನಾಗಿರುವದರಿಂದ ಕ್ಷೇತ್ರಜ್ಞನೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೆ ಅಗೋಚರವಾದ ಅಂತಃಕರಣವೆಂಬ ಅಂತಃಪುರದಲ್ಲಿ ಅವನು ಸದಾ ವಾಸಿಸಿರುತ್ತಾನೆ. ಅವನಿಗೆ ಪುರುಷನೆಂದೂ ಕರೆಯುವದುಂಟು. ಈ ಜಗತ್ತು ಪರಮಾತ್ಮರೂಪ ಉಳ್ಳದ್ದು. ಅವನು ಅಂದರೆ ಪರಮಾತ್ಮನು ಪುರುಷನಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ. ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಅವನೇ ಸರ್ವತ್ರ ವ್ಯಾಪಕನಾದುದರಿಂದ ಅವನು 'ಮಹಾ ಪುರುಷ'ನೂ ಅಹುದು. ಇವನು ಮಾಯೆಯಿಂದ ಅನೇಕ ಜೀವ ರೂಪಧಾರಣ ಮಾಡುವನು. ಮುಗಿಲಿನಿಂದ ಬಿದ್ದ ಮಳೆಯನೀರು ಭೂಮಿ ಗುಣಕ್ಕನುಸಾರವಾಗಿ ವಿವಿಧ ಬಣ್ಣ, ರುಚಿ ಹೊಂದುವಂತೆ ಶರೀರಗಳಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮನು ನಾನಾ ಗುಣಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತಾನೆ.

ಸ್ಥಾನಭೇದದಿಂದ ಜೀವಾತ್ಮನು (ಗುಣಾದಿಗಳಿಂದ) ವೈವಿಧ್ಯ ತಾಳಿರುವಂತೆ, ವಾಯುವು, ಪ್ರಾಣ, ಅಪಾನ, ವ್ಯಾನ, ಉದಾನ, ಸಮಾನ ಎಂಬುದಾಗಿ ಪಂಚಭೇದ ಹೊಂದಿದ್ದಾನೆ. ಅದರಂತೆ ಅಗ್ನಿಯೂ ಸಹ ಸ್ಥಾನಭೇದ ವಿಶೇಷದಿಂದ ದಕ್ಷಿಣಾಗ್ನಿ, ಗಾರ್ಹಪತ್ಯ, ಆಹವನೀಯ ಮುಂತಾದ ಸಂಜ್ಞೆ ಹೊಂದಿದ್ದಾನೆ. ಅದರಂತೆ ಈ ಪರಮಾತ್ಮನಾದರೂ ಸ್ಥಾನಭೇದದ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮ, ವಿಷ್ಣು, ಶಿವರೆಂದು ಸಂಜ್ಞೆ ಹೊಂದಿದ್ದಾನೆ. ಈ ಪರಮಾತ್ಮನೋರ್ವನಿಂದ ಸಾವಿರಾರು ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ದೇವ, ಮನುಷ್ಯ ಮುಂತಾದ ರೂಪಗಳಾಗಿವೆ. ಜೀವರೂಪದಲ್ಲಿರುವ ಈ ಪರಮಾತ್ಮನು ತನ್ನ ಪರಮಾತ್ಮಸ್ವರೂಪ ಜ್ಞಾನಪಡೆದಾಗಲೇ ಅದ್ವಿತೀಯನೆನಿಸುವನು. ಮಾಯೆಯಿಂದ ಅದ್ವಿತೀಯತ್ವ ಮುಸುಕಿದಾಗ ನಾನಾ ರೂಪಧರಿಸಿ ಜೀವನಾಗುವದೇ ಜೀವಬ್ರಹ್ಮರ ರಹಸ್ಯ ತತ್ವವು. ಚರಾಚರ ವಸ್ತುಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದ ಈ ಜಗತ್ತು ಸ್ಥಿರವಲ್ಲ, ನಿತ್ಯವೆನಿಸುವದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಪರಮಾತ್ಮ ಮಾತ್ರ ನಿತ್ಯವಾಗಿದ್ದು ಎಲ್ಲೆಡೆಯೂ ವ್ಯಾಪಕನಾಗಿದ್ದರೂ, ಅಗೋಚರನು, ಇಂಥ ಪರಮಾತ್ಮನು ಅವ್ಯಕ್ತ (ಸತ್ವ, ರಜ, ತಮೋಗುಣಗಳು)ದ ಹುಟ್ಟಿಗೆ ಕಾರಣನಾದನು. ಇದಕ್ಕೆ 'ಪ್ರಕೃತಿ' ಎಂದು ಸಂಬೋಧಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ಪ್ರಕೃತಿಯಿಂದ ಈ ಜಗತ್ತು ಜನ್ಮ ತಳೆಯಿತು. ಈ ಪ್ರಕೃತಿಯಿಂದ ಆದಿಯಲ್ಲಿ ಭಾವ ಮತ್ತು ಅಭಾವ ರೂಪನಾದ ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭ ಉದಿಸಿದನು. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಜನರು ಸರ್ವ ದೇವತಾ, ಹಾಗೂ ಪಿತೃಕಾರ್ಯಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಪೂಜಿಸುವದು ವಿಧಿವತ್ತಾದ ನಿಯಮ. ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಆ ಪರಮಾತ್ಮನ ವಿನಃ ಈ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಸರ್ವಶಕ್ತ ಪಿತನಾಗಲಿ ದೇವನಾಗಲಿ ಬೇರೆ ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ. ಇಂತಹ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಆತ್ಮಚಿಂತನೆಯ ಮೂಲಕ ಅರಿಯಲು ಸಾಧ್ಯ. ಇಂತಿರುವ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನೇ ನಾನು ಪೂಜೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ಈ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಮನಸಾ ಶುದ್ಧಾಂತಃಕರಣದಿಂದ, ಶಿವ, ವಿಷ್ಣು, ಮೊದಲಾದ ಮೂರ್ತಿ ರೂಪ ಪೂಜೆಗೈದು, ಉತ್ತಮಗತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾರೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿಯೂ ಸಹ ಈ ಪರಮಾತ್ಮನ ಪೂಜೆ ಮಾಡಿ, ಪರಮಗತಿ ಅಥವಾ ಮೋಕ್ಷವೆಂಬುದನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ಪರಮಾತ್ಮನು ನಿರ್ಗುಣನೂ, ನಿರಾಕಾರನೂ ಆಗಿದ್ದು ಅಗೋಚರನೆಂದು ವೇದಗಳು ಸಾರುತ್ತಿದ್ದು ಅಂತಹ ಪರಮಾತ್ಮ ರೂಪಿಯಾದ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ನಾನು ವಿಧಿಪೂರ್ವಕ

ಆರಾಧಿಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ಪ್ರಳಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಈ ಸೃಷ್ಟಿಯ ಚರಾಚರವೂ ಅವನಲ್ಲಿಯೇ ಐಕ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಎಲೈ ದೇವಮುನಿವರನಾದ ನಾರದನೆ, ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ರಹಸ್ಯವಾದ ಪರಮಾತ್ಮನ ಸ್ವರೂಪ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ನಿನಗೆ ಇದುವರೆಗೆ ಸಾರಿದ್ದೇನೆ. ಸೂರ್ಯನು ದೇವಾನುದೇವತೆಗಳ ಏಕೈಕ ಒಡೆಯನಾಗಿದ್ದು. ಅವನು ಸೃಷ್ಟಿಗೆ, ಸ್ಥಿತಿ, ಲಯಗಳಿಗೆ ಕಾರಣೀಭೂತನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಆದುದರಿಂದ ಮನುಷ್ಯ ಮಾತ್ರರಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ದೇವತೆಗಳೂ, ಮುನಿಸಂಕುಲವೂ ಸದ್ಭಾವ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸದಾಕಾಲ ಸೂರ್ಯನನ್ನೇ ಉಪಾಸನೆ ಮಾಡುತ್ತಿರುವದು ನ್ಯಾಯವೂ, ಸೂಕ್ತವೂ ಆಗಿದೆ.

ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮನು ಸೂರ್ಯನ ಪೂಜಾರ್ಹತೆ, ಮಹತ್ವ ವಿವರಿಸಿದ ನಂತರ 'ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮರೇ, ಇದುವರೆಗೆ ನಾರದಮುನಿಗೆ ಮಿತ್ರನು ಹೇಳಿದಂತೆ ಪರಮಾತ್ಮ ತತ್ವನಿರೂಪಣೆಯನ್ನು ನಿಮಗೆ ವಿವರಿಸಿದೆನು. ಈ ಸೂರ್ಯನ ತತ್ವವು ನಿಗೂಢವಾದದ್ದಲ್ಲದೆ ಫಲಪ್ರದವಾಗಿದೆ' ಎಂದು ನುಡಿದು, ಸೂರ್ಯತತ್ವ ಅಖ್ಯಾನವನ್ನು ವಿವರಿಸಿದ್ದೇನೆಂದರೆ.

ಈ ಸೂರ್ಯತತ್ವವನ್ನು ಸೂರ್ಯಭಕ್ತನಲ್ಲದವನಿಗೆ ಎಂದೂ ಹೇಳಬಾರದು. ಈ ಸೂರ್ಯಖ್ಯಾನ ಶ್ರವಣಮಾಡಿದಲ್ಲಿ ಸಹಸ್ರ ಕಿರಣದೊಡೆಯನ ಲೋಕವನ್ನು ಹೊಂದಬಲ್ಲನು. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಈ ಕಥಾನಕ ಅಥವಾ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವನ್ನೂ ಏಕಾಗ್ರಚಿತ್ತದಿಂದ ಆಲಿಸಿದ ಎಂತಹ ರೋಗಿಷ್ಠ ಮನುಷ್ಯನೂ ರೋಗಮುಕ್ತನಾಗುವದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಆರೋಗ್ಯವಂತನಂತೂ ಸದ್ಭಾವದಿಂದ ಆಲಿಸಿದರೆ ಅಥವಾ ಕೇಳಿದರೆ ಇಲ್ಲವೆ ಓದಿದರೆ ಮಹಾಜ್ಞಾನಿಯಾಗುವನು ಹಾಗೂ ಸೂರ್ಯದೇವನ ಸುಪ್ರೀತಿಗೆ ಪಾತ್ರನಾಗುವನು. ಜೀವನದ ದಾರಿಯಿಂದ ಜಾರಿಬಿದ್ದವನು ಸನ್ಮಾರ್ಗ ಪ್ರವೃತ್ತನಾಗುವನು. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ, ಸದಾ ಸೂರ್ಯನಾರಾಯಣನ ಅಮೋಘ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಆಲಿಸಿದಲ್ಲಿ ಸಕಲ ಮನೋರಥಗಳು ಶೀಘ್ರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಕೈಗೂಡುತ್ತವೆ; ಆದುದರಿಂದ, ಋಷಿಗಳಿರಾ! ನೀವು ಸದಾ ರವಿಯ ನಾಮಸಂಕೀರ್ತನೆ ಹಾಗೂ ಪೂಜೆಗಳಲ್ಲಿ ನಿರತರಾಗಿರಿ. ಯಾಕೆಂದರೆ ಅವನೇ ಜಗದ್ರಕ್ಷಕನು; ನಿಯಾಮಕನು, ಮರಣಾನಂತರ ಮೋಕ್ಷಪ್ರದನೂ ಆಗಿದ್ದಾನೆ.

ಮಾರ್ತಾಂಡ್ಯೈಕವಿಂಶತಿ ನಾಮಾನುಕೀರ್ತನ

ಆ ನಂತರ ಚತುರ್ಮುಖನು ಋಷಿಗಳಿಗೆ ಸೂರ್ಯನ ಮಹಿಮಾ ವಿಶೇಷವನ್ನು ವಿವರಿಸುತ್ತ, ಲೋಕದ ಸಮಸ್ತ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಅವನು ಹೇಗೆ ನಿಯಂತ್ರಿಸುತ್ತಾನೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಹೇಳಲು ಆರಂಭಿಸಿದನು. ಅವನು ಋಷಿಸಮೂಹ ಕುರಿತು, 'ಎಲೈ ಮುನಿಗಳಿರಾ! ಸೂರ್ಯನು ಮೂರು ಲೋಕಗಳಿಗೂ ಒಡೆಯನಾಗಿದ್ದು ದೇವತೆ, ಅಸುರ, ಮಾನವ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಅವನ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೊಳಪಟ್ಟು ಜೀವಿಸುತ್ತಿರುವ ಬಗೆಯನ್ನು ನಿಮಗೆ ನಿರೂಪಿಸುವೆ' ಎಂದು ಸಾದ್ಯಂತವಾಗಿ ಹೇಳಲು ಉಪಕ್ರಮಿಸಿದನು.

ಸೂರ್ಯನಾರಾಯಣನು, ರುದ್ರ, ವಿಷ್ಣು, ದೇವೇಂದ್ರ ಮೊದಲಾದವರ ತೇಜೋರೂಪ ಗುಣಸಂಪನ್ನನಾಗಿದ್ದು, ಮೂರುಲೋಕಗಳಿಗೂ ಬೆಳಕು (ಜ್ಞಾನ) ಬೀರುವವನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಅವನು ಎಲ್ಲಾ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಆತ್ಮನು, ಜಗತ್ತಿಗೆಲ್ಲ ಸೂರ್ಯನೇ 'ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡನಾಯಕ'ನೆಂದು ಹೆಸರಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಈ ಜಗತ್ತಿನ ಸಕಲ ಪ್ರಾಣಿಕೋಟಿಗೆ ಅವನೇ

ಆಧಾರಭೂತನಾಗಿದ್ದು, ಜಗತ್ತಿನ ಹುಟ್ಟು, ಸಾವು ಅವನನ್ನೇ ಅವಲಂಬಿಸಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಭೂಮಂಡಲದಲ್ಲಿಯ ಸಮಸ್ತ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳೂ ಅವನ ಇಚ್ಛಾನುವರ್ತಿಗಳಾಗಿವೆ. **''ಲೋಕದ ಚೇಷ್ಟೆಗೆ ರವಿಯೇ ಬೀಜ.''** ಹೋಮಹವನಾದಿ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಅರ್ಪಿಸಿದ ಹವಿಸ್ಸು ಅವನನ್ನೇ ಸೇರುವದು. ಅವನು ಸುಪ್ರೀತನಾಗಿ ಮಳೆ ಸುರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಮಳೆಯಿಂದ ಭೂಮಿ ಹಸಿರು; ಪ್ರಾಣಿಕೋಟಿಗಳ ಉಸಿರು. ಅವುಗಳಿಂದ ಪ್ರಜೆಗಳ ಉತ್ಪತ್ತಿಯಾಗುವದು. ಇಂತಹ ಸೂರ್ಯನಾರಾಯಣನನ್ನು ಧ್ಯಾನಮಾಡಿ ಅವನ ಒಲುಮೆ ಗಳಿಸಿದವರೇ ಧನ್ಯರು. ಜ್ಞಾನಿಗಳಾದವರೆಲ್ಲ ಆ ಸೂರ್ಯಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವರು. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಪ್ರಳಯಾನಂತರ ಪುನರಪಿ ಹೊಸಸೃಷ್ಟಿಯೂ ಸಹ ಅವನಿಂದಲೇ ಮೊದಲಾಗುವದು. ಅವನು ಕಾಲನಿಯಮಿಯೂ ಆಗಿದ್ದು, ಕ್ಷಣ, ಮುಹೂರ್ತ, ದಿವಸ, ಹಗಲು, ರಾತ್ರಿ ಪಕ್ಷ, ತಿಂಗಳು, ವರ್ಷ, ಯುಗಾದಿಗಳೆಲ್ಲ ಅವನ ಸ್ವರೂಪಗಳಾಗಿವೆ. ಅವನು ಇಲ್ಲದೇ ಹೋದಲ್ಲಿ ಕಾಲಗಣನೆ ಅಸಾಧ್ಯ. ಕಾಲವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನಿಯಮಕ್ಕೆ ನೆಲೆಯೇ ಇಲ್ಲ. ಯಜ್ಞ ಯಾಗಾದಿಗಳೂ ನಡೆಯಲಾರವು. ಅರ್ಥಾತ್ ಇವೆಲ್ಲವೂ ಒಂದು ಕ್ಲಿಪ್ತಕಾಲಕ್ಕನುಸರಿಸಿ ನಡೆಯುವಂತಹ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳೇ ಸರಿ. ಸೂರ್ಯ ನಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಋತುಗಳು ಸಂಭವಿಸಲಾರವು. ಋತುಗಳಿಲ್ಲದೇ ಹೋದರೆ ಪೃಥ್ವಿಯಲ್ಲಿ ಹೂ, ಹಣ್ಣು, ಕಾಯಿ, ಸಸ್ಯ ಸಮೃದ್ಧಿ ಕಾಣಲೂ ಸಿಗದು, ಔಷಧಿ ವನಸ್ಪತಿಗಳು ಸಹ ಹುಟ್ಟಿ ಬಾಳಿ ಬದುಕಲಾರವು. ಸೂರ್ಯನ ಪ್ರಭಾವ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ, ಭೂಲೋಕ, ಸ್ವರ್ಗಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯವಹಾರವೇ ಸ್ಥಗಿತವಾಗುವದು. ಸೂರ್ಯನಿಗೂ ನೀರಿಗೂ ಅಗಾಧ ಮೈತ್ರಿ ಇದೆ. ಬೇಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಉಗ್ರ ಕಿರಣಗಳಿಂದ ಜಲಾಶಯಗಳಲ್ಲಿ ನೀರನ್ನು ಆವಿಯಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ, ಇದರಿಂದ ಮಳೆ ಸುರಿಯುತ್ತದೆ. ನೀರಿನಿಂದಲೇ ಸೂರ್ಯನು ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಭಗವಾನ್ ಸೂರ್ಯನಾರಾಯಣನು ಋತುಮಾನಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ತನ್ನ ಬಣ್ಣವನ್ನು ಬದಲಿಸುತ್ತಾನೆ. ವಸಂತ ಋತು ಬಂದಾಗ ಕಪ್ಪುಮಿಶ್ರಕೆಂಪು (ಕಪಿಲ) ವರ್ಣದವನಾಗಿ ಕಂಡರೆ, ಗ್ರೀಷ್ಮದಲ್ಲಿ ಬಂಗಾರದ ಬಣ್ಣದವನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಮಳೆಗಾಲ ಹಾಗೂ ಶರದೃತುವಿನಲ್ಲಿ ಶ್ವೇತವರ್ಣೀಯ. ಹೇಮಂತಋತುವಿನಲ್ಲಿ ತಾಮ್ರದ ಬಣ್ಣ ಹೊಂದಿರುತ್ತಾನೆ. ಶಿಶಿರ ಋತುವಿನಲ್ಲಿ ಕೆಂಪುವರ್ಣ ಹೀಗೆ ಋತುಮಾನಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ತನ್ನದೇ ಆದ ವರ್ಣದಿಂದ ರಂಜಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅವನ ಭಕ್ತರೂ ಸಹ ಋತುಮಾನಕ್ಕನುಸರಿಸಿ ಆಯಾ ವರ್ಣಗಳಿಂದ ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಈಗ, ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ಇರುವ ಹನ್ನೆರಡು ಹೆಸರುಗಳನ್ನೂ ಅವುಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯನ್ನೂ ವಿವರಿಸುತ್ತೇನೆ ಕೇಳಿರಿ. ಅವನಿಗೆ ಆದಿತ್ಯ, ಸವಿತ್ರ, ಸೂರ್ಯ, ಮಿಹಿರ, ಅರ್ಕ, ಪ್ರಭಾಕರ, ಮಾರ್ತಾಂಡ, ಭಾಸ್ಕರ, ಭಾನು, ಚಿತ್ರಭಾನು, ದಿವಾಕರ ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಸಾಮಾನ್ಯ ನಾಮಗಳಿವೆ.

ದ್ವಾದಶಾದಿತ್ಯರು ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರು ಒಂದೊಂದು ಮಾಸಕ್ಕೆ ಅಧಿಪತಿಗಳಾಗಿದ್ದು ವಿಷ್ಣುವು ಎಂಬ ಆದಿತ್ಯನು ಚೈತ್ರದಲ್ಲಿ, ಆರ್ಯಮನು ವೈಶಾಖದಲ್ಲಿ, ವಿವಸ್ವತನು ಜ್ಯೇಷ್ಠದಲ್ಲಿಯೂ, ಅಂಶುಮಂತನು ಆಷಾಢದಲ್ಲಿಯೂ, ಶ್ರಾವಣ ಭಾದ್ರಪದಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಪರ್ಜನ್ಯ, ವರುಣರು ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅದರಂತೆ ಇಂದ್ರನು ಅಶ್ವಯುಜದಲ್ಲಿ

ಮತ್ತು ಕಾರ್ತಿಕದಲ್ಲಿ ಧಾತ್ರ ಹಾಗೂ ಮಾರ್ಗಶಿರದಲ್ಲಿ ''ಮಿತ್ರ''ರೂ ಪ್ರಕಾಶ ಬೀರುತ್ತಾರೆ. ಪುಷ್ಯಮಾಸದಲ್ಲಿ ಪೂಷನೂ, ಮಾಘದಲ್ಲಿ ಭಗನೆಂಬ ಆದಿತ್ಯರೂ ಉದಯಿಸುತ್ತಾರೆ. ಫಾಲ್ಗುಣ ಮಾಸಕ್ಕೆ ತ್ವಷ್ಟ್ರವು ಅಧಿದೇವನಿರುವನು. ಈ ದ್ವಾದಶಾದಿತ್ಯರು ಬೀರುವ ಕಿರಣಗಳನ್ನೂ ಸಹ ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ. ವಿಷ್ಣುವು ಒಂದು ಸಾವಿರದ ಇನ್ನೂರು ಕಿರಣಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದರೆ, ಅರ್ಯಮನು ಸಾವಿರದ ಮುನ್ನೂರು, ವಿವಸ್ವತನು ಸಾವಿರದ ನೂರು, ಅಂಶುವಂತನು ಸಾವಿರದ ಐದನೂರು ಕಿರಣಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತಾರೆ. ವಿವಸ್ವತನಂತೆ, ವರುಣ ಪರ್ಜನ್ಯರು ಸಾವಿರದಾರುನೂರು ಕಿರಣಕಾಂತಿಯಿಂದ ಬೆಳಗುತ್ತಾರೆ. ಮಿತ್ರನ ಹಾಗೆ ಭಗದೇವನು ಸಾವಿರ ಕಿರಣಗಳ ಲೋಕ ಬೆಳಗಿದರೆ, ತ್ವಷ್ಟ್ರವಿಗೆ ಸಾವಿರದನೂರು ಕಿರಣಗಳಿವೆ. ಇಂದ್ರನಿಗೆ ಸಾವಿರದ ಆರುನೂರು, ಧಾತ್ರವಿಗೆ ಸಾವಿರದನೂರು ಅದರಂತೆ ಮಿತ್ರನಿಗೆ ಸಾವಿರ ಕಿರಣಗಳು ಹಾಗೂ ಪೂಷನಿಗೆ ಒಂಬೈನೂರು ಕಿರಣಗಳ ಸಮುದಾಯ ಹೊಂದಿದ್ದಾರೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಉತ್ತರಾಯಣದ ಆರಂಭಕ್ಕೆ ಸೂರ್ಯ ಕಿರಣಗಳು ವರ್ಧಿಸುತ್ತವೆ. ದಕ್ಷಿಣಾಯನದಲ್ಲಿ ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಸೂರ್ಯನ ಔದಾರ್ಯಧ ಫಲವಾಗಿ ಪ್ರತಿ ದಿನ ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ಸಾವಿರಾರು ಕಿರಣಗಳು ಪಸರಿಸುತ್ತವೆ. ಈ ಲೋಕಕ್ಕೆಲ್ಲ ಸೂರ್ಯನು ಒಬ್ಬನಾದರೂ ಅವನಿಗೆ ಇಪ್ಪತ್ತನಾಲ್ಕು ಹೆಸರುಗಳಿವೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಅವನಿಗೆ ಸಾವಿರಾರು ನಾಮಾಂಕಿತಗಳಿವೆ.

ಋಷಿಗಳು, ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಕುರಿತು ''ದೇವಾ! ಸೂರ್ಯ ಸಹಸ್ರ ನಾಮಾವಳಿ ಜಪದಿಂದ ಯಾವ ಫಲಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುವದು? ಎಂಬುದನ್ನು ವಿವರಿಸಿ ಹೇಳಬೇಕು. ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದಾಗ ಕಮಲಾಸನನು ಅವರ ಸಹಜ ಕುತೂಹಲವನ್ನು ಅರಿತು ನುಡಿದನು-

''ಮುನಿಶ್ರೇಷ್ಠರೇ, ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ಪ್ರಿಯಕರವಾದ ಸ್ತೋತ್ರವೊಂದನ್ನು ನಿಮಗೆ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಅದು ಸಹಸ್ರನಾಮದ ಫಲವನ್ನು ಕೊಡುವಂತಹದಿದ್ದು ಅದನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನ ಪಡೆಯುವವರು ನಿತ್ಯವೂ ಜಪಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅದರಿಂದ ಬರುವ ಪುಣ್ಯ ಫಲಪ್ರಾಪ್ತಿಯ ಕುರಿತು ವಿವರಿಸುತ್ತೇನೆ ಕೇಳಿರಿ'' ಎಂದು ಹೇಳಲಾರಂಭಿಸಿದನು.

ಭಾಸ್ಕರನಿಗೆ ರಹಸ್ಯಪೂರಿತವಾದ ಹಾಗೂ ಮಂಗಳವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಶುಭ ನಾಮಗಳು ಹಲವಾರು ಇವೆ. ಅವನಿಗೆ, ವಿಕರ್ತನ, ವಿವಸ್ವಾನ್, ಮಾರ್ತಾಂಡ, ಭಾಸ್ಕರ, ರವಿ, ಲೋಕಪ್ರಕಾಶನ, ಶ್ರೀಮಾನ್, ಲೋಕಚಕ್ಷು, ಮಹೇಶ್ವರ, ಲೋಕಸಾಕ್ಷಿ, ತ್ರಿಲೋಕೇಶ, ಕರ್ತಾ ಎಂಬ ಹೆಸರುಗಳಿವೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಅವನನ್ನು ಹರ್ತಾ, ತಮಿಸ್ರಹಾ, ತಪನ, ತಾಪನ, ಶುಚಿ, ಸಪ್ತಾಶ್ವವಾಹನ, ಗಭಸ್ತಿ ಎಂತಲೂ ಸಂಬೋಧಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮೇಲಾಗಿ ಅವನಿಗೆ ಹಸ್ತ, ಬ್ರಹ್ಮ, ಸರ್ವದೇವ, ನಮಸ್ಕೃತ ಎಂಬ ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದು ನಾಮಧೇಯಗಳಿದ್ದು ಅವು ಅವನಿಗೆ ಬಹು ಪ್ರಿಯವಾಗಿವೆ. ಈ ನಾಮಾಂಕಿತವುಳ್ಳ ಸ್ತೋತ್ರವು **''ಸೂರ್ಯಸ್ತವರಾಜ''**ವೆಂದು ಲೋಕಪ್ರಸಿದ್ಧ ವಾಗಿದ್ದು ಮಹಾಮುನೀಶ್ವರರೆಲ್ಲ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪಾರಾಯಣಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಈ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ನಿತ್ಯ ಸದ್ಭಕ್ತಿಭಾವದಿಂದ ಪಠಣಮಾಡಿದರೆ ಆರೋಗ್ಯ, ಐಶ್ವರ್ಯ ಸಂಪದಭಿವೃದ್ಧಿಯಾಗಿ ಸಕಲ ವಾಂಛಿತಾರ್ಥಗಳು ನೆರವೇರುತ್ತವೆ. ಈ ಸೂರ್ಯಸ್ತವವನ್ನು ಪ್ರಾತಃಕಾಲ ಹಾಗೂ ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿ ತಪ್ಪದೇ ಪಠಿಸಿದರೆ ಸಕಲಪಾಪಗಳು ನಾಶವಾಗುತ್ತವೆ. ಅಷ್ಟೇಅಲ್ಲ, ಈ ಸೂರ್ಯಸ್ತವ ಜಪದಿಂದ

ಮನಸ್ಸು, ಶರೀರ ವಾಕ್ಕುಗಳು ಪರಿಶುದ್ಧವಾಗಿ ಪಾಪಗಳು ದೂರವಾಗುತ್ತವೆ. ಈ **''ಸೂರ್ಯಸ್ತವರಾಜ''** ಹೋಮಮಂತ್ರ, ಸಂಧ್ಯೋಪಾಸನೆಯಮಂತ್ರ, ಅರ್ಘ್ಯಮಂತ್ರ ಮತ್ತು ಬಲಮಂತ್ರವೂ ಎನಿಸುತ್ತದೆ. ಹೋಮಹವನಾದಿ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು **''ಶುಭಸ್ತವ''** ಎಂಬರ್ಥದಲ್ಲಿ ಪಠಣ ಮಾಡಿದರೆ ಸಕಲ ಪಾಪಗಳೂ ನಿರ್ಮೂಲವಾಗುತ್ತವಲ್ಲದೆ ಅನ್ನದಾನ ಮೊದಲಾದ ದಾನಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ನಮಸ್ಕಾರಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಮಂತ್ರವು ಪ್ರಯೋಜನಕಾರಿಯೂ ಫಲಕಾರಿಯೂ ಆಗಿದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಮುನಿಶ್ರೇಷ್ಠರೇ, ನೀವು ಈ ಸ್ತವರಾಜವನ್ನು ನಿತ್ಯವೂ ಜಪಿಸಿ ಸಕಲ ಅಭೀಷ್ಟಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳಿರಿ' ಎಂದು ನುಡಿದನು.

ಮಾರ್ತಾಂಡಜನ್ಮ. ಶರೀರ ವರ್ಣನ

ಮುನಿಜನರು ಬ್ರಹ್ಮದೇವನನ್ನು ಕುರಿತು-ದೇವಾ, ಸೂರ್ಯನು ಹನ್ನೆರಡು ರೂಪಧರಿಸಿ ಲೋಕ ಬೆಳಗುತ್ತಿದ್ದು, ಅವನು ಜನಿಸಿದ್ದು ಹೇಗೆ? ಅವನಿಗೆ ಜನನಿ ಯಾರು? ಮುಂತಾದವುಗಳ ಕುರಿತು ವಿವರಿಸು. ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದಾಗ, ಚತುರಾನನನು ಸೂರ್ಯನ ಜನನದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯನ್ನು ವಿವರಿಸಲಾರಂಭಿಸಿದನು.

ದಕ್ಷ ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಅದಿತಿ, ದಿತಿ, ದನು, ವಿನ ಎಂಬುದಾಗಿ ಅರವತ್ತು ಮಂದಿ ಸುಂದರಿಯರಾದ ಕನ್ಯೆಯರು ಜನಿಸಿದರು. ಅವರ ಪೈಕಿ ತಂದೆಯಾದ ದಕ್ಷನು ಹದಿಮೂರು ಜನ ಕನ್ಯೆಯರನ್ನು ಕಶ್ಯಪನಿಗೆ ಧಾರೆ ಎರೆದುಕೊಟ್ಟನು. ಅವರಲ್ಲಿ ಅದಿತಿಯ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಜಗದ ಒಡೆಯರೆನಿಸಿದ ದೇವತೆಗಳು ಜನಿಸಿದರು.

ದಿತಿಯು ದೈತ್ಯರಿಗೆ ಜನ್ಮ ನೀಡಿದಳು. ದನುದೇವಿಯು ಮಹಾ ಉಗ್ರಸ್ವಭಾವ--ದವರಾದ ದಾನವರನ್ನು ಹೆತ್ತಳು. ವಿನತಾದೇವಿ ಹಾಗೂ ಇನ್ನಿತರರು ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಜನ್ಮ ನೀಡಿದರು. ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಕಾಲಾನುಕ್ರಮದಲ್ಲಿ, ಕಶ್ಯಪನಿಂದ ಸಂತಾನ ಸಮೃದ್ಧಿಯು ಅಪರಂಪಾರವಾಗಿ ಸಮೃದ್ಧಿಗೊಂಡಿತು.

ಕಶ್ಯಪನ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳು ಮುಖ್ಯರೆನಿಸಿದ್ದು, ಸ್ವಭಾವದಿಂದ ಸಾತ್ವಿಕರಾಗಿದ್ದರು. ಉಳಿದವರು ರಜೋಗುಣ ಹಾಗೂ ತಮೋಗುಣ ಸ್ವಭಾವದವರೆಂದು ಹೆಸರಾದರು. ಬ್ರಹ್ಮ ನಿಯಮಾನುಸಾರ ದೇವತೆಗಳು ಯಜ್ಞಯಾಗಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ನೀಡಲಾಗುವ ಹವಿಸ್ಸು, ಭಕ್ಷಿಸುವವರಾದರು. ಇದನ್ನರಿತ ದೈತ್ಯರು, ದಾನವರು ತಮ್ಮ ಪ್ರಾಬಲ್ಯದಿಂದ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಸ್ವರ್ಗದಿಂದ ಓಡಿಸಿದರು. ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಹವಿಸ್ಸು ದೊರೆಯದೆ ಕಂಗೆಟ್ಟರು. ಹವಿಸ್ಸಿನ ಕಚ್ಚಾಟದಿಂದ ಮೂರು ಲೋಕವೂ ಹಾಳಾಗಿ ಹಾಹಾಕಾರ ಉಂಟಾಯಿತು. ತನ್ನ ಸಂತಾನಕ್ಕೊದಗಿದ ದುರ್ಗತಿಗಾಗಿ ದೇವಮಾತೆ ಅದಿತಿದೇವಿಯು ಸೂರ್ಯರಾಧನೆಯನ್ನು ಸದ್ಭಕ್ತಿಭಾವದಿಂದ ಕೈಕೊಂಡಳು. ನಿತ್ಯ ಅನ್ನಾಹಾರ ತ್ಯಜಿಸಿ ಭಗವಾನ್ ಸೂರ್ಯ ನಾರಾಯಣನನ್ನು ತನ್ನ ಸಂತಾನಕ್ಕೊದಗಿದ ಸಂಕಷ್ಟ ನಿವಾರಣೆಗಾಗಿ ಬೇಡಿಕೊಂಡಳು. ತ್ರಿಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಭಾಸ್ಕರನನ್ನು ಭಕ್ತಿಭಾವದಿಂದ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆಂದರೆ-

ಓ ಬ್ರಹ್ಮವಸ್ತುವಿನ ಸಾಕಾರಸ್ವರೂಪ ಸೂರ್ಯದೇವಾ, ಜಗತ್ತಿಗೆ ಸುಖವಾಗಲೆಂದು ಹಾರೈಸಿ ನಿನಗೆ ಶರಣು ಬಂದಿದ್ದೇನೆ. ಋಗ್ವೇದ, ಸಾಮವೇದ ಹಾಗೂ ಯಜುರ್ವೇದಗಳ

ಸ್ವರೂಪನೆ, ನಿನಗೆ ಅನಂತವಂದನೆಗಳು. ನೀನು ಪುರಾಣಪುರುಷನು, ಓಂಕಾರ ರೂಪಿಯು, ಸದಾ ಭಕ್ತರ ಅಂತರಂಗದ ವೇದನೆಯನ್ನು ಅರಿಯಬಲ್ಲ ಪ್ರಾಣ ಸ್ವರೂಪನು ನೀನು ಎಂದು ಸರ್ವದಾ ರಾತ್ರಿ, ಹಗಲು ಏಕಾಗ್ರಚಿತ್ತದಿಂದ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು.

ಹೀಗೆ ಕೆಲವು ಕಾಲ ಕಳೆಯಲು ತೇಜೋಮಂಡಲದಿಂದ ಕಣ್ಣು ಕೋರೈಸುವ ಬೆಳಕಿನ ಸೂರ್ಯನಾರಾಯಣನು ಅದಿತಿದೇವಿಗೆ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾದನು. ಅಂತಹ ಕಾಂತಿಪುರುಷನಾದ ಸೂರ್ಯನು ತನ್ನ ಭಕ್ತಿಗೆ ಒಲಿದು ಬಂದು ನಿಂತಾಗ ಅದಿತಿಗೆ ಆನಂದ ಅಚ್ಚರಿಗಳುಂಟಾದವು. ಪರಮಾನಂದ ಭರಿತಳಾಗಿ, ಭಕ್ತಿಭಾವದಿಂದ ನಮಿಸಿ, ಜಗತ್ಕಾರಣ ದಿನಮಣಿಯೇ! ನಿನ್ನ ಉಗ್ರರೂಪವನ್ನು ನಾನು ನೋಡಲಾರೆ. ನೀನು ಸೌಮ್ಯರೂಪಧರಿಸಿ ಕರುಣಿಸು. ಭಕ್ತವತ್ಸಲನೆ, ನನ್ನ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕಾಪಾಡು ಕಾಪಾಡು' ಎಂದು ದೀನಭಾವದಲ್ಲಿ ಮೊರೆಯಿಟ್ಟಳು. ಅವಳ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಂತೆ ಆ ತೇಜೋಮಂಡಲ ಮಧ್ಯದಿಂದ ಕಾಯ್ದತಾಮ್ರದ ಮೈಬಣ್ಣವುಳ್ಳ ಸೌಮ್ಯರೂಪಧರಿಸಿ ಸೂರ್ಯದೇವನು ನಸುನಗುತ್ತ ಅದಿತಿಯ ಮುಂದೆ ಬಂದು ನಿಂತನು.

ಆ ಬಳಿಕ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ನೋಡಿ, ಅದಿತಿಯು ಭಕ್ತಿಭಾವದಿಂದ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದಾಗ ದಯಾಮಯನಾದ ದಿನಕರನು ಅವಳಿಗೆ ಬೇಕಾದ ವರ ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳಲು ಸೂಚಿಸಿದನು. ಅವನ ಮಾತಿನಿಂದ ಹರ್ಷಭರಿತಳಾದ ಅದಿತಿಯು ಸೂರ್ಯದೇವನಿಗೆ 'ದೇವಾ, ದೈತ್ಯ ದಾನವರ ಕ್ರೂರ ವರ್ತನೆಯಿಂದಾಗಿ ನನ್ನ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಹವಿಸ್ಸು ದೊರೆಯದಂತಾಗಿದೆ. ಸ್ವರ್ಗದ ಅಧಿಕಾರದಿಂದ ವಂಚಿತರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ನೀನು ದೇವತೆಗಳ ಸಹೋದರನಾಗಿ, ಆಪದ್ಬಂಧುವಾಗಿ, ಅವರ ಸ್ವರ್ಗದ ಅಧಿಕಾರ ಮರಳಿಕೊಡಿಸಲು, ಅವರ ಶತ್ರುಗಳಾದ ದೈತ್ಯ, ದಾನವರನ್ನು ನಾಶಮಾಡು. ಮರಳಿ ನನ್ನ ಸಂತಾನ (ದೇವತೆಗಳು) ಹವಿಸ್ಸನ್ನು ಸವಿಯುವಂತಾಗಲಿ. ಕರುಣಾಕರನಾದ ನೀನು ನನ್ನ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನು ಮನ್ನಿಸಲು ಕಾರ್ಯ ಪ್ರವರ್ತನಾಗಬೇಕು' ಎಂದು ಪರಿಪರಿಯಾಗಿ ಬೇಡಿಕೊಂಡಳು.

ಅವಳ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನು ಆಲಿಸಿದ ಸಹಸ್ರಕಿರಣನು ನಸುನಕ್ಕು ಅದಿತಿಗೆ ಅಭಯ ನೀಡುವ ಸ್ವರದಲ್ಲಿ 'ನೀನು ನಿಶ್ಚಿಂತಳಾಗಿರು. ನಿನ್ನ ಮಕ್ಕಳು ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಸದೆಬಡಿದು ಸಮೂಲ ನಾಶಮಾಡಲು ನಾನೇ ಸ್ವಯಂ ನಿನ್ನ ಪುತ್ರನಾಗಿ ಜನಿಸಿ ಬರಲಿದ್ದೇನೆ' ಎಂದು ನುಡಿದು ಅಂತರ್ಧಾನ ಹೊಂದಿದನು. ಇತ್ತ ಅದಿತಿಯು ಮನದಿಷ್ಟಾರ್ಥ ಸಿದ್ಧಿ ಪಡೆದು ಗೆಲವಿನಿಂದ ಮನೆಗೆ ತೆರಳಿದಳು. ಸುಮಾರು ಒಂದು ವರ್ಷಾವಧಿನಂತರ ಸೂರ್ಯದೇವನು ತನ್ನ **'ಸುಷುಮ್ನಾ'** ಕಿರಣದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಅದಿತಿಯ ಗರ್ಭ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು. ಗರ್ಭವತಿಯಾದ್ದಾಗ್ಯೂ ಸಹ, ಅದಿತಿಯು ಕೃಚ್ಛ್ರ ಚಾಂದ್ರಾಯಣ ವ್ರತ ಉಪವಾಸ ಬಿಡಲಿಲ್ಲ. ಇದನ್ನರಿತ ಪತಿಯಾದ ಕಶ್ಯಪನು ಉಪವಾಸದಿಂದ ಗರ್ಭವನ್ನು ಹಾಳು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಾರದೆಂದು ಸ್ವಲ್ಪ ಬಿರುಸಾಗಿ ನುಡಿದಾಗ, ಮಾತಿಗೆಮಾತು ಬೆಳೆದು ಅದಿತಿಯೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಸಿಟ್ಟಾಗಿ ಗರ್ಭವನ್ನು ವಿಸರ್ಜಿಸಿದಳು. ಪ್ರಚಂಡ ಪ್ರಕಾಶದಿಂದ ಬೆಳಗುತ್ತಿರುವ ಆ ದಿವ್ಯಪಿಂಡವನ್ನು ಕಂಡ ಕಶ್ಯಪನು ಪತ್ನಿಯ ಮಾತು ನಿಜವೆನಿಸಿ, ಎದುರಿನಲ್ಲಿರುವ ವಿಸೃಜಿತ ಗರ್ಭಕ್ಕೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ವೇದಸೂಕ್ತದಿಂದ ಸ್ತುತಿಸಿದನು. ಅವನ ಸ್ತುತಿ ನಡೆದಿರುವಾಗಲೇ ಆ ಗರ್ಭಾಂಡದಿಂದ ಓರ್ವ ತೇಜಸ್ವೀ ಪುರುಷನು ಹೊರಬಂದನು.

ಕಶ್ಯಪನಿಗೆ ಅಚ್ಚರಿ ಹಾಗೂ ಭಯಮಿಶ್ರಿತ ಭಾವನೆಯಿಂದಿರುವಾಗ ಆಕಾಶವಾಣಿಯಾಗಿ ''ಓ ಮುನಿವರಾ, ನೀನು ಕೋಪದ ಭರದಲ್ಲಿ ಅದಿತಿಗೆ, ಗರ್ಭವನ್ನು ಉಪವಾಸದಿಂದ ಹಾಳುಮಾಡುವೆ ಎಂದ ಕಾರಣ ಈ ಗರ್ಭದಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾದ ಮಗನು ಮುಂದೆ ಮಾರ್ತಾಂಡನೆಂದು ಕರೆಯಲಾಗುವದು. ಇವನೇ ದೈತ್ಯ, ದಾನವರನ್ನೂ ಸಮೂಲನಾಶ ಮಾಡುವ ಕಾರಣಪುರುಷನಾಗುವನು ಎಂದು ನುಡಿಯಿತು. ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರಿಗೂ ಈ ಅಭಯಪೂರ್ಣ ಅಶರೀರವಾಣಿಯಿಂದ ಹೋದಜೀವ ಬಂದಂತಾದರೆ ದೈತ್ಯ ದಾನವರು ಕಂಗಲಾದರು. ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲ ದೇವೇಂದ್ರನ ಮುಂದಾಳುತನದಲ್ಲಿ ರಣೋತ್ಸಾಹದಿಂದ ದೈತ್ಯರ ಹಾಗೂ ದಾನವರ ದಮನಕ್ಕಾಗಿ ಯುದ್ಧ ಸನ್ನದ್ಧರಾದರು. ದೇವ ದಾನವರ ನಡುವೆ ಘನಘೋರ ಸಂಗ್ರಾಮ ನಡೆಯಿತು. ಉಭಯ ಪಕ್ಷಗಳು ವೀರಾವೇಶದಿಂದ ಹೋರಾಡುವಾಗ, ಪರಸ್ಪರ ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರಗಳ ತಾಕಲಾಟದಿಂದ ಜಗತ್ತೆಲ್ಲವೂ ಉರಿಯ ತೊಡಗಿತು. ಆ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಮಾರ್ತಂಡನ ಕ್ರೂರದೃಷ್ಟಿ, ಹೂಂಕಾರಗಳಿಂದಲೇ ಹಲವಾರು ಅಸಮಬಲ ಅಸುರರೆಲ್ಲ ಅಸುನೀಗಿಸಿದರೆ, ಕೆಲವರು ಪಲಾಯನ ಮಾಡಿದರು. ಇನ್ನುಳಿದವರು ಮಾರ್ತಾಂಡನ ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ಸುಡಲ್ಪಟ್ಟು ಬೂದಿಯಾಗಿ ಬಿದ್ದರು.

ಯುದ್ಧ ಮುಕ್ತಾಯವಾಗಿ ದೇವತೆಗಳು ಗೆಲವು ಪಡೆದು ಹರ್ಷಿಸಿದರು. ತಮ್ಮ ಗೆಲುವಿನಲ್ಲಿ ಮೂಲಕಾರಣರಾದ ಸೂರ್ಯನನ್ನೂ, ಅದಿತಿಯನ್ನೂ ಪರಿಪರಿಯಾಗಿ ಸ್ತುತಿಸಿದರು. ದೇವತೆಗಳು ಅಂದಿನಿಂದ ಹವಿಸ್ಸನ್ನು ಮೊದಲಿನಂತೆ ಪಡೆಯುವಂತಾಯಿತು. ಸ್ವರ್ಗದ ಸರ್ವಾಧಿಕಾರವೂ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಯಿತು. ಭಗವಾನ್ ಮಾರ್ತಂಡನೂ ಸಹ ತನ್ನ ಅಧಿಕಾರ ನಡೆಯಿಸತೊಡಗಿದನು. ಅಂದಿನಿಂದ ಅವನ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಕೊಂಚ ಮಾರ್ಪಾಟಾಯಿತು. ಅಗ್ನಿಪಿಂಡದಂತೆ ಸೂರ್ಯನು ಮೇಲೂ, ಕೆಳಗೂ ಕಿರಣ ಉಳ್ಳವನಾಗಿದ್ದರೂ ಪ್ರಖರತೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಿದನು. ಸೌಮ್ಯ ಸುಂದರರೂಪವನ್ನು ಧರಿಸಿದನು.

ಕಾಲಾನಂತರದಲ್ಲಿ, ವಿಶ್ವಕರ್ಮ ಪ್ರಜಾಪತಿಯು ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಪ್ರಸನ್ನಗೊಳಿಸಿ ಅವನಿಗೆ ತನ್ನ ಮಗಳಾದ ಸಂಜ್ಞಾದೇವಿಯನ್ನು ಧಾರೆಯೆರೆದು ಕೊಟ್ಟನು. ಅವಳಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನು ಮಹಿಮಾವಂತರಾದ ಇಬ್ಬರು ಗಂಡುಮಕ್ಕಳನ್ನೂ ಹಾಗೂ ಯಮುನೆಯೆಂಬ ಹೆಣ್ಣುಮಗಳು ಹೀಗೆ ಮೂರು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಪಡೆದನು. ಬರಬರುತ್ತ ಸೂರ್ಯನು ತನ್ನ ಉಗ್ರ ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ಮೂರು ಲೋಕಗಳಿಗೂ ಅಸಾಧ್ಯವಾದ ಬೇಗೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡಿದನು. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಸೂರ್ಯನ ಉಗ್ರತೇಜಸ್ಸನ್ನು ಎದುರಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದೆ ಸಂಜ್ಞಾದೇವಿಯು ತನ್ನ ನೆರಳನ್ನು ಉದ್ದೇಶಿಸಿ ಹೀಗೆಂದಳು : ಛಾಯಾದೇವಿ, ನಾನೀಗ, ನನ್ನ ತಂದೆಯ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಬರುತ್ತೇನೆ. ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೂ ನೀನು ನಿರ್ಭಯದಿಂದ ಇರು. ''ಈ ಕುಮಾರರಿಬ್ಬರನ್ನು ಹಾಗೂ ಮಗಳನ್ನು ಪ್ರೀತಿ-ವಾತ್ಸಲ್ಯದಿಂದ ಪೋಷಿಸು. ನಾನು ಹೋದ ವಿಷಯವನ್ನು ಭಗವಂತನಾದ ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ಹೇಳಕೂಡದು'' ಎಂದಾಗ ಛಾಯೆಯು ರಹಸ್ಯ ಕಾಪಾಡುವಲ್ಲಿ ನಾನು ಜಾಗ್ರತಳಾಗಿರುವೆ. ಆದರೆ ರಹಸ್ಯ ಬಯಲಾಗಿ ಸೂರ್ಯನು ಕೋಪದಿಂದ ಶಾಪ ಕೊಡುವತನಕ ನಾನು ನಿನ್ನ ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿಯ ರಹಸ್ಯ ಕಾಪಾಡುತ್ತೇನೆ, ಆಯಿತೆ'' ಎಂದು ನುಡಿದಳು. ಸಂಜ್ಞಾದೇವಿಯು ಅವಳ ಮಾತಿನ ಭರವಸೆ ಪಡೆದು ತನ್ನ ತಂದೆಯ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಸಾವಿರ ವರ್ಷ ಸುಖವಾಗಿದ್ದಳು. ಒಂದು ದಿನ ತಂದೆಯು ಬೇಸರಗೊಂಡು ಮಗಳಿಗೆ

ಗಂಡನ ಮನೆಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಹೋಗಲು ಹೇಳಿದರೂ, ಕೇಳದೆ ಅವಳು ಹೆಣ್ಣು ಕುದುರೆಯ ರೂಪ ಧರಿಸಿ ಕುರುದೇಶಕ್ಕೆ ತೆರಳಿದಳು. ಅಲ್ಲಿ ಬಹಳ ವರ್ಷ ಪತಿವ್ರತಾ ಧರ್ಮದಿಂದಿದ್ದು, ಅನ್ನಾಹಾರ ವರ್ಜಿಸಿ ನಿಷ್ಠೆಯಿಂದ ತಪವನ್ನಾಚರಿಸಿದಳು.

ಇತ್ತ ಸಂಜ್ಞೆಯು ತಂದೆಯ ಮನೆಗೆ ಹೋದ ನಂತರ, ಸಂಜ್ಞೆಯ ಹೇಳಿಕೆಯಂತೆ ಛಾಯೆಯು ಅವಳ ರೂಪ ಧರಿಸಿ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಸೇವಿಸಲಾರಂಭಿಸಿದಳು. ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ಇದಾವುದೂ ತಿಳಿಯದು ಪಾಪ ! ಛಾಯೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಎಂದಿನಂತೆ ಅನುರಕ್ತನಾಗಿದ್ದು ಅವಳಿಂದ ಮತ್ತೆ ಇಬ್ಬರು ಗಂಡು ಮಕ್ಕಳು ಹಾಗೂ ಹೆಣ್ಣು ಮಗುವೊಂದನ್ನು ಪಡೆದನು. ಛಾಯಾ ರೂಪಳಾದ ಸಂಜ್ಞೆಯು ತನ್ನ ಸವತಿಯ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿನ ಪ್ರೀತಿ ವಾತ್ಸಲ್ಯ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಮನುವು ಮಲತಾಯಿಯಿಂದಾಗುವ ಹಿಂಸೆ ಸಹಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಆದರೆ ಯಮನಿಗೆ ತಡೆಯುವುದಾಗಲಿಲ್ಲ. ಒಮ್ಮೆ ಕೋಪದಲ್ಲಿ ಯಮನು ಮಲತಾಯಿಗೆ ಕಾಲಿನಿಂದ ಒದೆಯುವದಾಗಿ ಗದ್ದರಿಸಿದನು. ಆದರೆ ಒದೆಯಲಿಲ್ಲ. ಅವನ ಉದ್ದಟ ಮಾತಿಗೆ ಮಲತಾಯಿಯು ರೋಷಕಾಷಾಯಿತಳಾಗಿ ''ನಿನಗೆ ಪೂಜ್ಯಳಾಗಿ ಮಾತೃಸಮಾನಳಾದ ನನ್ನನ್ನು ಒದೆಯುವೆಯಾ? ಹಾಗೆ ಒದೆಯಲು ಮುಂದಾಗುವ ಕಾಲು ಬಿದ್ದು ಹೋಗಲಿ'' ಎಂದು ಶಪಿಸಿದಳು. ಅವಳ ಮಾತಿನಿಂದ ಯಮನು ಮತ್ತಷ್ಟು ನೊಂದು, ಮನುವಿನೊಡನೆ ಒಂದು ದಿನ ಈ ಸಮಾಚಾರವನ್ನು ತಂದೆಗೆ ವಿವರಿಸಿದನು. ''ನಮ್ಮ ತಾಯಿಯು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಸರಿಸಮಾನ ಪುತ್ರವಾತ್ಸಲ್ಯ ತೋರುತ್ತಿಲ್ಲ. ಹಿರಿಯವನನ್ನು ಕಡೆಗಣಿಸಿ, ಕಿರಿಯವನನ್ನೇ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಪ್ರೀತಿಸುತ್ತಾಳೆ'' ಎಂದು ದೂರಿತ್ತನು. ಅವನು ಮಲತಾಯಿಯೊಡನೆ ನಡೆದ ಜಗಳವನ್ನು ವಿವರಿಸಿ ಹೇಳುತ್ತ ''ಬಾಲಕನಾದ ನಾನು ಕೋಪದಲ್ಲಿ ಕಾಲಿನಿಂದ ಒದೆಯುತ್ತೇನೆ ಅಂದದ್ದಕ್ಕೆ ನನ್ನನ್ನು ನಂತರ ಕ್ಷಮಿಸದೆ ಬದಲಾಗಿ ''ಕಾಲು ಬಿದ್ದು ಹೋಗಲಿ'' ಎಂದು ಶಪಿಸಿದಳು.'' ಎಂದು ನುಡಿದು, ''ಬಹುಶಃ ಇವಳು ನನ್ನ ನಿಜವಾದ ತಾಯಿಯೇ ಆಗಿರಲಾರಳು'' ಎಂದು ಸಂಶಯ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದನು. ಅಲ್ಲದೆ ಮಾತೃಶಾಪದಿಂದ ಕಾಪಾಡುವಂತೆ ತಂದೆಯ ಮೊರೆ ಹೊಕ್ಕನು. ಸೂರ್ಯನು ಮಗನ ಮಾತಿನಿಂದಲೇ ಎಲ್ಲವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಊಹಿಸಿದ, ಮಗನನ್ನು ಸಂತೈಸುತ್ತ ''ಶಾಪಗಳೆಲ್ಲಕ್ಕೂ ಪರಿಹಾರವಿರುವದು. ಆದರೆ ಮಾತೃಶಾಪಕ್ಕೆ ಪರಿಹಾರವೇ ಇಲ್ಲ'' ಎಂದು ನುಡಿದು ಪಾಪ ಪರಿಹಾರ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಮಗನಿಗೆ ಸೂಚಿಸುತ್ತ ''ನಿನ್ನ ಕಾಲಿನ ಮಾಂಸವನ್ನು ಹುಳಗಳು ತಿಂದು ಭೂಮಿಯನ್ನು ಸೇರುವವು, ಅದರಿಂದ ನಿನ್ನ ತಾಯಿಯ ಶಾಪವೂ ನಡೆದಂತಾಗುವದು. ನೀನು ಬದುಕುವೆ'' ಎಂದು ಅಭಯ ನುಡಿದ.

ಒಂದು ದಿನ ಸೂರ್ಯನು ಛಾಯೆಯನ್ನು ವಾತ್ಸಲ್ಯ ತೋರುವಲ್ಲಿ ತಾರತಮ್ಯ ತೋರುವ ಕಾರಣ ಕುರಿತು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದ. ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ತಾನೇ ತನ್ನಲ್ಲಿ ವಿಚಾರಿಸಿದ ಎಲ್ಲವೂ ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ಹೊಳೆಯಿತು. ಕೋಪದಿಂದ ಕನಲಿ ಕಿಡಿಕಿಡಿಯಾದ. ಅವನ ಕೋಪಕ್ಕೆ ಭಯಭೀತಳಾಗಿ ಛಾಯೆಯು ನಡೆದ ಎಲ್ಲ ಸಮಾಚಾರವನ್ನೂ ವಿವರಿಸಿ ಹೇಳಿದಳು. ಕೇಳಿದ ನಂತರ ಬಿರುಗಾಳಿಯಂತೆ ಕೋಪಾವೇಶದಲ್ಲಿ ಮಾವನ ಮನೆಗೆ ಹೊರಟ.

ಆಗಮಿಸಿದ ಅಳಿಯನನ್ನು ಆದರಿಸಿದ ಮಾವ ವಿಶ್ವಕರ್ಮನು, ಸೂರ್ಯನ ಉಗ್ರರೂಪವು ಸೌಮ್ಯ ರೂಪ ಹೊಂದುವಂತೆ ಆಶಿಸಿ ಸಂಜ್ಞೆಯು ಉಗ್ರ ತಪಸ್ಸು ಕೈಕೊಳ್ಳಲು ಕಾಡಿಗೆ ಹೋಗಿರುವದಾಗಿ ತಿಳಿಸಿದನಲ್ಲದೆ, ಅವನ ಉಗ್ರತೇಜಸ್ಸು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಲು ಬ್ರಹ್ಮನು

ಒಂದು ಚತುರೋಪಾಯ ಹೇಳಿರುವದಾಗಿ ಹೇಳಿದನು. ಅಳಿಯನ ಸಮ್ಮತಿ ಕೇಳಿದನು. ಸೂರ್ಯನಾದರೂ ಸಹ ಮಾವನ ಹಿತವಚನಕ್ಕೆ ಸಮ್ಮತಿ ಇತ್ತನು. ಅವನ ಸಲಹೆಯಂತೆ ಅವನು ತನ್ನ ರೂಪವನ್ನು ಒಂದು ತೇಜೋಮಂಡಲವಾಗಿ ಮಾರ್ಪಡಿಸಿ ಕೊಂಡನು.

ವಿಶ್ವಕರ್ಮನು ಸೂರ್ಯಮಂಡಲವನ್ನೇ ಸಾಣೆಯ ಚಕ್ರಕ್ಕೇರಿಸಿ ಅವನ ತೇಜಸ್ಸನ್ನು ಸಾಣೆ ಹಿಡಿದು ಕಡಿಮೆಮಾಡಿದನು. ಸಾಣೆ ಹಿಡಿಯುತ್ತಿರುವಾಗ ಸಮುದ್ರ, ಬೆಟ್ಟ ಅಡವಿಗಳೊಡನೆ ಭೂಮಿಯು ಗಗನಕ್ಕೇರಿತು, ತಲೆಕೆಳಗಾಯಿತು, ಆಕಾಶವು ನಕ್ಷತ್ರ, ಚಂದ್ರರೊಡನೆ ಕೆಳಗೆ ಬಂದು; ಎಲ್ಲವೂ ಮೇಲೆಕೆಳಗಾಯಿತು. ಸಮುದ್ರ ಅಲ್ಲೋಲಕಲ್ಲೋಲವಾಯಿತು. ಪರ್ವತಗಳು ಸಿಡಿದವು. ಧ್ರುವ ಮಂಡಲ ಆಧಾರಭೂತವಾದ ಜ್ಯೋತಿರ್ಮಂಡಲಗಳೆಲ್ಲವೂ ಕಿರಣಬಂಧನವು ಕಡಿದು ಕೆಳಗೆ ಬಿದ್ದವು.

ಸೂರ್ಯಭಗವಾನನಿಗೆ ಸೌಮ್ಯ ಸುಂದರರೂಪ ಕೊಡುವುದಕ್ಕೆ ವಿಶ್ವಕರ್ಮನು ಸಾಣೆಯ ಚಕ್ರಕ್ಕೇರಿಸಿದಾಗ, ಸಮಸ್ತ ಭೂಮಂಡಲದಲ್ಲಿ, ಸೂರ್ಯಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಮಹಾಬಿರುಗಾಳಿ ಗಳೆದ್ದು, ದೈತ್ಯಕಾರದ ಮೇಘಗಳು ಪರಸ್ಪರ ತಿಕ್ಕಾಟದಿಂದ ಸಿಂಹಗರ್ಜನೆಯಂತೆ ಗುಡುಗುತ್ತ ಮೋಡಗಳೆಲ್ಲ ಒಡೆದ ಗಾಜಿನ ಚೂರುಗಳಾದಂತಾದವು. ಮೂರು ಲೋಕಗಳೂ ತಲೆಕೆಳಗಾದಂತಾಗಿ ಸಕಲ ಜೀವಜಂತುಗಳೂ, ಮಾನವರಾದಿಯಾಗಿ ಹೌಹಾರಿದರು. ಜಗತ್ತು ತಳಮಳಗೊಂಡಿತು. ಪ್ರಳಯಕಾಲವೇ ಸನ್ನಿಹಿತವಾದಂತಾಗಿ, ಕಳವಳಿಸಿ ಪ್ರಾಣರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಹಾಗೂ ಲೋಕದ ಉಳುವಿಗಾಗಿ ಸಮಸ್ತ ದೇವತೆಗಳೂ, ದೇವಮುನಿಗಳೂ ಸಹ ಬ್ರಹ್ಮನೊಡನೆ ಮೊರೆಹೊಕ್ಕರು. ''ಓ ಸೂರ್ಯದೇವ, ನೀನೇ ಜಗದ್ರಕ್ಷಕನು. ಸೃಷ್ಟಿಸ್ಥಿತಿಲಯಾದಿಗಳಿಗೆಲ್ಲ ನೀನೇ ಬ್ರಹ್ಮ, ವಿಷ್ಣು, ಮಹೇಶ್ವರ ರೂಪ ಧರಿಸಿ ಉದ್ಧರಿಸು'' ಎಂದು ಆರ್ತರಾಗಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದರು.

ಇಂದ್ರಾದಿ ಸಮಸ್ತ ದೇವತೆಗಳೂ ಸಹ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಭಕ್ತಿಪುರಸ್ಸರವಾಗಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ಲೋಕವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲು ಬೇಡಿಕೊಂಡರಲ್ಲದೆ ಸೂರ್ಯದೇವನಿಗೆ ಮಂಗಳವಾಗಲಿ ಎಂದು ಶುಭಹಾರೈಸಿದರು. ವಾಲಖಿಲ್ಯ ಮುನಿಗಳು ವೇದಸೂಕ್ತ ಪಠಿಸಿದರೆ, ವಶಿಷ್ಠ, ಅತ್ರಿ ಮೊದಲಾದ ಋಷಿಗಳು ಭಕ್ತಿಪರವಶತೆಯಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯಸೂಕ್ತ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಅನ್ನುತ್ತ ಲೋಕದ ಕ್ಷೇಮಾಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ, ಮೂಲ ಕಾರಣಪುರುಷನಾದ ಭಗವಾನ್ ಸೂರ್ಯನಾರಾಯಣನಿಗೆ ಮಂಗಳವಾಗಲಿ ಎಂದು ಶುಭಹಾರೈಸಿದರು.

ಅಗ್ನಿದೇವನು ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಕುರಿತು ದೀನವಾಣಿಯಲ್ಲಿ ''ಓ ದೇವರ ದೇವ, ಚತುಷ್ಪಾದ ಪಶುಗಳಿಗೂ, ಎರಡು ಕಾಲುಗಳುಳ್ಳ ಮಾನವ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೂ ಹಾಗೂ ಉಳಿದೆಲ್ಲ ಜಗತ್ತಿಗೂ ಪ್ರಾಣರಕ್ಷಣೆ ನೀಡು. ಅದರಂತೆ ನಮಗೂ ಮೂರುಲೋಕಕ್ಕೂ ಪ್ರಾಣಾಪಾಯ ಇಲ್ಲದಂತೆ ಮಾಡು'' ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದನು.

ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಪ್ರಸನ್ನವಾಗಿಸಲು, ಸಕಲ ವಿದ್ಯಾಧರರು, ಯಕ್ಷರು, ರಾಕ್ಷಸರು, ನಾಗಪುರುಷರು ಇಂಪಾದ ಸ್ವರದಿಂದ ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡಿ, ಮಾಡಿ, ದಣಿದು, ''ಓ ಸೂರ್ಯದೇವನೇ, ನಿನ್ನ ತೇಜಸ್ಸನ್ನು ನೋಡಿ ಎಲ್ಲರೂ ಸಹಿಸುವಂತಾಗಲಿ'' ಎಂದು ಬೇಡಿಕೊಂಡರು. ಅದರಂತೆ ಹಾಹಾಹೂಹೂ, ನಾರದ, ತುಂಬರು ಮೊದಲಾದ ಸಂಗೀತ ರಸಾಭಿಜ್ಞರು ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಭಕ್ತಿಪರವಶರಾಗದಲ್ಲಿ ಸುತ್ತಿಸಿದರು. ಸಪ್ತಸ್ವರಯುಕ್ತವಾದ

ಸ್ವರಮಾಧುರ್ಯದಿಂದ ಗಂಧರ್ವರು ಸೂರ್ಯನ ಗುಣಗಾನಮಾಡುತ್ತ ನರ್ತನ ಮಾಡುತ್ತ ತಣಿದರು. ಮೂರು ಲೋಕಗಳಿಗೆ ಒದಗಿದ ಗಂಡಾಂತರದಿಂದ ಪಾರುಮಾಡಲು ಸೂರ್ಯದೇವನಿಗೆ ಶರಣಾಗತಿ ಕೋರುವ ಅನೇಕ ವಿವಿಧ ರಾಗಾಲಾಪನೆ ಮಾಡಿದರು. ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಹಾಗೆ ಸಾಣೆಹಿಡಿಯುತ್ತಿರಲು, ಊರ್ವಶಿ, ತಿಲೋತ್ತಮೆ, ಮೇನಕೆ ಮೊದಲಾದವರು ತಮ್ಮ ಅಂಗಾಂಗ ಮೋಹಕ ಸೌಂದರ್ಯ ಬೀರುತ್ತ, ವಿವಿಧ ಹಾವಭಾವ ವಿಲಾಸಾದಿಗಳನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುತ್ತ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಪ್ರಸನ್ನಗೊಳಿಸಲು ಪ್ರಚ್ಛನ್ನ ನರ್ತನ, ಗಾಯನಮಾಡಿದರು. ಹೀಗೆ ಗಂಧರ್ವರ ಗಾಯನ, ಅಪ್ಸರೆಯರ ನರ್ತನ! ವೀಣೆ, ಮದ್ದಳೆ, ದುಂದುಭಿ ನಾದಲಹರಿ, ತಾಳಮೇಳಗಳಿಂದ ಕಿವಿ ಗಡಚಿಕ್ಕುವಂತೆ ಕೋಲಾಹಲ ಉಂಟಾಯಿತು. ಅದು ಸಾಲದೆಂಬಂತೆ, ಕೊಳಲು, ವೀಣೆ, ಪಣವ, ಕಹಳೆ ಮೊದಲಾದ ವಾದ್ಯಗಳ ನಾದ ತರಂಗಗಳೂ ಮೇಳೈಸಿದ್ದವು. ಸಾಣೆಯ ಚಕ್ರದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಉಗ್ರ ತೇಜಸ್ಸನ್ನು ಕಡಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಭಯಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸಕಲ ದೇವಾನುದೇವತೆಗಳು ನಮಸ್ಕರಿಸಿ, ಬಹು ವಿಧವಾಗಿ ಬೇಡಿಕೊಂಡರು.

ಈ ಗಾಯನ, ನರ್ತನ, ವಾದ್ಯವೃಂದದ ಹಿಮ್ಮೇಳದಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಕರ್ಮನು ಸೂರ್ಯನ ತೇಜಸ್ಸನ್ನು ಸಾಣೆ ಹಿಡಿದು ನಿಯಮಿತ ರೂಪಕ್ಕೆ ತಂದನು. ಮೊಳಕಾಲಿನವರೆಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಸಾಣೆ ಹಿಡಿಯಲಾಯಿತು. ಕೆಲಸ ಪೂರೈಸಿದ ನಂತರ ಸಾಣೆಯ ಚಕ್ರದಿಂದ ಸೂರ್ಯನು ಬಿಡುಗಡೆ ಹೊಂದಿದನು. ಹಾಗೆ ವಿಶ್ವಕರ್ಮನು ಸಾಣೆ ಹಿಡಿದ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಸೂರ್ಯನ ಉಗ್ರತೇಜಸ್ಸು ಕಡಿಮೆ ಆಯಿತೆ ಹೊರತು, ಅವನ ಅಂದ, ಚಂದ ಕಳೆಗುಂದಲಿಲ್ಲ. ಮೊದಲಿಗಿಂತ ಮತ್ತಷ್ಟೂ ಮಿಂಚಿನ ಸೌಮ್ಯ ಸುಂದರ ದೇಹ ಕಾಂತಿಪುರುಷನಾದ.

ಅನಾದಿಯಿಂದಲೂ ಹರಿ, ಹರ, ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳಿಂದ ವಂದಿತನಾದ ಭಗವನ್ ಸೂರ್ಯನಾರಾಯಣನ ತೇಜಸ್ಸನ್ನು ಸಾಣೆಹಿಡಿದು ಕಡಿಮೆಮಾಡಿದ ಈ ಕಥೆಯು ಮನೋರಂಜಕವಲ್ಲದೆ, ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಶ್ರವಣಮಾಡಿದರೆ ಸಕಲ ಪಾಪಗಳು ಕರಗಿ ನೀರಾಗಿ, ಸೂರ್ಯಲೋಕವನ್ನು ಪಡೆಯಬಹುದಾಗಿದೆ. ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಸೂರ್ಯನ ಜನ್ಮ ಹಾಗೂ ಅವನಿಗೆ ಸುಂದರ ರೂಪ ಬಂದ ಬಗೆಯನ್ನು ನಿಮಗೆ ಇದುವರೆಗೆ ವಿವರಿಸಿದೆನು. ಎಂದು ಮುನಿಗಣಕ್ಕೆ ಬ್ರಹ್ಮನು ನುಡಿದನು.

ಸೂರ್ಯಾಷ್ಟೋತ್ತರ ಶತನಾಮ ವರ್ಣನ

ಇದುವರೆಗೆ ಸೂರ್ಯನ ಜನ್ಮದ ವಿಶದ ನಿರೂಪಣೆಯನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ಆಲಿಸಿದ ಋಷಿಗಣವು ಸೂರ್ಯನ ಸಂಬಂಧವಾದ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಇನ್ನಷ್ಟೂ ವಿಸ್ತರಿಸಿ ಹೇಳಲು ಕುತೂಹಲ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದಾಗ, ಚತುರಾನನನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.

ಪ್ರಳಯದ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಈ ವಿಶ್ವವೆಲ್ಲವೂ ಸರ್ವನಾಶ ಹೊಂದಿ, ಬರಿ ಕತ್ತಲೆ, ಗಾಢಮೌನ ವ್ಯಾಪಿಸಿದ್ದವು. ಪ್ರಕೃತಿಯ ಗುಣಗಳಿಂದ ಬುದ್ಧಿ ಎಂಬುದು ಜನ್ಮ ತಳೆಯಿತು, ಆ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಅಹಂಕಾರ, ಮುಂದೆ ಅಹಂಕಾರದಿಂದ, ವಾಯು, ಅಗ್ನಿ, ಜಲ, ಆಕಾಶ, ಭೂಮಿಗಳೆಂಬ ಮಹಾಭೂತಗಳು ಉದಯಿಸಿದವು. ನಂತರದ ಕಾಲಾವಧಿಯಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವು ರೂಪತಾಳಿತು. ಆ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದಲ್ಲಿ ಏಳು ಲೋಕಗಳು ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಗೊಂಡು ಏಳುದ್ವೀಪ, ಏಳು ಸಮುದ್ರ, ಇವುಗಳನ್ನು ಕೂಡಿಕೊಂಡ ಆ ಭೂಮಿಯೂ ಸಹ ಆ

ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಅಂತರ್ಗತವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಆ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದಲ್ಲಿಯೇ ನಾನೂ, ಹರಿಯೂ, ಮಹೇಶ್ವರನೂ ಕತ್ತಲೆಯ ವಿಷವರ್ತುಲದಲ್ಲಿದ್ದು, ಪರಮೇಶ್ವರನನ್ನು ಭಕ್ತಿಭಾವದಿಂದ ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಿದ್ದೆವು. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಒಮ್ಮೆ ಕತ್ತಲೆಯ ಅಂತರಾಳದಿಂದ ಕಾಂತಿಕಿರಣ ಬೀರುವ ಪ್ರಶಾಂತ ದಿವ್ಯ ಪುರುಷನೊಬ್ಬನು ಮೂಡಿಬಂದನು. ನಾವೆಲ್ಲ ಅವನನ್ನು ಸೂರ್ಯನಾರಾಯಣನೆಂದೇ ಭಾವಿಸಿದೆವು. ಅವನೇ ಪರಮಾತ್ಮನೆಂಬ ಆಶಾಭಾವನೆಯಿಂದ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಬೇರೆ ಬೇರೆಯಾಗಿ, ದಿವ್ಯವಾದ ಸ್ತೋತ್ರಗಳಿಂದ ಹೀಗೆ ಸ್ತುತಿಸಿದೆವು.

ಆದಿದೇವೋ ಏಸಿ ದೇವಾನಾಮೈಶ್ವರ್ಯಾಚ್ಚತ್ಸಮೀಶ್ವರಃ ।
ಆದಿಕರ್ತಾ ಏಸಿ ಭೂತಾನಾಂ ದೇವದೇವೋ ದಿವಾಕರಃ ॥

ಓ ದೇವ ದೇವ, ನೀನು ದೇವಾನುದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಗ್ರಗಣ್ಯನು. ಸರ್ವವಿಧ ಸಂಪತ್ತಿಗೆ ಸರ್ವಾಧಿಕಾರಿಯಾದ ಈಶ್ವರ, ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಮೊದಲನೆಯದಾಗಿ ಸೃಷ್ಟಿಸುವ ಸೃಷ್ಟಾರ ನೀನು. ಜಗತ್ತನ್ನು ನಿನ್ನ ಕಿರಣ ಕಾಂತಿಯಿಂದ ಬೆಳಗುವವ ಬೆಳಕಿನ ಮೂಲ ನೀನು.

ಜೀವನಃ ಸರ್ವಭೂತಾನಾಂ ದೇವಗಂಧರ್ವರಾಕ್ಷಸಾಂ ।
ಮುನಿ ಕಿನ್ನರ ಸಿದ್ಧಾನಾಂ ತಪೈವೋರಗ ಪಕ್ಷಿಣಾಂ ॥

ದೇವತೆಗಳಾದಿಯಾಗಿ, ಗಂಧರ್ವ, ರಾಕ್ಷಸ, ಯಕ್ಷರು, ಸಿದ್ಧರು, ಮುನಿಗಳು, ಸರ್ಪ, ಪಕ್ಷಿಗಳಿಗೆಲ್ಲಾ ನಿಶ್ಚಿತ ಜೀವನವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿ ಕೊಡುವವ ನೀನೇ.

ತ್ವಂ ಬ್ರಹ್ಮಾತ್ವಂ ಮಹದೇವಸ್ತ್ವಂ ವಿಷ್ಣುಸ್ತ್ವಂ ಪ್ರಜಾಪತಿಃ ।
ವಾಯುರಿಂದ್ರಶ್ಚ ಸೋಮಶ್ಚ ವಿವಸ್ವಾನ್ವರುಣಸ್ತಥಾ ॥

ದೇವದೇವೋತ್ತಮನೆ, ನೀನು ಹರಿಹರ ಬ್ರಹ್ಮ ತ್ರಿಗುಣ ಸ್ವರೂಪನು ನೀನಾಗಿದ್ದು ಇಂದ್ರ, ಚಂದ್ರ, ಸೂರ್ಯ, ವರುಣ, ವಾಯು ಹಾಗೂ ಪ್ರಜಾಪತಿಯೂ ನೀನಾಗಿದ್ದೀಯ.

ತ್ವಂ ಕಾಲಃ ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತಾ ಚಹರ್ತಾ ಭರ್ತಾ ತಥಾ ಪ್ರಭುಃ ।
ಸರಿತಃ ಸಾಗರಾಃ ಶೈಲಾ ವಿದ್ಯುದಿಂದ್ರ ಧನೂಂಪಿ ಚ ॥

ನೀನು ಕಾಲ ನಿಯಾಮಕನಾಗಿದ್ದು, ಜಗತ್ತನ್ನು ಸಲಹುವ ದಯಾವಾರಿಧಿ ನೀನು. ಜಗತ್ತಿನ ಹುಟ್ಟು ಸಾವುಗಳಿಗೆ ನೀನೇ ಆದಿಮೂಲ. ಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ಬೆಟ್ಟ, ಬಯಲು, ಬಾನು, ಕಾಮನ ಬಿಲ್ಲು, ಸಿಡಿಲು, ಮಿಂಚು, ಮಳೆ, ಬೆಳೆ ನೀನಾಗಿರುವಿ. ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಅಣುವೂ ನೀನು. ಬೃಹದಾಕಾರ ಧರಿಸಲೂ ಬಲ್ಲೆ. ನೀನು ಆದ್ಯಂತವಿಲ್ಲದ ಘನವಂತ, ಗಹನನೂ, ಪುರಾಣ ಪುರುಷನು ನೀನು.

ಪ್ರಲಯಃ ಪ್ರಭವಶ್ಚೈವ ವ್ಯಕ್ತಾವ್ಯಕ್ತಃ ಸನಾತನಃ ।
ಈಶ್ವರಾತ್ಪರತೋ ವಿದ್ಯಾ ವಿದ್ಯಾಯಾಃ ಪರತಃ ಶಿವಃ ॥

ವಿದ್ಯೆಯು ಈಶ್ವರನಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನದು. ವಿದ್ಯೆಗೆ ಹಿರಿದಾದುದು ಶಿವನು. ಶಿವನಿಗಿಂತಲೂ ಪರಮೇಶ್ವರನು ಸರ್ವಶ್ರೇಷ್ಠನು. ಅಂತಹ ಆ ಪರಮೇಶ್ವರನೇ ನೀನಾಗಿದ್ದಿ.

ಶಿವಾತ್ಪರತರೋ ದೇವಸ್ತ್ವಮೇವ ಪರಮೇಶ್ವರಃ ।
ಸರ್ವತಃ ಪಾಣಿಪಾದಾಂತಃ ಸರ್ವತೋಕ್ಷಿ ಶಿರೋಮುಖಃ ॥

ನೀನು ವಿಶ್ವವ್ಯಾಪಿ, ನಿನಗೆ ಸಾವಿರಾರು ಅವಯವಗಳು ಕಣ್ಣು, ಕಿವಿ, ಕಾಲು, ಮುಖಗಳು ಸಾವಿರಾರು ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿವೆ. ನೀನು ವಿರಾಟ್ ಪುರುಷನು.

ಸಹಸ್ರಾಂಶುಃ ಸಹಸ್ರಾಸ್ಯಃ ಸಹಸ್ರಚರಣೇಕ್ಷಣಃ ।
ಭೂತಾದಿಭೂರ್ಭುವಃ ಸ್ವಶ್ಚ ಮಹಃ ಸತ್ಯಂ ತಪೋ ಜನಃ ॥

ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗಿಂತಲೂ ನೀನು ಆದಿಯಲ್ಲಿರುವವನು. ಭೂಲೋಕ, ಭುವರ್ಲೋಕ, ಸ್ವರ್ಲೋಕ, ಮಹೋಲೋಕ, ಸತ್ಯಲೋಕ ಮೊದಲಾದ ಲೋಕಗಳು ಸಹ ನೀನೇ ಆಗಿರುವಿ.

ಪ್ರದೀಪ್ತಂ ದೀಪನಂ ದಿವ್ಯ ಸರ್ವಲೋಕ ಪ್ರಕಾಶಕಂ ।
ದುರ್ನಿರೀಕ್ಷಂ ಸುರೇಂದ್ರಾಣಾಂ ಯದ್ರೂಪಂ ತಸ್ಯ ತೇ ನಮಃ ॥

ಸರ್ವಲೋಕಗಳನ್ನು ಬೆಳಕಾಗಿಸುವ, ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಸಹ ನೋಡಲು ಅಸಾಧ್ಯವೆನಿಸುವಂತ ನಿನ್ನ ಉಗ್ರರೂಪಕ್ಕೆ ನಮನಮಾಡುತ್ತೇವೆ.

ಸುರಸಿದ್ಧಗಣೈರ್ಜುಷ್ಟಂ ಭೃಗ್ವತ್ರಿ ಪುಲಹಾದಿಭಿಃ ।
ಸುತ್ರಂ ಪರಮವ್ಯಕ್ತಂ ಯದ್ರೂಪಂ ತಸ್ಯ ತೇ ನಮಃ ॥

ಸಿದ್ಧರಿಂದಲೂ ದೇವತೆಗಳಿಂದ ಸದಾ ಸೇವೆಗೈಯಲ್ಪಟ್ಟವನೂ, ಭೃಗು, ಅತ್ರಿ, ಪುಲಹ ಮಹಾಮುನಿಗಳಿಂದ ಸ್ತುತಿಸಲ್ಪಡುವಂತವನೂ, ಅತೀಂದ್ರಿಯನಾದ ನಿನಗೆ ನಿನ್ನ ಪರಮಾತ್ಮ ಸ್ವರೂಪವನ್ನೂ ನಮಿಸುವೆವು.

ವೇದ್ಯಂ ವೇದವಿದಾಂ ನಿತ್ಯಂ ಸರ್ವಜ್ಞಾನ ಸಮನ್ವಿತಂ ।
ಸರ್ವದೇವಾಧಿದೇವಸ್ಯ ಯದ್ರೂಪಂ ತಸ್ಯ ತೇ ನಮಃ ॥

ನಿನ್ನ ದಿವ್ಯಸ್ವರೂಪ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ವೇದಜ್ಞರು ಮಾತ್ರ ವಿವರಿಸಬಲ್ಲರು. ನೀನು ಜ್ಞಾನರೂಪನಿರುವಿ. ಇಂಥ ಜ್ಞಾನಜ್ಯೋತಿ ಮೂರ್ತಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸುತ್ತೇವೆ.

ವಿಶ್ವಕೃದ್ವಿಶ್ವಭೂತಂ ಚ ವೈಶ್ವಾನರ ಸುರಾರ್ಜಿತಂ ।
ವಿಶ್ವಸ್ಥಿತಮಚಿಂತ್ಯಂ ಚ ಯದ್ರೂಪಂ ತಸ್ಯ ತೇನಮಃ ॥

ಈ ಚರಾಚರ ಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನೀನು ವ್ಯಾಪ್ತನಾಗಿದ್ದು ಅಗ್ನಿ ಮೊದಲಾದವರು ನಿನ್ನ ದಿವ್ಯರೂಪಕ್ಕೆ ತಲೆಬಾಗಿ ನಮಿಸುವರು; ಪೂಜಿಸುವರು. ಮತ್ತು ನಿನ್ನ ಪರಮಾತ್ಮ ರೂಪವು ಜಗತ್ತನ್ನು ರಚಿಸುತ್ತದೆ.

ಪರಂ ಯಜ್ಞಾತ್ಪರಂ ವೇದಾತ್ಪರಂ ಲೋಕಾತ್ಪರಂ ದಿವಃ ।
ಪರಮಾತ್ಮೇತ್ಯಭಿಖ್ಯಾತಂ ಯದ್ರೂಪಂ ತಸ್ಯತೇ ನಮಃ ॥

ನಿನ್ನ ದಿವ್ಯರೂಪವು ವೇದವರ್ಣನೆಗೂ ಮಿಗಿಲಾದದ್ದು, ಯಜ್ಞ-ಯಾಗಗಳಿಗಿಂತ ಸಾವಿರ ಪಾಲು ಶ್ರೇಷ್ಠವಾಗಿದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಪರಮಾತ್ಮನೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಅಂತಹ ಪರಮಾತ್ಮ ರೂಪಕ್ಕೆ ನಾವು ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡುತ್ತೇವೆ.

ನಮೋ ನಮಃ ಕಾರಣಕಾರಣಾಯ ।
ನಮೋ ನಮಃ ಪಾಪವಿಮೋಚನಾಯ ।
ನಮೋ ನಮಸ್ತೇ ದಿತಿಜಾರ್ದನಾಯ ।

ನಮೋ ನಮೋ ರೋಗವಿಮೋಚನಾಯ ॥
ನಮೋ ನಮಃ ಸರ್ವವರಪ್ರದಾಯ ।
ನಮೋ ನಮಃ ಸರ್ವಸುಖಪ್ರದಾಯ ॥
ನಮೋ ನಮಃ ಸರ್ವಧನಪ್ರದಾಯ ।
ನಮೋ ನಮಃ ಸರ್ವಮತಿಪ್ರದಾಯ ॥

ವೇದ ವೇದಾಂತಗಳನ್ನು ತಿರುವಿ ಹಾಕಿದರೂ ನಿನ್ನ ನಿಶ್ಚಿತ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಅರಿಯಲು ಅಶಕ್ಯ ಅಲ್ಲದೆ ಅದು ಇಂದ್ರಿಯಗೋಚರವಲ್ಲ. ನಿನ್ನ ರೂಪಕ್ಕೆ ಆದಿ ಅಂತ್ಯಗಳಿಲ್ಲ. ಧ್ಯಾನದಿಂದ ನಿನ್ನ ರೂಪವನ್ನು ಅರಿಯಲು ಶಕ್ಯವಿಲ್ಲ. ಇಂತಹ ಸ್ವರೂಪವಾದ ಪರಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ನಾವು ವಂದಿಸುತ್ತೇವೆ. ಜಗತ್ತಿನ ಮೂಲ ಬ್ರಹ್ಮನು. ಅವನಿಗೂ ಸಹ ಮೂಲಪುರುಷ ನಾಗಿರುವಿ. ನೀನು ರೋಗನಾಶಕನು, ರಾಕ್ಷಸರಿಗೆ ಸಿಂಹಸ್ವಪ್ನನು ಮೇಲಾಗಿ ಪಾಪನಾಶಕನು. ಸರ್ವರೋಗ ನಾಶಕನಾದ ನಿನಗೆ ಅನಂತ ವಂದನೆಗಳು. ಭಕ್ತಿ ಭಾವದಿಂದ ಪೂಜಿಸಿದರೆ, ಸಕಲ ವರಗಳನ್ನು ನೀಡುವ ದಯಾಳು ನೀನು. ಸಕಲ ಸಂಪತ್ತು, ಸದ್ಬುದ್ಧಿ, ಸಿರಿಸಂಪದ, ಆಯುರಾರೋಗ್ಯ, ಭೋಗಭಾಗ್ಯಗಳನ್ನು ಅನುಗ್ರಹ ಮಾಡುವ ನಿನಗೆ ವಂದನೆಗಳು.

ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಅನನ್ಯ ಭಕ್ತಿಭಾವದಿಂದ ತೇಜೋರೂಪಿ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಲು ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ 'ನಿಮಗೆ ಯಾವ ವರ ಅನುಗ್ರಹಿಸಲಿ' ಎಂದು ಕೇಳಿದಾಗ ದೇವತೆಗಳು 'ಓ ಸ್ವಾಮಿಯೇ, ಜಗತ್ತಿನ ಹಿತಕ್ಕಾಗಿ ನಿನ್ನ ರೂಪವನ್ನು ಎಲ್ಲರೂ ನೋಡುವಂತೆ ಸೌಮ್ಯ ಹಾಗೂ ಸಹಜ ಸುಂದರ ರೂಪವನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುವ ಮೂಲಕ ಅನುಗ್ರಹ ತೋರು'' ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಲು, ಲೋಕದ ಆದಿಕರ್ತನೂ ಮಳೆ, ಬಿಸಿಲು, ಹಿಮವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುವ ಸರ್ವಶಕ್ತನು ಲೋಕಕ್ಷೇಮಕ್ಕಾಗಿ ಹಾಗೆ ಮಾಡಲು ಸಮ್ಮತಿಸಿದನು.

ಸೂರ್ಯನ ಉಪಾಸನೆಯು ಮಹಾಫಲಕಾರಿಯಾಗಿದೆ, ಶ್ರೇಯಸ್ಕರವಾಗಿದೆ. ಇದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಸಾಂಖ್ಯರು, ಯೋಗಿಗಳು, ಜ್ಞಾನಿಗಳು, ಮೋಕ್ಷಾಭಿಲಾಷಿಗಳು ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ಸದಾ ಸೂರ್ಯನ ಧ್ಯಾನ ನಿಮಗ್ನರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ಶರಣಾಗಿ ನಿತ್ಯ ಧ್ಯಾನಮಾಡುವವನು ಸಕಲ ಪಾಪಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರ, ವೇದಗಳು, ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಕುರಿತು ಮಾಡುವ ಭಕ್ತಿ ಹಾಗೂ ಅದರಿಂದ ಬರುವ ಲಾಭಕ್ಕೆ ಸರಿತೂಗಲಾರವು. ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಸೂರ್ಯನು ತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಸರ್ವಶ್ರೇಷ್ಠನು, ಮಂಗಳಕಾರಕನು. ಪವಿತ್ರ ವಸ್ತು ಅಥವಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಮಿಗಿಲಾದವನು, ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಇಂತಹ ಸರ್ವಶ್ರೇಷ್ಠ ಮಹಾಪುರುಷನಾದ ಸೂರ್ಯನನ್ನೇ ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಉಪಾಸನೆಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಅಷ್ಟೇ ಏಕೆ ದೇವರ ದೇವನಾದ ಇಂದ್ರನೂ ಸಹ ಭಾಸ್ಕರನನ್ನು ನಿತ್ಯ ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅಂದಮೇಲೆ ಮಾನವರು ಸೂರ್ಯನನ್ನು ನಮಸ್ಕಾರ, ಪೂಜೆ, ವ್ರತಗಳಿಂದ ಪ್ರಸನ್ನೀಕರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವದು ಇಹ ಪರ ಸುಖದ ಸಾಧನವಾಗಿದೆ ಎಂದರೆ ಅತಿಶಯೋಕ್ತಿಯಾಗಲಾರದು. ಸೂರ್ಯೋಪಾಸಕನು ಮರಣಾನಂತರ ಖಂಡಿತವಾಗಿ ಸೂರ್ಯಲೋಕ ಪಡೆದು ಕಲ್ಪಾಂತರ ಕಾಲ ಸುಖಿಸುವನು.

ಋಷಿ ಸುಕುಲವು ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಕುರಿತು ''ಬ್ರಹ್ಮನೇ, ಇದುವರೆಗೆ ನಾವು ಸೂರ್ಯನ ನೂರೆಂಟು ನಾಮಾಂಕಿತಗಳನ್ನು ಕೇಳಲು ಕಾತರಗೊಂಡಿರುತ್ತೇವೆ. ಇದೀಗ ನೀನು ವಿವರಿಸಿ ಹೇಳಬೇಕು'' ಎನ್ನಲು ಬ್ರಹ್ಮನು ಅವರ ಮಾತಿಗೆ ಹರ್ಷಚಿತ್ತನಾಗಿ ಸೂರ್ಯನ ನೂರೆಂಟು

ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಕೇಳಲು ನೀವು ಕುತೂಹಲಿಯಾಗಿರುವದು ಸಂತೋಷಕಾರಕ. ಇರಲಿ, ಈಗ ನಿಮ್ಮ ಇಚ್ಛೆಯಂತೆ ಸೂರ್ಯನ ನೂರೆಂಟು ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಹೇಳುವೆನು, ಕೇಳಿರಿ. ಈ ನೂರೆಂಟು ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಸ್ತೋತ್ರ ರೂಪವಾಗಿ ಪಠಿಸುವ ಪರಿಪಾಠವೂ ಉಂಟು. ಈ ದಿವ್ಯ ಸ್ತೋತ್ರ ಮಹಿಮಾ ಪೂರಿತವಾಗಿದ್ದು, ಆಸಕ್ತಿಯಿಂದ ಆಲಿಸಿರಿ'' ಎಂದು ವಿವರಿಸತೊಡಗಿದನು.

॥ ಬ್ರಹ್ಮೋವಾಚ ॥

ಓಂ ಸೂರ್ಯೋಽರ್ಯಮಾ ಭಗಸ್ತ್ವಷ್ಟಾ ಪೂಷಾರ್ಽಕಃ ಸವಿತಾ ರವಿಃ ।
ಗಭಸ್ತಿಮಾನಜಃ ಕಾಲೋ ಮೃತ್ಯುರ್ಧಾತಾ ಪ್ರಭಾಕರಃ ॥
ಪೃಥಿವ್ಯಾಪಶ್ಚ ತೇಜಶ್ಚ ಖಂ ವಾಯುಶ್ಚ ಪರಾಯಣಂ ।
ಸೋಮೋ ಬೃಹಸ್ಪತಿಃ ಶುಕ್ರೋ ಬುಧೋಽಂಗಾರಕ ಏವ ಚ ।
ಇಂದ್ರೋ ವಿವಸ್ವಾನ್ ದೀಪ್ತಾಂಶುಃ ಶುಚಿಃ ಶೌರಿಃ ಶನೈಶ್ಚರಃ ।
ಬ್ರಹ್ಮಾ ವಿಷ್ಣುಶ್ಚ ರುದ್ರಶ್ಚ ಸ್ಕಂದೋ ವೈಶ್ರವಣೋ ಯಮಃ ॥
ವೈದ್ಯುತೋ ಜಾಠರಶ್ಚಾಗ್ನಿರೈಂಧನಸ್ತೇಜಸಾಂ ಪತಿಃ ।
ಧರ್ಮಧ್ವಜೋ ವೇದಕರ್ತಾ ವೇದಾಂಗೋ ವೇದವಾಹನಃ ॥
ಕೃತಂ ತ್ರೇತಾ ದ್ವಾಪರಶ್ಚ ಕಲಿಃ ಸರ್ವಾದಿರಾಶ್ರಯಃ ।
ಕಾಲಾಕಾಷ್ಠಾ ಮುಹೂರ್ತಾಶ್ಚಕ್ಷ ಪಾಯಮಾಸ್ತಥಾಕ್ಷಣಾಃ ॥
ಸಂವತ್ಸರಕರೋಽಶ್ವತ್ಥಃ ಕಾಲಚಕ್ರೋ ವಿಭಾವಸುಃ ।
ಪುರುಷಃ ಶಾಶ್ವತೋ ಯೋಗೀ ವ್ಯಕ್ತಾವ್ಯಕ್ತ ಸನಾತನಃ ॥
ಕಾಲಾಧ್ಯಕ್ಷಃ ಪ್ರಜಾಧ್ಯಕ್ಷೋ ವಿಶ್ವಕರ್ಮಾ ತಮೋನುದಃ ।
ವರುಣಃ ಸಾಗರೋಂ ಶಶ್ಚ ಜೀಮೂತೇ ಜೀವರೋಽರಿಹಾ ॥
ಭೂತಾಶ್ರಯೋ ಭೂತಪತಿಃ ಸರ್ವಲೋಕನಮಸ್ಕೃತಃ ।
ಸ್ರಷ್ಟಾ ಸಂವರ್ತಕೋ ವಹ್ನಿಃ ಸರ್ವಸ್ಯಾದಿರಲೋಲುಪಃ ॥
ಅನಂತಕಪಿಲೋ ಭಾನುಃ ಕಾಮದಃ ಸರ್ವತೋಮುಖಃ ।
ಜಯೋ ವಿಶಾಲೋ ವರದಃ ಸರ್ವಭೂತನಿಷೇವಿತಃ ॥
ಮನಃ ಸುಪರ್ಣೋ ಭೂತಾದಿಃ ಶೀಘ್ರಗಃ ಪ್ರಾಣಧಾರಣಃ ।
ಧನ್ವಂತರಿರ್ಧೂಮಕೇತುರಾದಿದೇವೋಽದಿತೇಃ ಸುತಾಃ ॥
ದ್ವಾದಶಾತ್ಮಾರವಿರ್ದಕ್ಷಃ ಪಿತಾ, ಮಾತಾ, ಪಿತಾಮಹಃ ।
ಸ್ವರ್ಗದ್ವಾರಂ ಪ್ರಜಾದ್ವಾರಂ ಮೋಕ್ಷದ್ವಾರಂ ತ್ರಿವಿಷ್ಟಪಂ ॥
ದೇಹಕರ್ತಾ ಪ್ರಶಾಂತಾತ್ಮಾ ವಿಶ್ವಾತ್ಮಾ ವಿಶ್ವತೋಮುಖಃ ।
ಚರಾಚರಾತ್ಮಾ ಸೂಕ್ಷ್ಮಾತ್ಮಾಯ ಮೈತ್ರೇಃ ಕರುಣಾನ್ವಿತಃ ॥
ಏತದ್ವೈ ಕೀರ್ತನೀಯಸ್ಯ ಸೂರ್ಯಸ್ಯಾಮಿತತೇಜಸಃ ।
ನಾಮ್ನಾಂ ಅಷ್ಟಮಶತಂ ರಮ್ಯಂ ಮಯಾ ಪ್ರೋಕ್ತಂ ದ್ವಿಜೋತ್ತಮಾಃ ॥

ಸುರಗಣ ಯಕ್ಷ ಸೇವಿತಂ ಹ್ಯಸುರನಿರಾಕರ ಸಿದ್ಧವಂದಿತಂ ।
ವರಕನಕ ಹುತಾಶನ ಪ್ರಭಂ ಪ್ರಣಿಪತಿತೋಽಸ್ಮಿ ಹಿತಾಯ ಭಾಸ್ಕರಂ ॥

ಸೂರ್ಯೋದಯೆ ಯಃ ಸುಸಮಾಹಿತಃ ಪಠೇತ್ಸಪುತ್ರದಾರಾನ್ ಧನರತ್ನ ಸಂಚಯಾನ್ ।
ಲಭೇತ್ ಜಾತಿ ಸ್ಮರತಾಂ ನರಃ ಸತುಸ್ಮೃತಿ ಚಮೇಧಾಂ ಚ ಸ ವಿಂದತೇ ಪರಾಂ ॥

ಇಮಂ ಸ್ತವಂ ದೇವವರಸ್ಯ ಯೋ ನರಃ ಪ್ರಕೀರ್ತಯೇಚ್ಛುದ್ಧಮನಾಃ ಸಮಾಹಿತಃ ।
ವಿಮುಚ್ಯತೇ ಶೋಕವಾಗ್ನಿ ಸಾಗರಾಲ್ಲಭೇತ್ ಕಾಮಾನ್ಮನಸಾಯಥೇಪ್ಸಿತಾನ್ ॥

ಸೂರ್ಯ, ಆರ್ಯಮಾ, ಭಗ, ತ್ವಷ್ಟಾ, ಪೂಷಾ, ಅರ್ಕ, ಸವಿತಾ, ರವಿ, ಗಭಸ್ತಿಮಾನ್, ಅಜ, ಕಾಲ, ಮತ್ಯು, ಧಾತೃ, ಪ್ರಭಾಕರ, ಪೃಥವಿ, ಆಪ, ತೇಜ, ಖ, ವಾಯು, ಪರಾಯಣ, ಸೋಮ, ಬೃಹಸ್ಪತಿ, ಶುಕ್ರ, ಬುಧ, ಅಂಗಾರಕನೆಂಬುದಾಗಿ ಸೂರ್ಯನ ಹೆಸರುಗಳಿವೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಅವನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಸಾರುವಂತಹ ಇಂದ್ರ, ವಿವಸ್ವಾನ್, ದೀಪ್ತಾಂಶು, ಶುಚಿ, ಶೌರಿ, ಶನೈಶ್ಚರ, ಬ್ರಹ್ಮ, ವಿಷ್ಣು, ರುದ್ರಸ್ಕಂದ, ವೈಶ್ರವಣ, ಯಮ ಮುಂತಾದ ನಾಮಧೇಯಗಳೂ ಉಂಟು. ಇದಲ್ಲದೆ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ವೈದ್ಯುತ, ಜಾಠರಾಗ್ನಿ, ಐಂಧನ, ತೇಜಃಪತಿ, ಧರ್ಮಧ್ವಜ, ವೇದಕರ್ತಾ, ವೇದಾಂಗ, ವೇದವಾಹನ, ಕೃತ, ತ್ರೇತಾ, ದ್ವಾಪರ, ಕಲಿ, ಸರ್ವಾಮರಾಶ್ರಯನೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಇದರಂತೆ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಕಾಲಸೂಚಕ ನೆನ್ನುವ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಕಲಾ, ಕಾಷ್ಠಾ, ಮುಹೂರ್ತ, ಕ್ಷಪಾ, ಯಾಮ, ಕ್ಷಣ, ಸಂವತ್ಸರಕರ, ಅಶ್ವತ್ಥ, ಕಾಲಚಕ್ರ, ವಿಭಾವಸು ಪುರುಷ, ಶಾಶ್ವತ, ಯೋಗಿ, ವ್ಯಕ್ತಾವಕ್ತ, ಸನಾತನ ನೆಂದಲ್ಲದೆ ಅವನನ್ನು ಕಾಲಾಧ್ಯಕ್ಷ ಪ್ರಜಾಧ್ಯಕ್ಷನೆಂದೂ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ.

ಇದೇ ರೀತಿಯಾಗಿ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ವಿಶ್ವಕರ್ಮಾ, ತಮೋನುದ, ವರುಣ, ಸಾಗರಾಂಶ, ಜೀಮೂತ, ಜೀವನ, ಅರಿಹಾ, ಭೂತಾಶ್ರಯ, ಭೂತಪತಿ, ಸರ್ವಲೋಕ, ನಮಸ್ಕೃತ, ಸ್ರಷ್ಟಾ, ಸಂವರ್ತಕ, ವಹ್ನಿ, ಸರ್ವಾದಿ, ಅಲೋಲುಪ, ಅನಂತ, ಕಪಿಲ, ಭಾನು, ಕಾಮದ, ಸರ್ವತೋ ಮುಖ, ಜಯ, ವಿಶಾಲ, ವರದ, ಸರ್ವಭೂತನಿಷೇವಿತ ಎಂದೂ ಸಂಬೋಧಿಸುತ್ತಾರೆ. ಸೂರ್ಯನು ಪ್ರಾಣಾಧಾರಕನೆಂಬುದನ್ನು ವರ್ಣಿಸುತ್ತ ಅವನನ್ನು ಮನ, ಸುಪರ್ಣ, ಭೂತಾದಿ, ಶೀಘ್ರಗ, ಪ್ರಾಣಧಾರಣ, ಧನ್ವಂತರಿ, ಧೂಮಕೇತು, ಆದಿದೇವ, ಅದಿತಿಸುತ, ದ್ವಾದಶಾತ್ಮಾ, ರವಿ, ದಕ್ಷ, ಪಿತೃ, ಮಾತೃವೆಂದೂ ಕರೆಯುತ್ತಾರಲ್ಲದೆ ಅವನು ಸರ್ವಲೋಕಕ್ಕೆ ಒಡೆಯನೆಂಬುದನ್ನು ವಿವರಿಸಲು ಪಿತಾಮಹ, ಸ್ವರ್ಗದ್ವಾರ, ಪ್ರಜಾದ್ವಾರ, ಮೋಕ್ಷದ್ವಾರ, ತ್ರಿವಿಷ್ಟಪ, ದೇಹಕರ್ತೃ, ಪ್ರಶಾಂತಾತ್ಮಾ, ವಿಶ್ವಾತ್ಮಾ, ವಿಶ್ವತೋಮುಖ, ಚರಾಚರಾತ್ಮಾ, ಸೂಕ್ಷ್ಮಾತ್ಮಾ, ಮೈತ್ರೇಯ, ಕರುಣಾನ್ವಿತ ಮುಂತಾದ ನೂರೆಂಟು ಹೆಸರುಗಳಿಂದ ಅವನನ್ನು ಸ್ತುತಿಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಈ ನೂರೆಂಟು ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ''ಸೂರ್ಯಅಷ್ಟೋತ್ತರಶತನಾಮ ಸ್ತೋತ್ರ''ವನ್ನು ಜ್ಞಾನಿಗಳು ನಿತ್ಯ ಪಾರಾಯಣ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಈ ಸ್ತೋತ್ರವು ಅತ್ಯಂತ ರಹಸ್ಯವಾದದ್ದಿದ್ದು ಸರ್ವಶ್ರೇಷ್ಠ ಫಲವೀಯುವ ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷವೆನಿಸಿದೆ. ಸುವರ್ಣಮಯ ವರ್ಣರೂಪಧಾರಿಯೂ ಅಗ್ನಿಯಂತೆ ಪ್ರಭೆಯುಳ್ಳ ಈ ಸೂರ್ಯನು ಸದಾಕಾಲವೂ ದೇವ, ಪಿತೃ, ಯಕ್ಷರಲ್ಲದೆ ಅಸುರರು ಸಿದ್ಧರಿಂದಲೂ ವಂದಿಸಲ್ಪಡು ತ್ತಿರುವನು. ಇಂತಹ ಲೋಕಾಧ್ಯಕ್ಷನಾದ ಸೂರ್ಯದೇವನಿಗೆ ನನ್ನ ನಮಸ್ಕಾರ.

ಸೂರ್ಯೋದಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಈ ಅಷ್ಟೋತ್ತರವನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪಠಣ ಮಾಡಿದರೆ ಸುಂದರ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನೂ, ಒಳ್ಳೆಯ ಮಕ್ಕಳನ್ನೂ ಪಡೆಯುವನಲ್ಲದೆ ಸರ್ವ ಸಂಪತ್ತು, ಸುಖಭೋಗಗಳೂ ಲಭಿಸುತ್ತವೆ. ದೇವದೇವೋತ್ತಮನಾದ ಈ ಸೂರ್ಯನಾರಾಯಣನನ್ನು ಅಷ್ಟೋತ್ತರನಾಮಸ್ತೋತ್ರದಿಂದ ಜಪ, ತಪ, ಧ್ಯಾನ, ಸಂಕೀರ್ತನೆ ಮಾಡಿದವನು ಸಂಸಾರದ ಸಕಲ ಕ್ಲೇಶಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತಿ ಹೊಂದುವನು. ಅವನ ಸಕಲ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳು ಶೀಘ್ರದಲ್ಲಿ ನೆರವೇರುತ್ತವೆ.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮ ಮಹಾಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ ಮುಗಿದುದು

—೦—

ಸ್ವಯಂಭೂ ಋಷಿ ಸಂವಾದ

ಅಧ್ಯಾಯ - ೧೩

ಚತುರ್ಮುಖ:- ಅದುವರೆಗೆ ಆಸಕ್ತಿಯಿಂದ ಆಲಿಸುತ್ತ ಕುಳಿತ ಮುನಿಗಳಿಗೆ ನುಡಿದ ಹಿಂದೊಮ್ಮೆ ದಕ್ಷಬ್ರಹ್ಮನು ಬೃಹತ್ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ವೈಭವಪೂರ್ಣವಾದ ಮಹಾಯಜ್ಞ ನೆರವೇರಿಸಿದ. ಅಂದಿನ ಆ ಯಜ್ಞಸಮಾರಂಭಕ್ಕೆ ಸಮಸ್ತ ದೇವಾನುದೇವತೆಗಳು, ಸಿದ್ಧ, ವಿದ್ಯಾಧರ, ಯಕ್ಷ, ಗಂಧರ್ವ, ಕಿನ್ನರ ಕಿಂಪುರುಷಾದಿಯಾಗಿ ಆಗಮಿಸಿದ್ದರು. ಗಣನೀಯ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಋಷಿ, ಮುನಿಗಣವೂ ಯಜ್ಞ ಸಮಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಪಾಲುಗೊಂಡಿದ್ದರು. ಯಜ್ಞ, ಕಾರ್ಯಕಲಾಪಗಳು ವಿಧಿಯುಕ್ತವಾಗಿ ನೆರವೇರುತ್ತಲಿದ್ದವು. ವೇದಪಠನ, ಮಂತ್ರಪಠನಗಳು, ದಶದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ ಘಂಟಾರವದೊಂದಿಗೆ ಮಾರ್ದನಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. ಪರಿಮಳಯುಕ್ತವಾದ ಯಜ್ಞದ ಧೂಮವೆಲ್ಲ ಸುತ್ತಲ ಪರಿಸರವನ್ನೆಲ್ಲ ವ್ಯಾಪಿಸಿತ್ತು. ಹೀಗೆ ಯಜ್ಞದ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು ವಿಜೃಂಭಣೆಯಿಂದ ನಡೆದಿರುವಾಗ ಅನಿರೀಕ್ಷಿತವಾಗಿ ಮಹಾದೇವನು ಯಜ್ಞ ಸಮಾರಂಭವನ್ನೆಲ್ಲ ಧ್ವಂಸಗೊಳಿಸಲು ತನ್ನ ಅಸಂಖ್ಯ ಗಣಗಳೊಡನೆ ಭೀಕರ ದಾಳಿಮಾಡಿದ. ಶಾಂತಿ ಸುವ್ಯವಸ್ಥೆಯಿಂದ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಯಜ್ಞ ಸಮಾರಂಭ ಹಾಹಾಕಾರದಿಂದ ರಣರಂಗವಾಯಿತು. ಪರಶಿವನು ಕೋಪಾಟೋಪದಲ್ಲಿ ಯಜ್ಞಮಂಟಪವೆಲ್ಲಾ ಧೂಳಿಪಟ ಮಾಡಿ, ಸಾಧನ, ಸಲಕರಣೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಎಸೆದು ಚೆಲ್ಲಾಪಿಲ್ಲಿಗೊಳಿಸಿದ. ಪ್ರಶಾಂತನೂ, ಪರಮಮಂಗಲಕರನೂ ಆದ ಸದಾಶಿವನು ಇಂದು ಪ್ರಳಯರುದ್ರನಾಗಿದ್ದನ್ನು ಕಂಡು ಸಮಸ್ತ ದೇವಾಧಿದೇವತೆಗಳೂ ತತ್ತರಿಸಿದರು, ಕಂಗೆಟ್ಟು ಹೋದರು.

ಶಂಕರನ ಪ್ರತಾಪ, ಕೋಪದಿಂದ ಇಂದ್ರಾದಿ ದೇವತೆಗಳು ಕೊನೆಗೂ ಅವನಿಗೇ ಮೊರೆಹೊಕ್ಕರು. ಅವನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಹಲವು ರೀತಿಯಿಂದ ಕೊಂಡಾಡಿದರು. ಭಯಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಏಕಕಂಠದಲ್ಲಿ ಶಿವಮಹಿಮೆ ಸಾರುವ ಸ್ತೋತ್ರಗಳನ್ನು ಹಾಡಿದರು. ಕ್ರಮೇಣ ಅವನ ಪ್ರಚಂಡ ಕೋಪ, ತಾಪ, ತಗ್ಗುತ್ತ, ತಣ್ಣಗಾಗುತ್ತ ಹೋಯಿತು.

ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ, ದಕ್ಷನ ಮಹಾಯಜ್ಞವನ್ನೇ ಕೋಪಾವೇಶದ ಭರದಲ್ಲಿ ತುಳಿದು ಧ್ವಂಸಮಾಡಿದ ಮಹೇಶ್ವರನು ನಂದಿವಾಹನನಾಗಿ, ಕೈಗಳಲ್ಲಿ ತ್ರಿಶೂಲ, ಪಿನಾಕಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ನಿಂತು ಪವಿತ್ರವಾದ ಏಕಾಮ್ರ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದ್ದಾನೆ. ಭಕ್ತರ ಅಭೀಷ್ಟಗಳನ್ನು ಬಿಡದೇ ಪೂರೈಸುವ ಕಾಮಧೇನು ಸ್ವರೂಪನಾಗಿದ್ದಾನೆ.

ಮುನಿಗಳು ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಕುರಿತು ಪ್ರಶ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ. ದಕ್ಷಯಜ್ಞ ಧ್ವಂಸಮಾಡಿದ ಸದಾಶಿವನು ಅಷ್ಟು ಕೋಪೋದ್ರಿಕನಾಗಿ ದಾಳಿಮಾಡಲು ಕಾರಣವೇನು? ದೇವದೇವನಾದ ಶಿವನೇ ಸ್ವತಃ ದೇವತೆಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತವಾಗಿದ್ದ ಯಜ್ಞ ಹಾಳುಗೆಡವಲು ಮುಂದಾಳತ್ವ ವಹಿಸಬೇಕಾದರೆ ಅದಕ್ಕೊಂದು ಬಲವಾದ ಕಾರಣವಿರಬೇಕು ಅಲ್ಲವೆ?

ಅವರ ಮಾತು ಕೇಳುತ್ತ ಚತುರಾನನ ನುಡಿದ-ನಿಜ, ಅದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೂ ಇದೆ. ದಕ್ಷನ ಮೇಲೆ ಶಿವನು ಇಷ್ಟು ಕೋಪಾವಿಷ್ಟನಾಗಲು ಹಿಂದೆ ದಕ್ಷ-ಶಿವರಲ್ಲಿ ಸೇಡಿನ, ವೈರತ್ವದ ಮನೋಭಾವನೆಯ ಬೀಜ ಮೊಳೆತು ಬೆಳೆದದ್ದೇ ಕಾರಣ. ದಕ್ಷಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಎಂಟು ಜನ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳು. ಅವರನ್ನೊಮ್ಮೆ ತಂದೆಯು ಅವರವರ ಗಂಡಂದಿರೊಡನೆ ತನ್ನ ಮನೆಗೆ ಕರೆಸಿ ಸತ್ಕರಿಸಿದ್ದ. ಆದರೆ ಹಿರಿಯ ಮಗಳಾದ ಸತೀದೇವಿಯನ್ನು ಕರೆಕಳುಹಿಸದೇ ಕಡೆಗಣಿಸಿದ. ಇದಕ್ಕೆ ಮಗಳ ಮೇಲಿನ ತಾತ್ಸಾರಕ್ಕಿಂತ ಅಳಿಯನಾದ ಮಹಾದೇವನ ಮೇಲೆ ಮತ್ಸರಪೂರಿತ ವೈರವೇ ಕಾರಣ. ಆ ದಕ್ಷಬ್ರಹ್ಮ ಶಿವನ ಮೇಲೆ ದ್ವೇಷವನ್ನು ಸಾಧಿಸಲಿಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಈ ಕುತಂತ್ರ ಹೂಡಿದ್ದ. ಅವರ ಈ ವೈರಭಾವನೆಗೂ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಕಾರಣವಿದೆ. ಹಿಂದೊಮ್ಮೆ ಶಂಕರನು ಮಾವನಾದ ದಕ್ಷನಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಲಿಲ್ಲ. ಅದು ತನಗೆ ಅಪಮಾನವೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ದಕ್ಷ ಮನದಲ್ಲಿ ಬಿಗುಮಾನ ತಾಳಿದ. ಹೀಗಾಗಿ ಅಳಿಯನಾದ ಶಂಕರನ ಮೇಲೆ ದಕ್ಷನಿಗೆ ಹಿಡಿಸಲಾರದಷ್ಟು ಸಿಟ್ಟು ಹಾಗೂ ಒಂದು ರೀತಿಯ ಸೇಡು. ಈ ಸೇಡನ್ನು ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಹಿರಿಯ ಮಗಳಾದ ಸತಿಯನ್ನೂ ಅವಳ ಪತಿಶಂಕರನನ್ನೂ ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ ಬರಲು ಆಮಂತ್ರಣ ಕಳಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಸತೀದೇವಿಯು ತನ್ನ ತಂಗಿಯರೆಲ್ಲರೂ ತಂದೆಯ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿರುವದನ್ನು ತಿಳಿದು, ತಂದೆ ಕರೆಯದಿದ್ದರೂ ತವರು ಮನೆಯ ಮೋಹದಿಂದ ತಾನಾಗಿಯೇ ಹೋದಳು. ಆದರೆ ತಂದೆಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸತೀಗೆ ಉಳಿದ ತಂಗಿಯರಿಗೆ ದೊರೆತ ಆದರ ಸತ್ಕಾರಗಳು ದೊರಕಲಿಲ್ಲ. ತನ್ನ ಮೇಲೆ ತಂದೆಯ ವಾತ್ಸಲ್ಯ, ಪ್ರೀತಿಗಳು ಕಡಿಮೆಯಾಗಿರುವದನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡು ಮಿಡುಕಿದಳು ಸತೀದೇವಿ. ತಾನು ಹುಟ್ಟಿದ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ತನಗೆ ವಿನಾಕಾರಣ ಅನಾದರ ತೋರಿದ ತಂದೆಯನ್ನು ಒಂದು ದಿನ ಕೇಳಿದಳು; ನಾನು ನಿನ್ನ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಹಿರಿಯಳು, ಹಾಗೂ ಶ್ರೇಷ್ಠಳು. ಉಳಿದ ತಂಗಿಯರಿಗೆ ಇರುವಷ್ಟು ಆದರ, ಗೌರವ ನನಗೇಕಿಲ್ಲ? ನನಗೆ ಈ ರೀತಿ ಅನಾದರ ತೋರಿ ಅಪಮಾನ ಮಾಡುವ ಉದ್ದೇಶ, ಅಥವಾ ಅಗತ್ಯವಾದರೂ ಏನು?

ದಕ್ಷ ಸತಿಯ ಮೇಲೆ ಕೆರಳಿ, ಕೋಪೋದ್ರಿಕ್ತ ಸ್ವರದಲ್ಲಿ ನುಡಿದ. ನಿನಗಿಂತಲೂ ನಿನ್ನ ತಂಗಿಯರು, ನನಗೆ ಶ್ರೇಷ್ಠರೂ, ಪೂಜ್ಯರೂ ಆಗಿರುವರು. ಅವರಂತೆ ಅವರವರ ಗಂಡಂದಿರೂ ಸಹ. ನನ್ನ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ, ನಿನ್ನ ಗಂಡನನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ, ಉಳಿದವರ ಗಂಡಂದಿರು ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಿಗಳು, ಯೋಗಿಗಳು, ತಪಸ್ವಿಗಳು, ಗುಣಶಾಲಿಗಳೂ ಕೂಡ; ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಆ ನಿನ್ನ ಪತಿ ಶಂಕರನಿಗಿಂತಲೂ ಎಷ್ಟೋ ಪಾಲು ವಾಸಿ.

ಸತಿಯು ಮಾತನಾಡದೇ ತಂದೆಯ ಮಾತು ಆಲಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಮತ್ತೆ ದಕ್ಷ ಸಿಟ್ಟಿನ ಸ್ವರದಲ್ಲಿ ನುಡಿದನು. ವಶಿಷ್ಠ, ಪುಲಸ್ತ್ಯ, ಅಂಗಿರಸ, ಪುಲಹ, ಕೃತು, ಭೃಗು, ಮರೀಚಿ ಮುನಿಗಳೆಲ್ಲ ನಿನ್ನ ತಂಗಿಯರ ಗಂಡಂದಿರು ನಿನ್ನ ಗಂಡನಿಗಿಂತಲೂ ಸಾವಿರ ಪಾಲು ಉತ್ತಮ. ನಯವಾದ ನಡೆನುಡಿ ಉಳ್ಳವರು, ಅಂತೆಯೇ ನನ್ನ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಅವರು ಶ್ರೇಷ್ಠರಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ಆದರೆ ನೋಡು, ನಿನ್ನ ಗಂಡನಾದ ಶಿವನ ವರ್ತನೆ ನನಗೆ ಸರಿಬರದು, ಅವನದು ಬರೀ ವಕ್ರನಡೆ ನುಡಿ, ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಶ್ರೇಷ್ಠ ಗುಣಮಟ್ಟದ ನನ್ನ ಇನ್ನುಳಿದ ಅಳಿಯಂದಿರೊಡನೆ ಸ್ಪರ್ಧೆಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಮೇಲಾಗಿ ನಿನ್ನ ಪತಿ ನನಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಶತ್ರುವಿನಂತೆ, ವೈರತ್ವ ಸಾಧಿಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಆದಕ್ಕಾಗಿ ನಿನ್ನನ್ನು ನಾನು ಗೌರವಾದರದಿಂದ ನೋಡುವದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲದ ಮಾತು.

ತಂದೆಯ ದುರಾಗ್ರಹಪೂರಿತ ಮಾತು ಕೇಳಿ ಸತೀದೇವಿಯು ನಿಷ್ಠುರವಾಗಿ ನುಡಿದಳು. ನೀನು ಬಲ್ಲೆ, ನಾನು ಯಾವಾಗಲೂ ತ್ರಿಕರಣಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಪರಿಶುದ್ಧಳು. ನಿನ್ನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಾನೆಂದೂ ಕನಸುಮನಸಿನಲ್ಲಿಯೂ ಕೇಡು ಬಯಸಿದವಳಲ್ಲ. ಇಂತಹ ನನ್ನನ್ನು ನಿಂದಿಸುತ್ತಿರುವೆ; ಅವಮಾನಪಡಿಸುತ್ತಿರುವೆ. ನೀನೊಬ್ಬ ಅವಿವೇಕಿ ತಂದೆ; ನಾನೊಬ್ಬ ಅದೃಷ್ಟಹೀನಳು. ನಿನ್ನಂತವನ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ ನನಗೆ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಜುಗುಪ್ಸೆ ಬಂದಂತಾಗಿದೆ. ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ಈ ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ನನ್ನಂತವಳು ಬದುಕಿರಬಾರದು, ಬದುಕಿರಬಾರದು. ತನಗೆ ತನ್ನ ತಂದೆಯಿಂದಾದ ಅಪಮಾನ, ಗಂಡನ ವಿಷಯವಾಗಿ ಕೇಳಿದ ನಿಂದನೆಗಳಿಂದ ಸತೀದೇವಿಗೆ ದುಃಖ ಉಮ್ಮಳಿಸಿತು. ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ತಳಮಳವೆನಿಸಿತು. ದುಃಖ ಅಸಮಾಧಾನದಲ್ಲಿಯೇ ಅಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಲಾರದೆ ಹೊರಟುಬಂದಳು. ಸತೀದೇವಿಯು ಪ್ರಾಣತ್ಯಾಗಮಾಡಲು ಪಣಮಾಡಿದಳು. ಭಯಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ತನ್ನ ಅಂತಿಮ ಪ್ರಣಾಮ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತ ನುಡಿದಳು. ''ದೇವಾಧಿದೇವಾ, ಯಾವ ಶಂಕರನಿಗಾಗಿ ಜೀವನವನ್ನೆಲ್ಲಾ, ಸದಾ ಅವನ ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಲೀನಳಾಗಿ ಕಳೆದೆನೊ, ಅವನಿಗಾಗಿ ಪ್ರಾಣತ್ಯಾಗ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ಮುಂದಿನ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿಯೂ ಅವನೇ, ಆ ಶಂಕರನೇ ಆ ಪತಿಯಾಗಿರುವಂತೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸು.''

ಅವಳು ಮೌನವ್ರತಾಧಾರಿಯಾದಳು. ಗಂಭೀರ ಮುಖಮುದ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದೆಡೆ ಪದ್ಮಾಸನಹಾಕಿ, ಇಂದ್ರಿಯಾದಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಮನೋಬಲದ ಪಾಶದಿಂದ ಬಂಧಿಸಿದಳು. ಶಂಕರನನ್ನು ಒಲಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಛಲತೊಟ್ಟಳು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿದಳು. ತಪಸ್ಸಿಗಾಗಿ ಅಗ್ನಿಯೋಗವನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದಳು. ಆಗ ಯೋಗವಾಯುವಿನಿಂದ ಆ ಸತಿಯ ಕೋಮಲ ಶರೀರವೆಲ್ಲ ಶುಷ್ಕ ಕಾಷ್ಠವಾದಂತಾಗಿ, ಯೋಗಾಗ್ನಿಯು ಪ್ರಜ್ವಲಿಸಿತು; ಶರೀರವನ್ನೆಲ್ಲಾ ವ್ಯಾಪಿಸಿ, ಭಸ್ಮೀಭೂತವಾಗಿಸಿತು. ಸತಿಯ ಸುಂದರ ಸುಕುಮಾರ ಶರೀರ ಭೌತಿಕವಾಗಿ ಕಣ್ಮರೆಯಾಯಿತು. ಅವಳು ಈ ಲೋಕದಿಂದ ದೂರ ಬಹುದೂರ ಹೊರಟುಹೋದಳು ಸತೀ ಶಿರೋಮಣಿ.

ಕೈಲಾಸದಲ್ಲಿ ಶೂಲಪಾಣಿ ನಡೆದ ಘಟನೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಜ್ಞಾನದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅವಲೋಕಿಸಿ ಅರಿತು ಬಿರುಗಾಳಿಗೆ ಸಿಕ್ಕ ಸಮುದ್ರದಂತೆ ಪ್ರಕ್ಷುಬ್ಧವಾದ; ದಕ್ಷ ಬ್ರಹ್ಮನ ದುರಾಗ್ರಹ ನೀತಿಗೆ ಕೆರಳಿದ. ಪ್ರಚಂಡ ಪ್ರಕೋಪದಲ್ಲಿಯೇ ದಕ್ಷನ ಎದುರು ನಿಂತು ಆಕ್ರೋಶದ ಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ. ''ತಾನಾಗಿಯೇ ಬಂದ ಮಗಳು ಸತಿಯನ್ನೂ ಅವಮಾನಗೊಳಿಸಿದೆ ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ. ಈ ನಿನ್ನ ಇತರ ಮಕ್ಕಳೂ ಅವರ ಗಂಡಂದಿರೂ ಅಪಮಾನಗೊಳಿಸಿರುವರು. ನಮ್ಮ ಈ ಅಪಮಾನದ ಅಗ್ನಿ ಶಮನವಾಗಲು ಒಂದೇ ದಾರಿ ಶಾಪ ಉಗ್ರಶಾಪ. ನೀನೂ, ನಿನ್ನ ಉಳಿದ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳೂ ಹಾಗೂ ಗಂಡಂದಿರೂ ತಕ್ಷಣವೇ ನಾಶಹೊಂದುವಿರಿ. ಎಲ್ಲೆ

ದಕ್ಷನೆ ಕೇಳು, ನೀನೂ ಸಹ ಚಾಕ್ಷುಷ ಮನ್ವಂತರದಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಮನುಷ್ಯನಾಗಿ ಕ್ಷತ್ರಿಯಕುಲದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿ ಬರುವೆ. ವರುಣ ಮಾರಿಷಾದೇವಿಯರ ಸಂಜಾತ ನೀನಾಗುವೆ. ಆಗಲೂ ನೀನು ದಕ್ಷನೆಂದೇ ಹೆಸರಾಗುವೆ. ವೈವಸ್ವತ ಮನ್ವಂತರದಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ನಿನ್ನ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳು ನಿನ್ನಿಂದ ಮರುಜನ್ಮ ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ಆಗ ನೆರವೇರಿಸುವ ನಿನ್ನ ಎರಡನೇಯ ಮಹಾಯಜ್ಞವನ್ನು ನಾನು ತುಳಿದು ಧ್ವಂಸ ಮಾಡುವೆನು....

ರುದ್ರನ ಶಾಪವನ್ನು ಕೇಳಿ ಕ್ರುದ್ಧನಾದ ದಕ್ಷನೂ ನುಡಿದನು ಕ್ರೂರನಾದ ಶಿವನೇ, ನನ್ನ ತಪ್ಪಿಗಾಗಿ ನೀನು ಋಷಿಗಳನ್ನು ಕಾರಣವಿಲ್ಲದೆ ಶಪಿಸಿರುವೆ. ನಿನ್ನ ತಪ್ಪಿಗಾಗಿ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ದೇವತೆಗಳೊಡನೆ ನಿನಗೆ ಆಹುತಿ ನೀಡದಿರಲಿ. ಒಂದು ವೇಳೆ, ಆಹುತಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟರೂ ಅಪವಿತ್ರ ವಸ್ತು ಎಂದೆನಿಸಿ, ಕೈ ತೊಳೆದುಕೊಳ್ಳುವಂತಾಗಲಿ. ನೀನು, ನಿನ್ನ ಪ್ರಭಾವ ಇರುವದು ಒಂದು ಯುಗದವರೆಗಷ್ಟೇ. ಆಗ ನಿನಗೆ ದೇವತೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಪೂಜೆ ಪುರಸ್ಕಾರಗಳಿಲ್ಲ. ಇದು ನನ್ನ ಪ್ರತಿಶಾಪ.

ದಕ್ಷನ ಶಾಪ ಕೇಳುತ್ತ ಒಂದಿನಿತೂ ಬೆದರದೆ, ಗಹಗಹಿಸಿ ನಗುತ್ತ ನುಡಿದ ಶಿವ ''ಓ...! ದೇವತೆಗಳೋ! ಅವರು ನಾಲ್ಕು ವರ್ಣದವರು ಕೊಟ್ಟ ಹವಿಸ್ಸನ್ನು ಎಲ್ಲರೂ ಒಂದೆಡೆ ಯಲ್ಲಿಯೇ ನಿಯಮ ನೀತಿಗಳಿಲ್ಲದೆ ಸೇವಿಸುವರು. ಅವರೊಡನೆ ಬೆರೆತು ಆಹಾರ ಸೇವಿಸುವ ಪರಿಪಾಠ ನನಗಿಲ್ಲ. ಅದರಿಂದ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿದ್ದೇ ಆಹಾರ ಸೇವಿಸುತ್ತೇನೆ ನಾನು. ಸರ್ವ ಲೋಕಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಭೂಲೋಕವೇ ಆದಿ, ಆಧಾರ. ಅಂತಹ ಭೂಲೋಕ ನನ್ನ ಇಚ್ಛಾನುಸಾರ ಧರಿಸಿದ್ದೇನೆ, ವಾಸಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಅದಕ್ಕೆ ನಿನ್ನ ಅಪ್ಪಣೆ ಕೇಳುವ ಅವಶ್ಯಕತೆಯೇ ನನಗಿಲ್ಲ.''

ರುದ್ರಶಾಪದ ಫಲವಾಗಿ ದಕ್ಷನು ಬ್ರಹ್ಮ ಶರೀರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಮನುಷ್ಯ ರೂಪದಿಂದ ಜನ್ಮವೆತ್ತಿದನು. ಮುಂದೆ ವೈವಸ್ವತ ಮನ್ವಂತರ ಕಾಲಿರಿಸಿತು. ದಕ್ಷ ಬ್ರಹ್ಮನೀಗ ಹಿಮವಂತ, ಹೆಂಡತಿ ಮೈನಾದೇವಿ, ಸತೀದೇವಿ ಉಮಾ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಅವರಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ್ದಾಳೆ. ಉಮಾಮಹೇಶ್ವರರ ಪ್ರೇಮ, ಅಮರ, ಅಜರಾಮರ, ಅಷ್ಟೇ ಅವರ ಮನಸ್ಸುಗಳೂ ಅಚಲ! ಯುಗ ಉರುಳಿ, ಮರಳಿ ಜನ್ಮ ಪಡೆದರೂ ಅವರು ಎಂದಿನಂತೆ ಸತಿಪತಿಗಳು. ಒಬ್ಬರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಇನ್ನೊಬ್ಬರು ಬದುಕಿರಲಾರರು. ಅದಿತಿ-ಕಶ್ಯಪ, ಲಕ್ಷ್ಮೀ-ನಾರಾಯಣ, ಶಚೀ-ದೇವೇಂದ್ರ, ಉಷಾ-ರವಿ, ಆರುಂಧತಿ-ವಶಿಷ್ಠರಂತೆ ಆತ್ಮೀಯ ಪ್ರಣಯ ಅವರದು.

ಶಿವಶಾಪದನುಗುಣ ದಕ್ಷ ಪ್ರಾಚೇತಸರ ಮಗನಾಗಿ ಮರುಜನ್ಮ ತಾಳಿ ಬಂದ. ಅವನಂತೆ ಶಿವನ ಶಾಪಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾದ ಭೃಗು ಮೊದಲಾದ ಋಷಿಗಳು ವೈವಸ್ವತ ಮನ್ವಂತರ ಆರಂಭದ ತ್ರೇತಾಯುಗದಲ್ಲಿ ಮಹರ್ಷಿಗಳಾಗಿ ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದರು. ಅಂದಿನಿಂದ ಮಹಾದೇವನೂ ಭೂಲೋಕ ವಾಸಿಯಾದ. ಈ ಜನ್ಮಾಂತರದ ಕಥೆ, ವ್ಯಥೆಗೆ ಕಾರಣ ದಕ್ಷ ಹಾಗೂ ಮಹೇಶ್ವರರಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ವೈರಭಾವ. ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಅನುಭವಿಗಳು ಹೇಳುವಂತೆ

ತಸ್ಮಾನ್ನಾನುಶಯಃ ಕಾರ್ಯೋ ವರೇಷ್ವಿಹ ಕದಾಚನ ।
ಜಾತ್ಯಂತರಗತಸ್ಯಾಪಿ ಭಾವಿತಸ್ಯ ಶುಭಾಶುಭೈಃ ।
ಜಂತೋರ್ನ ಭೂತಯೇಖ್ಯಾತಿ ಸ್ತನ್ನ ಕಾರ್ಯಂ ವಿಜಾನತಾ ॥

ಉತ್ತಮ ಜನರಲ್ಲಿ ನಾವು ವೈರತ್ವ ಮಾಡಬಾರದು. ಅವರನ್ನೆಂದೂ ಅಪಮಾನಿಸ ಬಾರದು. ಸಜ್ಜನರಿಗೆ ಕೇಡು ಬಗೆದರೆ ನಮಗೇ ಕೇಡು ಮಾಡಿಕೊಂಡತೆ ಅದರಿಂದ

ಎಳ್ಳಷ್ಟೂ ಲಾಭವಾಗಲಾರದು. ಮನುಷ್ಯ ತನ್ನಷ್ಟಕ್ಕೆ ತಾನೇ ಮಹಾಪುರುಷನೆಂದು ಕೊಂಡು ಮೆರೆಯುವದರಲ್ಲಿ ಏನೂ ಅರ್ಥವಿಲ್ಲ. ಆದರಿಂದ ಒಳಿತಿಗಿಂದ ಕೆಡಕೇ ಹೆಚ್ಚು. ಲಾಭಕ್ಕಿಂತ ಹಾನಿಯೇ ಹೆಚ್ಚು. 'ತುಂಬಿದ ಕೊಡ ತುಳುಕದು' ಎನ್ನುವ ಮಾತಿನಂತೆ ಸುಜ್ಞಾನಿಯು ಅಹಂಕಾರ ಪಡಬಾರದು.

ಬಳಿಕ ಮುನಿಗಳು ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಕುರಿತು ನುಡಿದರು. ದಕ್ಷನ ಮಗಳಾದ ಸತೀದೇವಿಯು ಮರುಜನ್ಮ ಪಡೆದು ಉಮೆಯಾಗಿ ಜನಿಸಿದಳಷ್ಟೆ. ಉಮೆಗೂ ಶಂಕರನಿಗೂ ಸ್ನೇಹ ಸಂಬಂಧ ಹೇಗೆ ಬೆಳೆಯಿತೆಂಬುದನ್ನು ವಿವರಿಸು.

ಬ್ರಹ್ಮ ಅವರ ಕುತೂಹಲ ಕಂಡು ಹರ್ಷಿತನಾಗಿ ನುಡಿದನು. ಉಮಾಶಂಕರರ ಕಥೆಯು ಮನೋಹರವೂ, ಪುಣ್ಯಕರವೆನಿಸಿದೆ, ಅಲ್ಲದೆ ಸಕಲ ಮನೋರಥ ಈಡೇರಿಸುವಂತಹದು, ಪರಮಪವಿತ್ರವೆಂದೂ, ಲೋಕಾದರ ಪಡೆದಿದೆ. ಅದನ್ನೀಗ ನಿಮಗೆ ವಿವರಿಸುವೆ, ಕೇಳಿರಿ.

ಹಿಂದೊಮ್ಮೆ ಒಂದು ದಿನ ಹಿಮವಂತನ ಮನೆಗೆ, ಕಶ್ಯಪಮುನಿಯು ಬಂದನು. ಅವನನ್ನು ಆದರಿಸಿ ಸತ್ಕರಿಸಿದನು. ಲೋಕಾಭಿರಾಮನಾಗಿ ಮಾತನಾಡುತ್ತ ಹಿಮವಂತನು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಕೀರ್ತಿ ತರುವಂತಹ ಹಾಗೂ ಹಿತಕಾರಕವೆನಿಸುವ ವಸ್ತು ಯಾವದೆಂಬುದು ಹೇಳುವಿರಾ? ಎಂದು ಕಶ್ಯಪರನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದ. ಅವನ ಪ್ರಶ್ನೆ ಅರ್ಥವಾಗದೇ ಯೋಚಿಸುತ್ತ ಕುಳಿತ ಕಶ್ಯಪರನ್ನು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಕೇಳಿದ ಹಿಮವಂತ ಯಾವುದರ ಸಹಾಯದಿಂದ ಪುಣ್ಯಲೋಕಗಳು ದೊರಕುತ್ತವೆ? ಕೀರ್ತಿ ಬರುವದಕ್ಕೆ ಏನು ಮಾಡಬೇಕು? ಗಣ್ಯರ ನಡುವೆ ಇದ್ದು ಗೌರವ ಸಂಪಾದಿಸುವದು ಹೇಗೆ?'

ಅವನ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಆಲಿಸಿದ ಕಶ್ಯಪ ನುಡಿದನು. ನೀನು ಇದುವರೆಗೆ ಕೇಳಿದ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಒಂದೇ ಉತ್ತರ-ಪುತ್ರ ಪ್ರಾಪ್ತಿ. ನೀನು ಕೇಳಿದಂತೆ ಪುಣ್ಯಲೋಕ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗಲಿ, ಸತ್ಕೀರ್ತಿಯಾಗಲಿ, ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಗೌರವಾದರಗಳಾಗಲಿ ದೊರಕುವದು-ಮನುಷ್ಯನ ಗಳಿಕೆಯಿಂದಲ್ಲ, ಅವನು ಕೈಕೊಂಡ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಗಳಿಂದಲೂ ಅಲ್ಲ-ಮಕ್ಕಳಿಂದ ಮಾತ್ರ ಈ ಮಾತನ್ನು ನಾನು ಸ್ವಾನುಭವದಿಂದ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಪುತ್ರ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಿಂದ, ನೀನು ಪ್ರಶ್ನಾವಳಿ ಮೂಲಕ ಕೇಳಿದ ಎಲ್ಲವೂ ಸಿಗುತ್ತದೆ. ಅಷ್ಟೇ ಏಕೆ ನೋಡು, ನನಗೂ ಸಹ ನನ್ನ ಮಹಾಮಹಿಮರಾದ ಮಕ್ಕಳಿದ್ದದ್ದರಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮನೊಡನೆ ಹಾಗೂ ಋಷಿಗಳೊಡನೆ ಗೌರವಾದರಗಳು ನಾನು ಹೋದಲ್ಲೆಲ್ಲ ದೊರಕುತ್ತವೆ. ಈ ವಿಷಯವಾಗಿ ನಾನು ಬಹುಕಾಲದ ಹಿಂದೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ಮನಗಂಡ ಸಮಾಚಾರ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ ಕೇಳು. ಕೆಲವು ದಿವಸಗಳ ಕೆಳಗೆ ನಾನು ಕಾಶಿಯಾತ್ರೆಗೆ ಹೊರಟ್ಟಿದ್ದೆ. ಆಗ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಸುಂದರವಾದ ದಿವ್ಯ ಕಾಂತಿಯಿಂದ ಬೆಳಗುತ್ತ ಹಾರಿ ಬರುತ್ತಿರುವ ವಿಮಾನವನ್ನು ನೋಡಿದೆ. ಆ ವಿಮಾನದ ಕೆಳಗಡೆಗೆ ದೊಡ್ಡದೊಂದು ಹಳ್ಳವಿದೆ ಅದರಿಂದ ಆರ್ತನಾದವೊಂದು ಕೇಳಿಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಆರ್ತನಾದ ಕಿವಿಗೆ ಬಿದ್ದೊಡನೆ ಗಕ್ಕನೇ ಅಲ್ಲಿಯೇ ನಾನು ನಿಂತುಬಿಟ್ಟೆ. ಜ್ಞಾನದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ವಿಚಾರಿಸುತ್ತಲಿದ್ದೆ ಅದರ ಕಾರಣವನ್ನು. ಅದೇ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಸದಾಚಾರಿಯಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೊಬ್ಬನು ಕಾಶಿಯ ತೀರ್ಥ ಸ್ನಾನ ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದ. ಅವನು ಬರುವ ದಾರಿಗೆ ಅಡ್ಡಲಾಗಿ ಹೆಬ್ಬುಲಿಯೊಂದು ಅಡ್ಡಾಡುತ್ತ ಗುಡುಗುತ್ತಿತ್ತು. ಪ್ರಾಣಭಯದಿಂದ ಅವನು ಹಳ್ಳವಿರುವ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಅವಿತುಕೊಳ್ಳಲು ಓಡಿದನು.

ಆದರೆ ಅಲ್ಲಿ-ಆ ಹಳ್ಳದಲ್ಲಿ ಅವನು ನೋಡಿದ್ದೇನು ಗೊತ್ತೆ? ಆ ಹಳ್ಳದಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಮುನಿಗಳು, ವೀರಣಸ್ತಂಬಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟಲ್ಪಟ್ಟು ತಲೆಕೆಳಗಾಗಿ ನೇತಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ದುಃಖಯಾತನೆ ಯಿಂದ ನರಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರನ್ನು ಕಂಡು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಅವರ ಮೇಲಿನ ಕರುಣೆಯಿಂದ ಅವರು ಯಾರೆಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದಾಗ ಅವರು ಅದೇ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಮೃತರಾದ ತಂದೆ, ಅಜ್ಜ, ಮುತ್ತಜ್ಜರೆಂದು ಅವರ ಮುಖದಿಂದ ಅರಿತುಕೊಂಡ. ಆ ಹಳ್ಳದಲ್ಲಿ ನೇತಾಡು ತ್ತಿರುವವರು- ಅವನ ಪಿತೃ ಪರಿವಾರ, ಹಳ್ಳ ಅವರ ಪಾಲಿನ ನರಕ. ಇಂತಹ ಘೋರ ಶಿಕ್ಷೆಗೆ ಗುರಿಯಾಗಲು ಕಾರಣವೇನೆಂದು ಮತ್ತೆ ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಪ್ರಶ್ನೆ. ಅವರ ಬಿಡುಗಡೆಗೆ ಪರಿಹಾರೋಪಾಯವನ್ನು ಅವರಿಂದ ಕೇಳಿ ಅರಿತ. ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಗುಣಶಾಲಿಯಾದ ಮಗನನ್ನು ಪಡೆದಾಗ ವೀರಣಸ್ತಂಭದಲ್ಲಿ ನೇತಾಡುವ ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ಮುಕ್ತಿ, ತಪಸ್ಸು, ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಗಳಿಂದ ಪಿತೃಗಳ ಉದ್ಧಾರವಿಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ಅವರ ಮುಖದಿಂದ ಕೇಳಿ ಅರಿತುಕೊಂಡ. ಅವರ ಉಪದೇಶದಂತೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು, ನಂದಿವಾಹನ ನನ್ನು ಅನುದಿನ ಆರಾಧಿಸಿದ; ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಸತ್ಪುತ್ರರನ್ನು ಪಡೆದು, ಪಿತೃಗಳನ್ನು ನರಕದಿಂದ ಉದ್ಧರಿಸಿದ; ಅವರಿಗೆ ರುದ್ರಗಣ ಪದವಿ ದೊರಕುವಂತೆ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕನಾಗಿ ಧರ್ಮ-ಕರ್ಮ ಸದಾಚಾರ ಆಚರಣೆ ಮಾಡಿದ. ತಾನೂ ಸಹ ಪರಮೇಶ್ವರನನ್ನು ತ್ರಿಕಾಲ ಆರಾಧನೆ ಮಾಡಿ, ಅಂತ್ಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅವನ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ ಮಾಡಿಕೊಂಡ. ರುದ್ರನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ 'ಸುವೇಶ' ನೆಂದು ಹೆಸರಿನಿಂದ ರುದ್ರಗಣನಾಯಕನಾಗಿ ಅವನಿಗೆ ಪ್ರಿಯನಾದ. ಗಿರಿರಾಜಾ, ಸುವೇಶನಂತೆ, ನೀನೂ, ತಪವನ್ನಾಚರಿಸಿ, ಶಿವನ ಒಲುಮೆ ಹಾಗೂ ಅನುಗ್ರಹಬಲದಿಂದ ಸಂತಾನಫಲವನ್ನು ಹೊಂದಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿ ಸಫಲನಾಗು, ದೇವರು ನಿನಗೆ ಸಕಲಸುಖ, ಶಾಂತಿ, ಸೌಭಾಗ್ಯ ನೀಡಲಿ ಎಂದನು.

ಹಿಮವಂತ ಯೋಗಾನುಷ್ಠಾನ ಬಲದಿಂದ ನನ್ನನ್ನು (ಬ್ರಹ್ಮ) ಕುರಿತು ಬಹುಕಾಲ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡಿದ. ಅವನ ತಪಸ್ಸು ಫಲಿಸಿತು. ಭಗವಂತ (ನಾನು) ಅವನು ಕೇಳಿದ ವರ ನೀಡುತ್ತ ನುಡಿದನು. ನಿನ್ನ ತಪಸ್ಸಿಗನುಗುಣವಾಗಿ ಗುಣವಂತೆಯಾದ ಕನ್ಯೆಯು ಜನಿಸುವಳು. ಅವಳಿಂದ ನಿನ್ನ ಹಾಗೂ ನಿನ್ನ ವಂಶದ ಕೀರ್ತಿ ಪರಿಮಳವು ದಶದಿಕ್ಕುಗಳಿಗೂ ವ್ಯಾಪಿಸುವದು. ಗುಣವತಿಯಾದ ಕನ್ಯೆಯು ನಿನಗೆ ಜ್ಯೇಷ್ಠಪುತ್ರಿಯಾಗಿ ಜನಿಸುವಳು. ಇವಳಲ್ಲದೆ ಇನ್ನಿಬ್ಬರು ಕನ್ಯೆಯರು ಜನಿಸುವರು.

ಕೆಲವು ಕಾಲದ ನಂತರ ಹಿಮವಂತನಿಗೆ ಮೇನಾದೇವಿಯಲ್ಲಿ ಅಪರ್ಣಾ, ಏಕಪರ್ಣಾ, ಏಕಪಾಟಲಾ ಎಂಬ ಮೂವರು ಕನ್ಯೆಯರು ಜನ್ಮವೆತ್ತಿದರು. ಮೂವರು ಕನ್ಯೆಯರ ಹೆಸರುಗಳು ಅಷ್ಟೇ ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾಗಿವೆ. ಏಕಪರ್ಣಾ ಅಂದರೆ ಒಂದೇ ಆಲದ ಎಲೆ, ಏಕಪಾಟಲ ಎಂದರೆ, ಪಾಟಲ ಮರದ ಎಲೆ. ಇವರಲ್ಲಿ ಏಕಪರ್ಣೆಯು ದಿನಕ್ಕೊಂದೇ ಆಲದ ಎಲೆಯನ್ನು ತಿಂದು ಒಂದು ಲಕ್ಷ ವರ್ಷ ಪರಿಯಂತ ದೀರ್ಘ ತಪವನ್ನಾಚರಿಸಿದರೆ, ಏಕಪಾಟಲೆಯು ಅಕ್ಕನಂತೆ ಒಂದೇ ಪಾಟಲ ಎಲೆ ಭಕ್ಷಿಸಿ ಬಹುವರ್ಷ ತಪಸ್ಸಾಚರಿಸಿದಳು. ಇವರಿಗಿಂತಲೂ ಅಪರ್ಣೆಯದು ಉಗ್ರತರ ತಪಸ್ಸು. ತನ್ನ ತಂಗಿಯಂತೆ ಎಲೆಯನ್ನೂ ಸಹ ಮೆಲ್ಲದೆ, ಅನ್ನಾಹಾರ ವರ್ಜಿಸಿ, ಕೋಮಲ ಶರೀರವನ್ನು ಕಾಷ್ಠವಾಗುವಂತೆ ಘನಘೋರ ತಪಗೈದಳು. ದೇವಾನುದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಪೂಜನೀಯಳಾದಳು. ಹೀಗೆ ಅಪರ್ಣಾದೇವಿಯು ಆಹಾರ ಸೇವಿಸದೆ ತಪಸ್ಸಿಗೆ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವದನ್ನು ತಿಳಿದಾಗ ತಾಯಿ ವಾತ್ಸಲ್ಯದಿಂದ ಮಗಳಿಗೆ

ಉಮೆ(ಉ=ಎಲೌ ಮಗಳೆ, ಮಾ= ಈ ಘೋರ ತಪವು ಬೇಡ) ಎಂದಳಂತೆ. ಅದೇ ಅವಳಿಗೆ ಅನ್ವರ್ಥಕವಾಯಿತು. ಹಿಮವಂತನ ಮೂವರು ಕುಮಾರಿಯರು ಸದಾ ಚಿರಯೌವನದಿಂದ ಬೆಳಗುತ್ತಿದ್ದ ಯೋಗವನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿದ್ದ ವೀರವಿರಾಗಿಣಿಯರು. ಲೋಕಮಾತೆಯರಾದ ಹಿಮಾಲಯನ ಕುವರಿಯರು ತಪಸ್ಸೆಂಬ ಶರೀರದಿಂದ ಬೆಳಕು ಬೀರುತ್ತಿರುವ ಮಣಿಗಳು; ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಣಿಯರು, ಈ ಮೂವರಲ್ಲಿ ಉಮಾದೇವಿ ಜ್ಯೇಷ್ಠಳೂ; ಶ್ರೇಷ್ಠಳೂ ಸಹ ಮಹಾಯೋಗಾನುಷ್ಠಾನ ಮಾಡಿ ಪರಶಿವನನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿದಳು. ಏಕಪರ್ಣಾದೇವಿಯನ್ನು ಭೃಗು ಮಹರ್ಷಿ ದತ್ತು ಮಗ ಶುಕ್ರನಿಗೆ ಧಾರೆಯೆರೆದು ಕೊಡಲಾಗಿತ್ತು. ಮೂರನೆಯವಳೇ ಏಕಪಾಟಲಾದೇವಿ, ಅಲರ್ಕನಪುತ್ರ ಜೈಗೀಷವ್ಯನನ್ನು ವರಿಸಿದ್ದಳು.

ಹಿಮವಂತನ ಹಿರಿಯ ಮಗಳು ಉಮಾದೇವಿ ಘೋರ ತಪವನ್ನಾಚರಿಸಿದಳು. ಅವಳ ಉಗ್ರ ತಪಸ್ಸಿನ ತಪೋಜ್ವಾಲೆಗಳು ಮೂರು ಲೋಕಕ್ಕೂ ತಾಕಲು, ಭಸ್ಮವಾಗುವ ಸನ್ನಿವೇಶ ತಲುಪಿತು. ಮೂರು ಲೋಕಗಳಿಗೂ ಅಳಿಗಾಲದ ಅನಾಹುತವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಲು ನಾನೇ (ಬ್ರಹ್ಮ) ಮುಂದಾಗಿ ಅವಳ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ, ಉಮೆಗೆ ನುಡಿದೆ- ನಿನ್ನ ಉಗ್ರತಪದ ಜ್ವಾಲೆ ಝಳಕ್ಕೆ ಮೂರು ಲೋಕಗಳೂ ಹುರುಪಳಿಸುತ್ತಿವೆ. ಆದಿ ಮಾಯೆಯಾದ ನೀನೇ ಈ ಜಗತ್ತನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿ, ನೀನೇ ಕೈಯಾರ ನಾಶಮಾಡಬೇಡ. ನೀನು ಯಾರನ್ನು ಕುರಿತು ಇಂತಹ ಉಗ್ರತಪಸ್ಸು ಆಚರಿಸುತ್ತಿರುವೆ ಎಂಬುದು ನಾನು ಬಲ್ಲೆ. ಆ ಶಿವನೇ ನಿನಗೆ ಅನುರೂಪನಾದ ಪತಿ. ಅವನ ಅಧೀನರಾಗಿ ಲೋಕದೊಡೆಯರಾಗಿ ನಾವು ಅವನ ಅಪ್ಪಣೆ ಪರಿಪಾಲಿಸುತ್ತಿದ್ದೇವೆ. ನೀನು ಮನಸಾ ಮೆಚ್ಚಿದ ಏಕೈಕ ರೂಪವಂತ ಗುಣವಂತನಾದ ಆ ಮಹೇಶ್ವರ ನಿನ್ನನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಲು ವಿಕಾರ ರೂಪದಿಂದ ಬರಲಿದ್ದಾನೆ. ಅವನಿಗೆ ಉತ್ಪತ್ತಿ ಮೊದಲಾದ ವಿಕಾರಗಳಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಸಹ ತನ್ನ ಮಾಯೆಯಿಂದ ತಾನು ಇಚ್ಛಿಸಿದ ರೂಪಧರಿಸಬಲ್ಲ ಸರ್ವಶಕ್ತನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಈ ಪರಮೇಶ್ವರನ ಪರಮ ದಿವ್ಯ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಚರ್ಮಚಕ್ಷುಸ್ಸುಗಳಿಂದ ನೋಡಿ ಅರಿಯಲು ಯಾರಿಗೂ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಅವನು ಯೋಗಾನುಷ್ಠಾನ ಬಲದಿಂದ, ಜ್ಞಾನನೇತ್ರ ದಿಂದ ಕಾಣಬಲ್ಲವನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಇಂತಹ ಲೋಕೈಕ ಸುಂದರನು ಇಂದ್ರನಂತೆ ತೇಜಸ್ವಿಯಾದ ತನ್ನ ಅಲಂಕಾರವೆನಿಸಿದ ಚಂದ್ರನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ವಿಕಾರರೂಪ ಧರಿಸಿ, ನಿನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಬರುವನು. ನೀನಿನ್ನು ಚಿಂತಿಸದಿರು. ನಿನ್ನ ಮನೋರಥ ಶೀಘ್ರದಲ್ಲಿ ನೆರವೇರುವ ಸಮಯ ಒದಗಿಬರಲಿದೆ. ನಿನಗೆ ಜಯವಾಗಲಿ.

ಪಾರ್ವತಿಯ ಸತ್ತ್ವದರ್ಶನ

ಮತ್ತೆ ಮುನಿಗಳಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮ ಹೇಳಿದ:- ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ಒಂದಾಗಿ ಉಮಾದೇವಿಯು ತಪಸ್ಸು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಧಾವಿಸಿ ಬಂದರು. ಇಂತಹ ಘನಘೋರ ತಪಸ್ಸಿನಿಂದ ಮೂಲೋಕಗಳು ತಪೋಜ್ವಾಲೆಯಿಂದ ತತ್ತರಿಸಿ ಹೋಗಿರುವದಾಗಿ ಹೇಳಿದರು. ''ನಿನ್ನ ತಪಸ್ಸು ಸಿದ್ಧಿಸುವ ಕಾಲ ಸನ್ನಿಹಿತವಾಗಲಿದ್ದು. ಶೀಘ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ಪರಮೇಶ್ವರನು ನಿನ್ನನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗುವದು ಖಂಡಿತ. ನಿನ್ನ ಈ ಉಗ್ರತಪಸ್ಸನ್ನು ಸಾಕು ಮಾಡೆಂದು'' ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿಕೊಂಡು ತಮ್ಮ ಲೋಕಗಳಿಗೆ ತೆರಳಿದರು.

ಉಮಾದೇವಿಯಾದರೂ ದೇವತೆಗಳ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯವಿರುವದನ್ನು ಮನಗಂಡು ತಪಸ್ಸನ್ನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಮುಕ್ತಾಯಮಾಡಿದಳು. ತನ್ನ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ವಿರಾಗಿಣಿಯಂತೆ,

ಪರಿಶುದ್ಧ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಪರಶಿವನ ಧ್ಯಾನಮಾಡುತ್ತ ಇದ್ದಳು. ಒಂದು ದಿನ ಆಶ್ರಮದ ಅಶೋಕವೃಕ್ಷದ ನೆರಳಿನಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಾಗ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹರನು ವಿಕಾರರೂಪ ಧರಿಸಿ ಗಿರಿಜೆಯ ಬಳಿಗೆ ಮೆಲ್ಲನೆ ಬಂದನು. ಚಿಕ್ಕದಾದ ಬಡಕಲು ಶರೀರ, ಸೊರಗಿದ ಕೈಗಳು, ವಿಕಾರಬಾಯಿ, ಅಂಕುಡೊಂಕಾದ ಮೂಗು, ನೋಡಲು ಅನಾಕರ್ಷಕ ವ್ಯಕ್ತಿ. ಗಿರಿಜೆಯ ಬಳಿಗೆ ಬರುತ್ತ ಅವಳನ್ನೇ ನೆಟ್ಟದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡುತ್ತ 'ನಿನ್ನನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗ ಬಯಸಿದ್ದೇನೆ' ಎಂದಾಗ ಅವನ ಹೃದ್ಗತವನ್ನು ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಉಮೆಯು ಮಾತನಾಡದೆ ಮೌನವಾಗಿದ್ದಳು. ಯೋಗಿನಿಯಾದ ಗಿರಿಜೆಯು ಜ್ಞಾನನೇತ್ರದಿಂದೊಮ್ಮೆ ಅವಲೋಕಿಸಿ ವಿಚಾರಿಸಿದಳು. 'ಈ ವಿಪ್ರ ವೇಷಧಾರಿ ಸಾಮಾನ್ಯ ಬೈರಾಗಿಯಲ್ಲ. ನನ್ನ ಆರಾಧ್ಯಮೂರ್ತಿ ಮಹೇಶ್ವರನೇ' ಎಂದು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಖಚಿತವಾಯಿತು, ಮನಸ್ಸಿಗೆ ನೆಮ್ಮದಿ, ಉತ್ಸಾಹ ಮೂಡಿದವು. ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನನ್ನು ಅರ್ಘ್ಯ, ಪಾದ್ಯ, ಫಲಾದಿಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸಿದಳು; ಭಯಭಕ್ತಿ ಭಾವದಿಂದ ನಮಿಸಿದಳು.

ಅವನ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಉತ್ತರರೂಪವಾಗಿ ಉಮಾದೇವಿ ನುಡಿದಳು :- ಓ ಭಗವಂತನಾದ ವಿಪ್ರಸ್ವರೂಪಿಯೇ, ನಾನು ನನ್ನ ಹೃದ್ಗತ ಬಹಿರಂಗ ಪಡಿಸಲು ಸ್ವತಂತ್ರಳಲ್ಲ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನನ್ನ ತಂದೆ ಇರುವನು. ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅವನನ್ನೇ ಕೇಳಬಹುದು.

ಭಗವಂತನಾದ ಶಿವನು ಅದೇ ವಿಕಾರ ಆಕಾರದಲ್ಲಿಯೇ ಹಿಮವಂತನ ಹತ್ತರ ಹೋಗಿ ''ಗಿರಿರಾಜಾ, ನಿನ್ನ ಮಗಳನ್ನು ನನಗೆ ಧಾರೆ ಎರೆದುಕೊಡು'' ಎಂದು ಕೇಳಿದ. ಹಿಮವಂತನಿಗೂ ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಮಾತಿನಿಂದ ಒಮ್ಮೆಲೆ ಉತ್ತರಿಸುವದಾಗಲಿಲ್ಲ. ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲ ಅವನೂ ವಿಚಾರಗಳ ತಾಕಲಾಟದಲ್ಲಿ ತೊಳಲಾಡಿದ. ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೆಂದು ತಿಳಿದು ನಿರಾಕರಿಸಿದರೆ ಕೋಪ ಶಾಪಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾಗುವೆ. ಇಲ್ಲವೆನ್ನಲು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಒಂದು ವಿಧ ವ್ಯಥೆಯೂ ಆಯಿತು. ಕೊನೆಗೆ ವಿಪ್ರನಿಗೆ ಹೇಳಿದ-ದಯವಿಟ್ಟು ಅನ್ಯಥಾ ಭಾವಿಸಬಾರದು. ನಿಮ್ಮನ್ನು ಅವಮಾನಿಸುವ ಉದ್ದೇಶ ನನಗಿಲ್ಲ. ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ದೇವತೆಗಳಂತೆ ಪೂಜ್ಯರು. ಆದರೆ ನಾನೊಂದು ವಿಷಯ ಈಗಾಗಲೇ ಮನಸಾ ನಿಶ್ಚಯ ಮಾಡಿದ್ದೇನೆ. ನನ್ನ ಮಗಳನ್ನು ಸ್ವಯಂವರ ವಿಧಾನದಿಂದ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಡಲು ನಿರ್ಧರಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಅಲ್ಲಿ ಅವಳು ಯಾವನನ್ನು ಮೆಚ್ಚುವಳೋ ಅವನ ಕೊರಳಲ್ಲಿ ಮಾಲೆ ಹಾಕಲಿ. ಅವನೇ ಅವಳ ಗಂಡ. ಅಂತಹ ಅದೃಷ್ಟಶಾಲಿಗೆ ಅವಳನ್ನು ಧಾರೆಯೆರೆದು ಕೊಡಲು ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿದ್ದೇನೆ.

ಹಿಮವಂತನ ಮಾತು ಕೇಳಿದ ನಂತರ ಭಗವಂತನಾದ ಶಂಕರ ಉಮಾದೇವಿಯ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ನುಡಿದ : ''ನಿನ್ನ ತಂದೆ ನಿನಗಾಗಿ ಸ್ವಯಂವರ ಏರ್ಪಾಡು ಮಾಡಲಿದ್ದಾನೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ನೀನು ಯಾರನ್ನ ವರಿಸುವೆಯೋ ಅವನೇ ನಿನಗೆ ಪತಿಯಾಗುವನಂತೆ. ಆದುದರಿಂದ ನೀನು ನನ್ನಂತಹ ಕುರೂಪಿಯನ್ನು ವರಿಸುವೆಯಾ?'' ನಿರಾಶೆಯ ನಿಟ್ಟುಸಿರು ಬಿಡುತ್ತ ಮತ್ತೆ ನುಡಿದ :- 'ಇದು ಅಸಾಧ್ಯ, ಎಂದಿಗೂ ಸಾಧ್ಯವಾಗದ ಮಾತು.'

ಆ ಕುರೂಪಿಯ ನಿರಾಶೆಯ ನುಡಿ ಉಮೆಯನ್ನು ಆಲೋಚನೆಗೆ ಈಡುಮಾಡಿದವು. ಅವಳು ಯೋಚಿಸುತ್ತಿರುವಲ್ಲಿ ಒಂದು ನಿರ್ಧಾರದ ನಿಲುಗಡೆಗೆ ಬಂದಳು. ಮಹೇಶ್ವರನಲ್ಲಿ ತನಗಿರುವ ಅನುರಾಗ ಅಚಲ. ಈ ಕುರೂಪಿಯನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗು ವದರಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಮನಸ್ಸು ದುಃಖ ಅಥವಾ ನಿರಾಶಾಭಾವ ತಾಳುವ ಬದಲು ಹರ್ಷವನ್ನೇ

ಸೂಚಿಸುವದರಿಂದ- ಈ ಕುರೂಪಿ ನಿಜವಾಗಿ ರುದ್ರನೇ ಇರಬೇಕು ಎಂದು ಖಚಿತವಾಯಿತು. ಅದೇ ನಿರ್ಧಾರದಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ಹೇಳಿದಳು :- ವಿಪ್ರೋತ್ತಮ, ನೀನು ಚಿಂತಿಸಬೇಡ, ವಿಪರೀತ ಭಾವಿಸಬೇಡ. ಸ್ವಯಂವರದಲ್ಲಿ ನಾನು ಮೆಚ್ಚಿ ಮಾಲೆ ಹಾಕುವದಾದರೂ ನಿನ್ನ ಕೊರಳಿಗೇನೆ, ನನ್ನಲ್ಲಿ ನಂಬಿಕೆ ಇಡು. ನಿನಗೆ ಸಂದೇಹವಿದ್ದರೆ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೊಪ್ಪಿರುವ ನಿನ್ನನ್ನು ಇಲ್ಲಿಯೇ ಮದುವೆಯಾಗುತ್ತೇನೆ. ಮಾತು ಮುಗಿಸುತ್ತ, ಗಿರಿಜೆಯು ಬದಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಅಶೋಕವೃಕ್ಷದ ಗೊಂಚಲನ್ನು ಶಿವನ ಭುಜದ ಮೇಲಿಡುತ್ತ 'ಓ ಮಹಾದೇವ ಇಗೋ! ನಾನು ಇಂದಿನಿಂದ ನಿನ್ನ ಸಹಚರಿಯಾಗಿರುವೆ' ಎಂದಳು.

ಉಮಾಮಹೇಶ್ವರರು ಪರಸ್ಪರರು ಒಲಿದು ಮದುವೆಯಾದರು. ಶಿವನು ಎದುರಿಗಿರುವ ಅಶೋಕ ವೃಕ್ಷವನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳಿದ-ನಿನ್ನ ಪುಣ್ಯಕರವಾದ ಹೂ ಗೊಂಚಲಿನಿಂದ ಗಿರಿಜೆಯು ನನ್ನನ್ನು ಮದುವೆಯಾದಳು. ಇಂದಿನಿಂದ ನೀನು ನನಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಿಯವಸ್ತು. ನಿನಗಿನ್ನು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಗೌರವಾದರಗಳು. ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಲಿ. ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಸರ್ವ ಋತುಗಳಲ್ಲಿ ಚಿರತಾರುಣ್ಯ, ಲಾವಣ್ಯ, ಹೊಮ್ಮುತ್ತಿರಲಿ ನಿನ್ನ ಹೂವು ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚು ಸುಂದರವಾಗಿ ಮನಸ್ಸು ಮೋಹಗೊಳ್ಳುವಂತೆ ರಸ, ಗಂಧ, ಪರಿಮಳ ಬೀರಲಿ. ದೇವಾನುದೇವತೆಗಳಿಗೂ, ಮಾನವ ದಾನವರಿಗೂ ಪ್ರಿಯ ಹಾಗೂ ಪೂಜ್ಯವಸ್ತುವಾಗಿ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನಹೆಸರು ಅಜರಾಮರವಾಗಲಿ.

ಉಮಾ ಮಹೇಶ್ವರರನ್ನು ಒಂದುಗೂಡಿಸಲು ಕಾರಣವಾದ ಆಶ್ರಮ ಕುರಿತು ಶಿವನೆಂದ- ಈ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಮರಣ ಹೊಂದಿದವನು ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕ ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ಈ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ದೇವಿ ಪಾರ್ವತಿಯಂತೆ, ಸದಾಚಾರ, ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯ ಕೈಕೊಂಡು ತಪಸ್ಸನ್ನಾಚರಿಸಿ ಪ್ರಾಣ ಬಿಡುವವನು ನನ್ನ ರುದ್ರಗಣಗಳ ನಾಯಕನಾಗುವನು.

ಉಮೆಯನ್ನೊಮ್ಮೆ ಪ್ರೀತಿಪ್ರೇಮದಿಂದ ನೋಡಿ ಪರಶಿವ ಅಂತರ್ಧಾನನಾದ. ಅವನು ಹೊರಟು ಹೋದ ದಾರಿಯನ್ನೇ ನೋಡುತ್ತ, ದಿನದಿನವೂ ವಿರಹವೇದನೆಯಿಂದ ಉಮೆಯು ಬಳಲುತ್ತ ಬಡಕಲು ಶರೀರದವಳಾಗುತ್ತ ನಡೆದಳು, ಚಂದ್ರನಿಲ್ಲದ ರಾತ್ರಿಯಂತೆ. ಅವಳ ದೈನಂದಿನ ಬಾಳಲ್ಲಿ ವಿರಹ ವ್ಯಥೆಯಕಾವಳ ಕಾಲಿರಿಸಿತು. ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಒಂದು ಬಂಡೆಗಲ್ಲಿನ ಮೇಲೆ ಒಬ್ಬಳೇ ಕುಳಿತುಕೊಂಡು ಚಿಂತಾಮಗನ್ನಳಾಗಿ ಪರಶಿವನ ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ತನ್ನನ್ನು ತಾನೇ ಮರೆಯುತ್ತಿದ್ದಳು.

ಒಂದು ದಿನ ಆಶ್ರಮದ ಸಮೀಪವಿರುವ ಸರೋವರದಲ್ಲಿ ಚಿಕ್ಕಮಗುವು ಅಳುವ ದನಿ ಕೇಳಿ ಬರಹತ್ತಿತು. ಲೀಲಾವಿಲಾಸಕ್ಕಾಗಿ ಮುಕ್ಕಣ್ಣನೇ ಮುಗ್ಧ ಬಾಲಕನಾಗಿ ಸರೋವರದಲ್ಲಿ ಮೊಸಳೆಯ ಬಾಯಿಗೆ ಸಿಲುಕಿ ಅಳಲಾರಂಭಿಸಿದ್ದ-ಇದೆಲ್ಲ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾದ ತನ್ನ ಆದಿಮಾಯೆಯ ಪ್ರಭಾವ. ಆ ಸರೋವರದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಮೊಸಳೆಯ ಬಾಯಿಗೆ ಸಿಲುಕಿದ ಮಗುವು ಮನಸ್ಸು ಕರುಗವಂತೆ ದೀನ ಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿ ಕೂಗುತ್ತಿತ್ತು : ''ದುಷ್ಟವಾದ ಈ ಮೊಸಳೆಯ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ನಾನು ಸಾಯುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ಅಯ್ಯೋ! ನನ್ನನ್ನು ಮೊಸಳೆ ನುಂಗುತ್ತಿದೆ. ನನ್ನ ತಂದೆ- ತಾಯಿಗಳಿಗೆ ನಾನೊಬ್ಬನೇ ಮಗನು. ನಾನು ಮೊಸಳೆಗೆ ಬಲಿಯಾದರೆ ನನ್ನ ದುರಂತ ಸಾವನ್ನು ಕೇಳಿದ ತಂದೆ ತಾಯಿಗಳು ಹೌಹಾರಿ ಪ್ರಾಣ ಬಿಡುತ್ತಾರೆ. 'ಅಯ್ಯೋ ತುಂಬಾ ಕಷ್ಟ! ನಾನಿನ್ನೂ ಬಾಲಕ. ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮದ ಸುಖವನ್ನೂ

ಕಾಣದವ. ಈ ಮೊಸಳೆಯ ರೂಪದಿಂದ ಮರಣ ಬಂದೆರಗಿ ನನ್ನನ್ನು ಸೆಳೆದೊಯ್ಯುತ್ತಲಿದೆ... ಕಾಪಾಡಿರಿ ಕಾಪಾಡಿರಿ....'

ಬಾಲಕನ ಆರ್ತಧ್ವನಿ ಕೇಳಿ ಉಮೆ ಗಡಿಬಿಡಿಯಿಂದ ಓಡಿಬಂದಳು ಸರೋವರದ ತೀರಕ್ಕೆ. ನೋಡ ನೋಡುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ, ಬಾಲಕನನ್ನು ಕಟ್ಟಿದ ದೈತ್ಯಾಕಾರದ ಮೊಸಳೆ, ವೇಗದಿಂದ ಈಜುತ್ತ ಸರೋವರದ ಮಧ್ಯಕ್ಕೆ ತೆರಳಿತು. ಹಾಗೆ ಎಳೆದೊಯ್ಯುವ ಬಾಲಕನು ಪ್ರಾಣಾಪಾಯ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಮತ್ತಷ್ಟೂ ಕೂಗುತ್ತಿದ್ದ. ಅವನ ಆರ್ತಧ್ವನಿ ಕೇಳಿ ಅವಳ ಕರುಳು ಮಿಡಿಯಿತು. ದೇವಿಯು ದುಃಖಿತಳಾಗಿ ಮೊಸಳೆಗೆ ನುಡಿದಳು : ಈ ಬಾಲಕನನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡು. ತಂದೆ ತಾಯಿಗಳಿಗೆ ಏಕಮಾತ್ರ ಪುತ್ರನನ್ನು ನೀನು ಈ ರೀತಿ ಹಿಂಸಿಸಿ ಕೊಲ್ಲುವದು ತರವಲ್ಲ.

ದೇವಿಯ ಮಾತಿಗೆ ಮೊಸಳೆ ಮನಕರಗದೆ, ಮಾರುತ್ತರ ನೀಡುತ್ತ- ''ಓ ದೇವಿ ನನಗೆ ಆರು ದಿನಗಳಿಗೊಮ್ಮೆ ಆಹಾರಕೊರತೆ ಬೀಳುವದು. ನಾನಿಂದು ಬಹಳ ಹಸಿದು ಬಳಲಿದ್ದೇನೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಇಂದು ನನ್ನದು ಆರನೆಯ ದಿನ. ಈ ದಿನ ಮೊದಲು ನನಗೆ ಯಾವ ಬಲಿಪಶುವು ದೊರೆಯುವದೋ ಅದೇ ನನಗೆ ಆಹಾರವೆಂದು ಜಗದೀಶನೇ ನಿಯಮ ವಿಧಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಈ ಬಾಲಕನಾದರೂ ವಿಧಿ ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದಲೇ ನನಗೆ ಆಹಾರರೂಪವಾಗಿ ದೊರಕಿದ್ದಾನೆ. ಖಂಡಿತ ನಾನು ಬಿಡಲಾರೆನು.

ದೇವಿಯು ಬಾಲಕನನ್ನು ಪ್ರಾಣಾಪಾಯದಿಂದ ಪಾರುಮಾಡಲು ನುಡಿದಳು : ಹಾಗಿದ್ದರೆ ನಾನು ಹಿಮವತ್ಪರ್ವತದ ಶಿಖರದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ತಪಸ್ಸಿನ ಫಲವನ್ನೆಲ್ಲ ನಿನಗೆ ಕೊಡುವೆ ನಿನಗೆ ಕೈ ಮುಗಿದು ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ. ಬಾಲಕನನ್ನು ಜೀವ ಸಹಿತವಾಗಿ ಬಿಟ್ಟು ಪುಣ್ಯಕಟ್ಟಿಕೊ.

ದೇವಿಯ ಮಾತಿಗೆ ಮೊಸಳೆಯು ತನ್ನದೊಂದು ಸಲಹೆ ನೀಡಿತು ''ಈ ಬಾಲಕನಲ್ಲಿ ಸುಮ್ಮನೆ ದಯತೋರಿಸಲು, ನಿನ್ನ ತಪಸ್ಸಿನ ಫಲವನ್ನು ವ್ಯರ್ಥ ವ್ಯಯ ಮಾಡಬೇಡ. ಆದರೆ ಬೇರೊಂದು ಉಪಾಯವಿದೆ.''

'ಅದೇನು ಜಾಗ್ರತೆಯಾಗಿ ಹೇಳು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ನನಗೆ ಪ್ರಿಯರು ಹಾಗೂ ಪೂಜ್ಯರು. ಈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಕುಮಾರನನ್ನು ಸಾವಿನ ದವಡೆಯಿಂದ ಪಾರು ಮಾಡಬೇಕಾದದ್ದು ನನ್ನ ಧರ್ಮ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ನಾನು ಎಂತಹ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಲೂ ಸದಾಸಿದ್ಧ- ಎಂದಳು ದೇವಿ. ಅವಳ ಮಾತಿಗೆ ಮೊಸಳೆಯು ಮಾರ್ನುಡಿಯಿತು :- ''ದೇವಿ, ನೀನು ಉತ್ತಮವಾದ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗೆ ಮಾಡಿರುವೆ, ಆ ತಪಸ್ಸಿನ ಫಲವೆಲ್ಲ ನನಗೆ ಕೊಟ್ಟುಬಿಡು; ತಕ್ಷಣ ಈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಕುಮಾರನನ್ನು ಬಿಡುವೆ.''

ತಕ್ಷಣವೆ ದೇವಿಯು ನಿರ್ಧರಿಸಿ, ಬಾಲ್ಯ ಮೊದಲುಗೊಂಡು ಇಂದಿನವರೆಗೆ ಮಾಡಿದ ಪುಣ್ಯವನ್ನೆಲ್ಲ ಮೊಸಳೆಗೆ ಸ್ವಸಂತೋಷದಿಂದ ಪ್ರದಾನಮಾಡಿದಳು. ಅವಳ ತಪಃ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಆ ಮೊಸಳೆಯು ದಿವ್ಯವಾದ, ಕಾಂತಿಮಯವಾದ, ಪ್ರಕಾಶರೂಪ ತೇಜಸ್ಸು ಪಡೆಯಿತು. ಹರ್ಷ ಚಿತ್ತದಿಂದ, ಗೆಲುವಿನಲ್ಲಿ ನುಡಿಯಿತು : ''ಲೋಕಮಾತೆ ಇದೇನಿದು! ಕಷ್ಟಪಟ್ಟು ಸಂಪಾದಿಸಿದ ತಪಸ್ಸಿನ ಫಲವನ್ನು ಪರಾರ್ಥಕ್ಕಾಗಿ ವ್ಯಯ ಮಾಡುವದೆ! ಇರಲಿ, ಇರಲಿ, ನಿನ್ನ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸಂತುಷ್ಟವಾಗಿದೆ. ಇದೋ, ನಿನ್ನ ತಪಸ್ಸನ್ನೂ ಬಾಲಕನನ್ನೂ ತೆಗೆದುಕೊ.''

ಲೋಕಮಾತೆ ದೇವಿ ನುಡಿದಳು : ''ಹೊತ್ತು ಬಂದರೆ ಈ ದೇಹವನ್ನಾದರೂ ಬಲಿಗೊಟ್ಟು ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಕುಮಾರನನ್ನು ಬದುಕಿಸಬೇಕಾದದ್ದು ನನ್ನ ಧರ್ಮ. ತಪಸ್ಸಿನ ಅನುಗ್ರಹ ಬಲವನ್ನು ಮತ್ತೆ ಮರಳಿ ಸಂಪಾದಿಸಬಹುದು. ಆದರೆ ಹೋದ ಜೀವ ಮರಳಿ ಬರಲು ಸಾಧ್ಯವೇ? ಇದನ್ನೆಲ್ಲವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಯೋಚನೆ ಮಾಡಿಯೇ ತಪಸ್ಸನ್ನೂ ನಿನಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಬಾಲಕನನ್ನು ಬಿಡಿಸಿರುವೆ... ನಿನಗೆ ತಪಸ್ಸನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟದ್ದಾಗಿದೆ. ಕೊಟ್ಟದ್ದನ್ನು ಅದರಲ್ಲೂ ದಾನವಾಗಿ ನೀಡಿದ್ದನ್ನು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಪಡೆಯುವದು ಧರ್ಮವಲ್ಲ. ನೀತಿಯಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ತಪಸ್ಸು ನೀನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಬಾಲಕನನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡು. ದೇವಿಯ ಮಾತಿಗೆ ಸಮ್ಮತಿಸಿ ಮೊಸಳೆಯು ಬಾಲಕನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಕಣ್ಮರೆ ಯಾಯಿತು, ಬಾಲಕನೂ ಸಹ ಕಾಣದಾದನು. ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ತಪಸ್ಸು ವ್ಯಯವಾದ್ದರಿಂದ ಗಿರಿಜೆಗೆ ಅಸಮಾಧಾನವಾಯಿತು. ಮತ್ತೆ ಮರಳಿ ತಪಸ್ಸು ಮಾಡಲು ಅಣಿಯಾದಳು. ಅದನ್ನು ತಿಳಿದ ಮಹೇಶ್ವರನು ಅವಳಿಗೆ ತಪಸ್ಸಿಗೆ ಹೋಗದಂತೆ ಹಿತೋಪದೇಶ ಹೇಳಿದ :

ಲೀಲಾ ವಿನೋದಕ್ಕಾಗಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಬಾಲಕನ ರೂಪಧರಿಸಿ ಬಂದ ನನಗಾಗಿ ನೀನು ಇದುವರೆಗೆ ಸಂಪಾದಿಸಿದ ತಪಸ್ಸನ್ನೆಲ್ಲಾ ಧಾರೆ ಎರೆದೆ. ಆದರಿಂದ ನೀನು ತಿಳಿದಂತೆ ತಪಸ್ಸು ವ್ಯಯವಾಗಿಲ್ಲ. ಅದರ ಬದಲು ಸಾವಿರಪಾಲು ವೃದ್ಧಿಯಾಗಿ ಅಕ್ಷಯವಾಗಿದೆ, ಇನ್ನು ನೀನು ತಪಸ್ಸಿಗೆ ತೆರಳುವ ಅಗತ್ಯವಿಲ್ಲ. ಪರಶಿವನ ಅಭಯವಚನ ಕೇಳಿದ ಉಮಾದೇವಿಯ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ನೆಮ್ಮದಿ ಎನಿಸಿತು. ಶಿವನಿಂದ ವರವನ್ನು ಪಡೆದು ಗೆಲುವಿನಿಂದ ಸ್ವಯಂವರದ ಶುಭಗಳಿಗೆ ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತ ಇದ್ದಳು. ಶಿವನು ಬಾಲಕನಂತೆ ಲೀಲೆ ತೋರಿದ ಸುಂದರ ಕಥಾನಕವನ್ನು ಓದುವವನು, ಅಥವಾ ಕೇಳುವವನು ಮುಂದಿನ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಶಿವನ ಗಣಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಧಾನನಾಗಿ, ಸರ್ವ ಸುಖ, ಶಾಂತಿ, ಭೋಗಾದಿಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತ ರುದ್ರಲೋಕದಲ್ಲಿ ಗೌರವಾದರ ಹೊಂದುವನು.

ಉಮಾ-ಮಹೇಶ್ವರರ ವಿವಾಹ ವರ್ಣನೆ

ಮುನಿವೃಂದ ಕುರಿತು ಕಮಲಾಸನನು ಮಾತು ಮುಂದುವರೆಸಿದ- ಹಿಮವತ್ಪರ್ವತದ ಮೇಲೆ ವಿಶಾಲವಾದ ತಪ್ಪಲುಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ವೈಭವದಿಂದ ಸ್ವಯಂವರದ ಏರ್ಪಾಡುಗಳು ಆರಂಭವಾದವು. ಸ್ವಯಂವರವು ಸಂಭ್ರಮಪೂರಿತವಾಗಿ, ನವ್ಯವಾಗಿ ಭವ್ಯವಾಗಿ ನಡೆಯಬೇಕೆಂದು ಹಿಮವಂತನ ಅಭಿಲಾಷೆ. ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಅವನ ನಿರೀಕ್ಷೆಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಸಕಲ ಸುವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಅಣಿಮಾಡಲಾಯಿತು. ಗಿರಿಜೆಯ ಸ್ವಯಂವರಕ್ಕೆ ದೇವಾಧಿದೇವತೆಗಳೂ ದಿವ್ಯ ವಿಮಾನಾರೂಢರಾಗಿ ಆಗಮಿಸಿದರು.

ಪರ್ವತರಾಜನು ಈ ಮೊದಲು ಮಾರುವೇಷದಲ್ಲಿ ಬಂದು ಉಮೆಯನ್ನು ವರಿಸಿ ಅಭಿಲಾಷೆ ತೋರಿದವನು - ಪರಶಿವನೇ ಎಂಬುದು ಅರಿತುಕೊಂಡಿದ್ದ. ಆದರೂ ತನ್ನ ಮನೋಸಂಕಲ್ಪ ಸಾಧನೆಗಾಗಿ ಉಮಾದೇವಿಯ ಸ್ವಯಂವರದ ಏರ್ಪಾಡುಮಾಡಿ, ಎಲ್ಲ ಲೋಕಗಳಿಗೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದ್ದ. ಅವನ ಉದ್ದೇಶವಿಷ್ಟೇ : ದೇವತೆಗಳು, ದಾನವರು, ಸಿದ್ಧರು, ನಾಗರು, ಗಂಧರ್ವರು ಮೊದಲಾದ ವಿವಿಧ ಲೋಕದ ಜನರು ಕಲೆತಿರುವಾಗ ಅವರೆದುರಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಪರಮೇಶ್ವರನ ಕೊರಳಿಗೆ ತನ್ನ ಮಗಳು ಮಾಲೆಹಾಕಿದರೆ ಅದಕ್ಕೊಂದು ಲೋಕಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಬರುವದು ಹಾಗೂ ಯಥಾಯೋಗ್ಯವೂ ಆಗುವದು.

ಇದರಿಂದ ನನಗೂ ಶ್ರೇಯಸ್ಸಾಗುವದು ಎಂದು ಮುಂದಾಲೋಚನೆ ಮಾಡಿದ್ದ. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ. ಹೀಗೆಂದೂ ನಿರ್ಧಾರ ಕೈಕೊಂಡು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಶಿವನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸಿ ಸ್ವಯಂವರಕ್ಕೆ ಬರಲು ದೇವತೆಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಆಹ್ವಾನ ಕಳುಹಿಸಿದ್ದ.

ಸ್ವಯಂವರವೆಂದು ಬಹಿರಂಗವಾಗಿ ಡಂಗೂರ ಸಾರಿದಾಗ, ಸಾಲಂಕೃತ ಸುಂದರ ರಾಜಧಾನಿಗೆ ದೇವತೆಗಳು, ಜಗನ್ನಾಯಕರು ಸುಂದರ ವೇಷಧರಿಸಿ ವಾಹನಾರೂಢರಾಗಿ ಪರ್ವತರಾಜನ ಅರಮನೆಯ ಅಂಗಣಕ್ಕೆ ಬಂದಿಳಿದರು.

ಹಿಮವಂತನ ವಿಜ್ಞಾಪನೆ-ಆದರದ ಕರೆಗೆ ಓಗೊಟ್ಟು ನಾನು (ಬ್ರಹ್ಮ) ಹಲವು ತಪಸ್ವಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಅರಳಿದ ಕಮಲದ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ಹಿಮವಂತನ ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡಿದೆ.

ಸಾವಿರ ಕಣ್ಣಿನ ದೇವೇಂದ್ರ, ದಿವ್ಯ ಸುಗಂಧ ದ್ರವ್ಯ ಮೈಗೆ ಲೇಪಿಸಿಕೊಂಡು ಹಲವು ಬಗೆಯ ಹಾರಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ, ಕೈಯಲ್ಲಿ ವಜ್ರಾಯುಧ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಅಲಂಕೃತ ಐರಾವತನ್ನೇರಿ ಮುಗುಳುನಗೆ ತೇಲಿಸುತ್ತ ಗಾಳಿಯಲ್ಲಿ ಗಂಧ ಬೀರುತ್ತ ನವಿರಾಗಿ ತೇಲುವಂತೆ ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಬಂದ. ಅವನೊಡನೆ ಅನೇಕ ದೇವತೆಗಳೂ ಬಂದರು. ಸಾವಿರ ಸುಂದರ ಕಿರಣಗಳ ದಿವ್ಯ ತೇಜಸ್ವೀ ಸೂರ್ಯನಾರಾಯಣನು, ಸುವರ್ಣ ಕಾಂತಿಯಿಂದ ಕಂಗೊಳಿಸುವ ಧ್ವಜ ಪತಾಕೆಗಳಿಂದ ಅಲಂಕರಿಸಿದ ಚಿನ್ನದ ವಿಮಾನವೇರಿ ದಿಕ್ಕುಗಳನ್ನು ದೀಪ್ತಗೊಳಿಸುತ್ತ ಬಂದ. ಭಗನೆಂಬ ಆದಿತ್ಯನು ಧರಿಸಿದ ದೇದೀಪ್ಯಮಣಿಗಳಿಂದ ನಿರ್ಮಿತವಾದ ತೇಜೋ ಮಯವಾದ ಕುಂಡಲಗಳು ಭೂಮಂಡಲವನ್ನೆಲ್ಲ ಬೆಳಗುತ್ತಿರುವಂತೆಯೇ, ದಿವ್ಯ ಭವ್ಯವಾದ ವಿಮಾನದಲ್ಲಿ ಹಿಮವಂತನ ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಹೊಂಬೆಳಕು ಚೆಲ್ಲುತ್ತ ಬಂದ. ಹುರಿಕಟ್ಟಿನ ಮೈಯುಳ್ಳವನೂ, ಕಠೋರ ಸ್ವಭಾದವನೂ, ಮಹಾತೇಜಸ್ವಿಯೂ, ಬಲಶಾಲಿಯೂ ಆದ ಯಮನು ಅಲಂಕೃತನಾಗಿ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಯಮದಂಡವನ್ನು ಝಳಿಪಿಸುತ್ತ ಸೊಕ್ಕಿನಿಂದ ಮುಸುಗುಡುತ್ತಿರುವ ಕೊಬ್ಬಿದ ಕೋಣವನ್ನೇರಿ ಬಂದ. ಅಜಾನುಬಾಹು ದೇಹವುಳ್ಳವನೂ, ಜಗತ್ತಿಗೆ ಪ್ರಾಣಾಧಾರನೂ ಎಂದು ಹೆಸರಾದ ವಾಯುದೇವರು ಹಲವಾರು ವಿಧದ ರತ್ನಹಾರ ಹಾಗೂ ಆಭರಣಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ, ಆಕರ್ಷಕ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅಲಂಕೃತನಾಗಿ ವಿಮಾನವನ್ನೇರಿ ಗಿರಿಜೆಯ ಸ್ವಯಂವರಕ್ಕೆ ಆಗಮಿಸಿದ. ಸರ್ವನಿಧಿಗಳ ಸರ್ವಾಧಿಕಾರಿ ಕುಬೇರನು ನಾನಾ ವರ್ಣಗಳ ರತ್ನಗಳ ಹಾರ ಹಾಗೂ ಕಿರೀಟ ಧರಿಸಿ, ಶರೀರವನ್ನು ಮತ್ತಷ್ಟೂ ಮನೋಹರವಾಗಿ ಕಾಣುವಂತೆ ಅಲಂಕರಿಸಿ ಕೊಂಡು, ಸುಂದರ ವೇಷಭೂಷಣ ತೊಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಪುಷ್ಪಕ ವಿಮಾನಾರೂಢನಾಗಿ ಹಿಮವಂತನ ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಬಂದಿಳಿದ. ಚಂದ್ರನ ರೂಪವೇ ದಿವ್ಯ ಭವ್ಯ ಸುಂದರ, ಅವನ ಕೊರಳಲ್ಲಿಯ ವರ್ಣಮಯ ರತ್ನಹಾರಗಳು. ಭೂಷಣಾದಿ ಅಲಂಕಾರಗಳು ದಿವ್ಯ ಕಾಂತಿಯಿಂದ ಕಣ್ಣು ಕೋರೈಸು ವಂತಿರಲು, ತನ್ನ ಆಗಮನದಿಂದ ಹಾಗೂ ಮುಗುಳನಗೆಯಿಂದ ದೇವಾಸುರರನ್ನು ಆನಂದ ಪಡಿಸುತ್ತ ರಜನೀಕಾಂತ ಹಿಮವಂತನ ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಸಡಗರದಿಂದ ಬಂದ. ನೀಲವರ್ಣದ ಶರೀರವುಳ್ಳ ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿಯಾದ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನು ಕೊರಳಲ್ಲಿ ತುಳಸಿ ಮಾಲೆ ಧರಿಸಿ, ಕೈಗಳಲ್ಲಿ ಶಂಖ, ಚಕ್ರ, ಗದಾ ಪದ್ಮಧಾರಿಯಾಗಿ, ಸುಂದರ ವೇಷ ಧರಿಸಿ ಗರುಡ ವಾಹನನಾಗಿ ಸಡಗರದಿಂದ ತಡಮಾಡದೆ, ಹಿಮವಂತನ ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಆಗಮಿಸಿದ.

ದೇವ ವೈದ್ಯರಾದ ಅಶ್ವಿನೀಕುಮಾರದ್ವಯರು ಸುಂದರವಾದ ವೇಷಭೂಷಣಾದಿಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತರಾಗಿ, ನವರಂಗಗಳ ರತ್ನಹಾರಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ ವಿಮಾನವನ್ನೇರಿ ಗಿರಿಜೆಯ ಸ್ವಯಂವರಕ್ಕೆ ಉಪಸ್ಥಿತರಾದರು. ಸಾವಿರ ಹೆಡೆಗಳುಳ್ಳ ಆದಿಶೇಷನೂ ಸಹ, ನಾಗಕುಮಾರರೊಡನೆ, ತನ್ನ ತೇಜಸ್ವಿಯಾದ ಶರೀರದಿಂದ ಬೆಳಗುತ್ತ ದಿವ್ಯ ವಿಮಾನವನ್ನೇರಿ, ಗಿರಿಜೆಯ ಸ್ವಯಂವರದಲ್ಲಿ ಪಾಲುಗೊಳ್ಳಲು ಮುಂದಾಗಿ ಬಂದ. ದೇವತೆಗಳು ಸರ್ವಾಲಂಕಾರ ಭೂಷಿತರಾಗಿ ಗಿರಿಜೆಯ ಸ್ವಯಂವರಕ್ಕೆ ಬಂದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ: ದೈತ್ಯರೂ 'ನಿಮಗಿಂತ ನಾವೇನೂ ಕಡಿಮೆಯವರಲ್ಲಿ' ಎನ್ನುವಂತೆ ವರನಿಗೆ ಅನುರೂಪವಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸುಂದರಾಂಗರಂತೆ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತ, ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಎದುರಿನ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ನಿಂತುಕೊಂಡರು. ಗಂಧರ್ವ ರಾಜನಾದ ಚಿತ್ರರಥನು ಮುಂದಾಗಿಯೇ ದೇವೇಂದ್ರನ ಅಪ್ಪಣೆ ಪಡೆದು, ಸುಂದರ ವೇಷದಿಂದೊಪ್ಪುತ್ತ ಹಲವಾರು ಗಂಧರ್ವ ಅಪ್ಸರೆಯರೊಡನೆ ಮಂದಹಾಸ ದೊಂದಿಗೆ ದಿವ್ಯ ವಿಮಾನವನ್ನೇರಿ ಹಿಮವಂತನ ಅರಮನೆಗೆ ಬಂದ. ಇನ್ನು ಹಲವಾರು ದೇವತೆಗಳಲ್ಲದೆ ಯಕ್ಷರು, ನಾಗರು, ಕಿನ್ನರ, ಕಿಂಪುರುಷರು ವಿದ್ಯಾಧರರು, ವೈವಿಧ್ಯಮಯ ವೇಷಭೂಷಣಗಳಿಂದ ಚಿತ್ರವಿಚಿತ್ರ ವಾಹನಗಳನ್ನೇರಿ ಬಂದರು. ದೇವರ ದೇವನಾದ ದೇವೇಂದ್ರ ದೇವನಾಯಕರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ತನ್ನದೇ ಆದ ಆಕರ್ಷಕ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ಹಾಗೂ ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ಸ್ವಯಂವರ ಮಂಟಪದಲ್ಲಿ ಉಪಸ್ಥಿತ ನಿದ್ದು ತನಗೆ ಉಚಿತವಾದ ಆಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದ.

ಆದಿ ಪ್ರಕೃತಿ ರೂಪಿಣಿ ಉಮಾದೇವಿ ಮೂರು ಲೋಕಗಳಿಗೂ ಅವಳು ಲೋಕಮಾತೆ ಆದಿಶಕ್ತಿಯ ಅವತಾರ. ದಕ್ಷಬ್ರಹ್ಮನ ಮೇಲಿನ ಕೋಪದಿಂದ ಶರೀರವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ, ಪರ್ವತರಾಜನ ಮಮತೆಯ ಪುತ್ರಿಯಾಗಿ ಉಮಾದೇವಿಯೆಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಜನಿಸಿದವಳು. ಇವಳನ್ನು ಸ್ವಯಂವರದಲ್ಲಿ ವರಿಸಲು ಸೌಂದರ್ಯ, ಸಾಹಸ, ಐಶ್ವರ್ಯ, ವಿಕ್ರಮಗಳಲ್ಲಿ ಪರಾಕ್ರಮಿಗಳೆನಿಸಿದ ವಿವಿಧ ಲೋಕಗಳಿಂದ ಜನರು ಕಾತರಿಸಿ ಬಂದಿರಲು ಸ್ವಯಂವರ ಮಂಟಪ, ಸಭಾಂಗಣ ಸಡಗರ, ಸಂಭ್ರಮಗಳಿಂದ ತುಂಬಿ ತುಳುಕಿತು. ಸ್ವಯಂವರವಿನ್ನು ಆರಂಭವಾಗಬೇಕಷ್ಟೆ.

ಉಮಾದೇವಿಯು ಮಣಿಮಯವಾದ ವಿಮಾನವನ್ನೇರಿ ಅಶೋಕವೃಕ್ಷ ದಿಂದಾಯ್ದು ಅಣಿಗೊಳಿಸಿದ ಹೂಮಾಲೆಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ಸ್ವಯಂವರಕ್ಕಾಗಿ ಸಭೆಗೆ ಹೊರಟಳು. ಅವಳ ಎಡಬಲ ಪಾರ್ಶ್ವಗಳಲ್ಲಿ ಸಖಿಯರು ಚಾಮರ ಬೀಸುತ್ತಿದ್ದರು.

ಬ್ರಹ್ಮನು ಮಾತನ್ನು ಮುಂದುವರೆಸುತ್ತ ಋಷಿಗಳಿಗೆ ಹೇಳಿದ-ದೇವೇಂದ್ರ ಮೊದಲಾದ ದೇವತೆಗಳು ಹಾಗೂ ಇನ್ನಿತರ ಲೋಕಗಳಿಂದ ಆಗಮಿಸಿದ ಜನನಾಯಕರು ಕಿಕ್ಕಿರಿದು ತುಂಬಿದ ಸಭೆಗೆ ಉಮಾದೇವಿಯು ಸ್ವಯಂವರಕ್ಕಾಗಿ ಅಣಿಯಾಗಿ ಬರಲು, ಮಹೇಶ್ವರನು ಅವಳನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಲು ಆ ದೇವಿಯ ತೊಡೆಯ ಮೇಲೆ ಐದು ಶಿಬೆಗಳುಳ್ಳ ಸಣ್ಣ ಮಗುವಾಗಿ ಮಲಗಿಕೊಂಡನು. ಉಮಾದೇವಿಯು ತನ್ನ ತೊಡೆಯ ಮೇಲಿನ ಮಗುವೇ ಶಿವನೆಂಬುದನ್ನು ಜ್ಞಾನದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ತಕ್ಷಣ ತಿಳಿದಳು. ಪ್ರೀತಿ-ಪ್ರೇಮದಿಂದ ಆ ಮಗುವನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡಳು.

ಆ ಶಿಶುರೂಪದ ಶಿವನನ್ನು ಎದೆಗಪ್ಪಿಕೊಂಡು, ತನ್ನ ಪತಿಯನ್ನೂ ಪಡೆದವಳಂತೆ ತೃಪ್ತಿ ಭಾವದಿಂದ, ಸ್ವಯಂವರ ಮಂಟಪದಿಂದ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಹೊರಡಲು ಸಿದ್ಧಳಾದಳು.

ಶಿವನ ಮಾಯೆ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ತಿಳಿಯದು. ಅವರು ಅಜ್ಞಾನದಿಂದ ಈ ಸಣ್ಣ ಮಗುವು ಯಾರೆಂಬ ಜಿಜ್ಞಾಸೆಗೆ ತೊಡಗಿದರು. ಹಲವರು ಆ ಕುಮಾರನ ಮೇಲೆ ಕಡುಕೋಪದಿಂದ ಹರಿಹಾಯ್ದರು. ದೇವೇಂದ್ರನಿಗೆ ಸಿಟ್ಟು ತಡೆಯಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ಕೂಡಲೇ ವಜ್ರಾಯುಧ ಝಳಪಿಸಿ ಆ ಮಗುವನ್ನು ಕೊಲ್ಲಲು ಸಿದ್ಧನಾದ. ಆದರೆ ಆಯುಧ ಮೇಲೆತ್ತಿದ ಕೈ ಅಲುಗಾಡದೆ (ನಿಶ್ಚಲವಾಗಿ) ಹಾಗೆಯೇ ನಿಂತಿತು. ಶಿವನು, ಇಂದ್ರನ ತೋಳು ಚಲಿಸದಂತೆ ಮಾಯೆಯಿಂದ ಸ್ತಂಭನಗೊಳಿಸಿದನು. ಇದರಿಂದ ಬಲಶಾಲಿಯಾದ ಇಂದ್ರನಿಗೆ ಒಂದಂಗುಲವೂ ಚಲಿಸದಷ್ಟು ನಿಶ್ಯಕ್ತಿ ಆವರಿಸಿತು ಶರೀರದಲ್ಲೆಲ್ಲ. ಭಗನೆಂಬ ಬಲಶಾಲಿ ಆದಿತ್ಯನು ತನ್ನ ಆಯುಧದಿಂದ ಕುಮಾರನನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಲು ಹವಣಿಸಿದ. ಶಿಶುರೂಪಿಯಾದ ಶಿವನು ಕೂಡಲೇ ಅವನ ಮೇಲೆತ್ತಿದ ತೋಳು ನಿಂತಲ್ಲಿಯೇ ನಿಲ್ಲುವಂತೆ ಮಾಡಿದ. ಯೋಗಶಕ್ತಿ, ತೇಜಸ್ಸೆಲ್ಲವೂ ಉಡುಗಿಹೋಯಿತು.

ನಾರಾಯಣನು ಇದೇನು ಮಹಾಕಾರ್ಯವೆಂದು ಒಂದು ಬಗೆಯ ತಿರಸ್ಕಾರದ ಗೌಣ ಭಾವನೆಯಿಂದ ನೋಡಿದನು. ಶಿಶುರೂಪಿಯಾದ ಶಂಕರನನ್ನು ನಾನು (ಬ್ರಹ್ಮ) ಕೂಡಲೇ ಮೇಲೆದ್ದು, ಶಿವರಹಸ್ಯಾಸ್ತೋತ್ರ ಪಾರಾಯಣಗೈಯುತ್ತ ಲೋಕ ಶಿಕ್ಷಾರ್ಥವಾಗಿ ಸುತ್ತಿಸಿದೆ. ''ಓ ದೇವದೇವ ಮಹಾದೇವ, ನೀನು ಹುಟ್ಟು, ಮುಪ್ಪು, ಸಾವುಗಳಿಂದಾಚೆ ಇರುವವನು. ನಿನಗೆ ಜನ್ಮ, ಜರಾ, ಮರಣಗಳ ಭಯವೇ ಇಲ್ಲ. ಪರಬ್ರಹ್ಮನೂ ನೀನೇ. ಅಪರಬ್ರಹ್ಮನೂ ನೀನೇ. ಅಮೃತರೂಪಿಯಾದ ನೀನು ಜಗದ ಆದಿಕಾರಣ. ನಿನ್ನ ಸೃಷ್ಟಿ, ದೃಷ್ಟಿಗಳಿಗೆ ಆದ್ಯಂತಗಳು ಇಲ್ಲವೇ ಇಲ್ಲ. ಪ್ರಕೃತಿ ಪುರುಷರನ್ನು ಸೃಜಿಸಿ ತನ್ಮೂಲಕ ಜಗತ್ತನ್ನು ವಿರಚಿಸುವೆ. ಉಮಾದೇವಿ ಪ್ರಕೃತಿ ಸ್ವರೂಪಿಣಿ. ನಿನ್ನ ಸೃಷ್ಟಿ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಅವಳೇ ಸಹಾಯಕಳು. ಆ ದೇವಿಯೇ ನಿನ್ನನ್ನು ಪತ್ನೀಭಾವದಿಂದ ಆಶ್ರಯಿಸಿರುವಳು. ದೇವಿಯಿಂದ ಕೂಡಿರುವ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ. ನಿನ್ನ ಸಲಹೆಯಂತೆ ನಾನು ಈ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಚರಾಚರ ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ರೂಪಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಆದರೆ ಈಗವರು ನಿನ್ನ ಆದಿ ಮಾಯೆಯಿಂದಾಗಿ ಮೋಹಿತರಾಗಿ ಅಜ್ಞಾನಿಗಳಾಗಿರುವರು. ಪರಶಿವನೇ, ಅವರ ಈ ಅಜ್ಞಾನವನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸು, ಇವರು ಮೊದಲಿಗಿದ್ದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಇರುವಂತೆ ಮಾರ್ಪಡಿಸಿ ಕಾಪಾಡು.

ಪರಮೇಶ್ವರನನ್ನು ಈ ರೀತಿ ಬಣ್ಣನೆಮಾಡಿ, ನಾನು ಅಲ್ಲಿ ಕೂಡಿದ ದೇವತೆಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಪರಮೇಶ್ವರನಿಗೆ ಶರಣಾಗತರಾಗಲು ಸೂಚಿಸಿದೆ. ನನ್ನ ಮಾತಿಗೆ ಸಮ್ಮತಿಸಿ ಅವರೆಲ್ಲ ಭಕ್ತಿ ಭಯದಿಂದ ಪರಮೇಶ್ವರನನ್ನು ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡಿದರು. ನಾನೂ ಸಹ ಪುನಃ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಅವರೊಡನೆ ಭಜಿಸಿದೆ. ಆಗ ದೇವನು ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿರಲು, ದೇವತೆಗಳ ಅಂಗಾಂಗಗಳು ಸರಿಯಾದವು. ಅವರ ಅಹಂಕಾರ ನಾಶ ಹೊಂದಿದಾಗ, ಪರಶಿವನು ಮುಕ್ಕಣ್ಣನಾಗಿ ತನ್ನ ನಿಜರೂಪ ತೋರಿದನು. ಶಿಶುರೂಪದಿಂದ ನಿಜರೂಪದಲ್ಲಿ ಪರಶಿವನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ನಿಂತಾಗ, ಅವನ ಉಗ್ರಪ್ರಕಾಶ ಕಣ್ಣು ಕುಕ್ಕಿಸುತ್ತಿರಲು, ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಕಣ್ಣು ತೆರೆಯುವದಾಗಲಿಲ್ಲ. ಮತ್ತೆ ಮಹೇಶ್ವರ ಅವರಿಗೆ ದಿವ್ಯದೃಷ್ಟಿ ಪ್ರದಾನ ಮಾಡಿದ. ಈ ರೀತಿ ದೇವೇಂದ್ರಾದಿ ಸಕಲ ದೇವತೆಗಳು ಮುಕ್ಕಣ್ಣನಾದ ಪರಮೇಶ್ವರನ ನಿಜರೂಪ ಕಂಡರು. ಆಗ ದೇವಿಯು ಹರ್ಷ ಗೊಂಡವಳಾಗಿ ಶಿವನ ಕೊರಳಿಗೆ ಮಾಲೆ ಹಾಕಿದಳು. ಅವನ ಚರಣ ಕಮಲಗಳಿಗೆ ಬೊಗಸೆ ತುಂಬ ಹೂವನ್ನರ್ಪಿಸಿದಳು. ಅಲ್ಲಿ ನೆರೆದ ದೇವತೆಗಳು ಒಕ್ಕೊರಲಿನಿಂದ ಉಮಾಮಹೇಶ್ವರರಿಗೆ ಜಯ ಜಯಕಾರ ಮಾಡಿ ನಲಿದಾಡಿದರು.

ಪರ್ವತರಾಜನಿಗೆ ನಾನು ಸಂತೋಷದಿಂದ-ಪರ್ವತೇಶ, ಇಂದಿನಿಂದ ನೀನು ಪರಮೇಶ್ವರನೊಂದಿಗೆ ಸಂಬಂಧ ಬೆಳೆಸಿ, ಲೋಕಖ್ಯಾತಿಯನ್ನು ಪಡೆದೆ. ನಿನ್ನ ಕುಲ ಗೌರವ ಇಮ್ಮಡಿಯಾಯಿತು. ನೀನೇ ಧನ್ಯ. ಇನ್ನು ಕಾಲ ವಿಳಂಬ ಮಾಡಬೇಡ. ಬೇಗನೇ, ಉಮಾಮಹೇಶ್ವರರಿಗೆ ವಿವಾಹ ಕಾರ್ಯ ನೆರವೇರಿಸು ಎಂದು ಹೇಳಿದೆ. ನನ್ನ ಮಾತಿಗೆ ಹಿಮವಂತ ವಿನಯದ ಸ್ವರದಲ್ಲಿ ನುಡಿದ-ಪಿತಾಮಹನೆ, ನನ್ನ ಈ ಸಂತೋಷ, ಶ್ರೇಯೋಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ನೀವೇ ಕಾರಣರು. ನಿಮ್ಮ ಅನುಗ್ರಹದ ಫಲವಾಗಿ ಶಿವನ ಸಂಬಂಧ ಬೆಳೆಸಲು ನನಗೆ ಸುಲಭವಾಯಿತು. ಇದು ನನ್ನ ಸುದೈವ! ಪೂರ್ವಾರ್ಜಿತ ಪುಣ್ಯ ವಿಶೇಷ!

ಹಿಮಗಿರಿಯು ಬಳಿಕ ಉಮೆ-ಶಿವರ ಮದುವೆಯ ಮುಹೂರ್ತ, ವಿಧಾನಗಳ ಕುರಿತು ನನ್ನೊಡನೆ ವಿಚಾರ ವಿನಿಮಯ ಮಾಡಿದ, ಶಿವನೊಂದಿಗೆ ಸಮಾಲೋಚಿಸಿ, ಮದುವೆಯ ವಿಧಾನ, ಮುಹೂರ್ತಗಳನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸಿದೆವು. ನಮ್ಮ ಸಲಹೆಗೆ ಶಿವನೂ ಸಮ್ಮತಿಸಿದ.

ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಕೂಡಲೇ ಮಹಾದೇವನ ಮದುವೆ ತಯಾರಿ ಮಾಡಲಾರಂಭಿಸಿದೆವು. ಮದುವೆಯ ಮಂಟಪವನ್ನು ಆಕರ್ಷಕ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅಲಂಕರಿಸಿದೆವು. ರತ್ನಗಳು, ವಿಚಿತ್ರವಾದ ವರ್ಣಮಯಮಣಿಗಳು, ಮುತ್ತು, ರತ್ನ, ಸುವರ್ಣಗಳು ತಾವೇ ಮುಂದಾಗಿ ಬಂದು ಆ ವಿವಾಹಪುರ (ಸ್ಥಳ)ವನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸಿ ಶೋಭೆ ತಂದವು, ಆ ಮಂಟಪದಲ್ಲಿ ಮರಕತದ ಸುಳುವು ಹೊಳವು ಸಮ್ಮಿಳಿತವಾದ ಒಂದು ಜಗುಲಿ ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡಿದೆವು. ಸ್ಫಟಿಕದ ಗೋಡೆಗಳು, ಚಿನ್ನದ ಭವ್ಯವಾದ ಕಂಬಗಳು ಮಿರಮಿರನೇ ಮಿರುಗುತ್ತಿದ್ದವು. ಆ ಕಂಬಗಳಿಗೆ ಕಲಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಮುತ್ತಿನ ಹಾರಗಳನ್ನು ನೇತು ಹಾಕಲಾಯಿತು. ಸ್ವಯಂಸೂರ್ಯಚಂದ್ರರೇ ಮಹಾದೇವನ ಮದುವೆಯಲ್ಲಿ ಪಾಲುಗೊಂಡಾಗ ಬೆಳಕಿಗೇನುಕೊರತೆ! ಅವರ್ಬ್ಬರು ಸೂರ್ಯಕಾಂತ, ಚಂದ್ರಕಾಂತ ಮಣಿಗಳಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿ, ಒಂದೇ ತೆರನಾಗಿ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಹಬ್ಬವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ದಿವ್ಯಪ್ರಕಾಶ ಬೀರುತ್ತಿದ್ದರು. ವಾಯುದೇವನು, ಮಂದಾನಿಲನು ಒಂದಾಗಿ ಗಂಧ ಪರಿಮಳ ಬೀರುತ್ತ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಆಹ್ಲಾದ ವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಶಿವ-ಉಮೆಯರ ಮದುವೆಗಾಗಿ, ಅಮಿತಉತ್ಸಾಹದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಸಮುದ್ರಗಳೂ ಅದೇ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಶರೀರಧರಿಸಿ ಬಂದವು. ದೇವನದಿ, ಮಹಾನದಿ, ಸುರನದಿಗಳು ಸರಸ ಸಂಭ್ರಮದಿಂದ ಸಶರೀರದಿಂದ ಬಂದವು. ದೇವೇಂದ್ರ ಮೊದಲಾದ ದೇವನಾಯಕರು ಮದುವೆಗಾಗಿ ಅತ್ಯಂತ ಆನಂದದಿಂದ ಮುಂದಾಗಿ ಬಂದರು. ಸಿದ್ಧರು, ಮುನಿಗಣರು, ಯಕ್ಷರು, ಗಂಧರ್ವರು, ಅಪ್ಸರೆಯರು, ಕಿನ್ನರರು, ಚಾಣೂರರು ಅನೇಕ ವಿಧ ಜಲಚರಗಳು, ಪಕ್ಷಿಗಳೆಲ್ಲ ಶಿವನ ಮದುವೆಗೆ ಸಾಕ್ಷಿಭೂತರಾಗಿರಲು ಆ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೇ ಉಪಸ್ಥಿತರಾದರು.

ಮದುವೆಯ ಕಾರ್ಯಕಲಾಪಗಳು ಆರಂಭವಾಗುವ ಸಮಯ, ತುಂಬುರ, ನಾರದ, ಹಾಹಾಹೂಹೂ ಮೊದಲಾದ ಸಂಗೀತಗಾರರು ವಾದ್ಯಗಳನ್ನು ಬಾರಿಸುತ್ತ ಇಂಪಾದ ಸ್ವರದಲ್ಲಿ ಹಾಡುತ್ತ ಶಿವ-ಉಮೆಯರ ಮದುವೆಗೆ ಬಂದರು, ತಪೋಧನರು, ಅನೇಕ ಋಷಿಗಳು, ಪುರಾಣ ಪುಣ್ಯಕಥನ, ಭಗವನ್ನಾಮ ಸಂಕೀರ್ತನೆ ಮಾಡುತ್ತ ಪುಣ್ಯಕರ ವಿವಾಹ ಮಂತ್ರಪಠಣಮಾಡುತ್ತ ವಿವಾಹಪುರಕ್ಕೆ ಆಗಮಿಸಿದರು. ಜಗನ್ಮಾತೆಯರಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮೀ ಮೊದಲಾದ ಸಪ್ತ ಮಾತೃಕೆಯರು, ದೇವಕನ್ಯೆಯರು ಅವಿರತ ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಇಂಪಾಗಿ

ಹಾಡುತ್ತ ಗುಂಪಾಗಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದರು. ಇಂಪಾದ ಗಾಯನಲಹರಿಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಋತುಗಳೊಡನೆ ವಸಂತನೂ ಆಗಮಿಸುತ್ತ, ಸುಖ, ಶಾಂತಿ, ಸಂತಸದ ಹೊನಲು ಹರಿಸಿದ. ಗಿಳಿ, ಕೋಗಿಲೆ, ನವಿಲುಗಳು ವಿವಾಹ ಮಂತ್ರಧ್ವನಿಯಾಲಿಸುತ್ತ ತಮ್ಮದೇ ಆದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕೂಗುತ್ತಿದ್ದವು. ನಲಿದು ನರ್ತನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದವು.

ಮಳೆಗಾಲವು ಆರಂಭವಾಗಲು, ಕೋಲ್ಮಿಂಚು, ಗಿರಿಮಲ್ಲಿಗೆಯ ಗೊಂಚಲುಗಳಿಂದ ಹೂ ಹಾರದಂತೆ ಕಾಣುವ ಬೆಳ್ಳಕ್ಕಿಗಳಿಂದ ಚಂದ ಕಾಣುತ್ತಿತ್ತು. ಗಿಡಬಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಆಗ ತಾನೇ ಕೋಮಲ ಚಿಗುರು ಮೂಡತೊಡಗಿದ್ದಿತು. ಕಪ್ಪೆಗಳು, ಜಲಾಶಯಗಳಲ್ಲಿ ಆನಂದ, ತೃಪ್ತಿಯಿಂದ ಧ್ವನಿಮಾಡುತ್ತಿದ್ದವು. ತಮ್ಮ ಪ್ರಿಯಕರರಲ್ಲಿ ಸುಂದರಿಯರು ಪ್ರಣಯ ಕೋಪಬಿಟ್ಟು ನವಿಲುಗಳ ಕೇಕಾರವದಿಂದ ಪ್ರಚೋದಿತರಾಗಿ ಪ್ರಿಯಕರರನ್ನು ಒಲವು ನಲಿವಿನಿಂದ ನೋಡತೊಡಗಿದರು. ಮೇಘಮಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಂಧಃಕಾರ ಕವಿದಿರುವಾಗ, ಮಿಂಚಿನ ಬಳ್ಳಿಗಳು ಮೂಡಿದಾಗ ನೆಲ-ಮುಗಿಲುಗಳಲ್ಲಿ ಸೌಂದರ್ಯ ಕಂಡು ಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಸಾವಿರಾರು ವಿಧದ ಹೂವುಗಳ ಪರಿಮಳ ಮಾದಕವಾಗಿ, ಮಂದಾನಿಲ ಬೀಸಿ ಬರುತ್ತಿರುವಾಗ ತಂಪೆನಿಸಿ ಮನಕ್ಕೆ ಹಿತಕರವೆನಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಮಳೆಯ ತುಂತುರ ಹನಿ ನಿರಂತರ ಬೀಳುವದರಿಂದ ಹುಲ್ಲುಗರಿಕೆ ತುಂಬಿದ ಭೂಮಿ ತೊಯ್ದುಹೋಗಿದ್ದಿತು. ಚಂದ್ರನು ಮೋಡದಲ್ಲಿ ಅಡಗಿ ಆಗಾಗ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಕರಿ ಮೋಡಗಳ ಗಂಭೀರ ಗರ್ಜನೆಯಿಂದ ಹಂಸಗಳು ಹೆದರಿ ಚದುರಿ ಮರೆಯಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದವು. ಸರೋವರಗಳಲ್ಲಿ ಕಪ್ಪುಕಮಲ, ಕೆಂಪುಕಮಲಗಳು ಆಗ ತಾನೇ ಸುರಿದ ಹೊಸ ಮಳೆಯ ನೀರನ್ನುಂಡು ಆನಂದದಿಂದ ನಗುವಂತೆ ಅರಳುತ್ತಿದ್ದವು.

ಬಳಿಕ ಶರತ್‌ಋತು ಕಾಲಿರಿಸಿತು. ಭೂಮಿ ಹಚ್ಚ ಚಿಗುರು ಹಸರಿನಿಂದ ಕಂಗೊಳಿಸಿತು. ನೋಡಿದಲ್ಲೆಲ್ಲ ಅಶೋಕ, ಬಾಳೆಗಿಡಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಂಪುಬಣ್ಣದ ಮೊಗ್ಗು, ಹೂವುಗಳಾಗಿ ಹಿಗ್ಗಿನಿಂದ ತಂಗಾಳಿಯಲ್ಲಿ ತಲೆದೂಗುತ್ತಲಿದ್ದವು. ಹೂವುಗಳಿಗೆ ಮನಸೋತು ಬರುವ ದುಂಬಿಗಳ ಝೇಂಕಾರದ ಇಂಚರದಿಂದ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲೂ ಋತುವಿಗೆ ಸಂಭ್ರಮ ! ಅತಿಶಯವಾದ ಹಿಮದ ತುಂತುರುಹನಿಗಳು ಬೀಸಿ ಬರುವ ಗಾಳಿಯಲ್ಲಿ ತೇಲುತ್ತಿದ್ದವು. ದಶದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ತುಂತುರುಹನಿಗಳು ಹಂಚಿಹೋಗಿ ವಾತಾವರಣವೇ ಆರ್ದ್ರವಾಗಿತ್ತು.

ಹೇಮಂತ ಶಿಶಿರ ಋತುಗಳೆರಡೂ ಜೊತೆಗಾರರಾಗಿ ವಿವಾಹ ಮಂಟಪಕ್ಕೆ ಬಂದವು. ಹೇಮಂತ ಶಿಶಿರಗಳೊಡನೆ ತಾನಿರುವಾಗ ಹಿಮಾಲಯನು ಬಿಳಿಯ ಮೇಘಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದನು. ದೂರದಿಂದ ನೋಡಲು ಕ್ಷೀರಸಾಗರದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದನು. ಹಿಮಾಲಯನು ಆ ಋತುಗಳ ಆಗಮನದಿಂದ ಧನ್ಯತೆ ಹೊಂದಿದನು. ಹಿಮಾಲಯನ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಋತುಗಳು ತಮ್ಮ ಸಂಪತ್ತಿನ ಸಮೃದ್ಧಿಯನ್ನೇ ತಂದು ರಾಶಿ ಹಾಕಿದ್ದವು. ಹಿಮಗಡ್ಡೆಗಳಿಂದ ಹಿಮಾಲಯವು ತುಂಬಿದ್ದಿತು. ಹಿಮವಂತನು ಶ್ವೇತ ಛತ್ರ ಹಿಡಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದನು.

ವಸಂತಋತುವಿನ ಆಗಮನದಿಂದ ಗಾಳಿಯು ತಂಪಾಗಿದ್ದಿತು; ಕಮಲಗಳ ಸುವಾಸನೆಯಿಂದ ಮಂದವಾಗಿ ಆಹ್ಲಾದಕರವಾಗಿ ಬೀಸುತ್ತಿತ್ತು. ಆ ಮಂದಾನಿಲ ಮೈಗೆ ಬಡಿದಾಗ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ದೇವಸುಂದರಿಯರಿಗೂ ಮನದಲ್ಲಿ ಕಾಮಾಸಕ್ತಿಯನ್ನು ಕೆರಳಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ಋತುವಿನಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಬಿಳಿಯ ಮೋಡಗಳು ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದವು. ಸರೋವರದಲ್ಲಿ ನೀರು ಧಾರೋಷ್ಣ ಗುಣದಂದ ಕೂಡಿದ್ದು

ಹಿತಕರವಾಗಿತ್ತು. ಸರೋವರದಲ್ಲಿ ಚಕ್ರವಾಕ, ಹಂಸ ಪಕ್ಷಿಗಳು ಹಾಯಾಗಿ ತೇಲುತ್ತಿದ್ದವು. ಇಂತಹ ಸುಂದರ ವಸಂತಋತು ಹಾಗೂ ಅಷ್ಟ ದಿಗ್ಗಜಗಳೂ ಜೊತೆಗೂಡಿ ಗಿರಿಜೆಯ ಸ್ವಯಂವರಕ್ಕೆ ಬಂದವು. ಈ ವಸಂತ ಋತುವಿನಲ್ಲಿ, ಮಾವಿನಮರಗಳು ಹೂತು, ಹೂಗೊಂಚಲು ಬಿಟ್ಟು ಮಂದಗಾಳಿಯಲ್ಲಿ ತಲೆದೂಗುತ್ತಿದ್ದವು. ಹಿಮಾಲಯದ ಶಿಖರಗಳಲ್ಲಿ ತಿಲಪುಷ್ಪಗಳು ಅರಳಿದ್ದವು. ಬಿಳಿಯ ತಲೆಗೂದಲುಗಳಲ್ಲಿ ಹೂವುಗಳನ್ನು ಮುಡಿದ ವೃದ್ಧ ಮುತ್ತೈದೆಯಂತೆ ಕಂಡು ಬರುತ್ತಿದ್ದವು. ಅರಳಿದ ಹೂವುಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದ ಸಾಲವೃಕ್ಷಗಳಿಗೆ ಹಬ್ಬಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಅಶೋಕ ಲತೆಗಳನ್ನು ನೋಡಿದಾಗ ಪ್ರಿಯಪತಿಯರನ್ನು ಆಲಂಗಿಸಿಕೊಂಡ ಕಾಮಿನಿಯರಂತೆ ಕಂಡು ಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ತಾಳೇಮರ, ಈಚಲುಮರ, ಹೊಂಗೆಮರ, ದೇವದಾರುಮರ, ಅಲ್ಲದೆ ಅಶೋಕ, ಪುನ್ನಾಗ, ನಾಗಕೇಸರಿ, ಲವಂಗಲತೆ, ಧೂಪದಮರ, ತೆಂಗಿನಮರಗಳು ಹಣ್ಣು ಹೂವು ಕಾಯಿಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಚಂದ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದವು. ನದಿ, ಸರೋವರಗಳ ನೀರು ನಿರ್ಮಲವಾಗಿತ್ತು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕಮಲಗಳು ಅರಳಿದ್ದವು. ಮರಿಮೀನುಗಳು ಸೂರ್ಯಪ್ರಕಾಶದಲ್ಲಿ ಚಿನ್ನಾಟ, ಚೆಲ್ಲಾಟ ಆಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಬಾತುಗೋಳಿ, ಕಲಹಂಸ, ಚಕ್ರವಾಕ ಪಕ್ಷಿಗಳು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ತೇಲುತ್ತ ನಲಿದಾಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಬಣ್ಣಬಣ್ಣದ ಹಕ್ಕಿಗಳು ಮರದಿಂದ ಮರಕ್ಕೆ ಸಂಚರಿಸುತ್ತ ಧ್ವನಿಮಾಡುತ್ತ ಹಾರಾಡುತ್ತಲಿದ್ದವು. ಗಿರಿಜೆಯ ಮದುವೆಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಆ ಹಿಮಾಲಯದಲ್ಲಿ ಮಂದ ಮಾರುತವು ಗಿಡಬಳ್ಳಿಗಳಿಂದ ಸುವಾಸನೆಯ ಹೂವುಗಳನ್ನು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಉದುರಿಸುತ್ತ ತಂಪಾಗಿ ಸುಳಿದಾಡುತ್ತಲಿತ್ತು. ಮಾಲತಿ ಬಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿಯ ಹೂವುಗಳಲ್ಲಿ ಮಕರಂದ ಸವಿಯುತ್ತ ಭ್ರಮರಗಳು ಝೇಂಕಾರನಾದ ಮೊಳಗಿಸುತ್ತಿದ್ದವು.

ಸರೋವರದಲ್ಲಿ ಅರಳಿನಿಂತ ಬಿಳಿ ಹಾಗೂ ನೀಲಕಮಲಗಳ ಬಣ್ಣವನ್ನೇ ನೀರು ಪ್ರತಿಫಲಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಕೆಲವುಕಡೆ ದುಂಬಿಗಳು ತುಂಬಿರುವ ಕೆಂದಳಗಳಿಂದ ಕೆಂಪಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿತ್ತು. ಕೆಲವು ಸರೋವರಗಳಲ್ಲಿ ಸುವರ್ಣದ ಕಮಲಗಳು ಅರಳಿದ್ದವು. ಕೆಲವು ಕಡೆಗೆ ರತ್ನಮಯವಾದ ದಂಟುಗಳುಳ್ಳ ಬಂಗಾರದ ಕಮಲಗಳೂ ಅರಳಿದ್ದವು. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕಲ್ಯಾಣಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಮಲಗಳು ಅನೇಕ ಅರಳಿದ್ದವು. ಕಪ್ಪುಕಮಲ ಮತ್ತು ಕಮಲಗಳಲ್ಲಿಯ ಪುಷ್ಪರಸ (ಮಕರಂದ) ಕುಡಿದು ಪಕ್ಷಿಗಳು ಮಧುರವಾಗಿ ಧ್ವನಿ ಮಾಡುತ್ತ ಹಾರಾಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಆ ಸರೋವರಗಳಿಗೆ ಬಂಗಾರದ ಮೆಟ್ಟಿಲುಗಳಿದ್ದವು.

ಹಿಮಾಲಯ ಪರ್ವತದ ಶಿಖರಗಳಲ್ಲಿ ಅತ್ಯುನ್ನತ ಮರಗಳಾದ ಕರ್ಣಿಕಾರ ಮರಗಳು ಹೂ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದವು. ಶಿಖರಗಳು ಚಿನ್ನದ ಲೇಪ ಮಾಡಿದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದವು ಅರಳಿ ನಿಂತ ಪಾಟಲ ಪುಷ್ಪಗಳಿಂದ ದಿಕ್ಕುಗಳೆಲ್ಲವೂ ಕೆಂಪುವರ್ಣದಿಂದ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. ಕೃಷ್ಣಾರ್ಜುನ ಹಾಗೂ ನೀಲೀಶೋಕ ವೃಕ್ಷಗಳು ಸಮೃದ್ಧವಾಗಿ ಬೆಳೆದು ಹೂವುಗಳಿಂದ ಚಂದ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದವು. ಮುತ್ತುಗದ ಮರಗಳು, ಹೊಂಗೆಯ ಮರಗಳು ಚಂದನ, ಸಂಪಿಗೆ ವನಗಳು ಪುಷ್ಪ ಸಮೃದ್ಧಿಯಿಂದ ಸಂಪದ್ಭರಿತವಾಗಿದ್ದವು. ಆ ವನಗಳಲ್ಲಿ ಮಧುರ ಮಂದ ಧ್ವನಿಮಾಡುತ್ತ ಮದವೇರಿದ ಗಂಡುಕೋಗಿಲೆಗಳು ಹಾರಾಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಈ ಮದವೇರಿದ ಕೋಗಿಲೆಗಳ ಮೃದುಮಧುರ ಗಾನ ಕೇಳಿದ ನವಿಲುಗಳು ಗರಿಗೆದರಿಸಿ, ಆನಂದದಿಂದ ಮೈಮರೆತು ನರ್ತನಮಾಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಮನ್ಮಥನು ಉತ್ಸಾಹದಲ್ಲಿ ಹೂಬಾಣ ಬಿಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ದೇವ ಸುಂದರಿಯರಿಗೆ ಗುರಿ ಇಟ್ಟು ಬಾಣ ಬಿಡಲು ಅಣಿಯಾದನು.

ಗ್ರೀಷ್ಮ ಋತುವು ಕಾಲಿಟ್ಟಿತು. ತುಂಬು ತೀಕ್ಷ್ಣ ಬಿಸಿಲು ನೋಡಿದಲ್ಲೆಲ್ಲ ಬಿಸಿಲಿನ ಬೇಗೆಯಿಂದ ನದಿಗಳಲ್ಲಿ ಸರೋವರಗಳಲ್ಲಿ ನೀರೆಲ್ಲ ಬತ್ತಿ ಹೋಗಿದ್ದಿತು. ಆಗ ಆ ಗಿರಿಯಲ್ಲಿ ಪಾಟಲ, ತಾಳೆ ಮುಂತಾದ ಹೂಗಳ ಗಂಧವು ಗಾಳಿಯಲ್ಲಿ ತೇಲಿಬರುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಕಲ್ಯಾಣಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಮಲಗಳು ಅರಳಿದ್ದವು. ದಡದಲ್ಲಿಯ ಕಲಹಂಸಗಳು ತಾವರೆಯ ತೆಲುದೆಂಟನ್ನು ತಿಂದು ಮದವೇರಿ ಕೂಗುತ್ತಲಿದ್ದವು. ಹಿಮಾಲಯದಲ್ಲಿರುವ ತಪ್ಪಲು ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಬಕುಲವೃಕ್ಷಗಳು ಸುಂದರವಾದ ಬಣ್ಣ ಬಣ್ಣಗಳ ಹೂವುಗಳು ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಅದರಂತೆ ವಿವಿಧ ಜಾತಿಯ ಬಗೆಬಗೆಯ ಬಣ್ಣದ ಹಕ್ಕಿಗಳು ಹಾರಾಡುತ್ತ ಧ್ವನಿಮಾಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಇಂತಹ ಸೃಷ್ಟಿಸೌಂದರ್ಯದ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಎಲ್ಲ ಋತುಗಳು ಸಕಾಲಕ್ಕೆ ಮೇಳವಿಸಿ, ಉಮಾದೇವಿಯ ಮದುವೆಗಾಗಿ ಹಿಮರಾಜನ ಅರಮನೆಗೆ ಬಂದರು.

ಎಲೈ ಮುನಿಗಳೇ, ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಮಹೇಶ್ವರನ ಮದುವೆಗಾಗಿ ಸಕಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳು, ಪಕ್ಷಿಗಳು, ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದವು. ವಿವಿಧ ಬಗೆಯ ವಾದ್ಯಗಳು ಧ್ವನಿಮಾಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಒಂದು ಸುಮುಹೂರ್ತದಲ್ಲಿ ನಾನು (ಬ್ರಹ್ಮ) ಮುನಿಗಳೊಡನೆ ಉಮಾದೇವಿಯನ್ನು ಸುಂದರವಾದ ಆಭರಣಗಳಿಂದ ಅಲಂಕರಿಸಿ ಅವಳನ್ನು ವಿವಾಹ ಮಂಟಪಕ್ಕೆ ಕರೆದು ತಂದೆನು. ಬಳಿಕ ಬಳಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಶಿವನನ್ನು ಕುರಿತು ನಾನು ಆಚಾರ್ಯನಾಗಿದ್ದು ವಿವಾಹ ಮಾಡಿಸುವದಾಗಿ ಹೇಳಿದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಶಿವನೂ ಸಮ್ಮತಿಸಿದ. ಆಮೇಲೆ ನಾನು ಸಂತೋಷದಿಂದ ದರ್ಭೆಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡೆನು. ಉಮಾದೇವಿ ಹಾಗೂ ಮಹಾದೇವರ ಹಸ್ತಗಳನ್ನು ಯೋಗಬಂಧನದಿಂದ ಕಟ್ಟಿದೆನು. ಸ್ವಯಂ ಅಗ್ನಿಯೇ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಕೈಮುಗಿದುಕೊಂಡು ನೀಡುತ್ತಿರುವ ಹವಿಸ್ಸು ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ವಿವಾಹ ಮಂತ್ರೋಚ್ಚರಣೆಯೊಂದಿಗೆ (ಮಂತ್ರಗಳೇ ಅಲ್ಲಿ ಮೂರ್ತಿ ವೆತ್ತು ನಿಂತಿರಲು) ನಾನು ವಿಧಿವತ್ತಾಗಿ ತುಪ್ಪದೊಂದಿಗೆ ಹವಿಸ್ಸು ಅರ್ಪಿಸಿದೆನು. ಈ ರೀತಿ ವಿವಾಹವನ್ನು ವಿಧಿವತ್ತಾಗಿ ಮುಕ್ತಾಯಗೊಳಿಸಿದೆ. ಶಿವ ಪಾರ್ವತಿಯರು ಅಗ್ನಿ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ಹಾಕಿದರು; ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಮಾಡಿದರು. ಅವರೀರ್ವರ ಹಸ್ತ ಬಂಧನ ಬಿಚ್ಚಿದೆನು. ಇನ್ನುಳಿದ ದೇವತೆಗಳು, ಮಾನಸಪುತ್ರರು ಹಾಗೂ ಸಿದ್ಧ ಮುನಿಗಳೊಡನೆ ಶಿವನನ್ನು ನಮಸ್ಕರಿಸಿದರು.

ಮುನಿಗಳೇ, ಶಿವ-ಉಮೆಯರ ಮದುವೆಯು ಈ ರೀತಿ ವಿಜೃಂಭಣೆಯಿಂದ ಸಾಂಗವಾಗಿ ನೆರವೇರಿದ್ದು, ಯೋಗಾಯೋಗವೆಂದೇ ಹೇಳಬಹುದು. ಇಂತಹ ಅಪೂರ್ವ ಮದುವೆ ಜರುಗಿದ್ದನ್ನು ಈ ಹಿಂದೆ ಯಾವ ದೇವತೆಗಳೂ ನೋಡಿರಲಿಲ್ಲ. ಈ ಶಿವ-ಪಾರ್ವತಿ ವಿವಾಹದ ಕಥನವು ಸುರಮ್ಯವೂ, ಪುಣ್ಯಕರವೂ ಆಗಿದೆ.

ಶಿವಸ್ತುತಿ ನಿರೂಪಣ

ಚತುರ್ಮುಖ:- ತನ್ನೆದುರು ಆತ್ಯಾಸಕ್ತಿಯಿಂದ ಆಲಿಸುತ್ತಿರುವ ಋಷಿ ಸಂಕುಲಕ್ಕೆ ನುಡಿದನು. ಮದುವೆಯನಂತರ ಇಂದ್ರಾದಿ ದೇವತೆಗಳು ಆನಂದಭರಿತರಾಗಿ ಆ ಮಹೇಶ್ವರನಿಗೆ ವಂದಿಸಿ, ಅವನ ಗುಣಗಾನಮಾಡಿದರು. ಲಿಂಗರೂಪದಲ್ಲಿರುವ ಮಹಾಲಿಂಗನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ. ಕೈಲಾಸಪತಿಗೆ ವಂದನೆ. ವಾಯುವೇಗವುಳ್ಳ ಭಯಂಕರ ರೂಪನಾದ ಜಗದೀಶ್ವರನಿಗೆ ನಮನ. ದುಃಖ ದುರಿತಗಳನ್ನು ದೂರಮಾಡಿ ಸುಖ, ಸಂಪದ ಕೊಡುವ ಮಹಾದೇವನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ. ನೀಲಕೇಶವುಳ್ಳವನಾದ ಪಾರ್ವತೀಪತಿಗೆ

ನಮಸ್ಕಾರ. ವಾಯುರೂಪಧರನಾದ ವಿವಿಧ ರೂಪವುಳ್ಳ ಇಂದುಧರನಿಗೆ ವಂದನೆಗಳು. ಮೂರು ಕಣ್ಣುಳ್ಳ, ಬೇಕೆಂದಾಗ ಸಾವಿರ ಕಣ್ಣು, ಕಾಲುಗಳನ್ನು ಹೊಂದಬಲ್ಲ ಸರ್ವಶಕ್ತನಾದ ಕಾಲಭೈರವನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ. ವೇದಮಯನಾಗಿದ್ದು, ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಹಿತಕೋರುವ, ಶುಭಕರನಾದ ಶಂಭುವಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ. ದೇವೇಂದ್ರನ ತೋಳನ್ನೂ ಬಂಧಿಸಿ, ಅವನ ಅಹಂಕಾರವನ್ನು ನಿರ್ನಾಮ ಮಾಡಿದ ಓಂಕಾರರೂಪಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ. ತನ್ನ ನಿಟ್ಟುಸಿರ ಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ವೇದಾದಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಹೊರಗೆಡಹುವ ದೇವನಿಗೆ ವಂದನೆಗಳು.

ಜಗತ್ತಿಗೆಲ್ಲ ಏಕಮಾತ್ರ ಒಡೆಯನೆಂದು ಹೆಸರಾದ, ಗಿರಿಜಾಪತಿಗೆ ಅಡಿಗಡಿಗೆ ವಂದನೆಗಳು. ಜಲಲಿಂಗನೂ, ಪ್ರಳಯರುದ್ರನೂ ತಾನೇ ತಾನಾಗಿ ಮೆರೆವ ಮಹಾರುದ್ರನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ. ಕೊರಳಲ್ಲಿ ಕಪಾಲಮಾಲೆ ಧರಿಸಿ, ಕೈಗಳಲ್ಲಿ ಕಪಾಲಸೂತ್ರ, ದಂಡ ಹಿಡಿದ ಸದಾ ಸ್ಮಶಾನದಲ್ಲಿರುವ, ಅದರ ಒಡೆಯನಾದ ಸ್ಮಶಾನ ಭೈರವನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ. ಮೂಲೋಕಗಳಿಗೆ ಸರ್ವೇಶ್ವರನೂ ಪಶುಗಳನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವವನೂ ಆದ ಪಶುಪತಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ. ಯೋಗದಂಡ ಧರಿಸಿದ, ಪ್ರಮಥಗಣಗಳ ದುಃಖ ದೂರಮಾಡುವ ಖಟ್ವಾಂಗ ಭೈರವನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ. ಯಜ್ಞಪುರುಷನ ಶಿರಸ್ಸು ಮುರಿದು ಮೂಲೆಗುಂಪು ಮಾಡಿದವನೂ, ಯಮನ ಜುಟ್ಟನ್ನು ಕಿತ್ತು ಬಿಸುಟವನೂ, ಸೂರ್ಯನ ದಂತಭಗ್ನಗೈದ ಕಾಲಭೈರವನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ. ಪಿನಾಕ, ತ್ರಿಶೂಲ, ಕತ್ತಿ, ಖಡ್ಗ, ಮುದ್ಗರ ಮೊದಲಾದ ಆಯುಧ ಹೊಂದಿದ, ಮೂರು ಕಣ್ಣು ಹೊಂದಿರುವ, ಮೃತ್ಯುವಿಗೆ ಮೃತ್ಯು ಸ್ವರೂಪಿಯಾದ ಮೃತ್ಯುಂಜಯನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ. ಯಮನನ್ನೇ ಸಂಹಾರ ಮಾಡಬಲ್ಲವನಾದ, ಗಿರಿಗುಹೆಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ಗಿರೀಶನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ. ಸುವರ್ಣಮಯ ವೀರ್ಯವುಳ್ಳ, ಕುಂಡಲಗಳನ್ನೂ ಧರಿಸಿದ ಜಗದೀಶ ವೀರನಾದ ಹರನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ. ದೈತ್ಯರ ಯೋಗಬಲ ಮುರಿಯುವವನೂ, ಯೋಗಿಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಗುರುಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿರುವ ದಕ್ಷಿಣಾಮೂರ್ತಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ, ಚಂದ್ರ, ಸೂರ್ಯ, ಅಗ್ನಿಗಳ ಪ್ರತೀಕವಾದ ಮೂರು ಕಣ್ಣುಳ್ಳ ಮುಕ್ಕಣ್ಣನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ. ಭಕ್ತರಿಗೆ ಬೇಡಿದಲ್ಲಿಯೇ ವರನೀಡುವ ಸ್ಮಶಾನವಾಸಿ, ರುದ್ರನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ. ಮಹಾಗೃಹಸ್ಥನೂ, ವಾನಪ್ರಸ್ಥನೂ, ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಯೂ ಆದ ಶಿವನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ. ಪಶುಗಳನ್ನೂ ಪ್ರೇಮ ವಾತ್ಸಲ್ಯದಿಂದ ಪೋಷಿಸುವ ಪರಮಕರುಣಿಯಾದ ಪಶುಪತಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ. ನೀರಿನಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಯೋಗದಿಂದ ತಪಸ್ಸು ಮಾಡುವವರಿಗೆ ಐಶ್ವರ್ಯ ಸಿದ್ಧಿಗಳನ್ನು ವರವಾಗಿ ನೀಡುವ ಪರಮ ಕರುಣಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ. ಜಗದ ಸೃಷ್ಟಿ, ಸಂಹಾರಕ್ಕೆಲ್ಲ ಮೂಲ ಕಾರಣನೆನಿಸಿದ ಜಗದೀಶನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ. ಜಗತ್ತನ್ನು ಪಾಲಿಸುವವ ಶಕ್ತಿಮೂಲನೂ, ಭಕ್ತಾನುಕಂಪಿಯೂ, ಭಕ್ತವತ್ಸಲನೂ ಆದ ಹರನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ. ವಸುರೂಪನೂ, ಆದಿತ್ಯರೂಪನೂ, ಅಶ್ವಿನಿದೇವತೆಗಳ ರೂಪನೂ ಆದ ರುದ್ರನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ. ಸಾಂಖ್ಯರೆನ್ನುವಂತೆ ಸಾಕ್ಷಿಪುರುಷನೂ, ಪಿತೃದೇವತೆಗಳ ರೂಪನೂ, ವಿಶ್ವೇದೇವ ರೂಪನೂ ಆದ ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ. ದುಷ್ಟರನ್ನು ಶಿಕ್ಷಿಸುವವನೂ, ಮಂಗಲರೂಪನೂ, ವರಪ್ರದಾಯಕನೂ, ಆದ ಮಹೇಶ್ವರನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ. ಪ್ರಕೃತಿ ರೂಪನಾಗಿದ್ದು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಪ್ರಮಾಣಗಳಿಗೆ ಹೊರತಾದವನಾದ ಚಿತ್ರರೂಪನೂ, ಆಶ್ಚರ್ಯಕರನೂ ಆದ ಶಿವನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ. ಕಾರಣರೂಪಿಯೂ, ಪುಣ್ಯರೂಪಿಯೂ ಆದ ಪರಶಿವನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ.

ಪುರುಷ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಪ್ರಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಸತ್ವ, ರಜಸ್ಸು, ತಮಸ್ಸುಗಳೆಂಬ ಗುಣಗಳು ಉದ್ಭವಿಸಿ ಸೃಷ್ಟಿಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಚಾಲನೆಯನ್ನು ಪ್ರೇರೇಪಿಸುವ ಪರಮೇಶ್ವರನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ. ಪ್ರಕೃತಿ ಪುರುಷರಲ್ಲಿ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಪ್ರೇರೇಪಿಸಿ ತನ್ಮೂಲಕ ಜಗದ ಸೃಷ್ಟಿ, ಸ್ಥಿತಿ, ಲಯ, ಕಾಯಕಕ್ಕೆ ಪ್ರೇರಕ ಶಕ್ತಿ ಮೂಲವೆನಿಸಿದ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ. ಮುಂದೆ ಜರುಗಲಿರುವ ಘಟನೆಗಳ ಹಾಗೂ ಕರ್ಮಗಳ ಫಲಾಫಲ ಕೊಡುವವನಾದ ಮಹೇಶ್ವರನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ. ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ಜನ ಹಾಗೂ ಜನಾಂಗಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿ, ಗುಣಕರ್ಮಗಳಿಗನುಸಾರ ವೃತ್ತಿಧರ್ಮಗಳನ್ನು ವಿಧಿಸುವವನೂ ಆದ ಸರ್ವಾಧಿಕಾರಿ ಶಿವನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ. ದೇವದೇವನಾದ ಮಹಾದೇವನೆ, ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ. ಓ ! ಶಿವನೆ, ನಾವು ನೋಡುವಂತೆ ಶಾಂತ, ಸೌಮ್ಯ, ಮುಖ ಉಳ್ಳವನಾಗು, ಪ್ರಸನ್ನ ಭಾವದಿಂದ ನಮ್ಮ ಕಡೆಗೆ ನೋಡು. ನಮ್ಮ ಮೇಲೆ ಕರುಣೆ ತೋರಿ ಪರಮಾನುಗ್ರಹ ಮಾಡು.

ಅವರ ಭಕ್ತಿಪೂರಿತ ಭಜನೆ, ಸ್ತೋತ್ರಗಳಿಂದ ಪರಮೇಶ್ವರ ಪ್ರಸನ್ನನಾದ. ಅವರ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಂತೆ ಸೌಮ್ಯಸ್ವರೂಪ ತೋರಿದ. ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಬೇಕಾದ ವರಕೇಳಲು ಹೇಳಿದ. ದೇವತೆಗಳು ವರ ಕೇಳಲು ಹಾತೊರೆಯದೆ ಅವನ ನಿರಂತರ ಅನುಗ್ರಹ ಕೋರಿದರು. ಅವರ ಕೋರಿಕೆಯನ್ನು ಶಿವ ಮನ್ನಿಸಿದ. ದೇವತೆಗಳನ್ನೂ ಉಳಿದ ಜನಗಳನ್ನೂ ಬೀಳ್ಕೊಟ್ಟು ಪ್ರಮಥ ಗಣಗಳೊಡನೆ ತನ್ನ ಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ತೆರಳಿದ.

ಎಲೈ ಮುನಿಗಳಿರಾ, ದೇವತೆಗಳು ಭಕ್ತಿಭಾವದಿಂದ ಮಾಡಿದ ಈ ಶಿವಸ್ತುತಿಯನ್ನು ಸದ್ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಆಲಿಸಿದವನು, ಹೇಳುವವನು ಪುಣ್ಯಲೋಕ ಪಡೆದು ಸುಖಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಉಮಾ-ಮಹೇಶ್ವರರು ಹಿಮವತ್ಪರ್ವತ ಬಿಟ್ಟುಹೋದುದು

ಚತುರ್ಮುಖ:- ಮಹದೇವನು ತನ್ನ ಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಮರಳಿ ಮತ್ತೆ ತನ್ನ ಉಚಿತ ಆಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತನು. ಆಗ ಮನ್ಮಥನ ದೃಷ್ಟಿ ಶಿವನ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದಿತು. ತನ್ನ ಕೈಯಲ್ಲಿಯ ಹೂಬಾಣವನ್ನು ಹೂಡಿದ ಮನೋಜವ. ಮಹಾಮಾಯಾವಿ ಮನೋಜವ. ತನ್ನ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಎಲ್ಲ ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಜನರನ್ನು ಹೂಬಾಣ ಹೊಡೆದು ನಾನಾ ರೀತಿಯ ಯಾತನೆಗೆ ಗುರಿಪಡಿಸುವನು. ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸಬಲ್ಲ ಋಷಿಗಳ ವ್ರತ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಸಹ ತನ್ನ ಬಾಣದೇಟಿನಿಂದ ಮುರಿಯಬಲ್ಲ ಚತುರ. ಶಿವನೆದುರಿನಲ್ಲಿಯೇ, ಚಕ್ರವಾಕ ಪಕ್ಷಿಯ ರೂಪದಿಂದ ರತಿಯೊಂದಿಗೆ ಪ್ರಣಯ ಲೀಲೆ ತೋರಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ.

ಅವಿರತ ಪ್ರಣಯಕೇಳಿಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ ಚಕ್ರವಾಕ ರೂಪದಲ್ಲಿಯ ರತಿ-ಮನ್ಮಥ ರತ್ತ ಹೋಯಿತು ಅವನ ಕಣ್ಣೋಟ. ಅವನ ಮನದಲ್ಲಿ ತಿರಸ್ಕಾರ ತುಂಬಿತ್ತು. ಪಕ್ಕನೇ ಮೂರನೆಯ ಕಣ್ಣನ್ನು ತೆರೆದ. ಆಗ ಸಾವಿರಾರು ಜ್ವಾಲೆಗಳೊಡನೆ ಅಗ್ನಿಯು ಹೊರಟು ತಕ್ಷಣವೇ ಮನ್ಮಥನನ್ನೂ ಅವನ ಪರಿವಾರವನ್ನೂ ಸುಟ್ಟು ಹಾಕಿತು. ಆಗ ಮನ್ಮಥನು ಶಿವನ ಉರಿಗಣ್ಣಿನ ಕೋಪ ಪ್ರತಾಪ ತಾಳಲಾಗದೆ, 'ದೇವ, ದೇವಾ ಕಾಪಾಡು ಕಾಪಾಡು' ಎಂದು ಆರ್ತನಾದದಿಂದ ಕೂಗುತ್ತ ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದ. ಹಾಗೇ ಬಿದ್ದ ಮನ್ಮಥ ಮೂರ್ಛೆ ಹೋದನು. ಪತಿಯು ಮೂರ್ಛೆ ಹೋದದ್ದನ್ನು ಕಂಡು ಮನ್ಮಥನ ಸಹಚರಿ, ರತಿಯು ದುಃಖಾತಿರೇಕದಿಂದ ಅಳುತ್ತ ತನ್ನ ಪತಿಗೆ ಜೀವದಾನ ಮಾಡಲು ಪಾರ್ವತಿ ಪರಮೇಶ್ವರರನ್ನು ಪರಿಪರಿಯಾಗಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದಳು. ರತೀದೇವಿಯ ಕರುಣಾಜನಕ

ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಪಾರ್ವತಿ ಪರಮೇಶ್ವರರು ಅನುಕಂಪತೋರಿ, ಅವಳನ್ನು ಸಮಾಧಾನ ಪಡಿಸುತ್ತ ನುಡಿದರು-ರತಿಯೆ, ವ್ಯರ್ಥ ದುಃಖ ಮಾಡಬೇಡ. ನಿನ್ನ ಪತಿಯು ಸುಟ್ಟುಹೋದ. ಇನ್ನು ಅವನನ್ನು ನೀನು ಮರಳಿಪಡೆಯಲಾರೆ, ಶರೀರವಿರದಿದ್ದರೂ ಅವನಿಗೆ ಸಾವಿಲ್ಲ. ಅವನು ಎಂದಿನಂತೆ ತನ್ನ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸುತ್ತಾನೆ. ನಿನ್ನನ್ನೂ ಸುಖಪಡಿಸುತ್ತಾನೆ. ಮುಂದೆ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಕೃಷ್ಣಾವತಾರ ಮಾಡಲಿದ್ದು, ಆ ಮಾಧವನಿಗೆ ಮನ್ಮಥ ಮಗನಾಗಿ ಜನಿಸುವನು. ಅವನನ್ನು ನೀನು ಮದುವೆಯಾಗುವೆ. ಶಿವಪಾರ್ವತಿಯರ ಮಾತಿನಿಂದ ರತಿಗೆ ಸಮಾಧಾನವಾಯಿತು. ನೆಮ್ಮದಿಯಿಂದ ತನ್ನ ಮನೆಗೆ ತೆರಳಿದಳು.

ಮನ್ಮಥನು ಹೀಗೆ ಶಿವನಿಂದ ಮರಣಕ್ಕೀಡಾಗಲು, ಮಹಾದೇವನು ಉಮೆಯೊಡನೆ ಮನೋಹರವಾದ ಹಿಮಾಲಯದ ತಪ್ಪಲಿನಲ್ಲಿ ಸುಖ ವಿಹಾರ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಭವ್ಯವಾದ ಗುಹೆಗಳು, ಕಮಲದ ಹೂವುಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದ ತಣ್ಣೀರ ಸರೋವರಗಳು, ಸುಂದರವಾದ ವನ ಪ್ರದೇಶಗಳು 'ಜುಳು ಜುಳು' ಎಂದು ಮಂಜುಳಗಾನ ಮಾಡುತ್ತ ತುಳುಕಿ-ಬಳುಕಿ ಹರಿಯುವ ನದಿಗಳು. ಅವುಗಳೆಲ್ಲೆಲ್ಲ ಶಿವನು ಪಾರ್ವತಿಯೊಡನೆ ರಸನಿಮಿಷ ಕಳೆಯುತ್ತಿದ್ದನು. ವಿದ್ಯಾಧರರು, ಕಿನ್ನರ ಸುಂದರಿಯರು ವಿಹರಿಸುವ ಸುಂದರ ತಾಣವಾದ ಹಿಮಾಲಯದ ಮನೋಹರ ಶಿಖರಗಳಲ್ಲಿ, ಪಕ್ಷಿಗಳು ಮಧುರ ಗಾಯನ ಮಾಡುತ್ತ ರಮ್ಯ ವನಾಂತರಗಳಲ್ಲಿ ಪವಿತ್ರ ತೀರ್ಥಗಳುಳ್ಳ ಆಶ್ರಮಗಳಲ್ಲಿ ಶಿವನು ತನ್ನ ಸತಿಯೊಡನೆ ಕಾಲಕ್ಷೇಪ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಗಂಧರ್ವರು, ಸುಂದರ ಯಕ್ಷರು, ದೇವಾನುದೇವತೆಗಳು, ವಿಹಾರಮಾಡುವ ರಮಣೀಯ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಮಹಾದೇವನು ಪಾರ್ವತಿಯೊಡನೆ ಮನರಂಜನೆ ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದನು. ದೇವತೆಗಳು, ಮುನಿಗಳು, ಯಕ್ಷರು, ವಿದ್ಯಾಧರರು, ಕಿನ್ನರರು ದೈತ್ಯನಾಯಕರೊಡನೆ ಸುಖಕಥಾ ವಿನೋದದಲ್ಲಿ ಪಾರ್ವತಿಯೊಡನೆ ಕಾಲ ಕಳೆಯುತ್ತಿದ್ದನು. ಆಗ ಶಿವಪಾರ್ವತಿಯರ ಎದುರಿನಲ್ಲಿ ಅಪ್ಸರಾ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಅಂಗಾಂಗ ಸೌಂದರ್ಯ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿ ನರ್ತಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಗಂಧರ್ವರು ಮನದುಂಬಿ ಸ್ವರಮಾಧುರ್ಯದೊಂದಿಗೆ ಗಾಯನ ಮಾಡಿದರು. ಇನ್ನಿತರರು ಲಯಬದ್ಧವಾಗಿ ವಾದ್ಯ ನುಡಿಸುವರು. ಪಾರ್ವತಿಯ ಪ್ರೀತಿಗಾಗಿ, ಹಿಮಾಲಯದಲ್ಲಿಯೇ ತನ್ನ ಗಣಗಳೊಡನೆ ಪರಮೇಶ್ವರನು ಬಹಳಕಾಲ ವಾಸ ಮಾಡಿದ್ದನು.

ಮುನಿಗಳು ಸಂದೇಹ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುವ ಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ನುಡಿದರು- ಬ್ರಹ್ಮದೇವಾ ಈ ರೀತಿ ಪಾರ್ವತಿಯೊಡನೆ ಪರಮೇಶ್ವರನು ಹಿಮಾಲಯದಲ್ಲಿ ಇರಲು ಕಾರಣವೇನು? ಪರಮೇಶ್ವರನು ಮುಂದೇನು ಮಾಡಿದ? ಅವರ ಸಹಜ ಕುತೂಹಲ ಕಂಡು

ಬ್ರಹ್ಮ:- ಉಮಾದೇವಿಯೊಂದಿಗೆ ಚಂದ್ರಕಲಾಧರನು ಹಿಮಾಲಯ ಶಿಖರದಲ್ಲಿ ಬಹುಕಾಲ ತನ್ನ ಗಣಗಳೊಡನೆ ವಾಸವಾಗಿದ್ದನು. ಅವನ ಗಣಗಳಲ್ಲಿ ಹಲವಾರು ನಾನಾ ಬಗೆಯ ರೂಪ, ಗುಣಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದವರಿದ್ದರು. ಅವರೊಡನೆ ಆ ದೇವಿಯನ್ನು ಸಂತೋಷಪಡಿಸುತ್ತ ತಾನೂ ವಿರಾಮವಾಗಿ ಕಾಲಕ್ಷೇಪ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು.

ಒಂದು ದಿನ ಪರಮೇಶ್ವರಿಯು ತನ್ನ ತಾಯಿ ಬಳಿಗೆ ಬಂದಳು. ಅವಳ ತಾಯಿ ಮೇನಾದೇವಿ ರತ್ನ ಖಚಿತ ಸಿಂಹಾಸನದ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತಿದ್ದಳು. ಮಗಳನ್ನು ಕಾಣುತ್ತಲೇ ಅವಳಿಗೆ ಆಸನ ಕೊಟ್ಟು ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಲು ಹೇಳಿ, ಮಾತನಾಡಿದಳು- ನೀನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು

ಬಹಳ ಕಾಲವಾಯಿತು. ಕಾರಣವೇನು? ನಿನಗೆ ಯಾವ ಬೇರೆ ಕ್ರೀಡೆಗಳಿಗೂ ಅನುವು ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲ. ಪತಿಯೊಡನೆ ವಿಹಾರ ಮಾಡುವೆ ಎಂದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ನಿನ್ನ ಪತಿಯೊಬ್ಬ ದರಿದ್ರ. ಅಂತೆಯೇ ನಿನಗೆ ಬೇರೆ ಕ್ರೀಡೆಗಳು ದೊರೆಯಲಾರವು. ಅಷ್ಟೇ ಏಕೆ, ದರಿದ್ರರಿಗೂ, ನಿರಾಶ್ರಿತರಿಗೂ, ನಿನ್ನ ಪತಿಗಿರುವಂತೆ ಕಾಡೇ ಆಶ್ರಯ ! ಮೇನಾದೇವಿಯ ಒರಟು ಮಾತಿನಿಂದ ಪಾರ್ವತಿಗೆ ಬೇಸರ ಬಂದಿತು. ಮನಸ್ಸಿಗೆ ದುಃಖವೂ ಆಯಿತು. ಆದರೂ ಅದನ್ನು ಸಹನೆಯಿಂದ ತೋರಗೊಡಲಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿಂದ ನೇರವಾಗಿ ಪರಮೇಶ್ವರನ ಹತ್ತಿರ ಬಂದು ನುಡಿದಳು : ಪತಿಯೇ, ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ನಾನು ಹಿಮಾಲಯದಲ್ಲಿ ಇರಲಾರೆ, ಬೇರೆಲ್ಲಿಯಾದರೂ ವಾಸಕ್ಕೆ ಸ್ಥಾನಕಲ್ಪಿಸು.

ಮಡದಿಯ ಮಾತಿಗೆ ನಸುನಗುತ್ತ ಮಹಾದೇವ ನುಡಿದ : ಈ ಹಿಂದೆ ನಾನೆಷ್ಟು ಸಾರಿ ಹೇಳಿದರೂ, ನೀನು ಬೇರೆಡೆ ವಾಸ ಮಾಡಲು ವಿರೋಧ ಮಾಡಿದೆ. ಇಲ್ಲಿಯೇ ಇರಲು ಇಷ್ಟಪಟ್ಟ ಕಾರಣ ನಾನು ಸುಮ್ಮನಾಗಿದ್ದೆ. ಅದಿರಲಿ, ಈಗ ನೀನು ಬೇರೆ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡಲು ಉದ್ದೇಶಿಸಿರುವ ಕಾರಣ ?

ಪಾರ್ವತಿ:-ಮಹಾದೇವನ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಮನದಲ್ಲಿಯ ನೋವನ್ನು ಮಾತಾಗಿ ಹರಿಸಿದಳು ಈ ದಿನ ನಾನು ತಂದೆಯ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿದ್ದೆ. ಅಲ್ಲಿ ನನ್ನ ತಾಯಿಯ ಭೇಟಿ ಆಯಿತು. ಪರಸ್ಪರ ಕ್ಷೇಮ ಸಮಾಚಾರ, ವಿಚಾರ ವಿನಿಮಯಗಳ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ತಾಯಿಯು 'ನಿನ್ನ ಪತಿಯು ದರಿದ್ರ. ನಿನ್ನನ್ನು ಕ್ರೀಡಿಸುವಂತಹ ವಸ್ತುಗಳು ಅವನಿಗೆಲ್ಲಿಂದ ಬರಬೇಕು ಎಂದಳಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ. ಪ್ರಮಥಗಣಗಳೊಂದಿಗೆ ವಿಹರಿಸುವದು ಅವಳಿಗೆ ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲ.

ಪಾರ್ವತಿಯ ಮಾತಿಗೆ ಹಾಸ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಮಹಾದೇವ ನಗುತ್ತಲೇ ಹೇಳಿದ : ನಿನ್ನ ತಾಯಿಯು ಹೇಳಿದ್ದೆಲ್ಲಾ ನಿಜವೇ. ಅದಕ್ಕೆ ನೀನೇಕೆ ಸಿಟ್ಟಾಗಿರುವೆ? ನನಗೆ ಮನೆಮಾರು ಒಂದೂ ಇಲ್ಲ. ನನಗೆ ಉಡುವದಕ್ಕೆ ಚರ್ಮದ ಹೊರತು ಬೇರೆ ಏನೂ ಇಲ್ಲ. ಮನೆಯಿಲ್ಲದ ನಾನು ಕಾಡು ಮೇಡುಗಳಲ್ಲಿ ಪರ್ವತ ಗುಹೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತೇನೆ. ನಗ್ನ ಶರೀರವುಳ್ಳವರು ನನ್ನ ಗಣಗಳು ನಿನ್ನ ತಾಯಿ ಹೇಳಿರುವದೆಲ್ಲಾ ನಿಜವೇ. ಹೀಗಿದ್ದೂ ನೀನು ವಿನಾಕಾರಣ ತಾಯಿಯ ಮೇಲೆ ಕೋಪಿಸಿಕೊಳ್ಳವದು ಸರಿಯಲ್ಲ.

ಪಾರ್ವತಿಯು ಬಂಧುಗಳಿಂದ ದೂರವಿರಲು ನಿರ್ಧರಿಸಿದಳು. ಬೇರೆ ವಾಸಸ್ಥಾನ ಕಲ್ಪಿಸಲು ಮಹಾದೇವನಿಗೆ ಒತ್ತಾಯಿಸಿದಳು. ಅವಳ ಸುಖ, ಸಂತೋಷಕ್ಕಾಗಿ ಮಹಾದೇವನು ಹಿಮಾಲಯ ತಪ್ಪಲು ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಪ್ರಮಥಗಣಗಳೊಡನೆ ಪಾರ್ವತಿ ಸಹಿತನಾಗಿ, ಮೇರು ಪರ್ವತಕ್ಕೆ ಹೊರಟು ಹೋದನು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮ ಮಹಾಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಹದಿಮೂರನೇಯ ಅಧ್ಯಾಯ ಮುಗಿದುದು

ದಕ್ಷಯಜ್ಞ ವಿಧ್ವಂಸನ

ಅಧ್ಯಾಯ - ೧೪

ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಕುರಿತು ಮತ್ತೆ ಮುನಿಗಣವು ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ವೈವಸ್ವತ ಮನ್ವಂತರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಚೇತಸನ ಮಗನಾದ ದಕ್ಷಬ್ರಹ್ಮನ ಯಾಗದ ನಾಶ ಹೇಗಾಯಿತು? ಕೇವಲದೇವಿಯ ಮೇಲೆ ಕೋಪಗೊಂಡು ದಕ್ಷಯಜ್ಞ ನಾಶಮಾಡಿದುದು ಏಕೆ?

ಬ್ರಹ್ಮ:- ಅವರ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಚಿತ್ತಗೊಟ್ಟು ಆಲಿಸಿದ ಚತುರಾನನ ನುಡಿದನು :- ಮುನಿಗಳೆ, ಉಮಾದೇವಿಯ ಸುಖ, ಸಂತೋಷಕ್ಕಾಗಿ ಪರಶಿವನು ದಕ್ಷಯಜ್ಞ ಹಾಳುಮಾಡಿದ ಸಮಾಚಾರ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ ಕೇಳಿರಿ. ಮೇರು ಪರ್ವತದಲ್ಲಿ ಮಹಾಮಹಿಮೆಯುಳ್ಳ ಜಗತ್ಪೂಜ್ಯವಾದ ಶಿಖರ ಒಂದಿದೆ, ಅದು ಅಮೂಲ್ಯ ವಜ್ರ, ರತ್ನಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದ್ದು ಜನಸಾಮಾನ್ಯರು ಆ ಶಿಖರಕ್ಕೆ ಎಂದೂ ಹೋಗಲಾರರು. ಆ ಶಿಖರದಲ್ಲಿ ಹಲವಾರು ಬಣ್ಣಗಳನ್ನು ತಳೆದ ಒಂದು ಸುಂದರ ಪ್ರದೇಶವಿದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಉಮಾ ಮಹೇಶ್ವರರು ಜೊತೆಯಾಗಿ ಕುಳಿತಿದ್ದರು. ಆನಂದದಿಂದ ಒಂದಾಗಿ ಕುಳಿತ ಆ ಪಾರ್ವತಿ ಪರಮೇಶ್ವರರನ್ನು, ದ್ವಾದಶಾದಿತ್ಯರೂ, ಅಷ್ಟವಸುಗಳೂ, ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳೂ, ಹಲವಾರು ಯಕ್ಷರೂ, ಅವರ ಸೇವೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರಲ್ಲದೆ, ಯಕ್ಷರಾಜನಾದ ಕುಬೇರನೂ, ಭೃಗು ಮಹರ್ಷಿಯೂ ಆ ಮಹಾದೇವನ ಸೇವೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರ ಕಾಲಡಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಸನತ್ಕುಮಾರರು, ಅಂಗಿರಸ್ಸು ಮೊದಲಾದ ದೇವಮುನಿಗಳು, ವಿಶ್ವಾವಸು ಎಂಬ ಗಂಧರ್ವನು, ಅಪ್ಸರೆಯರು ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ವಿದ್ಯಾಧರರು, ಸಾಧ್ಯರು, ತಪಸ್ವಿಗಳು ಎಡಬಲ ಪಾರ್ಶ್ವಗಳಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡು ವಿವಿಧ ವಾದ್ಯವೃಂದದೊಡನೆ ಒಂದಾಗಿ ಮಧುರ ಗಾಯನದ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಇವರೊಡನೆ ಸುಗಂಧ ಬೆರೆತ ಮಂದಾನಿಲ ಸುಳಿದು ಆಗಾಗ ಪರಮೇಶ್ವರನನ್ನು ಹರ್ಷಪಡಿಸುತ್ತ ಸೇವೆ ಮಾಡುತ್ತಿತ್ತು. ಪರಶಿವನ ಪರಮಭಕ್ತರೂ, ಸೇವಕರೂ ಎಂದೆನಿಸಿದ ಭೂತಗಳು ನಾನಾ ಬಗೆಯ ವೇಷದಲ್ಲಿ ಮಹಾದೇವನನ್ನು ಸೇವೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಭಯಂಕರರೂ, ಬಲಿಷ್ಠರೂ ಆದ ರಾಕ್ಷಸರೂ, ಪಿಶಾಚಿಗಳು ಅನೇಕ ಬಗೆಯ ಆಯುಧ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಶಿವ ಪಾರ್ವತಿಯರ ಸೇವೆಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಮಹಾದೇವನಿಗೆ ಪ್ರಿಯನಾದ ನಂದಿಕೇಶ್ವರನು ಶಿವನ ಅಪ್ಪಣೆಯಂತೆ ಜ್ವಲಿಸುತ್ತಿರುವ ತ್ರಿಶೂಲಧರಿಸಿ ಮಹಾದೇವನ ಸಮೀಪ ನಿಂತಿದ್ದನು.

ಹೀಗೆ ದೇವ, ದೈತ್ಯ, ದಾನವರಿಂದ ಸೇವೆ ಪಡೆಯುತ್ತ ಪಾರ್ವತಿಯಿಂದೊಡಗೂಡಿ ಪರಶಿವನು ಮೇರು ಪರ್ವತದ ಶಿಖರದಲ್ಲಿ ಸುಖವಾಗಿ ವಾಸವಾಗಿದ್ದನು.

ಕೆಲವು ಕಾಲಾನಂತರ ದಕ್ಷಬ್ರಹ್ಮನು ಮಹಾಯಾಗ ಒಂದನ್ನು ಆಲೋಚಿಸಿದ. ದಕ್ಷನ ಮಹಾಯಾಗಕ್ಕೆ ಆಹ್ವಾನಿತರಾಗಿ ದೇವೇಂದ್ರ ಮೊದಲಾದ ದೇವತೆಗಳು ಸ್ವರ್ಗದಿಂದ ಬಂದರು. ದಕ್ಷಯಜ್ಞವು ಗಂಗಾದ್ವಾರವೆಂಬ ಮಹಾಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಜರುಗಲಿದ್ದು, ಮಹಾದೇವನ ಅಪ್ಪಣೆ ಪಡೆದು ಇನ್ನೂ ಹಲವಾರು ದೇವಾನುದೇವತೆಗಳು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದರಲ್ಲದೆ ಗಂಧರ್ವ ಅಪ್ಸರೆಯರು ತಂಡೋಪತಂಡವಾಗಿ ಗಂಗಾದ್ವಾರಕ್ಕೆ ಬಂದರು.

ಮಹಾಯೋಗಿಯೂ, ಧರ್ಮಿಷ್ಠನೂ ಆದ ದಕ್ಷಬ್ರಹ್ಮನು, ಅನೇಕ ಋಷಿ ಹಾಗೂ ಸಿದ್ಧರಿಂದ ಒಡಗೂಡಿ ಮಹಾಯಾಗ ಆರಂಭಿಸಿದನು.

ಭೂಲೋಕ, ಅಂತರಿಕ್ಷಲೋಕ, ಸ್ವರ್ಗಲೋಕವಾಸಿಗಳಾದ ಜನರು ಬಂದು ಅಂಜಲಿಬದ್ಧರಾಗಿ ದಕ್ಷನಿಗೆ ಮಹಾಯಾಗದಲ್ಲಿ ಸಹಾಯಕರಾಗಿ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವನ ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯರು, ದ್ವಾದಶಾದಿತ್ಯರು, ಅಷ್ಟವಸುಗಳೂ ವಾಯುಗಣ ಸಹಿತರಾಗಿ ಆಗಮಿಸಿದರು. ಊಷ್ಮಪ, ಧೂಮಪ, ಆಜ್ಯಪ, ಸೋಮಪ-ಎಂಬ ನಾಲ್ಕು ಬಗೆಯ ಪಿತೃಗಳು, ಅಶ್ವಿನಿ ಕುಮಾರರು ಹಾಗೂ ಇನ್ನಿತರ ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ಮಹಾಯಜ್ಞಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದರು. ಬರಿ ಅಷ್ಟೇ ಏಕೆ? ಗರ್ಭದಿಂದ ಜನಿಸುವ ಪ್ರಾಣಿಗಳು, ಮೊಟ್ಟೆಯಿಂದ ಜನಿಸುವ ಹಕ್ಕಿಗಳು, ಬೆವರು ಹಾಗೂ ದುರ್ಗಂಧದಿಂದ ಜನಿಸುವ ಕ್ರಿಮಿಕೀಟಕಾದಿಗಳು, ಮರ ಗಿಡಬಳ್ಳಿಗಳು ಸಹ ಮಹಾಯಜ್ಞಕ್ಕೆ ಉಪಸ್ಥಿತರಾಗಿದ್ದರು.

ಆ ಮಹಾಯಜ್ಞಕ್ಕೆ ಸರ್ವ ದೇವ, ಮಾನವ, ಯಕ್ಷ, ರಾಕ್ಷಸ, ಪಶು ಪಕ್ಷಿ, ಕ್ರಿಮಿಕೀಟಕಾದಿಗಳು ಬಂದರೂ, ಶಿವನು ಮಾತ್ರ ಬಾರದಿದ್ದನ್ನು ದಧೀಚಿ ಋಷಿಯು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ವಿಚಾರಿಸಿದನು. ಅವನಿಗೆ ಪರಮೇಶ್ವರನಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಕೋಪವೂ ಬಂದಿತು. ತಿರುಗಿ ದಕ್ಷನನ್ನು ಕುರಿತು-ಪರಮೇಶ್ವರನು ಲೋಕ ಪೂಜಿತ, ಮಂಗಳಕಾರಕ, ಹಾಗಿದ್ದೂ ನೀನು ಪಶುಪತಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸದೇ ಇರಲು ಕಾರಣವೇನು?

ಅವನ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ದಕ್ಷ ಉತ್ತರಿಸಿದ-ತ್ರಿಶೂಲಧಾರಿಗಳೂ ಕಪಾಲಿಗಳೂ ಆದ ಹನ್ನೊಂದು ಜನ ರುದ್ರರು ಮಾತ್ರ. ಇವರ ಹೊರತೂ, ಬೇರೆ ಮಹೇಶ್ವರರೇ ಇಲ್ಲ.

ದಕ್ಷನ ನೇರ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರಕ್ಕೆ ದಧೀಚಿ ಕ್ರೋಧನಾಗಿ ನುಡಿದ- ಆ ಮಹೇಶ್ವರನೇ ಎಲ್ಲರಿಂದ ಪೂಜಿಸಲ್ಪಡುವನು. ಆ ಶಂಕರನಿಗಿಂತ ಮಿಗಿಲಾದ ದೇವರಾರೂ ಇಲ್ಲ. ನನ್ನ ಮಾತು ನಿಜವೇ ಆದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಯಜ್ಞ ಹಾಳಾಗಿಹೋಗಲಿ.

ತಪಸ್ವಿಯ ಶಾಪಕ್ಕೆ ದಕ್ಷ ಬೆದರದೆ ನಿರ್ಭಯವಾಗಿ ನುಡಿದ-ನಾನು ಈಗಲೇ ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಅನೇಕ ಸಲ ಹವಿರ್ಭಾಗಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದೇನೆ. ಇಂದ್ರ ಮೊದಲಾದ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಅವರಿಗೆ ಸಲ್ಲತಕ್ಕ ಹವಿಸ್ಸು ನೀಡಿದ್ದೇನೆ. ರುದ್ರರಿಗೂ ಹವಿಸ್ಸು ಅರ್ಪಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಇಷ್ಟೇ ಸಾಕು. ಶಂಕರನಿಗೆ ಹವಿರ್ಭಾಗ ಕೊಡುವ ಅಗತ್ಯವೇ ಇಲ್ಲ; ಅಲ್ಲದೆ ಕೊಡುವದೂ ಇಲ್ಲ.

ಇತ್ತ ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ದಕ್ಷನ ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಿರುವದನ್ನು ಕಂಡಾಗ, ಪಾರ್ವತಿ ಪತಿಯೊಂದಿಗೆ ಕೇಳಿದಳು- ನಾಥಾ, ದೇವೇಂದ್ರಾದಿ ದೇವತೆಗಳು ಹೋಗುತ್ತಿರುವದೆಲ್ಲಿಗೆ?

ಅವಳ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಪರಮೇಶ್ವರ ನುಡಿದ- ದಕ್ಷನೆಂಬ ಪ್ರಜಾಪತಿ ಒಬ್ಬನಿದ್ದಾನೆ. ಅವನು ಪ್ರಜಾಪತಿಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಸರ್ವಶ್ರೇಷ್ಠನು. ಅವನೀಗ ಅಶ್ವಮೇಧಯಾಗ ಹಮ್ಮಿಕೊಂಡಿದ್ದು, ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಎಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳೂ ಹೋಗುತ್ತಲಿದ್ದಾರೆ.

ಪಾರ್ವತಿ:- ಪತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಪ್ರಶ್ನಿಸುತ್ತಾಳೆ- ನೀನು ದಕ್ಷನ ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ ಹೋಗುವದಿಲ್ಲವೆ? ನೀನು ಹೋಗದೆ ಇರಲು ಕಾರಣಗಳೇನು?

ಪರಮೇಶ್ವರ:- ಮಡದಿಗೆ ಉತ್ತರಿಸಲು ಮಾರ್ನುಡಿದ :- ಈ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಯಾವ ಹವಿರ್ಭಾಗವೂ ದೊರಕುವಂತಿಲ್ಲ. ಇದೆಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳೇ ಮಾಡಿದ ಕುತಂತ್ರ. ಹಿಂದಿನಿಂದ ನಡೆದುಕೊಂಡ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಕರ್ಮಾಚರಣೆ ನಡೆಯುವದು ವಿಹಿತ.

ಪಾರ್ವತಿ:- ವೇದಾದಿಗಳೆಲ್ಲ ನಿನ್ನ ಅಪಾರ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಗುಣಗಾನ ಮಾಡುತ್ತಿವೆ. ನೀನು ಅಪ್ರಮೇಯನು, ಅಜೇಯನು. ಯಶಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಐಶ್ವರ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿನಗೆ ಸರಿಯಾದವರು

ಬೇರೊಬ್ಬರಿಲ್ಲ. ಹೀಗಿದ್ದು ನಿನಗೆ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಹವಿರ್ಭಾಗ ಇಲ್ಲದಿರುವದಕ್ಕಾಗಿ ನನಗೆ ವ್ಯಥೆಯಾಗಿದೆ. ಮನದ ದುಃಖ, ನಿರಾಶೆಗಳನ್ನು ನುಂಗುತ್ತ ಮತ್ತೆ ಅವಳೆಂದಳು- ಇಲ್ಲ ಹೀಗೆಂದಿಗೂ ಆಗಬಾರದು. ನನ್ನ ಪತಿಯಾದ ನಿನಗೆ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ದೇವೇಂದ್ರಾದಿಗಳೊಡನೆ ಪಾಲು ದೊರೆಯುವದು ನ್ಯಾಯವಾದದ್ದು; ಹೌದು ಇದಕ್ಕೆ ನಾನೇನು ಮಾಡಬೇಕು? ತಪಸ್ಸು ಮಾಡಲೇ? ವ್ರತ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆ?

ಮಡದಿಯು ಮಿಡುಕುವದನ್ನು, ಕಳವಳವನ್ನು ದೂರ ಮಾಡಲು ಮಹೇಶ್ವರ ಅವಳಿಗೆ ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸುತ್ತ ಹೇಳಿದ, ನೀನು ನನ್ನ ಸ್ವರೂಪವೇನೆಂಬುದನ್ನು ಇನ್ನೂ ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಂಡಿಲ್ಲ. ಅಂತೆಯೇ ವ್ಯರ್ಥ ಕಳವಳ ಪಡುತ್ತಿರುವೆ. ನನ್ನ ಸ್ವರೂಪ ಜ್ಞಾನ ಧ್ಯಾನದ ಬಲದಿಂದ ತಪಸ್ವಿಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಆಗಬಲ್ಲದು. ಇಲ್ಲಿ ಕೇಳು, ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ ನಾನೇ ಅಧಿಪತಿ, ಯಜ್ಞಕಾಲದಲ್ಲಿ ನನ್ನನ್ನೇ ಸ್ತುತಿಸುವರು. ರ್ಥತರವೆಂಬ ಸಾಮಗಾನದಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಪ್ರಸನ್ನಗೊಳಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುವರು. ಹೋಮವನ್ನಾದರೂ ನನ್ನ ಪ್ರೀತಿಗಾಗಿ ಮಾಡುವರು. ಅಧ್ವರ್ಯಗಳು ಕೊಡುವ ಹವಿರ್ಭಾಗಗಳೆಲ್ಲವೂ, ಎಲ್ಲ ನದಿಗಳೂ ಕೊನೆಗೆ ಸಮುದ್ರಸೇರುವಂತೆ ನನ್ನನ್ನೇ ಸೇರುವವು.

ಪಾರ್ವತಿ:- ಸಾಕು, ಸಾಕು, ನಿಮ್ಮ ಆತ್ಮಪ್ರಶಂಸೆ, ನಿಮ್ಮ ಬಲಪರಾಕ್ರಮಗಳೆಲ್ಲ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬಾರದ ಬರೀ ನಿಮ್ಮನ್ನೇ ನೀವು ಹೊಗಳಿಕೊಳ್ಳುವ ಶಬ್ದ ಮಾತ್ರವಾಗಿ ಉಳಿದಿವೆ.

ಪಾರ್ವತಿಯ ಅಣಕದ ಮಾತು ಪರಮೇಶ್ವರನನ್ನು ಕೆಣಕಿತು. ಮಹಾದೇವ ಮಡದಿಗೆ ಗಂಭೀರವಾಗಿ ನುಡಿದ-ನೀನು ತಿಳಿದಿರುವಂತೆ ನಾನು ನನ್ನನ್ನು ಹೊಗಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿಲ್ಲ. ನಿನ್ನ ಮನದ ಅಭಿಲಾಷೆಯಂತೆ ನನಗೆ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಹವಿರ್ಭಾಗ ದೊರಕುವಂತೆ ಹೇಗೆ ಮಾಡುವೆನು ನೋಡು. ತಕ್ಷಣವೇ ಪರಮೇಶ್ವರನು, ಕ್ರೋಧಾಗ್ನಿಯಿಂದ ಭೂತ ಒಂದನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ ಆ ಭೂತಕ್ಕೆ ನೀನು ಕೂಡಲೇ ದಕ್ಷನ ಯಜ್ಞಶಾಲೆಗೆ ಹೋಗಿ, ಅಲ್ಲಿ ಅವನ ಯಜ್ಞವನ್ನೆಲ್ಲಾ ನಾಶಪಡಿಸು. ಎಂದು ಅಪ್ಪಣೆಮಾಡಿದ. ಒಡೆಯನ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ಕಾರ್ಯರೂಪಕ್ಕಿಳಿಸಲು ಶರವೇಗದಲ್ಲಿ ಧಾವಿಸಿ ಹೊರಟ ಆ ಭೂತ, ಭಯಾನಕ ಗರ್ಜನೆಮಾಡುತ್ತ, ದಕ್ಷನ ಯಜ್ಞವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಹಾಳು ಮಾಡಿತು. ರುದ್ರಭೂತನೊಂದಿಗೆ ಭಯಂಕರಳೂ, ಮಾಹೇಶ್ವರಿಯೂ ಆದ ಭದ್ರಕಾಳಿಯೂ ಕೆರಳಿ, ಯಜ್ಞ ಮಂಟಪವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಹಾಳುಮಾಡಿದರು. ಮಹಾರುದ್ರನ ಕ್ರೋಧದಿಂದ ಜನಿಸಿದ ಆ ಭೂತನು ವೀರಭದ್ರನೆಂಬ ಹೆಸರು ಪಡೆದನು.

ಅವನು ದಕ್ಷಯಜ್ಞ ಹಾಳುಗೆಡವಿದನಲ್ಲದೆ ಉಮಾದೇವಿಯ ಕೋಪ, ತಾಪವನ್ನು ಶಾಂತಗೊಳಿದನು. ಅವನು ತನ್ನ ಮೈಯೊಳಗಿನ ರೋಮ ಕೂಪಗಳಿಂದ ರುದ್ರಗಣಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಮಾಡಿದನು. ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಬಲಿಷ್ಠರೂ, ಭಂಯಕರರೂ ಆಗಿದ್ದರು. ಈ ರುದ್ರಗಣಗಳು ರುದ್ರನ ಪರಿವಾರದವರು. ಇಂತಹ ಸಾವಿರಾರು ಗಣಗಳು ಕೂಡಲೇ ದಕ್ಷಯಜ್ಞವನ್ನು ನಾಶಮಾಡಿದರು. ಆ ಸಾವಿರಾರು ರುದ್ರಗಣಗಳು ಆಕಾಶವನ್ನೆಲ್ಲ ತುಂಬಿ ಗೊಂದಲವನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿದರು. ಅವರ ಗರ್ಜನೆ, ಕೋಪತಾಪಕ್ಕೆ ಭೂಮಿ ನಡುಗಿತು. ಪರ್ವತಗಳು ಸಿಡಿದು ಚೂರಾದವು. ಭಯಂಕರ ಬಿರುಗಾಳಿ ಎದ್ದಿತು. ಸಮುದ್ರ ಅಲ್ಲೋಲಕಲ್ಲೋಲವಾಯಿತು. ಸೂರ್ಯನು ಸಹ ಗ್ರಹಣ ಹಿಡಿದಂತೆ ಮಂದ ಪ್ರಕಾಶನಾದನು. ಗ್ರಹಗಳು, ನಕ್ಷತ್ರ ಹಾಗೂ ಕಿರುತಾರೆಗಳು, ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆಯೇ

ಕಾಂತಿಹೀನವಾದವು. ಜಗತ್ತೆಲ್ಲವೂ ಅಂಧಕಾರದಿಂದ ತುಂಬಿತು. ರುದ್ರಗಣಗಳು ದಕ್ಷನ ಯಜ್ಞಮಂಟಪಕ್ಕೆ ಗರ್ಜನೆಮಾಡುತ್ತ, ಕೆಲವರು ವಿಕಾರವಾಗಿ ಕೂಗುತ್ತ, ವಾಯುವೇಗ ಮನೋವೇಗದಿಂದ ದಾಳಿಯಿಟ್ಟು ಯೂಪಸ್ತಂಭವನ್ನು, ತಳಿರುತೋರಣಗಳನ್ನು ಹರಿದು ಬಿಸಾಕಿದರು. ಮಂಗಲದ್ರವ್ಯ ಹವಿಸ್ಸು ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಮನಬಂದತ್ತ ಚಲ್ಲಾಡಿದರು. ಯಜ್ಞಪಾತ್ರೆಗಳನ್ನು ಒಡೆದು ಪುಡಿಮಾಡಿದರು. ರುದ್ರಗಣಗಳು ಯಜ್ಞಶಾಲೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದಾಗ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ದಿವ್ಯವಾದ ಅನ್ನದ ರಾಶಿಗಳನ್ನು ಪರ್ವತ ಪ್ರಾಯವಾಗಿ ಒಟ್ಟಲಾಗಿತ್ತು. ಹಾಲಿನ ನದಿ ಹಾಗೂ ತುಪ್ಪ ಪಾಯಸದ ಭಾವಿಗಳನ್ನೇ ತೊಡಲಾಗಿತ್ತು. ಜೇನು, ತುಪ್ಪ, ಮೊಸರು ನದಿಯಾಗಿ ಹರಿಯುತ್ತಿದ್ದವು. ಭಕ್ಷ್ಯ, ಪಾನೀಯಗಳು, ನಾನಾ ತರಹದ ಮಾಂಸಗಳು, ಲೇಹ್ಯ, ಲಾಡು ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಲೆಕ್ಕವಿಲ್ಲದಷ್ಟು ಒಟ್ಟಿದ್ದರು. ರುದ್ರಗಣಗಳು ಯಥೇಚ್ಛವಾಗಿ ತಿಂದರು, ಕುಡಿದರು. ಕೆಲವನ್ನು ಹಾಳು ಮಾಡಿದರು. ಇನ್ನುಳಿದವರು ಮನಬಂದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ದಿಕ್ಕುದಿಕ್ಕುಗಳಿಗೆ ಎಸೆದರು ; ತೂರಾಡಿದರು. ಪ್ರಚಂಡ ಪ್ರಳಯಾಗ್ನಿ ಸ್ವರೂಪರಾದ ರುದ್ರಗಣಗಳು ಮನಬಂದಂತೆ ತಿನ್ನುತ್ತ ಎಲ್ಲರನ್ನು ತಮ್ಮ ವಿಕಾರರೂಪದಿಂದ ಹೆದರಿಸುತ್ತ ದೇವಸುಂದರಿಯರನ್ನು ಹಿಂಸೆಪಡಿಸುತ್ತ, ಸ್ವೇಚ್ಛಾ ವಿಹಾರ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ, ಭದ್ರಕಾಳಿಯೊಡನೆ ಸೇರಿಕೊಂಡು, ರುದ್ರಗಣಗಳು ಯಜ್ಞವನ್ನೆಲ್ಲ ಹಾಳು ಮಾಡಿದರು. ರುದ್ರಗಣಗಳ ಭಯಂಕರ ಗರ್ಜನೆ ಜನರ ಎದೆಗುಂಡಿಗೆ ಬಿರಿಯುವಂತಿತ್ತು. ಇನ್ನೂ ಕೆಲವರು ಯಜ್ಞಪುರುಷನ ತಲೆಯನ್ನೇ ಕಡಿದು ಚಂಡಾಡಿದರು.

ಅವರ ಸಿಂಹನಾದ, ಕೋಪ, ಪ್ರತಾಪ ಕಂಡು, ದೇವೇಂದ್ರಾದಿಗಳೂ ದಕ್ಷ ಬ್ರಹ್ಮ ಸಹಿತರಾಗಿ ಕೈ ಮುಗಿದು ನೀನು ಯಾರೆಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದರು.

ವೀರಭದ್ರ:- ದೇವ ನಾಯಕರೇ ಕೇಳಿರಿ. ನನ್ನ ಹೆಸರು ವೀರಭದ್ರನು ರುದ್ರನ ಕೋಪದ ಬಲದಿಂದ ನಾನು ಜನಿಸಿದವ. ಈ ಭದ್ರಕಾಳಿ ಮಹಾದೇವಿಯ ಕೋಪದ ಫಲದಿಂದ ಆವಿರ್ಭವಿಸಿದಳು. ನಾವೀರ್ವರೂ ನಿಮ್ಮ ಮೃಷ್ಟಾನ್ನ ಉಣ್ಣಲು ಬಂದವರಲ್ಲ. ಅಥವಾ ಕುತುಹೂಲದಿಂದ ಯಜ್ಞ ಕಾರ್ಯ ನೋಡಲೂ ಬಂದಿಲ್ಲ. ದೈತ್ಯರೂ ನಾವಲ್ಲ. ದೇವತೆಗಳೂ ಅಲ್ಲ ನಾವು ದೇವ ದೇವನಾದ ಮಹಾದೇವನಿಂದ ಪ್ರೇರಿತರಾಗಿ ನಮ್ಮ ಪರಿವಾರದೊಡನೆ ಬಂದಿರುವದು-ದಕ್ಷಯಜ್ಞ ಸರ್ವನಾಶಕ್ಕೆ.

''ದೇವೇಂದ್ರ, ಮೊದಲು ಉಮಾಪತಿಗೆ ನಮೋ ನಮೋ'' ಎನ್ನು. ಭಯಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಶಿರಬಾಗು ಅದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನಮಗೆ ಶರಣು ಬಂದರೇನು ಪ್ರಯೋಜನ?

ದಕ್ಷನ ಯಜ್ಞವನ್ನೆಲ್ಲಾ ರುದ್ರಗಣಗಳು ನಾಶಮಾಡಲು, ಚೆಲ್ಲಾಪಿಲ್ಲಿಯಾಗಿ ಬಿದ್ದಿರುವ ಹಸಿಮಾಂಸದ ತುಂಡುಗಳಿಗೆ ಆಶೆಪಟ್ಟು ಅಸಂಖ್ಯ ಹದ್ದುಗಳು, ಕಾಡು ಪಕ್ಷಿಗಳು ಎರಗಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದವು. ಕಾಡಿನಿಂದ ಮಾಂಸದ ವಾಸನೆ ಹಿಡಿದು, ಅಪಸ್ವರ ಕೂಗು ಹಾಕುತ್ತ ಯಜ್ಞ ಶಾಲೆಯತ್ತ ನರಿ ನಾಯಿಗಳು ಬರತೊಡಗಿದವು. ದಕ್ಷಯಜ್ಞ ಹಾಳಾಗುತ್ತಿರಲು, ಯಜ್ಞ ಪುರುಷನು ಮೃಗರೂಪವನ್ನು ಧರಿಸಿ ಪ್ರಾಣ ಭೀತಿಯಿಂದ ಓಡತೊಡಗಿದನು. ವೀರಭದ್ರನು ಅವನನ್ನು ಕಂಡು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಬಿಲ್ಲು ಬಾಣ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಅವನನ್ನು ಬೆನ್ನಟ್ಟಿದನು. ಹೀಗೆ ಬೆನ್ನಟ್ಟಿರುವಾಗ, ವೀರಭದ್ರನ ಹಣೆಯಿಂದ ಬೆವರಿನ ಹನಿ

ಉದುರಿತು. ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ಬೀಳುತ್ತಿರುವಂತೆಯೇ ಆ ಬೆವರಹನಿಯು ಪ್ರಜ್ವಲಿಸುವ ಕ್ರೋಧಾಗ್ನಿಯಾಗಿ ಉರಿಯಿತು. ಆ ಅಗ್ನಿಯಿಂದ ಪುರುಷಾಕೃತಿಯೊಂದು ಉದ್ಭವಿಸಿತು. ಆಕಾರದಲ್ಲಿ ಗಿಡ್ಡನಾಗಿಯೂ ಕೆಂಬಣ್ಣ ಮೈಯುಳ್ಳವನಾಗಿ ಕಂಡನು. ಅವನ ಕೂದಲು ಹಳದಿಬಣ್ಣದಿಂದ ಮಿರುಗುತ್ತಿದ್ದವು. ಮೈ ಬಣ್ಣ ಕಪ್ಪಾಗಿತ್ತು. ಅವನುಟ್ಟಬಟ್ಟೆ ಕೆಂಪು ವರ್ಣದ್ದು. ಅವನು ನಡೆದು ಬರುತ್ತಿರಲು, ಭೂಮಿ ಕಂಪಿಸಿತು.

ಆ ಸಮಯಕ್ಕೆ ನಾನು (ಬ್ರಹ್ಮ) ಮಹಾದೇವನ ಹತ್ತಿರ ಬಂದು, ವಿನಯದಿಂದ ನುಡಿದೆ-ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ನಿನಗೂ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಭಾಗಗಳನ್ನು ದೇವತೆಗಳು ಕೊಡುವರು. ನಿನ್ನ ಕೋಪವನ್ನು ಶಮನಮಾಡು. ಪ್ರತಾಪವನ್ನು ಉಪಸಂಹರಿಸು. ನಿನ್ನ ಪ್ರಚಂಡಕೋಪದ ಉರಿಯಲ್ಲಿ ಋಷಿಗಳು, ಪರಿತಪಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ- ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಶಾಂತಿ ಸುವ್ಯವಸ್ಥೆ ಶೂನ್ಯವಾಗಿದೆ. ನಿನ್ನ ಬೆವರಿನಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ ದೈತ್ಯಾಕಾರದ ಪುರುಷನು ಮುಂದೆ ಜ್ವರವೆಂಬ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಲೋಕ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಪಡೆಯುವನು. ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ, ಈ ಪುರುಷನು ಒಂದೇ ರೀತಿಯಾಗಿ ಇದ್ದರೆ, ಅವನ ಪ್ರಚಂಡ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಭೂಮಿತಾಯಿಯೂ ಸಹಿಸಲಾರಳು. ಅವನನ್ನು ತುಂಡರಿಸಿ, ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಇರಿಸು.

ಪರಶಿವನು ಸಮ್ಮತಿಸಿದನು. ದೇವತೆಗಳು ಪಿನಾಕಪಾಣಿಗೆ ಹವಿರ್ಭಾಗವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿದರು. ಯೋಗಾನುಷ್ಠಾನಗೈದು ದಕ್ಷನು ಸಹ ಜ್ಞಾನನೇತ್ರ ತೆರೆದು, ತದೇಕ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಶಿವನನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸಿ, ಮಣಿದು ಮೊರೆ ಹೊಕ್ಕನು. ಆಗ ಶಿವನ ಉಗ್ರಕೋಪ ತಗ್ಗುತ್ತ ತಣ್ಣಗಾಯಿತು. ಮಂದಹಾಸ ಬೀರುತ್ತ ದಕ್ಷನಿಗೆ 'ನಿನಗೇನಾಗಬೇಕು' ಎಂದು ಅನುಗ್ರಹ ತೋರಿದ.

ದಕ್ಷ:- ಶಿವನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಧನ್ಯತೆಯ ಭಾವದಲ್ಲಿ ನುಡಿದ- ಪರಶಿವನೆ, ಪರಾಕ್ರಮಿಯೇ, ನೀನು ನನ್ನಲ್ಲಿ ನಿಜವಾಗಿ ಅನುಗ್ರಹ ಮಾಡುವದಾದರೆ-ನಾನು ಬಹುಶ್ರಮವಹಿಸಿ ತಯಾರಿಸಿದ ಯಜ್ಞ ಸಾಮಾಗ್ರಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ನಿನ್ನ ಗಣಗಳು, ಅಪವಿತ್ರ ಮಾಡಿ ಹಾಳು ಮಾಡಿದರು. ಅವಲ್ಲವೂ ವ್ಯರ್ಥವಾಗದಂತೆ ನೀನು ಅನುಗ್ರಹ ಮಾಡಬೇಕು.

ಅವನ ಬಿನ್ನಹಕ್ಕೆ ಉಮಾಪತಿ 'ತಥಾಸ್ತು' ಎಂದ. ಬಳಿಕ ದಕ್ಷಬ್ರಹ್ಮನು, ಧರ್ಮದ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ಫಲದಾಯಕನಾದ ಆ ಜಗದೀಶನನ್ನು, ಸಾವಿರದೆಂಟು ನಾಮಾವಳಿಗಳಿಂದ ಸ್ತೋತ್ರ ಮಾಡಿದ.

ದಕ್ಷಬ್ರಹ್ಮನು ಮಾಡಿದ ಶಿವ ಮಹಾಸ್ತೋತ್ರ

ಬ್ರಹ್ಮನು:- ಶಂಕರನ ಅಪ್ರತಿಮ ತೇಜೋಮೂರ್ತಿ ಯನ್ನು ಕಾಣುತ್ತಲೇ ಕೈ ಮುಗಿದು ಸ್ತುತಿಸಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ. ದೇವದೇವೋತ್ತಮನಾದ ಈಶ್ವರನೇ, ನನ್ನ ಸಾವಿರ ವಂದನೆಗಳು. ಲೋಕ ಕಂಟಕನಾದ ಅಂಧಕಾಸುರನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿ ಲೋಕದ ಕಂಟಕ ಕಳೆದ ವಿಷಕಂಠನೆ, ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ. ನೀನು ಅಗಾಧ ಮಹಿಮಾವಂತ, ಅಂತಯೇ ನಿನ್ನನ್ನು ಸಕಲ ದೇವಾನು ದೇವತೆಗಳು ಸದಾಕಾಲ ಪೂಜಿಸುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ. ನೀನು ಕುಬೇರನ ಆತ್ಮೀಯ ಮಿತ್ರ. ನೀನು ವಿರೂಪಾಕ್ಷ, ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಭೂಮಂಡಲವನ್ನೇ ವ್ಯಾಪಿಸಿರುವ ವಿರಾಟ್ ಸ್ವರೂಪಿ. ನಿನ್ನ ಕಿವಿಗಳ ಬಲಮುರಿ ಶಂಖಸದೃಶವಾಗಿದ್ದು ಸುಂದರವಾಗಿವೆ. ಕಿವಿಗಳು ಅಗಲವಾಗಿ ಶ್ರವಣಶಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ತೀಕ್ಷ್ಣವಾಗಿವೆ. ಇಂತಹ ಕಿವಿಗಳೂ ಕೈಕಾಲು ಮುಖಗಳೂ

ಸಾವಿರಾರು ನೂರಾರು ಹೊಟ್ಟೆಗಳೂ ನೂರಾರು ನಾಲಗೆ ಹಾಗೂ ಬಾಯಿಗಳಿರುವ ವಿರಾಟ್‌ರೂಪಿ. ನಿನ್ನ ಭಕ್ತರು ನಿತ್ಯ ಗಾಯತ್ರಿ ಮಂತ್ರದೊಡನೆ ಗಾಯನಮಾಡುತ್ತ ಭಜಿಸುವರು. ಸೂರ್ಯೋಪಾಸಕರು ನಿನ್ನನ್ನು ಸೂರ್ಯರೂಪದಿಂದ ಆರಾಧಿಸುವರು.

ಹತ್ತು ಕೈಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ, ಶ್ರೇಷ್ಠನೂ, ಜ್ಯೇಷ್ಠನೂ, ಸೃಷ್ಟಾರನೂ, ಮಹಾಬಲಿಷ್ಠನೂ, ಮಹಾಕೋಪಿಷ್ಠನೂ ಆದ ಶಿವನಿಗೆ ಸಾಷ್ಟಾಂಗ ನಮಸ್ಕಾರಗಳು, ಕಪಾಲಧಾರಿಯೂ, ಭಸ್ಮಲೇಪಿತನೂ, ಜ್ಞಾನಮಾರ್ಗದಿಂದ ಒಲಿಯಬಲ್ಲ ಗಿರಿಜೆಯ ನಲ್ಲನಾದ ಪರಶಿವನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರಗಳು. ವಿಕಾರ ರೂಪಧರಿಸಿದವನೂ, ಭಯಂಕರ ಕೋರೆದಾಡೆ ಉಳ್ಳವನೂ, ಹರಿತವಾದ ನಾಲಿಗೆಯುಳ್ಳವನೂ, ಕಾಲನೇಮಿಯೂ ಆದ ಕಾಲರೂಪನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ. ದೇವದೇವೋತ್ತಮನೆ, ನೀನು ಸರ್ವ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಅಂತರಾತ್ಮನು. ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ನೀನಾಗಿದ್ದರಿಂದ ನಿನ್ನನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಯಾಗಕ್ಕೆ ಕರೆಯದೆ ಅಪರಾಧಮಾಡಿದೆ. ಮನ್ನಿಸು. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಜರಗುವ ನಾನಾ ಪ್ರಕಾರಗಳ ಯಾಗ, ಯಜ್ಞಗಳಿಗೆ ನೀನು ಸಾಕ್ಷೀಭೂತ. ಅಲ್ಲಿ ನೀನು ಬಹುವಿಧವಾಗಿ ಆರಾಧಿಸಲ್ಪಡುವದು ಸಹಜವಾಗಿದೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ನಿನ್ನನ್ನು ಯಾಗಕ್ಕೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಆಹ್ವಾನಿಸಲಿಲ್ಲ. ನಿನ್ನ ಮಾಯಾ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ನಿನ್ನನ್ನು ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ ಕರೆಯದೇ ವಿಸ್ಮೃತಿ ಹೊಂದಿರಬಹುದು. ನನ್ನಿಂದಾದ ಈ ಮಹಾಪರಾಧಕ್ಕೆ ಕ್ಷಮೆ ಇರಲಿ. ನೀನು, ಕಠೋರನಾಗಿ ನನಗೆ ಇಂತಹ ಕಠಿಣ ಶಿಕ್ಷೆ ವಿಧಿಸಿರುವೆ. ನಾನಾಪರಿ ದುಃಖ ಅಪಮಾನಗಳಿಗೆ ಗುರಿಮಾಡಿರುವೆ. ಈಗ ನೀನೇ ನನಗೆ ಗತಿ. ನೀನೇ ನನ್ನನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸುವವನು. ದಯಾಸಮುದ್ರನೇ ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಕೃಪೆಮಾಡು.

ದಕ್ಷನು ಹೀಗೆ ಮಹಾದೇವನನ್ನು ಸದ್ಭಕ್ತಿಭಾವದಿಂದ ಸ್ತುತಿಸಲು ಆ ದಯಾನಿಧಿಯಾದ, ರುದ್ರನು, ಶಾಂತನಾದನು. ಅವನ ಸ್ತೋತ್ರ, ಭಜನೆ, ಸಂಕೀರ್ತನೆಗಳಿಂದ, ಕರುಣಾಸಿಂಧು, ಚಂದ್ರಮೌಳೀಶ್ವರ ಕಣ್ತೆರೆದು ದಕ್ಷನನ್ನು ಕುರಿತು ನುಡಿದನು-ದಕ್ಷಬ್ರಹ್ಮನೆ ನಿನ್ನ ಭಕ್ತಿಪೂರಿತ ಸ್ತೋತ್ರದಿಂದ ನಾನು ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿದ್ದೇನೆ. ನೀನಿನ್ನು ನನ್ನ ಸಾಮೀಪ್ಯ ಹೊಂದುವೆ ಚಿಂತಿಸಬೇಡ. ನನ್ನ ಹಿಂದಿನ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ-ಪ್ರತೀಕಾರ ನೆರವೇರಿಸಲು ನಾನು ಈ ಮೊದಲೇ ಹಿಂದಿನ ಯಜ್ಞವನ್ನು ನಾಶಮಾಡಿದ್ದೇನೆ ಅಷ್ಟೆ. ಈ ರೀತಿ ಯಜ್ಞನಾಶವಾದುದಕ್ಕೆ ವ್ಯಸನಪಡಬೇಡ. ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಮಿಗಿಲಾದ ವರವನ್ನು ನೀಡುತ್ತೇನೆ. ಸಾವಿರ ಅಶ್ವಮೇಧಯಾಗದ ಫಲ ನಿನಗೆ ದೊರಕಿದೆ. ಮೂರು ವಾಜಪೇಯಿಯಾಗದ ಪುಣ್ಯಫಲ ನಿನ್ನದಾಗಲಿ. ನನ್ನ ಮಾತನ್ನು ಲಕ್ಷವಿಟ್ಟು ಅನುಸರಿಸು. ನೀನೀಗ ಕಾಲವಿಲಂಬ ಮಾಡದೆ, ಚತುರ್ವೇದಗಳನ್ನು, ವೇದಾಂಗಗಳನ್ನು, ಸಾಂಖ್ಯಯೋಗಗಳನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಅಭ್ಯಾಸಮಾಡು. ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷಪರಿಯಂತ ಪಾಶುಪತವ್ರತ ಆಚರಿಸು. ಏಕನಿಷ್ಠೆಯಿಂದ ತಪಸ್ಸನ್ನಾಚರಿಸು. ನನ್ನಿಂದ ಕಲ್ಪಿತವಾದ ಈ ಪಾಶುಪತ ವ್ರತದಿಂದ-ಸಂಸಾರ ಬಂಧನದಿಂದ ಮುಕ್ತಿ ಪಡೆಯಬಹುದು. ಈ ವ್ರತ ಅನುಷ್ಠಾನ ಮಾಡಿದಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯನ ಸಕಲ ಮನೋವ್ಯಥೆ, ಕಷ್ಟ, ಅನಿಷ್ಟಾದಿಗಳೆಲ್ಲ ನಿರ್ನಾಮವಾಗುವವು. ದಿವ್ಯ ಭವ್ಯವಾದ ಶಾಂತಿ, ಸುಖಗಳು ದೊರಕುವವು.

ದಕ್ಷಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಸಾಂತ್ವನ ನೀಡಿ, ಅನುಗ್ರಹ ತೋರಿ, ಪರಶಿವನು ಪತ್ನಿ ಹಾಗೂ ಪರಿವಾರದೊಡನೆ ಅಂತರ್ಧಾನ ಹೊಂದಿದನು.

ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಶಿವನು, ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿಯ ಹವಿರ್ಭಾಗಗಳನ್ನು ಉಮಾದೇವಿಯೊಡನೆ ಪಡೆದನು. ಆ ನಂತರ ಅವನು ಜ್ವರವನ್ನು ವಿಂಗಡಿಸಿದನು. ತನ್ನ ಜ್ವರವನ್ನು ಕ್ರಮಾನುಸಾರ ಪರ್ವತಗಳಿಗೆ ಶಿಲಾಜಿತು ಎಂಬ ಜ್ವರವನ್ನು, ನೀರಿಗೆ ನೀಲಿಕೆ ಎಂಬ ಜ್ವರವನ್ನು, ಸರ್ಪಗಳಿಗೆ ಪೊರೆ ಎಂಬ ಜ್ವರವನ್ನೂ, ಕುದುರೆಗಳಿಗೆ ರಂಧ್ರಾಗತವನ್ನು, ನವಿಲುಗಳಿಗೆ ತಲೆಯೊಡೆಯುವದನ್ನು ಹಸುಗಳಿಗೆ ಬೋರಕವೆಂಬ ಜ್ವರವನ್ನು, ಭೂಮಿಗೆ ಬಂಜರುಯೆಂಬ ಜ್ವರವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿದನು. ಸಜ್ಜನರು ದುರ್ಜನರ ನಡುವೆ ದ್ವೇಷವೆಂಬ ಜ್ವರವಲ್ಲದೆ, ಶೀತಜ್ವರ, ಹಾಗೂ ಉಷ್ಣ ಜ್ವರಗಳೆಂದು ಕಲ್ಪಿಸಿದನು. ಈ ಜ್ವರವು ಜನಿಸಿದ ಕಥೆಯನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಕೇಳುವವನು ರೋಗವಿಲ್ಲದವನಾಗಿ ಸುಖದಿಂದ ಜೀವಿಸುವನಲ್ಲದೇ ತನ್ನ ಮನೋರಥಗಳನ್ನು ಈಡೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವನು.

ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಶಿವನು ಶ್ರೇಷ್ಠನಾಗಿರುವಂತೆ ದಕ್ಷನು ಮಾಡಿದ ಸ್ತೋತ್ರವೇ ಅತ್ಯಂತ ಮಹತ್ವದ್ದಾಗಿದೆ. ಈ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ಪಠಿಸಿದರೆ ರೋಗವಾಸಿಯಾಗುವದಲ್ಲದೇ ದಾರಿದ್ರ್ಯ ನಿವಾರಣೆಯಾಗುವದು. ರಾಜಕಾರ್ಯಗಳು ಜಯಪ್ರದವಾಗುವವು. ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸುಖವನ್ನನುಭವಿಸಿ ಕೊನೆಗೆ ಮಹೇಶ್ವರನ ಅನುಗ್ರಹ ಪಡೆಯಲು ತಾರಕವಾಗಿದೆ.

ಶಿವನನ್ನು ತ್ರಿಕಾಲ ಪೂಜಿಸುವ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಯಕ್ಷ, ರಾಕ್ಷಸ, ಹಾವು ಭೂತಗಳು ಉಪಟಳ ಮಾಡುವದಿಲ್ಲ. ಸ್ತ್ರೀಯು ಈ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ಶ್ರವಣಮಾಡಿದರೆ ಗಂಡನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಗೌರವಾದರಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರಳಾಗುವಳು. ಈ ಸ್ತುತಿಪಠಿಸಿದಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸಿನ ಕಾರ್ಯಗಳು ನೆರವೇರುತ್ತವೆ. ಮಹಾದೇವನನ್ನು ಷಣ್ಮುಖನನ್ನೂ, ಉಮಾದೇವಿಯನ್ನೂ, ನಂದೀಶ್ವರನನ್ನೂ ಪೂಜಿಸಿ, ಬಲಿಯನ್ನು ನಿಯಮದನ್ವಯ ಕೊಟ್ಟು ಜಿತೇಂದ್ರಿಯತ್ವದಿಂದ ಶಿವಸಹಸ್ರನಾಮಾವಳಿ ಪಠಿಸಿದರೆ ಧನವನ್ನೂ ಸಂಸಾರಸುಖವನ್ನೂ ಪಡೆಯಬಹುದು.

ದಕ್ಷನು ನಿರೂಪಿಸಿದ ಈ ಸ್ತುತಿಯನ್ನು ಹೇಳಿದರೆ, ಪರಮೇಶ್ವರನ ಕೃಪೆಗೆ ಪಾತ್ರನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಮರಣಾನಂತರ ನಂದಿಕೇಶ್ವರನಿಂದ ಕೂಡಿಕೊಂಡು ವಿಮಾನಾರೂಢ ನಾಗಿ ಶಿವಲೋಕ ಸೇರುವನು. ಅಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕಲ್ಪಾಂತರಕಾಲ ರುದ್ರನ ಗಣನಾಯಕನಾಗಿ ಬಹು ಗೌರವ ಹೊಂದುವನೆಂದು ಪರಾಶರ ಮುನಿಯ ಪುತ್ರ ಭಗವಾನ್ ವ್ಯಾಸಮುನಿಯೇ ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ಇದನ್ನು ಜಾಗ್ರತೆವಹಿಸಿ ಹೇಳಬೇಕು. ಈ ಶಿವಸ್ತುತಿಯನ್ನು ಪರ್ವಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಸಮ್ಮುಖದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯುತವಾಗಿ ಪಠಿಸಿದರೆ ಮರಣಾನಂತರ ರುದ್ರಲೋಕ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುವುದು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮ ಮಹಾಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಹದಿನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ ಮುಗಿದುದು

ಅಧ್ಯಾಯ - ೧೫

ವ್ಯಾಸರು:-'ಮಹರ್ಷಿಗಳೇ, ಈ ಪುಣ್ಯ ಕಥೆಯನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಸನತ್ಕುಮಾರನಿಗೆ ನಿರೂಪಿಸಿದಾಗ ಅವರು ಸಂತುಷ್ಟರಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದರು'- ಓ ಬ್ರಹ್ಮದೇವ, ನೀನು ಹೇಳಿದ ಶಿವನ ಮಹಾತ್ಮ್ಯವು ಆಶ್ಚರ್ಯಕರವಾದುದು. ದಕ್ಷ ಬ್ರಹ್ಮ ಮಾಡಿದ ಯಜ್ಞದ ಧ್ವಂಸ ಕಥೆಯಂತೂ ಅತ್ಯಂತ ಗೋಚರವಾದುದು. ಈಗ ನಮಗೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಕ್ಷೇತ್ರವಾದ ಏಕಾಮ್ರಕನನ್ನು ತಿಳಿಯಬೇಕೆಂಬ ಹಂಬಲ ಉಂಟಾಗಿದೆ. ದಯವಿಟ್ಟು ಬಿತ್ತರಿಸು. ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು, ಏಕಾಮ್ರಕಕ್ಷೇತ್ರದ ಮಹತಿಯನ್ನು ಹೀಗೆ ನಿರೂಪಿಸಿದನು.

ಬ್ರಹ್ಮ:- ಮುನಿಗಳೇ, ಪಾಪನಾಶಕವೂ, ಪುಣ್ಯಪ್ರದವೂ ಆದ ಏಕಾಮ್ರಕಕ್ಷೇತ್ರದ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುವೆ, ಕೇಳಿರಿ.

ಏಕಾಮ್ರಕಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕೋಟಿ ಶಿವಲಿಂಗಗಳು ಇರುವುವು. ಎಂಟು ತೀರ್ಥಗಳಿರುವವು. ಪುಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಅದು ಕಾಶಿಗೆ ಸಮ. ಹಿಂದೆ ಆ ಪವಿತ್ರ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡದೊಂದು ಮಾವಿನ ಮರ ಇದ್ದಿತು. ಆ ಹೆಸರಿನಿಂದಲೇ ಆ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಏಕಾಮ್ರ ಕ್ಷೇತ್ರ (ಒಂದು ಮಾವಿನಮರ ಇರುವ ಕ್ಷೇತ್ರ) ಎಂಬ ಹೆಸರಾಯಿತು. ಆ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ಜನಗಳು ದೃಢಕಾಯರೂ ಆನಂದಚಿತ್ತರೂ ಆಗಿರುವವರು. ಅಲ್ಲಿ ಬಲಾಢ್ಯರಾದ ಯುವಕರು, ಸೌಂದರ್ಯದಿಂದ ಕಂಗೊಳಿಸುವ ಯುವತಿಯರು, ಬಹು ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಇರುವರು. ಎಲ್ಲೆಡೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಧನಧಾನ್ಯ ಸಮೃದ್ಧಿ, ಸಂತಸ, ಸಮಾಧಾನ, ಸುತ್ತುಮುತ್ತಲಿನ ಪರಿಸರದಲ್ಲೆಲ್ಲ ಎತ್ತರವಾದ ಅಟ್ಟಣೆಗಳು ಆ ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲೆಲ್ಲ ಕಂಡು ಬರುತ್ತವೆ. ಅಲ್ಲಿನ ವರ್ತಕರು ಮುತ್ತುರತ್ನಗಳನ್ನು ತಕ್ಕಡಿಯಿಂದ ಅಳೆದು ವ್ಯಾಪಾರ ಮಾಡುವರು. ಮಹಾರಥಿಕರೂ ಸೈನ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಂಗೊಳಿಸುವರು. ರಾಜಹಂಸದಂತೆ ಕಾಣುವ ಪರಿಶುದ್ಧವಾದ ಪ್ರಾಸಾದಗಳಿಂದ ಆ ಪಟ್ಟಣ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ವಿಶಾಲವಾದ ರಸ್ತೆಗಳು, ಬಿಳಿಯ ವರ್ಣದ ಕೋಟೆಗಳು ಅಲ್ಲಿರುವವು. ಶತ್ರುಗಳು ಆ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಸುತ್ತಲೂ ಪ್ರವೇಶಿಸದಂತೆ ಬೃಹತ್ ಕಂದಕವಿರುವವು. ಆ ಕಂದಕಗಳ ಮೇಲೆ ಬಿಳಿ, ಕೆಂಪು, ಹಳದಿ, ಕಪ್ಪು, ಹಸಿರು ಮೊದಲಾದ ಬಣ್ಣ ಬಣ್ಣದ ಪತಾಕೆಗಳು ಹಾರಾಡುತ್ತಿರುವವು. ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿನ ಜನರು ಸುರಕ್ಷಿತರಾಗಿ ಪ್ರತಿನಿತ್ಯ ತಮ್ಮತಮ್ಮೊಳಗೆ ವಾದ್ಯ ವೀಣೆ, ಕೊಳಲು, ಮೃದಂಗ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ನುಡಿಸುತ್ತ ಉತ್ಸವಗಳನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಿ ಸಂತೋಷಿಸುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಮನೆಯೂ ತಳಿರು ತೋರಣಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತವಾಗಿ, ನಿತ್ಯೋತ್ಸವದಂತೆ ಭಾಸವಾಗುತ್ತದೆ. ಅಭೂತಪೂರ್ವ ವಿಗ್ರಹವುಳ್ಳ ದೇವಾಲಯಗಳು ಅಲ್ಲಿವೆ. ಆ ದೇವಾಲಯಗಳ ಮುಂದೆ ಉದ್ಯಾನಗಳಿಂದ ಒಡಗೂಡಿದ ವಿಹಾರ ಸ್ಥಳಗಳು, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಜನರಿಗೆ ಸಂತೋಷ ನೀಡುತ್ತವೆ. ಅಲ್ಲಿನ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಅಪ್ಸರೆಯರಂಥ ಲಾವಣ್ಯ ಯುಕ್ತರಾದವರು. ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ ಸುಶೀಲೆಯರಾಗಿ, ತಮಗೆ ವಿಹಿತವಾದ ಭೋಗಭಾಗ್ಯಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವವರಾಗಿರುವರು. ಪುರುಷರೂ ಸಹ ಸದ್ವಿದ್ಯೆಗಳಿಂದ ಉಪಪನ್ನರೂ, ಸ್ವಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಠೆಯುಳ್ಳ ಸದಾಚಾರ ಸಂಪನ್ನರೂ ಆಗಿದ್ದಾರೆ. ನರ್ತನ, ಗಾನ, ವೀಣಾವಾದನ, ಶಿಲ್ಪಕಲೆ ಮುಂತಾದ ಅನೇಕ ಕಲಾಶಾಲೆಗಳು ಅಲ್ಲಿನ ಜನರ ಕಲಾಪ್ರಿಯತೆಯನ್ನು ಸಾರುತ್ತವೆ.

ಆ ಏಕಾಮ್ರಕಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ರೋಗಗ್ರಸ್ತರು, ಸ್ವಾರ್ಥಪರರು, ಲೋಭಿಗಳು, ವಂಚಕರು, ಕುರೂಪಿಗಳು, ದುರಾಚಾರಿಗಳು, ದ್ವೇಷಿಗಳು, ಪತಿತ ಜನರು ಹುಡುಕಿದರೂ ಕೂಡ ಸಿಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಮಾನವರು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ; ಅಲ್ಲಿನ ಪ್ರಾಣಿಗಳೂ ಸಂತಸದಿಂದ ತಮ್ಮ ಬದುಕನ್ನು ಸಾಗಿಸುತ್ತಿರುವವು. ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಪೈರುಪಚ್ಚೆಗಳು ಹಸಿರುಸಸ್ಯಗಳಿಂದ ಅನೇಕ ಪ್ರದೇಶಗಳು ತುಂಬಿವೆ. ಆ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ದನಕರುಗಳೇ ಮೊದಲಾದ ಪಶುಪಕ್ಷಿಗಳು ಪರಸ್ಪರ ಸ್ನೇಹದಿಂದ ಸರಸಸಲ್ಲಾಪಗೈಯುತ್ತ ಸಂತಸದುಂಬಿ ವಿಹಾರ ಗೈಯ್ಯುತ್ತವೆ. ಆ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಕರ್ಣಿಕಾರ, ಹಲಸು, ಸಂಪಿಗೆ, ನಾಗಸಂಪಿಗೆ, ಪಾಟಲ, ಅಶೋಕ, ಬಕುಲ, ಬೇಲ, ಪ್ರಾಯವೃಕ್ಷ, ಆಮ್ರವೃಕ್ಷ, ಬೇವು, ಈಚಲು ಮುಂತಾದ ಮರಗಳು ಹೇರಳವಾಗಿವೆ. ಹೊನ್ನೆ, ಉತ್ತರಣಿ ಮರಗಳು, ಹೂಬಳ್ಳಿಗಳು, ಆಲದಮರ, ಹೊಂಗೆ, ತೆಂಗು, ತಾಳೆ, ಧೂಪ, ಅರ್ಜುನ, ಏಳೆಲೆಬಾಳೆ, ಕೋವಿದಾರ, ಅಶ್ವತ್ಥ, ನಿಂಬೆ, ಸರ್ಜ, ಲೋಧ್ರ ತರು, ಹಿಂತಾಲ, ಮುತ್ತುಗ, ಗಿರಿಮಲ್ಲಿಗೆ, ಪಾರಿಜಾತ, ಕುಬ್ಜಕ, ನೇರಿಳೆ, ಅಡಿಕೆ ಮುಂತಾದ ಮರಗಳು ಪುಷ್ಕಳವಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಕರವೀರ, ಮುಳ್ಳುಮುತ್ತುಗ, ಮಂದಾರ ಮುಂತಾದ ಇತರ ಅಪರೂಪವೆನಿಸುವ ಹೂವಿನ ಮರಗಳು ಅಲ್ಲಿ ಸಮೃದ್ಧವಾಗಿರುವವು.

ಈ ಎಲ್ಲ ಮರಗಳಿಂದ ಆ ಕ್ಷೇತ್ರವು ಪ್ರವಾಸಿಗರ ಕಣ್ಣಿಗೆ ನಂದನವನದಂತೆ ಭಾಸವಾಗುವದು. ಅಲ್ಲಿನ ವನಗಳಲ್ಲಿ ವರ್ಷದ ಹನ್ನೆರಡು ತಿಂಗಳು ಹೂ ಹಣ್ಣು ಕೊಡುವ ಅದ್ಭುತ ಮರಗಳು ಸೊಂಪಾಗಿ ಬೆಳೆದಿರುವವು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೋಗಿಲೆ, ದುಂಬಿ ಮೊದಲಾದ ಧ್ವನಿಗೈಯ್ಯುವ ಪ್ರಾಣಿ ಸಂಕುಲ ತನ್ನ ಸಂಸಾರ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಸುಖದಿಂದಿವೆ. ಇಂಪಾಗಿ ಧ್ವನಿಗೈಯ್ಯುವ ಆ ಮರಗಳಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದ ಪಕ್ಷಿಗಳಲ್ಲಿ ಚಾತಕ, ನವಿಲು, ದುಂಬಿ, ಕೋಗಿಲೆ, ಗುಬ್ಬಿ, ಹಂಸ, ಗಿಳಿ, ಚಕ್ರವಾಕ, ಚಕೋರ ಮುಂತಾದವು ಮುಖ್ಯವಾದವು. ಅಲ್ಲಿನ ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೆ ನೀರಿನ ಸೌಕರ್ಯ ಒದಗಿಸಲು ಸಿಹಿನೀರಿನಿಂದ ಸದಾ ತುಂಬಿ ತುಳುಕುವ ಜಲಾಶಯಗಳಿದ್ದು ಕಮಲಲತೆಗಳಿಂದ ಶೋಭಿಸುತ್ತವೆ. ಅನೇಕ ಬಗೆಯ ಮರಗಳಿಂದಲೂ, ಹೂವುಗಳಿಂದಲೂ ಪವಿತ್ರವಾದ ಜಲಾಶಯಗಳಿಂದಲೂ ಆ ಕ್ಷೇತ್ರವು ರಾರಾಜಿಸುತ್ತಿರುವದು. ಇಂತಹ ರಮಣೀಯ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಪರಶಿವನು ಸ್ವಯಂ ನೆಲೆಸಿ, ಭಕ್ತರಿಗೆ ಇಹದಲ್ಲಿ ಭೋಗ, ಪರದಲ್ಲಿ ಮೋಕ್ಷ ಎರಡನ್ನೂ ಅನುಗ್ರಹಿಸಿ ಕಾಪಾಡುತ್ತಿರುವನು.

ಹಿಂದೆ, ರುದ್ರನು ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಹೀಗೆ ನುಡಿದನು : ''ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿರುವ ಸಕಲ ತೀರ್ಥಗಳು, ಕಲ್ಯಾಣಿಗಳು, ಕಪಿಲೆಗಳು, ಸಮುದ್ರಗಳು, ಸರೋವರಗಳು ಮತ್ತೆಲ್ಲ ಜಲಾಕರಗಳಿಂದ, ಆಯಾ ಜಲಾಕರಗಳ ಒಂದೊಂದು ಅಂಶವನ್ನು ತನ್ನಿರಿ.'' ದೇವತೆಗಳು ಪರಶಿವನ ಆಜ್ಞೆಯಂತೆ ಭೂಮಂಡಲದಲ್ಲಿನ ಎಲ್ಲ ಜಲಾಶಯಗಳ ಒಂದೊಂದು ಅಂಶವನ್ನು ತಂದು ಶಿವನ ಮುಂದಿರಿಸಿದರು. ಪರಶಿವನು ಆ ಜಲಗಳ ಮೇಲಣವನ್ನೇ ಒಂದೆಡೆ ಮಾಡಿ ಅದಕ್ಕೆ **'ಬಿಂದುಸರ'** ಎಂದು ನಾಮಕರಣ ಮಾಡಿದನು. ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಜಲಾಶಯಗಳಿಂದ ಬಿಂದು ಬಿಂದುವಿನಂತೆ ನೀರನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಈ ಸರಸ್ಸು ನಿರ್ಮಿಸಿ ಆದುದರಿಂದ ಈ ಸರಸ್ಸಿಗೆ **'ಬಿಂದುಸರ'** ವೆಂಬ ಹೆಸರು ಬಂದಿತು.

ಮಾರ್ಗಶಿರಮಾಸದ ಬಹುಳ ಅಷ್ಟಮಿಯಲ್ಲಿ ಬಿಂದು ಸರೋವರಕ್ಕೆ ಧಾವಿಸಬೇಕು. ಆ ಸರೋವರದ ದಡದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡಿ, ಜಿತೇಂದ್ರಿಯನಾಗಿದ್ದು, ವಿಪ್ಲವಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬಿಂದು

ಸರೋವರದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ, ತನ್ನ ಹೆಸರು, ಗೋತ್ರಗಳನ್ನು ಉಚ್ಚರಿಸಿ ಸಂಕಲ್ಪ ಪೂರೈಸಿ, ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ದೇವ, ಋಷಿ, ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ತರ್ಪಣಕೊಡಬೇಕು. ತನ್ನ ಕುಲದವರಿಗೆ ತಿಲತರ್ಪಣ ಕೊಡಬೇಕು. ಹೀಗೆ ವಿಧಿವತ್ತಾಗಿ ತರ್ಪಣ ನೀಡಿದವರಿಗೆ ಅಶ್ವಮೇಧಯಾಗ ಫಲವಿದೆ. ಪರ್ವಕಾಲಗಳೆನಿಸಿದ-ಗ್ರಹಣಮುಹೂರ್ತ, ವಿಹಮ ಮುಹೂರ್ತ, ಸಂಕ್ರಾಂತಿ, ಅಯನಕಾಲ, ಯುಗಾದಿ, ಎಂಭತ್ತಾರು ಪುಣ್ಯಕಾಲ ಮೊದಲಾದ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಏಕಾಮ್ರಕಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಬಂದು ಅಲ್ಲಿನ ಸದ್ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ದಾನ ಮಾಡಿದರೆ ಅನಂತ ಪುಣ್ಯ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವದು.

ಬಿಂದು ಸರೋವರದ ತೀರದಲ್ಲಿ ಶ್ರಾದ್ಧಮಾಡಿ, ಪಿಂಡಪ್ರದಾನ ಮಾಡಿದರೆ, ಇದರಿಂದ ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ಬಹಳಷ್ಟು ತೃಪ್ತಿಯಾಗುವದು. ಇದಾದನಂತರ ಸ್ಥಿರಮನಸ್ಕನಾಗಿ ಮೌನವ್ರತ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ, ಶಿವಾಲಯಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಾತ್ರಯ ಪೂರೈಸಬೇಕು ದೇವದೇವನಿಗೆ ತುಪ್ಪ, ಹಾಲು, ಸಕ್ಕರೆ ಮೊದಲಾದ ಪಂಚಾಮೃತ ಸಾಮಾನುಗಳಿಂದ ಅಭಿಷೇಕಮಾಡಿ ನಂತರ ಸುಗಂಧ ಕುಂಕುಮ ಲೇಪಿಸಬೇಕು.

ಬಿಲ್ವ, ಕಮಲ, ಪಾರಿಜಾತ, ಮೊದಲಾದ ಪುಷ್ಪಪತ್ರಗಳಿಂದ ಶಿವನನ್ನು ಅರ್ಚಿಸಬೇಕು. ಆಗಮೋಕ್ತಮಂತ್ರಗಳಿಂದ ಶಿವನನ್ನು ಅರ್ಚಿಸುವದು ಶಿವಾರ್ಚನೆಯ ಶ್ರೇಷ್ಠ ವಿಧಾನ. ವೇದಾಧಿಕಾರವಿಲ್ಲದವರು 'ಶಿವಾಯನಮಃ' ಎಂಬ ಶಿವಮಂತ್ರದಿಂದ ಅರ್ಚಿಸಬಹುದು. ಹೀಗೆ ಮಹಾದೇವನನ್ನು ವಿಧ್ಯುಕ್ತವಾಗಿ ಅರ್ಚಿಸಿದವನು, ಗಂಧ, ಪುಷ್ಪ, ಧೂಪ, ದೀಪ, ನೈವೇದ್ಯ, ಉಪಹಾರ, ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ನಮಸ್ಕಾರ, ಸ್ತೋತ್ರ, ಗೀತಾ, ವಾದ್ಯ, ನರ್ತನ, ಜಪ, ಮೊದಲಾದ ವಿಧಿವಿಧಾನಗಳಿಂದ ಸಂತೋಷಪಡಿಸಿ, ಶಿವಪೂಜೆಗೈದವ ಪಾಪಲೇಪ ರಹಿತನಾಗುತ್ತಾನೆ. ತನ್ನ ಕುಲದ ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದು ಪಿತೃಗಳನ್ನೂ ಉದ್ಧರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ದಿವ್ಯರೂಪ ಧಾರಣಮಾಡಿ, ಪುಷ್ಪಕ ವಿಮಾನವನ್ನು ಆರೋಹಿಸಿ, ಕಿನ್ನರ ಕಿಂಪುರುಷರಿಂದ ಸೇವ್ಯಮಾನನಾಗಿ ಶಿವಲೋಕವನ್ನು ಹೊಂದುವನು.

ಶಿವಲೋಕದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿನ ಜನರೊಡನೆ ಒಂದು ಕಲ್ಪದವರಿಗೆ ಸುಖ ಅನುಭವಿಸಿ, ಪುಣ್ಯ ಮುಗಿದ ನಂತರ ಮತ್ತೆ ಭೂಲೋಕಕ್ಕೆ ಬರುವನು. ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ವೇದಗಳನ್ನು ಬಲ್ಲ ಯೋಗಿಶ್ರೇಷ್ಠರ ವಂಶದಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮನಾಗಿ ಜನ್ಮತಾಳುವನು. ಈ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಪಾಶುಪತಯೋಗವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿ ಮುಕ್ತಿ ಹೊಂದುವನು. ದಕ್ಷಿಣಾಯನ, ಉತ್ತರಾಯಣ, ಸಂಕ್ರಾಂತಿ, ಅಶೋಕಾಷ್ಟಮಿ, ಪರ್ವದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಶಿವನ ದರ್ಶನಮಾಡುವವರು ಅವನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಶಿವಲೋಕವನ್ನು ಹೊಂದುವರು. ಏಕಾಮ್ರಕಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿರುವ ಏಕಾಮ್ರೇಶ್ವರ ಎಂದು ಹೆಸರಾಗಿರುವ ಶಿವನನ್ನು ಯಾವದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಂದರ್ಶಿಸಿದರೂ ಪರಮಪದ ಭಾಜನರಾಗುವರು. ಏಕಾಮ್ರಕ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಶಿವನ ಸುತ್ತಲಿನ ಎರಡೂವರೆ ಯೋಜನ ವಿಸ್ತಾರದ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಏಕಾಮ್ರೇಶ್ವರಕ್ಷೇತ್ರ ಎನ್ನುವರು. ಈ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ಶಿವಭಕ್ತರು, ಭುಕ್ತಿ, ಮುಕ್ತಿ ಎರಡನ್ನೂ ಹೊಂದುವರು.

ಏಕಾಮ್ರಕಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಭಾಸ್ಕರೇಶ್ವರ ಎಂಬ ಲಿಂಗವಿದೆ. ಹಿಂದೆ ಆ ಲಿಂಗವನ್ನು ಭಾಸ್ಕರನು ಪೂಜಿಸಿದ್ದ. ಅಲ್ಲಿರುವ ತೀರ್ಥ ಕುಂಡದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿದ ಭಾಸ್ಕರನು ಈಶ್ವರನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ ತನ್ನ ಪಾಪ ಕಳೆದುಕೊಂಡು, ಪುಷ್ಪಕವಿಮಾನವೇರಿ ಶಿವಲೋಕ ಹೊಂದಿದ. ಅಂದಿನಿಂದ ಆ ಶಿವಲಿಂಗಕ್ಕೆ ಭಾಸ್ಕರೇಶ್ವರಲಿಂಗವೆಂದು ಹೆಸರು ಬಂದಿತು.

ಆ ಶಿವಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮುಕ್ತರಾದ ಈ ಜನರು ಒಂದು ಕಲ್ಪದವರೆಗೆ ಭೋಗಭಾಗ್ಯಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿ, ಪುಣ್ಯತೀರದ ನಂತರ ಭೂಲೋಕಕ್ಕೆ ಮರಳಿ, ವೇದ, ವೇದಾಂಗವಿದರಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಶ್ರೇಷ್ಠರ ವಂಶದಲ್ಲಿ ಜನ್ಮ ತಾಳುವರು. ಮುಕ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿ ಲೋಕ ಕಲ್ಯಾಣ ಸಾಧಿಸಿ, ಸಾಧನೆ ಸಂಪೂರ್ಣವಾದ ನಂತರ ಮುಕ್ತಿ ಹೊಂದುವರು.

ಏಕಾಮ್ರಕಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಭಾಸ್ಕರೇಶ್ವರಲಿಂಗವನ್ನು ಅರ್ಚಿಸಿ ಧೂಪ, ದೀಪ, ನೈವೇದ್ಯ, ನಮಸ್ಕಾರ, ಸ್ತೋತ್ರ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸಿದರೆ ಶಿವಲೋಕ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವದು. ಶಿವನನ್ನು ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತವಾಗಿ ಪೂಜಿಸಿದ ಸ್ತ್ರೀ ಸಹ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಫಲವನ್ನು ಪಡೆಯುವಳು.

ಏಕಾಮ್ರೇಶ್ವರಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಶಿವನನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಿದ ಬಳಿಕ ಯಾತ್ರಿಕನು ರುದ್ರಗಣ ಪ್ರಧಾನವಾದ ಚಂಡೀಶ್ವರನ ದರ್ಶನಮಾಡಿ, ನಂತರ ಷಣ್ಮುಖಸ್ವಾಮಿಯನ್ನು ಕಾಣಬೇಕು. ಬಳಿಕ ಗಣಪತಿಯ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ಅವನನ್ನು ನಮಸ್ಕರಿಸಿ, ಅಲ್ಲಿಯೇ ಇರುವ ನಂದಿಕೇಶ, ಸಾವಿತ್ರಿದೇವರ ದರ್ಶನಮಾಡಿ ನಮಸ್ಕರಿಸಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ಶಿವಲೋಕ ಸಂಪಾದಿತ ವಾಗುವದು. ಸರ್ವವಿಧದಲ್ಲೂ ಈ ಏಕಾಮ್ರೇಶ್ವರ ಕ್ಷೇತ್ರ ಕಾಶಿಗೆ ಸದೃಶ. ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಸಾಧನೆಗೈದವಗೆ ಇಲ್ಲಿ ಮುಕ್ತಿ ಖಂಡಿತ.

ವಿರಜಾಕ್ಷೇತ್ರ ವರ್ಣನ

ಬ್ರಹ್ಮ:- ಮುನಿಗಳೇ, ವಿರಜಾದೇವಿ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷಿಯು ವಿರಜ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿರುವಳು. ಈ ವಿರಜಾದೇವಿಯನ್ನು ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಬಾರಿಯಾದರೂ ಭಜಿಸಿ, ನಮಸ್ಕರಿಸಿದವ ಸ್ವಯಂ ಉದ್ಧೃತನಾಗುವನಲ್ಲದೆ ತನ್ನ ಪೂರ್ವಜರನ್ನೂ ಉದ್ಧರಿಸುವನು. ಈ ವಿರಜಾದೇವಿಯ ದರ್ಶನವನ್ನು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಯಾರು ಮಾಡುತ್ತಾರೋ ಅವರ ಹಿಂದಿನ ಏಳು ಪಿತೃಗಳು ಉದ್ಧೃತರಾಗುವರು. ಈ ಪವಿತ್ರಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ದೇವಿಯರ ಸನ್ನಿಧಾನ ಇರುವದು. ಆ ದೇವಿಯರನ್ನು ದರ್ಶನ ಮಾಡಿ ಅರ್ಚನಗೈದರೆ ಶಿವಪ್ರೀತಿ ಉಂಟಾಗುವದು.

ಈ ವಿರಜಾ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ವೈತರಣಿ ಎಂಬ ನದಿ ಇದೆ. ಈ ನದಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿದವನ ಪಾಪಗಳು ಹೇಳ ಹೆಸರಿಲ್ಲವಾಗುವವು. ಈ ವಿರಜಾಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ಶ್ರೀಹರಿಯು ವರಾಹರೂಪದಿಂದ ನೆಲೆಸಿರುವನು. ಇಲ್ಲಿಯ ವರಾಹ ಸ್ವಾಮಿಯನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದವನು ವಿಷ್ಣುಲೋಕ ಪಡೆಯುವನು. ಇಲ್ಲಿರುವ ಕಪಿಲತೀರ್ಥ, ಗೋಗ್ರಹತೀರ್ಥ, ಸೋಮತೀರ್ಥ, ಮೃತ್ಯುಂಜಯ ಅಲಾಬುತೀರ್ಥ, ಕ್ರೋಧತೀರ್ಥ, ವಾಸುಕತೀರ್ಥ, ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರತೀರ್ಥ ಈ ಎಂಟು ತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ವಿಧಿವತ್ತಾಗಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ದೇವತೆಯನ್ನು ನಮಸ್ಕರಿಸಿದವ ಪಾಪ ಮುಕ್ತನಾಗುವನು. ಪುಷ್ಪಕವನ್ನೇರಿ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕ ಪಡೆಯುವನು. ವಿರಜಾಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಶ್ರಾದ್ಧಮಾಡಿ, ಪಿಂಡಪ್ರದಾನ ಮಾಡಿದವನ ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ಅತುಲ ತೃಪ್ತಿ ಉಂಟಾಗುವದು. ವಿರಜಾಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಶರೀರತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿದವನು ನಿಸ್ಸಂಶಯವಾಗಿ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವನು. ಸಮುದ್ರಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಕಪಿಲರೂಪಿ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನೂ, ವಾರಾಹಿದೇವಿಯನ್ನೂ ನೋಡಿದವನು ಸ್ವರ್ಗ ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ಈ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ತೀರ್ಥ ಹಾಗೂ ದೇವಾಲಯಗಳೂ ಇವೆ.

ಸಮುದ್ರದ ಉತ್ತರ ತೀರದಲ್ಲಿ ಉತ್ಕಲ ಎಂಬ ಪವಿತ್ರಕ್ಷೇತ್ರವಿದೆ. ಅದು ಪಾಪ ನಾಶಕವೂ ಮುಕ್ತಿದಾಯಕವೂ ಆಗಿದೆ. ಈ ಉತ್ಕಲ ಕ್ಷೇತ್ರವು ಹತ್ತುಯೋಜನ ವಿಸ್ತೃತವಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ (ತಾರೆಗಿಡ) ವಿಭೀತಕ, ತಿಂದು, ಬೇವು, ಹೊಸನೆಲ್ಲಿ, ಆಗರಂಗಿಡ, ಅಂಜನ, ಆಮ್ರಾತಕ, ಸಿದ್ಧ, ಮುಚಕುಂದ, ಅಶ್ವತ್ಥ, ಮುತ್ತುಗ, ಏಳೆಲೆ ಬಾಳೆ, ಖರ್ಜೂರ, ಅತಿಮಧುರ, ಶ್ರೀಗಂಧ, ಅಗರು, ನ್ಯಗ್ರೋಧ, ಪಾರಿಜಾತ, ಮಂದಾರ, ದೇವದಾರ, ಹೊಂಗೆ, ಅಶ್ವಕರಣ, ಬೂರುಗ, ಸರ್ಜ, ಉತ್ತರಣೆ, ಕಿತ್ತಲೆ, ಧೂಪ, ಮಾವು, ನೆಲ್ಲಿ, ಕರ್ಣಿಕಾರ, ನಾಗಸಂಪಿಗೆ, ಸಂಪಿಗೆ, ನಿಂಬೆ, ಕೋವಿದಾರ, ತಾಳೆ, ಬೇಲ, ಆಲ, ಈಚಲು, ತೆಂಗು, ಪಾಟಲ, ಹಲಸು, ಸಾಲ, ಬಕುಲ, ಪುನ್ನಾಗ, ಅರ್ಜುನ ಅಶೋಕ ಮುಂತಾದ ಮರಗಳು ಸೊಂಪಾಗಿ ಬೆಳೆದಿರುವವು. ಈ ಮರಗಳು ಎಲ್ಲಾ ಋತುಗಳಲ್ಲೂ ಫಲಪುಷ್ಪ ನೀಡುತ್ತವೆ. ಇದಲ್ಲದೆ ಹಿಂತಾಲ, ಅಡಕೆ, ಬಾಳೆವನ, ಮಾದಳ, ಸೀಬೆ, ದಾಳಿಂಬೆ, ಅಂಕೋಲ, ಗಿರಿ, ಕರುಣಾ, ಮಾಲತಿ ಲತೆ, ನೇರಿಳೆ, ಕುಬ್ಜಕ, ಅತಿಮುಕ್ತ, ಕೇದಿಗೆ ವನ, ಕಪ್ಪುಕರವೀರ, ಬಾಣ, ಮಲ್ಲಿಗೆ ಮುಂತಾದ ಬಳ್ಳಿಗಳು, ಹೂವಿನ ವೃಕ್ಷಗಳು ಸಮೃದ್ಧವಾಗಿವೆ. ಅಲ್ಲಿನ ಉದ್ಯಾನಗಳಲ್ಲಿ ಸುಂದರವಾದ ಲತಾಗೃಹಗಳಿವೆ. ಅಲ್ಲಿನ ಸರೋವರಗಳಲ್ಲಿ ಮನೋಹರವಾದ ಬಿಳಿಯ ಹಾಗೂ ಕೆಂಪು ಕಮಲಗಳು, ಕಲ್ಹಾರ ಮುಂತಾದ ಹೂವುಗಳು ಅರಳಿ, ಸುತ್ತಲಿನ ವಾತಾವರಣವನ್ನು ಸುವಾಸಿತವಾಗಿಸಿವೆ. ಅಲ್ಲಿನ ಜನರು ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯ, ಗಾರ್ಹಸ್ಥ್ಯ, ವಾನಪ್ರಸ್ಥ ಮತ್ತು ಸಂನ್ಯಾಸ ಆಶ್ರಮಗಳನ್ನು ತಪ್ಪದೇ ಪಾಲಿಸುತ್ತಿರುವರು. ಆ ಉತ್ಕಲಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಪುರಷೋತ್ತಮನಾದ ನಾರಾಯಣನು ನೆಲೆಸಿದ್ದಾನೆ. ಅವರ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯದಿಂದ ಆ ಪ್ರದೇಶವೆಲ್ಲ ಪುಣ್ಯಭೂಮಿ ಎನಿಸಿದೆ. ಜಗನ್ನಿಯಾಮಕನಾದ ಭಗವಂತನೇ ಅಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದ್ದಾನೆಂದ ಮೇಲೆ ಅಲ್ಲಿನ ಸಮೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳುವುದೇನು! ಎಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನ ಸನ್ನಿಧಾನವಿದೆಯೋ ಅಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲವೂ ಇರುತ್ತದೆ. ಬ್ರಹ್ಮ, ರುದ್ರ, ಅಗ್ನಿ ಮೊದಲಾದ ದೇವಾನುದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲ ಆ ವಿಷ್ಣು ಇರುವಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಾರೆ. ಗಂಧರ್ವರು, ಅಪ್ಸರೆಯರು, ಯಕ್ಷರು, ವಿದ್ಯಾಧರರು, ಸಿದ್ಧರು, ತಾಪಸರು, ವಾಲಖಿಲ್ಯ ಎಂಬ ಮುನಿಗಳು, ಕಶ್ಯಪ ಮೊದಲಾದ ಬ್ರಹ್ಮರು, ನಾಗಪುರುಷರು, ಕಿನ್ನರರು, ಕಿಂಪುರುಷರು ಇವರೇ ಮೊದಲಾದ ಸಕಲ ಸ್ವರ್ಗವಾಸಿಗಳು ಅಲ್ಲಿಯೇ ವಾಸ ಮಾಡುತ್ತಿರುವರು. ಇಷ್ಟು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ; ವೇದ-ವೇದಾಂತಗಳು, ಶಾಸ್ತ್ರಗಳು, ಇತಿಹಾಸ, ಪುರಾಣಗಳು, ಯಜ್ಞಯಾಗಾದಿಗಳು, ಪವಿತ್ರನದಿಗಳು, ಪಾವನತೀರ್ಥಗಳು, ದೇವಾಲಯಗಳು, ಮಹಾಸಾಗರಗಳು, ಅದ್ಭುತ ಬೆಟ್ಟಗಳು, ಇವೆಲ್ಲ ಆ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡಿವೆ. ಇಂತಹ ಅತ್ಯದ್ಭುತವಾದ ದೇವರ್ಷಿ, ಪಿತೃಗಳಿಂದ ಸೇವಿತವಾದ ಆ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡಲು ಯಾರು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವದಿಲ್ಲ! ಪುರುಷೋತ್ತಮನು, ಇವರು ವಿರಜಾನದಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಪುರುಷೋತ್ತಮನ ದರ್ಶನದಿಂದ ಉನ್ನತ ಲೋಕಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುವರು. ಇವರಿಗೆ ಎಂದೂ ನರಕದರ್ಶನವಿಲ್ಲ. ಪುರಷೋತ್ತಮನು ನೆಲೆಸಿರುವ ಪವಿತ್ರವಾದ ಉತ್ಕಲಕ್ಷೇತ್ರದ ಸುತ್ತಮುತ್ತವಾಸ ಕೈ ಗೊಂಡಿರುವ ಪುಣ್ಯಾತ್ಮರ ಜೀವನ ಸಾರ್ಥಕ ಜೀವನ. ಅವರು ಧನ್ಯರು. ವಾಸಿಸುತ್ತಿರುವ ಆ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುವ ಭಾಗ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಮಾನವರು ಧನ್ಯರು. ಸಮಲಂಕೃತನಾದ ಆ ಭಗವಂತನನ್ನು ಅವರು ನಿತ್ಯವೂ ನೋಡುತ್ತಿರುವರು. ದೇವಶ್ರೇಷ್ಠನ ಪ್ರಸನ್ನ ಮುಖಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಅರಳಿದ

ಕಣ್ಣಿಳಿವೆ. ಸುಂದರವಾದ ಕಾಮನ ಬಿಲ್ಲನಂತೆ ಕಾಣುವ ಹುಬ್ಬುಗಳಿವೆ. ಎರಡೂ ನೀಲಕೇಶಪಾಶಗಳು, ಹೊಳೆಯುವ ಕುಂಡಲಗಳು, ಮೃದು ಮಂದಹಾಸ, ಹಾಗೆಲ್ಲ ಚಿಮ್ಮುವ ಭಾಸುರ ದೀಪ್ತಿಯಿಂದ ಶೋಭಿತವಾದ ದಂತಪಂಕ್ತಿ, ಸುಕೋಮಲ ನೀಳನಾಶಿಕ, ಕನ್ನಡಿಯಂತಿರುವ ಕೆನ್ನೆ, ಸುಂದರ ಹಾಗೂ ವಿಶಾಲ ಲಲಾಟ, ಇವುಗಳಿಂದ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತ ಭಕ್ತರ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಹಬ್ಬ ಒದಗಿಸುವತ್ತಿರುವ ಆ ಭಗವಂತನ ಇಂತಹ ದರ್ಶನವನ್ನು ಅಹರ್ನಿಶಿ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಮಾಡುವ ಆ ಉತ್ಕಲ ಕ್ಷೇತ್ರಸ್ಥ ಜೀವಿಗಳ ಪುಣ್ಯಕ್ಕೆ ಎಣೆಯಾವುದು!.

ಇಂದ್ರದ್ಯುಮ್ನ ವೃತ್ತಾಂತ ವರ್ಣನ ಹಾಗೂ ಪುರುಷೋತ್ತಮನ ಮಹಿಮಾ ವರ್ಣನ

ಬ್ರಹ್ಮ:- ಮುನಿಶ್ರೇಷ್ಠರೇ, ಕೇಳಿ, ಹಿಂದೆ ಕೃತಯುಗದಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರದ್ಯುಮ್ನನೆಂಬ ಒಬ್ಬ ಮಹಾರಾಜ, ಇಂದ್ರನಂತೆ ಪರಾಕ್ರಮಿ, ಕುಬೇರನಂತೆ ಶ್ರೀಮಂತ, ಸತ್ಯಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನಂತೆ ಸತ್ಯವಾದಿ, ಪರಿಶುದ್ಧ, ಸಮರ್ಥ, ಶಾಸ್ತ್ರವಿದ, ಸಾತ್ವಿಕ, ಸುಂದರ, ಶೂರ, ಉದಾರಿ, ಆದುದರಿಂದಲೇ ಸುಖಿ. ಅನೇಕ ಯಜ್ಞಯಾಗಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ, ವಿದ್ವಾಂಸರನ್ನು ದಾನ, ದಕ್ಷಿಣೆಗಳಿಂದ ಸಂತೃಪ್ತಗೊಳಿಸಿದ್ದ. ತಾನು ಪಟ್ಟಕ್ಕೆ ಬಂದ ಮೇಲೆ 'ದಸ್ಯು'ಗಳ ಹುಟ್ಟನ್ನು ಅಡಗಿಸಿ ರಾಜ್ಯವಿಸ್ತಾರವನ್ನು ಸಮರ್ಥವಾಗಿ ಪೂರೈಸಿದ. ಶಸ್ತ್ರ, ಶಾಸ್ತ್ರ ಎರಡರಲ್ಲೂ ನಿಷ್ಣಾತ. ಯಾರಿಗೂ ಬಿರುಸುಮಾತು ಆಡಿದವನಲ್ಲ. ಅವನೆಂದೂ ಕೋಪಗೊಂಡಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಸಂಯಮಿ. ಧರ್ಮನಿಷ್ಠ ಶತ್ರುಗಳಪಾಲಿಗೆ ಸೂರ್ಯನಂತೆ ಸಹಿಸಲಾರದ ತೇಜಸ್ಸುಳ್ಳವನು.

ಹೀಗೆ ಗುಣವಂತನಾದ ಆ ಇಂದ್ರದ್ಯುಮ್ನ ಮಹಾರಾಜನಿಗೆ ಒಮ್ಮೆ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಆರಾಧನೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಬಯಕೆ ಉದಿಸಿತು. ತನ್ನೊಳಗೆ ಅವನು ಆಲೋಚಿಸಿದ. 'ದೇವದೇವೋತ್ತಮನಾದ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಆರಾಧಿಸಲು ಯಾವ ಸ್ಥಳ ಪ್ರಶಸ್ಥ? ಯಾವ ತೀರ್ಥ ಯೋಗ್ಯ? ಎಂತಹ ಕ್ಷೇತ್ರ ಉತ್ತಮವಾದುದು?' ಯೋಚಿಸಿ, ಯೋಚಿಸಿ, ಕೊನೆಗೆ ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ಸ್ಥಳದ ಅನ್ವೇಷಣೆಗೆ ಹೊರಟ-ಆ ರಾಜ. ಭೂಮಂಡಲವನ್ನೆಲ್ಲ ತಿರುಗಿದ. ಪಾವನ ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಪರಿಶೀಲಿಸಿದ. ಕೊನೆಗೆ ನಿರ್ಣಯಕ್ಕೆ ಬಂದ 'ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಕ್ಷೇತ್ರವೇ ಶ್ರೇಷ್ಠ' ಎಂಬುದಾಗಿ ತನ್ನ ಸೈನ್ಯ ಪರಿವಾರವನ್ನೆಲ್ಲ ಹೊರಡಿಸಿದ ಪುರುಷೋತ್ತಮಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ. ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತ ಪದ್ಧತಿಯಿಂದ ಋಷಿ, ಮುನಿಗಳ ಸಮ್ಮುಖದಲ್ಲಿ ಅಶ್ವಮೇಧಯಾಗವನ್ನೂ, ಆ ಮಹಾತ್ಮರ ಆಣತಿಯಂತೆ ಮಾಡಿದ. ಭೂರಿದಾನ ದಕ್ಷಿಣೆ ನೀಡಿದ. ಈ ಸುಸಂದರ್ಭದ ಸವಿ ನೆನಪಿಗಾಗಿ ದೊಡ್ಡ ದೇವಾಲಯವನ್ನು ಅಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಿಸಿದ. ಒಳಗೆ ಸಂಕರ್ಷಣ, ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ, ಸುಭದ್ರಾ ದೇವಿಯರನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿಸಿದ. ಅಲ್ಲಿಯೇ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಐದು ತೀರ್ಥಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿದ. ತನ್ನ ಮುಂದಿನ ಜೀವನವನ್ನು ಆ ಪ್ರಶಾಂತ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿಯೇ ಕಳೆಯಲುತೀರ್ಮಾನಿಸಿ, ಸ್ನಾನ, ದಾನ, ತಪಸ್ಸು, ಹೋಮ ದೇವತಾಭಿಷೇಕ ಮುಂತಾದ ವಿಧಿವಿಧಾನಗಳಿಂದ ನಿತ್ಯವೂ ಪುರುಷೋತ್ತಮನನ್ನು ಆರಾಧಿಸಿದ, ತಾನು ಬದುಕಿರುವವರೆಗೂ. ಶ್ರೀಹರಿಯ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ನೇರವಾಗಿ ಮುಕ್ತಿಮಂದಿರವನ್ನೇ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ.

ಇಂದ್ರದ್ಯುಮ್ನ ಮಹಾರಾಜನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿಸಿದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದವನು ಅಲ್ಲಿನ ತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಅರ್ಚನೆಗೈದವನು ಮುಕ್ತಿ ಪಡೆಯುವ ಎಂಬುದರಲ್ಲಿ ಒಂದೂ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ.

ಮುನಿಗಳು:- ಬ್ರಹ್ಮನ್, ಇಂದ್ರದ್ಯುಮ್ನ ರಾಜನು ಪುರುಷೋತ್ತಮಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಏಕೆ ಬಂದ? ಅಲ್ಲಿ ದೇವಾಲಯವನ್ನು ಏಕೆ ಕಟ್ಟಿಸಿದ? ರಾಮ, ಸುಭದ್ರೆ ಇವರ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಆತ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿಸಿದನಂತೆ ಅದು ಹೇಗೆ? ಎಲ್ಲ ವಿಷಯವನ್ನು ನಿರೂಪಿಸಿರಿ.

ಬ್ರಹ್ಮ:- ವಿಪ್ರೋತ್ತಮರೇ, ನಿಮ್ಮ ಪ್ರಶ್ನೆ ಸಮೀಚೀನವಾಗಿದೆ. ಇಂದ್ರದ್ಯುಮ್ನ ರಾಜನ ಚಾರು ಚರಿತೆಯನ್ನು ನಿಮ್ಮ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಉತ್ತರವಾಗಿ ಬಿತ್ತರಿಸುವೆ ಕೇಳಿರಿ.

ಹಿಂದೆ, ಉಜ್ಜಯಿನಿ ಎಂಬ ಪಟ್ಟಣ, ಗೋರೂಪ ಧರಿಸಿದ ಭೂದೇವಿಗೆ ಅದು ಮಧ್ಯ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿರುವದು. ಇಂತಹ ಆ ಉಜ್ಜಯಿನಿಯಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರದ್ಯುಮ್ನ ಎಂಬ ರಾಜನಿದ್ದ. ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ಮಕ್ಕಳಂತೆ ಪ್ರೇಮದಿಂದ ಸಲಹುತ್ತಿದ್ದ. ಅಂತೆಯೇ ಆ ರಾಜನ ಪ್ರಜೆಗಳು ಸುಖಿಗಳೂ, ಆರೋಗ್ಯವಂತರೂ, ದೃಢಕಾಯರೂ ಆಗಿದ್ದರು. ಆ ಉಜ್ಜಯಿನಿಯಲ್ಲಿ ತ್ರಿಪುರಾಸುರನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿದ ತ್ರಿಲೋಚನನು ಮಹಾಕಾಲ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ನೆಲೆಸಿದ್ದಾನೆ. ಅಲ್ಲಿ ಪಾಪನಾಶಕವಾದ 'ಶಿವಕುಂಡ'ವೆಂಬ ತೀರ್ಥವಿದೆ. ಆ ಶಿವಕುಂಡತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ, ತರ್ಪಣ ನೀಡಿದವರು ಶಿವನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಸದ್ಗತಿ ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಶ್ರೀಹರಿಯೇ ಆ ನಗರದಲ್ಲಿ ಗೋವಿಂದಸ್ವಾಮಿ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ನೆಲೆಸಿದ್ದಾನೆ. ಈ ಗೋವಿಂದಸ್ವಾಮಿಯ ದರ್ಶನ ಮಾಡಿದವರ ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದು ಪಿತೃಗಳು ಉದ್ಧರಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಾರೆ. ಗೋವಿಂದಸ್ವಾಮಿಯ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಅವನಲ್ಲಿ ಅತಿಶಯ ಭಕ್ತಿ ಇರಿಸಿದವರು, ವಿಷ್ಣುಲೋಕವನ್ನೇ ಹೊಂದುತ್ತಾರೆ. ಈ ವಿಷ್ಣುಲೋಕದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕಲ್ಪದವರೆಗೆ ವಾಸಮಾಡಿ, ಬೇಕುಬೇಕಾದ ಭೋಗಭಾಗ್ಯಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾರೆ. ಪುಣ್ಯ ಕಳೆದನಂತರ, ಭೂಲೋಕಕ್ಕೆ ಮರಳಿ, ಯೋಗಿಗಳ ಕುಲದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿ ತತ್ವಾರ್ಥಬಲ್ಲ ಪಂಡಿತನಿಂದ ಉಪದಿಷ್ಟರಾಗಿ ಕೊನೆಗೆ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವರು.

ಈ ಉಜ್ಜಯಿನಿ ಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಇನ್ನೂ ಒಂದು ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವಿದೆ. ಈ ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮ ಸ್ವಾಮಿ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ವಿಷ್ಣುವು ನೆಲೆಸಿರುವನು. ಈ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮಸ್ವಾಮಿಯ ದರ್ಶನ ಮಾಡಿದ ಯಾರೇಆಗಲಿ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಫಲವನ್ನು ಪಡೆಯುವರು. ಇಂದ್ರಾದಿ ದೇವತೆಗಳು ಸಹ ಭಕ್ತರಿಗೆ ಇಷ್ಟಾರ್ಥ ಅನುಗ್ರಹಿಸುತ್ತ ಆ ನಗರದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದ್ದಾರೆ. ಇಂತಹ ದೇವಾಧಿದೇವತೆಗಳು ವಾಸಮಾಡಿದ ಪುಣ್ಯಕರವಾದ ನಗರವನ್ನು ಆಳುತ್ತಲಿದ್ದ-ರಾಜಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ಆ ಇಂದ್ರದ್ಯುಮ್ನ. ಇಂದ್ರನ ಅಮರಾವತಿಯಂತೆ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಿತ್ತು ಆ ಮಹಾತ್ಮನಾದ ಇಂದ್ರದ್ಯುಮ್ನ ಮಹಾರಾಜ ಆಳುತ್ತಿದ್ದ ಉಜ್ಜಯಿನಿನಗರ. ರಾಜನು, ಸಕಲ ರಾಜ ಲಕ್ಷಣಗಳಿಂದ ಶೋಭಿತನಾಗಿದ್ದ. ಆನೆ, ಕುದುರೆ, ರಥ, ರತ್ನಗಂಬಳಿ, ಪಿತಾಂಬರ ಮೊದಲಾದ ಅನರ್ಘ್ಯವಸ್ತುಗಳು ಆ ರಾಜನಲ್ಲಿ ಅಮಿತ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಇದ್ದವು. ಅತುಲ ಸಂಪತ್ತುಳ್ಳವನಾಗಿದ್ದರೂ ಲೋಭಿಯಾಗಿರಲಿಲ್ಲ, ಆ ಮಹಾರಾಜ. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ, ವಿದ್ವಾಂಸರಿಗೆ, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಭೂರಿದಾನ ದಕ್ಷಿಣೆನೀಡಿ ಕಲೆ, ವಿದ್ಯೆಗಳನ್ನು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಿದ್ದ. ಸ್ವಯಂ ದೊಡ್ಡದೊಡ್ಡ ವೇದವಿಶಾರದರನ್ನು ಬರಮಾಡಿಕೊಂಡು, ತಂತ್ರ, ಆಗಮ, ಇತಿಹಾಸ, ಪುರಾಣ, ಆರು ವೇದಾಂಗಗಳು, ಧರ್ಮ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳು ಮುಂತಾದವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಕುಲಂಕುಷವಾಗಿ ವಿಮರ್ಶಾತ್ಮಕ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದ. ಹೀಗೆ ಉತ್ತಮ ತಿಳುವಳಿಕೆಗಳನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿ ನಂತರ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯನಾಗಿ ಇರಲು ಇಚ್ಛಿಸಿದ. ಮುಕ್ತಿಗೆ ಸಾಧನೆಗಳನ್ನು ಅನ್ವೇಷಿಸಹತ್ತಿದ. ಸದಾಸರ್ವದಾ ನಾರಾಯಣನನ್ನು ನಾನು ನೋಡುವದು ಹೇಗೆ? ಎಂದು?

ಪರ್ಯಾಲೋಚಿಸಿದ. ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರನ್ನು, ಪುರೋಹಿತರನ್ನು ಭಗವಂತನನ್ನು ಬಲ್ಲ ಮಹಾತ್ಮರನ್ನು ತನ್ನ ಮನೆಗೆ ಬರಮಾಡಿಕೊಂಡ. ಅವರನ್ನು ಸತ್ಕರಿಸಿ, ಪೂಜಿಸಿ, ಸಂತೋಷಪಡಿಸಿ ಅವರಿಂದ ಸಲಹೆಗಳನ್ನು ಪಡೆದ. ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿಯೇ ನೆಲೆಸಿ ಭಗವಂತನ ಮಂದಿರಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ ಭಗವದಾರಾಧನೆಮಾಡಿ, ಮೋಕ್ಷಪಡೆಯುವದೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದ. ಇಂದ್ರದ್ಯುಮ್ನ ಹೊರಟಾಗ ಅವನ ಪ್ರೀತ್ಯಾಸ್ಪದ ಪರಿವಾರವೆಲ್ಲ ಇಂದ್ರದ್ಯುಮ್ನನನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿರಲಾರದೆ ಹಿಂಬಾಲಿಸಿತು. ಸೈನಿಕರೂ ಹೊರಟರು. ರಾಜ ಎಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಅವನ ರಕ್ಷಣೆ ತಮ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯ ಎಂಬಂತೆ ಅಸ್ತ್ರವಿದ್ಯೆಗಳಲ್ಲಿ ಪಂಡಿತರಾದ ಮಹಾರಥರು ವಿನಮ್ರರಾಗಿ ಇಂದ್ರದ್ಯುಮ್ನನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿದರು. ಮಹಾರಾಜ ಬೇಡಬೇಡವೆಂದರೂ ಅಂತಃಪುರದಲ್ಲಿನ ಸಕಲ ಜನಸಮೂಹ ಮಹಾರಾಜನನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ನಡೆಯಿತು. ರಾಜನ ಹಿಂದೆ ನಡೆದ ಆ ಜನಸ್ತೋಮದಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೂ, ಕ್ಷತ್ರಿಯರೂ, ವೈಶ್ಯರೂ, ವರ್ತಕರೂ, ಆಯುಧಗಳನ್ನು ಮಾರುವವರು, ತಾಂಬೂಲ ವಿಕ್ರಯದಿಂದ ಜೀವಿಸುವವರು, ಹುಲ್ಲನ್ನು ಮಾರುವವರು, ಸೌದೆ ಮಾರಿ ಬದುಕುವವರು, ನರ್ತಕರು, ನರ್ತಕಿಯರು, ಕಾಯಿಪಲ್ಲೆ ಮಾರುವವರು, ಹೂಹಣ್ಣು ಮಾರುವವರು, ಅಗಸರು ಎಲ್ಲರೂ ರಾಜನ ಹಿಂದೆ ಹೊರಟರು. ಕೆಳವರ್ಗದ ಜನರೂ ರಾಜನಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ನಿಷ್ಠೆ ತೋರಿಸಿ, ಅವನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿಯೇ ಹಿಂಬಾಲಿಸಿದರು. ಗೋವಳರೂ, ಕ್ಷೌರಿಕರೂ ದರ್ಜಿಗಳೂ, ಕುರಿಕಾಯುವವರೂ, ಆಡುಕಾಯುವವರೂ, ಹಂಸಗಳನ್ನು ಅಡಿಸುವವರೂ, ಹಿಟ್ಟುಮಾರುವವರೂ, ಉಪ್ಪು ಬೆಲ್ಲ ಮಾರುವವರೆಲ್ಲರೂ ರಾಜನ ಹಿಂದೆ ಹೊರಟರು. ಇನ್ನು ಕೆಳವರ್ಗದವರಾದ ಬೆತ್ತ, ದೊಣ್ಣೆ ಮಾರುವವರು, ಹೆಂಡ, ಸಾರಾಯಿ ಮಾರಿ ಜೀವಿಸುವವರು, ಕರ್ಣಿಕರು, ಪ್ರದೇಶದಿಂದ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ವರ್ತಮಾನ ಮುಟ್ಟಿಸುವವರು, ತಿತ್ತಿರಿಪಕ್ಷಿ, ಲಾವಿಗೆ ಹಕ್ಕಿ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಆಡಿಸಿ ಜೀವಿಸುವವರು, ಮರಗಳ ವೈದ್ಯರು, ಪಶುವೈದ್ಯರು, ಮನುಷ್ಯವೈದ್ಯರು ಮೊದಲಾದವರೆಲ್ಲ ರಾಜನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿದರು. ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿನ ಎಲ್ಲ ಜನ ತಂದೆಯನ್ನು ಮಗ ಅನುಸರಿಸುವಂತೆ ಪಟ್ಟಣಿಗರಿಗೆಲ್ಲ ಪಿತೃಸ್ಥಾನಾಪನ್ನನಾದ ಆ ಇಂದ್ರದ್ಯುಮ್ನನನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿದರು. ಮಹಾರಾಜನು ಲಕ್ಷೋಪಲಕ್ಷ ಜನಸಮುದ್ರದಿಂದ ಕೂಡಿಕೊಂಡು, ದಕ್ಷಿಣ ಸಮುದ್ರದ ದಡಕ್ಕೆ ಬಂದ. ಸಮುದ್ರವನ್ನು ವೀಕ್ಷಿಸಿದ. ಸಮುದ್ರವು ಅನರ್ಘ್ಯರತ್ನಗಳ ತವರು ಮನೆಯಾಗಿದ್ದಿತು. ಅನೇಕ ಜಲಚರ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಆವಾಸಸ್ಥಾನವೆನಿಸಿದ್ದಿತು. ಅತ್ಯಂತ ಆಳವಾದುದು ಗಂಭೀರವಾಗಿ ಧ್ವನಿಗೈಯ್ಯುವಂಥಹದು. ಮೇಘರಾಶಿಯಂತೆ ಕೃಷ್ಣವಂಶ ತಳೆದುದು ಆಗಿದ್ದಿತು. ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಮೀನು, ಆಮೆ, ಶಂಖ, ಚಿಪ್ಪು, ಮುತ್ತುಗಳಂಥ ಸಣ್ಣ ಪ್ರಾಣಿಗಳಲ್ಲದೆ, ಮೊಸಳೆ, ತಿಮಿಂಗಲ, ಚೇಳು, ಕೆಂಪುಮೀನು, ಭಾರಿ ವಿಷದ ಸರ್ಪಗಳು ಇವೆಲ್ಲವು ಇದ್ದವು.

ಈ ಅದ್ಭುತವಾದ ಸಮುದ್ರವು ಶ್ರೀಮನ್‌ನಾರಾಯಣನ ಶಯನಸ್ಥಾನವು, ಸಕಲ ನದಿಗಳ ಸಂಗಮಸ್ಥಾನ, ಸಕಲ ತೀರ್ಥಗಳ ಸಮಾಗಮ ಸ್ಥಾನ. ಈ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ನೋಡಿ ರಾಜನಿಗೆ ಪರಮ ಸಂತೋಷವೆನಿಸಿತು. ಸಮುದ್ರದ ದರ್ಶನದಿಂದ ಸಾತ್ವಿಕರು ಸಂತೋಷ ಹೊಂದುತ್ತಾರೆ. ದೇವತೆಗಳು ಅಮರತ್ವವನ್ನು ಪಡೆದ ಅಮೃತವನ್ನು ಕರುಣಿಸಿದ್ದು ಈ ಸಮುದ್ರವೇ. ಇಂತಹ ಸಾಗರದ ತೀರದಲ್ಲಿ ಮಹಾರಾಜನು ತನ್ನ ವಾಸಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಪರಿಸರವನ್ನು ಹುಡುಕಲಾರಂಭಿಸಿದ. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸಾಲುಮರಗಳು,

ಗಿಡಬಳ್ಳಿಗಳು ಬೆಳೆದು ನಿಂತಿದ್ದವು ಸರ್ಜ, ಕಾಶ್ಮರಿ, ಬೂರುಗ, ಸುರಹೊನ್ನೆ, ತಾರೆಮರ, ಕುಂಭಿಕಣ, ಆಳಲೆ, ಧೂಪ, ಚಂದನ, ಗಂಧ, ಅರಗು, ನಿಂಬೆ, ಹುಣಸೆ, ಕೆಂಪುಚಂದನ ಮೊದಲಾದ ಗಿಡಮರ ಬಳ್ಳಿಗಳು ಅಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಇದ್ದವು. ಈ ಮರಗಳಲ್ಲಿ ಬೀಡು ಬಿಟ್ಟಿರುವ ಪಾರಿವಾಳ, ಗಿಳಿ, ಗುಬ್ಬಿ, ಕಾಕೋಲ, ಬಹುಪುತ್ರ, ದುಂಬಿ, ಚಾತಕ, ಹಾರೀತ, ಖಂಡರೀಟ, ಮೈನಾ, ನವಿಲು ಮೊದಲಾದ ಹಕ್ಕಿಗಳು ಇಂಪಾಗಿ ಧ್ವನಿಗೈಯುತ್ತ ಸಂತಸದಿಂದ ವಾಸಮಾಡಿದ್ದವು. ವಿದ್ಯಾಧರರು ವಿಹರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಸಿಂಹ, ಕಾಡುಹಂದಿ, ಕಾಡುಕೋಣ, ಕೃಷ್ಣಸಾಗರ, ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಾಣಿಗಳು, ಹುಲಿ, ಕೊಬ್ಬಿದ ಸಲಗ ಮುಂತಾದ ಕಾಡುಪ್ರಾಣಿಗಳು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. ಈ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಮುನಿಗಳು ತಪಸ್ಸನ್ನಾಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಇಲ್ಲಿರುವ ಪುರುಷೋತ್ತಮನನ್ನು ಬಗೆಬಗೆಯ ರೀತಿಯಿಂದ ಆರಾಧಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಇಂತಹ ತ್ರಿಲೋಕ ವಂದ್ಯವಾದ ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಇಂದ್ರದ್ಯುಮ್ನ ರಾಜನು ನೋಡಿದ.

ಮುನಿಗಳು:- ಬ್ರಹ್ಮನ್, ಇಂದ್ರದ್ಯುಮ್ನ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು, ಬಲರಾಮನನ್ನು, ಸುಭದ್ರಾದೇವಿಯನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿಸುವದಕ್ಕಿಂತ ಮೊದಲು, ಆ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮನ ವಿಗ್ರಹ ಇರಲಿಲ್ಲವೇ?

ಬ್ರಹ್ಮ:- ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನುಹಿಂದೆ, ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯು ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಕುರಿತು ಮಾಡಿದ್ದಳು. ಅವಳ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಉತ್ತರಿಸುತ್ತ ಭಗವಂತ ಹೀಗೆ ನುಡಿದ:- 'ಭೂಲೋಕವು ಬಹು ಆಶ್ಚರ್ಯಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುವಂತಹದು. ಜನರು ಅಜ್ಞಾನಜನ್ಯವಾದ ಕಾಮ ಕ್ರೋಧಗಳಿಂದ, ಬಳಲುತ್ತಿರುವದು. ಅವರು ಈ ಸಂಸಾರಪಾಶದಿಂದ ಮುಕ್ತರಾಗಲು ನಾನೊಂದು ಉಪಾಯವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದ್ದೇನೆ ಆ ಉಪಾಯವೆಂದರೆ ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿನ ಪುರುಷೋತ್ತಮಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಇರುವ ನನ್ನನ್ನು ಉಪಾಸಿಸುವದು. ಜನರ ಉದ್ಧಾರಕ್ಕಾಗಿ ನಾನೇ ಅಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಮಾ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಸನ್ನಿಹಿತನಾಗಿದ್ದೇನೆ. ಅಂತೆಯೇ ಅಲ್ಲಿನ ಸುತ್ತುಮುತ್ತಲ ಪರಿಸರವೆಲ್ಲ ''ಪುರುಷೋತ್ತಮಕ್ಷೇತ್ರ''ವೆಂದು ಖ್ಯಾತವಾಗಿದೆ. ಹಿಂದೆ ಪ್ರಳಯಕಾಲ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದಾಗ, ಸಮಸ್ತಪ್ರಪಂಚ ನಾಶಕ್ಕೊಳಗಾಯಿತು. ಜಗತ್ತೆಲ್ಲ ಅಂಧಃಕಾರದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿತು. ಪರಮಾತ್ಮನು ಮಾತ್ರ ವಾಸದೇವ ಅವತಾರದಿಂದ ತನ್ನ ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ಬೆಳಗುತ್ತ ಸಮುದ್ರಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಯೋಗನಿದ್ರೆಗೈಯುತ್ತಿದ್ದ. ಆಗ ಅವನ ನಾಭಿಕಮಲದಿಂದ ಸುಂದರವಾದ ಹೊಂದಾವರೆಯೊಂದು ಹೊರಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಿತು. ಉದ್ಭವಿಸಿದ ಅದರಿಂದ ಜಗತ್ತಿಗೆ ಪಿತಾಮಹನಾದ ಬ್ರಹ್ಮ ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ, ಪಂಚಭೂತಗಳನ್ನು ಭಗವಂತನ ಆದೇಶದಂತೆ. ಸೃಷ್ಟಿಕ್ರಮವನ್ನು ಪರ್ಯಾಲೋಚಿಸಿ, ಸ್ಥೂಲ, ಸೂಕ್ಷ್ಮ, ಸ್ಥಾವರ, ಪರ ಚತುರ್ವಿಧ ಪ್ರಪಂಚ ಸೃಷ್ಟಿಗೈದು ನಾನಾ ಪ್ರಕಾರದ ಪ್ರಜಾಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದ. ಮರೀಚಿ ಮೊದಲಾದ ಮುನಿಗಳು, ದೇವತೆಗಳು, ದಾನವರು,ಯಕ್ಷರು, ವಿದ್ಯಾಧರರು, ಕಿನ್ನರ ಕಿಂಪುರುಷರೇ ಮೊದಲಾದವರು, ಗಂಗೆ ಮೊದಲಾದ ನದಿಗಳು, ಯೋನಿಜರಾದ ಮಾನವ ಸಂತತಿ, ಅಂಡಜವೆನಿಸುವ ಪಶುಪಕ್ಷಿಗಳು, ಸ್ವೇದಜ ಎನಿಸದ (ಬೆವರಿನಿಂದ ಜನಿಸುವ) ಕ್ರಿಮಿಗಳು, ಉದ್ಭಿಜ (ಭೂಮಿಯನ್ನು ಭೇದಿಸಿ ಮೇಲೆ ಬರುವ) ಮರಗಿಡ ಮೊದಲಾದವುಗಳು ಬ್ರಹ್ಮನ ಸೃಷ್ಟಿಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಒಳಗಾದವುಗಳು. ಇರುವೆಯಿಂದ ಆರಂಭಿಸಿಕೊಂಡು ಆನೆ, ತಿಮಿಂಗಲುವರೆಗಿನ ಸಮಸ್ತ ಚಿಕ್ಕ, ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ತೃಣದಿಂದ ಆರಂಭಿಸಿ, ಗಗನ ಚುಂಬಿಯಾದ ಬಗೆಬಗೆಯ ವೃಕ್ಷಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ.

ಅನಂತರ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು, ತನ್ನ ಶರೀರವನ್ನೇ ಇಬ್ಬಾಗಿಸಿಕೊಂಡ. ಒಂದು ಭಾಗ ಸ್ತ್ರೀಶರೀರವೆನಿಸಿದರೆ ಇನ್ನೊಂದು ಭಾಗ ಪುರುಷ ಶರೀರವೆನಿಸಿತು. ಅಂದಿನಿಂದಲೇ ಸ್ತ್ರೀಪುರುಷರ ಮಧುರಮಿಲನ ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಸೃಷ್ಟಿಕಾರ್ಯವು ವೇಗವಾಗಿ ಮುಂದುವರಿಯಿತು. ಇಷ್ಟಾದ ನಂತರ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಮಾರ್ಗದರ್ಶನಕ್ಕಾಗಿ ವಾಸುದೇವ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸಿದ. ಭಗವಂತನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷನಾದ. ಅವನೆದುರು ಬ್ರಹ್ಮ ಹೀಗೆ ಕೇಳಿದನು- 'ದೇವೇಶ ಸ್ವರ್ಗಾದಿ ಉನ್ನತಲೋಕ ಹೊಂದಲು ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ತಪಸ್ಸು, ಯಜ್ಞ, ಯೋಗ ಮೊದಲಾದ ಕಠಿಣ ಸಾಧನಗಳು ವಿವೃತ್ತವಾಗಿವೆ ಜನಗಳ ಸೌಲಭ್ಯಕ್ಕಾಗಿ. ಮೇಲಿನ ಲೋಕಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುವ ಸುಲಭಸಾಧನಗಳಿದ್ದರೆ ದಯವಿಟ್ಟು ಅವುಗಳನ್ನು ಲೋಕಹಿತಕ್ಕಾಗಿ ಉಪದೇಶಿಸು. ಈ ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪವಿತ್ರತಮವೂ, ಅತ್ಯುತ್ತಮವೂ, ಅಸದೃಶ್ಯವೂ ಆದ ಸಾಧನಾಕ್ಷೇತ್ರ ಒಂದನ್ನು ನಿರ್ದೇಶಿಸು.

ಬ್ರಹ್ಮನ ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ, ಕರುಣಾಶಾಲಿಯಾದ ಭಗವಂತನು ಮುಗುಳು ನಗುತ್ತ ನುಡಿದ, 'ಎಲೈ ಬ್ರಹ್ಮನೆ, ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ನೀನು ಕೇಳಿದಂತಹ ಕ್ಷೇತ್ರ ಒಂದಿದೆ. ಗೋ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಕ್ಷೇಮವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ, ಸುಲಭವಾಗಿ ಉನ್ನತ ಸ್ಥಾನಗಳಿಸಲು ಸಾಧನ ವೆನಿಸುವ ಮಹಾಪುಣ್ಯಪ್ರದವಾದ ಈ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಹೆಸರು ಪುರುಷೋತ್ತಮಕ್ಷೇತ್ರವೆಂದು ದೇವತೆಗಳು, ಋಷಿಗಳು, ಸನಕ, ಸನಾತನ, ಸನಂದ, ಸನತ್ಕುಮಾರ ಎಂಬ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಗಳು, ಸಿದ್ಧರು, ಗಂಧರ್ವರು, ಯಕ್ಷರು, ಸರ್ಪಗಳು, ದಾನವರು, ನಾಥಕುಮಾರರು ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಎಲ್ಲ ಜೀವ ಗಣಗಳಿಗಿಂತಲೂ ವಾಸುದೇವನು ಉತ್ತಮ ಪುರುಷ ಎನಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಆದುದರಿಂದಲೇ, ಅವನಿಗೆ ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಎಂಬ ಸಾರ್ಥಕ ಹೆಸರಿದೆ.'

ಈ ಪುರುಷೋತ್ತಮನು ನೆಲೆಸಿರುವದರಿಂದ ಆ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಕ್ಷೇತ್ರ ಎಂದು ಹೆಸರು ಬಂದಿದೆ. ಈ ಕ್ಷೇತ್ರವು ದಕ್ಷಿಣ ಸಾಗರದ ತೀರದಲ್ಲಿ ಇದೆ. ಇದರ ವಿಸ್ತಾರ ಹತ್ತು ಯೋಜನ. ಈ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಆಲದಮರ ಒಂದಿದೆ. ಈ ಮರಕ್ಕೆ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿದವರ ಪಾಪಗಳೆಲ್ಲವೂ ದೂರದೂರ. ಅವರು ವಿಷ್ಣುಲೋಕ ಪಡೆಯುವಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಈ ಆಲದಮರದ ನೆರಳಿನಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನನ್ನು ನೆನೆಯುತ್ತ ಕೂಡುವವನು ಮಹಾಪಾಪಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಈ ಆಲದ ಮುಂದೆ ದಕ್ಷಿಣ ದಿಕ್ಕಿಗೆ ಕೇಶವನ ದೇವಾಲಯವಿದೆ. ಧರ್ಮವೇ ವಿಗ್ರಹ ತಳೆದು ಇಲ್ಲಿ ನಿಂತತೆ ಈ ದೇವಾಲಯವು ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಿದೆ. ಈ ದೇವಾಲಯದ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವೆಂದರೆ-ಇಲ್ಲಿ ಸ್ವಯಂ ಶ್ರೀಹರಿಯೇ ತನ್ನ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಈ ವಿಗ್ರಹದ ದರ್ಶನಮಾಡಿದವರು ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ಪಾಪಿಗಳಾಗಿದ್ದರೂ ವಿಷ್ಣುಲೋಕ ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ಮಹಾಪಾಪಿಷ್ಠರೂ ಸಹ ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಸಾಧನೆ ಇಲ್ಲದೆ ಮೋಕ್ಷಪಡೆಯುತ್ತಿರುವದನ್ನು ಕಂಡ ಯಮಧರ್ಮ ಕಸಿವಿಸಿ ಗೊಂಡ. ಒಂದು ದಿನ ನಾನಿರುವಲ್ಲಿಗೆ ಆಗಮಿಸಿದ. ವಿನಯದಿಂದ ಶಿರಬಾಗಿ ನುಡಿದ:- ''ಸ್ವಾಮಿ, ಕ್ಷೀರಶಾಯಿಯಾದ ನಿನಗೆ ಅನಂತ ವಂದನೆಗಳು. ನೀನು ಜಗತ್ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತನು, ವಾಸುದೇವಮೂರ್ತಿಯು; ಸರ್ವಜ್ಞನು, ನಿತ್ಯನು, ಜಗತ್ತಿನ ಸ್ಥಿತಿಲಯಗಳನ್ನು ನಿಯಮಿಸುವವನು, ಸಕಲ ಚೇತನಾ ಅಚೇತನವಾದ ಪ್ರಪಂಚ ಆಗುಹೋಗುಗಳ ನಿಯಂತ್ರಕ. ಅಣುವಿನಿಂದ ಹಿಡಿದು ಬೃಹದ್ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದವರೆಗಿನ ಸ್ಥೂಲ-ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ವ್ಯಾಪಿಸಿ ಇರುವ ವಿರಾಟ್‌ಸ್ವರೂಪ. ಹೇ ದೇವ ದೇವ, ನಿನಗೆ ನನ್ನ

ನಮಸ್ಕಾರಗಳು. ಶ್ರೀವತ್ಸಾಂಕಿತಧಾರಿಯಾದ ಹೇ ವಾಸುದೇವನೆ, ನಿನ್ನ ಪಾದಪದ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಇದೋ ನನ್ನ ವಂದನೆಗಳು. ನೀನು ಉತ್ಪತ್ತಿ ವಿನಾಶರಹಿತ. ನಿನ್ನ ಶರೀರಕ್ಕೂ ನಿನಗೂ ಅಂತರವಿಲ್ಲದವ. ಪ್ರಕೃತಿಗಿಂತ (ಪ್ರಕೃತ್ಯಭಿಮಾನಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಗಿಂತ) ಶ್ರೇಷ್ಠ. ಜೀವರ ಅಸ್ವಸ್ಥ, ಸುಖಸಾಧನೆ ಎಲ್ಲ ನಿನಗೆ ಸೇರಿದ್ದು. ನಿನ್ನ ಸಂಕಲ್ಪದಂತೆ ನಡೆವುದು ಎಲ್ಲವೂ.

ಹೀಗೆ ಭಗವಂತನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿದ ಯಮಧರ್ಮ ವಿನೀತ ವೇಷದಿಂದ ಕೈಮುಗಿದು ದೂರದಲ್ಲಿ ನಿಂತ. ಯಮನನ್ನು ನಾನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದೆ. ''ಯಮಧರ್ಮ, ನನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದ ನಿಮಿತ್ತವೇನು?''

ಯಮಧರ್ಮ:- ಹೇ ದೇವೇಶ, ಏನೆಂದು ಬಣ್ಣಿಸಲಿ ನನ್ನ ದುಃಖವನ್ನು? ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪುರುಷೋತ್ತಮಕ್ಷೇತ್ರವೆಂಬ ಪರಮಪವಿತ್ರವಾದ ಕ್ಷೇತ್ರ ಒಂದಿದೆಯಷ್ಟೆ! ಆ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಇರುವ ನಿನ್ನ ವಿಗ್ರಹವು ಅತ್ಯದ್ಭುತ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಎಸಗುತ್ತಿದೆ: ಇಂದ್ರನೀಲ ಮಣಿಯ, ಆ ನಿನ್ನ (ವಿಷ್ಣುವಿಗ್ರಹ)ವನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ, ದರ್ಶನಮಾಡಿ, ಅರ್ಚನೆಗೈದು; ಪಾಪಿಗಳೂ ಸಹ ವೈಕುಂಠವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ನರಕಲೋಕ ಖಾಲಿಯಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲಿನ ಕೆಲಸಗಾರರೆಲ್ಲ ಕೆಲಸವಿಲ್ಲದವರಾಗಿದ್ದಾರೆ, ವೈಕುಂಠಲೋಕ ಭೂಲೋಕದ ಜನರಿಂದ ತುಂಬಿ ತುಳುಕುತ್ತಿದೆ. ಜನರಿಗೆ ವೈಕುಂಠಲೋಕ ಪ್ರಾಪ್ತಿ ಎಂಬುದು ಅಸಾಧಾರಣ ವಿಷಯ ಎನಿಸಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲರೂ ನೇರವಾಗಿ ಪುರುಷೋತ್ತಮ ತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಾರೆ. ನಿನ್ನ ವಿಗ್ರಹದ ದರ್ಶನ, ಸ್ಪರ್ಶನ ಪೂಜಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ನರಕದ ಕಡೆಗೆ ಹೊರಳಿಯೂ ಸಹ ನೋಡದೆ, ನೇರವಾಗಿ ವೈಕುಂಠ ಲೋಕವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇದರಿಂದ ಭೂ, ಸ್ವರ್ಗ ಮೋಕ್ಷಗಳಲ್ಲಿನ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಹದಗೆಟ್ಟಿದೆ. ನನ್ನ ಕಾರ್ಯರೂಪಗಳೆಲ್ಲ ಸ್ಥಗಿತಗೊಂಡಿದೆ. ಭಗವಾನ್, ನಿನ್ನ ಆ ಪುರುಷೋತ್ತಮ ವಿಗ್ರಹದ ದರ್ಶನ ಸಕಲ ಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೂ ಆಗುವದು ಬೇಡ. ನೀನೇ ಒಂದು ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಕಲ್ಪಿಸು, ಇದು ನನ್ನ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ. ನನ್ನನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸು.

ಯಮಧರ್ಮನ ಈ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನು ಆಲಿಸಿದ ಭಗವಂತ ಯಮಧರ್ಮನಿಗೆ 'ತಥಾಸ್ತು' ಎಂದ. ಯಮನ ಇಚ್ಛಾನುಸಾರ ಪುರುಷೋತ್ತಮನ ವಿಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಚಿನ್ನದ ಹೊದಿಕೆ ಹೊದಿಸಿ ಮರಳಿನ ಪೊದೆಯಲ್ಲಿ ಮರೆಮಾಡಿದ. ಇದನ್ನು ನೋಡಿದ ಯಮ ತನ್ನ ಇಷ್ಟಾರ್ಥ ಈಡೇರಿದ ಸಂತೋಷದಿಂದ ತನ್ನ ನಾಡಿಗೆ ನಡೆದ.

ಬ್ರಹ್ಮ:- ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮರೆ, ಹೀಗೆ ಇಂದ್ರನೀಲಮಣಿಯ ವಿಗ್ರಹವು ಮರೆಯಾದ ನಂತರ ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಈ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನೆಲ್ಲ ಪರಮಾತ್ಮನು ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಗೆ ವಿವರಿಸಿ ಹೇಳಿದ. ಪರಮಾತ್ಮನು ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಗೆ ವಿವರಿಸಿದ ವೃತ್ತಾಂತದಲ್ಲಿ ಈ ಕೆಳಗಿನ ಎಲ್ಲ ವಿವರಗಳು ಬಂದಿವೆ. ಇಂದ್ರದ್ಯುಮ್ನ ಹೊರಟಿದ್ದು, ಪುರಷೋತ್ತಮ ಕ್ಷೇತ್ರ ಸಂದರ್ಶಿಸಿದ್ದು, ಆ ಕ್ಷೇತ್ರದ ವರ್ಣನೆ, ದೇವಾಲಯದ ನಿರ್ಮಾಣ, ಅಶ್ವಮೇಧಯಾಗ ಮಾಡಿದ್ದು, ಸ್ವಪ್ನ, ಉಪ್ಪಿನಸಮುದ್ರದ ತೀರದಲ್ಲಿ ಮರದ ತುಂಡನ್ನು ನೋಡಿದ್ದು, ವಾಸುದೇವನು ಶಿಲ್ಪಿಯರೂಪದಿಂದ ಇಂದ್ರದ್ಯುಮ್ನನಿಗೆ ದರ್ಶನವಿತ್ತಿದ್ದು, ಶಿಲ್ಪಿಯ ಮೂಲಕ ಆಯಾ ವರ್ಣನೆಗಳಿಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ಮೂರ್ತಿ ನಿರ್ಮಾಣ. ಮೂರ್ತಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನೆ, ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಚರಿತ್ರೆ, ಶಂಕರ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆ, ಪಂಚತೀರ್ಥದ ಮಹಾತ್ಮ್ಯೆ, ಶಂಕರನ ದರ್ಶನ, ಆಲದಮರದ ದರ್ಶನ ಅದರ ಮಹತಿ, ಬಲರಾಮನ ದರ್ಶನ, ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ದರ್ಶನ, ಸುಭದ್ರೆಯ ದರ್ಶನ, ಈ ಪ್ರತಿಮೆಗಳ ಮಹಾತ್ಮೆ, ನರಸಿಂಹ

ಮೂರ್ತಿಯ ದರ್ಶನ ಮತ್ತು ಅವನ ಮಹಾತ್ಮ್ಯೆ, ಪರಮಾತ್ಮನಾದ ವಾಸುದೇವನ ದರ್ಶನ, ಅವನ ಗುಣಗಳ ಸಂಕೀರ್ತನ, ಶ್ವೇತಮಾಧವ ಮೂರ್ತಿಯ ಮಹಾತ್ಮ್ಯೆ, ಸ್ವರ್ಗದ್ವಾರ ದರ್ಶನ, ಸಮುದ್ರ ಸಂದರ್ಶನ, ಸಾಗರ ಸ್ನಾನ, ತರ್ಪಣ, ಸಮುದ್ರಸ್ನಾನದಿಂದ ಇಂದ್ರದ್ಯುಮ್ನ ರಾಜನಿಗೆ ದೊರೆತ ಫಲಗಳು, ಪಂಚತೀರ್ಥಗಳ ಫಲ, ಮಹಾಜ್ಯೇಷ್ಠ ಮಹಾತ್ಮ್ಯೆ, ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಬಲರಾಮರು ಪಂಚತೀರ್ಥ ಗಳಲ್ಲಿ ಮಿಂದಸಂದರ್ಭ, ಪರ್ವಕಾಲ ದಲ್ಲಿ ಯಾತ್ರೆಮಾಡಿದ ಫಲ, ವಿಷ್ಣುಲೋಕ ವರ್ಣನೆ, ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಬರುವ ಆ ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಕ್ಷೇತ್ರದ ವರ್ಣನೆ ಹಾಗೂ ಇನ್ನುಳಿದ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಬಣ್ಣನೆ, ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಪರಮಾತ್ಮನು ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಗೆ ಹೇಳಿದ.

ಮುನಿಗಳು:- ಬ್ರಹ್ಮನ್, ಇಂದ್ರದ್ಯುಮ್ನ ರಾಜನ ಮುಂದಿನ ಕಥೆಯನ್ನು ಕೇಳಲು ಕಾತರರಾಗಿದ್ದೇವೆ, ನಿರೂಪಿಸು.

ಬ್ರಹ್ಮ:- ಮುನಿಗಳೇ, ಇಂದ್ರದ್ಯುಮ್ನ ರಾಜನು ಅಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಪುರುಷೋತ್ತಮನ ದರ್ಶನ ಮಾಡಿದ ಬಗೆಯನ್ನು ಸಂಕ್ಷೇಪ್ತವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಇಂದ್ರದ್ಯುಮ್ನ ರಾಜನು, ತ್ರಿಲೋಕ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿನ ಎಲ್ಲ ತೀರ್ಥಗಳಿಗೂ ಭೇಟಿ ಇತ್ತ. ಎಲ್ಲ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ದಾನದಕ್ಷಿಣೆಗಳನ್ನು ನೀಡಿದ.

ಆ ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ 'ಸ್ವಿತ್ರೋಪಲ' ಎಂಬ ನದಿಯು ಹರಿಯುತ್ತಿದೆ. ಆ ನದಿಯು ಹೊರಟಿರುವದು ವಿಂಧ್ಯಗಿರಿಯಿಂದ. ಗಂಗಾನದಿಯಂತೆ ಇದೂ ಸಹ ಮಹಾನದಿ, ಮಹಾಪ್ರವಾಹಗಳುಳ್ಳ ಈ ಪವಿತ್ರನದಿ ಮುಂದೆ ದಕ್ಷಿಣಸಮುದ್ರವನ್ನು ಸೇರಿದೆ. ಈ ನದಿಯಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಮಡುವುಗಳಿವೆ. ನದಿಯ ಎರಡೂ ತೀರಗಳಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಗ್ರಾಮಗಳು, ನಗರಗಳು ಇವೆ. ಆ ನದಿಯಿಂದಾಗಿ ಅಲ್ಲಿನ ಪ್ರದೇಶಗಳೆಲ್ಲ ಸಸ್ಯ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿದೆ. ಸಸ್ಯಸೌಭಾಗ್ಯಗಳಿಂದ ಅಲ್ಲಿರುವ ಜನರೆಲ್ಲ ಆರೋಗ್ಯಭಾಗ್ಯ ಉಳ್ಳವರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಅಲ್ಲಿನ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಪದ, ಕ್ರಮ, ಘನ, ಜಟೆ ಮುಂತಾದ ಕ್ರಮದಿಂದ ವೇದವನ್ನು ಅಧ್ಯಯನಿಸಿ, ಶಿಕ್ಷಾ, ವ್ಯಾಕರಣ, ಜೋತಿಷ್ಯ, ಛಂದಸ್ಸು, ನಿರುಕ್ತ, ಕಲ್ಪ ಎಂಬ ಷಡಂಗ ಸಹಿತವಾದ ವೇದಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯಯಿನಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಹೀಗೆ ಕೆಲವರು ಶ್ರೋತ್ರಿಯರೆನಿಸಿದರೆ, ಹಲವರು ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರಿ ಎಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಇವರು ನಿತ್ಯವೂ ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರವನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಸಕಲ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಮರ್ಮವನ್ನು ಅರಿತ ಮಹಾಮಹೋಪಾಧ್ಯಾಯರು ಅನೇಕ ಜನ ಆ ಪಟ್ಟಣಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸವಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಓಣಿ ಓಣಿಗಳಲ್ಲಿ ಸುಸ್ವರವಾದ ವೇದಘೋಷ, ಸುಂದರವಾದ ಕಾವ್ಯವಾಚನ, ಭಾವ ಬಂಧುರವಾದ ಗದ್ಯ, ಪ್ರವಚನ, ಶಾಸ್ತ್ರ ವಾಕ್ಯಾರ್ಥ ಗೋಷ್ಠಿಗಳು ಸಾರ್ವಕಾಲಿಕವಾಗಿ ಕೇಳಿ ಬರುತ್ತವೆ. ಆ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಪರಮಹಂಸಾಶ್ರಮ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ವಿರಕ್ತ ಶಿಖಾಮಣಿಗಳು, ವೈಖಾಸನ ಎಂಬ ಮುನಿಗಳು. ಶ್ರೇಷ್ಠ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಗಳು, ಆದರ್ಶ ಗ್ರಹಸ್ಥರೂ, ಪರಿಪಕ್ವ ಮನೋಮಟ್ಟ ಮುಟ್ಟಿದ ವಾನಪ್ರಸ್ಥಾಶ್ರಮಿಗಳು, ದಿಕ್ಷಾ ಬದ್ಧರೂ, ತಾಪಸರು, ಮಂತ್ರ, ತಂತ್ರ ನಿಪುಣರು, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸ್ವಕರ್ತವ್ಯಾಚರಣೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಇಂತಹ ಅತ್ಯುತ್ಕೃಷ್ಟವಾದ 'ಕ್ಷೇತ್ರರಾಜ' ಎನಿಸಬಹುದಾದ ಆ ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ನೋಡಿದ ಕೂಡಲೇ, ಮಹಾರಾಜನಿಗೆ, ಅಲ್ಲಿ ಸನ್ನಿಹಿತನಾದ ಭಗವಂತನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ ಬೆಳೆಯಿತು, ಸರ್ವಶಕ್ತಿ ಸಮನ್ವಿತನಾದ ಇಲ್ಲಿರುವ ಆ ಜಗದೀಶನನ್ನು ನಾನು ಆರಾಧಿಸುವೆ

ಎಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದ- ಮನದಲ್ಲಿಯೇ ಅನತಿ ದೂರದಲ್ಲಿ ಆ ಮಹಾರಾಜನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ತೀರ್ಥ ಒಂದು ಗೋಚರಿಸಿತು. ಆ ತೀರ್ಥದ ದಂಡೆಯ ಮೇಲೆ, ಆಲದಮರವೂ ಕಾಣಿಸಿತು. ಮಹಾರಾಜ ಆಲೋಚಿಸಿದ. 'ಭಗವಂತನೇ ನಿರ್ಮಿಸಿದ ಇಂದ್ರನೀಲಮಣಿಯ ಆ ವಿಷ್ಣುವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಭಗವಂತನು ಇಲ್ಲಿಯೇ ಮರೆಮಾಡಿರಬಹುದು. ಏಕೆಂದರೆ, ಇಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ವಿಗ್ರಹವು ಯಾವುದೂ ಕಾಣುತ್ತಿಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿನ ದೇವಾಲಯದ ಪರಿಸರ ನೋಡಿದರೆ, ಆ ಪುರುಷೋತ್ತಮ ವಿಗ್ರಹವು ಇಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದಿರಬಹುದೆಂದು ಭಾಸವಾಗುತ್ತಿದೆ. ಸತ್ಯ ಸಂಕಲ್ಪನಾದ ಆ ಜಗದೀಶ್ವರನು ನನಗೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗುವಂತೆ ಅವನನ್ನು ಒಲಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ತಪಾಚರಣೆಗೆ ಇದೇ ಯೋಗ್ಯಸ್ಥಾನ. ಇಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದುಕೊಂಡು, ಉಪವಾಸ, ವ್ರತ, ಯಜ್ಞ, ದಾನ, ತಪಸ್ಸು, ಹೋಮ, ಹವನ, ಪೂಜೆ ಮುಂತಾದ ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತ ವಿಧಿಗಳಿಂದ ಭಗವಂತನನ್ನು ಆರಾಧಿಸುವೆ. ಇತರ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಹರಿಯದಂತೆ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಭಗವಂತನಲ್ಲಿಯೇ ಕೇಂದ್ರೀಕರಿಸುವೆ. ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಇಲ್ಲಿಯೇ ಆಲಯ ಒಂದನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುವೆ-ಎಂದು ಆಲೋಚಿಸಿದ ಆ ಇಂದ್ರದ್ಯುಮ್ನ ಮಹಾರಾಜ.

ಬ್ರಹ್ಮ:- ಮುನಿಗಳೇ, ಮನದಲ್ಲಿ ಈ ಸದ್ವಿಚಾರ ಮಿಂಚಿದುದೇ ತಡ, ಜ್ಯೋತಿಷ್ಯರನ್ನು ಕರೆಯಿಸಿಯೇ ಬಿಟ್ಟ ಆ ಮಹಾರಾಜ. ಭಗವನ್ಮಂದಿರ ನಿರ್ಮಾಣಕ್ಕೆ ಶುಭಮುಹೂರ್ತವನ್ನು ಆಯ್ದು ತಿಳಿಸಬೇಕೆಂದು ಅವರನ್ನು ವಿನಂತಿಸಿಕೊಂಡ. ಜ್ಯೋತಿರ್ವಿದರು ನಿಗದಿಪಡಿಸಿದ ಸುಮುಹೂರ್ತದಲ್ಲಿ, ವೇದವಿದ್ಯಾಪಾರಂಗತರು, ವಾಸ್ತುವಿದ್ಯಾವಿದರು, ಕಟ್ಟಡ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಕುಶಲರು, ಮಂತ್ರಿಗಳು ಮುಂತಾದವರನ್ನೆಲ್ಲ ಬರಮಾಡಿಕೊಂಡ ಅವರ ಸಮ್ಮುಖದಲ್ಲಿ ದೇವಾಲಯ ನಿರ್ಮಾಣಕ್ಕೆ ಸಂಕಲ್ಪಮಾಡಿ, ಅರ್ಘ್ಯ ಕೊಟ್ಟ. ಆಗ ವಂದಿಮಾಗಧರು ಜಯಕಾರಮಾಡಿದರು. ವಾದ್ಯಗಾರರು ನಾನಾ ವಾದ್ಯಗಳನ್ನು ನುಡಿಸಿದರು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ವೇದಘೋಷ ಮಾಡಿದರು. ಗಾಯಕರು ಇಂಪಾಗಿ ಹಾಡಿದರು. ಸುಮಂಗಲೆಯರು ಮಂಗಲದೀಪ ಬೆಳಗಿದರು. ಇಂತಹ ವಿಜೃಂಭಣೆಯೊಡನೆ ಮಹಾರಾಜನು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಹೂವು, ಅರಳು, ಅಕ್ಷತೆ, ಗಂಧ, ಪೂರ್ಣಕುಂಭ ಇವುಗಳಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಅರ್ಘ್ಯ ಸಮರ್ಪಿಸಿ ದೇವಾಲಯದ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಗಾಗಿ ಅಡಿಗಲ್ಲು ಸಮಾರಂಭ ನೆರವೇರಿಸಿದ. ಇದಾದ ನಂತರ ಇಂದ್ರದ್ಯುಮ್ನನು ಶೂರರಾದ ಕಲಿಂಗ, ಕೋಸಲ, ಉತ್ಕಲ ದೇಶದ ರಾಜರುಗಳನ್ನು ಬಳಿಗೆ ಕರೆಯಿಸಿದ. ಅವರನ್ನು ಕುರಿತು ಇಂತು ನುಡಿದ- ''ರಾಜಕುಮಾರರೆ, ನೀವು ಮೂವರೂ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಕಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಓರ್ವ ಶಿಲ್ಪಜ್ಞನನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬನ್ನಿರಿ. ಉತ್ತಮ ಕಲ್ಲುಗಳಿಗೋಸ್ಕರ ವಿಶಾಲವಾದ ವಿಂಧ್ಯಗಿರಿ ಎಡಗೆ ನಡೆಯಿರಿ. ಅಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡದೊಡ್ಡ ಕಲ್ಲಿನ ಗುಹೆಗಳಿವೆ. ಆ ಗುಹೆಗಳಿಂದ ಕಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಒಡೆದು ಹಡಗುಗಳಲ್ಲಿ, ಗಾಡಿಗಳಲ್ಲಿ, ಇಲ್ಲಿಗೆ ತರಿಸಿ, ವಿಲಂಬವಾಗ ಕೂಡದು'' ಎಂದು ನುಡಿದ.

ಹೀಗೆ ಆ ರಾಜರಿಗೆ ಶಿಲೆಯನ್ನು ತರಲು ಹೇಳಿಕಳುಹಿಸಿದ ಇಂದ್ರದ್ಯುಮ್ನನು ತನ್ನ ಮಂತ್ರಿಗಳನ್ನು ಪುರೋಹಿತರನ್ನು ಬರಲು ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದ. ಅವರಿಗೆ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ. ''ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿರುವ ರಾಜರೆಲ್ಲರ ಬಳಿಗೂ ದೂತರನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದ. ಆ ರಾಜರುಗಳಿಗೆ ನನ್ನ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಈ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿ. 'ಎಲೈ ರಾಜರೆ ಇಂದ್ರದ್ಯುಮ್ನ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯ ಅಪ್ಪಣೆಯಾಗಿದೆ. ನಿಮ್ಮ ಆನೆ, ಕುದುರೆ, ರಥ, ಕಾಲಾಳು, ಸೈನ್ಯ, ಮಂತ್ರಿ, ಪುರೋಹಿತ ಎಲ್ಲರಿಂದ ಕೂಡಿಕೊಂಡು, ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿನ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯ ಬಳಿಗೆ ಬರತಕ್ಕದ್ದು.'

ರಾಜನ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ಪಡೆದ ದೂತರೆಲ್ಲರೂ, ಬೇರೆಬೇರೆ ರಾಜರ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ, ಇಂದ್ರದ್ಯುಮ್ನನ ಆದೇಶವನ್ನು ತಲುಪಿಸಿದರು. ಆ ರಾಜರೆಲ್ಲ ಇಂದ್ರದ್ಯುಮ್ನನ ಆದೇಶವನ್ನು ಶಿರಸಾವಹಿಸಿ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ವಾಹನಗಳ ಮೇಲೆ ಹೇರಳ ಕಪ್ಪ ಕಾಣಿಕೆಗಳನ್ನು ಹೇರಿಕೊಂಡು, ಇಂದ್ರದ್ಯುಮ್ನನಲ್ಲಿಗೆ ಆಗಮಿಸಿದರು. ಈ ರಾಜರುಗಳಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿರುವ ರಾಜರು, ದಕ್ಷಿಣ, ಪಶ್ಚಿಮ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿರುವ ರಾಜರು, ಉತ್ತರ ದೇಶದಲ್ಲಿನ ರಾಜರು, ದೂರದಲ್ಲಿ ಭೂಮಿಯ ಅಂಚಿಗಿರುವವರು, ಬೆಟ್ಟಗಳನ್ನು ಆಳುವವರು, ದ್ವೀಪಗಳನ್ನು ಆಳುವರು ಮುಖ್ಯರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ತಮ್ಮ ಮಂತ್ರಿ, ಪುರೋಹಿತ, ಪರಿವಾರ ವರ್ಗದೊಡನೆ, ಸಮಯಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಆಗಮಿಸಿದ ಆ ರಾಜರುಗಳ ತಂಡವನ್ನು ನೋಡಿ, ಇಂದ್ರದ್ಯುಮ್ನನಿಗೆ ಸಂತಸವೆನಿಸಿತು. ಆ ರಾಜರನ್ನು ಕುರಿತು ನುಡಿದನು- ''ರಾಜ ಶ್ರೇಷ್ಠರೆ, ನಾನು ಕೆಲ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ ಕೇಳಿರಿ. ನಾನು ಈ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಅಶ್ವಮೇಧಯಾಗ ಮತ್ತು ಒಂದು ದೇವಾಲಯ ನಿರ್ಮಾಣ ಎರಡನ್ನೂ ಮಾಡಬೇಕೆಂದಿದ್ದೇನೆ. ಇವುಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಮಾಡುವದು ಸಾಧ್ಯವೆ? ಸಾಧ್ಯವಾಗಿದ್ದರೆ ಹೇಗೆ ಸಾಧ್ಯ ಎಂಬುವದನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಪರ್ಯಾಲೋಚಿಸಲು ನಿಮ್ಮನ್ನು ಕರೆಯಿಸಿದ್ದೇನೆ. ನೀವು ಸಹಾಯಕರಾಗಿದ್ದರೆ ಮಾತ್ರ ಈ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಲು ಶಕ್ಯ''- ಎಂದು ಅಂದನು.

ಚಕ್ರವರ್ತಿಯ ಈ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಬಂದಿದ್ದ ರಾಜರುಗಳು ಸಂತೋಷಗೊಂಡರು. ತಾವು ತಂದಿದ್ದ ಕಪ್ಪುಕಾಣಿಕೆಗಳನ್ನು ಚಿನ್ನ, ಮಣಿ, ಮುತ್ತು, ರತ್ನಗಂಬಳಿ, ಪೀತಾಂಬರ, ಮೊದಲಾದ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಮಹಾರಾಜನಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಿದರು. ಕೆಲವರು ವಜ್ರ, ವೈಡೂರ್ಯ, ಮಾಣಿಕ್ಯ, ಪದ್ಮರಾಗ, ನೀಲಮಣಿ, ರಥ, ಹೆಣ್ಣಾನೆ, ಧನ, ಇವೆಲ್ಲವುಗಳನ್ನು ರಾಜರ ಎದುರು ಸಂತೃಪ್ತಭಾವದಿಂದ ಸಮರ್ಪಿಸಿದರು. ಕೆಲರಾಜರು, ಅಗಣಿತ ದ್ರವ್ಯಗಳನ್ನು, ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು ಭತ್ತ, ಜವೆಗೋಧಿ, ಅಕ್ಕಿ, ಉದ್ದು, ಹೆಸರು, ಎಳ್ಳು, ಬಿಳಿಸಾಸಿವೆ, ಕಡಲೆ, ಗೋದಿ, ಕಾಡುಕಡಲೆ, ಮಧುರವಾದ ಧಾನ್ಯ, ನವಣೆ, ಹುರಳಿ, ಮುಂತಾದ ಧಾನ್ಯಗಳನ್ನು ಪರ್ವತಾಕಾರದಲ್ಲಿ ಸುರಿಸಿದರು. ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿದ್ದ ನಾನಾ ಬಗೆಯ ಭಕ್ಷ್ಯ, ಭೋಜ್ಯಗಳನ್ನು ಸಹಸ್ರ ಸಹಸ್ರ ಕೊಡಗಳಲ್ಲಿ ತುಂಬಿದ ಹಾಲನ್ನು, ಮೊಸರು, ತುಪ್ಪ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಿದರು. ಹೀಗೆ ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳೆಲ್ಲ ಸಿದ್ಧವಾದವು. ಯಜ್ಞಕರ್ಮದಲ್ಲಿ ಕೋವಿದರೂ, ಶಾಸ್ತ್ರಬಲ್ಲವರೂ, ಕರ್ಮಠರೂ ಆದ ಮಹರ್ಷಿಗಳು, ದೇವರ್ಷಿಗಳು, ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಗಳು, ಯತಿಗಳು, ಉಪಾಧ್ಯಾಯರು ಆಚಾರ್ಯರು, ಭಟ್ಟರು ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಮುಖರು ನೆರೆದರು. ಇವರನ್ನೆಲ್ಲ ನೋಡಿ ಹರ್ಷ ಪುಲಕಿತನಾದ ಇಂದ್ರದ್ಯುಮ್ನನು- ''ಪುರೋಹಿತರೇ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರಾದ ಈ ವಿದ್ವಾಂಸರನ್ನೆಲ್ಲ ಜೊತೆಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಅಶ್ವಮೇಧಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿರಿ.''- ಎಂದು ನುಡಿದ. ಪುರೋಹಿತರು ಸಂತೋಷದಿಂದ ರಾಜ ಹೇಳಿದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ವಿಧಿವತ್ತಾಗಿ ನೆರವೇರಿಸಿದರು. ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ಆ ಪುರೋಹಿತರು, 'ಸ್ಥಪತಿ'ಗಳೊಡನೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಮುಂದುಮಾಡಿ ಕೊಂಡು, ಯಜ್ಞಶಾಲೆಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾದಂತಹ ಧೀವರ ಗ್ರಾಮಕ್ಕೆ ಆಗಮಿಸಿ ಅಲ್ಲಿ ವಿಶಾಲವಾದ ಯಜ್ಞಶಾಲೆಯನ್ನು ವಿಧಿವತ್ತಾಗಿ ಕಟ್ಟಿಸಿದರು. ಆ ಯಜ್ಞಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ನೂರಾರು ಮಹಡಿಮನೆಗಳು, ಮಣಿಮಯವಾದ ಹೊಸ್ತಿಲುಗಳು, ಚಿನ್ನ ಮತ್ತು

ರತ್ನಗಳಿಂದ ಕೆತ್ತಲ್ಪಟ್ಟ ಅಂಗಣಗಳು ಬಗೆಬಗೆಯಾಗಿ ವಿರಚಿತಗೊಂಡು ನೋಡುವವರ ಕಣ್ಣಿಗೆ ದೇವೇಂದ್ರನ ಅರಮನೆಯಂತೆ ಗೋಚರವಾದವು. ಚಿನ್ನದ ಕಂಬಗಳು, ರತ್ನಖಚಿತವಾಗಿ ಅಲಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿತಗೊಂಡಿದ್ದವು. ಒಟ್ಟಾರೆ ಯಜ್ಞಶಾಲೆಯ ನೆಲವೆಲ್ಲ ಚಿನ್ನದಿಂದ ನಿರ್ಮಿತವಾಗಿದ್ದಿತು. ರಾಜಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೂ, ರಾಜರಿಗೂ ವಾಸಮಾಡಲು ಅನೇಕ ಅಂತಃಪುರಗಳನ್ನು ವಿಧಿವತ್ತಾಗಿ ಅಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಿಸಿದ್ದರು. ನಾನಾ ದೇಶದ ರಾಜರೆಲ್ಲರೂ ಇಂದ್ರದ್ಯುಮ್ನನನ್ನು ಸಂತೋಷಗೊಳಿಸಲು ಹೇರಳವಾದ ರತ್ನಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬಂದು ಆ ಯಜ್ಞಶಾಲೆಯನ್ನು ಅಲಂಕೃತವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದರು. ಬೇರೆಬೇರೆ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಂದ ಸುಂದರಾಂಗಿಯರು ಅಲ್ಲಿನ ಅಲಂಕಾರದಿಂದ ಆಕರ್ಷಿತರಾಗಿ ಯಜ್ಞ ನೋಡಲು ಬಂದು ನೆರೆದರು. ಇವರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಯಜ್ಞ ಮುಗಿಯುವವರೆಗೂ ವಾಸಮಾಡಲು, ಮಹಾರಾಜನು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಅನೇಕ ವಾಸಗೃಹಗಳನ್ನು ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಗೊಳಿಸಿದ. ಯಾಗಕ್ಕಾಗಿ ಬಂದ ಅತಿಥಿಗಳು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಶಿಬಿರಗಳಿಗೆ ಸಂಭ್ರಮದಿಂದ ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ ಅಲ್ಲಿ ಉಂಟಾದ ಕೋಲಾಹಲ ಧ್ವನಿಯು ಸಮುದ್ರದ ಗರ್ಜನೆಯಂತೆ ಕೇಳಿಸಿತು. ನಭೋ ಮಂಡಲವನ್ನೆಲ್ಲ ವ್ಯಾಪಿಸಿತು. ಇಂದ್ರದ್ಯುಮ್ನ ರಾಜನು ಸ್ವತಃ ಬಂದು ಅತಿಥಿಗಳನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಿ, ಅವರಿಗೆ ಊಟೋಪಚಾರದ ವ್ಯವಸ್ಥೆ, ಶಯನಾಗಾರ ಮುಂತಾದವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳುವಳಿಕೆ ನೀಡಿ ತೃಪ್ತಿ ಪಡಿಸಿದ. ಊಟಕ್ಕೆ ಕುಳಿತ ಅತಿಥಿಗಳಿಗೆ ಮಹಾರಾಜ ಸ್ವಯಂ ಉಣಬಡಿಸಿದ. ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ ಬಂದ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞರಾದ ಅನೇಕ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಮಹಾರಾಜನು ವಿನೀತನಾಗಿ ಎದುರುಗೊಂಡ. ಯೋಗಕ್ಷೇಮ ವಿಚಾರಿಸಿ, ಅವರವರಿಗೆ ವಾಸಯೋಗ್ಯವಾದ ಮನೆಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಿ ಸಕಲ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಸ್ವಯಂ ನಿರ್ವಹಿಸಿದ. ಶಿಲ್ಪಿಗಳು ಯಜ್ಞಶಾಲೆಯನ್ನು ವಿಧಿವತ್ತಾಗಿ ಕಟ್ಟಿ ರಾಜನಿಗೆ, ತಮ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ಸಾಂಗವಾಗಿ ನೆರವೇರಿಸಿದ್ದರು. ಉಳಿದ ಕಾರ್ಮಿಕರು ಸಹ ತಮ್ಮತಮ್ಮ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಮಾಡಿ ಮಹಾರಾಜನೆದುರು ಬಂದು ಮಾಡಿದ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಿವೇದಿಸಿದರು. ಎಲ್ಲರೂ ಅವರವರಿಗೆ ವಹಿಸಿದ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಚಾಚೂ ತಪ್ಪದೆ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಪೂರೈಸಿದ್ದುದನ್ನುಕಂಡು, ಮುದಗೊಂಡ ಆ ಮಹಾರಾಜ. ಆ ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ ಆಗಮಿಸಿದ ನ್ಯಾಯ, ವ್ಯಾಕರಣ, ವೇದಾಂತ, ಮೀಮಾಂಸೆ ಮೊದಲಾದ ವಿಷಯಗಳ ವಿದ್ವಾಂಸರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ಚರ್ಚಾಗೋಷ್ಠಿಗಳನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಿ ವಾಕ್ಯಾರ್ಥ ವಿನೋದ ಪ್ರಸಂಗಗಳಿಂದ ಕಾಲಕಳೆಯುತ್ತಿದ್ದುದು, ಅಲ್ಲಿನ ಜ್ಞಾನವಾಹಿಗಳ ಪಾಲಿಗೆ ಅಪೂರ್ವ ಅವಕಾಶವಾಗಿತ್ತು. ನರ್ತನ, ಸಂಗೀತ, ಆಟ ಮೊದಲಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ಕುಶಲರಾದವರು ಗುಂಪುಗೂಡಿ, ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಕಲಾಪ್ರೌಢಿಮೆಯನ್ನು ಮೆರೆಯುತ್ತಿದ್ದುದು, ಅಲ್ಲಿನ ಇನ್ನೊಂದು ಆಕರ್ಷಕ ಸಂಗತಿ ಎನಿಸಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಿನ ಚಿಕ್ಕಪುಟ್ಟ ಪದಾರ್ಥಗಳೂ ಸಹ ಚಿನ್ನದ ಸಂಸರ್ಗದ ಮೆರಗುಪಡೆದು ಮಿರಮಿರನೆ ಮಿಂಚುತ್ತಿದ್ದವು. ಯೂಪಸ್ತಂಭಗಳನ್ನು ಸಹ ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತವಾದ ಮರಗಳಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಚಿನ್ನದ ತಗಡಿನ ಹೊದಿಕೆಯನ್ನು ಹೊದಿಸಿದರು. ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿನ ಚರಾಚರ ಪದಾರ್ಥಗಳ ಸಾರವೆಲ್ಲವೂ ಆ ಯಜ್ಞಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ತರಲ್ಪಟ್ಟಿತ್ತು. ಪ್ರತಿನಿತ್ಯ ನಗಾರಿಯು ಧ್ವನಿಗೈದು, ಇಂದ್ರದ್ಯುಮ್ನ ರಾಜನ ವೈಭವವನ್ನು ಸಾರುತ್ತಿತ್ತು. ಅನ್ನದ ರಾಶಿ ಬೆಟ್ಟದಾಕಾರ. ಮೊಸರು ಹಾಲುಗಳು ಕಾಲುವೆಯೋಪಾದಿಯಲ್ಲಿ, ತುಪ್ಪ, ಜೇನು, ಪಾನಕ ಮೊದಲಾದವುಗಳು ಜಲಾಶಯದಾಕಾರದ ಪಾತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹಿತವಾಗಿದ್ದವು.

ಈ ಅತ್ಯದ್ಭುತವಾದ ಯಾಗವನ್ನು ನೋಡಲು ಜಂಬೂದ್ವೀಪದ ಜನರೆಲ್ಲರೂ ಆಗಮಿಸಿದ್ದರು. ರಾಜಮಹಾರಾಜರು ಮಾತ್ರ ಸೇವಿಸುವಂತಹ ನಾನಾಬಗೆಯ ಅಪರೂಪದ ಪೇಯಗಳನ್ನು ಮಹಾರಾಜ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಸಮೃದ್ಧವಾಗಿ ಕುಡಿಸಿ ತಣಿಸಿದ. ಊಟಕ್ಕೆ ಬಡಿಸಲು ರತ್ನಕುಂಡಲಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿದ ಸಾವಿರಾರು ಪುರುಷಶ್ರೇಷ್ಠರನ್ನು ಗೊತ್ತುಮಾಡಿದ್ದ. ಅವರು ಭಕ್ಷ್ಯ, ಭೋಜ್ಯಗಳ, ಬಂಗಾರದಪಾತ್ರೆಗಳನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದು ಅವುಗಳ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಯಥೇಚ್ಛವಾಗಿ ಉಣಬಡಿಸಿದರು. ನಾನಾ ದೇಶಗಳಿಂದ ಆಗಮಿಸಿದ ಕಲಾ ಕುಶಲರನ್ನೂ, ಗಾನ ಕೋವಿದರನ್ನೂ ವೇದವಿದ್ಯಾವಿದರನ್ನೂ ಮಹಾರಾಜನು ಸತ್ಕರಿಸಿ, ಸಂತೋಷಪಡಿಸಿದ.

ಇಂದ್ರದ್ಯುಮ್ನ ಮಹಾರಾಜನಿಗೆ ಸಾವಿರದಮೂರುಪತ್ನಿಯರು. ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಸಹ ಸ್ವರ್ಗಲೋಕದ ಅಪ್ಸರೆಯರಂತಹ ಸೌಂದರ್ಯ ಉಳ್ಳವರು. ಸೌಂದರ್ಯಕ್ಕಿಂತ ಮಿಗಿಲಾಗಿ ಶೀಲ ಕಾಪಾಡಿಕೊಂಡವರು. ಶೀಲದೊಡನೆ ಸ್ನೇಹ ಬೆಳೆಸಿದ ಸಾತ್ವಿಕ ಗುಣ ಸಂಪನ್ನರು. ಹುಣ್ಣಿಮೆಯ ಚಂದ್ರನಂತೆ ಮುಗ್ಧ ಮುಖಮಂಡಲದಿಂದ ಮಹಾರಾಜನನ್ನು ಸಂತೋಷಗೊಳಿಸುವದರಲ್ಲಿ ಸಂತಸ ಕಾಣುವವರು. ಇಂತಹ ಈ ಮಹಾರಾಜನ ಮಡದಿಯರೆಲ್ಲ ಬಗೆ ಬಗೆಯ ರತ್ನಹಾರಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ, ಚಿತ್ರ ವಿಚಿತ್ರವಾದ ವಸ್ತ್ರಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತರಾಗಿ, ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದ ಮಹಾರಾಣಿಯರನ್ನು ಉಪಚರಿಸುತ್ತ, ಯಜ್ಞ ಶಾಲೆಯ ಒಂದು ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಯಜ್ಞಶಾಲೆಯ ಒಂದು ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸಾಮಂತ ರಾಜರು ತಂದು ನಿಲ್ಲಿಸಿದ ಉದ್ದುದ್ದ ದಂತಗಳುಳ್ಳ ಬಲಿಷ್ಠ ಮದ್ದಾನೆಗಳು ಅನೇಕ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಲುಸಾಲಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದವು ಮಾರುತನ ಜೊತೆಗೆ ವೇಗದಲ್ಲಿ ಸ್ಪರ್ಧೆಗಿಳಿಯಬಲ್ಲ ಜಾತ್ಯಾಶ್ವಗಳು ಒಂದೆಡೆ ಸಾಲಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದವು. ಅವುಗಳ ಶರೀರವೆಲ್ಲ ಶುಭ್ರಶ್ವೇತ, ಕಿವಿ ಮಾತ್ರ ಕಪ್ಪು. ಈ ಅಶ್ವಗಳನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸಿದ್ದರು. ದೇವಕುಮಾರರಂತೆ ತೇಜಸ್ವಿಗಳಾದ ಅಸಂಖ್ಯ ಕಾಲಾಳುಗಳು ಬಗೆಬಗೆಯ ಆಯುಧಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ, ವರ್ಣರಂಜಿತ ಸೊಂಟಪಟ್ಟಿಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು, ಶಿಸ್ತಿನಿಂದ ನಿಂತಿದ್ದರು.

ಹೀಗೆ ಸಜ್ಜುಗೊಂಡ ಯಜ್ಞದ ಸಾಮಗ್ರಿ, ಸಮೂಹವನ್ನು ಸಮೀಪಿಸಿದ ಇಂದ್ರದ್ಯುಮ್ನನು ಹರ್ಷದುಂಬಿದ ಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ನುಡಿದ.

ಇಂದ್ರದ್ಯುಮ್ನ:- ಅಶ್ವಮೇಧ ಯಾಗಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಸಕಲ ಲಕ್ಷಣೋಪೇತವಾದ ಅಶ್ವ ಒಂದನ್ನು ಆರಿಸಿ ತನ್ನಿರಿ. ದೇಶ ವಿದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವಚ್ಛಂದವಾಗಿ ಅದು ಸಂಚರಿಸುವಂತೆ ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಿ. ಅದರ ಹಿಂದೆ ರಾಜಪುತ್ರರೆಲ್ಲರೂ ಅದನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುತ್ತ ನಡೆಯಲಿ.

ಇತ್ತ ವಿದ್ವಾಂಸರೂ, ಧರ್ಮವೇತ್ತರೂ ಆದವರು ಹೋಮಹವನಾದಿ ಧಾರ್ಮಿಕ ವಿಧಿಗಳನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿರಿ. ಕರಿಯ ಆಡು, ಕೃಷ್ಣಸಾರ, ಕೋಣ, ಹಸು, ಎತ್ತು ಇವುಗಳನ್ನು ಕಾಯುವ ಪಶುಪಾಲಕರನ್ನು ಸಜ್ಜುಗೊಳಿಸಿರಿ. ಇಷ್ಟಿಗಳು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಲಿ. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಅಪೇಕ್ಷಿತವಾದ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಆಯಾ ಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ದಾನಮಾಡಿರಿ. ರತ್ನ, ಗ್ರಾಮ, ನಗರ, ಸಂಪತ್‌ಸಮೃದ್ಧ ದೇಶ, ಮತ್ತೇನನ್ನು ಬೇಡುತ್ತಾರೋ ಆಯಾ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಅವುಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಲು ಅರ್ಹರಾದ ಅರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿಯೇ ದಾನನೀಡಿ, ಆ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಸಾರ್ಥಕ ಪಡಿಸಿರಿ. ಒಂದು ಮಾತನ್ನು ನೆನಪಿಡಿ. ಯಾರಿಗೂ ಯಾವದಕ್ಕೂ ಇಲ್ಲವೆನ್ನತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ. ನನ್ನ ಈ ಯಜ್ಞದಿಂದ ಆದಿಪುರುಷನಾದ ಶ್ರೀಮನ್

ನಾರಾಯಣನು ಸಂತೃಪ್ತನಾಗಿ, ನನಗೆ ಇಲ್ಲಿ ದರ್ಶನ ನೀಡಬೇಕು. ಹಾಗೆ ನೀವು ಯಜ್ಞವನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಲು ಅನುವು ಮಾಡಬೇಕು ಎಂದು ಎಲ್ಲರಲ್ಲೂ ಕೇಳಿಕೊಂಡ.

ಕಾರ್ಯಕರ್ತರು ರಾಜನ ಈ ಕರೆಗೆ ಓಗೊಟ್ಟು ಮನಃಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸಿದರು. ಈ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಮಹಾರಾಜನು ಎಲ್ಲ ಪ್ರಕಾರದ ವಿದ್ಯೆಗಳಿಗೆ ವಿಶೇಷ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹವನ್ನು ನೀಡಿದ. ಆಯಾ ವಿದ್ಯೆಗಳಲ್ಲಿ ತಜ್ಞರಾದವರಿಗೆ ಮತ್ತು ಆಯಾ ವಿದ್ಯೆಗಳನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತಿರುವವರಿಗೆ, ಶ್ರಮಪಟ್ಟು ಕಲಿಯುತ್ತಿರುವವರಿಗೆ ಚಿನ್ನದ ರಾಶಿ ರಾಶಿಯನ್ನೇ ದಾನ ಮಾಡಿದ. ಕೋಟಿ ಕೋಟಿ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಆಭರಣಗಳನ್ನು ನೀಡಿದ. ಅವಶ್ಯವಿರುವವರಿಗೆ ಆನೆ, ಕುದುರೆ, ಒಂಟೆ, ಎತ್ತು, ಹಸು ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ದಾನ ಮಾಡಿದ. ಅವನು ದಾನಮಾಡಿದ ಆನೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಒಂದು ಲಕ್ಷ. ಅವನು ದಾನ ಮಾಡಿದ ಕುದುರೆಗಳು ಹತ್ತುಸಾವಿರ. ಎತ್ತುಗಳನ್ನಂತೂ ಅರ್ಬುದ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ವಿತರಿಸಿದ. ಶ್ರೇಷ್ಠ ಜಾತಿಯ ಹಸುಗಳನ್ನು ವೇದಜ್ಞರಾದ ಸಹಸ್ರ ಸಹಸ್ರ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಎಷ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ದಾನ ಮಾಡಿದನೋ ಅದಕ್ಕೆ ಲೆಕ್ಕವೇ ಇಲ್ಲ. ಬಗೆಬಗೆಯ ವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಬೇಕಾದಷ್ಟು ದಾನಮಾಡಿದ. ಯುವಕರಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ, ವಿವಾಹೇಚ್ಛುಗಳಾದ ಸುಂದರಿಯರಾದ ಐನೂರು ಕನ್ಯೆಯರನ್ನು ಸಾಲಂಕೃತರನ್ನಾಗಿಸಿ ದಾನಮಾಡಿದ. ವಿವಾಹ ಭೋಜನ ಸಮಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಹೋಳಿಗೆ, ಚಿರೋಟಿ, ಫೇಣಿ, ಲಾಡು ಮುಂತಾದ ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ತಿಂಡಿಗಳನ್ನು, ರುಚಿರುಚಿಯಾದ ಪಕ್ವಾನ್ನಗಳನ್ನು, ಹಪ್ಪಳ ಸಂಡಿಗೆ ಮುಂತಾದ ವ್ಯಂಜನ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಸಾಕಾಗುವಷ್ಟು ಉಣಬಡಿಸಿದರು. ತುಪ್ಪದ ಪ್ರವಾಹವೇ ಅಲ್ಲಿ ಹರಿಯಿತು. ಈ ಯಜ್ಞ ಮಹೋತ್ಸವದಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಂಡವರೆಲ್ಲ ದೃಷ್ಟರು, ಉಂಡವರೆಲ್ಲ ಪುಷ್ಟರು, ಆಗಮಿಸಿದವರೆಲ್ಲ ತುಷ್ಟರು, ಅಷ್ಟು ದೊಡ್ಡ ಯಜ್ಞಮಂಟಪದಲ್ಲಿ ದುಃಖದ ಲವಲೇಶವಾದರೂ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ. ಜನಗಳಿಗೆ ರೋಗ ಮೊದಲಾದ ಬಾಧೆಗಳು ಅಲ್ಲಿ ಇರುವಷ್ಟುಕಾಲ ಯಾವ ಕ್ಷಣದಲ್ಲೂ ಪೀಡಿಸಲಿಲ್ಲ. ಸರ್ವರೂ ಹಸನ್ಮುಖಿಗಳಾಗಿ ಪರಸ್ಪರ ಹೃದಯದುಂಬಿ ಸುಭಾಷಿಸುತ್ತ, ಕ್ಷಣಕ್ಷಣಕ್ಕೂ ವೃದ್ಧಿಸುತ್ತಲಿರುವ ಆನಂದವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತ ಹೀಗೆ ಉದ್ಗಾರ ತೆಗೆದರು- 'ಇಂತಹ ಯಜ್ಞ ಹಿಂದೆಂದೂ ನಡೆದಿರಲಿಲ್ಲ. ಇಷ್ಟು ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಯಾವ ಯಜ್ಞದಲ್ಲೂ ಕಂಡುಬರಲು ಶಕ್ಯವಿಲ್ಲ' ಹೀಗೆ ಇಂದ್ರದ್ಯುಮ್ನ ಮಹಾರಾಜನು ಸಂಭ್ರಮದಿಂದ ಅಶ್ವಮೇಧಯಾಗವನ್ನು ಮಾಡಿ ಮುಗಿಸಿದ.

ಮುನಿಗಳು:- ಬ್ರಹ್ಮನ್, ಇಂದ್ರದ್ಯುಮ್ನ ಮಹಾರಾಜ ಅಲ್ಲಿ ವಿಗ್ರಹಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿಸಿದನಷ್ಟೆ! ಆ ವಿಗ್ರಹಗಳನ್ನು ಹೇಗೆ ನಿರ್ಮಿಸಿದ? ಭಗವಂತ ಅವನಿಗೆ ಸಂತುಷ್ಟನಾದ ಬಗೆ ಎಂತು? ಇದನ್ನೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನಮಗೆ ವಿಸ್ತೃತವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸಿರಿ.

ಬ್ರಹ್ಮ:- ಮುನಿಶ್ರೇಷ್ಠರೇ, ಇಂದ್ರದ್ಯುಮ್ನ ಮಹಾರಾಜನು ತಾನು ನಿರ್ಮಿಸಿದ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ವಿಗ್ರಹಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿಸಿದ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ನಿಮಗೆ ನಿರೂಪಿಸುವೆ, ಕೇಳಿ.

ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಪ್ರೋಕ್ತವಾದಂತೆ, ಅಶ್ವಮೇಧಯಾಗವು ಮಹಾವೈಭವದಿಂದ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಬಗೆಬಗೆಯ ಶಿಲೆಗಳಿಂದ, ದೊಡ್ಡದೊಡ್ಡ ಶಿಲ್ಪಜ್ಞರಿಂದ ಮಹಾದೇವಾಲಯದ ನಿರ್ಮಾಣವೂ ಆಯಿತು. ಆದರೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿಸಬೇಕಾದ ವಿಗ್ರಹದ ಸ್ವರೂಪದ ಬಗ್ಗೆ ಮಹಾರಾಜನಿಗೆ ಚಿಂತೆ ತಲೆದೋರಿತು. ಆತ ಆಲೋಚಿಸಿದ- 'ನನಗೆ ಶ್ರೀಮನ್ ನಾರಾಯಣನ ಸ್ವರೂಪ ಅಜ್ಞಾತ. ಲೋಕಪಾವನನಾದ ಸೃಷ್ಟಿ, ಸ್ಥಿತಿ,

ಲಯ, ಕರ್ತೃವಾದ ನಾರಾಯಣನನ್ನು ಹೇಗೆ ಶಿಲಾಮಯವಾದ ಆಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಗೊಳಿಸಲು ಸಾಧ್ಯ? ಹೇಗೆ ಮಾಡಿದರೆ ಭಗವಂತನ ಸನ್ನಿಧಾನ ಶಿಲೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದೀತು?

ಚಿಂತಿಸಿಯೇ ಚಿಂತಿಸಿದ ಮಹಾರಾಜನಿಗೆ ಏನೂ ಹೊಳೆಯಲಿಲ್ಲ. ಅವನ ಮಿದುಳ ಮೈದಾನದಲ್ಲಿ ಈವರೆಗೆ ಅಶ್ವಮೇಧಯಾಗದ ಸಂತಸ ಸಂಭ್ರಮಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಸತ್ತುವಾಗಿದ್ದ ಅವನ ಮನಸ್ಸು ಒಮ್ಮೆಲೆ ಗಂಭೀರವಾಯಿತು. ಮಹಾರಾಜನಿಗೆ ಊಟ, ತಿಂಡಿ, ತಿನಿಸು, ಮಾತು, ಕಥೆ, ಅಲಂಕಾರ, ಸ್ನಾನಾದಿಗಳು ಯಾವುದೂ ಬೇಡವಾಯಿತು. ಗಾಯಕರು ಬಂದು ಅವನೆದುರು ಇಂಪಾಗಿ ಗಾಯನ ಮಾಡಿದರು. ಮಹಾರಾಜನ ಮನಸ್ಸು ಮುದಗೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ. ವಿದೂಷಕರು ಚಿಂತಾಗ್ರಸ್ತನಾಗಿದ್ದ ಮಹಾರಾಜನನ್ನು ಬಾಹ್ಯಲೋಕಕ್ಕೆಳೆಯಲು ಶಕ್ತಿಮೀರಿ ಯತ್ನಿಸಿದರು. ವಿಫಲವಾಯಿತು ಅವರ ಪ್ರಯತ್ನವೆಲ್ಲವೂ. ಸಾಮಂತ ರಾಜರೆಲ್ಲ ಅನರ್ಘ್ಯವಾದ ಪದ್ಮರಾಗಮಣಿ, ಸ್ಫಟಿಕ, ವಜ್ರ, ಅತ್ಯಧಿಕ ಮೌಲ್ಯದ ಸುವರ್ಣ ಮುಂತಾದವನ್ನು ಮಹಾರಾಜನೆದುರು ತಂದಿರಿಸಿದರು. ಇದರಿಂದಲಾದರೂ ಮಹಾರಾಜ ಸಂತೋಷಗೊಳ್ಳಲಿ ಎಂಬ ಆಶೆಯಿಂದ. ಆದರೆ ಮಹಾರಾಜನ ಲಕ್ಷ್ಯವನ್ನು ಸೆಳೆಯಲು ಈ ಯಾವ ಬೆಲೆಯುಳ್ಳ ಪದಾರ್ಥಗಳು ಎನಿತೂ ಸಮರ್ಥವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಮಹಾರಾಜನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸುಳಿದು ಸುಳಿದು ಸಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಪ್ರಶ್ನೆ ಒಂದೇ. ಯಾವ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ, ಯಾವ ಉಪಾಧಿಯಿಂದ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ವಿರಚಿಸಿದರೆ ಭಗವಂತನ ಸನ್ನಿಧಾನವು ಅದರಲ್ಲಿ ಉಂಟಾದೀತು? ಕಲ್ಲು, ಮಣ್ಣು, ಮರ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣು ವಿಗ್ರಹ ನಿರ್ಮಾಣಕ್ಕೆ ಸಮೀಚೀನವಾದ ಉಪಾಧಿ ಯಾವುದು? ಈ ಮೂರು ವಸ್ತುಗಳಿಂದ ಭಗವಂತನ ವಿಗ್ರಹ ನಿರ್ಮಿಸಿ, ಸ್ಥಾಪಿಸಿ, ನೋಡುವೆ. ಆಗಲಾದರೂ ಭಗವಂತ ಕಣ್ತೆರೆದಾನು ಎಂದು ರಾಜನು ಪುನರಾಲೋಚನೆಗೈದ. ಯೋಚನೆ ಮಾಡಿಮಾಡಿ, ಬೇಸತ್ತು ಕೊನೆಗೆ ಬಂದತೀರ್ಮಾನಕ್ಕೆ ಮನಸ್ಸು ಒಪ್ಪಿಗೆ ನೀಡಲಿಲ್ಲ. ಮತ್ತೆ ಚಿಂತಾಗ್ರಸ್ತನಾದ ಮಹಾರಾಜ, ಏನು ಮಾಡಲು ತೋಚದೆ 'ಕೊನೆಗೆ ಭಗವಂತನನ್ನೇ ಶರಣು ಹೋದ ಈ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ನೀನೇ ಬಗೆಹರಿಸಬೇಕು' ಎಂದು ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ದೀನನಾಗಿ ಮೊರೆಯಿಟ್ಟು ಶ್ರದ್ಧಾಭಕ್ತಿ ಸಮನ್ವಿತನಾಗಿ, 'ಪಂಚರಾತ್ರ'ದಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾದ ವಿಧಿಯಿಂದ ಪುರುಷೋತ್ತಮನನ್ನು ಹೀಗೆ ಸ್ತುತಿಸಿದ.

ಇಂದ್ರದ್ಯುಮ್ನ ಮಹಾರಾಜನು ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಕುರಿತು ಮಾಡಿದ ಈ ಸ್ತೋತ್ರವು **'ವಿಷ್ಣುಕಾರುಣ್ಯಸ್ತೋತ್ರ'** ಎಂದು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಈ ವಿಷ್ಣುಕಾರುಣ್ಯ ಸ್ತೋತ್ರವು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪಠಿಸುವವರ ಪಾಪವನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸುವದು. ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಈ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ಅರ್ಥಸಹಿತವಾಗಿ ಮನನಮಾಡುವ ಭಕ್ತನ ಮನೋರಥಗಳು ವಿಷ್ಣುವಿನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಪೂರ್ಣವಾಗುವವು. ಆದುದರಿಂದ ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತ ಮಾತ್ರ ಪಠಿಸಬಹುದಾದ ರಹಸ್ಯಪೂರ್ಣವಾದ, ಮಹಾಫಲಪ್ರದವಾದ ಮಂಗಳಮಯವಾದ ಈ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ನಿಮಗೆ ನಾನು ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತೇನೆ. ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಸ್ವೀಕರಿಸಿರಿ.

'ವಿಷ್ಣುಕಾರುಣ್ಯಸ್ತೋತ್ರ'

ವಾಸುದೇವ ನಮಸ್ತೇಽಸ್ತು ನಮಸ್ತೇ ಮೋಕ್ಷಕಾರಣ ।
ತ್ರಾಹಿ ಮಾಂ ಸರ್ವಲೋಕೇಶ ಜನ್ಮಸಂಸಾರಸಾಗರಾತ್ ॥

ನಿರ್ಮಲಾಂಬರಸಂಕಾಶ ನಮಸ್ತೇ ಪುರುಷೋತ್ತಮ ।
ಸಂಕರ್ಷಣ ನಮಸ್ತೇಽಸ್ತು ತ್ರಾಹಿ ಮಾಂ ಧರಣೀಧರ ॥

ನಮಸ್ತೇ ಹೇಮಗರ್ಭಾರ್ಭ ನಮಸ್ತೇ ಮಕರಧ್ವಜ ।
ರತಿಕಾಂತ ನಮಸ್ತೇಽಸ್ತು ತ್ರಾಹಿ ಮಾಂ ವರದೋಭವ ॥

ನಮಸ್ತೇ ವಿಬುಧಾವಾಸ ನಮಸ್ತೇ ವಿಬುಧಪ್ರಿಯ ।
ನಾರಾಯಣ ನಮಸ್ತೇಽಸ್ತು ತ್ರಾಹಿ ಮಾಂ ಶರಣಾಗತಮ್ ॥

ನಮಸ್ತೇ ಬಲಿನಾಂಶ್ರೇಷ್ಠ ನಮಸ್ತೇ ಲಾಂಗಲಾಯುಧ ।
ಚತುರ್ಮುಖ ಜಗದ್ಧಾಮ ತ್ರಾಹಿ ಮಾಂ ಪ್ರಪಿತಾಮಹ ॥

ನಮಸ್ತೇ ನೀಲಮೇಘಾಭ ನಮಸ್ತೇ ತ್ರಿದಶಾರ್ಚಿತ ।
ತ್ರಾಹಿ ವಿಷ್ಣೋ ಜಗನ್ನಾಥ ಮಗ್ನಂ ಮಾಂ ಭವಸಾಗರೇ ॥

ಪ್ರಲಯಾನಲಸಂಕಾರ ನಮಸ್ತೇ ದಿತಿಜಾಂತಕ ।
ನರಸಿಂಹ ಮಹಾವೀರ್ಯ ತ್ರಾಹಿ ಮಾಂ ದೀಪ್ತಿಲೋಚನ ॥

ಯಥಾ ರಸಾತಲಾದುರ್ವೀ ತ್ವಯಾ ದಂಷ್ಟ್ರೋದ್ಧೃತಾ ಪುರಾ ।
ತಥಾ ಮಹಾವರಾಹಸ್ತ್ವಂ ತ್ರಾಹಿ ಮಾಂ ದುಃಖಸಾಗರಾತ್ ॥

ತವೈತಾ ಮೂರ್ತಯಃ ಕೃಷ್ಣ ವರದಾಃ ಸಂಸ್ತುತಾ ಮಯಾ ।
ತವೇಮೇ ಬಲದೇವಾದ್ಯಾಃ ಪೃಥುಗ್ರೂಪೇಣ ಸಂಸ್ಥಿತಾಃ ॥

ಅಂಗಾನಿ ತವದೇವೇಶ ಗುರುತ್ಮಾದ್ಯಾಸ್ತಥಾ ಪ್ರಭೋ ।
ದಿಕ್ಪಾಲಾಃ ಸಾಯುಧಾಶ್ಚೈವ ಕೇಶವಾದ್ಯಾಸ್ತಥಾಚ್ಯುತ ॥

ಯೇ ಚಾಪನ್ಯೇ ತವ ದೇವೇಶ ಭೇದಾಃ ಪ್ರೋಕ್ತಾ ಮನೀಷಿಭಿಃ ।
ತೇಽಪಿ ಸರ್ವೇ ಜಗನ್ನಾಥ ಪ್ರಸನ್ನಾಯತಲೋಚನ ॥

ಮಯಾರ್ಚಿತಾಃ ಸ್ತುತಾಃ ಸರ್ವೇ ತಥಾ ಯೂಯಂ ನಮಸ್ಕೃತಾಃ ।
ಪ್ರಯಚ್ಛತ ವರಂ ಮಹ್ಯಂ ಧರ್ಮಕಾಮಾರ್ಥಮೋಕ್ಷದಮ್ ॥

ಭೇದಾಸ್ತೇ ಕೀರ್ತಿ ತಾ ಯೇ ತು ಹರೇಸಂಕರ್ಷಣಾದಯಃ ।
ತವಪೂಜಾರ್ಥಸಂಭೂತಾಸ್ತುತಸ್ತ್ಯಯಿ ಸಮಾಶ್ರಿತಾಃ ॥

ನ ಭೇದಸ್ತವ ದೇವೇಶ ವಿದ್ಯತೇ ಪರಮಾರ್ಥತಃ ।
ವಿವಿಧಂ ತವ ಯದ್ರೂಪಂ ಉಕ್ತಂ ತದುಪಚಾರತಃ ॥

ಅದ್ವೈತಂ ತ್ವಾ ಕಥಂ ದ್ವೈತಂ ವಕ್ತುಂ ಶಕ್ನೋತಿ ಮಾನವಃ ।
ಏಕಸ್ತ್ವಂ ಹಿ ಹರೇ ವ್ಯಾಪಿ ಚಿತ್ಸ್ವಭಾವೋ ನಿರಂಜನಃ ॥

ಪರಮಂ ತವ ಯದ್ರೂಪಂ ಭಾವಾಭಾವವಿವರ್ಜಿತಮ್ ।
ನಿರ್ಲೇಪಂ ನಿರ್ಗುಣಂ ಶ್ರೇಷ್ಠಂ ಕೂಟಸ್ಥಮಚಲಂ ಧ್ರುವಮ್ ॥

ಸರ್ವೋಪಾಧಿವಿನಿರ್ಮುಕ್ತಂ ಸತ್ತಾಮಾತ್ರ ವ್ಯವಸ್ಥಿತಮ್ ।
ತದ್ದೇವಾಶ್ಚ ನ ಜಾನಂತಿ ಕಥಂ ಜಾನಾಮ್ಯಹಂ ಪ್ರಭೋ ॥

ಅಪರಂ ತವ ಯದ್ರೂಪಂ ಪೀತವಸ್ತ್ರಂ ಚತುರ್ಭುಜಮ್ ।
ಶಂಖಚಕ್ರಗದಾಪಾಣಿ ಮುಕುಟಾಂಗದ ಧಾರಿತಾಮ್ ॥

ಶ್ರೀವತ್ಸೋಽಸ್ಕರಸಂಯುಕ್ತಂ ವನಮಾಲಾ ವಿಭೂಷಿತಮ್ ।
ತದರ್ಚಯಂತಿ ವಿಬುಧಾ ಯೇ ಚಾನ್ಯೇ ತವಸಂಶ್ರಯಾಃ ॥

ದೇವ ದೇವ ಸುರಶ್ರೇಷ್ಠ ಭಕ್ತಾನಾಮಭಯಪ್ರದ ।
ತ್ರಾಹಿ ಮಾಂ ಪದ್ಮಪತ್ರಾಕ್ಷ ಮಗ್ನಂ ವಿಷಯಸಾಗರೇ ।
ನಾನ್ಯಂ ಪಶ್ಯಾಮಿ ಲೋಕೇಶ ಯಸ್ಯಾಹಂ ಶರಣಂ ವ್ರಜೇ ।
ತ್ವಾಮೃತೇ ಕಮಲಾಕಾಂತಿ ಪ್ರಸೀದ ಮಧುಸೂದನ ॥

ಜರಾವ್ಯಾಧಿ ಶತೈರ್ಯುಕ್ತೋ ನಾನಾ ದುಃಖೈರ್ನಿಪೀಡಿತಃ ।
ಹರ್ಷಶೋಕಾನ್ವಿತೋ ಮೂಢಃ ಕರ್ಮಪಾಶೈಃ ಸುಯಂತ್ರಿತಃ ॥

ಪತಿತೋಽಹಂ ಮಹಾರೌದ್ರೇ ಘೋರೇ ಸಂಸಾರಸಾಗರೇ ।
ವಿಷಮೋದಕದುಷ್ಪಾರೇ ರಾಗದ್ವೇಷ ಯಕ್ಷಾಕುಲೇ ॥

ಇಂದ್ರಿಯಾವರ್ತಗಂಭೀರೇ ತೃಷ್ಣಾಶೋಕೋರ್ಮಿ ಸಂಕುಲೇ ।
ನಿರಾಶ್ರಯೇ ನಿರಾಲಂಬೇ ನಿಃಸಾರೇಽತ್ಯಂತ ಚಂಚಲೇ ॥

ಮಾಯಯಾ ಮೋಹಿತಸ್ತತ್ರ ಭ್ರಮಾಣಿ ಸುಚಿರಂ ಪ್ರಭೋ ।
ನಾನಾಜಾತಿ ಸಹಸ್ರೇಷು ಚಾಯಮಾನಃ ಪುನಃಪುನಃ ॥
ಮಯಜನ್ಮಾನ್ಯನೇಕಾನಿ ಸಹಸ್ರಾಣ್ಯಯುತಾನಿ ಚ ।
ವಿವಿಧಾನ್ಯನುಭೂತಾನಿ ಸಂಸಾರೇಽಸ್ಮಿನ್ ಜನಾರ್ದನ ॥
ವೇದಾಃ ಸಾಂಗಾ ಮಯಾಧೀತಾ ಶಾಸ್ತ್ರಾಣಿ ವಿವಿಧಾನಿ ಚ ।
ಇತಿಹಾಸ ಪುರಾಣಾನಿ ತಥಾ ಶಿಲ್ಪಾನ್ಯನೇಕಶಃ ॥
ಅಸಂತೋಷಾಶ್ಚ ಸಂತೋಷಾಃ ಸಂಚಯಾಪಯಾ ವ್ಯಯಾಃ ।
ಮಯಾ ಪ್ರಾಪ್ತಾಃ ಜಗನ್ನಾಥ ಕ್ಷಯವೃದ್ಧ್ಯಕ್ಷಯೇ ತರಾಃ ॥
ಭಾರ್ಯಾರಿ ಮಿತ್ರ ಬಂಧೂನಾಂ ವಿಯೋಗಾಸ್ಸಂಗಮಾಸ್ತಥಾ ।
ಪಿತರೋ ವಿವಿಧಾ ದೃಷ್ಟಾ ಮಾತರಶ್ಚ ತಥಾ ಮಯಾ ॥
ದುಃಖಾನಿ ಚಾನುಭೂತಾನಿ ಯಾನಿ ಸೌಖ್ಯಾನ್ಯನೇಕಶಃ ।
ಪ್ರಾಪ್ತಾಶ್ಚ ಬಾಂಧವಾಃ ಪುತ್ರಾಃ ಭ್ರಾತರೋ ಜ್ಞಾತಮಸ್ತಥಾ ॥

ವಯೋಕ್ಷಿತಂ ತಥಾ ಸ್ತ್ರೀಣಾಂಕೋಷ್ಠೀ ವಿಣ್ಮೂತ್ರಪಿಚ್ಚಲೇ ।
ಗರ್ಭವಾಸೇ ಮಹಾದುಃಖಮನುಭೂತಂ ತಥಾ ಪ್ರಭೋ ॥

ದುಃಖಾನಿ ಯಾನ್ಯನೇಕಾನಿ ಬಾಲ್ಯಯೌವನಗೋಚರೇ ।
ವಾರ್ಧಕೇ ಚ ಹೃಷೀಕೇಶ ತಾನಿ ಪ್ರಾಪ್ತಾನಿ ವೈಮಯಾ ॥

ಮರಣೇ ಯಾನಿ ದುಃಖಾನಿ ಯಮಮಾರ್ಗೇ ಯಮಾಲಯೇ ।
ಮಯಾ ತಸ್ಯಾನುಭೂತಾನಿ ನರಕೇ ಯಾತನಾಸ್ತಥಾ ॥

ಕ್ರಿಮಿಕೀಟ ದ್ರುಮಾಣಾಂ ಚ ಹಸ್ತ್ಯಶ್ವಮೃಗಪಕ್ಷಿಣಾಮ್ ।
ಮಹಿಷೋಷ್ಟ್ರಗವಾಂ ಚೈವ ತಥಾನ್ಯೇಷಾಂ ವನೌಕಸಾಮ್ ॥

ದ್ವಿಜಾತೀನಾಂ ಚ ಸರ್ವೇಷಾಂ ಶೂದ್ರಾಣಾಂ ಚೈವ ಯೋನಿಷು ।
ಧನಿನಾಂ ಕ್ಷತ್ರಿಯಾಣಾಂ ಚ ದರಿದ್ರಾಣಾಂ ತಪಸ್ವಿನಾಮ್ ॥

ನೃಪಾಣಾಂ ನೃಪಭೃತ್ಯಾನಾಂ ತಥಾನ್ಯೇಷಾಂ ಚ ದೇಹಿನಾಮ್ ।
ಗೃಹೇಷು ತೇಷಾಮುತ್ಪನ್ನೋ ದೇವ ಚಾಹಂ ಪುನಃ ಪುನಃ ॥

ಗತೋಽಸ್ಮಿ ದಾಸತಾಂ ನಾಥ ಭೃತ್ಯಾನಾಂ ಬಹುಶೋಽನ್ಯಣಾಂ ।
ದರಿದ್ರತ್ವಂ ಚೇಶ್ವರತ್ವಂ ಸಾಮಿತ್ವಂ ಚ ತಥಾ ಗತಃ ॥

ಹತೋ ಮಯಾ ಹತಾಶ್ಚಾನ್ಯೇ ಘಾತಿತೋ ಘಾತಿತಾಸ್ತಥಾ ।
ದತ್ತಂ ಮಯಾನ್ಯೈರನ್ಯೇಭ್ಯೋ ಮಯಾ ದತ್ತಮನೇಕಶಃ ॥

ಪಿತೃಮಾತೃ ಸುಹೃದ್ಭ್ರಾತೃ ಕಲತ್ರಾಣಾಂ ಕೃತೇನ ಚ ।
ಧನಿನಾಂ ಶ್ರೋತ್ರಿಯಾಣಾಂ ಚ ದರಿದ್ರಾಣಾಂ ತಪಸ್ವಿನಾಮ್ ॥

ಉಕ್ತಂ ದೈನ್ಯಂ ಚ ವಿವಿಧಂ ತ್ಯಕ್ತ್ವಾ ಲಜ್ಜಾಂ ಜನಾರ್ದನ ।
ದೇವತಿಯನ್ಮಙ್ಮನುಷ್ಯೇಷು ಸ್ಥಾವರೇಷು ಚರೇಷುಚ ॥

ನ ವಿದ್ಯತೇ ತಥಾ ಸ್ಥಾನಂ ಯತ್ರಾಹಂ ನಗತಃ ಪ್ರಭೋ ।
ಕದಾ ಮೇ ನರಕೇ ವಾಸಃ ಕದಾ ಸ್ವರ್ಗೇ ಜಗತ್ಪತೇ ॥

ಕದಾ ಮನುಷ್ಯಲೋಕೇಷು ಕದಾ ತಿರ್ಯಗ್ಗತೇಷುಚ ।
ಜಲಯಂತ್ರೇ ಯಥಾ ಚಕ್ರೇ ಘಟೀ ರಜ್ಜುನಿಬಂಧನಾ ॥

ಯಾತಿ ಚೋರ್ಧ್ವಮಧಶ್ಚೈವ ಕದಾ ಮಧ್ಯೇ ಚ ತಿಷ್ಠತಿ ।
ತಥಾ ಚಾಹಂ ಸುರಶ್ರೇಷ್ಠ ಕರ್ಮರಜ್ಜುಸಮಾವೃತಃ ॥

ಅಧಶ್ಚೋರ್ಧ್ವಂ ತಥಾ ಮಧ್ಯೇ ಭ್ರಮನ್ಗಚ್ಛಾಮಿ ಯೋಗತಃ ।
ಏವಂ ಸಂಸಾರಚಕ್ರೇಽಸ್ಮಿನ್ಭೈರವೇ ರೋಮಹರ್ಷಣೇ ॥

ಭ್ರಮಾಮಿ ಸುಚಿರಂ ಕಾಲಂ ನಾಂತಂ ಪಶ್ಯಾಮಿ ಕರ್ಹಿಚಿತ್ ।
ನ ಜಾನೇ ಕಿಂ ಕರೋಮ್ಯದ್ಯಹರೇ ವ್ಯಾಕುಲಿತೇಂದ್ರಿಯ ॥

ಶೋಕತೃಷ್ಣಾಭಿಭೂತೋಽಹಂ ಕಾಂದಿಶೀಕೋ ವಿಚೇತನಃ ।
ಇದಾನೀಂ ತ್ವಾಮಹಂ ದೇವ ವಿಹ್ವಲಃ ಶರಣಂಗತ ॥

ತ್ರಾಹಿ ಮಾಂ ದುಃಖಿತಂ ಕೃಷ್ಣ ಮಗ್ನಂ ಸಂಸಾರಸಾಗರೇ ।
ಕೃಪಾಂ ಕುರು ಜಗನ್ನಾಥ ಭಕ್ತಂ ಪೂಂ ಯದಿಮನ್ಯಸೇ ॥

ತ್ವದೃತೇ ನಾಸ್ತಿ ಮೇ ಬಂಧುರ್ಯೋಽಸೌ ಚಿಂತಾಂ ಕರಿಷ್ಯತಿ ।
ದೇವ ತ್ವಾಂ-ನಾಥಮಾಸಾದ್ಯ ನಽಭಯಂ ಮೇಽಸ್ತಿ ಕುತ್ರಚಿತ್ ॥

ಜೀವಿತೇ ಮರಣೇ ಚೈವ ಯೋಗಕ್ಷೇಮೇಽಥ ವಾ ಪ್ರಭೋ ।
ಯೇ ತು ತ್ವಾಂ ವಿಧಿಪದ್ದೇವ ನಾರ್ಚಯಂತಿ ನರಾಧಮಾಃ ॥

ಸುಗತಿಸ್ತು ಕಥಂ ತೇಷಾಂ ಭವೇತ್ಸಂಸಾರ ಬಂಧನಾತ್ ।
ಕಿಂ ತೇಷಾಂ ಕುಲಶೀಲೇನ ವಿದ್ಯಯಾ ಜೀವಿತೇನ ಚ ॥

ಯೇಷಾಂ ನ ಜಾಯತೇ ಭಕ್ತಿರ್ಜಗದ್ಧಾತರಿ ಕೇಶವೇ ।
ಪ್ರಕೃತಿಂ ತ್ವಾಸುರೀಂ ಪ್ರಾಪ್ಯ ಯೇ ತ್ವಾಂ ನಿಂದಂತಿ ಮೋಹಿತುಃ ।
ಪತಂತಿ ನರಕೇ ಘೋರೇ ಜಾಯಮಾನಾಃ ಪುನಃ ಪುನಃ ।
ನ ತೇಷಾಂ ನಿಷ್ಕೃತಿಸ್ತಸ್ಮಾತ್ ವಿದ್ಯತೇ ನರಕಾರ್ಣವಾತ್ ॥

ಯೇ ದೂಷಯಂತಿ ದುರ್ಮೃತ್ತಾಸ್ತ್ವಾಂದೇವ ಪುರುಷಾಧಮಾಃ ।
ಯತ್ರ ಯತ್ರ ಭವೇಜ್ಜನ್ಮ ಮಮ ಕರ್ಮನಿಬಂಧನಾತ್ ॥

ತತ್ರ ಹರೇ ಭಕ್ತಿಸ್ತ್ವಯಿ ಚಾಸ್ತು ದೃಢಾ ಸದಾ ।
ಆರಾಧ್ಯ ತ್ವಾಂ ಸುರಾ ದೈತ್ಯಾ ನರಾಶ್ಚಾನ್ಯೇಽಪಿ ಸಂಯತಾಃ ।
ಅವಾಪುಃ ಪಮರಾಂ ಸಿದ್ಧಿಂ ಕಸ್ತ್ವಾಂ ದೇವ ನ ಪೂಜಯೇತ್ ।
ನ ಶಕ್ನುವಂತಿ ಬ್ರಹ್ಮಾದ್ಯಾಃ ಸ್ತೋತುಂ ತ್ವಾಂ ತ್ರಿದಶಾಹರೇ ॥

ಕಥಂ ಮಾನುಷಬುದ್ಧ್ಯಾಽಹಂ ಸ್ತೌಮಿ ತ್ವಾಂ ಪ್ರಕೃತೇಃ ಪರಂ ।
ತಥಾ ಚಾ ಜ್ಞಾನಭಾವೇನ ಸಂಸ್ತುತೋಸಿ ಮಯಾಪ್ರಭೋ ॥

ತತ್‌ಕ್ಷಮಸ್ವಾಪರಾಧಂ ಮೇ ಯದಿ ತೇಽಸ್ತಿ ದಯಾಮಯಿ ।
ಕೃತಾಪರಾಧೇಽಪಿ ಹರೇ ಕ್ಷಮಾಂ ಕುರ್ವಂತಿ ಸಾಧವಃ ॥

ತಸ್ಮಾತ್ಪ್ರಸೀದ ದೇವೇಶ ಭಕ್ತಸ್ನೇಹಂ ಸಮಾಕ್ರಿತಃ ।
ಸ್ತುತೋಽಸಿ ಯನ್ಮಯಾ ದೇವ ಭಕ್ತಿಭಾವೇನ ಚೇತಸಾ ॥
ಸಾಂಗಂ ಭವತು ತತ್ಸರ್ವಂ ವಾಸುದೇವ ನಮೋಽಸ್ತು ತೇ ॥

॥ಬ್ರಹ್ಮೋವಾಚ॥

ಇತ್ಥಂ ಸ್ತುತಸ್ತದಾ ತೇನ ಪ್ರಸನ್ನೋ ಗರುಡಧ್ವಜಃ ॥
ದದೌ ತಸ್ಮೈ ಮುನಿಶ್ರೇಷ್ಠಾಃ ಸಕಲಂ ಮನಸೇಪ್ಸಿತಮ್ ॥

ಯಃ ಸಂಪೂಜ್ಯ ಜಗನ್ನಾಥಂ ಪ್ರತ್ಯಹಂ ಸ್ತೌತಿ ಮಾನವಃ ।
ಸ್ತೋತ್ರೇಣಾನೇನ ಮತಿಮಾನ್ಸ ಮೋಕ್ಷಂ ಲಭತೇ ಧ್ರುವಮ್ ॥

ತ್ರಿಸಂಧ್ಯಂ ಯೋ ಜಪೇದ್ವಿದ್ವಾನಿದಂ ಸ್ತೋತ್ರವರಂ ಶುಚಿಃ ।
ಧರ್ಮಂ ಚಾರ್ಥಂ ಚ ಕಾಮಂ ಚ ಮೋಕ್ಷಂ ಚ ಲಭತೇ ನರಃ ॥

ಯಃ ಪರೇಚ್ಛೃಣುಯಾಡ್ವಾಪಿ ಶ್ರಾವಯೇದ್ವಾ ಸಮಾಹಿತಃ ।
ಸ ಲೋಕಂ ಶಾಶ್ವತಂ ವಿಷೋರ್ಯಾತಿ ನಿರ್ಧೂತಕಲ್ಮಷಃ ॥

ಧನ್ಯಂ ಪಾಪಹರಂ ಚೇದಂ ಭುಕ್ತಿಮುಕ್ತಿಪ್ರದಂ ಶಿವಮ್ ।
ಗುಹ್ಯಂ ಸುದುರ್ಲಭಂ ಪುಣ್ಯಂ ನ ದೇಯಿಂ ಯಸ್ಯ ಕಸ್ಯ ಚಿತ್ ॥

ನ ನಾಸ್ತಿಕಾಯ ಮೂರ್ಖಾಯ ನ ಕೃತಘ್ನಾಯನ ಮಾನಿನೇ ।
ನ ದುಷ್ಟಮತಯೇ ದದ್ಯಾನ್ನಾಭಕ್ತಾಯ ಕದಾಚನ ॥

ದಾತವ್ಯಂ ಭಕ್ತಿಯುಕ್ತಾಯ ಗುಣಶೀತಾನ್ವಿತಾಯ ಚ ।
ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತಾಯ ಶಾಂತಾಯ ಶ್ರದ್ಧಾನುಷ್ಠಾನಶಾಲಿನೇ ॥

ಇದಂ ಸಮಸ್ತಾಘವಿನಾಶಹೇತುಃ
ಕಾರುಣ್ಯಸಂಜ್ಞಂ ಸುಖಮೋಕ್ಷದಂ ಚ ।
ಅಶೇಷವಾಂಛಾಫಲದಂ ವರಿಷ್ಠಂ
ಸ್ತೋತ್ರಂ ಮಯೋಕ್ತಂ ಪುರುಷೋತ್ತಮಸ್ಯೇ ॥

ಯೇ ತಂ ಸುಸೂಕ್ಷ್ಮಂ ವಿಮಲಾ ಮುರಾರಿಂ
ಧ್ಯಾಯಂತಿ ನಿತ್ಯಂ ಪುರುಷಂ ಪುರಾಣಮ್ ।
ತೇ ಮುಕ್ತಿಭಾಜಃ ಪ್ರವಿಶಂತಿ ವಿಷ್ಣುಂ
ಮಂತ್ರೈರ್ಯಥಾಜ್ಯಂ ಹುತಮಧ್ವರಾಗ್ನೌ ॥

ಏಕಃ ಸ ದೇವೋ ಭವದುಃಖಹಂತಾ
ಪರಃ ಪರೇಷು ನ ತತೋಽಸ್ತಿ ಚಾನ್ಯತ್ ।
ದ್ರಷ್ಟಾ ಸ ಪಾತಾ ಸ ತು ನಾಶಕತ್ತಾ
ವಿಷ್ಣುಃ ಸಮಸ್ತಾಖಿಲ ಸಾರಭೂತಃ ॥

ಕಿಂ ವಿದ್ಯಯಾ ಕಿಂ ಸ್ವಗುಣೈಶ್ಚ ತೇಷಾಂ
ಯಜ್ಞೈಶ್ಚ ದಾನೈಶ್ಚ ತಪೋಭಿರುಗ್ರೈಃ ।
ಯೇಷಾಂ ನ ಭಕ್ತಿರ್ಭವತೀಹ ಕೃಷ್ಣೇ
ಜಗದ್ಗುರೌ ಮೋಕ್ಷಸುಖಪ್ರದೇ ಚ ॥

ಲೋಕೇ ಸ ಧನ್ಯಃ ಸ ಶುಚಿಃ ಸ ವಿದ್ವಾನ್
ಮಖೈಸ್ತಪೋಭಿಃ ಸ ಗುಣೈರ್ವರಿಷ್ಠಃ।
ಜ್ಞಾತಾ ಸ ದಾತಾ ಸ ತು ಸತ್ಯವಕ್ತಾ
ಯಸ್ಯಾಸ್ತಿ ಭಕ್ತಿಃ ಪುರುಷೋತ್ತಮಾಖ್ಯೇ ॥

(ಶ್ಲೋಕಗಳ ಅರ್ಥ)

ಇಂದ್ರದ್ಯುಮ್ನ:- ವಾಸುದೇವನಿಗೆ ವಂದನೆಗಳು, ಮುಕ್ತಿದಾಯಕನಿಗೆ ವಂದನೆಗಳು. ಸಕಲ ಲೋಕಗಳಿಗೆ ಒಡೆಯನಾದ ಹೇ ಭಗವನ್, ಹುಟ್ಟು, ಸಾವು ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಈ ಸಂಸಾರವೆಂಬ ಸಾಗರದಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಉದ್ಧಾರಮಾಡು.

ನಿಷ್ಕಲಂಕ ಗಗನಮಂಡಲದಂತೆ ನಿರ್ಮಲವಾದ ಕಾಂತಿಯುಳ್ಳ, ಪುರುಷಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ, ವರಾಹ ರೂಪದಿಂದ ಜಗತ್ತನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿದ ಸಂಕರ್ಷಣರೂಪೀ ಪರಮಾತ್ಮನೇ ನಿನಗೆ ನನ್ನ ವಂದನೆಗಳು.

ಸುವರ್ಣವರ್ಣದ ಮೀನಕೇತನನಾದ, ರತಿಗೆ ಒಡೆಯನಾದ ಮನ್ಮಥನ ರೂಪ ತಾಳಿ ಸಮಸ್ತಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ಸ್ವಕೀಯ ಮಾಯೆಗೆ ಒಳಪಡಿಸುವ, ಅಂತಕನಿಗೂ ಅಂತಕನಾದ ಎಲೈ ದೇವನೇ, ನನ್ನನ್ನು ಕಾಪಾಡು.

ಅಂಜನದಂತೆ ಕೃಷ್ಣಕಾಂತಿಯಿಂದ ಕಂಗೊಳಿಸುವ, ಭಕ್ತವತ್ಸಲನಾದ ಅನಿರುದ್ಧರೂಪೀ ಭಗವಂತನೇ ನಿನಗೆ ಶರಣು ಬಂದ ನನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸು.

ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಆಶ್ರಯಸ್ಥಾನವಾದ, ದೇವತೆಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಪ್ರೀತ್ಯಾಸ್ಪದನಾದ ನಾರಾಯಣ ರೂಪಿಗೆ ವಂದನೆಗಳು. ನೀನು ನನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸು.

ನೀಲಮೇಘಶ್ಯಾಮನಾದ, ದಾನವವೈರಿಯಾದ, ಜಗತ್ತಿಗೆ ಸ್ವಾಮಿಯಾದ ಶ್ರೀವಿಷ್ಣುರೂಪಿ, ಸ್ವಾಮಿಯೇ ಸಂಸಾರಸಾಗರನಿಮಗ್ನನಾದ ನನ್ನನ್ನು ಉದ್ಧಾರಮಾಡು.

ಪ್ರಳಯಕಾಲದ ಅಗ್ನಿಯಂತೆ ದೀಪ್ತಿಯುಳ್ಳ, ಅದಿತಿಯ ಮಕ್ಕಳಾದ ದೇವತೆಗಳಿಂದ ಪೂಜಿತನಾದ ಭಾಸ್ವರಲೋಚನವುಳ್ಳ, ಮಹಾಪರಾಕ್ರಮಿಯಾದ ನೃಸಿಂಹಾವತಾರಿ ಭಗವಂತನೇ ನನ್ನನ್ನು ಕಾಪಾಡುವ ಹೊಣೆ ನಿನ್ನದು.

ಹಿಂದೆ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ ರಸಾತಲಕ್ಕೆ ಪ್ರವೇಶಮಾಡಿದ್ದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ವರಾಹ ರೂಪವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ,ನೀನು ಮೇಲಕ್ಕೆ ತಂದೆ. ಅದರಂತೆ ವಿಷಯಗಳಿಂದ ದುಃಖಮಯವಾದ ಈ ಸಂಸಾರವೆಂಬ ಸಮುದ್ರದ ಆಳದಲ್ಲಿ ಸಿಲುಕಿರುವ ನನ್ನನ್ನು ನೀನು ಉದ್ಧರಿಸು.

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನೆ, ಬಲರಾಮ ಮೊದಲಾದ ರೂಪಗಳೆಲ್ಲ ನಿನ್ನ ಅವತಾರಗಳೇ. ಭಕ್ತರನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸುವ ಆ ನಿನ್ನ ವಿವಿಧ ರೂಪಗಳನ್ನು ನಾನು ಸ್ತೋತ್ರ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ.

ದೇವೇಶ, ಗರುಡ ಮೊದಲಾದ ದಿಕ್ಪಾಲಕರು ಕೇಶವಾದಿಗಳು ನಿನ್ನ ಅಂಗಗಳು. ಮತ್ತು ಸಂಕರ್ಷಣರೂಪೀ ಪರಮಾತ್ಮನು ನಿನ್ನ ಅಂಶ ಸಂಭೂತನು. ಈ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ನಾನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಅರ್ಚಿಸುವೆ, ನಮಿಸುವೆ, ಸ್ತೋತ್ರಗೈಯುವೆ.

(ಅಂಗದೇವತೆಗಳು, ಆವರಣದೇವತೆಗಳು, ಇವರನ್ನು ಮೊದಲು ಪೂಜಿಸಿ, ನಂತರ ಪ್ರಧಾನದೇವತೆಯನ್ನು ಪೂಜೆಮಾಡಬೇಕು ಎಂದು ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಉಪದಿಷ್ಟವಾದಂತೆ ನಾನು

ಮೊದಲು ಅಂಗದೇವತೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ನಂತರ ಪ್ರಧಾನದೇವತೆಗಳ ಅರ್ಚನೆ ಮಾಡುವೆ ಎಂದು ನಿವೇದಿಸುತ್ತಿರುವನು) ಭಗವನ್, ಸಂಕರ್ಷಣ ಮೊದಲಾದ ನಿನ್ನ ವಿವಿಧ ಮೂರ್ತಿಗಳನ್ನು ನಿನ್ನ ಪೂಜೆಗೆ ಅಂಗವಾಗಿ ಮೊದಲು ಪೂಜೆಗೈಯುವೆ. ಅನಂತರ ನಿನ್ನ ಪೂಜೆ ಮಾಡುವೆ. ಇತರ ಮೂರ್ತಿಗಳ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಪೂಜೆ ನಿನ್ನಪೂಜೆಗೆ ಮುಂದೆ ಮಾಡಲಿರುವ ನಿನ್ನ ಪೂಜೆಗಾಗಿಯೇ.

ಹೇ ದೇವದೇವಾ, ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ವಸ್ತುತಸ್ತು ಭೇದ ಇಲ್ಲ. ನಿನ್ನ ಅವಯವಗಳಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರ ಹಾಗೂ ನಿನ್ನ ಶರೀರಕ್ಕೂ ಆತ್ಮನಿಗೂ ಭೇದ ಸುತಾರಂ ಇಲ್ಲ. ನಿನ್ನ ಅವತಾರಗಳಿಗೂ, ನಿನಗೂ ಭೇದ ಇಲ್ಲ. ನಿನ್ನ ಶಕ್ತಿಗೂ ನಿನಗೂ ಭೇದ ಇಲ್ಲ. ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ನಿನ್ನಿಂದ ವಿಭಿನ್ನವಾದದು ಯಾವುದೂ ಇಲ್ಲ. ಅರ್ಪಿಸಲು ಅನುಕೂಲವಾಗುವ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ರೂಪಗಳನ್ನು ಭಕ್ತರ ಮೇಲಿನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ನೀನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿರುವೆ.

ಏಕರೂಪನಾದ ನಿನಗೆ ಭೇದಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸುವದು ಎಷ್ಟು ಮಾತ್ರಕ್ಕೂ ಸರಿಯಲ್ಲ. ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ಭೇದ ಚಿಂತನೆ ಮಾಡುವವ ಪಾಪ ಸಂಪಾದನೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ನೀನು ಅಖಂಡ. ಸರ್ವತ್ರ ವ್ಯಾಪಕ, ಜ್ಞಾನಮಯನಾದ ಆಕೃತಿ ಉಳ್ಳವ. ಸತ್ವ, ರಜಸ್ಸು, ತಪಸ್ಸು ಮುಂತಾದ ಪಾಕೃತಿಕ ಗುಣಗಳಿಂದ ಬಹುದೂರ.

ನಿನ್ನ ಸ್ವರೂಪಕ್ಕೆ ಜನನ ಮರಣಗಳಿಲ್ಲ. ಅದು ಜನ್ಮ ಮೊದಲಾದ ದೋಷಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತವಾದುದು. ಅಂತೆಯೇ ಅದು ಪರಿಶುದ್ಧ; ಶ್ರೇಷ್ಠ, ಸ್ಥಿರ ಹಾಗೂ ಸತ್ಯ.

ಬೇರೆ ಬೇರೆ ದೇಹಗಳನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸುವದರಿಂದ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಭಿನ್ನತೆ ಬರುವದಿಲ್ಲ. ನಿನ್ನ ಎಲ್ಲ ರೂಪಗಳು ಸನ್ಮಯ (ಸಾತ್ವಿಕ ಎಂಬ ಒಂದೇ ಗುಣವುಳ್ಳವ ರಜಸ್ಸು ಹಾಗೂ ತಮಸ್ಸಿನ ಲೇಪವೂ ಅವಕ್ಕಿಲ್ಲ.) ಇಂತಹ ನಿನ್ನ ಪರಮಾತ್ಮ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ದೇವಾದಿ ದೇವತೆಗಳೂ ಸಹ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತಿಳಿಯಲಾರರು. ಅಂದಮೇಲೆ ನಾನು ತಿಳಿಯುವದೆಂತು.

ಹೇ ಭಗವನ್, ನಿನ್ನ ಇನ್ನೊಂದು ರೂಪವು ಪೀತಾಂಬರ ಚತುರ್ಭುಜಗಳು, ಶಂಖ, ಚಕ್ರ, ಗದಾ, ಕಿರೀಟ, ತೋಳುಬಳೆ ಶ್ರೀ ವತ್ಸಲಾಂಛನ, ತುಳಸೀಹಾರ ಮುಂತಾದವುಗಳಿಂದ ಒಪ್ಪುತ್ತಿರುವದು. ಈ ನಿನ್ನ ರೂಪವನ್ನು ದೇವತೆಗಳು ಇನ್ನಿತರ ಭಕ್ತರು ನಿನ್ನನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿದ ಸಾತ್ವಿಕರೆಲ್ಲರೂ ಪೂಜಿಸುವರು.

ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಒಡೆಯನಾದ ಆದುದರಿಂದಲೇ ದೇವಶ್ರೇಷ್ಠನೆನಿಸಿದ ಭಕ್ತರಿಗೆ ಅಭಯನೀಡುವ, ಹೇ ಪುಂಡರೀಕಾಕ್ಷ, ವಿಷಯವೆಂಬ ಆರ್ಣವದಲ್ಲಿ ಮಗ್ನನಾದ ನನ್ನನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸು, ರಕ್ಷಿಸು.

ಹೇ ಕಮಲನಾಭ, ನೀನು ಬಿಟ್ಟರೆ ನನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವವರು ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ. ನೀನೇ ನನಗೆ ರಕ್ಷಕ. ಮಧುಸೂದನ ನನ್ನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗು.

ದೇವೋತ್ತಮ ಜರಾ, ವ್ಯಾಧಿ ಮುಂತಾದ ನಾನಾ ದುರವಸ್ಥೆಗಳಿಂದ ದುಃಖಿತನಾಗಿ ಬಳಲುತ್ತಿರುವ, ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಲ್ಲದ ಸುಖದುಃಖಗಳಲ್ಲಿ ಸಿಲುಕಿ ಸಂಕಟಪಡುತ್ತಿರುವ, ಕರ್ಮಪಾಶಗಳಿಂದ ಬದ್ಧನಾಗಿ ಭಯಂಕರ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಪತಿತನಾದ ನನ್ನನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸು. ಈ ಸಂಸಾರ ಎಂಬ ಸಾಗರಕ್ಕೆ ಇಲ್ಲಿನ ದುರವಸ್ಥೆಗಳು ನೀರಿನೋಪಾದಿಯಲ್ಲಿವೆ. ಈ ಸಾಗರ ದುಸ್ತರ. ಏಕೆಂದರೆ ಸಾಗರದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ರಾಗದ್ವೇಷಗಳೆಂಬ ಮಹಾಮಹಾ

ತಿಮಿಂಗಲುಗಳು, ಮೊಸಳೆಗಳು ಇವೆ. ಇಂದ್ರಿಯಗಳೆಂಬ ಅಗಾಧ ಮಡು ಮತ್ತು ಸುಳಿಗಳು ಈ ಸಾಗರದಲ್ಲಿವೆ ದುರಾಶೆ ಶೋಕವೆಂಬ ಅಲೆಗಳು ಈ ಸಾಗರದ ಮೇಲೆ ನಿರಂತರ ಸಂಚಾರಗೈಯುತ್ತವೆ. ಈ ಸಮುದ್ರದಿಂದ ಪಾರುಗಾಣಿಸುವರೇ ಎಲ್ಲೂ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿಲ್ಲ. ಈ ಸಾಗರ ಅಪಾರ; ನಿರಾಧಾರ, ಅತಿ ತರಲ. ಇಂತಹ ಬಹುಘೋರ ಸಂಸಾರ ಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಪತಿತನಾಗಿ, ಹಲವೊಮ್ಮೆ ತೇಲುತ್ತ ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಮುಳುಗುತ್ತ,ಅಂತೂ ನಿರಂತರ ಒದ್ದಾಡುತ್ತ ಪರಿತಪಿಸುತ್ತಿರುವೆ.

ಹೇ ಜನಾರ್ದನ, ನಿನ್ನ ಮಾಯೆಯಿಂದ ಮೋಹಗೊಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ಈ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ನಾನು ತೊಡಗಿದ್ದೇನೆ. ಅಜ್ಞಾನದಿಂದ ಜನ್ಮವಾದ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ನನ್ನ ಯೋಗ್ಯತೆಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತ, ಆ ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾದ ಫಲಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ನಾನಾ ಯೋನಿಗಳಲ್ಲಿ ಜನನಾದಿಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತ, ನನ್ನ ಭ್ರಮಣ ನಡೆದಿದೆ.

ಈ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ನಾನಾ ಬಗೆಯ ಸಹಸ್ರಾರು ಜನ್ಮಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿ ಸುಖದುಃಖಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿರುವೆ.

ವೇದಾಂಗ ಸಹಿತವಾದ ವೇದಗಳನ್ನು ಅಭ್ಯಸಿಸಿದೆ. ವಿವಿಧ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ತಿಳಿದೆ. ಇತಿಹಾಸ ಪುರಾಣಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿದೆ. ಶಿಲ್ಪಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಜೀರ್ಣಿಸಿಕೊಂಡೆ.

ಸಂತೋಷ, ಅಸಂತೋಷ, ಆಯವ್ಯಯ, ಏರು ಇಳಿತ, ಏಳಿಗೆ ದಿವಾಳಿ, ವೃದ್ಧಿ ನಾಶ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಅತಿ ಅನಿಸುವಷ್ಟು ಅನುಭವಿಸಿರುವೆ.

ಹೆಂಡಿರು, ಮಕ್ಕಳು, ಬಂಧುಜನಗಳು ಎಲ್ಲ ಬಂದು ಹೋದರು. ಶತ್ರುಗಳಾದರು, ಮಿತ್ರರಾದರು, ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಬಂಧು ಜನಗಳೂ ಆಗಿ ಹೋದರು. ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಸ್ವಭಾವದ ತಾಯಿ, ತಂದೆಯರೊಡನೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ವೈವಿಧ್ಯಪೂರ್ಣವಾದ ಅನುಭವ ಗಳಿಗೂ ಒಳಗಾದೆ.

ತರತರಹದ ದುಃಖಗಳಿಗೆ ಪಕ್ಕಾದೆ. ನನಗೆ ಅನೇಕ ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಬಂಧುಗಳು, ಮಕ್ಕಳು, ಸಹೋದರರು ಬಾಂಧವರು ಎಲ್ಲ ಇದ್ದರು.

ಲೆಕ್ಕವಿಲ್ಲದಷ್ಟು ಬಾರಿ ಮಲಮೂತ್ರಮಯವಾದ ಸ್ತ್ರೀ ಗರ್ಭವಾಸ ನನಗಾಗಿದೆ, ಮಹಾದುಃಖವನ್ನು ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅನುಭವಿಸಿದ್ದೇನೆ.

ಗರ್ಭದಿಂದ ಹೊರಬಂದು ಬೆಳೆದ ಬಳಿಕ ಬಾಲ್ಯ, ಯೌವನ, ವೃದ್ಧಾಪ್ಯ ಎಲ್ಲ ಅವಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲೂ ಬಗೆಬಗೆಯ ದುಃಖಗಳನ್ನೇ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಅನುಭವಿಸಿದ್ದೇನೆ.

ಇಷ್ಟು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಆ ಮರಣ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆಗುವಂತಹ ಯಾತನೆ, ನರಕಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ವಿಧಿಸಲ್ಪಡುವ ದುಃಖಗಳು ನರಕದಲ್ಲಿ ಯಮದೂತರು ನೀಡುವ ಹಿಂಸೆ ಈ ಎಲ್ಲ ಅನುಭವಗಳಿಗೂ ನಾನು ಒಳಗಾಗಿದ್ದೇನೆ.

ಹುಲಿ ಮೊದಲಾದಕಾಡುಪ್ರಾಣಿ, ಒಂಟೆ, ಎತ್ತು, ಎಮ್ಮೆ, ಕೋಣ, ಹಕ್ಕಿ, ಮೃಗ, ಕುದುರೆ, ಆನೆ, ಕ್ರಿಮಿಕೀಟಗಳು ಮೊದಲಾದ ಎಲ್ಲ ಪಶುಪಕ್ಷಿಗಳ ಜನ್ಮವನ್ನು ನಾನು ಅನುಭವಿಸಿದ್ದೇನೆ.

ಎಲ್ಲ ತರಹದ ಮಾನವರ ಮಧ್ಯೆ ನಾನು ಪುನಃ ಪುನಃ ಜನ್ಮತಳೆದಿರುವೆ. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು, ಕ್ಷತ್ರಿಯರು, ವೈಶ್ಯರು, ರಾಜರು, ರಾಜಸೇವಕರು, ದರಿದ್ರರು, ತಪಸ್ವಿಗಳಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು, ಧನಿಕರು, ಇವರೆಲ್ಲರ ಕುಟುಂಬಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಹುಟ್ಟಿ, ಆಯಾಪರಿಸರದ ಸುಖ-ದುಃಖಗಳನ್ನೂ ಅನುಭವಿಸಿರುವೆ.

ಶ್ರೀಮಂತರ ಸೇವಕನಾಗಿ, ಪರಮದರಿದ್ರನಾಗಿ, ಐಶ್ವರ್ಯ ಸಂಪನ್ನನಾಗಿ ಅಧಿಕಾರಿಯಾಗಿ, ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ರಾಜನಾಗಿಯೂ ನಾನು ವಿಭಿನ್ನ ಅನುಭವ ಪಡೆದಿದ್ದೇನೆ.

ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ನಾನು, ಕೊಂದವರ ಹಿಂಸಿಸಿದವರ ಲೆಕ್ಕವಿಲ್ಲ. ನನ್ನನ್ನೂ ಶೋಷಿಸಿದವರ, ನನ್ನನ್ನೂ ಹಿಂಸಿಸಿದವರ ಲೆಕ್ಕವೂ ಇಲ್ಲ. ಅನೇಕ ಜನರಿಂದ ಅನೇಕ ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ, ಅನೇಕ ಬಾರಿ ಕೊಲ್ಲಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದೇನೆ. ನನಗೆ ಕೆಲ ಜನ ದನಕರುಗಳನ್ನೂ ದಾನವಾಗಿ ಕೊಟ್ಟದ್ದುಂಟು, ನಾನು ಎಷ್ಟೋ ಜನರಿಗೆ ಧನಕನಕದಾನಮಾಡಿದ್ದೇನೆ.

ನಿರ್ಲಜ್ಜನಾಗಿ, ಮುಖದಲ್ಲಿ ದೀನಭಾವ ಹೊತ್ತು, ಶ್ರೋತ್ರಿಯರ ಎದುರಿನಲ್ಲಿ ಧನಿಕರ ಮುಂದೆ ಯಾಚನೆ ಮಾಡಿದ್ದೇನೆ; ತಂದೆ, ತಾಯಿ, ಬಂಧು, ಬಳಗ, ಸ್ನೇಹಿತ, ಸಹೋದರ, ಹೆಂಡತಿ ಮಕ್ಕಳು ಇವರಿಗಾಗಿ, ಕೆಲ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ದರಿದ್ರರಲ್ಲಿಯೂ ಧನ ಬೇಡಿದ್ದೇನೆ.

ನಾನು ಜನ್ಮವೆತ್ತದ ಸ್ಥಾನವೇ ಇಲ್ಲ. ಮಾನವ ಯೋನಿ, ಪಶುಪಕ್ಷಿಗಳ ಯೋನಿ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ, ಮರ, ಬೆಟ್ಟ, ಕಲ್ಲು ಮೊದಲಾದ ವಸ್ತುಗಳ ರೂಪದಲ್ಲಿ ನಾನು ಹುಟ್ಟಿ ಬಂದಿರುವೆ.

ನಾನು ಮರ್ತ್ಯಲೋಕ, ಸ್ವರ್ಗಲೋಕ, ನರಕ ಎಲ್ಲೆಡೆಯಲ್ಲಿ ಆಯಾಕಾಲ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದಾಗ ವಾಸಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಪಶುಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಪಶುಗಳಿಗಿಂತ ಪಶುವಾಗಿ ಬದುಕು ಬದುಕಿದ್ದೇನೆ. ಹೇಗೆ ಬಾವಿಯಿಂದ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಎತ್ತಲ್ಪಡುವ ನೀರಿನ ಕೊಡ ಹಗ್ಗದಿಂದ ಕಟ್ಟಲ್ಪಟ್ಟು ಮೇಲೆ ಕೆಳಗೆ, ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಸೇದುವವನಿಗೆ ಮನಬಂದಂತೆ ಸೆಳೆಯಲ್ಪಡುವದೋ, ಅದರಂತೆ ನಾನೂ ಸಹ ಭಯಂಕರವಾದ ಈ ಸಂಸಾರ ಚಕ್ರದಲ್ಲಿ ಕರ್ಮಪಾಶದಿಂದ ಬದ್ಧನಾಗಿ ಮೇಲೆ ಕೆಳಗೆ ಎಳೆಯಲ್ಪಟ್ಟು ಭ್ರಮಿಸುತ್ತಿರುವೆ.

ಹೀಗೆ ಸಂಸಾರ ಚಕ್ರದಲ್ಲಿ ಪರಿಭ್ರಮಿಸುತ್ತಲಿರುವ ಈ ಪರಿಭ್ರಮಣಕ್ಕೆ ಅಂತ್ಯ ಎಂದೋ ನಾ ಕಾಣೆ. ಹೇ! ಶ್ರೀಹರಿ, ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಏನನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಬೇಕು ಎಂಬುದೂ ನನಗೆ ತಿಳಿಯದಾಗಿದೆ. ಒಟ್ಟಾರೆ ಚಿಂತಾಗ್ರಸ್ತನಾಗಿರುವೆ ನಾನು.

ವ್ಯಸನ, ದುರಾಶೆ ಇವುಗಳಿಗೆ ಈಡಾಗಿ ಭಯಗ್ರಸ್ತನೂ, ಮೂಢನೂ ಆಗಿರುವೆ. ಓ ದೇವ, ನಿನಗೆ ಶರಣು ಬಂದಿದ್ದೇನೆ. ನನ್ನನ್ನು ಸಲಹುವ ಭಾರ ನಿನ್ನದು. ಜಗದೀಶ! ಸಂಸಾರಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ ಬಳಲುತ್ತಿರುವ, ನನ್ನನ್ನು ಉದ್ಧಾರ ಮಾಡು. ನನ್ನನ್ನು ನಿನ್ನ ಭಕ್ತನೆಂದು ತಿಳಿದು, ನನ್ನಲ್ಲಿ ದಯತೋರು. ನಿನ್ನ ಹೊರತು, ನನಗೆ ಹಿತಚಿಂತಕರು ಬೇರಾರೂ ಇಲ್ಲ. ಪ್ರಭುವೇ! ನಿನ್ನನ್ನು ಸ್ವಾಮಿಯಾಗಿ ಪಡೆದ ಮೇಲೆ, ನನಗೆ ಜೀವನದಲ್ಲಿ, ಮರಣದಲ್ಲಿ, ಯೋಗಕ್ಷೇಮದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಭಯವಿಲ್ಲ.

ಹೇ! ದೇವ, ದೇವೋತ್ತಮನಾದ ನಿನ್ನನ್ನು ಪೂಜಿಸದ ಮನುಷ್ಯಾಧಮರಿಗೆ ಸಂಸಾರ ಬಂಧನದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ ಹೇಗಾಗಲು ಶಕ್ಯ? ದೇವಾ, ಜಗತ್ತಿಗೆ ಸ್ವಾಮಿಯಾದ ಕೇಶವನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ ಇಲ್ಲದವರಿಗೆ ಕುಲಶೀಲ ಏನಿದ್ದರೂ ಏನೂ ಇಲ್ಲದಂತೆ; ಅವರ ವಿದ್ಯೆ, ಜೀವನ, ಎಲ್ಲ ವ್ಯರ್ಥ, ನಿಷ್ಪ್ರಯೋಜಕ. ತಾಮಸಸ್ವಭಾವದ ಮಾನವರು ನಿನ್ನನ್ನು ನಿಂದಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇದರಿಂದಾಗ ಪುನಃ ಪುನಃ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಜನ್ಮವೆತ್ತುತ್ತ ಬಳಲುತ್ತ ಪುನಃಪುನಃ ನರಕವನ್ನು ಪಡೆಯುವರು. ಇಂತಹವರೆಂದೂ ಮುಕ್ತರಾಗಲಾರರು.

ಹೇ! ಶ್ರೀಹರಿ, ನಿನ್ನನ್ನು ದೂಷಿಸುವ ದುರಾಚಾರಿಗಳಾದ ನರಾಧಮರಿಗೆ ನರಕದಿಂದ ಉದ್ಧಾರ ಎಂದಿಗೂ ಇಲ್ಲ. ಸ್ವಾಮಿಯೆ, ನನ್ನ ಕರ್ಮಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾದ ಹುಟ್ಟು, ಎಂತಹದೇ ಬರಲಿ. ಎಲ್ಲಿಯೇ ಬರಲಿ, ಆಗೆಲ್ಲ ಅಲ್ಲೆಲ್ಲ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ ಮಾತ್ರ ನನಗೆ ದೃಢವಾಗಿರಲಿ.

ದೇವಾ, ದೇವತೆಗಳು, ಪ್ರಹ್ಲಾದ ಮೊದಲಾದ ಸಾತ್ವಿಕ ಅಸುರರು, ಧ್ರುವ ಮೊದಲಾದ ನರರು, ನಿನ್ನ ಆರಾಧನೆಯಿಂದ ಪರಮಪದವನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದಾರೆ. ಅಂದ ಮೇಲೆ ನಿನ್ನನ್ನು ಪೂಜಿಸದಿರಲು ಅದಾರಿಗೆ ಸಾಧ್ಯ. ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ದೇವತೆಗಳೂ ಸಹ ನಿನ್ನ ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡಲು ಶಕ್ತರಲ್ಲ. ಕೇವಲ ಮನುಜನಾದ ನನಗೆ ಮಹಾಮಹಿಮೋಪೇತನಾದ ನಿನ್ನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಲು ಹೇಗೆ ಸಾಧ್ಯ?

ಆದರೂ ಸಹ ಅಜ್ಞಾನದಿಂದ ಆವೃತನಾದ ನಾನು ನಿನ್ನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುವಲ್ಲಿ ತಪ್ಪು ಮಾಡಿರಬಹುದು. ನಿನ್ನ ಸ್ತೋತ್ರದಲ್ಲಿ ಇರಬಹುದಾದ ನನ್ನ ದೋಷಗಳನ್ನು ನಿವಾರಿಸಿ ನನ್ನ ಮೇಲೆ ದಯತೋರಿ ನನ್ನನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸು.

ಹೇ ನಾರಾಯಣಾ, ಸಜ್ಜನರು ಅಪರಾಧ ಮಾಡಿದವನನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸುವರು. ನಿನ್ನ ಭಕ್ತನಾದ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಕರುಣೆದೋರು ಓ ದೇವ, ದೇವದೇವ, ನಿನ್ನನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸ್ತುತಿಸುವೆ. ನನ್ನ ಭಕ್ತಿಯು ಸಫಲವಾಗಲಿ, ಓ ವಾಸುದೇವ, ನಿನಗೆ ನನ್ನ ನಮನ ಎಂದು ಇಂದ್ರದ್ಯುಮ್ನ ಮಹಾರಾಜನು ಬಗೆಬಗೆಯಾಗಿ ಭಗವಂತನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿದ.

ಬ್ರಹ್ಮ:- ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಇಂದ್ರದ್ಯುಮ್ನ ಮಹಾರಾಜ ಸ್ತುತಿಸಿದ ನಂತರ ಗರುಡಾರೂಢ ಗೋವಿಂದನು ಪ್ರಸನ್ನನಾದ. ಮಹಾರಾಜನಿಗೆ ಅಭೀಪ್ಸಿತವಾದ ವರಗಳನ್ನು ಕರುಣಿಸಿದ.

ಪ್ರತಿನಿತ್ಯ ಜಗದೊಡೆಯನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ, ಈ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ಉಚ್ಚರಿಸಿ, ಭಗವಂತನನ್ನು ಆರಾಧಿಸುವ ಬುದ್ಧಿವಂತನು ನಿಶ್ಚಿತವಾಗಿ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ. ಪ್ರಾತಃಕಾಲ, ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಮತ್ತು ಸಾಯಂಕಾಲ ತ್ರಿಕಾಲದಲ್ಲೂ ಪರಿಶುದ್ಧನಾಗಿ ಈ ಸ್ತೋತ್ರ ಪಠಣಮಾಡುವವ, ಪಾಪಮುಕ್ತನಾಗಿ ವಿಷ್ಣುವಿನ ವೈಕುಂಠಲೋಕವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ.

ಈ ಸ್ತೋತ್ರವು ಐಶ್ವರ್ಯವನ್ನು ಕೊಡುವದು. ಭಕ್ತಿಮುಕ್ತಿಗಳೆರಡನ್ನೂ ದಯಪಾಲಿಸುವದು. ಪಾಪಹಾರಿ, ಪುಣ್ಯಕಾರಿ, ಮಂಗಳದಾಯಿ, ರಹಸ್ಯಪೂರ್ಣ. ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಶ್ರೀಸಾಮಾನ್ಯನಿಗೆಲ್ಲ ಈ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸಬಾರದು. ಈ ಸ್ತೋತ್ರವು ಅಮೂಲ್ಯವಾದದು. ನಾಸ್ತಿಕ, ಮೂರ್ಖ, ಕೃತಘ್ನ, ದುರಹಂಕಾರಿ, ದುಷ್ಟ, ಅಭಕ್ತ ಈ ಆರು ಜನರಿಗೆ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ಎಂದೂ ಉಪದೇಶಿಸಬಾರದು.

ಈ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ಹೊಂದಲು ಇಚ್ಛಿಸುವವ, ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿವುಳ್ಳವನಾಗಿರಬೇಕು; ಶೀಲವಂತನಾಗಿರಬೇಕು; ಗುಣವಂತನಾಗಿರಬೇಕು; ಶಾಂತನಾಗಿರಬೇಕು. ಶ್ರದ್ಧೆ, ಅನುಷ್ಠಾನ, ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತಿ ಮುಂತಾದ ಗುಣಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತನಾಗಿರಬೇಕು. ಸಕಲ ಪಾಪನಿವಾರಕವಾದ, ಇಹದಲ್ಲಿ ಭೋಗ, ಪರದಲ್ಲಿ ಮೋಕ್ಷ ಎರಡನ್ನೂ ದಯಪಾಲಿಸುವ ಸಕಲರ ಮನೋರಥಗಳನ್ನು ಈಡೇರಿಸುವ ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಸ್ತೋತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ರತ್ನಪ್ರಾಯವಾದ ಈ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ನಿಮಗೋಸ್ಕರ ನಾನು ಉಪದೇಶಿಸಿರುವೆ ಈ ಸ್ತೋತ್ರಕ್ಕೆ **'ವಿಷ್ಣುಕಾರುಣ್ಯ ಸ್ತೋತ್ರ'** ಎಂದು ಹೆಸರು.

ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೆ ಗೋಚರನಲ್ಲದ, ನಿತ್ಯನಾದ ಹೃದ್ದೇಶಿವಾಸಿಯಾದ, ಅನಾದಿ ಪುರುಷನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಧ್ಯಾನಿಸುವವರು ಮಂತ್ರದಿಂದ ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಮಿಸಿದ ಘೃತದಂತೆ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಹೊಂದುವರು. ಭಗವಂತನೋರ್ವನೇ ಸಂಸಾರದುಃಖ ನಿವಾರಿಸಿ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ದಯಪಾಲಿಸಲು ಸಮರ್ಥ, ಅವನಿಗಿಂತ

ಅಧಿಕರಿಲ್ಲ. ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತಾ, ಸ್ಥಿತಿಕರ್ತಾ, **ಸಂಹರ್ತಾ** ಎಲ್ಲ ಅವನೇ. ಈ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಸಾರಭೂತನಾದ ವಸ್ತು ಎಂದರೆ ಶ್ರೀಹರಿ ಮಾತ್ರ. ಉಳಿದುದೆಲ್ಲ ನಿಸ್ಸಾರ.

ವಿದ್ಯಾವಂತರಾಗಿದ್ದರೂ, ಗುಣಶೀಲಶಾಲಿಗಳಾಗಿದ್ದರೂ, ಜಗದ್ಗುರುವಾದ ಮೋಕ್ಷದಾಯಕನಾದ ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅವನ ಜೀವನ ವ್ಯರ್ಥ. ಅಂಥವರ ಯಜ್ಞ, ದಾನ, ಕಠೋರತಪ ಎಲ್ಲ ನಿಷ್ಫಲ. ಯಾರಿಗೆ ಪುರುಷೋತ್ತಮನಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಫಲವಾದ ನಿಷ್ಠೆ ಇದೆಯೋ ಅವರೇ ಧನ್ಯರು, ಅವರೇ ಪರಮಶುದ್ಧರು, ಅವರೇ ವಿದ್ವಾಂಸರು. ಅವರೇ ಜ್ಞಾನಿ, ಅವರೇ ಸತ್ಯಸಂಧರು, ಅವರೇ ನಿಜವಾದ ದಾತೃಗಳು, ಅವರೇ ಗುಣಗಳಿಂದ ಬಲಿಷ್ಠರು.

ಬ್ರಹ್ಮ:- ಮುನಿಗಳೇ, ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರದ್ಯುಮ್ನ ಮಹಾರಾಜನು ನಾರಾಯಣನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿ, ನೆಲದ ಮೇಲೆ ದರ್ಭೆಗಳನ್ನು ಹಾಸಿ. ಅದರ ಮೇಲೆ ತೆಳುವಾದ ಶುಭ್ರವಸ್ತ್ರವನ್ನು ಹಾಸಿ, ಭಗವಂತನ ಗುಣಗಾನಮಾಡುತ್ತ ಮಾಡುತ್ತ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಅವನ ಮಂಗಳಸ್ವರೂಪ ಚಿಂತಿಸುತ್ತ ಆ ಸರಳಶೈಯೆಯ ಮೇಲೆ ನಿದ್ರಾವಶನಾದ. ನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಮಹಾರಾಜನ ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ಅದೇ ಕೊರಗು-ಭಗವಂತನು ನನಗೆ ಯಾವಾಗ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷನಾದಾನು? ಅವನ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿಸಬೇಕೆನ್ನುವ ನನಗೆ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನವನ್ನು ಯಾವ ಫಲಮುಹೂರ್ತದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿಯಾನು? ನಿದ್ರೆಯಲ್ಲೂ ಬೆಂಬಿಡದ ಚಿಂತೆಯಿಂದ ಬಸವಳಿದ ಮಹಾರಾಜ. ಸುಷುಪ್ತಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲೂ ತನಗೆ ಅರಿವಿಲ್ಲದೆ ಭಗವಂತನನ್ನು ಕಾಣುವ ಕಾತರದಿಂದ ಭಗವನ್ನಾಮ ಸ್ಮರಣೆಗೈದ. ಕೊನೆಗೊಮ್ಮೆ ರಾಜನ ಕಳಕಳಿಯ ಕರೆ ಭಗವಂತನ ಕಿವಿ ತಲುಪಿತು. ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿಯೇ ಶಂಖ, ಚಕ್ರ, ಗದಾಧಾರಿಯಾದ ವಾಸುದೇವನ ದರ್ಶನವಾಯಿತು. ಆ ಮಹಾರಾಜನಿಗೆ. ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರದ್ಯುಮ್ನ ಮಹಾರಾಜನು ಕಂಡ ಭಗವಂತನ ಸ್ವರೂಪ ಹೀಗಿದ್ದಿತು.

ಶಾರ್ಙ್ಗಧಾರಿಯಾಗಿ, ಪ್ರಳಯಕಾಲದ ಸೂರ್ಯನಂತೆ ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಿದ್ದ, ಇಂದ್ರನೀಲಮಣಿಯ ಕೃಷ್ಣಕಾಂತಿ ಭಗವಂತನ ಶರೀರವನ್ನು ಒಪ್ಪುತ್ತಿತ್ತು. ಶಂಖ ಚಕ್ರ ಗದಾಧಾರಿಯಾದ ಆ ಭಗವಂತನು ಅಷ್ಟಭುಜಗಳಿಂದ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿದ್ದ. ಗರುಡಾರೂಢನಾಗಿದ್ದ, ಇಂತಹ ಶ್ರೀಮನ್ ನಾರಾಯಣನನ್ನು ಇಂದ್ರದ್ಯುಮ್ನನ ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿ ಕಂಡ. ಶ್ರೀಹರಿಯ ಮಹಾರಾಜನನ್ನು ಉದ್ದೇಶಿಸಿ, ಮಾತನಾಡಿದ ''ರಾಜನ್, ನಿನ್ನ ಯಾಗ, ತ್ಯಾಗ, ದಾನ, ದಕ್ಷಿಣೆ, ಭಕ್ತಿ, ಶ್ರದ್ಧಾಪೂರ್ಣ ಸ್ತೋತ್ರಗಳಿಂದ ನಾನು ಪರಿತುಷ್ಟ. ಇನ್ನು ಚಿಂತಿಸಬೇಡ. ನೀನು ನಿರ್ಮಿಸಿದ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ನೀನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿಸಬೇಕೆಂದಿರುವ ವಿಗ್ರಹದ ಬಗೆಗೆ ಹೇಳುವೆ, ಕೇಳು.

ಇಂದು ರಾತ್ರಿ ಕಳೆದು, ಸೂರ್ಯ ಉದಯಿಸಿದ ನಂತರ, ಪ್ರಾತಃಕಾಲದ ಪರಿಶುಭ್ರ ವಾತಾವರಣದಲ್ಲಿ ನೀನು ಸಮುದ್ರದ ದಂಡೆಗೆ ಹೋಗು. ಸಮುದ್ರದ ಅಂಚಿಗೆ ನಿನ್ನ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಹರಿಸು. ದೂರದಿಂದ ನೋಡಲು ಬರೀ ನೀರು ಮಾತ್ರ ಕಾಣುವ ಆ ಪ್ರದೇಶ ದಲ್ಲಿ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಹೋದರೆ ಆಲದ ದೊಡ್ಡ ಮರ ಒಂದು ಕಾಣಿಸುವದು. ನೀರಿನ ಮಧ್ಯೆ ಇರುವ ಆ ಮರವು ಎಂತಹ ಜೋರಾದ ಅಲೆಗೂ ಅಲುಗಾಡದೆ ಅಚಲವಾಗಿ ನಿಂತಿರುವದು. ಈ ಆಲದ ಮರವು ನೆಲ ಮತ್ತು ನೀರನ್ನು ವ್ಯಾಪಿಸಿ ಇರುವದು. ಮಹಾರಾಜ, ಕೊಡಲಿಯನ್ನು

ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದು ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಈಸುತ್ತ ಈಸುತ್ತ ಮುಂದೆ ಸಾಗು. ನಿನಗೆ ನಾನು ಹೇಳಿದ ಮರ ಕಾಣಿಸುವದು. ಅಲ್ಲೆಲ್ಲೂ ಇಂತಹ ಮರಗಳೇ ಇಲ್ಲದ್ದರಿಂದ ಈ ಮರವನ್ನು ಗುರುತಿಸುವದು ನಿನಗೆ ಕಷ್ಟವಾಗಲಾರದು. ಮರದ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ, ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕೊಡಲಿಯಿಂದ ಅದನ್ನು ಕಡಿ. ಹಾಗೆ ಮಾಡಲು ಭಯಗೊಳ್ಳಬೇಡ. ಕಡಿಯುತ್ತಿರುವಂತೆಯೇ ಆ ಮರವು ಉಜ್ವಲ ಬೆಳಕಿನಿಂದ ಬೆಳಗುವದು. ಕಡಿದ ಆ ಮರದ ಕಟ್ಟಿಗೆಯಿಂದ ನಿರ್ಮಿತವಾದ ನನ್ನ ಆಕಾರದ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿಸು. ಇನ್ನು ಯಾವುದಕ್ಕೂ ಚಿಂತಿಸಬೇಡ'' ಹೀಗೆ ಹೇಳಿ ಭಗವಂತನು ಅಂತರ್ಧಾನನಾದ.

ಇಂದ್ರದ್ಯುಮ್ನ ಕನಸಿನಿಂದ ಎಚ್ಚತ್ತ. ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿ ನಡೆದುದನ್ನು ಆಲೋಚಿಸಿ ವಿಸ್ಮಯಗೊಂಡ. ಸೂರ್ಯೋದಯವಾಗುವವರೆಗೆ ವಿಷ್ಣುಸೂಕ್ತವೇ ಮೊದಲಾದ ಮಂತ್ರಗಳಿಂದ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುತ್ತ ಕಾಲಕಳೆದ. ಬೆಳಗಾದ ಮೇಲೆ ಓರ್ವನೆ, ಸಮುದ್ರದೆಡೆ ಸಾಗಿದ, ಕುದುರೆ, ಆನೆ, ಪರಿವಾರ ಎಲ್ಲ ಇದ್ದರೂ ಯಾರ ಸಹಾಯವನ್ನೂ ಪಡೆಯದೆ, ಕಾಲ್ನಡಿಗೆಯಿಂದಲೇ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಸಮೀಪಿಸಿದ. ಮನಸಾ ಭಗವಂತನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಪರಶುವನ್ನು ಹಿಡಿದು, ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಈಸುತ್ತ ಮುಂದೆ ಸಾಗಿದ. ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರ ಸಾಗಿದ ಮೇಲೆ ಮಹಾರಾಜನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣಿಸಿತು, ಭಗವಂತ ಹೇಳಿದ ಆಲದಮರ ಅತ್ಯುನ್ನತವೂ, ಅಗಲವಿಸ್ತಾರ ಉಳ್ಳದ್ದೂ ಆದ ಆ ಮರಕ್ಕೆ ದೊಡ್ಡದೊಡ್ಡ ರಂಬೆ ಕೊಂಬೆಗಳು ಚಾಚಿಕೊಂಡಿದ್ದವು. ಇಂತಹ ಮರವನ್ನು ಮಹಾರಾಜ ಎಂದೂ ನೋಡಿರಲಿಲ್ಲ. ಮರವನ್ನು ನೋಡುತ್ತ ಅದನ್ನು ಸಮೀಪಿಸಿದ ಮಹಾರಾಜನು, ಮರದ ಆಳತೆಗೆ ಬಂದಾಕ್ಷಣ ಕೊಡಲಿಯನ್ನು ಮೇಲೆತ್ತಿದ. ಕತ್ತರಿಸಲು ಉದ್ಯುಕ್ತನಾದ. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಆಶ್ಚರ್ಯಕರ ದೃಶ್ಯ ಒಂದು ಮಹಾರಾಜನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಗೋಚರಿಸಿತು. ಮಹಾತ್ಮರಾದ ವಿಶ್ವಕರ್ಮ ಹಾಗೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ರೂಪಧರಿಸಿ **ಶ್ರೀವಿಷ್ಣು**ವು ಇವರಿಬ್ಬರೂ ಸ್ವಕೀಯ ತೇಜಸ್ಸುಗಳಿಂದ ಬೆಳಗುತ್ತ ರಾಜನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದರು. **ರಾಜನನ್ನು** ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದರು- ''ರಾಜನೇ ಈ ಮರವನ್ನು ಏಕೆ ಕಡಿಯುತ್ತಿರುವೆ?

ರಾಜ:- ಮಹಾತ್ಮರೇ, ಜಗದೊಡೆಯನಾದ. **ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾ**ಯಣನ ಆರಾಧನೆಗಾಗಿ ಅವನ ವಿಗ್ರಹ ಒಂದನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುವ ಬಯಕೆ**ಯಿಂದ** ಆ ವಿಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಕಟ್ಟಿಗೆಗೋಸ್ಕರ ಈ ಮರವನ್ನು ಕಡಿಯುತ್ತಲಿರುವೆ. ವಿಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಯಾವ ಲೋಹವನ್ನು ಬಳಸಬೇಕು ಎಂಬ ಚಿಂತೆಯಲ್ಲಿ ನಾನಿದ್ದಾಗ, ನಾರಾಯಣನು ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡು, 'ಇದೇ ಮರವನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿ, ವಿಗ್ರಹವನ್ನು **ರಚಿಸು**' ಎಂದು ಅಪ್ಪಣೆ ಮಾಡಿದನು. ದೇವೇಶನ ಆಣತಿಯಂತೆ 'ನಾನು ಈ ಮರವನ್ನು ಕಡಿಯಲು ಬಂದಿದ್ದೇನೆ' ಎಂದು ನುಡಿದು. ಆ ಮಹಾತ್ಮರನ್ನು ನಮಸ್ಕರಿಸಿದನು.

ಮಹಾರಾಜನ ಈ ಮಾತು ಕೇಳಿ, ಶ್ರೀಹರಿಗೆ ಸಂತಸವೆನಿಸಿತು. ಹೀಗೆ ನುಡಿದನು- 'ಮಹಾರಾಜ, ನಿನ್ನ ಸಾತ್ವಿಕ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಕಂಡು, ನನಗೆ ಅಮಿತ ಆನಂದವಾಗಿದೆ. ಈ ಸಂಸಾರವು ಒಂದು ಅಸಾರಸಾಗರ; ಬಾಳೆಯ ಎಲೆಯಂತೆ ತರಳ, ನೀರ್ಗುಳೆಯಂತೆ ಕ್ಷಣಿಕ. ಇದರಲ್ಲಿನ ಎಲ್ಲವೂ ಅಸ್ಥಿರ. ಸುಖದಾಯಕವಾದ ಪ್ರಪಂಚಿಕ ವಿಷಯಗಳೆಲ್ಲವೂ ಕಾಲಾಂತರದಲ್ಲಿ ದುಃಖದಾಯಕ ಈ ಸಂಸಾರ ಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಕಾಮ, ಕ್ರೋಧಗಳೆಂಬ ದುಷ್ಟ

ಜಲಜಂತುಗಳಿವೆ. ಇಂದ್ರಿಯಗಳೆಂಬ ಒಳಸುಳಿಗಳಿವೆ. ಅನೇಕ ಬಗೆಯ ರೋಗಗಳೆಂಬ ಮಡುಗಳಿವೆ. ಇದನ್ನು ದಾಟಲು ಶಕ್ಯವಿಲ್ಲ. ಅಂತೆಯೇ ಇದನ್ನು 'ದುಸ್ತರಸಾಗರ' ವೆನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಇಂತಹ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿದ್ದೂ ನಿನಗೆ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಆರಾಧಿಸಬೇಕೆಂಬ ಬುದ್ಧಿ ಉಂಟಾದುದು ನಿನ್ನ ಸಾತ್ವಿಕತೆಯ ಕುರುಹು. ನಿನ್ನಂತಹ ಗುಣಾಢ್ಯನಾದ ರಾಜನನ್ನು ಪಡೆದ ಪ್ರಜೆಗಳು ಧನ್ಯರು. ಬೆಟ್ಟ, ಕಾಡು, ಪುರ, ಗ್ರಾಮ, ನಗರ ಮುಂತಾದ ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ನಿನ್ನ ಆಳ್ವಿಕೆಯಲ್ಲಿನ ರಾಜ್ಯವು ಧನ್ಯ ಧನ್ಯ! ಮಹಾತ್ಮಾ, ಇದೋ ನನ್ನ ಜೊತೆಗೆ ಬಾ, ಈ ತಂಪಾದ ನೆರಳಿನಲ್ಲಿ ನಾವು ಕುಳಿತುಕೊಂಡು ಮಾತನಾಡೋಣ. ನನ್ನ ಹತ್ತಿರ ಇರುವ ಈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ನನ್ನ ಸಹಾಯಕ; ಇವನಿಗೆ ಸರಿಸಾಟಿ ಎನಿಸುವ ಶಿಲ್ಪಿ ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ದೇವಲೋಕದಲ್ಲೂ ಇಲ್ಲ. ವಿಶ್ವಕರ್ಮನಂತೆ ಎಲ್ಲ ಶಿಲ್ಪಗಳನ್ನು ನಿಪುಣತೆಯಿಂದ ಕಟೆದು ನಿಲ್ಲಿಸಬಲ್ಲ. ಈ ಎದುರು ಕಾಣುವ ಮರದಿಂದ ನಿನ್ನ ಅಪೇಕ್ಷೆ ಇರುವಂತಹ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ನನ್ನ ಸಖನು ನಿರ್ಮಿಸಿ ನಿನಗೆ ಕೊಡುವನು. ಸಮುದ್ರದಿಂದ ಮೇಲೆ ಬಾ' ಎಂದ.

ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ವೇಷಧರಿಸಿದ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ, ಇಂದ್ರದ್ಯುಮ್ನ ಮಹಾರಾಜನು ಸಾಗರದ ದಡವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಈಚೆಬಂದು, ನೆರಳಿನಲ್ಲಿ ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ನೊಡನೆ ಕುಳಿತುಕೊಂಡ. ಅನಂತರ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ವೇಷಧರಿಸಿದ ವಿಶ್ವಕರ್ಮನಿಗೆ ವಿಗ್ರಹಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಲು ಶ್ರೀಹರಿಯು ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದ. ವಿಗ್ರಹಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಲು ಕ್ರಮ ಹಾಗೂ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಭಗವಂತನು ಹೀಗೆ ತಿಳಿಯಪಡಿಸಿದ- 'ಮೊದಲು ನೀಲದೇಹದ ಕೃಷ್ಣವಿಗ್ರಹ ನಿರ್ಮಿಸು. ಅವನಿಗೆ ತಾವರೆಯಂತಹ ವಿಶಾಲವಾದ ಕಣ್ಣುಗಳಿರಲಿ. ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀವತ್ಸವೆಂಬ ಮಚ್ಚೆ ಇರಲಿ. ಕೈಗಳಲ್ಲಿ ಶಂಖ, ಚಕ್ರ, ಗದೆ, ಅಲಂಕೃತವಾಗಿರಲಿ. ಹೀಗೆ ಕೃಷ್ಣ ವಿಗ್ರಹ ನಿರ್ಮಿಸಿದ ನಂತರ ಬಿಳಿ ಶರೀರದ ಬಲರಾಮ ವಿಗ್ರಹ ನಿರ್ಮಿಸು. ಬಲರಾಮನಿಗೆ ಸ್ವಸ್ತಿಕ ಚಿಹ್ನೆ ಇರಬೇಕು. ಕೈಯಲ್ಲಿ ನೇಗಿಲು ಇರಬೇಕು. ಈ ಬಲರಾಮ ವಿಗ್ರಹ ನಿರ್ಮಾಣದ ನಂತರ ವಾಸುದೇವನ ತಂಗಿಯಾದ ಸುಭದ್ರೆಯ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ವಿರಚಿಸು. ಅವಳ ಮೈಬಣ್ಣ ಸುವರ್ಣವರ್ಣ, ಹಾರ ಮೊದಲಾದ ಸಕಲ ಅಲಂಕಾರಗಳಿಂದ ಅವಳು ಸುಂದರವಾಗಿ ಒಪ್ಪುವಂತಾಗಬೇಕು.

ಶ್ರೀಹರಿಯ ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ, ಸಕಲ ಶಿಲ್ಪ ಪಾದದೃಶ್ವ್ಯನಾದ ವಿಶ್ವಕರ್ಮನು, ಸಕಲ ಲಕ್ಷಣಲಕ್ಷಿತವಾದ ವಿಗ್ರಹತ್ರಯಗಳನ್ನು ಅಲ್ಪಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ನಿರ್ಮಿಸಿದ. ಈ ವಿಗ್ರಹಗಳನ್ನು ಕಂಡು, ಇಂದ್ರದ್ಯುಮ್ನ ಮಹಾರಾಜನಿಗೆ ಸಾಶ್ಚರ್ಯ ಆನಂದ. ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣದ್ವಯರನ್ನು ಉದ್ದೇಶಿಸಿ, ಇಂದ್ರದ್ಯುಮ್ನ ಇಂತೆಂದ- ''ಬ್ರಾಹ್ಮೋತ್ತಮರೇ ಹೊರ ನೋಟಕ್ಕೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಂತೆ ಕಾಣುವ ನೀವು ವಸ್ತುತಃ ದೇವತೆಗಳೇ ಆಗಿರುವಿರಿ. ದೇವತೆಗಳಲ್ಲದಿರುವವರಿಗೆ ಇಂತಹ ಅಸಾಮಾನ್ಯ ಶಕ್ತಿ, ಈ ಅಸಾಧಾರಣ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಇರಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ನಿಮ್ಮ ತೇಜಸ್ಸು ನೋಡಿದಾಗಲೆ, ನನಗೆ ಅನ್ನಿಸಿತು-ನೀವು ಮನುಷ್ಯರಲ್ಲ ಎಂದು. ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಕೃಪೆದೋರಿ ನಿಮ್ಮ ನಿಜಸ್ವರೂಪ ತಿಳಿಸಿರಿ'' ಎಂದು ಮಹಾರಾಜನು ಅವರಲ್ಲಿ ಬಿನ್ನಹ ಮಾಡಿದ.

ಭಗವಂತ:- ರಾಜನೇ, ನಾನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಶ್ರೀಹರಿ, ನಿನ್ನ ಆರಾಧ್ಯದೈವ ಪುರುಷೋತ್ತಮ, ವೇದಶಾಸ್ತ್ರ, ವೇದಾಂತಗಳೆಲ್ಲದರ ಪರಮಗಮ್ಯ. ಯೋಗಿಗಳು

ನನ್ನನ್ನೇ 'ಜ್ಞಾನಗಮ್ಯ' 'ವಾಸುದೇವ' ಎಂದು ಕರೆಯುವರು. ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿ ಮಾಡಿಸುವವನು. ರುದ್ರನಿಂದ ಸಂಹಾರ ಮಾಡಿಸುವವನು. ಪರಿಪಾಲನೆ ಮಾಡುವವನು. ಶ್ರೀಹರಿಯ ಸ್ವರೂಪಿಯಾದ ನಾನೇ, ಇಂದ್ರ, ಚಂದ್ರ, ಯಮ, ಅಗ್ನಿ ಮುಂತಾದ ದೇವಾಧಿದೇವತೆಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಅವರವರ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸಲು ಅವರವರಲ್ಲಿನ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಪ್ರಚೋದಿಸುವವ ನಾನೇ. ಈ ಚೇತನಾಚೇತನಾತ್ಮಕವಾದ ಪ್ರಪಂಚವೆಲ್ಲ ನನ್ನ ಇಚ್ಛಾನುವರ್ತಿಯಾಗಿ ನಡೆಯುವದು.

ಮಹಾರಾಜ, ನಿನ್ನ ಸಾಧನೆಯಿಂದ ನಾನು ಸಂತುಷ್ಟ ವರ ಕೇಳಿಕೊ. ಅಪುಣ್ಯರಿಗೆ ನನ್ನ ದರ್ಶನವು ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿಯೂ ದುರ್ಲಭ. ನೀನು ಮಾತ್ರ ಸದೃಢಭಕ್ತಿ ಸಂಪನ್ನ-ನಾದುದರಿಂದ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ನೀನು ನನ್ನನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿರುವೆ. ಹಿಂದೆ ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿಯೂ ಕಂಡಿರುವೆ. ಇದು ನಿನ್ನ ಸಾಧನೆಗೆ ಫಲ, ಬೇಕಾದುದನ್ನು ಬೇಡು.

ಹೀಗೆ ಹೊರಹೊಮ್ಮಿದ ಶ್ರೀಹರಿಯ ನುಡಿಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ, ಮಹಾರಾಜನ ಮೈಯಲ್ಲಿ ಮಿಂಚಿನ ಸಂಚಾರವಾದಂತಾಯಿತು. ಭಕ್ತಿಭರಿತನಾಗಿ, ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಹೀಗೆ ಸ್ತುತಿಸಿದ-

''ಹೇ ಲಕ್ಷ್ಮೀಶ ನಿನಗೆ ನನ್ನ ನಮಸ್ಕಾರಗಳು. ಈವರೆಗೆ ನಾನು ಪಡೆದುದೆಲ್ಲವೂ ನೀನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದ ಸಂಪಧ್ಯಾನವೇ. ಈ ಸಂಪತ್ತಿಗೆ ಒಡೆಯ ನೀನು. ಐಶ್ವರ್ಯಕ್ಕೆ ಆಶ್ರಯ ಸ್ಥಾನ ನೀನು. ಇಂತಹ ನಿನಗೆ ನನ್ನ ನಮಸ್ಕಾರ. ಪುರಾಣಪುರುಷ ಸರ್ವೇಶ್ವರ ಸರ್ವವ್ಯಾಪಕ ಅನಯವಾಯವ, ಏಕೆ ಭೇದವಿಲ್ಲದ ಅಖಂಡ ಸ್ವರೂಪಿ, ನಿತ್ಯ ಪರಮಾತ್ಮರೂಪ! ಹೇ ಸ್ವಾಮಿನ್, ನಿನ್ನನ್ನು ನಮಸ್ಕರಿಸುತ್ತೇನೆ. ಓ ದೇವ, ನೀನು ಪ್ರಾಕೃತಿಕ ಗುಣಗಳಿಂದ ಬಹುದೂರ. ಪ್ರಾಕೃತಿಕ ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಂದ ನಿನ್ನನ್ನು ನೋಡಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ನಿನ್ನನ್ನು ವರ್ಣಿಸಲು ಶಬ್ದಗಳು ಸೆರೆ ಹಿಡಿಯಲಾರವು. ಸರ್ವಜ್ಞಸ್ವರೂಪಿ ನೀನು, ಜನ್ಮ- ಮೃತ್ಯುರಹಿತನಾದ ಪರಿಶುದ್ಧಮೂರ್ತಿ ನೀನು. ಮಳೆಗಾಲದ ಕರಿಮೋಡದಂತೆ, ಕಪ್ಪಾದ ಶರೀರ ಉಳ್ಳ ಹೇ ಪರಮಾತ್ಮನೆ, ಗೋವುಗಳಿಗೆ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಸಕಲ ಜನಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ಕಲ್ಯಾಣವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವವ ನೀನೇ. ಎಲ್ಲೆಡೆಗೆ ವ್ಯಾಪಿಸಿರುವ ಹೇ ದೇವದೇವ, ಇದೋ ನನ್ನ ಅನಂತ ನಮಸ್ಕಾರಗಳು ಶಂಖ, ಚಕ್ರ, ಗದೆ, ಮುಸಲ ಇವುಗಳನ್ನು ನೀನು ಧರಿಸಿರುವೆ. ಕನ್ನೈದಿಲೆಯಂತೆ ನೀಲಕಾಂತಿಯುಳ್ಳವ ನೀನು, ಭಕ್ತರಿಗೆ ವರಪ್ರದಾಯಕ, ಅಭಯದಾಯಕ ನೀನೇ, ನಿನಗೆ ನನ್ನ ಮಸ್ಕಾರ. ಕ್ಷೀರಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಮಲಗಿರುವವ, ಇಂದ್ರಿಯಾಭಿಮಾನಿ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸುವವ, ಪಾಪನಾಶಕ, ಬ್ರಹ್ಮ, ರುದ್ರ ಮೊದಲಾದ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಒಡೆಯ, ಮುಕ್ತಿದಾಯಕ, ಹೇ ದೇವೇಶ, ಪುನಃ ಪುನಃ ನಿನ್ನನ್ನು ನಮಸ್ಕರಿಸುವೆ.

ಹೀಗೆ ನಾರಾಯಣನನ್ನು ನಮಿಸಿ, ಹರ್ಷೋದ್ರೇಕದಿಂದ ಆನಂದಬಾಷ್ಪ ಸುರಿಸುತ್ತ, ಗದ್ಗದಕಂಠದಿಂದ ಉಚ್ಚಸ್ವರದಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನ ಗುಣಗಾನಮಾಡುತ್ತ ಭಗವಂತನ ಪಾದಾರವಿಂದಗಳಲ್ಲಿ ಅಡ್ಡಬಿದ್ದ ಆ ಮಹಾರಾಜ ಮತ್ತೆ ನುಡಿದ ''ಸ್ವಾಮಿ ನೀನು ನನ್ನಲ್ಲಿ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿದ್ದರೆ, ಒಂದೇ ಒಂದು ವರವನ್ನನುಗ್ರಹಿಸು. ಯಾವ ಉತ್ತಮಪದವನ್ನು ಪಡೆಯಲು ದೇವತೆಗಳು, ರಾಕ್ಷಸರು, ಗಂಧರ್ವರು, ಯಕ್ಷರು, ಮಹಾ ಸರ್ಪಗಳು, ಸಿದ್ಧರು, ಸಾಧ್ಯರು, ವಿದ್ಯಾಧರರು, ಕಿನ್ನರರು, ಗುಹ್ಯರು, ಮಹರ್ಷಿಗಳು, ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರು,

ಸಂನ್ಯಾಸಿಗಳು, ಯೋಗಿಗಳು, ವೇದಾಂತ ಚಿಂತಕರು, ಮುಕ್ತಿ ಮಾರ್ಗಾನ್ವೇಷಕರು, ನಿನ್ನನ್ನು ಸಂತತವಾಗಿ ಚಿಂತಿಸುವವರೋ ಅಂತಹ ಪರಮಪದವನ್ನು ನನಗೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸು. ಎಲ್ಲಿ ಇದ್ದರೆ, ನಿನ್ನ ದರ್ಶನ ಸದಾ ಸುಲಭವೋ ಅಂತಹ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ನಾನು ಸೇರ ಬಯಸುವೆ.

ಭಗವಂತ:- ರಾಜನ್, ನಿನ್ನ ಮನೋರಥಗಳೆಲ್ಲ ಸಿದ್ಧಿಸಲಿ, ನೀನು ಹನ್ನೊಂದು ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ, ಸಮಗ್ರ ಭೂಮಂಡಲಕ್ಕೆ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಸಾರ್ವಭೌಮನಾಗಿದ್ದು, ಆಳಿ, ಇಲ್ಲಿನ ಸಕಲ ಭೋಗಭಾಗ್ಯಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿ ಅನಂತರ ನಾನಿರುವಲ್ಲಿಗೆ ಬರುವಿ. ಯಾವ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಮಹಾನುಭಾವರೆಲ್ಲ ಸದಾ ಮನಃಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಬಯಸಿ, ಧ್ಯಾನಾದಿಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಂಡಿದ್ದಾರೋ, ಆ ಸ್ಥಾನವು ನನ್ನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ನಿನಗೆ ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ಲಭಿಸುವದು. ಆ ಮೋಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಕಾರಣ, ಕಾರ್ಯ ಕ್ರಿಯೆ, ಎಂಬ ಭೇದಗಳೇ ಇಲ್ಲ. ದುಃಖಮಿಶ್ರಿತವಲ್ಲದ ಆ ಸುಖವನ್ನು ಒಮ್ಮೆ ಅನುಭವಿಸಿದವ ಪುನಃ ಭೂಲೋಕದ ಅಲ್ಪಕಾಲದ ಸುಖದತ್ತ ಕಣ್ಣೆತ್ತಿಯೂ ನೋಡಲಾರ. ಇಂತಹ ಮಹದಾನಂದಕ್ಕೆ ನೀನು ಭಾಜನನಾಗುವಿ. ರಾಜೇಂದ್ರ, ಸೂರ್ಯಚಂದ್ರ, ನಕ್ಷತ್ರಗಳು, ಮೋಡಗಳು, ಸಾಗರಗಳು, ಮೇರು ಮೊದಲಾದ ಪರ್ವತಗಳು ಇರುವವರೆಗೂ ನಿನ್ನ ಕೀರ್ತಿಯೂ ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ವಿರಾಜಿಸುವದು. ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ದೇವತೆಗಳಿರುತ್ತಾರೋ, ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಯಶಸ್ಸು ಸ್ಥಿರವಾಗಿರವದು. ನೀನು ಮಹಾನ್ ಯಜ್ಞವನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಿ ಕೊನೆಗೆ ಅವಭೃತಸ್ನಾನವನ್ನು ನೀನು ಯಾವತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಪೂರೈಸಿರುವೆಯೋ ಆ ತೀರ್ಥವು ಮುಂದೆ ಇಂದ್ರದ್ಯುಮ್ನ ತೀರ್ಥವೆಂದು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗುವದು. ಈ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಲ ಸ್ನಾನಮಾಡಿದವನು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಅರ್ಚಿಸಿದ್ದಾದರೆ ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು. ಈ ತೀರ್ಥದ ದಡದಲ್ಲಿ ಪಿತೃಶ್ರಾದ್ಧ ಪೂರೈಸಿದವ ತನ್ನ ಕುಲದ ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದು ಪಿತೃಗಳನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿ ಕೊನೆಗೆ ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಅವನನ್ನು ಅಪ್ಸರೆಯರು ವಿಧವಿಧವಾದ ವಿಲಾಸ ವಿಭ್ರಮಗಳಿಂದ, ಗಂಧರ್ವರು ಇಂಪಾದ ಗಾನಗಳಿಂದ ಸೇವಿಸುತ್ತಾರೆ. ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಈ ಪುಣ್ಯಜೀವಿಯು ಅಪ್ಸರೆಯರೊಡನೆ ವಿಮಾನದಲ್ಲಿ ವಿಹರಿಸುತ್ತ ಹದಿನಾಲ್ಕು ಇಂದ್ರರು ಕಳೆಯುವವರೆಗೂ ಭೋಗಭಾಗ್ಯಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವನು.

ಇಂದ್ರದ್ಯುಮ್ನ ಸರೋವರದ ದರ್ವಭಾಗದಲ್ಲಿ ಆಲದಮರ ಒಂದಿರುವದು. ಆ ಮರದ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮಂಟಪ, ಆ ಮಂಟಪದ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲೂ ಬಗೆ ಬಗೆಯ ವನಗಳು, ತೆಂಗು, ಸಂಪಿಗೆ, ಗೋರಂಟಿಗೆ, ಅಶೋಕ, ಕರ್ಣಿಕಾರ, ಪುನ್ನಾಗ, ನಾಗಕೇಶವ, ಪಾಟಲ, ಆಮ್ರಾತ, ಸರ್ಗ್ಯ ಚಂದನ, ಸುರಹೊನ್ನೆ ಮುಂತಾದ ಅಮೂಲ್ಯ ಮರಗಳು ಸಮೃದ್ಧವಾಗಿ ಆ ಮಂಟಪದ ಸುತ್ತುಮುತ್ತಲು ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಪಸರಿಸಿವೆ. ಮಂಟಪದಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರದಲ್ಲಿಯೇ ಆಲ, ಅಶ್ವತ್ಥ, ಉತ್ತರಣೆ, ಪಾರಿಜಾತ, ಅದುರ್ಶನ, ಹಿಂತಾಲ, ತಾಳೆ, ಶಿಂಶುಪ, ಬದರಿ, ಕಲ್ಲಂಗಡಿ, ಚಕ್ಕೋಲಿತ, ಪ್ಲಕ್ಷ, ಹಲಸು, ಬಿಲ್ವ, ಬಣ್ಣದ ಮರ, ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಬಗೆಬಗೆಯ ವೃಕ್ಷಗಳು ಆ ಪರಿಸರದ ಶೋಭೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿವೆ.

ಆಷಾಢಮಾಸದ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ ಪಂಚಮಿ ತಿಥಿಯಂದು ಪಿತೃದೇವತೆಯ ನಕ್ಷತ್ರವಾದ ವಿಶಾಖಾನಕ್ಷತ್ರ ಇರುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಈ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಪುಣ್ಯಾತ್ಮರಾದ ಜನಗಳು ಬಂದು ಏಳುದಿನ

ಕಾಲ ಇಲ್ಲಿಇದ್ದು, ಮಂಟಪದಲ್ಲಿ ನನ್ನನ್ನು (ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು) ಸ್ಥಾಪಿಸಿ, ಅಲಂಕಾರಮಾಡಿ, ಬೀಸಣಿಕೆಯಿಂದ ಬೀಸಿ ಸೇವೆ ಗೈಯುವರು. ಸ್ತ್ರೀಯರು ನರ್ತನ ಗೀತ ಮುಂತಾದವುಗಳಿಂದ ಭಗವಂತನನ್ನು ಸಂತೋಷಗೊಳಿಸುವರು. ರಾಜರುಗಳು ಚಿನ್ನದ ಹಿಡಿಯುಳ್ಳ ಚಾಮರಗಳನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ನನ್ನ ಸೇವೆಗೈಯುತ್ತಾರೆ. ಋಗ್ವೇದ, ಯಜುರ್ವೇದ, ಸಾಮವೇದಗಳಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಯಾದವ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಮುಗಿಸಿ ಮದುವೆಯಾಗದಿರುವ ಸ್ನಾತಕ, ಯತ್ಯಾಶ್ರಮ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಮಹಾತ್ಮಾ, ಗೃಹಸ್ಥ, ವಾನಪ್ರಸ್ಥಾಸ್ರಮ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಸಾಧಕ, ಸಿದ್ಧಯೋಗಿ, ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿತವಾದ ಬಲರಾಮ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣರನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ಭಗವದಾರಾಧನೆ ಮಾಡಿ ರಾಮಕೃಷ್ಣರ ಅನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರರಾದವರು ದಿವ್ಯವಾದ ವಿಷ್ಣು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಹತ್ತು ಸಹಸ್ರ ವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ವಾಸಮಾಡುವರು.

ಈ ವಿಷ್ಣು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಅಪ್ಸರೆಯರು ಅವರನ್ನು ಪೂಜಿಸುವರು. ಗಂಧರ್ವರು ತಮ್ಮ ಸಂಗೀತದಿಂದ ಅವರನ್ನು ಒಲಿಸುವರು. ಈ ಪುಣ್ಯಾತ್ಮನು ಶ್ರೀಹರಿಗೆ ಜೊತೆಜೊತೆಯಾಗಿ, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತ ಬೇಕುಬೇಕಾದ ಸುಖ ಸಂಪತ್ತುಗಳಿಗೆ ನೆಲೆವೀಡೆನಿಸಿದ ಸುಂದರ ಮಂದಿರ ಒಂದರಲ್ಲಿ ಸುಖಿಸುವನು. ಪುಣ್ಯ ನಶಿಸಿದನಂತರ, ಆ ಮನುಷ್ಯನು ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಾಗಿ ಜನಿಸುವ. ಋಗ್ವೇದ, ಯಜುರ್ವೇದ, ಅಥರ್ವಣ ಹಾಗೂ ಸಾಮವೇದ ಈ ನಾಲ್ಕು ವೇದಗಳನ್ನು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಬರಿ ವೇದವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಅತುಲೈಶ್ವರ್ಯವನ್ನು ಅವನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೇ, ಶ್ರೀಹರಿಯು ಇಂದ್ರದ್ಯುಮ್ನನಿಗೆ ಹೀಗೆ ವರವನ್ನುಕೊಟ್ಟು ವಿಶ್ವಕರ್ಮನೊಡನೆ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಅಂತರ್ಧಾನನಾದ. ಇಂದ್ರದ್ಯುಮ್ನನು ಆನಂದ ತುಂದಿಲನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಸಂದರ್ಶನದಿಂದ. ಸಂಭಾಷಣದಿಂದ, ತನ್ನ ಜೀವನ ಸಾರ್ಥಕ ವಾಯಿತು. ತಾನು ಕೃತಾರ್ಥ ಎಂದು ಬಗೆದ.

ಅನಂತರ ಇಂದ್ರದ್ಯುಮ್ನ ರಾಜನು ಕೃಷ್ಣ, ಬಲರಾಮ ಮತ್ತು ಸುಭದ್ರಾದೇವಿಯರ ವಿಗ್ರಹಗಳನ್ನು ರತ್ನದಿಂದ ಕೆತ್ತಿದ ಚಿನ್ನದ ಮಿನುಗಳಂತಿರುವ ರಥಗಳಲ್ಲಿ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿ, ಮಂಗಳವಾದ್ಯಗಳು ಭೋರ್ಗರೆಯುತ್ತಿರುವಂತೆಯೇ, ಮಂತ್ರಿ ಮೊದಲಾದ ಪರಿವಾರ ದಿಂದೊಡಗೂಡಿ, ಉತ್ಸವದಿಂದ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ತರಿಸಿದ, ಪವಿತ್ರವಾದ ಶುಭಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಆ ವಿಗ್ರಹಗಳನ್ನು ಇರಿಸಿದ. ಸುಮುಹೂರ್ತದಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಂದ ಆ ವಿಗ್ರಹಪ್ರತಿಷ್ಠೆ ಮಾಡಿಸಿದ. ವಾದ್ಯಗಾರರು ವಾದ್ಯಗಳನ್ನು ನುಡಿಸಿದರು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಉಚ್ಚ ಕಂಠದಿಂದ ಸುಸ್ವರವಾಗಿ ವೇದಗಳನ್ನು ಸ್ವಸ್ತಿಹೇಳಿದರು. ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯ ಕರ್ಮಗಳೆಲ್ಲ ಮುಗಿದಬಳಿಕ ಆಚಾರ್ಯನಿಗೆ, ಋತ್ವಿಜನಿಗೆ, ಮತ್ತಿತರ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಶ್ರೇಷ್ಠರಿಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಭಾವನೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಮಹಾರಾಜ ಕೈ ಮುಗಿದ. ಹೀಗೆ ವಿಗ್ರಹದ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯಾದ ನಂತರ ಹೂವು, ಗಂಧ, ಮನೋಹರವಾದ ವಸ್ತ್ರಗಳು ಇವುಗಳಿಂದ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸಿದನು. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಯೋಗ್ಯರನ್ನು ಕರೆಯಿಸಿ, ಗ್ರಾಮಗಳು, ನಗರಗಳು ಮುಂತಾದವನ್ನು ದಾನಮಾಡಿದ. ಅನೇಕ ಯಾಗಗಳನ್ನು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಬದುಕಿನುದ್ದಕ್ಕೂ ವಿಧ್ಯುಕ್ತವಾಗಿ ಆಚರಿಸಿದ ಆ ಮಹಾರಾಜ. ಧರ್ಮಾಚರಣೆಯಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಶ್ರದ್ಧೆಯೋ ಅದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಪ್ರಜೆಗಳ ಸುಖದುಃಖ ವಿಚಾರಿಸುವದರಲ್ಲಿ ಪ್ರಜೆಗಳ

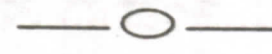
ಯೋಗಕ್ಷೇಮವನ್ನು ಅಹರ್ನಿಶಿ ಗಮನದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಬಹು ದೀರ್ಘಕಾಲದವರೆಗೆ ಧರ್ಮದಿಂದ ರಾಜ್ಯ ಪರಿಪಾಲನೆಗೈದ. ಅನಂತರ ವಿರಕ್ತನಾಗಿ ಸಂತತ ಹರಿ ಚಿಂತೆಮಾಡುತ್ತ ಈ ದೇಹವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಪರದಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುಸ್ಥಾನ ಪಡೆದ.

ಮುನಿಗಳೆ, ಇಂದ್ರದ್ಯುಮ್ನ ರಾಜನ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಮಹತಿಯನ್ನು ಈವರೆಗೆ ನಿರೂಪಿಸಿರುವೆ. ನಿಮಗೆ ಮತ್ತೇನು ಜಿಜ್ಞಾಸಿತವಾಗಿದೆ? ಕೇಳಿ ಎಂದನು.

ಸೂತಮುನಿ:- ಋಷಿಗಳೆ, ಸ್ವಯಂಭುವಾದ ಬ್ರಹ್ಮನ ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಆಲಿಸಿದ ಆ ಮುನಿಗಳು, ಹೀಗೆ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದರು. ಬ್ರಹ್ಮದೇವ, ನೀನು ವಿವರಿಸಿರುವ ಈ ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಯಾವ ಸುಮುಹೂರ್ತದಲ್ಲಿ ಹೋಗಬಹುದು ಮತ್ತು ಪಂಚ ತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವ ವಿಧಿಯನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕು? ಯಾವಯಾವ ತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಸ್ನಾನ, ದಾನಗಳಿಗೆ ಯಾವಯಾವ ಫಲ? ದೇವತಾಭಿಷೇಕ ಮಾಡಿಸಿದ ಫಲ ಎಂತಹದು? ಇದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ವಿಶದವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸು.

ಬ್ರಹ್ಮ:- ಮುನಿಗಳೇ, ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯನಾಗಿ ಉಳಿದು, ಉಪವಾಸ ವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಿಸಿ, ಒಂಟಿಕಾಲಿನ ಮೇಲೆ, ಸಪ್ತಸಂವತ್ಸರಗಳವರೆಗೆ ತಪಾಚರಣೆಗೈದರೆ, ಯಾವ ಫಲ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವದೋ ಅದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಫಲವು ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಜ್ಯೇಷ್ಠ ಶುದ್ಧ ದ್ವಾದಶಿ ದಿನ ಉಪವಾಸವಿದ್ದು, ಶ್ರೀಹರಿಯ ದರ್ಶನಮಾಡಿ ಅರ್ಚಿಸಿದರೆ, ಲಭಿಸುವದು ಖಂಡಿತ. ಆದುದರಿಂದ ಮುನಿಗಳೇ ಸ್ವರ್ಗ ಪಡೆಯಬೇಕೆಂಬ ಅಪೇಕ್ಷೆಯುಳ್ಳವರು ಜ್ಯೇಷ್ಠಮಾಸದಲ್ಲಿ ಪ್ರಯತ್ನಪೂರ್ವಕವಾಗಿಯಾದರೂ, ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಕ್ಷೇತ್ರದರ್ಶನ ಮಾಡಬೇಕು. ಜ್ಯೇಷ್ಠ ಶುಕ್ಲ ದ್ವಾದಶಿ ದಿನದಂದು, ಪಂಚತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ವಿಧಿವತ್ತಾಗಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಪುರುಷೋತ್ತಮ ದರ್ಶನ ಪಡೆಯಬೇಕು. ಜ್ಯೇಷ್ಠ ಶುದ್ಧ ದ್ವಾದಶಿಯಂದು ಪುರುಷೋತ್ತಮನ ದರ್ಶನ ಪಡೆದವರು ವಿಷ್ಣುಲೋಕ ಹೊಂದುವರು. ಅವರಿಗೆ ಪುನರ್ಜನವಿಲ್ಲ. ಪುರುಷೋತ್ತಮನ ಪ್ರದೇಶದಿಂದ ದೂರದಲ್ಲಿ ಇರುವವರು ಭಗವಂತನ ಸನ್ನಿಧಾನವನ್ನು ಇದ್ದಲ್ಲಿಯೇ ನೆನೆಸಿ, ಅವನ ಪರಿಶುದ್ಧ ರೂಪ ನೆನೆದರೆ, ಆದರಿಂದಲೂ ಮುಕ್ತಿ ಹೊಂದುವರು. ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಮಾಡುವವ ಪಾಪ ಲೇಪರಹಿತನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಮರಣಾನಂತರ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ಶ್ರೀಹರಿಯ ದೇವಾಲಯದ ಶಿಖರದಲ್ಲಿ ಕಂಗೊಳಿಸುವ ವಿಷ್ಣುಚಕ್ರವನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ನಮಿಸಿ ಮಾನಸಿಕವಾಗಿ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಆರಾಧಿಸುವವ ತಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೇ ತಾನು ಮಾಡಿದ ಆ ವರೆಗಿನ ಪಾಪಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುವನು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮ ಮಹಾಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಹದಿನೈದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ ಮುಗಿದುದು

ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನ ವಟ ದರ್ಶನ

ಅಧ್ಯಾಯ - ೧೬

ಬ್ರಹ್ಮ:- ಮುನಿಗಳೇ, ಹೀಗೆ ಒಂದು ಕಲ್ಪ ಮುಗಿದನಂತರ ಮಹಾಪ್ರಳಯ ಆಯಿತು. ಆಗ ಸೂರ್ಯ-ಚಂದ್ರರು, ವಾಯು ಎಲ್ಲ ಅದೃಶ್ಯರಾದರು. ಪ್ರಾಣಿಗಳೆಲ್ಲವೂ ಹೇಳ ಹೆಸರಿಲ್ಲದಂತಾದವು. ಪ್ರಳಯಕಾಲದ ಪ್ರಚಂಡ ಮಾರ್ತಾಂಡ ಉದಯಿಸಿದ. ಪ್ರಳಯ ಮೇಘಗಳು ಆವಿರ್ಭೂತವಾದವು. ಭಯಂಕರ ಸಿಡಿಲು ಗೋಚರಿಸಿತು. ಅದರ ಪರಿಣಾಮದಿಂದ ಅಳಿದುಳಿದ ಬೃಹಜ್ಜಡಗಳೆಲ್ಲ ನಾಮಾವಶೇಷವಾದವು. ಅನಂತರ ಕೆಂಡದ ಮಳೆ ಸುರಿಯಿತು. ಭೋರ್ಗರೆವ ನೀರೆಲ್ಲ ಬತ್ತುತ್ತ ಹೋಯಿತು. ವಾಯು ಈ ರುದ್ರ-ನಾಟ್ಯದಲ್ಲಿ ತಾನೂ ಪ್ರವೇಶ ಪಡೆದ. ವಾಯು, ಅಗ್ನಿ, ಇಬ್ಬರೂ ಸೇರಿ ಆಟವಾಡಿದರು. ಪರಿಣಾಮ ಲೋಕವೆಲ್ಲ ಭಸ್ಮ. ಇಷ್ಟಕ್ಕೇ ನಿಲ್ಲಲಿಲ್ಲ ಆ ಅಗ್ನಿಯ ರೌದ್ರಾವೇಶ. ಭೂಮಿಯನ್ನು ಭೇದಿಸಿ, ರಸಾತಲವನ್ನು ಹೊಕ್ಕಿತು. ರಸಾತಲದಲ್ಲಿನ ದೇವತೆಗಳು, ದಾನವರು, ಯಕ್ಷರು ಈ ಪ್ರಳಯಾಗ್ನಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಭಯದಿಂದ ಕಂಪಿಸಿದರು. ನಾಗಲೋಕವೂ ಸಹ ಕ್ಷಣಾರ್ಧದಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿಗೆ ಆಹುತಿಯಾಯಿತು.

ಹೀಗೆ ಇಪ್ಪತ್ತುಲಕ್ಷ ಗಾವುದ ವಿಸ್ತೃತವಾದ ಪ್ರದೇಶವನ್ನೆಲ್ಲ ಪ್ರಳಯಾಗ್ನಿ, ಪ್ರಳಯವಾಯು ಸೇರಿಕೊಂಡು ನಾಶಮಾಡಿದವು. ಅನಂತರ ಆ ಪ್ರಳಯಾಗ್ನಿಯು ಘಟಘಟ ಎಂಬ ಮಹಾ ಶಬ್ದದೊಡನೆ ಉರಿಯಿತು. ಕೋಟಿ ಸೂರ್ಯರಂತೆ ದೇದೀಪ್ಯಮಾನವಾಗಿ ಪ್ರಜ್ವಲಿಸಿತು. ಸಕಲ ಲೋಕಗಳನ್ನೂ ನುಂಗಿ ಹಾಕಿತು. ಇಂತಹ ಭಯಂಕರವಾದ ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲೂ ಧರ್ಮಾತ್ಮನಾದ ಓರ್ವ ಋಷಿ ಬಾಹ್ಯಪರಿಸರದ ಪರಿವೇ ಇಲ್ಲದೆ, ಅಖಂಡ ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಮಗ್ನನಾಗಿದ್ದ-ಆತ ಚಿರಂಜೀವಿ. ಅವನ ಹೆಸರು ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ. ಪ್ರಳಯಾಗ್ನಿ ಅವನನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಲಿಲ್ಲ, ಇವ ನನಗೆ ಎಟಕುವವನಲ್ಲ ಎಂಬ ಭಾವದಿಂದ. ಸಮಾಧಾನಮನಸ್ಕನಾಗಿ ಸಮಾಧಿಗೆ ಇಳಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಆ ಮುನಿಯ ತಪಸ್ಸಿಗೆ ಪ್ರಳಯಾಗ್ನಿಯ ಶಾಖದಿಂದ ತೊಂದರೆ ಎನಿಸಿತು. ಜಗತ್ತೆಲ್ಲವೂ ಸುಟ್ಟುಹೋಗಿ, ಭಯಂಕರ ಶಾಖ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗಿದ್ದಿತು. ಆ ಶಾಖದ ಪರಿಣಾಮದಿಂದಾಗಿ ಮುನಿಯು ಒಣಗಿ ಬಳಲಿದ. ಅವನಿಗೆ ನೀರಡಿಕೆ ಅನಿಸಿತು. ಹಸಿವೆಯೂ ಅನಿಸಿತು. ಸುತ್ತಮುತ್ತ ನೋಡಿದಲ್ಲೆಲ್ಲ ವ್ಯಾಪಿಸಿದ ಪ್ರಳಯಾಗ್ನಿ ಮುನಿಯನ್ನು ಕಂಗೆಡಿಸಿತು. ಮುನಿಗೆ ಏನೂ ತೋಚದಂತಾಯಿತು. ಭಯದಿಂದ ಸಿಕ್ಕಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸಿದ. ಎಲ್ಲಿ ನೋಡಿದರೂ ಸುಟ್ಟು ಕರಕಾದ ಅವಶೇಷಗಳೇ ಗೋಚರಿಸಿದವು. ಗೊತ್ತುಗುರಿಯಿಲ್ಲದೆ ನಡೆಯುತ್ತ ನಡೆಯುತ್ತ ಮುನಿಯು ತನಗೆ ಅರಿವಿಲ್ಲದೆ ಮಹಾಪ್ರಳಯಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿರುವ ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಸ್ವರೂಪವಾದ ವಟವೃಕ್ಷದ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ಅದರ ಅಡಿ ಆಶ್ರಯಪಡೆದ. ಆ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಪ್ರಳಯಾಗ್ನಿಯ ಸುಳಿವು ಇರಲಿಲ್ಲ. ಕೆಂಡಗಳ ಝಳ ಸುಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ. ವಾಯುವಿನ ಪ್ರತಾಪಕ್ಕೆ ಅಲ್ಲಿ ಅವಕಾಶವಿರಲಿಲ್ಲ. ಆಗಾಗ ಸುರಿಯುತ್ತಲಿದ್ದ ಸಿಡಿಲುಗಳಿಂದಲೂ ಗಾಸಿಗೊಳ್ಳದೇ, ಸುರಕ್ಷಿತವಾಗಿದ್ದಿತು- ಆ ಆಲದ ಮರದ ತಂಪಾದ ತಾಣ.

ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಮುನಿಯು, ಪ್ರಳಯ ದರ್ಶನ ಮಾಡಿದುದು

ಬ್ರಹ್ಮ:- ಮುನಿಗಳೇ, ಅನಂತರ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಮೇಘಮಾಲೆಯು ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಿತು. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಮಿಂಚುಗೊಂಚಲುಗೊಂಚಲಾಗಿ ಮಿಂಚಿ, ರಮ್ಯವಾಗಿ ಆಕಾಶವನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸಿತು.

ಆ ಮೋಡಗಳ ಪಂಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಬಣ್ಣದ ಮೋಡಗಳೂ ಇದ್ದವು. ಕೆಲವು ಬಿಳಿದಾವರೆಯಂತೆ ಬಿಳಿವರ್ಣದವು. ಹಲವು ಕಮಲದ ಕೇಶರದಂತೆ ಹೊಂಬಣ್ಣದವು ಮತ್ತೆ ಕೆಲವು ಕನ್ನೈದಿಲೆಯಂತೆ ಕೃಷ್ಣವರ್ಣ ತಳೆದಿರುವಂತವು. ಹಳದೀ ಬಣ್ಣದ ಮೋಡಗಳೂ ಇದ್ದವು. ಇದ್ದಲಿನಂತೆ ಅತಿ ಕಪ್ಪಾದ ಮೋಡಗಳು, ಕಾಗೆಯ ಮೊಟ್ಟೆಯ ಬಣ್ಣಉಳ್ಳ ಮೋಡಗಳು ಕೆಲವು, ಹಸಿರು ಬಣ್ಣದ ಮೋಡಗಳು ಕೆಲವು. ಹೀಗೆ ವರ್ಣ ವೈವಿಧ್ಯಸಾರುವ ಮೋಡಗಳು ಸುಂದರವಾಗಿ, ಬಾನಿನ ಅಂಗಣದಲ್ಲಿ ಹರಡಿಕೊಂಡಿದ್ದವು. ಅವು ಬೇರೆಬೇರೆ ಆಕಾರವನ್ನು ತಳೆದಿದ್ದವು. ದಿಟ್ಟಿಸಿ ನೋಡಿದಾಗ ಒಂದೊಂದೇ ಮೋಡ ಮಹಾನಗರ ಒಂದರಂತೆ ಭಾಸವಾಗುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಕೆಲವು ಬೆಟ್ಟದಾಕಾರದಲ್ಲಿ ಗೋಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. ಮರಕತಮಣಿಯ ಕಾಂತಿಯುಳ್ಳ ಮೋಡಗಳು ಕೆಲವಾಗಿದ್ದವು. ಈ ಮೋಡಗಳಲ್ಲಿ ಆಗಾಗ ಮಿಂಚು, ಘೋರ ಗರ್ಜನೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡು, ಅದ್ಭುತವಾದ ಸನ್ನಿವೇಶ ನಿರ್ಮಿತವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಕೆಲಕಾಲ ಕಳೆದನಂತರ ಈ ಮೇಘಗಳು ದ್ವಿಗುಣಿತವಾದವು. ಆಕಾಶವನ್ನೇರಿ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ವ್ಯಾಪಿಸಿದವು. ಎಲ್ಲವೂ ಸೇರಿ ಒಂದೇ ಬಾರಿಗೆ, ತಮ್ಮ ಗರ್ಭದಿಂದ ನೀರನ್ನು ಸುರಿಯಲು ಆರಂಭಿಸಿದವು. ಬ್ರಹ್ಮದೇವರಿಂದ ಪ್ರಚೋದಿತವಾದ ಆ ಮೇಘಗಳ ನೀರು ಸುರಿಯುವಿಕೆ ಎಷ್ಟು ವೇಗವಾಗಿತ್ತೆಂದರೆ ಅಲ್ಪಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಜಗತ್ತೆಲ್ಲ ನೀರಿನಿಂದ ಆವರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಪ್ರಳಯಾಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಬೆಂದ ಪ್ರದೇಶಗಳೆಲ್ಲ ಈ ಜಡಿಮಳೆಯಲ್ಲಿ ನೆಂದವು. ಹನ್ನೆರಡುವರ್ಷ ಬಿಟ್ಟು ಬಿಡದೇ ಮಳೆ ಸುರಿಯಿತು. ಸಮುದ್ರಗಳು ಉಕ್ಕಿ ಹರಿದವು. ಉನ್ನತ ಪರ್ವತಗಳು ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ ಕಾಣದಂತಾದವು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಮಹಾವಾಯು ಉದಯಿಸಿದ. ಮೋಡಗಳನ್ನೆಲ್ಲವನ್ನು ಚದುರಿಸಿದ. ಭಯಂಕರವಾಗಿ ಬೀಸಲಾರಂಭಿಸಿದ, ವಾಯುವಿನ ಈ ಅನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಸಂಚಾರದಿಂದ ಜಗವೆಲ್ಲ ಅಸ್ತವ್ಯಸ್ತಗೊಂಡಿತು. ಆಗ ಶ್ರೀಮನ್ ನಾರಾಯಣನು ಆ ಪ್ರಳಯ ಮಾರುತವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಪಾನಮಾಡಿದ. ಜಲರಾಶಿಯ ಮಧ್ಯಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಮೌನವಾಗಿ ಮಲಗಿದ. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಮುನಿಯು ತಾನು ಕುಳಿತಿದ್ದ ಆಲದಮರದ ಕೆಳಗೆ ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿ ಪುರಷೋತ್ತಮನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸಿದ. ಒಮ್ಮೆ ಕಣ್ತೆರೆದು ನೋಡಿದಾಗ ಜಗತ್ತೆಲ್ಲ ಜಲಮಯವಾದದು ಕಾಣಿಸಿತು. ಎಲ್ಲಿ ನೋಡಿದರೂ ನೀರೇ ನೀರು. ಕಣ್ಣಿನ ದೃಷ್ಟಿ ಹರಿಯುವವರೆಗೂ ನೀರು ಮಾತ್ರ ಕಾಣಿಸಿತು. ಆ ನೀರನ್ನು ಕಂಡು ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಮುನಿ ಭಯಗೊಂಡ. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಆ ನೀರಿನಪ್ರವಾಹ ಮುನಿಯ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಬಂದಿತು. ಈವರೆಗೆ ಮರದ ಆಶ್ರಯ ಪಡೆದಿದ್ದ ಮುನಿಯು ಈಗ ಆ ಮರವನ್ನೂ ಕಾಣದಾದ. ಕಣ್ಣು ಹರಿಸಿದಲ್ಲೆಲ ಅಪಾರ ಜಲರಾಶಿ ಕಂಡು ಕಂಗಾಲಾದ, ನೀರಿನ ಪಾಲಾದ ಆ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಮುನಿ ಬೇರೆನೂ ಮಾಡಲು ತೋಚದೆ ಈಜುತ್ತ, ಈಜುತ್ತ ಸಾಗಿದ. ಎಲ್ಲಿಗೆ? ಅವನಿಗೆ ಗೊತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ, ನೀರಿನಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಲಾರ, ಆದುದರಿಂದ ಈಜುತ್ತಿದ್ದ ಅಷ್ಟೆ. ಈಜಿ ದಡ ಸೇರುವ ಆಲೋಚನೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರ ದಡ ಅಲ್ಲೆಲ್ಲೂ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. 'ಈ ಭಯಂಕರ ಸನ್ನಿವೇಶದಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಪಾರು ಮಾಡುವವರಾರು?'- ಎಂದು ಆ ಮುನಿ ಚಿಂತಿಸತೊಡಗಿದ. ಈಜಿ ಕೈ ಸೋತು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಮುಣುಗಿದ, ಮತ್ತೆ ಮಹತ್ತ್ರಯತ್ನದಿಂದ ನೀರಲ್ಲಿ ತೇಲಿದ. ಆರ್ತನಾಗಿ ಪುರುಷೋತ್ತಮನನ್ನು ಕೂಗಿದ; ತನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲು ಮೊರೆಯಿಟ್ಟ.

ಆಗ ಅಶರೀರವಾಣಿ ಕೇಳಿಸಿತು : 'ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ, ನೀನು ಸಹಸ್ರಾರು ವರ್ಷ ತಪಸ್ಸು ಮಾಡಿದ್ದರೂ, ನಿನಗಿನ್ನೂ ತಿಳುವಳಿಕೆ ಉದಯಿಸಿಲ್ಲ. ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ನೀನೀಗಲೂ ಬಾಲ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ. ಪ್ರಳಯದಿಂದ ಬಾಲಕರು ಗಾಬರಿಗೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ-ಜ್ಞಾನಿಗಳಲ್ಲ. ನೀನು ಹೆದರಬೇಡ, ನಾನು ಇಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದೇನೆ. ನೀನು ನನ್ನೆಡೆಗೆ ಬರುತ್ತಿರುವಿ. ಹೆದರದೆ, ಮುಂದೆ ಬಾ' ಈ ಅಶರೀರವಾಣಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯಮುನಿಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯ,ಕೋಪ, ಅವಮಾನ ಎಲ್ಲ ಏಕಕಾಲಕ್ಕೆ ಉಂಟಾದವು. ಏಕೆಂದರೆ, ಅಶರೀರವಾಣಿಯಲ್ಲಿ ಕೇಳಿ ಬಂದದ್ದು ಓರ್ವ ಬಾಲಕನ ಧ್ವನಿ. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಮುನಿಗೆ ಹೀಗೆ ಅನಿಸಿತು:- 'ಸಹಸ್ರ ವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ತಪಸ್ಸನ್ನಾಚರಿಸಿ ಚಿರಂಜೀವಿ ಪಟ್ಟಪಡೆದ ತನ್ನನ್ನು, ಬ್ರಹ್ಮದೇವ ನಿಂದಲೂ 'ದೀರ್ಘಾಯು ಪುರುಷ' ಎಂದು ಗೌರವಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ತನ್ನನ್ನು ಯಃಕಶ್ಚಿತ್ ಬಾಲಕ ಹೀಯಾಳಿಸಿ ಮಾತನಾಡುವದೆ? ತನ್ನ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಏಕವಚನದಲ್ಲಿ ಸಂಬೋಧಿಸಿ, 'ನೀನಿನ್ನೂ ಬಾಲಕ' ಎಂದು ಹೇಳಬೇಕಾದರೆ ಇದು ಯಾರಿದ್ದೀತು? ನಡೆದದ್ದು ಸ್ವಪ್ನವೇ? ನಿಜವೇ? ನಾನೀಗ ಏನು ಮಾಡಬೇಕು?' ಎಂದು ಆಲೋಚಿಸಿದ. ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಭಗವಂತನನ್ನು ಮತ್ತೆ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದ. ಹಿಂದೆ ಕಂಡಿದ್ದ ಆಲದಮರ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಮುನಿಯ ಎದುರು ಆ ಜಲರಾಶಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಮತ್ತೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಿತು. ಆ ವಟವೃಕ್ಷದ ವಿಶಾಲವಾದ ಕೊಂಡಿಯೊಂದರಲ್ಲಿ ಅತ್ಯದ್ಭುತವಾದ ಒಂದು ಸಿಂಹಾಸನ. ಆ ಸಿಂಹಾಸನವು ಚಿನ್ನದಿಂದ ನಿರ್ಮಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತ್ತು. ರತ್ನಖಚಿತವಾಗಿದ್ದಿತು. ವಜ್ರ, ವೈಢೂರ್ಯ, ಹವಳ, ಪದ್ಮರಾಗ ಮುಂತಾದವುಗಳು ಪುಷ್ಕಳವಾಗಿ ಸಿಂಹಾಸನದ ಎಲ್ಲ ಭಾಗಗಳಲ್ಲೂ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಸ್ವಯಂ ಪ್ರಕಾಶವುಳ್ಳ ಬೆಳಕಿನ ಆಕರದಂತೆ ಆ ಸಿಂಹಾಸನ ಬೆಳಗುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಆ ಸಿಂಹಾಸನದ ಮೇಲೆ ಪುರುಷೋತ್ತಮದೇವನು ಬಾಲರೂಪ ಧರಿಸಿ ಕೋಟಿ ಸೂರ್ಯ ಸಮಪ್ರಭೆಯಿಂದ ವಿರಾಜಿಸುತ್ತಿದ್ದ. ಆ ಬಾಲಕನಿಗೆ ನಾಲ್ಕು ಕೈಗಳಿದ್ದವು. ತಾವರೆಯಂತೆ ಸುಂದರವಾದ ನಯನಗಳಿದ್ದವು. ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀವತ್ಸಲಾಂಛನ, ಶಂಖ, ಚಕ್ರ, ಗದೆಗಳು ಆಯಾ ಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ. ಕೊರಳಲ್ಲಿ ಒಪ್ಪುತ್ತಿದ್ದ ತುಳಸೀಹಾರ, ಕಿವಿಗಳಲ್ಲಿ ದಿವ್ಯ ಕುಂಡಲಗಳು, ಅಪೂರ್ವರತ್ನಗಳಿಂದ ನಿರ್ಮಿತವಾದ ಅನೇಕ ಕಾಂತಿ ಸೂಸುವ ಹಾರಗಳು ಕೊರಳಲ್ಲಿ. ಇಂತಹ ಆ ಬಾಲಕನನ್ನು ನೋಡಿದ ನಂತರವೂ ಮುನಿಗೆ ಈ ಬಾಲಕ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಶ್ರೀಹರಿ ಎಂಬುದು ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ತ್ರಿಕಾಲಜ್ಞಾನಿಯಾದ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಋಷಿಗೂ ಭಗವತ್ ಸಂಕಲ್ಪದಂತೆ ಪ್ರಳಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಜ್ಞಾನ ಆವರಿಸಿತ್ತು. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಇಂತು ಆಲೋಚಿಸಿದ:- 'ಇದೇನಾಶ್ಚರ್ಯ? ಪ್ರಪಂಚವೆಲ್ಲ ನಷ್ಟವಾಗಿ ಯಾರೂಇಲ್ಲದ ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿ ಈ ಬಾಲಕ ಹೆದರಿಕೆ ಇಲ್ಲದೆ, ಈ ಸಿಂಹಾಸನದ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತಿರುವನಲ್ಲ! ಇವನು ಒಬ್ಬನೇ ಹೇಗಿದ್ದಾನೆ? ಇವನು ಯಾರಿರಬಹುದು?'

ಯಾವ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳೂ ಬಗೆಹರಿಯಲಿಲ್ಲ. ತನ್ನ ಅಜ್ಞಾನಕ್ಕಾಗಿ ಮರುಗಿದ ಆ ಮುನಿ. ಅಜ್ಞಾನ ಕೂಪದಂತಿರುವ ಮಾನುಷ ಯೋನಿಯನ್ನು ನಿಂದಿಸಿದ. ಇಷ್ಟು ವರ್ಷ ತಪಸ್ಸು ಮಾಡಿದ್ದು, ದಿವ್ಯಜ್ಞಾನಿ ಎಂದು ಭೂತ, ಭವಿಷ್ಯ, ವರ್ತಮಾನ ಬಲ್ಲಪ್ರಾಜ್ಞನೆಂದು ಜನರಿಂದ ಹೊಗಳಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದೂ, ಈ ಬಾಲಕ ಯಾರೆಂಬುದು ನನ್ನ ಬುದ್ಧಿಗೆ ತಿಳಿಯದಾಯಿತಲ್ಲ! ನನ್ನ ತಪಸ್ಸು ವ್ಯರ್ಥ. ನನ್ನ ಜೀವನ ವ್ಯರ್ಥ. ನನ್ನ ದೀರ್ಘಾಯುಷ್ಯ ನಿಷ್ಪ್ರಯೋಜಕ ನನ್ನ ಸಾಧನೆಯೆಲ್ಲ ಏನೂ ಫಲ ಕೊಡಲಿಲ್ಲ' ಎದುರಿಗೆ ಕುಳಿತಿರುವ ಒಬ್ಬ

ಬಾಲಕನನ್ನೂ ತಿಳಿಯಲಾರದ ನನ್ನ ಅಂತರ್‌ದೃಷ್ಟಿ ಎಷ್ಟು ಕ್ಷುಲ್ಲಕ! ಅದರ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಎಷ್ಟು ಸೀಮಿತ! ಯೋಚಿಸಿ, ಯೋಚಿಸಿ, ದೀನಾತಿದೀನನಾದ ಆ ಮಹಾಮುನಿ. ಕಣ್ಣೆದುರು ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಿದ್ದ ವಟಪತ್ರಶಾಯಿಯಾದ ಬಾಲಸೂರ್ಯನಂತೆ ಮಹಾ ತೇಜಸ್ವಿಯಾದ ಆ ಬಾಲಕನ್ನು ನೋಡತೊಡಗಿದ. ಕ್ಷಣಕ್ಷಣಕ್ಕೂ ಆ ಬಾಲಕನ ತೇಜಸ್ಸು ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತ ಹೋಯಿತು. ಬಾಲಕನ ತೇಜಃಪ್ರಭೆಯನ್ನು ಮುನಿಯ ಕಣ್ಣು ಸಹಿಸದಾಯಿತು. ಬಾಲಕನನ್ನು ನೋಡನೋಡುತ್ತಿರುವಂತೆಯೇ ಕಣ್ಣು ಕಟ್ಟಿದಂತಾಯಿತು. ಏನೂ ಕಾಣಿಸದಂತಾಯಿತು. ಆಗ ಆ ಬಾಲಕನ ಮುಖದಿಂದ ಗಂಭೀರ ಧ್ವನಿ ಹೊರಟಿತು. 'ಮಗು, ನೀನು ಬಳಲಿರುವೆ, ರಕ್ಷಣೆಯನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸಿರುವೆ. ಇದೋ, ಮುಂದೆ ಬಂದು, ನನ್ನ ಶರೀರವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿಬಿಡು. ಅಲ್ಲಿ ನಿನಗೆ ವಿಶ್ರಾಂತಿ ಲಭಿಸುವದು.' ಬಾಲಕನಿಂದ ಪ್ರೋಕ್ತವಾದ ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಮುನಿಯ ಕಿವಿ ತಲುಪಿದಾಕ್ಷಣ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಉದ್ದಕ್ಕೆ ಕೈಗಳನ್ನು ಮುಂದೆ ಚಾಚಿ ಯಾವುದೋ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಸೆಳೆಯಲ್ಪಟ್ಟವನಾಗಿ ಬಾಲಕನ ತೆರೆದ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ.

ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಮುನಿಯು ಭಗವಂತನ ಉದರದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸಿದುದು

ಬ್ರಹ್ಮ:- ಮುನಿಗಳೆ, ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಮುನಿಯು ಬಾಲಕನ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ ನಂತರ, ಭಗವಂತನ ಉದರದಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ಸಮಗ್ರ ಭೂಮಂಡಲವೆಲ್ಲ ಗೋಚರಿಸಿತು. ಏಳು ದ್ವೀಪಗಳು ಕಾಣಿಸಿದವು. ಲವಣಸಮುದ್ರ, ಇಕ್ಷುಸಮುದ್ರ, ಸುರಾಸಮುದ್ರ, ಘೃತಸಮುದ್ರ, ದಧಿಸಮುದ್ರ, ಕ್ಷೀರಸಾಗರ, ಸಿಹಿನೀರಿನಸಾಗರ, ಈ ಏಳು ಸಾಗರಗಳು ಕಾಣಿಸಿದವು. ಅವನು ಕಂಡ ಏಳು ದ್ವೀಪಗಳ ಹೆಸರು ಇಂತಿವೆ ಜಂಬೂದ್ವೀಪ, ಲಕ್ಷದ್ವೀಪ, ಶಾಲ್ಮಲಾದ್ವೀಪ, ಕುಶದ್ವೀಪ, ಕ್ರೌಂಚದ್ವೀಪ, ಶಾಕದ್ವೀಪ ಮತ್ತು ಪುಷ್ಕರದ್ವೀಪ. ಸುವರ್ಣಮಯವಾದ ಮೇರು ಪರ್ವತವೂ ಅಲ್ಲಿ ಗೋಚರಿಸಿತು. ಅನೇಕ ರತ್ನಮಯ ಶಿಖರಗಳು ಕಾಣಿಸಿದವು. ಆ ಮೇರುಗಿರಿಯಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಮುನಿಗಳು ವಾಸವಾಗಿದ್ದರು. ನಾನಾ ಬಗೆಯ ಮರಗಳುಳ್ಳ ವನಗಳು ಇದ್ದವು. ಆ ವನಗಳಲ್ಲಿ ಬಗೆ ಬಗೆಯ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಇದ್ದವು. ಹುಲಿ, ಸಿಂಹ, ಕಾಡುಹಂದಿ, ಚಮರಿಮೃಗ, ಕಾಡುಕೋಣ, ಆನೆ, ಜಿಂಕೆ ಮತ್ತು ಕಪಿಗಳು ಮುಂತಾದ ಅನೇಕ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಮನೋಹರವಾದ ಆ ಮೇರುಗಿರಿಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದವು. ಮೇರುಪರ್ವತದ ಶಿಖರದಲ್ಲಿ ಸ್ವರ್ಗವಿದ್ದಿತು. ಅಲ್ಲಿ ದೇವೇಂದ್ರ ಮೊದಲಾದ ದೇವತೆಗಳು, ಸಿದ್ಧರು, ಚಾರಣರು, ನಾಗರು, ಯಕ್ಷರು, ಅಪ್ಸರೆಯರು, ಮುನಿಗಳು ಎಲ್ಲರೂ ವಾಸಮಾಡಿದ್ದರು. ವಿಷ್ಣುರೂಪಿಯಾದ ಆ ಬಾಲಕನ ಉದರದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಲಿದ್ದ ಬಾಲಕ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಸಂಪದ್ಯುಕ್ತವಾದ ಇಂತಹ ಮೇರುಪರ್ವತವನ್ನು ಆಶ್ಚರ್ಯದಿಂದ ದಿಟ್ಟಿಸಿ ನೋಡಿದ. ಭಗಂತವನ ಉದರದಲ್ಲಿ ಹಿಮಾಲಯ, ಹೇಮಕೂಟ, ನಿಷಧಗಿರಿ, ಗಂಧಮಾದನ, ವಕ್ರಗಿರಿ, ಮೈನಾಕಗಿರಿ, ಶುಕ್ತಿಮಂತಪರ್ವತ, ಸಹ್ಯಪರ್ವತ, ಶ್ವೇತಗಿರಿ, ದುರ್ಧರಪರ್ವತ, ನೀಲಶೈಲ, ಕೈಲಾಸ, ಮಂದರಗಿರಿ, ಮಹೇಂದ್ರಪರ್ವತ, ಅರ್ಬುದಪರ್ವತ, ಮಲಯಪರ್ವತ ಮತ್ತು ವಿಂಧ್ಯಗಿರಿ ಮುಂತಾದ ಅನೇಕ ಪರ್ವತಗಳು ಇದ್ದವು. ಈ ಎಲ್ಲ ಪರ್ವತಗಳನ್ನು ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಮುನಿ ನೋಡಿದ. ಅನಂತರ ಬೇರೆಬೇರೆ ದೇಶಗಳನ್ನು ಕಂಡ.

ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರ, ಪಾಂಚಾಲ, ಮತ್ಸ್ಯ, ರುದ್ರ, ಕೇಕಯ, ಬಾಹಲೀಕ, ಶೂರಶೇನ, ಕಾಶ್ಮೀರ, ತಂಗಣ, ಖಸ ಮೊದಲಾದ ದೇಶಗಳು ಅಲ್ಲಿ ಗೋಚರಿಸಿದವು. ಋಷಿ ಮುನಿಗಳಿಂದ ಆರಂಭಿಸಿ, ಕರ್ಣಪ್ರಾವಣರೆಂಬ ಮರುಭೂಮಿಯ ಜನಗಳವರೆಗೆ ಎಲ್ಲ ಬಗೆಯ ಜೀವಿಗಳು ಅಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿದರು. ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ತೀರ್ಥಗಳು, ಗ್ರಾಮಗಳು, ನಗರಗಳು ಇವೆಲ್ಲವೂ ಅಲ್ಲಿ ಕಂಡವು. ಹೆಚ್ಚೇನು ಹೇಳುವದು! ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಈ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಕಂಡದ್ದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಅಥವಾ ಅದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನದನ್ನೇ ಆ ಬಾಲರೂಪಿ ಭಗವಂತನ ಜಠರದಲ್ಲಿ ನೋಡಿದ. ಆ ಬಾಲಕನ ಉದರದಲ್ಲಿ ಭೂಲೋಕ, ಮಾತ್ರವಲ್ಲ ಭುವರ್ಲೋಕ, ಸ್ವರ್ಗಲೋಕ, ಮಹೋಲೋಕ, ಜನೋಲೋಕ, ತಪೋಲೋಕ, ಸತ್ಯಲೋಕ ಮೊದಲಾದ ಊರ್ಧ್ವಲೋಕಗಳೂ, ಅತಲ, ವಿತಲ, ಸುತಲ, ರಸಾತಲ, ತಲಾತಲ ಮಹಾತಲ ಮತ್ತು ಪಾತಾಲ ಎಂಬ ಅಧೋಲೋಕಗಳೂ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಮುನಿಗೆ ಕಾಣಿಸಿದವು. ಭಗವಂತನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಮುನಿಯು ಭಗವಂತನ ಉದರದಲ್ಲಿ ಅಡೆತಡೆ ಇಲ್ಲದೆ ಎಲ್ಲೆಡೆ ಸಂಚರಿಸಿದ. ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಭಗವದ್ದನುಗ್ರಹದಿಂದ ಆ ಮುನಿಗೆ, ಪೂರ್ವಜನ್ಮದ ಸ್ಮರಣೆಯೂ ಇತ್ತು. ಮುನಿಗೆ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಉದರದ ಬಹುಭಾಗಗಳನ್ನು ಸಂಚರಿಸಿದ್ದೇನೆ ಎನಿಸಿದ್ದರೂ ವಸ್ತುತಸ್ತು ಭಗವಂತನ ಅಂತರಿಕ ದೇಹದ ಯಾವ ಭಾಗದಲ್ಲೂ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಮುನಿ ಸಂಚರಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಎಷ್ಟು ವರ್ಷ ಪ್ರಯತ್ನಪಟ್ಟರೂ ಒಂದು ಭಾಗವನ್ನು ಸಹ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಸಂಚರಿಸಲು ಶಕ್ಯವಿಲ್ಲ. ಇಂತಹ ವಿರಾಡ್ರೂಪವುಳ್ಳವನು- ಆ ಶ್ರೀಹರಿ.

ಸಂಚರಿಸಿ, ಸಂಚರಿಸಿ ಸುಸ್ತಾದ, ಆ ಮುನಿಯು ಆ ಶರೀರದಿಂದ ಹೊರಬರುವ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಕಾಣದೆ, ಬಾಲರೂಪಿಯಾದ ಆ ಭಗವಂತನನ್ನೇ ಮತ್ತೆ ಶರಣುಹೋದ. ಭಗವಂತನ ಇಚ್ಛೆಯಂತೆ ಅವನ ಉದರದೊಳಗಿಂದ ಮಹಾಮಾರುತ ಬಂದು ಹೊರಹೊಮ್ಮಿತು. ಆ ಗಾಳಿಯ ವೇಗಕ್ಕೆ ಮುನಿಯು ಬಾಲಭಗವಂತನ ತೆರೆದ ಬಾಯಿಂದ ಹೊರಬಂದ.

ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಮಾಡಿದ ಭಗವಂತನ ಸ್ತೋತ್ರ

ಬ್ರಹ್ಮ:- ಮುನಿಗಳೇ, ಬಾಲಭಗವಂತನ ಮುಖಾರವಿಂದದಿಂದ ಈಚೆಗೆ ಬಂದ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಮುನಿಯು ಕಣ್ತೆರೆದು ನೋಡಿದಾಗ, ಅವನಿಗೆ ಈ ಮೊದಲು ಕಾಣಿಸಿದಂತೆ, ಅಪಾರ ಜಲಮಯವಾದ ಪ್ರಪಂಚವೇ ಕಾಣಿಸಿತು. ತನ್ನ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಒಂದು ವಟವೃಕ್ಷ, ಆ ವೃಕ್ಷದ ಕೊಂಬೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಂಹಾಸನ, ಸಿಂಹಾಸನದ ಮೇಲೆ ಮಂಡಿತನಾದ ಬಾಲಕ. ಬಾಲಕನ ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀವತ್ಸಲಾಂಛನ, ಬಾಲಕನಿಗೆ ಚತುರ್ಭುಜಗಳು; ಚತುರ್ಭುಜಗಳಲ್ಲಿ ಶಂಖ, ಚಕ್ರ, ಗದಾದಿ ಲಾಂಛನಗಳು. ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ಆ ಮುನಿ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಪರೀಕ್ಷಿಸಿದ ದಿಙ್ಮೂಢನಾಗಿ, ಆ ಬಾಲಕನ ಮುಖವನ್ನು ನಿರುಕಿಸಿದ. ಆ ಬಾಲರೂಪಿ ಭಗವಂತನು ಮೋಹಾವೃತನಾದ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನನ್ನು ನೋಡಿ ನಗುತ್ತ ಹೀಗೆ ನುಡಿದ- ''ಮುನಿಯೇ, ಇದೀಗ ನೀನು ನನ್ನ ಉದರದಲ್ಲಿ ಸಂಚಾರ ಮಾಡಿದೆಯಷ್ಟೆ. ಅಲ್ಲಿ ಏನೇನು ಕಂಡೆ? ನಿನ್ನ ಆಯಾಸ ಪರಿಹಾರವಾಯಿತೆ? ನೀನು ನನ್ನ ಭಕ್ತ. ಬಹುಬಾರಿಗೆ ನನ್ನ ಶರಣು ಬಂದಿರುವೆ. ಆದುದರಿಂದ ನಿನಗೆ ಉಪಕಾರ ಮಾಡಲು ಒಂದು ಮಾತನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ ಕೇಳು. ನನ್ನನ್ನು ಅಡಿಯಿಂದ ಮುಡಿಯವರೆಗೆ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಒಮ್ಮೆ ನೋಡು. ಆಗ ನಿನಗೆ ನಾನು ಯಾರೆಂಬುದು ತಿಳಿಯುವದು.

ಬ್ರಹ್ಮ:- ಇಷ್ಟು ಹೇಳಿ, ಭಗವಂತನು ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನಿಗೆ ದಿವ್ಯ ಚಕ್ಷುಸ್ಸನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದ. ಭಗವಂತನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದ ದಿವ್ಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಮುನಿಯು ಭಗವಂತನನ್ನು ನೋಡಿದ. ಆ ಮುನಿಗೆ ಜ್ಞಾನದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ತಿಳಿದು ಹೋಯಿತು- ಯಾವ ಭಗವಂತನನ್ನು ಕಾಣಲು ಬಹು ಸಂವತ್ಸರಗಳಿಂದ ಅನವರತವಾದ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನೂ, ತಪೋನುಷ್ಠಾನಗಳನ್ನು ತಾನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೆನೋ ಆ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಶ್ರೀಹರಿಯೇ ತನ್ನೆದುರು ಇರುವ ಈ ಬಾಲಕ' ಎಂಬುವದಾಗಿ ಕ್ಷಣಾರ್ಧದಲ್ಲಿ, ಮುನಿಯು ಬಾಲಕನ ಪಾದದ ಬಳಿ ಧಾವಿಸಿದ. ಪಾದಸ್ಪರ್ಶಮಾಡಿ, ಬಾಗಿ, ಭಕ್ತಿಯಿಂದ, ಇಂತು ಸ್ತುತಿಸಿದ.

ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ:-

ದೇವದೇವ ಜಗನ್ನಾಥ ಮಾಯಾ ಬಾಲವಪುರ್ಧರ ।
ತ್ರಾಹಿ ಮಾಂ ಚಾರುಪದ್ಮಾಕ್ಷ ದುಃಖಿತಂ ಶರಣಾಗತಂ ॥

ಮಾಯೆಯಿಂದ ಬಾಲಕನ ರೂಪವನ್ನು ಧರಿಸಿದ ಓ ದೇವಶ್ರೇಷ್ಠನೆ, ನೀನು ಜಗದೊಡೆಯನು, ಕಮಲದಂತೆ ಸುಂದರವಾದ ಕಣ್ಣುಳ್ಳವ, ಹೇ ಪುಂಡರೀಕಾಕ್ಷ, ದುಃಖದಿಂದ ನಿನ್ನ ಮೊರೆ ಹೊಕ್ಕ ನನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸು.

ಪ್ರಳಯ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಸಹಾಯಕವಾಗಿದ್ದ ಅಗ್ನಿ, ವಾಯು, ಜಲ, ಮುಂತಾದವುಗಳಿಂದ ನಾನು ತುಂಬ ಬಳಲಿರುವೆ. ಹಸಿವು ನೀರಡಿಕೆ ನನ್ನನ್ನು ಬಾಧಿಸುತ್ತಿವೆ. ನಾನು ನಿರಾಶ್ರಿತನಾಗಿರುವೆ. ಹೇ ಭಗವಂತ, ನಿನ್ನ ಉದರದಲ್ಲಿನ ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನೂ ನಾನು ಸುತ್ತಿದೆ, ಆಯಾಸಗೊಂಡಿರುವೆ. ನನ್ನನ್ನು ಸಲಹುವ ಸ್ವಾಮಿ ನೀನೆ. ನೀನು ಜಗತ್ತಿನ ಸೃಷ್ಟಿ, ಸ್ಥಿತಿ, ಸಂಹಾರಗಳಿಗೆ ಕಾರಣಪುರುಷ. ನನ್ನನ್ನು ಸಲಹುವ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ನಿನ್ನದು. ಹೇ ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತೆ, ಜಗತ್ ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತನಾದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನಿಗೂ ಸೃಷ್ಟಿ, ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಕೊಡುವವ ನೀನೇ. ನೀನು ಮಧು, ಕಂಸ, ಕೇಶಿ, ಅರಿಷ್ಟಾಸುರ ಮೊದಲಾದ ದೈತ್ಯ ದಾನವರನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿರುವೆ. ಸಜ್ಜನರನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿರುವಿ. ಹೇ ಕೃಷ್ಣಸ್ವಾಮಿಯೇ, ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗು. ಹೇ ಉಪೇಂದ್ರನೆ, ಪಂಚಭೂತಗಳೂ ನೀನೇ. ಮನಸ್ಸು ಅಹಂಕಾರ, ಬುದ್ಧಿ, ಪ್ರಕೃತಿ, ಸತ್ವ, ರಜಸ್ಸು, ತಮಸ್ಸು ಮುಂತಾದ ಗುಣಗಳು ನೀನೇ. ಜಗದ್ವ್ಯಾಪಿಯಾದ ವಿರಾಟ್‌ಪುರುಷ ನೀನು ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಶೋತ್ರ ಮೊದಲಾದ ಇಂದ್ರಿಯಗಳು, ಶಬ್ದ ಮೊದಲಾದ ವಿಷಯಗಳೂ ನೀನೇ. ಯಜ್ಞಾಧಿಪತಿ ನೀನು. ಪಿತೃದೇವತೆಗಳು, ವಾಲಖಿಲ್ಯರು, ನವಬ್ರಹ್ಮರು, ಋಷಿಗಳು, ಅಶ್ವಿನಿಕುಮಾರರು, ನಿಶಾಚರರಾದ ಭೂತಪ್ರೇತಗಳು, ಎಲ್ಲ ನಿನ್ನಿಂದಲೇ, ಹೇ ದೇವದೇವ ಹೆಚ್ಚೇನು ಹೇಳುವದು? ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ಆರಂಭಿಸಿ ಅತಿ ಚಿಕ್ಕ ಜೀವಿಯವರೆಗಿನ, ಈಗ ಇರುವ, ಮುಂದೆ ಜನಿಸುವ ಹಿಂದೆ ಜನಿಸಿದ್ದ, ಸಮಸ್ತ ಜೀವರೂಪವಾದ ಜಾತಿ ಎಲ್ಲ ನೀನೇ ಆಗಿರುವಿ. ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡ ವೆಲ್ಲವೂ ನಿನ್ನ ಬಾಹ್ಯಸ್ವರೂಪ. ನಿನ್ನ ಅಂತಃಸ್ವರೂಪ ನಮಗೆ ಗೋಚರವಾಗು ವಂಥಹದಲ್ಲ, ಎಂತಹ ಮೇಧಾವಿಗಳೂ, ನಿನ್ನ ಅಂತರಂಗವನ್ನು ತಿಳಿಯಲಾರರು. ನೀನು ಮನೋವಾಚಾಮಗೋಚರ. ನೀನು ಸರ್ವಸದ್ಗುಣ ಸಂಪೂರ್ಣ, ಅಗಣಿತಗುಣಗಳ ಗಣಿ. ನಿನ್ನ ಮೊರೆಯನ್ನು ಯಾರು ಅರಿತಾರು. ನಿನ್ನನ್ನು ತಿಳಿದು ಸ್ತುತಿಸಲು ಯಾರು ತಾನೇ ಸಮರ್ಥರು? ಹೀಗಿದ್ದೂ ನಿನ್ನ ಭವ್ಯರೂಪವನ್ನು ಕಂಡು ತಡೆದುಕೊಳ್ಳಲಾಗದೆ ತಿಳಿದಂತೆ ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದೇನೆ-ಈ ನನ್ನ ಅಲ್ಪಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ನೀನು ಕ್ಷಮಿಸುವೆಯಷ್ಟೆ.

ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಮುನಿಗೆ ಭಗವಂತನ ಅನುಗ್ರಹ

ಬ್ರಹ್ಮ:- ವಿಪ್ರೋತ್ತಮರೇ, ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೀಗೆ ಸ್ತುತಿಸಿದಾಗ, ಭಗವಂತ ಪ್ರೀತನಾದ. ಮೇಘ ಗಂಭೀರವಾದ ಧ್ವನಿಯಿಂದ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ- 'ಮುನಿಶ್ರೇಷ್ಠನೆ, ನಿನ್ನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಾನು ಪರಿತುಷ್ಟ. ಬೇಕಾದುದನ್ನು ಬೇಡು. ಅನುಗ್ರಹಿಸುವೆ.

ಬಾಲರೂಪಿಯಾದ ಭಗವಂತನ ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನಿಗೆ ಪರಮ ಸಂತೋಷವೆನಿಸಿತು. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ನುಡಿದ:-

ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ:- ಭಗವನ್, ನಿನ್ನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ, ನಿನ್ನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ತಿಳಿಯಬೇಕೆಂಬ ಒಂದೇ ಒಂದು ಅಪೇಕ್ಷೆ ನನಗಿದೆ. ನಿನ್ನ ಶರೀರವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ಸಾಕಷ್ಟು ತಿರುಗಾಡಿದೆ. ಆದರೂ ನಿನ್ನ ನೈಜ ಸ್ವರೂಪದ ನೆಲೆಯನ್ನು ತಿಳಿಯಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ನೀನು ಬಾಲಕ ರೂಪವನ್ನು ಏಕೆ ತಳೆದಿರುವೆ? ನಿನ್ನ ಉದರದಲ್ಲಿ ಈ ಜಗತ್ತನ್ನು ಏಕೆ ಇಟ್ಟಿರುವೆ? ಇದೆಲ್ಲ ವನ್ನು ನನಗೆ ನಿರೂಪಿಸು. ಈ ಜಗತ್ತೆಲ್ಲವೂ ನಿನ್ನ ಬಾಲ ಶರೀರದ ಉದರದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಇದೆ? ಈ ತತ್ವವನ್ನು ನನಗೆ ತಿಳಿಸು. ನೀನು ಈ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಬಾಲರೂಪದಿಂದ ಎಷ್ಟುಕಾಲದವರೆಗೆ ಇರುತ್ತಿ? ಮುಂದೇನು? ದಯವಿಟ್ಟು, ನನ್ನ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಉತ್ತರಿಸಿ, ನನ್ನನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸು.

ಭಗವಂತನು:- ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ, ನನ್ನ ಸ್ವರೂಪಜ್ಞಾನ ಅತ್ಯಂತ ದುರ್ಲಭ. ದೇವತೆಗಳೂ ಸಹ ನನ್ನ ಸ್ವರೂಪ ತಿಳಿಯಲು ಸಮರ್ಥರಾಗಿಲ್ಲ. ನೀನು ನನ್ನ ಭಕ್ತನಾಗಿರುವೆ. ತಂದೆಯನ್ನು ಮಗ ಆಶ್ರಯಿಸುವಂತೆ ನೀನು ನನ್ನನ್ನು ಮೊರೆ ಹೊಕ್ಕಿರುವಿ. ನನ್ನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿಸುವೆ ಕೇಳು.

ನನಗೆ ನಾರಾಯಣ ಎಂದು ಹೆಸರು. ಹಿಂದೆ ನೀರಿಗೆ ನಾರ ಎಂಬ ಸಂಜ್ಞೆಯನ್ನು ನಾನು ನಿಗದಿಪಡಿಸಿದೆ. ಆ ನಾರವೇ ಅಂದರೆ ನೀರೇ ನನಗೆ ಅಯನ ಅಂದರೆ ವಾಸಸ್ಥಾನ. ಆದುದರಿಂದ ನನಗೆ ನಾರಾಯಣ ಎಂದು ಹೆಸರಾಯಿತು. ನಾನು ಉತ್ಪತ್ತಿ ವಿನಾಶ ರಹಿತ. ಜಗತ್ತಿನ ಸೃಷ್ಟಿ, ಸ್ಥಿತಿ, ಸಂಹಾರ ಕರ್ತ, ಅನಾದ್ಯನಂತ ಸ್ಥಿತಿ ಉಳ್ಳವ, ವಿಷ್ಣು ನಾನೇ, ಬ್ರಹ್ಮ ನಾನೇ, ದೇವಾಧಿಪ ಇಂದ್ರ, ಕುಬೇರ, ಪ್ರೇತಪತಿಯಮ, ಶಿವ, ಚಂದ್ರ, ಕಶ್ಯಪಬ್ರಹ್ಮ ಇವರೆಲ್ಲ ನಾನೇ. ನನ್ನ ವಿರಾಡ್ರೂಪ ಹೀಗಿದೆ- ಅಗ್ನಿ ನನ್ನ ಮುಖ, ಭೂಮಿ ನನ್ನ ಕಾಲು, ಚಂದ್ರ ಸೂರ್ಯರು ನನ್ನ ಕಣ್ಣುಗಳು. ನನ್ನ ಶಿರಸ್ಸು ಸ್ವರ್ಗ, ದಿಕ್ಕು ಮತ್ತು ಆಕಾಶಗಳು ನನ್ನ ಕಿವಿ. ನೀರು ನನ್ನ ಬೆವರು. ದಿಕ್ಕುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಆಕಾಶವೆಲ್ಲ ನನ್ನ ಶರೀರ. ವಾಯು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು. ಇದು ನನ್ನ ವಿರಾಡ್ರೂಪದ ವಿವರಣೆ. ಭೂಮಿಗೆ ಮೇರೆಯಾಗಿ ನಾಲ್ಕು ಸಮುದ್ರಗಳಿವೆ. ಮೇರು, ಮಂದರ ಎಂಬ ದೊಡ್ಡ ಗಿರಿಗಳಿವೆ. ಈ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ. ಇಂತಹ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಆದಿಶೇಷನ ರೂಪದಿಂದ ಧರಿಸಿದವ ನಾನೇ. ಹಿಂದೊಮ್ಮೆ ಈ ಭೂಮಿ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಮುಳುಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆಗ ನಾನು ಆದಿವರಾಹ ರೂಪಧರಿಸಿ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕೆತ್ತಿದೆ. ವಡವಾಗ್ನಿಯ ರೂಪ ತಳೆದು, ಸಮುದ್ರದ ನೀರನ್ನೆಲ್ಲ ಪಾನಮಾಡುವ ಹಾಗೂ ಅದನ್ನು ಹೊರ ಹಾಕುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ನನಗಿದೆ. ಋಗ್, ಯಜು, ಸಾಮ, ಅಥರ್ವವೆಂಬ ಚತುರ್ವೇದಗಳು ಆವಿಷ್ಕಾರಗೊಂಡದ್ದು ನನ್ನಿಂದಲೇ. ಆ ನಿಗಮಾಗಮಗಳ ರಮ್ಯ ಗುರಿಯೂ ನಾನೇ. ನನ್ನ ಕಾಲುಗಳಿಂದ ಶೂದ್ರರು, ತೊಡಗೆಗಳಿಂದ ವೈಶ್ಯರು, ಬಾಹುಗಳಂದ ಕ್ಷತ್ರಿಯರು, ಮುಖದಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಜನಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಪರಮ ಹಂಸಾಶ್ರಮ

ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಪರಿಶುದ್ಧಾತ್ಮರು, ಆತ್ಮಜ್ಞಾನೇಚ್ಛುಗಳು, ಚಿಂತಿಸುವುದು ನನ್ನನ್ನೇ. ಸಾತ್ವಿಕ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ, ಸಾತ್ವಿಕ ಜೀವಿಗಳೆಲ್ಲರ ಉಪಾಸ್ಯ ಮೂರ್ತಿ ನಾನು. ಪ್ರಳಯತೇಜ, ಪ್ರಳಯಾಗ್ನಿ, ಪ್ರಳಯಾದಿತ್ಯ, ಪ್ರಳಯಮಾರುತ ಇವೆಲ್ಲವೂ ನನ್ನ ಆವಿರ್ಭಾವಗಳೇ. ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಕಂಗೊಳಿಸುವ ನಕ್ಷತ್ರಗಳೆಲ್ಲ ವಿರಾಟಪುರುಷನಾದ ನನ್ನ ರೋಮಕೂಪಗಳು. ರತ್ನಾಕರ ನನ್ನ ಶಯನಸ್ಥಾನ. ಚತುರ್ದಿಕ್ಕುಗಳು ನನಗೆ ವಸ್ತ್ರಗಳು. ಮಾನವರ ಮನದಲ್ಲಿ ಉದಯಿಸುವ ಸಂತೋಷ, ದುಃಖ, ಮೋಹ ಮೊದಲಾದ ಭಾವಗಳೆಲ್ಲ ನನ್ನ ಬೇರೆಬೇರೆ ರೂಪಗಳೇ. ನನ್ನಿಂದ ಪ್ರೇರಿತರಾಗಿಯೇ ಜನರು ತಪಸ್ಸು, ಯಜ್ಞ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸಿ, ಆಯಾ ಕರ್ಮಗಳಿಗೆ ತಕ್ಕಫಲ ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ನನ್ನ ವಿರಾಟಶರೀರದಲ್ಲಿಯೇ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದರೂ ನನ್ನ ಅರಿವು ಇಲ್ಲದ ಜೀವಿಗಳು, ಸಾರಾಸಾರ ವಿವೇಕಶೂನ್ಯರಾಗಿ ಸುಖವನ್ನು ಬೆನ್ನಟ್ಟಿರುವರು. ಇವರೆಲ್ಲ ಅಸ್ವತಂತ್ರರು. ಯೋಗ್ಯತಾಶಾಲಿಗಳಾದ ಸಜ್ಜೀವರು ವೇದಾಧ್ಯಯನ, ಋಜು ಜೀವನ, ಜ್ಞಾನ ಸಂಪಾದನ ಮೊದಲಾದ ಮಾರ್ಗಗಳಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಆರಾಧಿಸಿ ನನ್ನನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ.

ದುರಾಚಾರಿಗಳು, ಕೃಪಣರು, ಪಾಪಿಗಳು, ವಿಪರೀತ ಚಂಚಲರು, ನನ್ನನ್ನು ಪಡೆಯಲಾರರು. ಅಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೆ ನಾನು ಬಹುದೂರ. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗ ಧರ್ಮನಷ್ಟವಾಗಿ ಅಧರ್ಮ ತಲೋದೋರುವದೋ ಆಗ ನಾನು ಧರ್ಮದ ಉದ್ಧಾರಕ್ಕಾಗಿ ಅವತರಿಸುವೆ. ಪುಣ್ಯವಂತರ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯರೂಪದಿಂದ ನಾನು ಜನಿಸಿ ಬರುತ್ತೇನೆ. ಭೂಮಿಗೆ ಭಾರರಾದ ಸುಜನ ಪೀಡಕರಾದ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ನಾನು ಆಗ ಸಂಹರಿಸುತ್ತೇನೆ. ಸಜ್ಜನರನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುತ್ತೇನೆ. ಇದು ನನ್ನ ವ್ರತ, ಆಯಾಯ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಕರ್ಮಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾದ ಆಯಾಯ ಶರೀರಗಳನ್ನು ಸೃಜಿಸಿ ಅವರವರಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸುವೆ. ಆ ಶರೀರಗಳಲ್ಲಿ ನಾನೇ ನಿಂತು, ಅವರಿಂದ ಕರ್ಮ ಮಾಡಿಸುವೆ. ಮತ್ತು ಆ ಕರ್ಮಗಳಿಗೆ ಫಲವನ್ನೂ ನಾನೇ ಕೊಡುವೆ.

ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಅಧರ್ಮ ಮೂರುಪಾಲು, ಧರ್ಮ ಒಂದುಪಾಲು ಮಾತ್ರ. ಯುಗಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಾಲರೂಪದಿಂದ ನಾನೇ ಜಗತ್ತನ್ನೆಲ್ಲ ನಾಶಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ಎಲ್ಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳಲ್ಲೂ ನಾನು ನೆಲೆಸಿರುವೆ. ಆದರೆ ಯಾವ ಪ್ರಾಣಿಗಳೂ ನನ್ನ ಸ್ವರೂಪ ತಿಳಿದಿಲ್ಲ. ಹೇ, ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಮುನಿಯೇ, ನೀನು ನನ್ನನ್ನು ಹೊಂದಲು, ಬಹಳಷ್ಟು ದುಃಖಪಟ್ಟಿರುವೆ. ಈ ಶ್ರಮ ವ್ಯರ್ಥವಲ್ಲ. ನೀನು ಮುಂದೆ ಮಹಾನ್ ಶ್ರೇಯಸ್ಸಿಗೆ ಭಾಗಿಯಾಗಲಿರುವೆ. ಶಂಖ, ಚಕ್ರ, ಗದಾಧಾರಿಯಾದ ನಾನು ಈಗ ಇರುವಂತೆಯೇ ಶಿಶುರೂಪದಿಂದ ಸಾವಿರ ಯುಗಗಳವರೆಗೆ ಈ ಕ್ಷೀರಾಬ್ಧಿಯಲ್ಲಿ ಪವಡಿಸುವೆ. ಜಗವೆಲ್ಲ ಪ್ರಳಯದಿಂದ ನಷ್ಟವಾದರೂ ನೀನು ಮಾಡಿದ ಪುಣ್ಯಪ್ರಭಾವದಿಂದ ನಷ್ಟವಾಗದೇ ಉಳಿದು ನನ್ನಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದೆ. ನನ್ನಿಂದ ಉಪದೇಶ ಪಡೆದೆ. ನೀನು ನನ್ನ ಶರೀರವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದಾಗ ಅಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವನ್ನೆಲ್ಲ ಕಂಡೆ, ಆದರೆ ಅದರ ತತ್ವವನ್ನು ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ನಿನ್ನನ್ನು ಶರೀರದಿಂದ ಹೊರಗೆ ತಂದವ ನಾನೇ. ದೇವಾಸುರರಿಗೂ, ತಿಳಿಯಲು ದುಸ್ತರವಾದ ಆತ್ಮ ತತ್ವವನ್ನು ನಿನಗೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಮುನಿಯೇ, ಬ್ರಹ್ಮನು ಈಗ, ತಪಸ್ಸು ಮಾಡುತ್ತಲಿದ್ದಾನೆ. ಅವನ ತಪಸ್ಸಮಾಧಿಯಿಂದ ಎಚ್ಚರಗೊಂಡ ನಂತರ ಪುನಃ ಸೃಷ್ಟಿ ಆರಂಭವಾಗುವದು.

ನಾನು ನಿನ್ನನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದ್ದೇನೆ. ದೇವತೆಗಳಂತೆ ನೀನು ದೀರ್ಘಾಯುವಾಗುವಿ. ಈಗಲೇ ಚಿರಂಜೀವಿ ಎನಿಸಿದ ನೀನು ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಆಯುಷ್ಯ ಪಡೆ. ನಿನಗೆ ಇನ್ನೂ ಏನಾದರೂ ಬೇಕಿದ್ದರೂ, ಯಾಚಿಸು ಅನುಗ್ರಹಿಸುವೆ.

ಶ್ರೀಹರಿಯ ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ, ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಮುನಿಯು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಶ್ರೀಹರಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದ; ಹೀಗೆ ನುಡಿದ; 'ದೇವೇಶ ನಿನ್ನ ದಿವ್ಯರೂಪ ಕಂಡೆ ನನ್ನ ಅಜ್ಞಾನ ತೊಲಗಿತು. ಸ್ವಾಮಿ, ನನಗೆ ಅಭಿಲಾಷೆ ಒಂದಿದೆ ಪುರುಷೋತ್ತಮಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಶಿವಾಲಯ ಒಂದನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಬೇಕೆಂಬ ಇಚ್ಛೆ ನನಗಿದೆ. ಈ ನನ್ನ ಉದ್ದೇಶ ಈಡೇರುವಂತೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸು.

ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನ ಈ ಬಯಕೆಯನ್ನು ಕೇಳಿದ ಭಗವಂತನು, ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನನ್ನು ಇಂತು ಹರಸಿದ:- 'ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ, ನಿನ್ನ ಇಚ್ಛೆ ನೆರವೇರಲಿ. ನೀನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿಸಿದ ಶಿವಲಿಂಗವನ್ನು ಆರಾಧಿಸುವ ಮಾನವರ ದುಃಖಗಳು ದೂರವಾಗಲಿ. ಮನೋರಥಗಳು ಸಿದ್ಧಿಸಲಿ. ನೀನು ಶಿವಲಿಂಗ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಮಾಡಿದರೆ ನನ್ನ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆ ಮಾಡಿದಂತೆಯೇ. ನನಗೂ ಶಿವನಿಗೂ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿಲ್ಲ. ಜಗತ್ತಿನ ಸ್ಥಿತಿ ಸಂಹಾರಾದಿಗೋಸ್ಕರ ನಾನೇ ಶಿವರೂಪಧಾರಣ ಮಾಡಿ ಶಿವನಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಆ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿಸುತ್ತೇನೆ. ಅಜ್ಞಾನಿ ಮಾತ್ರ ಶಿವರುದ್ರದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರು ತನ್ನವರು ಇನ್ನೊಬ್ಬರು ತನ್ನವರಲ್ಲ ಎಂದು ಮೋಹಕ್ಕೊಳಗಾಗುತ್ತಾನೆ, ವಾದಕ್ಕೆ ಇಳಿಯುತ್ತಾನೆ. ಕೊನೆಗೂ ತತ್ವವನ್ನು ತಿಳಿಯುವದಿಲ್ಲ. ನೀನು ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಶಿವಾಲಯವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸು. ಆ ದೇವಾಲಯದ ಉತ್ತರ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಪವಿತ್ರವಾದ ಒಂದು ತೀರ್ಥವನ್ನು ಸಹ ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡು. ಆ ತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ''ಮಾರ್ಕಂಡೇಯತೀರ್ಥ'' ಎಂದು ಹೆಸರಾಗುವದು. ನನ್ನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಆ ತೀರ್ಥವು ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿನ ಸಜ್ಜನರ ಪಾಪಗಳನ್ನು ನಾಶ ಮಾಡುವದು. ಎಂದು ನುಡಿದು ಭಗವಂತನು ಅದೃಶ್ಯನಾದನು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮ ಮಹಾಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಹದಿನಾರನೇಯ ಅಧ್ಯಾಯ ಮುಗಿದುದು

—o—

ಕೃಷ್ಣದರ್ಶನ ಮಹಾತ್ಮ್ಯೆ

ಅಧ್ಯಾಯ - ೧೭

ಬ್ರಹ್ಮ:- ಮುನಿಗಳೇ, ಪಂಚತೀರ್ಥದ ವಿಧಿಯನ್ನು ಈಗ ನಿರೂಪಿಸುವೆ. ಪಂಚತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಸ್ನಾನ, ದಾನ, ಅಭಿಷೇಕಗಳಿಗೆ ಫಲ ಏನೇನು ಎಂಬುದನ್ನು ಹೇಳುವೆ, ಕೇಳಿರಿ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಉತ್ತರಾಭಿಮುಖವಾಗಿ, ಮೂರು ಸಲ ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಬೇಕು. ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡುತ್ತ ಈ ಕೆಳಗಿನಂತೆ ಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಉಚ್ಚರಿಸಬೇಕು.

ಸಂಸಾರಸಾಗರೇ ಮಗ್ನಂ ಪಾಪಗ್ರಸ್ತಮಚೇತನಂ ।
ತ್ರಾಹಿ ಮಾಂ ಭಗನೇತ್ರಘ್ನ ತ್ರಿಪುರಾರೇ ನಮೋಽಸ್ತು ತೇ ॥

ಭಗ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಸೂರ್ಯನ ನೇತ್ರವನ್ನು ಕಿತ್ತ ಮಹಾಮಹಿಮನಾದ ಹೇ ದೇವ, ನಾನು ಪಾಪಿ, ಮೂಢ, ಸಂಸಾರಮಗ್ನ ಇಂತಹ ನನ್ನನ್ನು ನೀ ಕಾಪಾಡು ತ್ರಿಪುರನೆಂಬ ಅಸುರನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿದ ಹೇ ಮಹಾದೇವ, ನಿನಗೆ ಭಕ್ತಿಪೂರ್ವಕ ನಮಸ್ಕಾರಗಳು.

ನಮಃಶಿವಾಯ ಶಾಂತಾಯ ಸರ್ವಪಾಪಹರಾಯಚ ।
ಸ್ನಾನಂ ಕರೋಮಿ ದೇವೇಶ ನಮನಶ್ಯಾತುಪಾತಕಂ ॥

ಹೇ ಪ್ರಭುವೇ, ನೀನು ಶಾಂತನು ಮಂಗಳ ಸ್ವರೂಪಿಯು; ಪಾಪನಾಶಕನು, ನಿನ್ನನ್ನು ನಮಸ್ಕರಿಸುತ್ತೇನೆ. ಈ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಲು ನನಗೆ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ಕೊಡು. ನಿನ್ನಿಂದ ಅನುಮತನಾಗಿ ಈ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ನಾನು ಮಾಡುವ ಸ್ನಾನದಿಂದ ನನ್ನ ಪಾಪಗಳು ನಷ್ಟವಾಗಲಿ.

ಹೀಗೆ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ, ಸ್ನಾನಕ್ಕೆ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ಪಡೆದು ಸ್ನಾನವನ್ನು ಪೂರೈಸಿ ನಾಭಿಯವರೆಗೆ ಆಳವಾಗಿರುವ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ನಿಂತುಕೊಂಡು, ದೇವತೆಗಳೂ, ಋಷಿಗಳೂ, ಪಿತೃದೇವತೆಗಳು ಇವರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಎಳ್ಳುನೀರಿನಿಂದ ತರ್ಪಣಕೊಡಬೇಕು. ಸ್ನಾನಾನಂತರದಲ್ಲಿ ಆಚಮನಮಾಡಿ ಶಿವಾಲಯಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕು. ಅಲ್ಲಿ ಶಿವಮೂಲ ಮಂತ್ರ ಪಠಿಸುತ್ತ ಅಥವಾ ಅಘೋರ ಮಂತ್ರ ಉಚ್ಚರಿಸುತ್ತ ಮಹಾದೇವನಿಗೆ ಮೂರು ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆಗಳನ್ನೂ ನಮಸ್ಕಾರಗಳನ್ನೂ ಸಲ್ಲಿಸುವದರ ಮೂಲಕ ಅರ್ಚನೆ ಗೈಯಬೇಕು. ಮಹಾದೇವನನ್ನು ಹೀಗೆ ಸ್ತೋತ್ರ ಮಾಡಬೇಕು.

ತ್ರಿಲೋಚನ ನಮಸ್ತೇಽಸ್ತು ನಮಸ್ತೇ ಶಶಿಭೂಷಣ ।
ತ್ರಾಹಿ ಮಾಂ ತ್ವಂ ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ಮಹಾದೇವ ನಮೋಽಸ್ತುತೇ ॥

ಮೂರು ಕಣ್ಣುಳ್ಳ ಚಂದ್ರಶೇಖರನಾದ, ಹೇ ದೇವನೇ ನಿನಗೆ ನನ್ನ ನಮಸ್ಕಾರಗಳು. ಹೇ ವಿರೂಪಾಕ್ಷ, ನನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸು. ಮಹಾದೇವನಾದ ನಿನಗೆ ನನ್ನ ನಮಸ್ಕಾರಗಳು.

ಹೀಗೆ ಶಂಕರನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿದರೆ, ಶಂಕರನು ಪ್ರಸನ್ನನಾಗುವನು. ಈಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಶಂಕರನ ದರ್ಶನ ಪಡೆದ, ಅವನನ್ನು ಆರಾಧಿಸಿದ ನರನು ಹತ್ತು ಅಶ್ವಮೇಧಯಾಗ ಫಲವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ಸತತವಾಗಿ ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತ ರೀತಿಯಿಂದ ಶಂಕರನ ಸಮಾರಾಧನೆ ಮಾಡಿದವ ಸಕಲ ಪಾಪಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗಿ ಕೊನೆಗೆ ಶಿವಲೋಕವನ್ನು ಹೊಂದುವನು. ಅಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕಲ್ಪದವರೆಗೆ ಭೋಗಭಾಗ್ಯ ಅನುಭವಿಸುವನು. ಪುಣ್ಯ ನಷ್ಟವಾದ ಬಳಿಕ ಭೂಲೋಕಕ್ಕೆ ಮರುಳುವನು. ಇಲ್ಲಿ ಸದ್ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ವಂಶದಲ್ಲಿ ಜನಿಸುವನು. ಅಧ್ಯಯನ ಶೀಲನಾಗಿ ಸಾಧನಾ ಜೀವನವನ್ನು ನಡೆಸಿ, ಶಂಕರನ ಅನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರನಾಗಿ, ಪರಮಪದವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು. ವಟವೃಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಪರಮೇಶ್ವರನ ಸನ್ನಿಧಾನವಿದೆ. ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ವಟವೃಕ್ಷ ಸೇವಿಸಿದವ, ಪಾಪಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗುತ್ತಾನೆ. ವಟವೃಕ್ಷವು ದೇವಾಧಿದೇವತೆಗಳ ಆಶ್ರಯಸ್ಥಾನ, ನ್ಯಗ್ರೋಧ ತರುವಿನಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿರುವ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ನಮಸ್ಕರಿಸಿದವ ರಾಜಸೂಯ ಮತ್ತು ಅಶ್ವಮೇಧಯಾಗಗಳಿಂದ ಬರುವ ಫಲಕ್ಕಿಂತ ಮಿಗಿಲಾದ ಫಲವನ್ನು ಅನಾಯಸವಾಗಿ ಪಡೆದು ಸ್ವಕುಲವನ್ನು ಉದ್ಧಾರಗೈದು ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುಪದವಿ ಪಡೆಯುವನು. ಪುರುಷೋತ್ತಮಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಎದುರಿಗೆ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿತನಾದ ಗರುಡನನ್ನು ನಮಸ್ಕರಿಸಿದ ಮಾನವನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಸಕಲ ಪಾಪಮುಕ್ತನಾಗಿ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮ ಗತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುವನು. ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಇರುವ ಬಲದೇವ, ಪುರುಷೋತ್ತಮ, ಸುಭದ್ರೆ, ಗರುಡ, ವಟವೃಕ್ಷ ಇವರೆಲ್ಲರ ದರ್ಶನ ಮಾಡಿದವ ನಿಸ್ಸಂಶಯವಾಗಿ ಉತ್ತಮಗತಿ ಹೊಂದುವನು. ಇವರನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸುವ ಕ್ರಮ ಹೀಗಿದೆ:-

ಮೊದಲು ಶ್ರೀಹರಿಯ ದೇವಾಲಯ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ಶ್ರೀಹರಿಗೆ ಮೂರು ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ಹಾಕಿ ನಮಸ್ಕರಿಸಬೇಕು. ನಂತರ ಸಂಕರ್ಷಣ ಮಂತ್ರದಿಂದ ಬಲರಾಮನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುತ್ತ ಬಲದೇವನಿಗೆ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ, ನಮಸ್ಕಾರ ಅರ್ಪಿಸಬೇಕು. ಬಲರಾಮನನ್ನು ಈ ಕೆಳಗಿನ ಮಂತ್ರದಿಂದ ಸ್ತೋತ್ರ ಮಾಡಬೇಕು.

ನಮಸ್ತೇ ಹಲಧೃಗ್ರಾಮ, ನಮಸ್ತೇ ಮುಸಲಾಯುಧ ।
ನಮಸ್ತೇ ರೇವತೀಕಾಂತ ನಮಸ್ತೇ ಭಕ್ತವತ್ಸಲ ॥
ನಮಸ್ತೆ ಬಲಿನಾಂಶ್ರೇಷ್ಠ ನಮಸ್ತೇ ಧರಣೀಧರ ।
ಪ್ರಲಂಬಾರೆ ನಮಸ್ತೇಽಸ್ತು ತ್ರಾಹಿಮಾಂ ಕೃಷ್ಣಪೂರ್ವಜ ॥

ಮುಸಲ (ಒನಕೆ) ಎಂಬ ಆಯುಧವನ್ನು ಧರಿಸಿರುವ ಬಲರಾಮನೇ, ನಿನಗೆ ನನ್ನ ನಮಸ್ಕಾರಗಳು, ರೇವತೀಪತಿಯೂ, ಭಕ್ತವತ್ಸಲನೂ ಆದ, ಬಲಭದ್ರನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ. ಆದಿಶೇಷನ ಅವತಾರಭೂತನಾದ, ಮಹಾಬಲಿಷ್ಠನಾದ, ಪ್ರಲಂಬಾಸುರನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿದ ಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಅಣ್ಣನಾದ, ಹೇ ಬಲದೇವನೇ ನಿನಗೆ ವಂದನೆಗಳು.

ಹೀಗೆ ಬಲದೇವನನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸ್ತೋತ್ರ ಮಾಡುವವನು ಅಪೇಕ್ಷಿತ ಫಲಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ಹೀಗೆ ಬಲರಾಮನನ್ನು ಭಜಿಸಿದ ನಂತರ ಮತ್ತೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ದ್ವಾದಶಾಕ್ಷರ ಮಂತ್ರದಿಂದ ಭಕ್ತಿಪುರಸ್ಸರವಾಗಿ ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ದ್ವಾದಶಾಕ್ಷರ ಮಂತ್ರ ಜಪಿಸುವವರು ಹೊಂದಬಹುದಾದ ಉನ್ನತ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ದೇವತೆಗಳೂ ಹೊಂದಲಾರರು. ದ್ವಾದಶಾಕ್ಷರಮಂತ್ರವು ಅಷ್ಟು ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದುದು. ಆದುದರಿಂದ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಗಂಧ, ಪುಷ್ಪ, ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಿ, ಭಗವಂತನನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸಿ, ದ್ವಾದಶಾಕ್ಷರ ಮಂತ್ರ ಜಪಿಸಿ, ಹೀಗೆ ಸ್ತುತಿಸಬೇಕು.

ಜಯಕೃಷ್ಣ, ಜಗನ್ನಾಥ, ಜಯ ಸರ್ವಾಘನಾಶನ ।
ಜಯ ಚಾಣೂರಕೇಶಿಘ್ನ ಜಯ ಕಂಸನಿಷೂಧನ ॥
ಜಯ ಪದ್ಮಪಾಲಾಶಾಕ್ಷ ಜಯ ಚಕ್ರಗದಾಧರ ।
ಜಯ ನೀಲಾಂಬುದಶ್ಯಾಮ ಜಯ ಸರ್ವಸುಖಪ್ರದ ॥
ಜಯ ದೇವ ಜಗತ್ಪೂಜ್ಯ ಜಯ ಸಂಸಾರನಾಶನ ।
ಜಯ ಲೋಕಪತೇ ನಾಥ ಜಯ ವಾಂಛಾಫಲಪ್ರದ ॥
ಸಂಸಾರಸಾಗರೇ ಘೋರೆ ನಿಸ್ಸಾರೇ ದುಃಖಿಫೇನಿಲೇ ।
ಕ್ರೋಧಗ್ರಾಕುಲೇ ಕಾದ್ರೆ ವಿಷಯೋದಕಸಂಪ್ಲವೆ ॥
ನಾನಾರೋಕೋರ್ಮಿಕಲೀಲೇ ಮೋಹವರ್ತಸುದುಸ್ತರೆ ।
ನಿಮಗ್ನೋಽಹಂ ಸುರಶ್ರೇಷ್ಠ ತ್ರಾಹಿ ಮಾಂ ಪುರುಷೋತ್ತಮ ॥

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನೇ ನಿನಗೆ ಜಯವಾಗಲಿ, ಜಗದೊಡೆಯ ನಿನಗೆ ಜಯವಾಗಲಿ. ಸಕಲರ ಪಾಪಗಳನ್ನು ನಾಶಮಾಡುವ ಹೇ ಕಂಸಾರಿ, ನಿನಗೆ ಜಯವಾಗಲಿ. ತಾವರೆಯಂತೆ ಕಣ್ಣುಳ್ಳ, ಚಕ್ರ, ಗದಾಧಾರಿಯಾದ, ಚಾಣೂರ ಕೇಶಿಯರೆಂಬ ದೈತ್ಯರನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿದ, ಸಕಲರಿಗೆ